

A

- A** – dərmanın zəhərli təsirə malik olduğunu göstərən siyahının şərti adı
- A diski** (*discus A*) – *bax*: anizotrop disk
- A hüceyrə** – *bax*: asidofil insulosit
- A qruplu arbovirus** – *bax*: alfa viruslar
- A tipli Antoni nevrinoması** (N. R. E. Antoni, isveç histoloqu) – nevrinomanın lifli quruluşlu və Verokai cisimcikli histoloji növü
- Aaron simptomu** (Ch. D. Aaron, 1866-1951, amer. həkimi) – kəskin appendisit zamanı Mak-Berney nöqtəsinə təzyiq etdikdə epiqastral və sol qabırğaaltı nahiyədə ağrının olması
- Ab** – (*ab*) – xaricolma, normadan kənar çıxma mənasını verən önşəkilçi
- Abadi simptomu** (J. A. Abadie, 1873-1932, frans. nevropatoloqu) – Axilles (daban) vətərinə təzyiq etdikdə ağrının olmaması; *tabes dorsalis* zamanı müşahidə olunur
- Abalax** – Yakutiya Respublikasında duzlu gölün ətrafında yerləşən sanator-kurort müalicə müəssisəsi
- Abalixin-Pivovarov üsulu** (A.A. Abalixin, sov. rentgenoloqu; V.P. Pivovarov, sov. oftalmoloqu) – gözdaxili yad cisimləri aşkar etmək məqsədilə göz alması yarığının yarımaksial və yan proyeksiyadan aparılan rentgenoqrafiya üsulu
- Abaroqnoziya** – çəkini hissetmə qabiliyyətinin itməsi
- Abastumani** – Gürcüstanın subtropik zonasında yerləşən vərəm xəstələri üçün nəzərdə tutulan, dağlıq-meşə xüsusiyyətlərinə malik sanator-kurort müalicə müəssisəsi
- Abaziya** (*abasia*) – görmək qabiliyyətinin olmaması

- Abbasiya** (*Abbazia*) – keçmiş Yuqoslaviya ərazisində yerləşən, əsasən, qeyri-vərəm mənşəli tənəffüs yolu xəstəlikləri, keçirilmiş yoluxucu xəstəliklərdən sonra bərpə dövrü, mərkəzi sinir sisteminin funksional xəstəlikləri zamanı tövsiyə olunan sanator-kurort müalicə müəssisəsi
- Abderhalden-Kaufmann-Linyak sindromu** (E. Abderhalden, 1877-1950, isveçrəli biokimyəçi və fizioloqu; E.Kaufmann, 1860-1931, alm. patoloqu; G. O. E. Lignac, 1891-1954, hol. patoloqu) – *bax*: sistinoz
- Abbe aparatı** (E. Abbe, 1840-1905, alm. fiziki) – mikroskopik müayinələr üçün cihaz
- Abbe əməliyyatı** (R. W. Abbe, 1851-1928, amer. cərrahi) – dodaq qüsurlunu aradan qaldırmaq üçün digər dodaqdan götürülmüş ayaqcıqlı loskutla icra olunan plastik əməliyyat; dodaq qüsurlunun pəzşəkili parça vasitəsilə əvəzlənməsi
- Abbenin difraksiyon lövhəsi** (E. Abbe, 1840-1905, alm. fiziki) – iki nazik xətti sistemdən ibarət mikroskopik cihaz
- Abbenin işıqlandırıcı aparatı** (E. Abbe) – güzgüdən, kondensordan (ışıqlandırıcıdan) ibarət mikroskopik cihaz
- Abbot arteriyası** – kiçik anomal arteriya olub, enən aortanın döş hissənin proksimal ucunun arxa – içəri səthindən başlayır; arteriya aorta daralmasının (koarktasiya) aradan qaldırılması məqsədilə aparılan cərrahi əməliyyat zamanı nəzərə alınmalıdır ki, bilinmədən kəsilib, gizli qanaxmaya səbəb olmasın.
- Abbotun redresiyaedici korseti** (E. G. Abbott, amer. ortopedi) – *bax*: Ebbottanın redresiyaedici korseti

Abbreviasiya

Abbreviasiya (*abbreviatio*) – ontogenezin müəyyən mərhələlərinin olmaması nəticəsində orqanların fərdi inkişaf tsiklinin azalması

Abell üsulu (L.L. Abell, amer. biokimyəçi) – qan zərdabında ümumi xolesterinin miqdarının kolorimetrik təyin edilməsi üsulu

Abderhalden reaksiyası (E. Abderhalden, 1877-1950, isveçrə biokimyəçi və fizioloqu) – yeridilmiş yad substrata cavab olaraq qanda «müdafii» fermentlərinin yaranmasına əsasən bir sıra xəstəliklərin və fizioloji vəziyyətlərin (hamiləlik) diaqnostikasında tətbiq olunan reaksiya

Abderhalden-Fankoni sindromu (E. Abderhalden, 1877-1950, isveçrə biokimyəçi və fizioloqu; G. Fancoini, isveçrə pediatri) – *bax*: sistinoz

Abdominal (*abdominalis*; lat. *abdomen, abdominis* qarın) – qarın boşluğuna aid

Abdominal aktinomikoz (*actinomycosis abdominalis*) – qarın boşluğu divarı toxumalarının, qarın boşluğu və çanaq orqanlarının zədələnməsi ilə gedən aktinomikoz

Abdominal hidrops (köh., *hydrops abdominis; hydroperitoneum*) – *bax*: assit

Abdominal miqren – baş ağrısı tutmasından öncə qarında tutmaşəkilli ağrılar, ürəkbulanma, qusma və poliuriya ilə gedən miqren növü

Abdominal punksiya (*punctio abdominalis*) – diaqnostika və müalicə məqsədilə qarın boşluğunun deşilməsi

Abdominal sindrom (*syndromum abdominale*) – əsasən, uşaqlarda hemorragik vaskulit, düyünlü periarteriit, bəzi hallarda revmatizm və

krupoz pnevmoniya zamanı qarında kəskin ağrı

Abdominal-epileptik tutma (*accessus epilepticus abdominalis*) – göbək və qarınüstü nahiyədə ağrı, qusma, bağırsağ perestaltikasının artması ilə müşayiət olunan şüurun dumanlanması

Abdomino- (lat. *abdomen, abdominis* qarın) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “qarına, qarın boşluğuna aid olan” mənasını verir

Abdominoperikardiostomiya (*abdominopericardiostomiya*) – *bax*: ürəyin abdominalizasiyası

Abdominoskopiya (sin. peritoneoskopiya, laparoskopiya) – qarın boşluğu orqanlarının tibbi endoskoplar vasitəsilə müayinəsi

Abduksion fenomen – gözü intensiv uzaqlaşdırdıqda bəbəyin daralması; mərkəzi sinir sisteminin zədələnmələri zamanı müşahidə olunur

Abduksiya (*abductio*) – tibdə: aşağı ətraflar və yuxarı ətrafların bədənə nisbətə hərəkət istiqamətini - açıcı hərəkəti göstərir

Abduktor (*abductum, musculus abductor*) – ətrafları və ya onun hissələrini bədəndən uzaqlaşdıran əzələ (məs., barmağı)

Abell üsulu (L. L. Abell, amer. biokimyəçisi) – qan zərdabında xolesterinin kəmiyyət metodu ilə kolorimetrik təyini

Abel-Levenberq çöpləri (R. Abel, 1868-1942, alm. bakterioloqu; B. B. Loewenberg, 1836-1905, frans. otorinolarinqoloqu) – *bax*: ozena çöpləri

Aberkrombi sindromu (J. Abercrombie, 1780-1844, şotl. həkimi) – *bax*: sistem amiloidozu

Aberrant (lat. *aberrans*, *aberrantis* kə-nara çıxan) – bax: aberrasiya

Aberrasiya (*aberratio*) – optik sistemdə alınan təsvirlərin təhrif olunması
Difraksiyon aberrasiya – işıq şüaları daralmış bəbəkdən keçərkən yaranan difraksiyanın səbəb olduğu aberrasiya

Xromatik aberrasiya – qeyri-mono-xromatik işıqlardan istifadə zamanı görüntünün dəqiqliyinin pozulması və rənginin dəyişməsi

Sferik aberrasiya – linzaya və ya linzalar sisteminə düşən bütün işıq şüaları üçün bir foksun olmaması nəticəsində görüntünün dəqiqliyinin itməsi

Aberrasiya cinsi – cinsi təhrif olunma

Aberrasiya xromatid – yalnız bir xromatidi zədələyən xromosom aberrasiyası

Aberrasiya yarım-xromatid – xromatidin boylama olaraq bir tərəfinin zədələnməsi ilə gedən xromosom aberrasiyası

Abetalipoproteinemiya (*abetali-poproteinaemia*) – akantoz, torlu qişanın piqment degenerasiyası, yağların sorulması və nəql edilməsinin pozulması, beta-lipoproteinlərin çatışmazlığı və ya olmaması, qanda doymamış yağ turşularının, xolesterin və fosfotidlərin səviyyəsinin aşağı olması ilə xarakterizə olunan irsi xəstəlik

Normotriqliseridematik abetalipoproteinemiya-triqliseridlərin normal olduğu abetalipoproteinemiya

Abelev-Tatarinov reaksiyası (Q.İ. Abelev, sov. immunoloqu; Yu. S. Tatarinov, sov. biokimyəçisi) – bax: alfa-fetoprotein testi

Abiotik (yun. *bios* həyat) – 1) həyat

qabiliyyəti olmayan; 2) qeyri-üzvi mühit amillərinə aid olan

Abiotik amillər – canlı orqanizmə təsir edən qeyri-üzvi mənşəli faktorlar

Abiotrofiya (*abiotrophia*) – orqanizmin adaptasiya imkanlarının kəskin enməsi və adi fəaliyyət şəraitində funksiyalarının vaxtından qabaq zəifləməsi ilə xarakterizə olunan orqan və sistemlərin gizli anomaliyası

Torlu qişanın abiotrofiyası – bax: tapetoretinal degenerasiya

Torlu qişanın ağnöqtəli abiotrofiyası – bax: torlu qişanın ağnöqtəli degenerasiyası

Torlu qişanın piqment abiotrofiyası – bax: torlu qişanın piqment degenerasiyası

Abissin quyuları – yerin dərin qatlarından müalicəvi və qrunt sularını çıxarmaq üçün boruşəkili quyular; 1867-1868-ci illərdə Abissiniyaya (indiki Efiopiya) qarşı müharibədə ingilislər tərəfindən istifadə olunurdu

Ablastik üsul – onkoloji proses zamanı zədələnmiş orqanın mümkün metastazlarla birgə xaric edilməsi üsulu

Ablastika (*ablastica*) – bədxəssəli şişlərin cərrahi müalicəsi zamanı residiv və metastazların qarşısını almaq üçün şişin sağlam toxuma hüdudundan çıxarılması

Ablefariya (*ablepharia*; a- + yun. *blepharon* göz qapağı) – inkişaf anomaliyası: göz qapağının olmaması

Ablepsiya (yun. *ablepsia*, *blepein* baxmaq) – “korluq” mənasını bildirən termdir, artıq istifadə olunmur

Ablutofobiya (*ablutophobia*; lat. *ablutio* yuyunma) – yuyunmaqdan qorxmaq

Ablütomaniya

Ablütomaniya (*ablutomania*; lat. *abluo*, *ablutum* yumaq + *maniya*) – ələri tez-tez yumağa patoloji dərəcədə meyillikdən ibarət sayrışan hal

Ablyasiya (*ablatio*) – hər hansı bir orqanın və ya bədənin hər hansı bir hissəsinin çıxarılması əməliyyatı (amputasiya)

Abomin (*abominum*) – həzm prosesini yaxşılaşdıran proteolitik ferment preparatı

Aboral (*aboralis*) – ağız boşluğuna nəzərən həzm traktı orqanlarının hansı uzaqlıqda yerləşməsini bildirən termin

Abordaj (frans. *abordage*, *bord* gəmi) – avarlı və yelkənli gəmilərlə döyüş üsulu

Abort (*abortus*) – hamiləliyin (dölün uşaqlıqdan kənarıya yaşaya bilmə qabiliyyəti olana qədər) yarımçıq dayandırılması

Adəti abort – 2 dəfə və daha artıq baş verən adəti düşük

Artifisial abort (*a. artificialis*) – bax: süni abort

Baş tutmanış abort – özbaşına abort zamanı döl yumurtasının və ya dölün uşaqlıqda uzun müddət (bir neçə həftədən bir neçə aya qədər) ləngiməsi

Başlanmış abort (*a. progrediens*) – özbaşına abortun döl yumurtasının tam olaraq uşaqlıq divarından qopması, lakin uşaqlıq boşluğu və ya uşaqlıq boynu kanalında yerləşməsi mərhələsi

Başlayan abort (*a. incipiens*) – xəstənin qarınının aşağı nahiyəsində ağrı, qanlı ifrazat və uşaqlığın xarici dəliyinin tam olmayan açıqlığı ilə xarakterizə edilən özbaşına abortun ilkin mərhələsi

Boru abortu (*a. tubarius*) – boru

hamiləliyi zamanı döl yumurtasının qarın boşluğuna atılmasından ibarət özbaşına abort

Boyun abortu (*a. servicalis*) – özbaşına abortun döl yumurtasının uşaqlıq divarından qopması və uşaqlıq boşluğundan qovulmasından sonra uşaqlıq boynunda ləngiməsi mərhələsi

Cinayətkar abort – bax: kriminal abort

Erkən abort (*a. paraecox*) – 12 həftəyə qədər hamiləliyin pozulması

Gecikmiş abort (*a. tardus*) – 12-22 həftəyə qədər hamiləliyin pozulması

Xəstəxanadankənar abort – bax: kriminal abort

Kriminal abort (*a. criminalis*) – müalicə müəssisəsindən kənarıya icra edilən süni abort

Qanunsuz abort – bax: kriminal abort

Leykemi abort (*a. leukaemicus*) – bax: leykemi səyirmə

Mini abort (*a. mini*) – hamiləliyin 25 gününə qədər vakuum aparatı və kanyula vasitəsilə pozulması

Natamam abort (*a. incompletus*) uşaqlıq boşluğunda döl yumurtası qalıqlarının qalması ilə xarakterizə olunan özbaşına abortun ilkin mərhələsi

Özbaşına abort (*a. spontaneus*) – tibbi və mexaniki təsir olmadan dölün və döl qışalarının uşaqlıqdan xaric olunması

Sosial göstərişlə abort – bax: tibbi abort

Spontan abort (*a. spontaneus*) – bax: özbaşına abort

Süni abort (*a. artificialis*) – hamilə orqanizmində və ya dölün yerləşdiyi başqa bir yerdə döl yumurtasına

qarşı düşünülmüş şəkildə təsir etməklə yaradılan abort

Tam abort (*a. completus*) – döl yumurtasının uşaqlıq boşluğu daxilindən xaric olması ilə xarakterizə olunan özbaşına abortun son mərhələsi

Tam olmayan abort (*a. incompletus*) – özbaşına abortun uşaqlıq daxilində döl yumurtasının hissələrinin qalması ilə xarakterizə olunan mərhələsi

Tibbi abort (*a. medicinalis*) – doğum evinin və ya xəstəxananın ixtisaslaşmış şöbəsində həkim tərəfindən icra olunan süni abort

Tibbi göstərişlə abort – *bax*: tibbi abort

Uşaqlıq boynu abortu (*a. servicalis*) – döl yumurtasının uşaqlıq boşluğu divarından tam qopması və uşaqlıq boşluğundan qovulması, lakin uşaqlıq boynu kanalında ləngiməsi ilə xarakterizə olunan özbaşına abort mərhələsi

Abort təhlükəsi (*abortus imminens*) – uşaqlıq boynunun tam bağlı vəziyyətində ağrı ilə xarakterizə olunan özbaşına abortun başlanğıc mərhələsi

Abortiv (*abortivus*) – 1) inkişaf etməmiş; 2) abort törədən

Abortiv gedişli xəstəlik – xəstəliyin qəfləti sıçrayışla başlaması və sürətli sağalması

Abortiv ixtioz (*ichthyosis abortiva*) – *bax*: kserodermiya

Abortivləşmə – prosesin tam inkişaf etməməsi, yarımçıq dayanması

Abortsanq (alm. *abortsange*) – abort zamanı uşaqlıq boşluğundan döl yumurtasının hissələrini tutmaq və xaric etmək üçün alət

Abraxiya (*abrachia*; yun. *brachion* əl)

– inkişaf anomaliyası: yuxarı ətrafların olmaması

Abrami sindromu (P. Abrami, 1879-1943, frans. həkimi) – xroniki xolangit zamanı qaraciyərə infeksiyanın qalxması

Abraziv materiallar (lat. *abrasio* qasıyıb təmizləmək) – yüksək sərtliyə malik, xırda dənəli və ya tozaoxşar maddələr; tıbdə diş protezlərinin cillalanması üçün istifadə olunurlar

Abraziya (köh.) – hər hansı bir boşluğun tərkibinin və divarının daxili qatının küret vasitəsilə cərrahi yolla çıxarılması

Abrikosov şişi (A. İ. Abrikosov, 1875-1955, sov. patoloqanatomu) – *bax*: dənəvər-hüceyrəli mioblastoma

Abrikosov üsulu (A. İ. Abrikosov) – 1) meyiti balzamlama üsulu: damarların formalin-qliserin qatışıqlı ilə doldurulması və meyitin eyni tərkibli mayədə saxlanması; 2) meyitin yarılməsi üsulu, bu zaman orqanlar kompleks şəkildə çıxarılır (boyun və döş qəfəsi; qaraciyər, mədə və onikibarmaq bağırsaqlar; böyrəklər, sidik yolları və cinsiyyət orqanları; baş beyin və onurğa beyni)

Abs – (*abs*) – *bax*: ab

Absans (*absense*) – epilepsiyanın simptomu olub, şüurun qısamüddətli itməsi və ardınca amneziyanın olması

Atonik absans – əzələ tonusunun enməsi nəticəsində yıxılmalarla müşayiət olunan mürəkkəb absans

Enuretik absans – qeyri-iradi sidik ifrazı ilə xarakterizə olunan absans

Hipertonik absans – əzələ tonusunun qalxması nəticəsində başın bükülməsi, göz almasının yuxarıya doğru uzaqlaşması və gövdənin

Absentizm

arxaya doğru əyilməsi ilə müşayiət olunan mürəkkəb absans

Mioklonik absans – əsas etibarilə üz və yuxarı ətraf əzələlərinin ritmik miokloniyası ilə xarakterizə olunan mürəkkəb absans

Mürəkkəb absans – qeyri-iradi hərəkət və fəaliyyətlərlə müşayiət olunan absans

Retrokursiv absans – müvazinəti saxlamaq üçün gövdənin arxaya əyilməsi və arxaya addım atmaqla xarakterizə edilən hipertonik absans

Sadə absans – hər hansı bir hərəkət və ya fəaliyyətlə müşayiət olunmayan absans

Subklinik absans – huşun tam itməməsilə xarakterizə olunan absans

Təmiz absans – bax: sadə absans

Uzunmüddətli absans – huşun bir neçə saata qədər alaqlarıqlaşması ilə gedən absans

Absentizm (*absinthismus*; frans. *absinthe* yovşan arağı, absent) – absentdən mütəmadi olaraq istifadə etmə nəticəsində meydana çıxan xroniki alkoqolizm

Abses (*abscessus*) – ətraf toxumalardan piogen membranla ayrılan irinlə dolu boşluq

Almacıq absesi – bax: ziqomatisit
Alveolyar abses – yuxarı və ya aşağı çənənin alveolyar çıxıntısı nahiyəsində yerləşən abses

Amyob absesi (*a. amoebicus*) – *Entamoeba histolytica*-nın hemotogen və ya kontakt yolla digər orqanlardan gətirilməsi nəticəsində, əsasən baş beyin və qaraciyərdə yaranan abses

Anorektal abses (*a. anorectalis*)- bax: kəskin paraproktit

Apikal abses (*a. apicalis*) – bax: dentoalveolyar abses

Appendikulyar abses (*a. appendicularis*) – kəskin appendisitnin ağırlaşması olub, soxulcanabənzər çıxıntı ətrafında irinlik

Badamcıq absesi (*a. tonsillaris*) – xroniki tonzillit zamanı damaq badamcığının parenximasında inkişaf edən abses

Badamcıqətrafi abses (*a. parotonsillaris*) – fleqmanoz iltihabın fəsadı nəticəsində badamcıqətrafi toxumalarda əmələ gələn abses

Bağırsaqqarası abses (*a. interintestinalis*) – bağırsaq ilgəkləri, müsəriqə, qarın divarı və piylik arasında yerləşən məhdudlaşmış irinlik

Baş beyinin absesi (*a. cerebri*) – baş beyini parenximasında yerləşən irinli-iltihablı proses olub, klinik olaraq həcmli və iltihabi əlamətlərlə təzahür edən proses

Baş beyinin otogen absesi (*a. cerebri et cerebelli*) – xroniki irinli otit zamanı orta qulaqdan infeksiya törədicilərinin yayılması nəticəsində inkişaf edən abses

Bezold absesi (F. Bezold, 1842–1908, alm. otorinolarinqoloqu) – boynun dərin absesi olub, gicgah sümüyünün məməyəbənzər çıxıntısının zirvəsindən başlayan irinliyin boyun əzələlərinə qədər davam etməsi

Brodi absesi (B. C. Brodie, 1783–1862, ing. cərrahı) – uzunborulu sümüklərin epimetafizar hissəsində fibroz kapsulla məhdudlaşmış, kiçiközlü irinli boşluqla təzahür edən hemotogen osteomielitin bir forması

Citelli absesi (S. Citelli, 1875–1947, ital. otorinolarinqoloq) – mastoiditin ağırlaşması olaraq perisinuo-

absesin deşilməsi zamanı boyunda əmələ gəlmiş dərin abses

Çürüntülü abses – *bax*: qanqrenoz abses

Dentoalveolyar abses – diş kökünün iltihabi nəticəsində yaranan, alveolyar çıxıntılarla məhdudlaşan abses

Diafraqmaaltı abses (*abscessus subdiaphragmaticus*) – əsasən sağ tərəfdə diafraqma altında yerləşən kəskin iltihabi xəstəliklərin ağırlaşması, zədə və ya cərrahi əməliyyatların nəticəsində əmələ gələn abses

Diş əti absesi (*abscessus gingivalis*) – diş ətinin mexaniki zədələnmələri və ya diş-damaq ciblərinin patoloji prosesləri zamanı absesin diş ətində lokalizasiya olunması

Döyənək absesi (*abscessus callosus*) – döyənək zamanı dəri çatından irinli infeksiyanın daxil olması nəticəsində inkişaf edən dərialtı və ya subepidermal abses

Düyməşəkilli abses – irinin epidermisin altına yığılaraq epidermisi yuxarı qaldıraraq səthi dolamanı xatırlatması, nazik irin yolu ilə aşağı qatlarda olan irinlə əlaqələnen dərin dolama

Dyubua absesi (P. Dubois, 1795-1871, frans. ginekoloqu) – anadangəlmə sifilis zamanı timus vəzinin daxili yastı epitel, limfosit neytrofil qranulosit, epitelial hüceyrələr və spiroxetlərdən ibarət olan sistşəkilli absesi

Dyupyuitren absesi (G. Dupuytren, 1777-1835, frans. cərrahi) – uşaqlığın enli bağının və qasıq bağının da cəlb olunduğu kiçik çanaq toxumalarının iltihabı

Epidural abses (*a. epiduralis*) –

onurğa beyninin epidural qışasında ocaqlı, irinli proses

Epidural spinal abses (*a. epiduralis spinalis*) – irinli spinal epidurit zamanı onurğa kanalının epidural toxumalar sahəsində meydana çıxan abses

Hemorragik abses (*a. haemorrhagicus*) – hematomanın irinləməsi və ya abses boşluğuna qansızma nəticəsində inkişaf edən abses

İnkapsuləolunmuş abses (*abscessus incapsulatus*) – möhkəm piogen membranla təchiz olunmuş abses

İntramammar abses (*abscessus intramammarius*) – dərin formalı irinli mastit zamanı inkişaf edən, süd vəzi parenximasında lokalizasiya olunan abses

İşiorektal abses (*abscessus ischio-rectales*) – dərin paroproktit zamanı meydana çıxan, oturaq – düz bağırsağ sahəsində lokalizasiya olunan abses

İsti abses – *bax*: kəskin abses

Kəskin abses (*abscessus acetus*) – yerli iltihabi əlamətlərin kəskin inkişaf etməsi və xəstənin ümumi halının dəyişməsilə müşayiət olunan, sürətlə inkişaf edən abses

Kəskin udlaqarxası abses (*abscessus retropharyngeus acutus*) – udlağın arxa divarının zədələnmələri və ya kəskin iltihabi prosesin burun-udlaqdan yayılması zamanı inkişaf edən udlaqarxası abses

Kiçik çanağın absesi – kişilərdə düz bağırsağ-sidik kisəsi arası nahiyəni, qadınlarda isə düz bağırsağ-uşaqlıq arasındakı (*Duqlas boşluğu*) sahəni əhatə edən irinlik

Qabırğaaltı abses (*abscessus subhepaticus*) – məhdud irinli peritonit zamanı bağırsağ ilgəkləri ilə qara-

ciyərin aşağı səthi arasında periton səhifələri boşluğunda lokalizasiya olunan abses

Qanqrenoz abses (*a. gangraenosus*) – tərkibində çürüntülü ekssudat, detritlər olan abses

Qaraciyər absesi (*a. hepatis*) – əsasən xolangitin ağırlaşması olaraq meydana çıxan, qaraciyər parenximasında lokalizasiya olunan abses

Qaraciyərdaxili abses – qaraciyər parenximasında yerləşən irin ocağı

Qaraciyərin amyob absesi – bağırsağ amöbyozu nəticəsində qaraciyər parenximasının irinləməsi

Qaraciyərin askaridoz absesi (*abscessus hepatis ascaridosus*) – ümumi öd axarına və qaraciyər axacaqlarına askaridin daxil olması və ölməsi nəticəsində bakterial infeksiyanın inkişaf etməsi ilə xarakterizə olunan xolangitik qaraciyər absesi

Qaraciyərin bakterial absesi – qaraciyər parenximasında yerləşən irinlə dolu boşluq

Qaraciyərin perixolesistik absesi (*a. hepatis pericholecysticus*) – irinli xolesistit zamanı iltihabi prosesin qaraciyər toxumasına keçməsi nəticəsində inkişaf edən abses

Qaraciyərin pileflebitik absesi (*a. hepatis pylephlebiticus*) – pileflebit zamanı prosesin qarçıq venasının qaraciyərdaxili şaxələrinin gedişi boyunca yayılması nəticəsində inkişaf edən abses

Qazlı abses – bax: qazlı-qanqrenoz abses

Qazlı-qanqrenoz abses – tərkibində mikroorqanizmlərin həyat fəaliyyəti nəticəsində əmələ gəlmiş qaz olan abses

Qulaqarxası abses (*a. retroauriculares*) – qulaq seyvanının arxasında yerləşən yumşaq toxumalarda və ya məməyəbənzər çıxıntının sümükküstlüyü altında lokalizasiya olunan abses

Qummoz abses (*a. gummosa*) – qummaların yumşalması və dağılması nəticəsində inkişaf edən abses

Metastatik abses (*a. metastaticus*) – irinli infeksiyanın uzaq ocaqdan hematogen və ya limfogen yolla gəlməsi nəticəsində inkişaf edən abses

Öd absesi – bax: biloma

Otogen ekstradural abses (*a. extraduralis*) – kəskin və ya xronik orta otitin ağırlaşması

Paradental abses (*a. paradentalis*) – diş-diş əti və ya sümük ciblərinin dərin patoloji prosesləri zamanı inkişaf edən, paradontda lokalizasiya olunan abses

Parafarengal abses (*a. parapharyngeus*) – bax: udlaqətrafi abses

Paratonzilliyar abses (*a. paratonsillar*) – bax: badamcıqətrafi abses

Parauretral abses (*a. paraurethrales*) – sidik axarı ətrafi toxumalarda lokalizasiya olunan abses

Pelviorektal abses (*a. pelviorectalis*) – dərin paraproktit zamanı kiçik çanaqda düz bağırsağ ətrafında peritonarxası sahədə lokalizasiya olunan abses

Perisinuz abses (*a. perisiniosus*) – baş beyin örtü qışasının S-ə bənzər cibi ilə gicgah sümüyünün məməyəbənzər çıxıntısının daxili divarı arasında yerləşən abses

Peritonzilliyar abses (*a. peritonzillar*) – badamcıqətrafi toxumaların absesi

Piemik metastatik abses (*a. metastaticus pyaemicus*) – piemicya və

septikopiemiya zamanı əmələ gələn çoxsaylı metastatik abses

Putrid abses (*a. putridus*) – bax: qanqrenoz abses

Retrofarengeal abses (*a. retropharyngeus*) – bax: udlaqarxası abses

Retromammar abses (*a. retromammarius*) – süd vəzi arxası abses

Subdiafraqmal abses (*a. subdiaphragmaticus*) – qarın boşluğunda diafraqmaaltı nahiyədə lokalizasiya olunan abses

Subdural abses (*a. subduralis*) – beynin sərt qişasının altında yerləşən abses

Subgingival abses (*a. subgingivalis*) – bax: diş əti absesi

Submammar abses – bax: retromammar abses

Subperiostal abses (*a. subperiostalis*) – sümüküstlüyü altında yerləşmiş abses

Sümük absesi (*a. osis*) – xroniki osteomielit zamanı meydana çıxan, sümüyün kompakt maddəsində lokalizasiya olunan abses

Sümüküstlüyüaltı abses (*a. subperiostalis*) – kəskin osteomielitin ağırlaşması olaraq sümüküstlüyü altında lokalizasiya olunan abses

Tonzilyar abses (*a. tonsillaris*) – bax: badamcıq absesi

Tuberoz abses (*a. tuberosus*) – bax: hidradenit

Udlaqarxası abses (*a. retropharyngealis*) – udlaqarxası kövşək birləşdirici toxumadakı limfatik düyünlərin irinləməsi nəticəsində əmələ gələn abses

Udlaqətrafi abses (*a. paraphrangelis*) – udlaqda, ağız boşluğunda və ya orta qulaqdakı iltihabi prosesin

fəsadlaşması olaraq udlaq ətrafında meydana çıxan abses

Ulduzşəkilli abses – zöhrəvi limfoqranulemma zamanı qasıq limfa vəzilərində yaranan, formaca ulduzu xatırladan nekroz ocağı və epitel hüceyrələri ilə əhatə olunan abses

Xroniki udlaqarxası abses (*a. retropharyngeus chronicus*) – yuxarı boyun fəqərələrinin və ya udlaqarxası limfa düyünlərinin vərəmə zədələnmələri, udlağın arxa divarının zədələnmələri zamanı inkişaf edən udlaqarxası abses

Zirvə absesi (*a. apicalis*) – bax: apikal abses

Absesoqrafiya (*abses* + yun. *grapho* yazmaq, təsvir etmək) – abses boşluğunun kontrast rentgen müayinəsi
Dolaylı absesoqrafiya – abses boşluğuna kontrast maddənin yeridilməsi üçün olan drenaj və ya fistuladan istifadə edilərək rentgen müayinəsi
Düz absesoqrafiya – abses boşluğunun punksiya edilərək kontrast maddənin yeridilməsindən rentgen müayinəsi

Absesotomiya (*absessotomia*) – absesin cərrahi yolla açılması əməliyyatı

Absesektomiya (*abscessectomia*) – absesin xaric edilməsi cərrahi əməliyyatı

Absitiriya – danışığın, hətta pıçılıtının qəflətən itməsi; bu hal həyəcan zamanı baş verir və tezliklə aradan götürülür

Absorbsiometr (lat. *absorptio* udulma + yun. *metreo* ölçmək) – qanın qaz tərkibinin təhlili üçün cihaz; qazlar öncə vakuuma çıxarılır, sonra kimyəvi reaktivlər tərəfindən udulur

Absorbsiya (*absorptio*) – müəyyən qazın mayədə (absorment) həll olunması

Abstinensiya

Abstinensiya (lat. *abstinentia* çəkinmə) – könüllü və iradi olaraq hər hansı bir şeydən imtina etmə, nəfsini saxlama

Abstinent sindromu (*syndromum abstinentiae*) – psixoaktiv maddə qəbulunun qəflətən tam dayandırılması, onun dozasının əhəmiyyətli dərəcədə azaldılması və yaxud antaqonistinin təsiri zamanı meydana çıxan, ağırlıq dərəcələrinə görə bir-birindən fərqlənən və bir-birilə müxtəlif formalarda qovuşan simptomlar qrupu

Abstraksiya (*abstractio*) – psixi proses olub, real hadisə və obyektlərdən fərqlənən düşünmə

Abstrakt təfəkkür – hadisələrin, əşyaların və obrazların konkret məzmunundan təcrid olunma, mücərrəd təfəkkür

Abta-Letter-Sive xəstəliyi (A. Abt, 1867-1955, amer. pediatr; E. Letterer, alm. patoloqu; S. Siwe, isveç pediatrı) – *bax*: Letter-Sive xəstəliyi

Abuladze üsulu (D.A. Abuladze, 1861-1938, sov. mama-ginekoloqu) – artıq ayrılmış çiftin xaric edilməsi üsulu; qarının hər iki düz əzələsini sıx tutmaqla qarın divarı fiksə edilərək, qarın divarının şaquli qatı əmələ gəlir, bundan sonra anaya gücənməyi təklif olunur

Abulik-akinetik sindrom (*syndromum abulioakineticum*) – mərkəzi sinir sisteminin üzvi zədələnmələri zamanı rast gəlinən, ətraf mühitə qarşı marağın, təşəbbüsün, istəyin, ehtiyacların zəif və ya olmamasının, səssizlik, az hərəkətliyin birgə təzahür etməsi

Abuliya (*abulia*) – psixi xəstələrdə doyma hissənin itməsi

Abu-muk-muk xəstəliyi – Mərkəzi Afrikada rast gəlinən, naməlum etiologiyalı, kliniki gedişi ilə su çiçəyini xatırladan yoluxucu xəstəlik

Aburel sınağı (E. A. Aburel, rumin ginekoloqu) – *bax*: oksitosin sınağı

Abuzus (*abusus*) – bir neçə gün fasiləsiz olaraq alkoqol və ya narkotik vasitələrin istifadə edilməsi nəticəsində dərin intoksikasiyanın yaranması

Aclıq motorikası – aclıq zamanı mədə və bağırsağın spastik yığılması və hərəkəti aktivliyi

Aclıq ödəmi – *bax*: alimentar distrofiya

Aclıq peristaltikası – *bax*: aclıq motorikası

Aclıqla müalicə – müvəqqəti olaraq qida qəbulunun tam dayandırılması və ya məhdudlaşdırılması ilə aparılan müalicəvi və ya profilaktik üsul

Açıq əzələ (*extensor*) – yığılması hər hansı bir oynaqın açılmasına səbəb olan əzələ

Açıq ağız simptomu – apoplektik və ya epileptik koma zamanı huşsuz vəziyyətdə olan xəstənin ağızının yarım açıq qalması və ağızın açılma dərəcəsinin tənəffüslə sinxron dəyişməsi

Açıq eşitmə borusu sindromu – eşitmə çuxuru nahiyəsindəki əzələlərin atrofiyası və udlaq cibində çapıqların yaranması zamanı meydana çıxan autofoniya, qulağın tutulması və qulaqda təzyiqlik hissiyatı

Açıq sınıq (*fractura aperta*) – sınımış sümük fraqmentlərinin dəri və ya selikli qişə tamlığının pozulması nəticəsində ətraf mühitlə əlaqələnməsi

Açıq tıntınlıq (*rhinolalia aperta*) – fonasiya zamanı burnun qurdağızlıq

nəticəsində ağız-udlaqdan ayrılması səbəbindən səsin tutqun çalarlı olması

Açıqlıq simptomu – ruhi xəstələrdə onlara məxsus fikirlərin və hissələrin hamıya məlum olması fikri

Açma hərəkəti (*extensio*) – oynaqı əmələ gətirən sümüklər arasında bucağın böyüməsinə gətirən hərəkət

Ada hüceyrəsi – *bax*: insulosit

Adacıq nahiyəsi (*regio insularis*) – baş beyin yarımkürələri qabığının adacığa uyğun gələn hissəsi

Adalin – yuxugətirici və sakitləşdirici vasitə

Adamantinoma (*adamantinoma*) – strukturu diş emalını xatırladan xoşxassəli epiteliyal şiş

Adamanto (yun . *adamas, adamantos* çox bərk metal) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “diş minasına aid olan” mənasını verir

Adamantoblast (*adamantoblastus*) – *bax*: enameloblast

Adamantoblastoma (*adamantoblastoma*) – *bax*: adamantinoma

Adamantoma (*adamantoma*) – dişin inkişaf anomaliyası: diş boynunu nahiyəsində mina və ya mina və dentindən təşkil olunmuş düyünlü qalınlaşmalar

Adamçik üsulu – vərəm mikobakteriyalarının lüminisent qabiliyyətli narıncı akridin boyasını udaraq işıqlanma qabiliyyətinə əsaslanan müayinə üsulu

Adamkeviç reaksiyası (A. Adamkiewicz, 1850-1921, avstr. patoloqu) – triptofan və triptofan tərkibli zülallərin təyin edilməsi üçün rəngli keyfiyyət reaksiyası

Adamkeviç-Qopkins–Kol reaksiyası (A. Adamkiewicz, 1850-1921, avstr. patoloqu; G. Hopkins, 1861-

1947, ing. biokimyəçisi; L. Cole, frans. patoloqu) – *bax*: Adamkeviç reaksiyası

Adams mühiti (M. H. Adams, 1912-1956, amer. bakterioloqu) – bağırsağ çöplərini becərmək üçün tərkibində süd turşusu və qeyri – üzvi duzlar olan sintetik qidalı mühit

Adams şırımı (W. Adams, 1820-1900, ing. cərrahı) – bazunun adəti çıxıqları zamanı rentgenoloji olaraq bəzi sümüyü başının arxa xarici səthində boylama qüsür

Adams–Morqani–Stoks sindromu (R. Adams, 1791-1895, irl. həkimi; G. Morgagni, 1682-1771, ital. həkimi; W. Stokes, 1804-1878, irl. həkimi) – *bax*: Morqani-Adams-Stoks sindromu

Adamyuk–Elsniq kürəcikləri (E.V. Adamyuk, 1839-1906, sov. oftalmoloqu; A. Elschmig, 1863-1939, alm. oftalmoloqu) – kataraktanın ekstrakapsulyar ekstraksiyasından sonra büllur kapsulunun epitelində əmələ gəlmiş konqlomeratlar

Adamyuk–Relman–Qvist simptomu (E.V. Adamyuk, 1839-1906, rus oftalmoloqu; G. Guist, avstr. oftalmoloqu) – *bax*: Qvist simptomu

Adamyuk nəzəriyyəsi (E.V. Adamyuk, 1839-1906, rus oftalmoloqu) – qlaukomanın gözdən venoz qanın axınının ləngiməsinə əsasən meydana gəlməsini irəli sürən nəzəriyyə

Adaptasion sınaq – tuberkulinin dəri daxilinə yeridilməsi ilə vərəm xorioiditinin erkən aşkar edilməsi üsulu

Adaptasion sindrom (*syndromum adaptasionis*) – hipofizar-böyrəküstü vəz sisteminin təsiri ilə orqanizmdə patoloji qıcıqlandırıcılara və ətraf mühitin fəvqəladə dəyişikliyinə cavab olaraq yaranan qey-

Adaptasiya

ri-spesifik, bir-birini əvəz edən ar-
dicıl dəyişikliklərin məcmusu

Adaptasiya (lat. *adaptatio* uyğunlaş-
ma) – orqanizmin dəyişmiş şəraitə
uyğunlaşması prosesi

Ağrı adaptasiyası – reseptorların və
xüsusi mərkəzi törəmələrin qıcıq-
landırıcıların təsirinə qarşı adaptasi-
ya olunması nəticəsində ağrı hissiy-
yatının qəbul edilməsinin zəifləməsi
və ya tam aradan götürülməsi

Dad adaptasiyası – dad hissiyya-
tının zəifləməsinə səbəb olan dad
analizatorunun adaptasiya

Eşitmə adaptasiyası – intensiv sə-
sin səs analizatoruna təsiri nəticə-
sində səs hissiyyatının enməsi ilə
təzahür edən adaptasiya

Görmə adaptasiyası – görmə ana-
lizatorunun işıq və rəng qıcıqlandı-
rıcılarının təsirinə adaptasiyası nə-
ticəsində rəng və işıq hissiyyatının
dəyişməsi

Hissiyat adaptasiyası – *bax*: sen-
sor adaptasiya

Hündürlüyə adaptasiya – nəfəs
alınan havada oksigenin parsial
təzyiqinin aşağı olduğu şəraitdə
insanın yaşaması və aktiv fəaliyyət
göstərməsinə adaptasiya

Psixi adaptasiya – psixi fəaliyyətin
onu əhatə edən şəraitə dinamik uy-
ğunlaşması

Reseptorların adaptasiyası – daimi
təsir edən qıcıqlandırıcıların təsirinə
qarşı reseptorların həssaslığının en-
məsi ilə təzahür edən adaptasiya

Sensor adaptasiya – müvafiq qı-
cıqlandırıcıların analizatorlara uzun
müddətli təsiri nəticəsində hissetmə
intensivliyinin azalması ilə təzahür
edən adaptasiya

**Sinir mərkəzlərinin adaptasiya-
sı** – hər hansı bir qıcıqlandırıcının

uzun müddət təsiri nəticəsində sinir
mərkəzlərinin oyanıqlığının enməsi
ilə təzahür edən adaptasiya

Taktıl adaptasiya – taktıl reseptor-
lara qıcıqlandırıcıların uzun müddət
təsiri nəticəsində onların hissiyyatı-
nın enməsi ilə təzahür edən adapta-
siya

Temperatur adaptasiyası – daimi
temperaturun termoreseptorlara tə-
siri nəticəsində onların hissiyyatının
enməsi ilə təzahür edən adaptasiya

Adaptometr (*adaptasiya* + yun. *met-
reo* ölçmək) – gözün işığı qəbulet-
mə həssaslığının kəmiyyət göstəri-
cisini ölçmək üçün cihaz

Addımlama mioqlobinuriyası – uzun-
müddətli ağır fiziki gərginlikdən
sonra eninəzolaqlı əzələlərdə mioq-
lobulinin zədələnməsi nəticəsində
yaranan xoşxassəli pozğunluq

Addison xəstəliyi (Th. Addison, 1793-
1860, ing. həkimi) – 1) böyrəküstü
vəzinin qabıq maddəsinin çatışmaz-
lığı ilə gedən xəstəlik; 2) uzun müd-
dət kortikosteroidlərin qəbulundan
sonra yaranan kəsilmə sindromu

Addison-Birmer xəstəliyi (Th. Ad-
dison, 1793-1860, ing. həkimi; A.
Birmer, 1827-1892, isveçrə tera-
pevti) – *bax*: pernisiyoz anemiya

Adduksiya (*adductio*) – ətrafın bə-
dənin orta xəttinə doğru yönəlmiş
hərəkəti

Adekvat (*adaequatus*) – müvafiq, tam
uyğunluq, eynilik (məs., reaksiya)

Aden – (adeno-; yun. *aden*, *adenos*
vəzi) – mürəkkəb sözlərin tərkib
hissəsi olub, “vəzilərə, vəzi toxu-
masına aid”, “limfa düyünlərinə
aid”, “adenoidlərə aid” mənasını
verir

Adenil turşusu – bütün orqanizmlərdə
sərbəst və ya daha mürəkkəb birləş-

mələr şəklində təsadüf olunan azot tərkibli birləşmə

Adenilpirofosfat – bax: adenzintrifosfat

Adenilpirofosfor turşusu – bax: adenzintrifosfat

Adenioidlər (*adenoides*) – damaq və burun-udlaq badamcıqlarının hipertrofiyası və hiperplaziyası

Adenit (*adenitis*) – vəzin və limfatik düyünlərin iltihabı (bu termin sərbəst olaraq az işlənir. Hidradenit, limfadenit kimi mürəkkəb terminlərin tərkib hissəsi olaraq işlənir)

Adenoakantoma (*adenocanthoma*) – bədxassəli şiş

Adenoameloblastoma (*adenoameloblastoma*) – bax: adamantinoma

Adenofarinqo-konyunktival qızdırma (*febris adenopharyngoconjunctivalis*; yun. *aden* dəmir + *pharynx*, *pharyngos* udlaq + anat. *tunica conjunctiva* konyunktiva) – bax: farinqokonyunktival qızdırma

Adenofibroma (*adenofibroma*) – bax: fibroadenoma

Adenofleqmona (*adenophlegmona*) – kəskin limfadenid zamanı ətraf toxumanın yayılmış irinli iltihabı

Adenohipofizar oftalmotropizm – bax: bədxassəli ekzoftalm

Adenoid kistoz epitelioma (*epithelioma adenoides cysticum*; sin. Brunkun vəzili-kistoz epitelioması) – piy vəziləri və tük follikullarının proliferasiyası nəticəsində inkişaf edən nevus

Adenoid vegetasiyası – bax: adenoid

Adenoidit (*adenoiditis*) – hiperplaziya olunmuş udlaq badamcıqlarının iltihabı

Adenokankroid (*adenocarcroidum*) – bax: adenoakantoma

Adenokarsinoma (*adenocarcinoma*)

– vəzi epitelindən inkişaf edən bədxassəli şiş

Adenokistoma – bax: sistadenoma

Adenolimfoma (*adenolymphoma*) – tüpürcək vəzilərinin limfoid toxumasından və vəzi axacaqlarının epitel toxumasından inkişaf edən xoşxassəli şiş

Adenoma (*adenoma*) – vəzi epitelindən inkişaf edən xoşxassəli şiş

Fibroz adenoma (*adenoma fibrosum*) – bax: fibroadenoma

Kistoz adenoma (*a. cysticum*) – bax: sistadenoma

Məməyəbənzər adenoma (*adenoma papillare*) – bax: papillyar adenoma

Papillyar adenoma (*adenoma papillare*) – vəz daxilinə və ya kistoz boşluğa doğru məməyəbənzər çıxıntılarla inkişaf edən adenoma

Polipoid adenoma (*a. polypoides*) – bax: adenomatoz polip

Solid adenoma (*adenoma solidum*) – zəif inkişaf etmiş birləşdirici toxuma əsaslı adenoma

Tubulyar adenoma (*adenoma tubulare*) – ensiz kanallardan təşkil olunmuş adenoma

Adenomektomiya (*adenomectomia*) – prostat vəzinin xaric olunması cərahi əməliyyatı

Adenomer (*aden-* + yun. *meros* hissə, şöbə) – son nahiyə, son şöbə

Adenomioma (*adenomyoma*) – vəzli – epitelial və saya əzələ elementlərindən ibarət şişəbənzər toxuma kompleksi

Adenomioz (*adenomyosis*) – endometroid toxumanın miometriuma doğru inkişaf etdiyi endometrioz növü

Adenomit (*adenomyitis*) – adenomatoz dəyişikliyə uğramış prostat vəzinin iltihabı

Adenopapillomatoz

Adenopapillomatoz (*adenopapillomatosi*) – *bax*: Menetriye xəstəliyi

Adenopnevmonopatiya (*adenopneumopathia*) – *bax*: adenosinusopnevmonopatiya

Adenosatellitlər (*adenosatellitisi*) – *bax*: assosisəolunmuş virus adenosması

Adenosinusopnevmonopatiya (*adenosinusopneumopathia*) – allergiyalı uşaqlarda uzunsürən xroniki gedişli, udlağın, burun ciblərinin, bronx və ağciyərlərin limfoid toxumasının zədələnməsi nəticəsində meydana çıxan xəstəlik

Adenosistoma (*adenocystoma*) – *bax*: sistadenoma

Adenositlər (*adenocyti*) – hipofizin ön payının vəzili hüceyrələri

Asidofil adenositlər (*adenocyti acidophili*) – oval formalı, turş boyalarla çəhrayı rəngə boyanan, laktogen və somatotrop hormon ifraz edən adenositlər

Bazofil adenositlər – *bax*: B-bazofil adenositlər

B-bazofil adenositlər (*adenocyti B-bazophili*) – tireotrop hormon ifraz edən aldehid-fuksinlə intensiv rənglənən və sitoplazmasında sekretor qranulaları olan adenositlər

D-bazofil adenositlər (*adenocyti D-bazophili*) – qonadotrop hormon ifraz edən, əsas boyalarla intensiv rənglənən və sitoplazmasında qlükoproteid ifraz edən sekretor qranulaları olan adenositlər

Eozinofil adenositlər (*adenocyti eosinophili*) – *bax*: asidofil adenositlər

Hamiləlik adenositləri – *bax*: hamiləlik hüceyrələri

Xromofob adenositlər (*adenocyti*

chromophile) – histoloji boyaları yaxşı qəbul edən adenositlər

Xromofob adenositlər (*adenocyti chromophobi*) – tərkibində sekretor qranulaları olmayan adenositlər

Adenotom (*adeno* + *yun. tome* kəsik) – halqavari ucluğu olan, adenoidlərin çıxarılması üçün istifadə edilən alət

Adenotomiya (*adenotomia*) – adenoidlərin xaric edilməsi əməliyyatı

Adenotonzillozinusopnevmonopatiya – allergik xəstələrdə uzunsürən, təkrarlanan burunətrafi boşluqların, udlaq və damaq limfoid toxumasının, bronxların, ağciyərlərin xroniki iltihabı

Adenovirus anginası – əsasən çənəaltı limfa düyünlərinin böyüməsi, hərərətin yüksəlməsi, kataral faringit və follikulyar konyunktivitlə gedən kəskin infeksiya xəstəlik

Adenozintrifosfat – canlı orqanizmlərin universal enerji mənbəyi, nukleinin turşularının biosintezinin substratı olan, adenozinin üçfosforlu efiri

Adenozintrifosfat turşusu-ATF (*acidum adenosintriphosphoricum*) – karbohidratların qlikolitik parçalanması və oksidləşmə reaksiyalarında əmələ gələn, bir çox maddələr mübadiləsinin tənzimində iştirak edən toxumaların təbii komponenti

Adenozintrifosfataza – miozin və aktomiozində aktiv olan, hidrolazalar sinfinin fermenti (genetik olaraq çatışmazlığı hemolitik anemiyaya səbəb olur)

Adentiya (*adentia*) – bir neçə və ya bütün dişlərin olmaması

Adentofobiya – dişlərdən patoloji qorxu

Adermin – *bax*: piridoksin

Adermiya (*adermia*) – dərinin olma-

ması və ya qüsurlu inkişafından ibarət inkişaf anomaliyası

Adesman simptomu (İ. Adesman) – ağır formalı səpgili yatalaq zamanı boyun nahiyəsində beyin-onurğa beyni sinir kökcüklərinin çıxış nöqtələrinə təsir etdikdə kəskin ağrının meydana çıxması

Adəm alması – qalxanabənzər qığırdığın ön səthində olan hündürlük

Adəti qızılyel – *bax*: residivverən qızılyel

Adgeziya (*adhaesio*) – seroz qişaların bitişməsi

Adi düyün – bir dəfə çarpazlaşdırılan düyün

Adi qurdeşənəyi – dəri vərəminin bir növü

Adi sızanaqlar – *bax*: gənclik sızanaqları

Adi uçuq (*herpes simplex, herpes progenitalis*) – cinsiyyət üzvü nahiyəsində rast gəlinən uçuq

Adiadoxokines (*adiadochokinesis*) – beyincik zədələnmələri zamanı əks istiqamətli hərəkətlərin növbəli olaraq icra edilməsinin mümkünsüzlüyü

Adiaspiromikoz (*adiaspiromycosi*) – *Emmonisa crescens* parazit göbələkləri tərəfindən törədilən visseral mikoz

Adiastoliya (*adiastolia*) – ürək mədəciklərinin diastolası zamanı genişlənməsinin kəskin məhdudlaşması nəticəsində ürəyin vurduğu qanın miqdarının kəskin azalması və total qan dövrəni çatışmazlığının inkişafı

Adinamiya (yun. *adynamia* zəiflik) – hər hansı bir orqanın və ya bütövlükdə orqanizmin hərəkətinin məhdudlaşması və ya tamamilə olmaması

Adipo- (*adipis*) – mürəkkəb sözlərin

tərkibinə daxil olub “piyə aid” mənasını verir

Adiponekroz (*adiponecrosis*) – *bax*: piy nekrozu

Adipoz (*adiposis*) – *bax*: adipo

Adipozalgiya (*adiposalgiya*) – *bax*: Derkum xəstəliyi

Adisson-Birmer dili (T. Addison, ing. həkimi; A. Biermer, alm. həkimi) – pernisiöz anemiya (B₁₂ vitamininin bədxassəli çatışmazlığı) zamanı dildə məməciklərin olmaması, dilin həddindən artıq hamarlaşması sindromu

Adiuretin (*adiuretinum*) – *bax*: antidiuretik hormon

Adler üsulu (R. Adler) – sidikdə və nəcisdə urobilinın kəmiyyət üsulu ilə təyini

Adler-Reyman üsulu (R. Adler, keçmiş Çexoslovakiya kimyaçısı; H. A. Reimann, amer. həkimi) – qana 1%-li konqorot məhlulu yeridilməklə retikuloendotelial sistemin aktivliyinin təyin edilməsi üsulu

Adl-su – Rusiya ərazisində 1950 metr hündürlükdə yerləşən müalicəvi yer

Admiral (ərəbcə «əmir əl-bəhr» dəniz əmiri) – hərbi dəniz donanmalarında hərbi rütbə

Adneks-tumor (anat. *adnexa uteri* uşaqlıq artımları + lat. *tumor* şiş) – *bax*: tuboovarial şiş

Adneksit (*adnexitis*) – uşaqlıq artımlarının (boruların və yumurtalıqların) iltihabı

Adoleskariya (lat. *adolesco* böyümək + *kariy*) – bəzi trematodların həyat tsiklinin aralıq mərhələsi; son sahibi tərəfindən udulduqdan sonra yetkin helimintə çevrilir

Adolesent (*adolescens*) – pubertant və ya gənclik yaşında individuum

Adoptometr – görmə analizatorunun

Adrekain

işığa qarşı həssaslığını yoxlamaq üçün cihaz

Adrekain – 2%-li novokain və 0,005%-li adrenalın məhlulundan ibarət kombinə olunmuş preparat

Adren- (*adrenalis*) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “böyrəküstü vəzisinə, adrenalinə aid olan” mənasını verir

Adrenal sistem (*systemus adrenalis*) – adrenalın və noradrenalin ifraz edən nevrogen mənşəli hüceyrələr

Adrenalektomiya (*adrenalectomia*) – böyrəküstü vəzinin çıxarılması əməliyyatı

Adrenalin (*adrenalinum*) – 1) böyrəküstü vəzinin beyin maddəsinin və ya böyrəküstü vəzidən kənar xromafin toxumanın hormonu; 2) kardiotonik, pressor, hiperqlikemik, pirogen effektiv, dəri, böyrək damarlarını daraldan, koronar damarları, mədə-bağırsaq traktı, bronxlar, sayə əzələ damarlarını genəldən dərman preparatı

Adrenalin hidroxlorid (*adrenalinum hydrochloridum*) – simpatik sinirlərin postsinaptik uclarına oyađıcı təsir göstərən maddə

Adrenalinemiya (*adrenalinemia*) – qanda adrenalinin olması

Adrenektomiya (*adrenectomia*) – bax: adrenalektomiya

Adrogenital sindrom (*syndromum adrogenitale*; lat. *adrenalis* böyrəküstü + *genitalis* cinsi) – androgenlərin artıq sintez olunması ilə böyrəküstü vəzi qabığının disfunksiyasının səbəb olduğu patoloji hal

Adrenomimetik təsir – noradrenergik təsiri gücləndirən vasitələr

Adrenomimetik vasitə (*adrenomimetica*) – adrenoceptorları qıcıqlandıran dərman vasitələri

Adrenoaktiv sistemlər – bax: adrenoceptorlar

Adrenoaktiv strukturlar – bax: adrenoceptorlar

Adrenoceptorlar – adrenergik mediatorlarla qarşılıqlı təsirdə olduqda yaranan enerjini spesifik enerjiyə çevirən (məs., sinir impulsu, əzələ yığılması) biokimyəvi hüceyrə strukturu

Adrenosteroidlər – bax: kortikosteroidlər

Adrenosteroma (*adrenosteroma*) – bax: androsteroma

Adrenosteron (*adrenosteronum*) – bax: androsteron

Adriamisin (*adriamycinum*) – şiş əleyhinə sitostatik təsir göstərən dərman maddəsi

Adrokson (*adroxonum*) – sintetik hemostatik vasitə

Adsız arteriya sindromu (*syndromum arteriae anonymae*) – bazu-baş kötüyünün stenozu zamanı sağ əldə və baş beyinin sağ yarımkürəsində qan dövranının pozulması əlamətlərinin birgə təzahürü

Adsız xətt (*linea anonyma*) – bax: hüdudi xətt

Adsız kötük (*truncus anonymus*) – 1) qarın aortası; 2) aorta qövsü

Adson–Byusi müdaxiləsi – körpü – beyincik bucağına ənsə sümüyünün trepanasiyası və yumşaq toxumaların paramedial kəsiyi ilə operativ müdaxilə

Adventisial hüceyrə – bax: perisit

Adyutant (lat. *adjūtāns*, *adjūtantis* «kömək edən») – müxtəlif tapşırıqları yerinə yetirmək üçün rəisin xidmətində olan zabıt və ya gizir

Adyuvant (*adjuvans*) – 1) köməkçi (metod, vasitə, dərman); 2) immu-

- nogenezin qeyri-spesifik stimulyatorları
- Adyuvant artrit** – *bax*: adyuvant xəstəliyi
- Aedes** (*Aedes*; yun. *aedes* xoşagəlməz, iyrənc) – *Culicidae* ailəsindən bir sıra yoluxucu virus xəstəliklərinin daşıyıcısı olan qansorucu ağcaqanad
- Aedes aegypti** – tropik və subtropik zonalarda yayılan, insanlarda sarı qızdırma, dengə qızdırması, çikunqunya, vuxererioz xəstəliklərinin ötürücüsü olan *Aedes* cinsindən olan qansorucu ağcaqanad
- Aedes albopictus** – Cənubi və Cənub-Şərqi Asiyada yayılan, əsasən meymunlarda, nadir hallarda insanlarda vuxererioz, dengə qızdırması xəstəliklərinin ötürücüsü olan *Aedes* cinsindən olan qansorucu ağcaqanad
- Aedes caspilis dorsalis** – bir sıra virus xəstəliklərinin, o cümlədən atların şərqi ensefalomielitinin ötürücüsü olan *Aedes* cinsindən olan qansorucu ağcaqanad
- Aedes communis** – Avropa və Şimali Amerikanın meşə və meşə-çöl zonalarında yayılan *Aedes* cinsindən olan qansorucu ağcaqanad
- Aedes togoi** – Uzaq Şərqdə və cənub-şərqi Asiyada yayılan yapon ensefaliti və vuxererioz xəstəliklərinin ötürücüsü olan *Aedes* cinsindən olan qansorucu ağcaqanad
- Aedes vexans** – Yapon ensefaliti və digər arbo virusların ötürücüsü olan *Aedes* cinsindən qansorucu ağcaqanad
- Aerariy** (yun. *aer* hava) – hava vannaları qəbul etmək üçün sahə
- Aerasiya** (*aeratio*) – müxtəlif mühitlərin təbii və ya süni yolla atmosfer havası ilə təmin edilməsi
- Aero-** (yun. *aer*, *aeros* hava) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “hava” mənasını verir
- Aeroakrofobiya** (*aeroacrophobia*) – yüksək açıq sahələrdən qorxma
- Aerob orqanizmlər** (*aero-* + yun. *bios* həyat) – həyat fəaliyyəti üçün sərbəst oksigenə ehtiyacı olan orqanizmlər
- Aerobakteriya** (*aerobacter*) – *Enterobacter* cinsinə aid olan, qram – (mənfi), adi qidalı mühitdə yaxşı inkişaf edən mikroorqanizmlərin ümumi adı
- Aerobioz** (*aero-* + yun. *biosis* həyat) – ətraf mühitdə sərbəst oksigenin olması şəraitində həyat
- Aerodontalgiya** (*aerodontalgia*) – atmosfer təzyiqinin kəskin dəyişməsi nəticəsində dişlərdə baş verən ağrı (yüksək uçuşlar zamanı müşahidə olunur)
- Aerodromun hərəkətli tibbi yardım məntəqəsi** – aviasiya-texniki bazanın sanitariya avtomobillərində uçuş heyətinə uçuşdan qabaq tibbi baxış keçirmək və aerodromda tibbi yardım göstərmək məqsədilə açılan tibb məntəqəsi
- Aeroevakuasiya** – zədəli və yaralıların təyyarə və ya vertolyotlar vasitəsi ilə köçürülməsi
- Aerofagiya** (*aerophagia*) – qeyri-düzgün qidalanma zamanı, tələsik qidalanma nəticəsində həzm orqanlarına artıq miqdarda havanın daxil olması
- Aerofiltr** – durgun suların təmizlənməsi üçün xüsusi bioloji filtr
- Aerofobiya** (*aerophobia*) – dəri səthinə az miqdarda havanın təsirindən belə yaranan qıcolma (quduzluğun simptomu)

Aerofotarium

Aerofotarium (*aero-* + yun. *phos, phos* işıq) – atmosfer havasının süni ultrabənövşəyi şüalarla birgə təsirinə əsaslanan müalicəni aparmaq üçün nəzərdə tutulmuş xüsusi yer

Aerohelio sahəsi – hava və günəş vannası qəbul etmək üçün nəzərdə tutulan sahə

Aerohelioterapiya (*aero-* + yun. *helios* günəş + *terapiya*) – hava və günəş vannasının müalicəvi təbiiqi

Aeroxoliya (*aerocholia*) – rentgenoloji müayinə zamanı anaerob mikroorqanizmlərin əmələ gətirdiyi xolestist nəticəsində öd kisəsində qazın aşkar edilməsi

Aeroionizasiya – aeroionoterapiyada istifadə olunan qazların ionlaşdırılmasına əsaslanan müalicə üsulu

Aeroionizator – müalicəvi və ya profilaktik məqsədlə havanı müsbət və mənfi ionlarla zənginləşdirmək üsulu

Aeroionoinhalyasiya – süni olaraq müsbət və ya mənfi ionlarla zənginləşdirilmiş hava ilə nəfəs almaya əsaslanan müalicə üsulu

Aeroionoterapiya – təsiredici faktoru əsas etibarilə unikolyar yüklənmiş təbii və süni aeroionlar olan fizioterapiya üsulu

Aerokoaqulyator – *bax*: aerotenk

Aerokrofobiya – *bax*: hündürlükdən patoloji qorxu

Aerografiya – *bax*: pnevmoqrafiya

Aeromikrobiologiya – mikrobiologiyanın mikroorqanizmlərin havada yayılmasını və tərkibini öyrənmək bölməsi

Aeronevroz – yüksəklikdən qorxu, emosional gərginlik nəticəsində təyyarəçilərdə yaranan nevroz

Aeronosifobiya – *bax*: hündürlükdən patoloji qorxu

Aerootit (*aerootitis*) – atmosfer təzyiqinin kəskin dəyişməsi nəticəsində orta qulağın iltihabı

Xroniki aerootit (*aerootitis chronica*) – kəskin aerootitdən sonra orta qulaqda fibrinoz prosesin və qansızmaların nəticəsi olaraq ağırlaşdırma, qulaqlarda küy, təbil pərdəsinin hərəkətsizliyi ilə xarakterizə olunan aerootit

Kəskin aerootit (*aerootitis acuta*) – qulaqlarda küy, tutulma və kəskin ağrılar, təbil pərdəsinə qansızma, ağır hallarda isə onun partlaması ilə xarakterizə olunan aerootit

Aeroperitoneum – *bax*: pnevmoperitoneum

Aeroplankton – havada asılan bitki və canlı orqanizmlərin məcmusu

Aeroprofilaktika – orqanizmi ətraf mühit faktorları ilə gücləndirmə, möhkəmləndirmə

Aerosole – *bax*: traxeosele

Aerosinusit (*aerosinusitis*) – *bax*: aerosinuit

Aerosistoskop – sidik kisəsinə havanın vurulması üçün əlavəsi olan sistoskop

Aerosolyari – günəş və hava şüaları qəbul etmək üçün xüsusi təchiz olunmuş meydança və ya sahə

Aerotenk – durgun suları bioloji təmizləmək üçün vasitə

Aeroterapiya (*aerotherapie*) – klimatoterapiyanın günəşin birbaşa şüalarından qorunmaq şərti ilə açıq havanın müalicə təsirinə əsaslanan növü

Aerofillər – yaşaması üçün oksigen tələb olunan orqanizmlər

Aerozol – tərkibində bərk və ya maye qarışıqları olan dispers qaz sistemi (kimyəvi tərkibindən asılı olaraq müalicəvi-profilaktik və ya həyat üçün təhlükəli ola bilər)

Aerozol apararı – maye və ya havada həll olmuş tozabənzər maddələrin aerosol şəklində dispersləşməsini təmin edən aparat

Aerozol generatoru – tıbdə sahələrin dezinfeksiyası, inhalyasiya, vaksınasiya və xarici-kimyəvi terapiya məqsədilə istifadə olunan xüsusi aparat

Aerozol inhalyatoru – tənəffüs yoluna dərman maddələrini aerosol şəklində yeritmək üçün inhalyator

Aerozol terapiyası – xəstənin tənəffüs yollarına, müxtəlif boşluqlarına və bədənin zədələnmiş səthinə müalicəvi vasitənin yeridilməsindən ibarət fizioterapiya metodu

Aevit (*aevitum*) – A və E vitamininin kombinə olunmuş preparatı

Afagiya (*aphagia*) – disfagiyanın son həddi olub, udma aktının tamamilə pozulması

Afakiya (*aphakia*) – göz büllurunun olmaması (gözün akkomodasiyasının pozulması, hipermetriya ilə xarakterizə olunur)

Anadangəlmə afakiya (*a. congenita*) – gözün inkişaf anomaliyası nəticəsində meydana çıxan afakiya

Qazanılmış afakiya (*a. acquisita*) – büllurun cərrahi əməliyyat və ya zədələnmə nəticəsində xaric olması nəticəsində meydana çıxan afakiya

Afalangiya (*aphalangia*) – barmağın və ya bir neçə falanqanın olmamasından ibarət inkişaf anomaliyası

Afatik aqrafiya – afaziya və afoniya əlamətlərinin birgə təzahürü

Afaziya (*aphasia*) – nitqin leksik və qrammatik strukturunun və qavranılmasının pozulması

Akustiko-minestik afaziya – beynin sol gicgah payının qabığının zədələnməsi nəticəsində eşitmə və

danışiq yaddaşının pozulması nəticəsində yaranan afaziya

Amnestik afaziya – xəstənin əşyanın əlamətlərini deyə bildiyi halda, adını səsləndirmə qabiliyyətini itirməsi və ilk heca yadına salındıqdan sonra adın xatırlanmasından ibarət afaziya

Dinamik afaziya – nitqin ardıcılığının pozulması

Ekspressiv afaziya (*a. expressiva*) – *bax*: motor afaziya

Konduktiv afaziya – *bax*: ötürücü afaziya

Qabıq motor afaziyası (*a. motoria corticalis*) – beyin yarımkürələrinin alın payının nitq zonasının zədələnməsi zamanı şifahi nitqin, oxuma və yazmanın pozulması ilə təzahür edən motor afaziyası

Qlobal afaziya – kobud motor və sensor afaziya

Mərkəzi afaziya (*a. centralis*) – Qold Şteyn klassifikasiyasında sensor və ötürücü afaziyaların ümumi adı

Motor afaziyası (*a. motoria*) – xəstəyə məlum olan sözü deyə bilməməsindən ibarət şifahi nitqin pozulması

Nominativ afaziya (*a. nominatio-nis*) – *bax*: amnestik afaziya

Optik afaziya (*a. optica*) – əşyalara əllə toxunduqda adlarını söyləyə bilmə qabiliyyətinin saxlanması, lakin gözlə baxdıqda isə adını söyləyə bilməməkdən ibarət afaziya

Optiko-minestik afaziya – əşyanın görünüşü və adlandırılmasının arasında əlaqənin pozulması nəticəsində yaranan afaziya

Ötürücü afaziya – nitqin qavranılması qalmaqlla frazaların təkrarlan-

ması və imla yazma qabiliyyətinin pozulması

Semantik afaziya (*a. semantica*) – ayrı-ayrı sözlərin başa düşülməsinin saxlanıldığı halda mürəkkəb ifadələrin və məntiqi birləşmələrin başa düşülməsinin pozulmasından ibarət sensor afaziya

Sensor afaziya – gicgah əyriliyinin arxa 1/3-nin zədələnməsi nəticəsində yaranan afaziya

Sensor qabıq afaziyası (*a. sensoria corticalis*) – ekspressiv nitqin ikinci pozulması ilə gedən afaziya

Sintaktik afaziya – sözləri cümlə halına gətirə bilməmək

Subkortikal motor afaziyası (*a. motoria subcorticalis*) – şifahi nitqin pozulması, daxili nitqin, oxuma və yazının saxlanmasından ibarət motor afaziyası

Subkortikal sensor afaziya (*a. sensoria subcorticalis*) – şifahi nitqin başa düşülməsinin və imla yazma qabiliyyətinin pozulmasından ibarət afaziya

Temporoparietal afaziya (*a. temporoparietalis*) – təpə payının arxa-aşağı nahiyələrinin və gicgah payının dominant nahiyəsinin zədələnmələri zamanı inkişaf edən sensor afaziya

Təmiz motor afaziyası – *bax*: subkortikal motor afaziyası

Total afaziya – həm Vernike, həm də Brok zonasının geniş zədələnməsi nəticəsində xəstənin həm danışmaq, həm də danışığı qavrama qabiliyyətinin pozulması

Transkortikal afaziya – *bax*: dinamik afaziya

Transkortikal motor afaziyası (*a. motoria transcorticalis*) – aktiv nitqin və yazının pozulduğu, lakin

deyilən nitqin təkrar etmə qabiliyyətinin və üzündən köçürmənin saxlandığı motor afaziyası

Transkortikal sensor afaziya (*a. sensoria transcorticalis*) – deyilənləri təkrar etmə, üzündən köçürmə və imla yazma qabiliyyətinin saxlanması, lakin şifahi nitqin başa düşülməsinin pozulmasından ibarət afaziya

Vernike afaziyası – sözə qarşı karlıq, beyin qabığı ilə əlaqədar sensor karlıq

Vernikenin transkortikal sensor afaziyası – *bax*: transkortikal sensor afaziya

Afebril (a- + lat. *febris* qızdırma) – qızdırmasız, qızdırma ilə müşayiət olunmayan

Afemesteziya – *bax*: sensor qabıq afaziyası

Afemiya – *bax*: subkortikal motor afaziyası

Afenfosmofobiya – *bax*: afenfozmfobiya

Afenfozmfobiya – toxunmadan, təmasdan patoloji qorxu

Affekt (*affectus*) – 1) morfolojiyada – patogen mikroorqanizmlərin daxil olduğu nahiyədə baş verən patoloji dəyişikliklər kompleksi

Aşoffun birincili affekti – soxulcanabənzər çıxıntıda pazabənzər iltihabi infiltratın olması (Aşoffun appendisitinin əmələ gəlməsinin infeksiyon nəzəriyyəsinə görə mikrobların birincili lokalizasiya yeri)

Birincili affekt (*a. primarius*) – mikroorqanizmlərin birincili lokalizasiya yerində əmələ gələn patoloji dəyişikliklər kompleksi

İkincili affekt (*a. secundarius*) – infeksiyon prosesinin generalizasiyası nəticəsində mikroorqanizmlərin

ikincili lokalizasiya yerində əmələ gələn patoloji dəyişikliklər kompleks

Affekt 2. psixiatriyada – həyəcanlı hal
Adekvat affekt – normal halda ideyaların, fikirlərin və hərəkətlərin mühtin tələblərinə uyğun olması

Astenik affekt – tez tükənən affekt halı (əhval-ruhiyyənin pisləşməsi, psixi aktivliyin enməsi)

Fizioloji affekt – adekvat qıcıqlanmaya qarşı qəflətən yaranan qısamüddətli, güclü emosional hal

Qeyri-adekvat affekt – fikrin, danışıq, düşüncənin qeyri-normal, patoloji emosionallıqla ifadə edilməsi

Affekt halında olmaq – həddən artıq oyanıq, emosional vəziyyət

Affektdelikt – güclü affekt halı ilə əlaqədar olan hüquq pozuntusu

Affektin saxlana bilməməsi (*inkontinentia affectus*) – səbəbsiz olaraq meydana çıxan affektiv reaksiyaların (ağlamağa meyillilik, nifrət, kin və s.) qarşısını ala bilməmə

Affektiv ambivalentlik (*ambivalentia affectiva*) – emosional sferada meydana çıxan ambivalentlik

Affektiv amneziya – emosional gərginliklə əlaqədar həmin vaxt baş vermiş hadisələrin unudulması

Affektiv bəbək hərəkətsizliyi (*immobilitas kapillarrum affectiva*) – güclü psixoloji qıcıqlandırıcıya cavab olaraq midriaz və bəbək refleksinin itməsi

Affektiv boşalma – gərginlikdən sonra yaranan yüngüllük hissi

Affektiv dissosiasiya – təfəkkürün məzmununun affektiv fona uyğun olmaması

Affektiv fon – üstünlük təşkil edən əhval-ruhiyyə

Affektiv inkontinensiya – *bax*: affektin saxlana bilməməsi

Affektiv kütlük – emosional reaksiyaların və kontaktların zəifliyi, hissələrin kəsibliyi və emosional soyuqluqla xarakterizə olunan psixi pozğunluq

Affektiv labillik – kənar qıcıqlanmadan emosional halın qəflətən dəyişməsi

Affektiv pozuntu – qısamüddətli emosional pozuntunun bütün psixi vəziyyətə təsir etməsi

Affektiv simptomlar – affektiv fonda psixoloji əlamətlərin meydana gəlməsi

Affektiv sindrom (*syndromum affectivum*) – əsas təzahürü əhval-ruhiyyə pozğunluğu olan sindromların ümumi adı

Affektiv təəccüblənmə – affektiv modulyasiyanın itməsi, affektiv halın gərginləşməsi (adi affektin digər hala keçməsi)

Affektiv-sayıqlama sindromu (*syndromum affectivum deliricum*) – əhval-ruhiyyə pozğunluğunun paranooid və parafren sayıqlamalarla birgə təzahür etməsi

Affektogen amneziya – güclü həyəcan və mənfi emosional vəziyyətlə əlaqədar yaddaşın itməsi

Afferent (*afferens, afferentis*) – gətirici, mərkəzəqaçan

Afferent damar – gətirici damar

Afferent sinir – mərkəzəqaçan sinir, hissi sinir

Afferentasiya – mərkəzi sinir sisteminə eksterio və intero reseptorlardan daxil olan sinir impulsları axını

Afibrinogenemiya – fibrinogenin anadangəlmə olmaması nəticəsində inkişaf edən, hemorragik diatezin inkişafı ilə nəticələnən irsi xəstəlik

Aflatoksin

Aflatoksin – *Aspergillus* göbələklərinin mübadilə məhsulu olan, qaraciyərə toksik təsir göstərən maddə

Afobofobiya – fobiyanın olmamasından patoloji qorxu

Afoniya (*aphonia*) – pıçıltılı danışıqın saxlanması şəraitində adi danışıq səsinin olmaması

Cüzam afoniyası (*aphonia leprosa*) – cüzam zamanı qırtlağın çapıq zədələnməsi nəticəsində yaranan afoniya

Funksional afoniya (*aphonia functionalis*) – qırtlaqda patoloji dəyişiklik olmadığı şəraitdə nevrotik halla bağlı afoniya

Həqiqi afoniya (*aphonia vera*) – *bax*: qırtlaq afoniyası

İsterik afoniya – səs tellərinin funksional xarakterli iflici, səsin batması

Qırtlaq afoniyası (*aphonia laryngea*) – qırtlağın üzvi zədələnmələri zamanı (şiş, çapıq) səs yarığının tam qapanmaması və ya səs büküşlərinin tam vibrasiya etməməsi nəticəsində yaranan afoniya

Paralitik afoniya (*aphonia paralytica*) – sirinqobulbiya, sirinqomieliya, aşağı qırtlaq sinirinin zədələnməsi və ya xəstəlikləri zamanı qırtlaq əzələlərinin innervasiyasının pozulması nəticəsində yaranan afoniya

Psixogen afoniya (*aphonia psychogena*) – qorxu və ya psixi travma nəticəsində yaranan afoniya

Sifilitik afoniya (*aphonia syphilitica*) – ikincili sifilis zamanı səs büküşlərinin zədələnməsi nəticəsində yaranan afoniya

Afraziya (*aphrasia*) – *bax*: afaziya

Afrika gənə riketsiozu – riketsiyalar tərəfindən törədilən dərinin mərkəzi nekrozu və regionar limfadenitlə

yayılmış rozeolos-papullos səpgilərlə təzahür edən gənə riketsiozu

Afrodisiatik (*yun. aphrodisia*) – cinsi aktivliyi və cinsi həvəsi stimülə edən maddələr

Afrodiziomaniya (*aphrodisiomania*) – psixikanın cinsi aktivliyi artırmaq qabiliyyətinə malik vasitələrin axtarışına cəmləşdirilməsi

Afrodiziya (*aphrodisia*) – *bax*: erotizm

Afroneziya (*aphronesia*) – *bax*: kəmağıllıq

Aftalar (*aphthae*; *yun. aphthai* səpmə, ağız boşluğunda yaralar) – selikli qişanın səthi nekrotik dəyişikliyi, sarımtıl-bozumtul eroziya və ya kiçik ölçülü, iltihab əlamətli qırmızı yaralar

Aftoxton – *bax*: autoxton

Aftoid – *bax*: aftoz stomatit

Aftomoloseksualizm – özünə patoloji əşiqolma

Aftongiya (*aphthongia*) – səs aparatı əzələlərinin qıcolması ilə əlaqədar olaraq nitqin artikulyasiyasının itməsi

Aftoz (*aphthosis*) – virus mənşəli olması güman edilən, selikli qişaların çoxsaylı aftalarının əmələ gəlməsi ilə xarakterizə olunan xəstəliklərin ümumi adı

Böyük Turen aftozu – *bax*: Behçet xəstəliyi

Neymann aftozu – aftoz stomatitin və naməlum etiologiyalı vulvitin birləşmə təzahürü (adətən polimorf eritema, poliartrit, konyunktivitlə birləşmə təzahür edir)

Aftoz faringit – *bax*: herpetik angina

Aftoz qızdırma (*febris aphthosa*) – *bax*: yaşur

Aftoz stomatit (*stomatitis aphthosa*) – ağız boşluğu selikli qişasının tamlığının pozulması, aftaların (ero-

ziyaların) əmələ gəlməsi ilə gedən iltihabi proses

Ageneziya (*agenesia*; a- + yun. *genesis* törəmə, inkişaf etmə) – *bax*: aplaziya

Agevziya (*ageusia*; a- + yun. *geusia* dad) – dad hissiyyatının itirilməsi

Agiofobiya – müqəddəs əşyalardan patoloji qorxu

Agiptofaziya (*agiptophasia*) – psixi oyanıqlıq halında müşayiət olunan çətin başadüşülən tələsik nitq

Agiriya – bətdaxili inkişaf pozğunluğu olub, baş beyin qabığına qırıqların zəif inkişaf etməsi

Agiofobiya (*agrophobia*) – küçələrdən, küçə kəsişmələrindən patoloji qorxu

Ağ çiçək – *bax*: alastrim

Ağ isitmə – alkoqol sayıqlaması

Ağ ləkə – *bax*: Voyaçək ləkəsi

Ağ ləkə simptomu – ayaq altına və ovucun içinə barmaqla basdıqda uzun müddət getməyən ağ ləkənin olması (damar çatışmazlığı və simpatik innervasiyanın pozğunluğu zamanı rast gəlinir)

Ağ şiş (köh. *tumor albus*) – oynaqı əhatə edən toxumanın kəskin ödemli və rənginin avazıması (vərəm mənsəli artritlər zamanı təsadüf olunur)

Ağciyər (*pulmonarius*) – döş boşluğunda yerləşən, sağ və sol paydan ibarət olan tənəffüs orqanı

Ağciyər aktinomikozu (*actinomycosis pulmonum*) – ağciyərlərdə irinli infiltratların və fistulaların əmələ gəlməsi ilə gedən torakal aktinomikoz

Ağciyər alveolu (*alveolus pulmonis*) – daxildən birqatlı yastı tənəffüs epitelini ilə örtülən bronxiolaların divarlarında, alveolyar kisələrdə, alveolyar yollarda yerləşən törəmə

Ağciyər alveollarının mikrolitiya

(*microlithiasis alveolaris pulmonum*) – naməlum etiologiyalı ana-dangəlmə xəstəlik olub, hər iki ağciyərdə diffuz olaraq çoxsaylı kalsium duzlarının toplanması ilə təzahür edir

Ağciyər daşı – ağciyər toxumasının kirecləşməsi, əhəngləşməsi

Ağciyər dializi (*dialysis pulmonalis*) – dializedici məhlulun xəstənin öz traxeobronxial sisteminə yeridilməsi ilə aparılan intrakorporal və ya donor ağciyəri vasitəsilə aparılan ekstrakorporal dializ üsulu

Ağciyər kandidozu (*candidosis pulmonum*) – ağciyər toxumalarında qanulemaların əmələ gəlməsi və interstisial pnevmoniyanın inkişafı ilə xarakterizə olunan kandidoz

Ağciyər kavernası (*caverna pulmonis*) – ağciyər toxumasında inkişaf edən kaverna

Ağciyər kisəciyi – *bax*: asinus I

Ağciyər kollapsı (*collapsus pulmonis*) – *bax*: kompression atelektaz

Ağciyər kötüyü dəliyi (*ostium trunci pulmonalis*) – sağ mədəciyin arterial konusunda qapaqla təchiz olunmuş dəlik

Ağciyər kötüyü qapağının çatışmazlığı (*insufficiencia valvae trunci pulmonalis*) – mədəciclərin diastolasi zamanı ağciyər kötüyü qapağının qanın ağciyər arteriyasından sağ mədəciyə geri axmasının qarşısını ala bilməməsi (qapaq taylarının tam qapanmaması və ya perforasiyası nəticəsində meydana çıxıb bilər)

Ağciyər kötüyünün sinusu (*sinus trunci pulmonalis*) – ağciyər kötüyünün aypara qapaqlarına uyğun olan üç ədəd qabarması

Ağciyər kötüyünün stenozu (*stenosis trunci pulmonalis*) – sağ mədəcik-

Ağciyər osteodistrofiyası

dən qanın axma yolunun stenozundan ibarət ürək qüsuru

Ağciyər osteodistrofiyası – *bax*: Mari-Bamberger sindromu

Ağciyər ödemı (*oedema pulmonum*) – kəskin ağciyər çatışmazlığının klinik sindromu

Ağciyər perkutor səsi – sağlam insanın ağciyəri üzərində eşidilən yüksək, kifayət qədər davamlı perkutor səsi

Ağciyər surfaktantı – *bax*: antiatelektatik faktor

Ağciyər təngnəfəslili (*dyspnoe pulmonalis*) – ağciyərlərin obstruktiv, restriktiv və ya diffuz dəyişikliyi nəticəsində meydana çıxan təngnəfəslilik

Ağciyər ürəyi (*cor pulmonale*) – ağciyər hipertenziyası nəticəsində ürəyin sağ mədəciyinin hipertrofiyası və dilatasiyası ilə xarakterizə olunan patoloji vəziyyət

Dekompensə olunmuş ağciyər ürəyi (*cor pulmonale decompensatum*) – xarici tənəffüsün və qan dövranının çatışmazlığı ilə xarakterizə olunan ağciyər ürəyi

Xroniki ağciyər ürəyi (*cor pulmonale chronicum*) – uzun illər ərzində ağciyərlərin xroniki xəstəliyi nəticəsində tədricən inkişaf edən ağciyər ürəyi

ağciyər ürəyi (*cor pulmonale acutum*) – qəfil və sürətlə inkişaf edən, sağ mədəcik çatışmazlığı ilə xarakterizə olunan simptomokompleks (adətən ağciyər arteriyalarının emboliyası zamanı ağciyərlərin damar sistemində qan təzyiqinin kəskin və qəfil qalxması zamanı baş verir)

Ağciyərlərin akariyası (*acarasis pulmonalis*) – *Sarcoglyphus*, *Glicoglyphus* və *Cheiletus* gənələri

tərəfindən törədilən bronxit, bronxopnevmaniya, bronxiloit və astma tutmaları şəklində təzahür edən invazion tropik xəstəlik

Ağciyərlərin alveolarproteinozu – alveollarda fosfolipid və zülallarla zəngin komplekslərin toplanması ilə gedən nadir xəstəlik

Ağciyərlərin aspergillozu (*aspergillosis pulmonum*) – qan hayxırma, ağciyər qanaxmaları və aspergillomaların əmələ gəlməsi ilə gedən visseral aspergilloz

Ağciyərlərin tuberkuleması (*tuberculoma pulmonum*) – az dəyişilmiş ağciyər toxuması ilə əhatə olunmuş, bir və ya bir neçə iri tuberkulemanın əmələ gəlməsi ilə gedən ağciyər vərəminin klinik forması

Ağciyərin əzilməsi – ağciyərin parenximasının müəyyən hissəsinin zədələnməsi zamanı ağciyər toxumalarına hopan qansızma (alveol daxili və bronxdaxili)

Ağciyərin hemosiderozu – əsasən uşaqlarda rast gəlinən, epizodik qanhayxırma, ağciyər infiltrasiyası, dəmirdefisitli anemiya ilə gedən nadir xəstəlik

Ağciyərin idiopatik atrofiyası (*atrophia pulmonalis idiopathica*) – adətən ağciyərin bir payı daxilində nəhəng boşluqların əmələ gəlməsi ilə gedən naməlum etiologiya və patogenezli ağciyərin atrofiyası

Ağciyərin qalıq həcmi – maksimal nəfəsvermədən sonra ağciyərlərdə qalan havanın həcmi

Ağciyərin progressivləşən atrofiyası (*atrophia pulmonalis progressiva*) – *bax*: ağciyərin idiopatik atrofiyası

Ağciyərin seqmentar rezeksiyası – *bax*: seqmentektomiya

Ağciyərin zirvə sindromu – *bax*: Pankost sindromu

Ağciyərlərin absesi və qanqrenası – nəzərəçarpan intoksikasiya əlamətləri ilə gedən ağciyər toxumasının nekrozu və boşluğun əmələ gəlməsi ilə nəticələnən, əriməsi ilə müşayiət olunan xəstəlik

Ağciyərlərin adenomatozu (*adenomatosi pulmonum*) – *bax*: alveolyar hüceyrəvi xərçəng

Ağciyərlərin dekortikasiyası (*decorticatio pulmonalis*) – plevranın xaric edilməsi əməliyyatı, plevrektomiya

Ağciyərlərin emfizeması (*emphysema pulmonum*) – ağciyər toxumasında havallığın artması ilə gedən patoloji proses

Ağciyərlərin alveolyar emfizeması (*e. pulmonum alveolare*) – ağciyər alveollarının genişlənməsi ilə gedən emfizema

Ağciyərlərin aralıq emfizeması (*e. pulmonum interstitiale*) – cırılmış alveol divarından ağciyərlərin intersistial toxumasına hava daxil olması nəticəsində meydana gələn ağciyərlərin emfizeması

Ağciyərlərin anadangəlmə birtərəfli emfizeması (*e. pulmonum congenitum uniloculare*) – ağciyər toxumasının inkişaf qüsuru nəticəsində ağciyərin havallığının artması şəklində təzahür edən emfizema

Ağciyərlərin anadangəlmə pay emfizeması (*e. pulmonum congenitum lobare*) – ağciyər paylarından birinə gələn bronx və onun şaxələrinin anomaliyası nəticəsində payın həddindən artıq genişlənməsi şəklində təzahür edən emfizema

Ağciyərlərin atrofik emfizeması (*e. pulmonum atrophicum*) – *bax*: ağciyərlərin qocalıq emfizeması

Ağciyərlərin birincili diffuz emfizeması (*e. pulmonum primarium diffusum*) – ağciyərlərdə diffuz emfizemanın inkişafı ilə gedən xroniki qeyri-spesifik naməlum etiologiyalı xəstəlik

Ağciyərlərin bulyoz emfizeması (*e. pulmonum bullosum*) – ağciyərlərin kənar şöbələrində iri hava qovucucularının əmələ gəlməsi ilə gedən emfizema

Ağciyərlərin çapıqətrafi emfizeması (*e. pulmonum pericicatricale*) – *bax*: ağciyərlərin ocaqlı emfizeması

Ağciyərlərin diffuz emfizeması (*e. pulmonum diffusum*) – ağciyərlərin bütün şöbələrinin zədələnməsi ilə gedən ağciyər emfizeması

Ağciyərlərin essensial emfizeması (*e. pulmonum essentielle*) – *bax*: ağciyərlərin birincili diffuz emfizeması

Ağciyərlərin genuin emfizeması (*e. pulmonum genuinum*) – *bax*: ağciyərlərin birincili diffuz emfizeması

Ağciyərlərin hündürlük emfizeması – hündürlük şəraitində nəfəs alınan havada oksigenin miqdarının az olması nəticəsində inkişaf edən ağciyər emfizeması

Ağciyərlərin idiopatik emfizeması (*e. pulmonum idiopathicum*) – *bax*: ağciyərlərin birincili diffuz emfizeması

Ağciyərlərin ikincili diffuz emfizeması (*e. pulmonum secundarium diffusum*) – xroniki bronxit zamanı xırda bronx şaxələrinin obstruksiyası nəticəsində inkişaf edən ağciyər emfizeması

Ağciyərlərin ikincili emfizeması (*e. pulmonum secundarium*) – xroniki bronxit, pnevmoskleroz və bronxoektaziya xəstəliklərinin ağırlaşması

Ağciyərlərin fibrozu

kimi inkişaf edən ağciyər emfizeması

Ağciyərlərin interstisial emfizeması (*e. pulmonum interstitiale*) – bax: ağciyərlərin aralıq emfizeması

Ağciyərlərin irrequlyar emfizeması (*e. pulmonum irregulare*) – bax: ağciyərlərin ocaqlı emfizeması

Ağciyərlərin kompensator emfizeması (*e. pulmonum compensatorium*) – bax: ağciyərlərin vikar emfizeması

Ağciyərlərin qocalıq emfizeması (*e. pulmonum senile*) – ağciyərlərin yaş involyusiyası nəticəsində inkişaf edən emfizeması

Ağciyərlərin lokalizə olunmuş emfizeması (*e. pulmonum localisatum*) – bax: ağciyərlərin ocaqlı emfizeması

Ağciyərlərin mərkəzi asinoz emfizeması (*e. pulmonum centriacinosum*) – patoloji prosesin yalnız asinusların proksimal hissələrində – respirator bronxiollarda və onlara bitişik alveollarda getməsi ilə təzahür edən ağciyərlərin emfizeması

Ağciyərlərin mərkəzi lobulyar emfizeması (*e. pulmonum centrilobulare*) – bax: ağciyərlərin mərkəzi asinoz emfizeması

Ağciyərlərin obstruksion emfizeması (*e. pulmonum obstructivum*) – obstruktiv bronxit zamanı hava-gətirici yolların keçiriciliyinin pozulması nəticəsində inkişaf edən ikincili ağciyər emfizeması

Ağciyərlərin ocaqlı emfizeması (*e. pulmonum focale*) – ağciyər toxumasının yalnız ayrı-ayrı hissələrinin zədələnməsi ilə gedən ağciyərlərin emfizeması

Ağciyərlərin panasinoz emfizeması (*e. pulmonum panacinosom*) – ağ-

ciyərlərin bütün şöbələrinin asinuslarının və ya paylarının zədələnməsi ilə gedən ağciyər emfizeması

Ağciyərlərin panlobulyar emfizeması (*e. pulmonum panlobulare*) – bax: ağciyərlərin panasinoz emfizeması

Ağciyərlərin paraseptal emfizeması (*e. pulmonum paraseptale*) – patoloji prosesin yalnız payarası arakəsmələr və ya plevraya yaxın yerləşən distal alveolların asinuslarında getməsi ilə xarakterizə olunan ağciyərlərin emfizeması

Ağciyərlərin periasinar emfizeması (*e. pulmonum periacinale*) – bax: ağciyərlərin periasinar emfizeması

Ağciyərlərin travmatik emfizeması (*e. pulmonum traumaticum*) – ağciyərlərin barotravması nəticəsində meydana çıxan emfizeması

Ağciyərlərin vezikulyar emfizeması (*e. pulmonum vesiculare*) – bax: ağciyərlərin alveollar emfizeması

Ağciyərlərin vikar emfizeması (*e. pulmonum vicarium*) – funksiya edən ağciyər toxuması həcmiminin azalması nəticəsində inkişaf edən emfizema

Ağciyərlərin fibrozu – bax: pnevmoskleroz

Ağciyərlərin iltihabı – bax: pnevmoniya

Ağciyərlərin kazioması – bax: ağciyərlərin tuberkuloması

Ağciyərlərin masajı – döş qəfəsinin açılmış vəziyyətində total bronxospazm zamanı qaz mübadiləsini dəstəkləmək üçün ağciyərlərin ritmik basılması

Ağciyərlərin osteoması – bax: osteoplastik pnevmoniya

Ağciyərlərin səthi aktiv maddəsi – bax: antiatlektatik faktor

Ağciyərlərin sıxılması (*pneunocompressio*) – pnevmotoraks, hemotoraks, plevranın empieması və cərahi əməliyyatlar zamanı ağciyər toxumasının sıxılması nəticəsində ağciyərlərin ventilyasion funksiyasının pozulması

Ağciyərlərin stafilokokk destruksiyası (*destructio pulmonum staphylococcica*) – stafilokokklar tərəfindən törədilən, ağciyərlərdə irinli-nekrotik ocaqlar, piotoraks və ya piopnevmotoraksın inkişafı ilə gedən kəskin xəstəlik

Ağciyərlərin süni ventilyasiya aparatı – ağciyərlərə havanın qovulması nəticəsində idarə olunan ventilyasiyanın yaradılması üçün aparat

Ağciyərlərin süni ventilyasiyası – kənardan havanın və ya qaz qatışığının daxil edilməsi və ətraf mühitə geri xaric edilməsi ilə orqanizmdə qazlar mübadiləsini stabil saxlayan metod

Ağciyərlərin şaxələnmə osteoması – *bax*: osteoplastik pnevmoniya

Ağciyər-ürək çatışmazlığı – *bax*: de-kompensə olunmuş ağciyər ürəyi

Ağıl kəmliyi (*dementia*) – davranışın pozulması, emosiyaların kəsədləşməsi, psixi fəaliyyətin dayanıqlı enməsi

Affektiv ağıl kəmliyi (*d. affectiva*) – affektiv kütlüyün üstünlüyü ilə gedən ağıl kəmliyi

Amnestik ağıl kəmliyi (*d. amnestica*) – baş beynin üzvi və damar zədələnmələri zamanı yaddaşın dərin pozğunluğu və dezoriyentasiya ilə təzahür edən ağıl kəmliyi

Apatik ağıl kəmliyi (*d. apathica*) – xəstənin emosiyasının tam enməsi və fəaliyyətsizliyinin üstünlüyü ilə gedən ağıl kəmliyi

Apoplektik ağıl kəmliyi (*d. apoplectica*) – baş beynin infarktı və insultlardan sonra inkişaf edən ağıl kəmliyi

Artan ağıl kəmliyi (*d. progrediens*) – *bax*: proqredient ağıl kəmliyi

Arteriosklerotik ağıl kəmliyi (*d. arteriosclerotica*) – baş beyin damarlarının ateroskleroza zamanı inkişaf edən ağıl kəmliyi

Diffuz ağıl kəmliyi (*d. diffusa*) – *bax*: total ağıl kəmliyi

Dismnestik ağıl kəmliyi (*d. dysmnestica*) – *bax*: parsial ağıl kəmliyi

Geri dönən ağıl kəmliyi (*d. regrediens*) – *bax*: reqredient ağıl kəmliyi

Hissəvi ağıl kəmliyi (*d. partialis*) – *bax*: parsial ağıl kəmliyi

Xoreatik ağıl kəmliyi (*d. choriatica*) – Hentington xəreyası zamanı rast gəlinən, tədricən inkişaf edən, ləng gedəni ilə seçilən ağıl kəmliyi

İkincili ağıl kəmliyi (*d. secundaria*) – «vahid psixozun» son mərhələsi kimi təzahür edən ağıl kəmliyi

İnsultdan sonrakı ağıl kəmliyi (*d. postinsultum*) – *bax*: apoplektik ağıl kəmliyi

Kəskin ağıl kəmliyi (*d. acuta*) – beyin toxumasının massiv zədələnməsindən sonra dərhal inkişaf edən ağıl kəmliyi

Konsentrik ağıl kəmliyi (*d. concentrica*) – epilepsiya zamanı psixi fəaliyyətin bütün növlərinin enməsi

Qabıqaltı ağıl kəmliyi (*d. subcorticalis*) – baş beynin qabıqaltı nahiyələrinin zədələnmələri zamanı inkişaf edən və şəxsiyyətin enməsi ilə təzahür edən ağıl kəmliyi

Qlobar ağıl kəmliyi – *bax*: total ağıl kəmliyi

Lakunar ağıl kəmliyi – bax: parsial ağıl kəmliyi

Mioklonik ağıl kəmliyi (*d. myoclonica*) – mioklonik epilepsiya zamanı inadkarlıq, bəddiyn üstünlüyü ilə gedən ağıl kəmliyi

Ocaqlı ağıl kəmliyi (*d. focalis*) – baş beyin qabığının müəyyən nahiyəsinin funksional dəyişikliyi ilə müşayiət olunan ağıl kəmliyi

Orqanik ağıl kəmliyi (*d. organica*) – baş beyin üzvi dəyişiklikləri nəticəsində inkişaf edən ağıl kəmliyinin ümumi adı

Paralitik ağıl kəmliyi (*d. paralytica*) – proqressivləşən iflic zamanı eyforiyanın üstünlüyü, şəxsiyyətin fərdi keyfiyyətlərinin itməsi ilə gedən total ağıl kəmliyi

Paretik ağıl kəmliyi (*d. paretica*) – bax: paralitik ağıl kəmliyi

Parsial ağıl kəmliyi (*d. partialis*) – intellektin, emosiyanın, yaddaşın qeyri-bərabər nəzərəçarpan dəyişikliyi və xəstənin şüurunun saxlanılması şəraitində, bəzi hallarda isə öz vəziyyətinə tənqidi münasibətinin olması ilə gedən ağıl kəmliyi

Polisklerotik ağıl kəmliyi (*d. polysclerotica*) – dağınıq sklerozun gecikmiş mərhələlərində inkişaf edən ağıl kəmliyi

Proqrediyent ağıl kəmliyi (*d. progrediens*) – psixi fəaliyyətin artan istiqamətdə pozulması ilə gedən ağıl kəmliyi

Pseudoparalitik ağıl kəmliyi (*d. pseudoparalytica*) – etioloji cəhətdən proqressiv ifliclə əlaqəsi olmayan, lakin öz təzahürü ilə paralitik ağıl kəmliyini xatırladan forma

Pseudosenil ağıl kəmliyi (*d. pseudosenilis*) – bax: seniləbənzər ağıl kəmliyi

Psixomotor ağıl kəmliyi (*d. psychomotoria*) – baş beyin hərəkəi pozğunluqlarla gedən xəstəlikləri zamanı meydana çıxan ağıl kəmliyi (məs., kiçik xoreya)

Sadə ağıl kəmliyi (*d. simplex*) – proqreident gedişli psixi xəstəliklərdə tam müfəssəlliyi ilə təzahür edən ağıl kəmliyi

Seniləbənzər ağıl kəmliyi (*d. pseudosenilis*) – qocalıq ağıl kəmliyini xatırladan, lakin yaddaşın hissəvi pozğunluğu ilə təzahür edən ağıl kəmliyi

Stasionar ağıl kəmliyi (*d. stationaria*) – psixi fəaliyyətin səviyyəsini aşağı saldıqda stabilləşən ağıl kəmliyi

Şizofrenik ağıl kəmliyi (*d. schizophrenica*) – şizofreniyanın son mərhələsində inkişaf edən yaddaşın, biliklərin və vərdişlərin nisbətən saxlanılması, qalıq sayıqlama əlamətləri və katotonik pozğunluqlarla gedən ağıl kəmliyi

Tabetik ağıl kəmliyi (*d. tabetica*) – mərkəzi sinir sisteminin sifilitik zədələnmələri zamanı meydana çıxan parsial ağıl kəmliyi

Talamik ağıl kəmliyi (*d. thalamisa*) – talamusun dorsal medial nüvəsinin zədələnmələri zamanı emosional kütlüklə müşayiət olunan ağıl kəmliyi

Total ağıl kəmliyi (*d. totalis*) – bütün növ psixi fəaliyyəti əhatə edən ağıl kəmliyi

Travmatik ağıl kəmliyi (*d. traumatica*) – ağır köllə-beyin travmasından sonra meydana çıxan yaddaşın, emosional sferanın dəyişikliyinə üstünlüyü ilə gedən ağıl kəmliyi

Ağır bilial qızdırma (*febris biliaris*)

gravis) – *bax*: hemoqlobinuriyalı qızdırma

Ağیرهşitmə (*surditas*) – eşitmə qabiliyyətinin xəstəni onu əhatə edənlərlə ünsiyyətinə təsir edə biləcək zəifləməsi

Konduktiv ağیرهşitmə (*s. conductiva*) – səsötürücü aparatın zədələnməsi nəticəsində meydana çıxan ağیرهşitmə

Qocalıq ağیرهşitməsi (*s. senilis*) – *bax*: presbiakuzis

Perseptiv ağیرهşitmə (*s. perceptiva*) – səsqəbuledici aparatın və ya eşitmə analizatorunun mərkəzi şöbəsinin zədələnməsi nəticəsində meydana çıxan ağیرهşitmə

Professional ağیرهşitmə (*s. professionalis*) – uzun müddət istehsalat küyünün təsirindən yaranan perseptiv ağیرهşitmə

Ağırlaşma (*complicatio*) – xəstəliyin gedişatı zamanı meydana çıxan (bu patoloji proses zamanı olması vacib olmayan) patoloji vəziyyət

Ağız (*oris*) – *bax*: ağız boşluğu

Ağız boşluğu (*cavum oris*) – üzün aşağı hissəsində öndən ağız yarığı, arxadan isə əsnək vasitəsi ilə udlaqla əlaqələnen həzm traktının başlanğıc hissəsi

Ağız dəhlizi (*vestibulum oris*) – ön və yan tərəflərdən dodaqlar və yanaqlar vasitəsilə, arxadan isə dişlər və alveol çıxıntılarla əhatə olunmuş nahiyə

Ağız sudurlu dəmrovu (*herpes buccalis*) – ağızın suluq şəklində zədələnməsi ilə gedən dəri xəstəliyi

Ağızgenişləndirici – baxış və müalicəvi manipulyasiyalar üçün çənələri aralayaraq ağızı açıq saxlayan alət

Ağız-udlaq – *bax*: mezofarinks

Ağrı (*dolor*) – iltihabın 5 klassik simptomundan biri

Ağrı analizatoru – orqanizmə zədələyici təsir göstərən müxtəlif fiziki və kimyəvi faktorlara qarşı ağrı hissiyyəti yaradan analizator

Ağrılı lipomatoz – *bax*: Derkum xəstəliyi

Ağrı nefriti (*nephritis dolorasa*) – perinefrit nəticəsində meydana çıxan ağrı sindromu

Ağrıkəsici vasitələr – *bax*: analgeziyaedici vasitələr

Ağrılı aybaşı (*dysmenorrhoea*) – ümumi halsızlıq, qarının aşağı nahiyələrində, bel və oma nahiyələrində tutmaşkilli və ya kəsic ağrıların olması ilə xarakterizə olunan aybaşı

Ağrılı laqeydlik – *bax*: apatiya

Ahipnoqnoziya (*ahypnognosia*) – yuxunun dərk edilməsi prosesinin pozulması

Ahlström sindromu (C. H. Ahlström, İsveç nevropatoloqu, psixiatr və genetik) – *bax*: Ahlstrom-Hallgren sindromu

Ahlström-Hallgren sindromu (C. H. Ahlström, İsveç nevropatoloqu, psixiatr və genetik; Hallgren B., İsveç genetikisi) – anadangəlmə anomaliyalardan ibarət kompleksdir: karlıq, piqmentli retinit, çəpgözlük, piylənmə, şəkərli diabet

Axalaziya (*achalasia*; Yun. *chhalasis* boşalma) – udma əsasında qida borusunun aşağı sfinkterinin boşala bilməməsi

Axenbax sindromu (W. Achenbach, Alm. terapevti) – *bax*: əlin paroksizmal hematması

Axeýliya (*acheilia*; Yun. *cheilos* dodaq) – inkişaf anomaliyası: dodaqların olmaması

Axeýriya (*acheiria*; Yun. *chcir* əl) – in-

AxeYROKINEZ

kişaf anomaliyası: əlin olmaması və ya inkişafdən qalması

AxeYROKINEZ (*acheiropkinesis*) – parkinsonizmlə xəstələrdə gəzmə zamanı əllərin müştərək hərəkətinin olmaması

Axilles vətəri (tendo Achillis seu tendo calcanea) – baldırın üçbaşı əzələsinin daban qabarına bağlanan vətəri; insan bədənində mövcud olan ən qüvvətli əzələ vətəridir

Axillo- – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “Axilles vətərinə aid olan” mənasını verir

Axillobursit (*achillobursitis*) – Axilles vətəri və daban sümüyü arasındakı sinovial kisənin iltihabı

Axillodiniya (*achillodynia*) – Axilles vətərinin bağlandığı nahiyədə ağrı

Axillotendoplastika – Axilles vətərinin cırılmaları və ya patoloji qısalığı zamanı bərpəedici plastik əməliyyat

Axlordidriya (*achlorhydria*) – mədə şirəsində sərbəst HCl-in olmaması

Mütləq axlorhidriya (*a. absoluta*) – bax: üzvi axlorhidriya

Funksional axlorhidriya (*a. functionalis*) – mədə sekresiyasının neyrorohumoral tənziminin pozulması nəticəsində meydana çıxan axlorhidriya

Həqiqi axlorhidriya (*a. vera*) – bax: üzvi axlorhidriya

Kimyəvi axlorhidriya (*a. chemica*) – bax: nisbi axlorhidriya

Metodogen axlorhidriya – müayinə üsulunun mükəmməl olmaması səbəbindən yanlış müəyyən edilən axlorhidriya

Nisbi axlorhidriya (*a. relativa*) – HCl-in ifrazının az olması nəticəsində müayinə zamanı onun sərbəst şəkildə tapılmaması ilə gedən axlorhidriya

Sellülar axlorhidriya (*a. cellularis*) – bax: üzvi axlorhidriya

Üzvi axlorhidriya (*a. organica*) – mədənin vəzli hissəsinin çıxarılması əməliyyatından sonra və ya üzvi zədələnmələri zamanı təsadüf olunan axlorhidriya

Axlorsopsiya – bax: deyteranopiya

Axluofobiya – bax: niktofobiya

Axluofobiya – qaranlıqdan, gecədən patoloji qorxu

Axolik (*acholia*) – ödsüz

Axondroplaziya (*achondroplasia*) – skeletin anadangəlmə sistem zədələnməsi

Axordiya (*achordia*) – göbək ciyəsinin tam aplaziyası (adətən digər inkişaf anomaliyaları ilə rast gəlinir və həyatla bir araya sığmır)

Axorion (*achorion*) – *Trishophyton* və *Microsporum* növündən olan, insanlarda və heyvanlarda favus (keçəllik) əmələ gətirən göbəkək növü

Axromasit (*achromacytus*) – hemolitik anemiyalar zamanı rast gəlinən, boyayıcı maddələr ilə boyanmayan eritrosit

Axromatik – rəngdən məhrum, rənglənməmiş

Axromatik interval – bax: rəngsiz interval

Axromatopiya (*achromatopia*) – bax: axromatopsiya

Axromatopsiya (*achromatopsia*) – rəngli görmənin olmaması

Axromatoz (*achromatosis*) – bax: axromiya

Axromaziya (*achromasia*) – bax: axromatopsiya

Axromiya (*achromia*) – dəridə piqmentin olmaması

Postparazitar axromiya (*achromia postparasitatis*) – keçirilmiş olan

- əlvan dəmrovun səpgiləri yerində qalan, günəş şüalarının təsiri nəticəsində ətraf nahiyənin piqmentləşməsi fonunda seçilən axromiya
- Axromotrixiya** (*achromotrichia*) – saçda piqmentin olmaması
- Axutin girişi** (M.N. Axutin, 1898-1948, sov. cərrahı) – körpücükaltı arteriyaya dərinin ziqzaqsəkilli kəsilməsindən sonra körpücük sümüyünü kəsərək cərrahi yanaşma üsulu
- Ailəvi akroosteoliz** (*acroosteolysis familiaris*) – *bax*: yaralı mutilirasiyaedən ailəvi akropatiya
- Ailəvi amovrotik idiotiya** – qanqlioz hüceyrələrin xarakter dağılması nəticəsində progressivləşən nadir irsi xəstəlik
- Ailəvi böyrək asidozu** (*acidosis renalis familiaris*) – *bax*: Laytvud-Olbrayt sindromu
- Ailəvi endomiokardioskleroz** – *bax*: subendokardial fibroelastoz
- Ailəvi hiperxolesterinemiya** (*hypercholesterinaemia familiaris*) – qanın plazmasında ümumi xolesterinin və aşağı sıxlıqlı lipoproteidlərin (ASLP) miqdarının artması nəticəsində baş verən, yüksək hiperxolesterinemiya ilə xarakterizə olunan irsi xəstəlikdir; erkən ateroskleroz, dəri və vətərlərin ksantomaları ilə təzahür edir; dominant tiplə ötürülür
- Ailəvi xromatrof neus** – *bax*: piqment saxlamama sindromu
- Ailəvi qeyri-hemolitik sarılıq** – *bax*: Jilber-Meylenqraxt sindromu
- Ailəvi paroksizmal mioplegiya** – *bax*: paroksizmal iflic
- Ailəvi sadə xolemiya** – *bax*: Jilber-Meylenqraxt sindromu
- Ailəvi periodik hipokaliemik iflic** (*paralysis periodica familiaris hy-pokaliaemica*) – *bax*: paroksizmal iflic
- Ajiotaj** (*frans. agitation*) – həyəcan və qorxu halında hərəkəti oyanıqlıq
- Akalkuliya** (*acalculia*) – sayma, hesablama qabiliyyətinin pozulması
- Akamuşi** – *bax*: Tsutsuqamuşi
- Akantoxeylonematoz** (*acanthocheilonematosi*) – filyaritozlar qrupundan olan, döş və qarın boşluğunda ağrı, dəri qaşınması ilə xarakterizə olunan helmintoz
- Akantoxeylonemlər** (*acanthocheilonema*) – *Filariidae* ailəsindən olan helmintlər
- Akantolizis** (*acantholysis*) – epidermisdə, xüsusilə, tikanlı təbəqədə hüceyrələrarası əlaqənin pozulması
- Akantoma** (*acanthoma*) – dəri və selikli qişaların dərin qatlarından səthə doğru inkişaf edən epitelial-birləşdirici toxuma tərkibli xoşxassəli şiş
- Akantosefal** (*acanthocephala*) – bizəbəznər kəllə quruluşu
- Akantosefalyoz** (*acanthocephala*) – moniliformoz və makrokantorinxos helmintozlarının ümumi adı
- Akantosit** (*acanthocytus*) – 5-10 ədəd ensiz bizəbəznər çıxıntıları olan eritrosit
- Akantositoz** (*acanthocytosis*) – *bax*: abetalipoproteinemiya
- Akantoz** (*acanthosis*) – əsas və tikanlı təbəqə hüceyrələrinin sürətlə bölünüb artması nəticəsində epiderminin məməyəbəznər çıxıntılarının uzanması
- Proliferativ akantoz** (*acanthosis proliferationis*) – əsasən psoriaz zamanı epiderminin bazal və bizəbəznər hüceyrələrinin proliferasiyasının güclənməsi nəticəsində inkişaf edən akantoz

Akapniya

- Retension akantoz** (*acanthosis retentionis*) – əsasən dərinin şüa zədələnməsi zamanı epidermisin bazal və bizəbənzər hüceyrələrinin yetişməsinin ləngiməsi nəticəsində inkişaf edən akantoz
- Akapniya** (*acapnia*) – *bax*: hipokapniya
- Akardiya** (*acardia*) – inkişaf anomaliyası: ürəyin olmaması
- Akari** - (yun. *akari*, lat. *acarus* gənə) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olaraq, gənə, gənəyə aid olan mənasını verir
- Akariiaz** (*acariasis*) – gənələr tərəfindən törədilən dermatozoonozların ümumi adı
- Akarisidlər** – gənələri məhv etmək üçün vasitə
- Akarodermatit** (*acarodermatitis*) – *bax*: akariiaz
- Akarofobiya** (*acarophobia*) – qoturluğa yoluxmaqdan patoloji qorxu
- Akarologiya** – zoologiyanın birələri öyrənən bölməsi
- Akatafaziya** (*acataphasia*; *a-* + yun. *kataphasis* təsdiq, razılıq) – nitq pozğunluğu: səslənməsinə görə oxşar olan, mənasına görə uyğun gəlməyən sözlərdən istifadə edilməsi
- Akataqrafiya** (*acatagraphia*) – sözlərdə hecaların və ya cümlələrdə söz ardıcılığının pozulduğu patoloji vəziyyət
- Akatalazemiya** (*acatalasaemia*) – *bax*: akatalaziya
- Akatalaziya** (*acatalasia*) – toxumalarda və qanda katalazanın olmaması nəticəsində davamlı pioreya, alveolyar arakəsmələrin atrofiyası, dişlərin tökülməsi, yaralı tonzillitlə təzahür edən irsi xəstəlik
- Akatamateziya** (*acatamathesia*) – mü sahibin nitqini tamamilə anlaya bilməməkdən ibarət psixi pozğunluq
- Akatiziya** (*acathisia*) – psixi xəstələrdə yerində otura bilməmə, daim hərəkətə cəhd etmə
- Akayriya** (*acairia*) – əsasən neyroleptik preparatların qəbulu zamanı həddindən artıq üzlülük, ilişkənlik kimi sarışan fikirlərin meydana gəlməsi
- Akidoqalvanokaustika** (yun. *akis*, *akidos* uc + qalvanokaustika) – dərinədə yerləşmiş toxumaların iynəşəkilli elektrodla elektrik cərəyanı ilə yandırılması
- Akinetiko-rigid sindrom** (*syndromum akineticorigidum*) – ekstrapiramid rigidliyin bradi- və ya oliqokeziya, yerişin dəyişməsi və kiçik amplitudalı ritmik əsmə ilə birgə təsadüf etməsi
- Akinez** (*akinesis*) – *bax*: akineziya
- Akineziya** (*akinesia*) – aktiv hərəkətlərin olmaması (iflic və parez olmadan beynin tormozlanması nəticəsində hərəkətlərin tam dayanması)
- Akinospermiya** (*akinospermia*) – spermada hərəkətli spermatozoidlərin olmaması
- Akiurgiya** – qanlı cərrahi əməliyyatların ümumi adı
- Akklimatizasiya** (alm. *akklimatisation*) – *bax*: adaptasiya
- Akkomodasiya** (*accomodatio*) – əşyanın hansı məsafədən asılı olmasına baxmayaraq əksin torlu qışada fokuslaşdırma qabiliyyəti
- Akkomodasiya həcmi** (*amplitude accommodationis*) – akkomodasiyanın maksimal gərginliyi zamanı optik sistemin sındırıcı gücünün minimal gərginliyi zamanı sındırıcı gücünə nisbəti

Akkomodasiyanın amplitudası – *bax*: akkomodasiya həcmi

Akkomodasiyanın gücü – *bax*: akkomodasiya həcmi

Akkomodasiyanın iflici (*paralysis accommodationis*) – kirpikli əzələnin iflici nəticəsində obyektə aydın görmənin pozulması

Akkomodasiyanın parezi (*parasis accommodationis*) – kirpikli əzələnin zəifləməsi nəticəsində yaxın məsafədə yerləşən əşyanın kiçik detallarını seçmə qabiliyyətinin zəifləməsi

Akkomodometr – gözün akkomodasiyasını müayinə etmək üçün cihaz

Akkortisizm (*acorticismus*) – yenidoğulmuşlarda böyrəküstü vəzinin qabıq maddəsinin olmaması və ya total zədələnməsi nəticəsində meydana çıxan taxikardiya, ürəyin aritmiyası, bədən temperaturunun yüksəlməsi, tənəffüsün pozulması və şokun inkişafı ilə xarakterizə olunan klinik sindrom

Akme (*acme*; yun. *akme* ən yüksək nöqtə, kulminasiya) – 1) temperatur əyrisinin ən yüksək nöqtəsi; 2) xəstəliyin kulminasiyası

Akne (*acne*) – piy vəzilərinin iltihabı ilə müşahidə olunan sızanaqlı dəri xəstəliyi

Aknəfobiya (*acnephobia*) – dəridə sızanaqların əmələ gəlməsindən patoloji qorxu

Aknit (*acnitis*) – *bax*: dərinin papulonekrotik vərəmi

Akoazma (yun. *acoasma*) – küy, tap-pılıt, pıçılıt, atəş səsi formasında elementar eşitmə hallüsinasiyası

Akonit (*aconitum*) – tibdə insektisit kimi gəmiricilərə qarşı istifadə olunan bitki

Akonitin – yüksək toksiki alkaloid

Akoriya (*acoria*) – aniridia zamanı bəbəyin olmaması

Akraniya (*acrania*) – kəllə tağı sümüklərinin olmamasından ibarət inkişaf anomaliyası

Akratotermlər – tərkibində silisium, azot, bəzi hallarda radon olan zəif mineral tərkibli termal mənbələr

Akremonioz (*acremioniosis*) – *bax*: sefalosporioz

Akribofobiya (*acribophobia*) – oxunmuş materialın başa düşülməməsindən patoloji qorxu

Akrixin (*acrichinum*) – malyariya əleyhinə təsir göstərən maddə

Akro- (yun. *akros* kənardakı, ən uzaq) – mürəkkəb sözlərin tərkibinə daxil olub, ətraflara, distal nahiyələrə, zirvəyə aid olan mənasını verir

Akroalgiya (*acroalgia*) – əsasən vegetativ sinir sisteminin periferik törəmələrinin zədələnmələri zamanı ətrafların distal nahiyələrində tutma şəkilli ağrı

Akroanesteziya (*acroanaesthesia*) – ətrafların distal nahiyələrində hissiyyətin olmaması

Akroasfiksiya (*acroasphyxia*) – ətrafların distal nahiyələrinin soyuması və sianozu

Akroastalaqmoz – *bax*: sefalosporioz

Akroblast (*acroblastus*) – spermatidlərin sitoplazmasında lövhəyəbənzər elementlər kompleksindən əmələ gəlmiş törəmə

Akrodermatit (*acrodermatitis*) – əsas etibarilə distal nahiyələrin dermatozu ilə təzahür edən xəstəliklərin ümumi adı

Enteropatik akrodermatit (*acrodermatitis enteropathica*) – əsasən 2 yaşına qədər uşaqlarda meydana gələn, göz ətrafının, ağızın, anus nahiyəsinin, diz və dirsəklərin,

Akrodinik sindrom

bud – qasıq büküşünün, budların və sağrı nahiyəsinin qovucuquşskilli səpgiləri və qabıqlaması, saçların tökülməsi, onixopatiya, fotofobiya, mədə-bağırsaq traktının funksional pozğunluğu ilə təzahür edən xəstəlik

Xroniki atrofik akrodermatit (*acrodermatitis chronica atrophicans*) – ayaq və bilək nahiyəsinin xarici səthinin, dirsək və diz oynaqlarının göyümtül eriteması və tədricən dərinin atrofiyası ilə gedən akrodermatit

Xroniki atrofik Herksgeymer-Qartmann akrodermatiti – bax: xroniki atrofik akrodermatit

Persistədən akrodermatit (*acrodermatitis persistens*) – bax: pustulyoz akrodermatit

Pustulyoz akrodermatit (*acrodermatitis pustulosa*) – barmaqlarda göyümtül – qırmızımtıl hiperemiya, dərinin gərginləşməsi, kiçik pustulaların meydana gəlməsi və tədricən ətraflara doğru, bəzən isə bütün bədənə yayılması ilə xarakterizə olunan akrodermatit

Akrodinik sindrom – bax: akrodiniya

Akrodiniya (*acrodynia*) – ətrafların dərisinin polimorf dəyişikliyi, güclü qaşınması, əzələ hipotoniyası, psixi dəyişiklik, ürək-damar sistemi tərəfindən dəyişikliklər, bəzən isə qıcolma tutmaları ilə xarakterizə olunan naməlum etiologiyalı xəstəlik

Akroeritroz (*acroerythrosis*) – əsasən gənclik yaşlarında qulaq seyvanında, üz və ovuclarda təzahür edən davamlı eritema

Akroesteziya (*acroesthesia*) – bədənin distal nahiyələrində hissiyyatın artması

Akrofobiya (*acrophobia*) – baş gicəl-

lənməsi ilə müşahidə olunan yüksəklikdən patoloji qorxma

Akrogeriya (*acrogeria*) – ətrafların hipoplaziyası, dəridə atrofiya ilə təzahür edən irsi xəstəlik

Akrohidroz (*acrohidrosis*) – ovuc və ayaq altının normadan artıq tərləməsi

Akrokeratoma (*acrocratoma*) – bax: keratodermiya

Akrokraniodisfalangiya (*acrocraniodyssphalangia*) – bax: Apera sindromu

Akrokraniya (*acrocrania*) – bax: akrosefaliya

Akromelanoz (*acromelanosis*) – bax: akropiqmentasiya

Akromelik (*acromelicus*) – ətrafların distal nahiyəsinə aid olan

Akromion (*acromion*) – bax: çiyin nöqtəsi

Akroosteoliz (*acroosteolysis*) – ovuc və ayaqaltının əyilməsi ilə gedən xəstəlik

Akroparesteziya (*acroparaesthesia*) – ətrafların distal hissəsində keyləşmə, iynələmə, əlin ürəpməsi; angiotrofonevrozlar, polinevritlər zamanı müşahidə olunur

Akropiqmentasiya (*acropigmentatio*) – ətrafların distal nahiyələrinin dəri piqmentasiyası

Dırnaqaltı akropiqmentasiya (*a. subungualis*) – dırnaq lövhəcikləri ətrafında və onların altında yerləşən akropiqmentasiya

Kitamura akropiqmentasiyası – bax: retikulyar akropiqmentasiya

Masumoto-Komaya-Toyama akropiqmentasiyası – bax: simmetrik akropiqmentasiya

Retikulyar akropiqmentasiya (*a. reticularis*) – çoxsaylı torşəkilli

lökələr şəklində yerləşmiş anadan-gəlmə akropiqlentasiya

Simmetrik akropiqlentasiya (*a. symmetrica*) – ətrafların distal nahiyələrində, dodağın qırmızı haşiyəsində və yanaq nahiyəsində kiçik-çölçülü, simmetrik, atrofik piqlent lökələri ilə təzahür edən irsi akropiqlentasiya

Akropodion (*acropodion*) – *bax:* hüdudi nöqtə

Akrorenal sindrom – böyrəyin hipoplaziyası, böyrək çatışmazlığı, klinodaktilyadan ibarət simptom-kompleks

Akrocefaliya (*acrocephalia*) – inkişaf anomaliyası: qalayabənzər kəllə, qülləybənzər kəllə

Akrocefalopolisindaktilya I tip (*acrocephalopolysyndactylia*) – “qülləşəkilli” kəllə (akrocefaliya), kraniosinostoz (kəllə tikişlərinin vaxtından əvvəl bitişməsi), sindaktilya, piylənmə, bəzi hallarda ağıl kəmliyi ilə təzahür edən autosom-recessiv xəstəlik

Akrocefalopolisindaktilya II tip (sin.: Karpenter sindromu) – akrocefaliya, sindaktilya və ayaq baş barmaqlarının ikiləşməsi, zehni qabiliyyətin ləngiməsi, piylənmə və hipofonadizmlə xarakterizə olunan irsi xəstəlik

Akrocefalosindaktilya (*acrocephalosyndactylia*) – *bax:* Aper sindromu

Akrosfenosindaktilya (*acrosphenosyndactylia*) – *bax:* Aper sindromu

Akrosianoz (*acrocyanosis*) – əsasən ürəyin sağ yarısının çatışmazlığı zamanı venoz durğunluq nəticəsində bədənin distal nahiyələrinin göyümtül rəngə boyanması

Akrosirinqoma (*acrosyringoma*) – *bax:* ziyiləbənzər diskeratoma

Akroskleroz (*acrosclerosis*) – erkən meydana çıxan osteoporoz, sümüklərin rezorbsiyası ilə gedən progressivləşən sistem sklerodermiya

Akrosoma (*acrosoma*) – spermatozoidin mayalanma zamanı yumurta hüceyrənin örtüyündən keçməsinə asanlaşdırıcı örtüqşəkilli struktur

Akrotizm (yun. *acrotismus*) – palpator müayinə zamanı nəbzın hiss olunmaması

Akrotrofonevroz (*acrotrophoneurosis*) – periferik qan dövranının pozulması nəticəsində ətrafların distal nahiyəsinin trofik pozğunluğu

Aksakovo – Başqırdıstan Respublikasında yerləşən vərəm xəstələri üçün sanator-kurort müəssisəsi

Akselerasiya (*acceleratio*) – əvvəlki nəsillə müqayisədə uşaq və yeni-yetmələrin sürətli fizioloji inkişafı

Akselerin – *bax:* faktor V

Akselerometriya – bədən ölçülərinin tezləşməsinə təyin edən üsulların ümumi adı

Akseleroreseptorlar – *bax:* vestibulo reseptorlar

Akselerotravma (*accelerotrauma*) – otolitlərin həddən artıq yerdəyişməsi, yarım dairəvi kanallara qansızma, vestibulyar sindromun inkişafı ilə xarakterizə olunan, güclü və qəfləti təsir nəticəsində meydana çıxan zədələnmə

Aksellero- (*accelero*) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “tezləşmiş” mənasını verir

Aksenfeld sinexotomu (K. Th. Axenfeld, 1867-1930, alm. oftalmoloqu) – arxa sinexeyaları kəsmək üçün ensiz kəsici alət

Aksenfeld blefaroplastı – göz alma-

Aksenfeld qarmağı

sında aparılan cərrahi əməliyyatlar zamanı göz qapaqlarını tutmaq üçün alət

Aksenfeld qarmağı – göz yarığında aparılan əməliyyatlar zamanı yaranı genişləndirmək üçün alət

Aksenfeld qaşığı – burun – göz yaşı axacağıının selikli qişasını qaşımaq üçün alət

Aksenfeld sindromu – büllurun bulanması, bəbəyin ektopiyası və qüzehli qişanın koloboması

Aksenfeld yaragenişləndiricisi – göz yaşı kisəsində əməliyyatlar zamanı yaranı genişləndirmək üçün alət

Aksentuasiya – ayrı-ayrı hallarda şəxsiyyətin dəyişməsi pozuntusunun nəzərə çarpması

Aksentuasiyalı şəxsiyyət – ruhi sağlam və ruhi xəşəliyi olan insanlar arasında aralıq mövqe tutan xəstə

Akseptorlar (*acceptor*) – atom və ya elektronu donatardan qəbul edən maddələr

Aksident (*accidens*) – təsadüfi, ikinci dərəcəli, böyük əhəmiyyət kəsb etməyən

Aksilyar arteriya (*arteriae axillaris*) – qoltuqaltı arteriya

Aksilyar nahiyə (*regio axillaris*) – qoltuqaltı nahiyə

Aksilyar sahə (*regio axillaris*) – qoltuqaltı sahə

Aksilyar vena (*venae axillaris*) – qoltuqaltı vena

Aksilyar (*regio axillaris*) – qoltuqaltı

Aksis – ikinci boyun fəqərəsi

Aksit – aksonun uc lifləri

Akso- (yun. *axon*, lat. *axis ox*) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “aksona aid olan” mənasını verir

Aksolemma (*axolemma*) – neyronun aksonu örtən hüceyrə örtüyü

Akson (*axon*; yun. *axon ox*) – neyro-

nun, sinir impulslarını digər neyronlara və ya effektorlara ötürən çıxıntısı

Akson qabarı – *bax*: akson əsası

Akson təpəciyi – *bax*: akson qabarı

Akson əsası (*basis axonis*) – neyron cismindən aksonun ayrıldığı yer, çıxıntı

Aksoneyron – mərkəzi sinir sisteminin neyronu

Aksonometr – astiqmatizm oxunu müəyyən etmək üçün cihaz

Aksonotmezis (*axonotmesis*) – sinirin birləşdirici toxuma əsasını zədələmədən kökcükdaxili qapalı zədələnməsi

Akson-refleks (*axon reflexy*) – neyron cisminin iştiraki olmadan aksonlarla həyata keçirilən refleks

Aksoplazma (*axoplasma*) – neyron sitoplazmasının aksona daxil olan hissəsi

Aksoplazmatik cərəyan – neyronun cismindən aksona doğru aksoplazmanın fasiləsiz yavaş yerdəyişməsi

Aktino (yun. *aktinos* şüa) – mürəkkəb sözlərin tərkibinə daxil olub şüalı, şüaya aid olan mənasını verir

Aktinobasillyoz (*actinobacillosis*) – *Actinobacillus Ugmeresii* tərəfindən törədilən limfatik düyünlərdə absesin inkişafı, boyun yumşaq toxumalarının və dilin zədələnməsi ilə xarakterizə olunan bakterial zoonoz

Aktinodermatoz (*actinodermatitis*) – *bax*: fotodermatoz

Aktinofaq (*actinophag*) – aktinomisetləri zədələyən virus

Aktinokardiografiya – *bax*: elektrokardiografiya

Aktinokardiogramma – *bax*: elektrokardiogramma

Aktinometr – istilik mənbəyinin və ya

günəş radiyasının şüalanma intensivliyini ölçən cihaz

Aktinometriya – istilik şüalanmasının enerjisini ölçən üsulların məcmusu

Aktinomikoma (*actinomycoma*) – bax: aktinomikotik qranulema

Aktinomikotik keratit (*keratitis actinomycotica*) – aktinomisetlər tərəfindən törədilən keratit (əsasən buyuz qişanın zədələnmələri zamanı yoluxma baş verir)

Aktinomikoz (*actinomycosis*) – şüa göbələkləri tərəfindən törədilən xroniki, düyünlü, qranulematoz göbələk xəstəliyi

Ateromatoz dəri aktinomikozu (*a. cutis atheromatosa*) – ilk inkişaf dövründə ateromanı xatırladan dəri aktinomikozu

Atipik aktinomikoz (*a. atypica*) – bax: nokardios

Boyun-çənə-üz aktinomikozu (*a. cervicognathofacialis*) – boyun və üz nahiyəsində infiltratların inkişaf etməsi ilə gedən aktinomikoz

Buyuz qişa aktinomikozu (*a. corneae*) – bax: aktinomikotik keratit

Dəri aktinomikozu (*a. cutis*) – aktinomisetlərin birincili olaraq dəriyə xaricdən daxil olması və ya daxili orqanlardan yayılması nəticəsində inkişaf edən aktinomikoz

Qabarıqlı-pustulyoz dəri aktinomikozu (*a. cutis tuberculopustulosa*) – dərinin dərin qatlarında qabarıqların əmələ gəlməsi, sonra isə pustulalara çevrilməsi ilə gedən aktinomikoz

Qummoz düyünlü dəri aktinomikozu (*a. cutis gummosonodosa*) – sıx konsistensiyalı düyünlərin əmələ gəlməsi, sonra isə yumşalması və açılması nəticəsində irinli fistulaların əmələ gəlməsi ilə xarakterizə olunan aktinomikoz

Sidik-cinsiyyət aktinomikozu (*a. urogenitalis*) – sidik-cinsiyyət aparatının zədələnməsi ilə gedən aktinomikoz

Torakal aktinomikoz (*a. thoracalis*) – döş qəfəsi orqanlarının və döş qəfəsi divarı toxumalarının zədələnməsi ilə xarakterizə olunan aktinomikoz

Xoralı dəri aktinomikozu (*a. cutis ulcerosa*) – irinləmiş infiltratların yerində yaraların əmələ gəlməsi ilə gedən aktinomikoz

Aktinomisetlər (*actinomycetales*) – bakteriyalar və göbələklər arasında aralıq mövqə tutan, qram “+”, sapşəkilli şaxələnen mikroorqanizmlər qrupu

Aktiv diqqətcillik – qeyri-müəyyən həyəcənlanma və digər səbəblər nəticəsində diqqətin istiqamətinin dəyişilməsi

Aktiv kömür (*carbo activatus*) – adsorbsiya qabiliyyətli, adi həlledicilərdə həll olmayan maddə

Aktoqraf (lat. *actus* hərəkət + yun. *grapho* yazmaq, təsvir etmək) – canlının hərəkəti aktivliyini qrafik qeydə alan cihaz

Aktoqrafiya – canlının hərəkəti aktivliyinin qrafik qeydə alınması

Aktoqramma – canlının hərəkəti aktivliyinin qrafik təsviri

Aktomiozin – əzələ liflərinin yığılma qabiliyyətini təmin edən mürəkkəb zülal

Aku (yun. *akuo* eşitmək) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olaraq, “eşitməyə aid olan” mənasını verir

Akuazm – atəş səsləri, dağıntı, döyəcələmə tipli səs hallüsinasiyaları

Akumetr (*acumetr*) – eşitmə itiliyini ölçən cihaz

Akumetriya (*aku-* + yun. *metreo* ölç-

Akupunktura

mək, təyin etmək) – *bax*: audiometriya

Akupunktura – spesifik bioloji nöqtələrə iynə ilə təsir etməklə refleksoterapiya üsulu, iynə batırma ilə müalicə

Akustik zədə – həddən artıq güclü və ya uzun müddət davam edən səs təsirindən eşitmə orqanının spesifik zədələnməsi

Akustikofobiya (*acusticophobia*) – quduzluq zamanı səs qıcıqlandırıcısının təsiri altında qıcolma tutmasının meydana gəlməsi

Akustikofobiya – telefon danışığı zamanı səsdən qorxu

Akuşer (frans. *accoucher* doğuş zamanı kömək etmək) – doğan qadına kömək edən şəxs

Akuşer alətləri – hamilələrin müayinəsi, doğuş və akuşer əməliyyatları zamanı istifadə olunan alətlər

Akuşer dəsti – doğan qadına doğum evindən kənar yardım göstərmək üçün alətlər dəsti

Akuşer küretkəsi – döl yumurtası qalıqlarını uşaqlıqdan xaric etmək üçün alət

Akuşer qaşığı – döl yumurtası qalıqlarını uşaqlıqdan xaric etmək üçün alət

Akuşer təqvimi – *bax*: hamiləlik təqvimi

Akuşerlik (*accouchement*) – qadının uşağdoğma funksiyası və normal, eyni zamanda patoloji hamiləlik zamanı, doğuş və doğuşdan sonrakı dövrdə yardımın göstərilməsi barədə məlumatları özündə cəmləşdirən sahə

Akutomiya (*acutomia*) – toxumaların nazik elektrik bıçağı ilə sürətli kəsilməsi

Akuzalgiya (*acusalgia*) – gücü eşitmə

orqanının adi hissiyyatının hədd kəmiyyətindən aşağı olan səs qıcıqlandırıcısının təsirindən yaranan ağrı

Akuziya (*acusia*) – karlıq

Akvadistilliyator – *bax*: distilliyator

Akvafobiya – sudan, nəmişlikdən və mayelərdən patoloji qorxu

Aqafonov simptomu – yenidoğulmuş və südümər uşaqlarda kəskin orta otitin əlaməti olaraq gicgah venasının qabarması

Aqafonovun qaşiq-kateteri – *bax*: eksserebrator

Aqalaktiya (*agalactia*) – doğuşdan sonra südün olmaması

Aqammaqlobulinemiya (*agammaglobulinemia*) – anticisim defisiti sindromu

Aqamonematodlar (*agamonematodum*) – insan və bəzi heyvan orqanizmlərində aşkar edilən naməlum növlü nematodlar sürfəsi və ya cinsi yetişməmiş forması

Aqamonematodozlar (*agamonematosez*) – növü müəyyən edilməmiş nematod sürfələri tərəfindən törədilən helmintozlar

Aqape (yun. *agape* sevgi) – sevdiyi insana göstərdiyi qayğı nəticəsində öz şəxsi maraqlarını itirməkdən ibarət fədakar sevgi

Aqar – su yosunlarından əldə edilən gel; mikrobiologiyada qidalı mühitlərin hazırlanmasında, həmçinin əczacılıq, qida və digər sənaye sahələrində istifadə edilir

Ətli-peptonlu aqar (ƏPA) – mikrobların kultivasiyası üçün ətli-peptonlu bulyondan və aqardan (0,5-2%) ibarət olan bərk və ya yarımmaye qidalı mühit; bir çox qidalı mühitlərin əsasını təşkil edir

Qidalı aqar – tərkibində 0,3-5 %

aqar olan bərk və ya yarımmaye qidalı mühit

Tellurit-şokolad aqarı – bax: Mak-Lauda mühiti

Aqar-aqar – bax: aqar

Aqaroid – Qara dəniz yosunlarının *Phyllophora* cinsindən alınan aqarabənzər maddə

Aqasfer sindromu – xəstələrin sistematik olaraq tibb məntəqələrinə müraciət edərək özlərinə narkotik tərkibli dərman maddələri yazdırmağa cəhd etməsi

Aqastral asteniya – bax: postqastroreksion sindrom

Aqastral sindrom – bax: postqastroreksion sindrom

Aqastriya (*a-* + yun. *gaster, gastros* mədə, qarın) – inkişaf anomaliyası: qarın divarının üst hissəsinin və qarın boşluğunun yuxarı hissəsində yerləşən orqanların olmaması

Aqava – əsasən vərəm xəstəliyinin müalicəsində istifadə olunan müalicəvi bitki növü

Aqqlütiniant (*agglutinatum*) – aqqlütinasiya prosesi zamanı əmələ gələn çöküntü

Aqqlütinasiya (lat. *agglutinatio* yapışdırmaq) – hissəciklərin çöküntü şəklində toplanması, yumaqşəkili çöküntünün əmələ gəlməsi

Qrupşəkili aqqlütinasiya – qrupşəkili antigenlərə qarşı anticismnin təsiri altında yaranan spesifik aqqlütinasiya

Makroskopik aqqlütinasiya – adi gözlə aşkar edilən aqqlütinasiya

Mikroskopik aqqlütinasiya – yalnız mikroskop altında aşkar edilən xırdadənəli aqqlütinasiya

Spesifik aqqlütinasiya – korpuskulyar antigenin spesifik anticismlə

qarşılıqlı təsirdən yaranan aqqlütinasiya

Aqqlütinator – bax: homoreaktantlar

Aqqlütinogenlər – aqqlütinasiya reaksiyasında iştirak edən antigenlər

Aqqlütinoskop (*aqqlütinasiya-* + yun. *skopeo* baxmaq, müşahidə etmək) – yan işıqlanma zamanı aqqlütinasiya reaksiyasını müşahidə etmək üçün cihaz

Aqqravasiya (*aggravatio*; lat. *aggravo, aggravatum* çətinliyə salmaq, ağırlaşdırmaq) – xəstə tərəfindən mövcud olan xəstəliyin simptomlarının şişirdilməsi

Aktiv aqqravasiya (*aggravatio activus*) – xəstənin düşünülmüş şəkildə xəstəliyinin simptomlarını şişirtməsi və müalicəyə maneçilik törədən hərəkətlər etməsi

Düşünülmüş aqqravasiya – hansısa mənafe əldə etmək baxımından xəstənin düşünülmüş şəkildə xəstəliyinin simptomlarını şişirtməsi (istintaq altında olan insanların cəzadan yayınmaq məqsədilə xəstəliyinin simptomlarını şişirtməsi və s.)

Passiv aqqravasiya – xəstənin düşünülmüş şəkildə xəstəliyinin simptomlarını şişirtməsi, lakin müalicəyə maneçilik törədən hərəkətlər etməməsi ilə gedən aqqravasiya

Patoloji aqqravasiya – ruhi xəstələrdə somatik xəstəliklərin aqqravasiyası

Şüüraltı aqqravasiya – tibb personalının diqqətini cəlb etmək üçün xəstənin düşünmədən etdiyi aqqravasiya hərəkətləri

Şüurlü aqqravasiya – bax: düşünülmüş aqqravasiya

Aqlikon (*a-* + yun. *glykys* şirin) – yüksək molekullu karbohidrat tərkibli maddələrin karbohidratsız hissəsi

Aqlomerasiya

Aqlomerasiya – mikrobların yumaq halında toplanması

Aqlossiya (*agossia*) – dilin olmamasından ibarət inkişaf anomaliyası

Aqnasiya (*agnatio*) – kişi xətti ilə qohumluq

Aqnatiya (*agnathia*) – yuxarı və ya aşağı çənənin tam inkişaf etməməsindən ibarət anomaliya

Aqnoziya (*agnosia*) – hissi orqanların funksiyalarının saxlanması şəraitində əşya və hadisələrin tanınması prosesinin pozulması (beyin yarımkürələri qabığının müəyyən nahiyələrinin zədələnməsi zamanı müşahidə olunur)

Akustik aqnoziya (*a. acustica*) – bax: eşitmə aqnoziyası

Apperseptiv aqnoziya (*a. apperceptiva*) – əşyaların ayrı – ayrı elementlərinin tanındığı halda əşyanın tam halda tanınmamasından ibarət görmə aqnoziyası

Apperseptiv Lissauer aqnoziyası – bax: apperseptiv aqnoziya

Barmaq aqnoziyası (*a. digitorum*) – barmaqları bir – birindən fərqləndirə bilməməkdən ibarət aqnoziya

Dad aqnoziyası (*a. gustatoria*) – maddələrin dad keyfiyyətinə görə seçilməsinin pozulması

Eşitmə aqnoziyası (*a. auditiva*) – danışq səsinə seçə bilməmək, əşyaları onların xarakter səsinə görə ayırd edə bilməməkdən ibarət aqnoziya

Görmə aqnoziyası (*a. visualis*) – insanları və əşyaları tanıma qabiliyyətinin pozuntusu

Qoxu aqnoziyası (*a. olfactoria*) – əşya və maddələrin iyinə görə tanınmasının pozulmasından ibarət aqnoziya

Optik aqnoziya – bax: görmə aqnoziyası

Simultan aqnoziya (*a. simultanea*) – ayrı – ayrı obyektləri tanıdığı halda qrup halında obyektləri ayırd edə bilməmə aqnoziyası

Taktil aqnoziya (*a. tactilis*) – əşyanın səthinə toxunduqda əşyanı ayırd edə bilməmək aqnoziyası

Aqoniya (*agonia*; yun. *agonia* mübarizə, aqoniya) – baş beyin funksiyalarının əsasən beyin yarımkürələri qabığının funksiyalarının dərin pozulması, eyni zamanda uzunsov beyin mərkəzlərinin oyanıqlığı ilə müşayiət olunan ölümdən qabaqkı terminal vəziyyət

Aqorafobiya (*agoraphobia*) – geniş, açıq sahələrdən patoloji qorxu (meydan, geniş küçə)

Aqrafiya (*agraphia*) – beyin yarımkürələri qabığının ocaqlı zədələnmələri zamanı əllərin funksiyası saxlanıldığı halda forma və məzmununa görə düzgün yazı qabiliyyətinin pozulması

Aqrammatizm (*a-* + yun. *grammata* oxuma, yazı) – qrammatik danışq tərzinin pozulması

Ekspressiv aqrammatizm (ing. *expression* ifadə etmə) – motor afaziya zamanı qrammatik qaydaların nitqdə düzgün tətbiq edilməməsi ilə təzahür edən aqrammatizm

İmpressiv aqrammatizm (ing. *impression* qavrama) – sensor afaziya zamanı qrammatik quruluşlu nitqin qavranmasının tam və ya hissəvi pozulması ilə təzahür edən aqrammatizm

Aqranulosit (*agranulocytus*) – sitoplazmasında dənəciklər olmayan leykosit

Aqranulositar angina – aqranulosi-

tozla müşayiət olunan nekrotik anjina

Aqranulositoz (*agranulocytosis*) – neytrofil qranulositlərinin kəskin azalması

Allergik aqranulositoz (*a. allergica*) – patogenezində əsas rolu allergik mexanizmlər oynayan aqranulositoz

İmmun aqranulositoz (*a. immunis*) – antileykositar anticismin təsiri altında qranulositlərin məhv olmasının tezləşməsi nəticəsində inkişaf edən aqranulositoz

Medikamentoz aqranulositoz (*a. medicamentosa*) – dərman maddələrinin təsiri nəticəsində inkişaf edən aqranulositoz

Mielotoksik aqranulositoz (*a. myelotoxicica*) – sitostatik faktorların sümük iliyyə təsiri nəticəsində inkişaf edən aqranulositoz

Simptomatik aqranulositoz (*a. symptomatica*) – qan sistemi xəstəlikləri zamanı hemapoezin ləngiməsi nəticəsində inkişaf edən aqranulositoz

Şüa aqranulositozu (*a. radialis*) – orqanizmin radiasion zədələnməsi zamanı mielopoezin ləngiməsi nəticəsində inkişaf edən aqranulositoz

Aqreqasiya (*aggregatio*) – qan hissəciklərinin konqlomeratlarının əmələ gəlməsi

Aqressivlər (*aggressio*) – canlı orqanizmlərin toxumalarında patogen bakteriyalar tərəfindən ifraz olunan və onların virulentliyini artıran maddə

Aqressivlik – *bax*: təcavüzkarlıq

Aqressiya (*aggressio*) – ətrafdakılara və ya özünə qarşı təcavüzkarlıq

Aqripniya (*yun. agrypia*) – yuxu-

nun pozulması, tez-tez oyanmaqla yuxulama

Aqrizofobiya – vəhşi heyvanlardan patoloji qorxu

Aqromaniya (*agromania*) – təbiət qoynunda tək yaşamağa can atma

Aqromikrobiologiya – mikrobiologiyanın mikroorqanizmlərin təbiətdə, bitkilərin qidalanmasında, ümumən kənd təsərrüfatı sənayesində rolunu öyrənən bölməsi

Ala xəstəliyi (*vitiligo*) – depigmentasiyanın bir növü

Alacil sindromu – irsi genetik xəstəlik olub, hiperxolesterinemiya və hiperlipidemiya ilə yanaşı müxtəlif orqan və sistemlərin inkişaf qüsurlarından ibarət simptomokompleks

Alacil-Uotson sindromu – *bax*: Alacil sindromu

Alajuanin -Türel simptomu (T. Alajouanine, frans. nevropatoloqu; R. Thurel, frans. nevropatoloqu) – onurğa beyninin beşinci bel sinir kötüyünün və ya incik sinirinin zədələnmələri zamanı ayağın sallanması və pəncədə gəzmənin mümkün olmaması

Alajuanine sindromu – üz sinirinin ikitərəfli parezi, uzaqlaşdırıcı sinirin parezi və əyripəncəliklə xarakterizə olunan irsi inkişaf anomaliyası

Alakrimiya (*alacrimia*) – göz yaş əmələ gəlməsinin anadangəlmə olmaması

Alaqaranlıq hal – düşüncənin keyfiyyət pozuntusu

Alaliya (*alalia*) – eşitmənin və intellektin normal olduğu uşaqlarda böyük beyin yarımkürələrinin danışıq nahiyəsinin inkişafdan qalması nəticəsində aktiv danışıq və ya onun qəbul edilməsinin pozulması

Motor alaliya (*alalia motoria*) –

Alanin

nitqin başa düşülməsinin saxlanıldığı, lakin aqrammatizm və ya tamamilə danışıqın olmaması ilə gedən alaliya

Sensor alaliya (*alalia sensorai*) – nitqin aktivliyinin saxlanıldığı, lakin nitq qəbul edilmənin pozulduğu alaliya

Alanin (sin. α -alanin) – α -aminopropion turşusu, əvəzolunan aminoturşusu; insan orqanizmində zülalların tərkibində olur

Alastrim (*alastrim*) – yüngül gedişə malik olan və zəif yoluxuculuqla fərqlənən təbii çiçək (xəstəlik) növü

Alayın tibbi yardım məntəqəsi – tibbi köçürmənin bir mərhələsi olub, döyüş zamanı yaralı və xəstələrə ilk tibbi yardım göstərmək və köçürmənin digər mərhələsinə hazırlamaq məqsədilə alayda açılan tibb məntəqəsi

Alb – (*albus*) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub “ağ rəng”, “ağ” mənasını verir

– «**Albalı dənəsi**» *fenomeni* – ödəşi xəstəliyi zamanı qaraciyər-dənkənar öd yollarını palpasiya etdikdə konkrimentlərin aşkar edilməsi

Albarran əməliyyatı (J. Albarran y Dominguez, 1860-1912, frans. uroloq) – 1) hidronefroz zamanı böyrək ləyəni və sidik axarı arasında anastomozun qoyulması cərrahi əməliyyatı; 2) sidikçıxarıcı kanalın mənfəzini açmadan icra olunan aralıq adenomektomiyası cərrahi əməliyyatı; 3) hidronefroz zamanı böyrək ləyəninin rezeksiyası cərrahi əməliyyatı

Albarran kəsiyi – bel əzələlərinin çəp şəkildə kəsiyi ilə böyrəyə və si-

dik axarlarının yuxarı üçdə birinə edilən cərrahi müdaxilə

Albarran-Quyom üsulu (J. Albarran y Dominguez; J.C.F. Guyon, 1831-1920, frans. cərrah) – kişilərdə sidikçıxarıcı kanalın xarici fistulünün penisin dərisindən götürülmüş losqutla bağlanması cərrahi əməliyyatı

Albedometr – günəş radiasiyasının intensivliyini ölçən cihaz; tibbi klimatologiyada tətbiq olunur

Albers-Şönberq sindromu (H.E. Albers-Schonberg, 1865-1921, alm. rentgenoloq) – eşitmə zəifliyi, sindaktiliya, ağıl zəifliyi və borulu sümüklərin sınıqları ilə xarakterizə olunan anadangəlmə xəstəlik

Albertin bağırsağ tikişi (E. Albert, 1841-1900, avstriyalı cərrah) – bağırsağ yarasına birinci cərgədə bağırsağın bütün qatlarından keçən və düyünləri onun mənfəzinə yönələn, ikinci cərgədə isə sero-seroz tikişlərin qoyulması

Albini düyünləri (G. Albini, 1827-1911, ital. fizioloq) – qulaqcıq-mədəcik qapaqlarının sərbəst kənarlarının əzələ qalınlaşması (normal quruluşun bir variantı)

Albinizm (frans. *albinisme*, lat. *albus* ağ) – melanin sintezində iştirak edən tirozin mübadiləsinin pozulması nəticəsində dəridə, saçda, bəbəkdə piqmentin olmaması və ya az olması

Albinos (portuq. *albino* ağımtıl) – doğulduğu vaxtdan piqmentdən məhrum olan şəxs

Albrextin impregnasion üsulu (L. Albrecht, alm. stomatoloq) – diş kanallarının şüşəvari maddəyə çevrilən formalin, rezorsin və qələvi

maddə qarışığı ilə plomblaşdırılması üsulu

Albuginit (*albuginitis*) – xaya selikli qişalarının iltihabı

Albumin (*albuminis*) – suda zülalların ümumi adı

Albumin-qlobulin əmsalı – qan zər-dabında albuminlərin sayının ql-obulinlərin sayına olan nisbətini göstərən kəmiyyət (normada 1,5-2,3)

Albumin urofobiyası – böyrək xəstə-liklərinə tutulmaqdan patoloji qorxu

Albuminoxoliya (*albuminocholia*) – öddə albuminin hesabına zülalların miqdarının artması

Albuminometr (*albumin* + yun. *met-reo* ölçmək, müəyyən etmək) – si-dikdə zülalın miqdarını kəmiyyət üsulu ilə müəyyən etmək üçün cihaz

Albuminuriya (*albuminuria*) – sidiklə albuminin xaric olması

Albumozlar (köh.; lat. *albumen* zülal) – zülalların fermentativ hidrolizinin başlanğıc məhsulları

Albumozuriya (*albumosuria*) – sidik-lə zülalların fermentativ parçalan-masının aralıq məhsullarının xaric olması

Enterogen albumozuriya (*a. ente-rogena*) – bağırsaq xəstəlikləri nə-ticəsində rast gəlinən albumozuriya

Hepatogen albumozuriya (*a. hepa-togena*) – qaraciyər xəstəlikləri nə-ticəsində rast gəlinən albumozuriya

Piogen albumozuriya (*a. pyogena*) – orqanizmdə gedən geniş iltihabi proseslərin nəticəsində parçalanmış zülal məhsullarının qan dövranına daxil olması zamanı inkişaf edən albumozuriya

Aldosteroma (*aldosteroma*) – böyrək-üstü vəzinin qabıq maddəsinin yu-

maqıçlı sahəsinin aldosteron ifraz edən hormonal aktiv şişi

Aldosteron (*aldosteronum*) – böyrək-üstü vəzinin qabıq maddəsinin yumaqıçlı sahəsinin ifraz etdiyi, natrium mübadiləsinə təsir edən hormon

Aldosteronizm (*aldosteronismus*) – *bax*: hiperaldosteronizm

Aleksander-Adams əməliyyatı (W. Ch. Alexander, 1815-1902, ing. cərrahı; J. A. Adams, 1818-1899, ing. ginekoloqu) – uşaqlığın hərəkətli retrofleksiyası zamanı qasıq kana-lından icra edilən uşaqlığın girdə bağının peritondanxaric qısaltılma-sı cərrahi əməliyyatı

Aleksander əməliyyatı (G. Alexander, alm. otorinolarinqoloqu) – 1) inki-şaf etməmiş qulaq seyvanı zamanı (pişikqulaqlılıq) icra olunan bər-paedici plastik əməliyyat; 2) xarici qulaq keçəcəyinin atreziyası zama-nı qulaqda aparılan bərpaedici cərrahi əməliyyat; 3) *bax*: hipoprokon-vertinemiya; 4) mielinin dağılması ilə gedən, klinik olaraq qıcolmalar, mərkəzi iflic və progressivləşən hidrosefaliya ilə təzahür edən irsi xəstəlik

Aleksander sindromu – anadangəlmə olaraq laxtalanmanın 7-ci faktorun-un çatışmazlığı zamanı burun qanaxmaları və daxili orqanlara qan-sızmalar

Aleksandrov simptomu (L.P. Alek-sandrov, 1857-1929, cərrah) – vərəm artriti zamanı oynaq na-hiyəsində dərinin qalınlaşması və barmaqar arasına alınmış dəri bü-küşünün ləng açılması

Aleksandrov-Şaut-Vertgeym əməli-yatı (S.A. Aleksandrov, 1858-1920, həkim; F. Schauta, 1849-1919,

Alekseyev boyanması

avstriyalı ginekoloq; E. Wertheim, 1864-1920, avstriyalı ginekoloq) – uşaqlığın sallanması zamanı icra olunan plastik cərrahi əməliyyat

Alekseyev boyanması (N.Q. Alekseyev, 1898-1971, sov. hematoloq) – retikulositlərin və trombositlərin krezilov göyü, metilen abısı və azurla supravital boyanması

Alekseyev-Şram simptomu (S.M. Alekseyev, 1886-1936, sov. uroloq; C. Schramm, alm. uroloq) – sistoskopiyada sidik kisəsinin daxili sfinktorunun zəifləməsi zamanı sidik kisəsi boyununun və arxa uretranın səyriməsi

Aleksin (yun. *alexo* qorumaq, müdafiə etmək) – təzə zərdbada fiziki-kimyəvi xüsusiyyətləri müxtəlif olan bir neçə normal komponentlərin məcmusu

Aleksitimiya – öz hissiyyatını, emosional vəziyyətini anlaya bilməmək

Aleksiya (*alexia*; *a-* + yun. *lexis* nitq, söz) – oxunan mətnin başa düşülməsinin pozulması

Literal aleksiya (*a. litteralis*) – ayrı-ayrı hərf, rəqəm və işarələrin tanınmasının pozulması ilə xarakterizə olunan aleksiya

Verbal aleksiya (*a. verbalis*) – cümlə və ya ayrı-ayrı sözlərin məna anlayışının pozulması ilə xarakterizə olunan aleksiya

Aleksiyafobiya – oxumaq və nitq qabiliyyətinin itirilməsindən patoloji qorxu

Alektorofobiya (*alektorophobia*) – toyuqlardan qorxma

Aleskovski-Dolinin jqutu (A.P. Aleskovskiy, 1901-1977, sov. cərrahi; V.A. Dolinin, sov. cərrahi) – qalın lent və metal sıxacdan ibarət qanda-yandırıcı jqut

Aleykiya (*aleukia*) – *bax*: aqranulositoz

Alətlər üçün kiçik masa – cərrahi alətlər, steril materiallar, narkoz alətləri saxlanılan masa

Alfa-adrenoreseptorlar – qıcıqlanması damarların daralmasını, uşaqlığın, bağırsaqların saya əzələlərinin yığılmasını, bəbəyin genəlməsini yaradan, adrenalın və noradrenalinə həssas olan adrenoreseptorlar

Alfa-dalğalar – *bax*: alfa ritm

Alfa-fetoprotein antigeni – embriospesifik şiş antigeni

Alfa-fetoprotein testi – aqarda presipitasiya reaksiyasının köməyi ilə qan zərdabının embrional qlobulinlərinin təyin edilməsi üsulu

Alfa-fetoproteinlər – embrionun qaraciyəri tərəfindən sintez olunan və embrionun qanında aşkar edilən qlobulinlər; yaşlı şəxslərdə bəzi bədxassəli şişlər zamanı qanda tapılması diaqnostik əhəmiyyət kəsb edir

Alfa-hüceyrə (*celulla alpha*) – *bax*: asidofil insulosit

Alfa-inhibitor – qan zərdabının alfa qlobulinlərinin tərkibinə daxil olan virusların hüceyrələrə adsorbsiyasının qarşısını alan termostabil subst-rat

Alfa-motoneyronlar – aksonu ekstras-fuzal əzələ lifini innervasiya edən, onurğa beyni ön buynuzlarının motoneyronları

Alfa-parçalanma – atom nüvəsinin alfa hissəciklər şüalandırması ilə nəticələnən radioaktiv çevrilməsi

Alfa-ritm – gümrahlıq vəziyyətində EEG-də qeydə alınan, baş beynin 8-12 hs tezliklə 50 mkv amplitudalı summar potensialının rəqsi

Alfa-şüalar – *bax*: alfa şüalanma

Alfa-şüalanma – alfa-hissəciklərdən ibarət olan, yüksək bioloji aktivliyə və az nüfuzetmə qabiliyyətinə malik ionlaşdırıcı şüalanma; şüa terapiyasında tətbiq olunur

Alfeld əlaməti (J. F. Ahlfeld, 1843-1929, alm. ginekoloqu) – uşaqlıqdan ayrıldıqdan sonra cinsiyyət yarığına daxil olmuş ciftin aşağıya doğru enməsi

Alfeld üsulu (J. F. Ahlfeld) – cərrahin əlinin mexaniki yolla işlənməsi

Alferov əməliyyatı (S. Alferov, sov. cərrah-uroloqu) – xaya hidropsu zamanı xaya qişasının kəsilərək toxumalara tikilməsi cərrahi əməliyyatı

Algezimetr (yun. *algosis* ağrı hissi + *metreo* ölçmək, müəyyən etmək) – ağrı hissənin qıvcıq qapısını müəyyən etmək üçün cihaz

Alginofobiya – *bax*: alqofobiya

Alkoqollaşdırma – toxumaya etil spiriti yeritməklə kooqulyasiya və aseptik nekrozun əldə edilməsi ilə müalicə üsulu

Alın cibi arakəsməsi (*septum sinuum frontarium*) – alın cibini sağ və sol hissəyə bölən sümük lövhə

Alın cibi (*sinus frontalis*) – *bax*: frontal cib

Alın cibinin aperturası (*apertura sinus frontalis*) – alın sümüyü burun hissəsinin aşağı səthində yerləşən, alın cibini orta burun boşluğu ilə birləşdirən cüt dəlik

Alın işıqlandırıcısı – müayinə və əməliyyat sahəsini işıqlandırmaq üçün alına birləşdirilən lampa

Alın-körpücük yolu (*tractus fronto-pontinus*) – beyin qabığının alın nahiyəsindən başlayıb beyin əsası ayaqçıqlarının daxili kapsulundan

keçən və beyin körpüsü nüvələrində qurtaran yol

Alın lampası – *bax*: alın işıqlandırıcısı

Alın sindromu (*syndromum frontale*) – baş beyinin alın payının zədələnmələri zamanı alın ataksiyasının astaziya-abaziya, tutma refleksləri və psixi pozğunluqlarla birgə təsadüf etməsi

Alın tikişi (*sutura frontalis*) – alın sümüklərini orta xətt boyunca birləşdirən daimi olmayan tikiş

Aliber xəstəliyi (J. L. Alibert, 1768-1837, frans. həkim) – *bax*: göbələyəbənzər mikoz

Aliber keloidi – *bax*: keloid

Aliber-Bazen mikozu (J. L. Alibert, 1768-1837, frans. həkim; P. A. E. Bazin, 1807-1878, frans. dermatoloq) – *bax*: göbələyəbənzər mikoz

Alibidoemiya – kişilərdə seksual həvəsin olmaması

Alibur suyu (frans. *Leau d'Alibour*) – antiseptik vasitə

Alieniya (*alienia*; *a-* + lat. *lien* dalaq) – *bax*: aspleniya

Aliqnin (*aliginum*) – sarğı materialı kimi istifadə olunan xüsusi növ kağız

Alimentar (*alimentarius*) – qida ilə əlaqəsi olan

Alimentar distrofiya (*dystrophia alimentaria*) – orqanizmə uzun müddət qida maddələrinin daxil olmaması nəticəsində inkişaf edən distrofiya (ümumi halsızlıq, ödem, maddələr mübadiləsinin bütün növlərinin progressivləşən pozğunluqları, orqan və toxumaların distrofiyası və funksional pozğunluğu ilə xarakterizə olunur)

Alimentar faktor – *bax*: qidalanma faktoru

Alimantar-hemorragik angina

Alimantar-hemorragik angina – *bax*: alimantar-toksiki aleykiya

Alimantar infeksiya – patogen mikroblar olan qida maddələri ilə qidalanma zamanı baş verən yoluxma

Alimantar kanal (*canalis alimentarius*) – *bax*: həzm traktı

Alimantar melalgiya (*melalgia alimentaria*) – *bax*: ayağın yanma sindromu

Alimantar-hemorragik mikotoksikoz (*mycotoxicosis alimentaria haemorrhagica*) – *bax*: alimantar-toksiki aleykiya

Alimantar-toksiki aleykiya (*aleukia alimentaria toxica*) – stomatit, aqranulositoz, nekrotik angina, hemorragiya və sepsislə təzahür edən qida mikotoksikozu

Alimfiya (*alymphia*; *a-* + limfa) – orqanizmdə ümumi limfanın miqdarının çatışmazlığı

Alimfoplaziya (*alymphoplasia*; *a-* + limfa + yun. *plasis* formalaşma, əmələ gəlmə) – timus vəzinin olmasından ibarət inkişaf anomaliyası

Alimfositar aqammaqlobulinemiya – *bax*: limfopenik aqammaqlobulinemiya

Alimfositoz (*alymphocytosis*) – limfositlərin keyfiyyət və ya kəmiyyət çatışmazlığı zamanı meydana çıxan hüceyrə immunitetinin olmamasından ibarət irsi xəstəlik

Alkalimetr – qələvilik dərəcəsini müəyyən edən cihaz

Alkalimetriya – əsasların və həlledici qələvilərin kəmiyyət üsulu ilə müayinəsi

Alkaloidlər (*alkali* qələvi, ərəb. *al-qali* bitki külü + yun. *eidōs* görünüş) – əsasən bitki təbiətli təbii üzvi azot birləşmələri (tibdə dərman kimi is-

tifadə olunan nümayəndələri – kofein, rezerpin)

Alkaloz (*alkalosis*) – orqanizmdə qələvi-turşu mühitinin qələviyə doğru dəyişməsi

Dekompensə olunmuş alkaloz (*a. decompensata*) – *bax*: kompensə olunmamış alkaloz

Ekzogen alkaloz (*a. exogena*) – orqanizmə qida məhsulları, dərman preparatları və ya zəhərlənmələr nəticəsində qələvi maddələrin çox miqdarda daxil olması nəticəsində yaranan qeyri-qaz alkalozu

İfrazat alkalozu (*a. excretoria*) – orqanizmin çox miqdarda turşu anionlarını itirməsi və ya qələvi anionlarının orqanizmdə ləngiməsi nəticəsində meydana çıxan alkaloz

Kompensə olunmamış alkaloz (*a. incompensata*) – qanın PH-nın 7,45-dən çox olması ilə xarakterizə olunan alkaloz

Qaz alkalozu (*a. gasea*) – orqanizmdən karbonat turşusunun həddən artıq xaric olması nəticəsində yaranan alkaloz

Qeyri-qaz alkalozu – orqanizmdən karbonat turşusunun həddən artıq xaric olması ilə əlaqəsi olmayan alkaloz

Metabolik alkaloz (*a. metabolica*) – qanın PH-nın və bikarbonatların artması

Mübadilə alkalozu (*a. metabolica*) – *bax*: metabolik alkaloz

Respirator alkaloz (*a. respiratoria*) – *bax*: qaz alkalozu

Tənəffüs alkalozu (*a. respiratoria*) – *bax*: qaz alkalozu

Alkaptonuriya (*alcaptonuria*; *alkapton* (homogentizin turşusu) + yun. *uron* sidik) – aromatik aminurşuların (tirozin və fenil alaninin) mü-

badilə pozğunluğu ilə xarakterizə olunan xəstəlik

Alkoqol (*alcohol*) – spirtli içkilər

Alkoqol demensiyası (*dementia alcoholica*) – xroniki alkoqolizm, baş beynin üzvi zədələnmələri və meta-alkoqol psixozları zamanı intellektin, yaddaşın, emosiya və iradənin pozulmasından ibarət ağır kəmliyi

Alkoqol palimpsesti (yun. *palimpsestos* yenidən qaşınmış) – xəstənin sərxoş halında baş vermiş hadisələri unutmasından ibarət yaddaş pozğunluğu

Alkoqol paranoiidi (*paranoidum alcoholicum*) – xroniki alkoqolizm zamanı meydana çıxan təqib sayıqlaması, qorxu və həyəcan affekti, uzunmüddətli oyanıqlıq və impulsiv hərəkətlər halı ilə müşayiət olunan kəskin psixoz

Alkoqol toksikomaniyası – bax: xroniki alkoqolizm

Alkoqolemetr – suda etil spirtinin konsentrasiyasını ölçmək üçün cihaz

Alkoqolizm (*alcoholismus*) – spirtli içkilərdən mütəmadi istifadə edilməsi nəticəsində asılılığın yaranması, intellektual, emosional deqradasiya

Alkoqolizm yumoru – xroniki alkoqolizmlə xəstələrdə əsasən özlərinə yönəlmiş səthi yumor

Alqofobiya – ağrıdan patoloji qorxu

Alqomenoreya (*algomenorrhoea*) – bax: ağrılı aybaşı

Alqomiokloniya (*algomyoclonia*) – üçlü sinirin nevralfiyası zamanı əzələlərin ağrılı səyriməsi

Alqoritm (*algorithmi*) – müəyyən məsələnin həllinə çatmaq üçün əməllər ardıcılığı (tibdə diaqnozun qoyulması, müəyyən materialların işlənməsi üçün və s. təbiiq olunur)

Alqoritmik dil – alqoritmın yazılması

zamanı istifadə olunan simvollar sistemi

Alqoritmik proses – alqoritmın realizasiyası prosesi

Allan sindromu (J. D. Allan, ing. həkim) – dismetabolik oliqofreniya zamanı erkən yaşlarda zehni inkişafın ləngiməsi, epilepsiya tutmaları və ataksiyanın birgə təzahürü

Allantiazis (*allantiasis*) – bax: botulizm

Allantoid axacağı (*ductus allantoicus*) – embrional dövrdə allantois boşluğunu arxa bağırsaqaq mənfəzi ilə birləşdirən kanal

Allantoin – insan və antropoid meymunlar xaric olmaqla, məməlilərin son mübadilə məhsullarından biri

Allantois (*allantois*) – ali onurğalıların embrional orqanı

Allergen (*allergenum*; *allergiya* + yun. *genes* törədən) – orqanizmi sensiblizə edərək allergiya yaratmaq qabiliyyəti olan maddə

Bakterial allergen (*a. bacteriale*) – bakterial hüceyrə komponentli allergen

Bitki allergeni (*a. pollinis*) – bitki tozundan ibarət allergen

Diaqnostik allergen (*a. diagnosticum*) – diaqnostik sınaqlar qoymaq üçün tətbiq olunan allergen

Ekzogen allergen (*a. exogenum*) – orqanizmə xaricdən düşən allergen

Endogen allergen – bax: autoallergen

Epidermal allergen (*a. epidermale*) – canlı epidermisi və ya tüklərindən ibarət allergen

Göbələk allergeni (*a. mycoticum*) – göbələyin parçalanma məhsulları, mübadilə məhsulları və ya ondan xüsusi hazırlanmış preparatlardan ibarət allergen

Allergenlik

Helmint allergeni (*a. helminthicum*) – helmintin parçalanma məhsulları, mübadilə məhsulları və ya ondan xüsusi hazırlanmış preparatlardan ibarət allergen

İnfeksiyon allergen (*a. infectiosum*) – infeksiyon xəstəlik törədicisinin parçalanma məhsulları, mübadilə məhsulları və ya ondan xüsusi hazırlanmış preparatlardan ibarət allergen

İnhalyasion allergen – orqanizmə tənəffüs orqanları vasitəsilə daxil olan allergen

Kontakt allergen (*a. contactile*) – orqanizmə dəri, konyunktiva və ya ağız boşluğunun selikli qişasından daxil olan allergen

Qida allergeni (*a. alimentarium*) – qida məhsulunun komponenti və ya ondan hazırlanmış preparatdan ibarət allergen

Məişət allergeni – insanın məişətdə kontaktda olduğu allergen (məs., ev tozu, kimya sənayesi məhsulları və s)

Mikrob allergeni (*a. microbicum*) – mikroorqanizmlərin parçalanma məhsulları, mübadilə məhsulları və ya ondan xüsusi hazırlanmış preparatlardan ibarət allergen

Müalicəvi allergen (*a. medicale*) – allergik xəstəliklərdə spesifik hiposensibilizasiya yaratmaq üçün tətbiq olunan allergen

Peşə allergeni (*a. professionale*) – insanın peşə fəaliyyətində kontaktda olduğu allergen

Protozoy allergeni (*a. protozoale*) – ibtidailər tipindən olan mikroorqanizmlərin parçalanma məhsulları, mübadilə məhsulları və ya ondan xüsusi hazırlanmış preparatlardan ibarət allergen

Sənaye allergeni – sənaye istehsalının ilkin, aralıq və ya son məhsullarından ibarət olan allergen

Toz allergeni (*a. pulvereum*) – məişət tozu və ya ondan hazırlanmış preparatdan ibarət allergen

Viruslu allergen (*a. virale*) – virus komponentli allergen

Allergenlik (*allergiya* + yun. *genes* törədən) – müxtəlif təbiətli allergiya yaratmaq xüsusiyyətinə malik amillər

Allergidlər (*allergida*) – allergik mənsəli səpgilərin ümumi adı

Allergik dəri sınağı – *bax*: dəri sınağı

Allergik epilepsiya (*epilepsia allergica*) – allergik reaksiyalarla müşayiət olunan epilepsiyayabənzər tutma

Allergik xəstəliklər – orqanizmin immun sisteminin yad maddələrə (allergenlərə) qarşı həssaslığının artması və qeyri-infeksiyon iltihabi reaksiya ilə təzahür edən xəstəliklər

Allergik Menyer sindromu (P. Meniere, 1799-1862, frans. həkim) – *bax*: allergik vestibulopatiya

Allergik reaksiya – orqanizmin allergenə qarşı həssaslığının artması nəticəsində meydana çıxan klinik təzahürlərin ümumi adı

Çarpaz gedişli allergik reaksiya – çarpaz antigenlərə qarşı meydana çıxan allergik reaksiya

Dərhal tipli allergik reaksiya – spesifik allergenin təsirindən 15-20 dəqiqə ərzində inkişaf edən allergik reaksiya

Ləng tipli allergik reaksiya – spesifik allergenin təsirindən 24-48 saat sonra inkişaf edən allergik reaksiya

Sistem allergik reaksiya – orqanizmin hər hansı bir sistemində daha

aydın meydana çıxan allergik reaksiya

Allergik reaksiyaların mediatorları – allergik reaksiyaların patokimyəvi mərhələlərində meydana çıxan və hüceyrə, orqan və bütövlüklə orqanizmə təsir göstərən bioloji aktiv maddələrin ümumi adı

Allergik vestibulopatiya (*vestibulopathia allergica*) – allergik reaksiya zəminində Menyer sindromu formasında təzahür edən vestibulopatiya

Allergik yayılmış (disseminə olunmuş) angiit (*angiitis allergica disseminata*) – *bax*: Roskam angiiti

Allergik-diaqnostik sınaqlar – müvafiq allergenə qarşı orqanizmin həssaslığının artmasını müəyyən edən diaqnostik sınaqlar

Allergiya (*allergia*) – orqanizmin təkrar daxil olan hər hansı bir maddəyə və ya öz komponentlərinə qarşı həssaslığının artması nəticəsində reaktivlik halının dəyişilməsi

Alimentar allergiya – *bax*: qida allergiyası

Bakterial allergiya (*a. bacterialis*) – hər hansı bir bakteriya növünə və ya onun fəaliyyət məhsullarına qarşı allergiya

Göbələk allergiyası (*a. mycotica*) – hər hansı bir göbələk növünə və ya onun fəaliyyət məhsullarına qarşı allergiya

Helmintoz allergiya (*a. helminthica*) – hər hansı bir helmint növünə və ya onun fəaliyyət məhsullarına qarşı allergiya

Qida allergiyası (*a. alimentaria*) – müəyyən qidalara qarşı hiperhəssaslıq

Mikrob allergiyası (*a. microbica*) – hər hansı bir mikroorqanizm nö-

vünə və ya onun fəaliyyət məhsullarına qarşı allergiya

Toz allergiyası (*a. pulvereae*) – *bax*: pollinoz

Virus allergiyası (*a. viralis*) – hər hansı bir virus növünə və ya onun fəaliyyət məhsullarına qarşı allergiya

Allerqan – *bax*: botoks

Allerqoid reaksiyaları – *bax*: anafilaktoid reaksiya

Allerqologiya (*allergiya* + yun. *logos* elm) – immunologiyanın, allergik xəstəliklərin və reaksiyaların etiologiyası, patogenezi, klinik təzahürləri, diaqnostika metodları, müalicə və müayinəsini öyrənən bölməsi

Allerqozlar – *bax*: allergik xəstəliklər

Alleserioz (*allescheriosis*) – *bax*: monosporioz

Alleseriya bədi (*Allescheria boydii*) – *Aspergillaceae* ailəsindən olan insanda monosporioz xəstəliyi törədən parazit göbələk

Allison əməliyyatı (N. Allison, 1876-1932, amer. cərrah) – diafraqmanın qida borusu dəliyinin yırtıqları zamanı icra olunan bərpaedici əməliyyat

Allo- (yun. *allos* başqa, digər) – mürəkkəb sözlərin tərkibinə daxil olub digər, başqa, fərqli mənalarını verir

Allo-dəri (*allo-* + *dəri*) – əsasən yanıqlar zamanı allotransplantasiya məqsədilə istifadə olunan meyitin konservləşdirilmiş dərisi

Allodoksafobiya – başqalarının yanında öz fikrini söyləmək qorxusu (kənar adamların fikirlərindən, rəylərindən patoloji qorxu)

Alloesteziya (*alloaesthesiai*; *allo-* + yun. *aisthesis* hiss, duyğu) – bədən bir yerinin qıcıqlanmasının

Allogen

digər yerində hiss olunmasından ibarət hissiyyat pozğunluğu

Allogen (yun. *allogenes* yad) – immunologiya və transplantologiyada eyni növün digər bioloji fərdinə aid olan mənasını verir

Allogenez (*allogenes*; *allo-* + yun. *genesis* əmələ gəlmə, inkişaf etmə) – *bax*: allomorfoz

Alloxeiriya (*allocheiria*; *allo-* + yun. *cheir* əl) – bədənin müəyyən hissəsinə edilən qıcıqlandırıcı təsirin simmetrik olaraq əks tərəfdə hiss edilməsindən ibarət hissiyyat pozğunluğu

Alloxol (*tabulettae allocholum*) – ödqovucu təsirlə maddə

Alloxoriya (*allo-* + yun. *choros* yer) – onto və ya filogenezdə orqanların yerinin dəyişməsi

Allokeratoplastika (*allokeratoplastica*) – digər şəxsdən götürülmüş buynuz qişadan istifadə olunmaqla icra olunan keratoplastika

Allokorteks (*allocortex*) – baş-beyin yarımkürələri qabığının ontogenezdə qatlara ayrılmayan hissəsi

Alloksan – maddələr mübadiləsinin pozğunluqları zamanı orqanizmdə sidik turşusunun parçalanma məhsulu

Allo-qığırdaq (*allo* + qığırdaq) – əsasən osteomielitik boşluqları doldurmaq üçün istifadə olunan meytin konservləşdirilmiş qığırdağı

Allomorfoz (*allo-* + yun. *morphosis* formalaşma) – adaptogenesin, orqanizmdə gedən morfoloji dəyişikliyin onun təşkil olunmasında nəzərə çarpan mürəkkəbləşməsi və ya sadələşməsinə səbəb olmayan növü

Allonom inkişaf – *bax*: avtonom inkişaf

Allopatiya (*allopathia*; *allo-* + yun. *pathos* xəstəlik) – digər insandan götürülmüş toxumadan istifadə etməklə toxuma qüsurunun aradan qaldırılması

Allopo-Leredd-Daryenin piy vəzilərinin simmetrik adenoması (F. H. Hallopeau, 1842-1919, frans. dermatoloq; E. Leredde, 1866-1926, frans. dermatoloq; J. Darier, 1856-1938, frans. dermatoloq) – piy vəzilərinin bərk konsistensiyalı ziyiləbənzer adenoması

Alloponun davamlı pustulyoz akrodermatiti (F. H. Hallopeau, 1842-1919, frans. dermatoloqu) – *bax*: pustulyoz akrodermatit

Alloponun pustulyoz akrodermatiti (F. H. Hallopeau) – əsasən barmaq dərisinin gərginliyi, göyümtül qırımızı qovuqların əmələ gəlməsi ilə gedən xroniki dermatoz

Allopsixi dezoriyentasiya (oriyentasiyanı itirmə) – öz əhatəsinə və o məkanda olan adamlara qarşı bələdliyin pozulması

Allopsixi pozuntu – ətrafı dərk etmənin pozulmasının bir növü

Alloritmiya (*allorhythmia*; *allo-* + yun. *rhythmos* müntəzəmlik, ritm) – hər birinci, ikinci və ya üçüncü normal mədəcək kompleksinin ardınca requlyar ekstrasistolaların olması ilə xarakterizə olunan ürək aritmiyası

Allosom – *bax*: cinsi xromosom

Allo-sümük (*allo-* + sümük) – allotransplantasiya məqsədilə istifadə olunan meytin konservləşdirilmiş sümüyü

Allo-toxuma (*allo-* + toxuma) – köçürülmək üçün həmin qrupdan olan bioloji növdən götürülmüş toxuma

Allotopiya (*allotopa*; *allo-* + yun. *topos* yer, vəziyyət) – *bax*: distopiya

Allotransplantasiya (*allotransplantatio*) – həmin bioloji növün başqa fərdindən orqan və toxumaların köçürülməsi

Allotriofagiya (*allotriophagia*; yun. *allotrios* yad, uyğun gəlməyən + *phagein* yemək) – yeyilməyən maddələrin yeyilməsindən ibarət psixi pozğunluq

«Alma jelesi» fenomeni – qurd eşənəyi və leysmanioz zamanı dias-kopiya etdikdə dəridə sarımtıl-qəhvəyi rəngli qabarıqların meydana çıxması

Almacıq qabarı (*tuber zygomaticum*) – almacıq sümüyünün lateral səthinin qabaran hissəsi

Almacıq qövsü (*arcus zygomaticus*) – kəllənin üz nahiyəsinin gicgah sümüyünün almacıq çıxıntısının və almacıq sümüyünün gicgah çıxıntısının birləşməsindən əmələ gələn hissəsi

Almacıq nahiyəsi (*regio zygomatica*) – üzün almacıq sümüyü və almacıq qövsünə uyğun gələn nahiyəsi

Almacıq nöqtəsi (*zygion*) – almacıq qövsünün xaricə doğru ən qabarıq antropometrik nöqtəsi

Almacıq-gicgah dəliyi (*foranein zygomaticotemporale*) – almacıq sümüyünün gicgah səthində almacıq-gicgah sinirinin keçdiyi yer

Almacıq-üz dəliyi (*foramen zygomaticofaciale*) – almacıq sümüyünün üz səthində olan almacıq-üz sinirinin keçdiyi dəlik

Almagel (*almagel*) – tərkibində alüminium hidroksid, maqnezium oksid və D-sorbit olan yerli təsirli bürüyücü maddə

Almeyd-Lyuts-Splendor xəstəliyi (F.

P. de Almeida, braziliyalı həkim; A. Lutz, 1855-1940, braziliyalı bakteriooloq; A. Splendore, braziliyalı həkim) – *bax*: parakoksidioidoz

Almur-Kopetsk əməliyyatı (R. Almour; S. J. Kopetsky, 1876-1950, amer. otorinolaringoloq) – gicgah sümüyünün piramidasının irinlənmiş zirvəsinin xaric edilməsi cərrahi əməliyyatı

Alogizm (*a-* + yun. *logismos* ağıl, fikir) – psixiatriyada: fikirlərin məntiq qanunlarına tabe olmayan təfəkkür pozğunluğu

Alopesiya (lat. *alopecia*, yun. *alopekia*) – əsasən başın tüklü hissəsində müəyyən bir nahiyədə tükün olmaması

Anadangəlmə alopesiya (*a. congenita*) – körpənin doğulduğu andan təzahür edən davamlı alopesiya

Anadangəlmə məhdud alopesiya (*a. congenita circumscripta*) – bədənənin məhdud nahiyələrində dəri səthində tüklərin olmaması ilə xarakterizə edilən anadangəlmə alopesiya

Anadangəlmə ümumi alopesiya (*a. congenita totales*) – bütün bədən səthində tüklərin olmaması ilə xarakterizə edilən anadangəlmə alopesiya

Atrofik alopesiya (*a. atrophica*) – *bax*: psevdopellada

Cüzam alopesiyası (*a. leprosa*) – cüzamli xəstələrdə trofik pozğunluq nəticəsində meydana çıxan davamlı alopesiya

Çapıqlı alopesiya (*a. cicatricalis*) – iltihabi proses və ya zədələnmə nəticəsində dəridə meydana çıxan çapıqlara görə yaranan dayanıqlı alopesiya

Alopesiya

Dairəvi alopesiya – *bax*: ocaqlı dazlıq

Diffuz alopesiya (*a. diffusa*) – saçın bərabər olaraq başın bütün nahiyələrindən tökülməsi

Epilin alopesiyası (*a. epilnica*) – dermatomikozların müalicəsində epilın plastrının tətbiqi nəticəsində meydana çıxan müvəqqəti alopesiya

Hüdüdi ocaqlı alopesiya (*a. areata marginalis*; *sin. ofiaz*) – başın tüklü hissəsinin periferik nahiyələrində lokallaşan ocaqlı alopesiya

Xətli çapıqlı alopesiya (*a. cicatricalis linearis*) – tüklərin xətsəkilli tökülməsi və çapıq əmələ gəlməsi ilə gedən naməlum etiologiyalı irsi xəstəlik

Kəsilən ocaqlı alopesiya (*a. areata tonsurans*) – saçların tökülməsi deyil, qırılması ilə gedən atipik formalı alopesiya

Kiçikocaqlı alopesiya (*a. parvimaclulata*) – uşaqlarda kiçikölçülü ocaqlar şəklində təzahür edən alopesiya

Qarısqıq sifilitik alopesiya (*a. syphilitica mixta*) – diffuz xırdaocaqlı və sifilitik alopesiyanın birgə təzahürü

Qocalıq alopesiyası (*a. senilis*) – tük follikullarının qocalıq atrofiyası nəticəsində inkişaf edən davamlı alopesiya

Nevrotik alopesiya (*a. neurotica*) – sinir sistemi xəstəlikləri zamanı inkişaf edən simptomatik alopesiya

Ocaqlı alopesiya (*a. areata*) – tüklərin məhdud nahiyədə dairəvi şəklidə tökülməsi

Presenil alopesiya (*a. praesenilis*) – *bax*: vaxtından qabaq alopesiya

Seboreya alopesiyası (*a. seborrho-*

ica) – seboreyalı xəstələrdə inkişaf edən diffuz alopesiya

Senil alopesiya (*a. senilis*) – *bax*: qocalıq alopesiyası

Sifilitik alopesiya (*a. syphilitica*) – sifilisin ikinci dövründə saç follikullarının zədələnməsi və ya ümumi intoksikasiya nəticəsində inkişaf edən alopesiya

Sifilitik diffuz alopesiya (*a. syphilitica diffusa*) – əsasən gicgah nahiyəsinin tüklərinin diffuz tökülməsi ilə təzahür edən sifilitik alopesiya

Sifilitik kiçikocaqlı alopesiya (*a. syphilitica areolaris*) – əsasən gicgah, ənsə, qaş və kirpiklər nahiyəsində yerləşən çoxsaylı dairəvi xırda ocaqlar şəklində təzahür edən sifilitik alopesiya

Sifilitik ocaqlı alopesiya – *bax*: sifilitik kiçikocaqlı alopesiya

Simptomatik alopesiya (*a. symptomatica*) – hər hansı bir xəstəliyin, intoksikasiya və ya dəri zədələnməsinin simptomu kimi inkişaf edən alopesiya

Tallı alopesiyası (*a. tallica*) – dermatomikozların müalicəsində tallı plastrının tətbiqi nəticəsində meydana çıxan müvəqqəti alopesiya

Total alopesiya (*a. totalis*) – başın tüklü hissəsində tüklərin tam tökülməsi ilə nəticələnən ocaqlı alopesiyanın yayılmış forması

Travmatik alopesiya (*a. traumatica*) – tük örtüyü olan ayrı-ayrı nahiyələrin daimi zədələnməsi nəticəsində inkişaf edən alopesiya

Universal alopesiya (*a. universalis*) – *bax*: ümumi alopesiya

Üçbucaq alopesiya (*a. triangularis frontoparietalis*) – alın-gicgah nahiyəsinin üçbucaq formalı, ocaqlı, birtərəfli anadangəlmə alopesiyası

Vaxtından qabaq alopesiya (*a. praematura*) – cavan şəxslərdə alın və ya təpə nahiyəsindən başlayan naməlum etiologiyalı alopesiya

Yayılmış alopesiya – *bax*: ümumi alopesiya

Yenidoğulmuşların ənsə alopesiyası (*a. occipitalis neonatorum*) – daimi olaraq kürəyi üstə yatızdırılan yenidoğulmuşlarda ənsə nahiyəsinin müvəqqəti travmatik alopesiyası

Alp skorbutu – *bax*: pellaqra

Alpers sindromu (B. J. Alpers, amer. neyrocərrah) – baş beynin boz maddəsinin degenerativ dəyişikliyi nəticəsində uşaqlarda korluq, qıcolma, spastik əzələ tonusu, mioklonus, ağıl kəmliyinin inkişafı ilə gedən irsi xəstəlik

Alport sindromu (A. C. Alport, 1880-1950, Cənubi Afrika həkimi) – hematuriya, proteinuriya, leykosituriya, karlıq, bəzən isə katarakta, piqment retiniri ilə müşayiət olunan irsi böyrək çatışmazlığı

Altsheymer xəstəliyi (A. Alzheimer, 1864-1915, alm. həkimi) – intellektin enməsi, yaddaşın pozulması və şəxsiyyətin dəyişməsi ilə gedən baş beynin degenerativ, proqressivləşən xəstəliyi

Altsheymer qliyası (A. Alzheimer, 1864-1915, alm. həkimi) – qocalıq ağıl zəifliyi zamanı mərkəzi sinir sistemində aşkar olunan, demək olar ki, sitoplazmadan tamamilə məhrum olan neyroqlial hüceyrələr

Altsheymer sindromu – *bax*: Qakkebuş-Geyer-Geymanoviç xəstəliyi

Altsheymer üsulu ilə boyama – nevrosomları, xondrosomları, qlial və birləşdirici toxuma liflərini aşkar etmək üçün turş fuksinlə boyama

Alsian göyü (alm. *alcianblau*) – müsin və polisaxaridlərin rənglənməsi üçün istifadə olunan anilin boyası

Alstrem sindromu (C. H. Alstrem, isveç oftalmoloqu) – piqment retiniti, piylənmə və şəkərli diabetlə gedən irsi xəstəlik

Alstrem-Olsen sindromu (C. H. Alstrem, O. Olsen, isveç oftalmoloqları) – torlu qışanın neyroepitelinin inkişaf anomaliyası və keratokonusun meydana gəlməsi ilə gedən irsi xəstəlik

Alterasiya (*alteratio*) – hüceyrə, toxuma və orqanların həyat fəaliyyətinin dəyişilməsi ilə gedən struktur dəyişikliklərinin ümumi adı

Allergik alterasiya (*a. allergica*) – allergik anticisim, allergen-anticisim komplekslərinin təsiri nəticəsində yaranan alterasiya

Birincili alterasiya (*a. primaria*) – zədələyici agentin bilavasitə təsirdən yaranan alterasiya

İkincili alterasiya (*a. secundaria*) – ilk zədələnmə yerindən sinir-reflektor və humoral təsir nəticəsində inkişaf edən alterasiya

Alternator (*alternus*) – yüksək tezlikli müalicəvi cərəyanın elektromagnet vasitəsi ilə avtomatik istiqamətlənməsini təmin edən cihaz

Alternəedici (*alternas*) – növbələşən

Alternəedici sindrom (*syndromum alternans*) – mərkəzi sinir sisteminin zədələnmə nahiyəsinin simptomlarının əks tərəfin simptomları ilə birləşən təzahürü

Alternəedici uzaqlaşdırıcı üz hemipleqiyası (*hemiplegia alternans abducento facialis*) – *bax*: Fovill sindromu

Alternəedici üz hemipleqiyası (*he-*

Altman üsulu

miplegiya alternans facialis) – bax: Millar-Gübler sindromu

Altman üsulu – hüceyrə protoplazmasının nazik qatlarla öyrənilməsi üçün fiksə və boyanma üsulu

Altşul üsulu – gicgah sümüyünün məməyəbənzər çıxıntısının sınıqları zamanı aparılan rentgen müayinə

Altşuler üsulu – sidikdə indikanın miqdarının müəyyən edilməsi üsulu

Alupka – Kırımın cənub sahilində vərəm xəstələri üçün nəzərdə tutulan, əsas müalicə üsulu aero-helio-talasso terapiya olan sanator-kurort müalicə müəssisəsi

Aluşta – Kırımın cənub sahilində qeyri-vərəm mənşəli tənəffüs sistemi xəstəliklərinin, MMS-in funksional xəstəliklərinin, bəzi ürək-damar və mübadilə pozğunluqları olan xəstələr üçün nəzərdə tutulan sanator-kurort müalicə müəssisəsi

Alvein (*alveinum*) – *Bacillus alvei* tərəfindən ifraz olunan, vərəm, qarayara və digər xəstəlik törədicilərinə qarşı aktiv antibiotik

Alveokokkoz (*alveococcosis*) – tenidozlar qrupundan olan *Alveococcus multilocularis* tərəfindən törədilən, qaraciyər və digər orqanlara metazotaz verən helmintoz

Alveococcus multilocularis (sin. çoxkamerallı exinokokk) – *Taeniidae* ailəsindən olan lentşəkilli qurd

Alveolektomiya (*alveolectomia*) – diş alveollarının kənarının xaric edilməsi cərrahi əməliyyatı

Alveolit (*alveolitis*) – 1) ağciyər alveollarının iltihabı; allergik ekzogen alveolit (*alveolitis allergica exogena*) – ağciyərlərdə immunoqlobulin presipitatlarının və ekzogen allergenlərin çökməsi nəticəsində mey-

dana gələn alveolit; 2) diş alveollarının iltihabı

Alveolların vaxtından qabaq atrofiyası – bax: parodontoz

Alveolositlər (*alveolocyti*) – ağciyər alveollarını örtən epitel hüceyrələri

Alveolotomiya (*alveolotomia*) – diş alveolu divarlarının kəsilməsi cərrahi əməliyyatı

Alveolyar (*alveolaris*) – alveollara aid olan (diş və ağciyər)

Alveolyar dəlik (*foramina alveolaris*) – yuxarı çənənin aşağı gicgah səthində yuxarı dişlərə gedən qan damarları və sinirlərin keçdiyi xırda dəlik

Alveolyar exinokokkoz – bax: alveokokkoz

Alveolyar hava – ağciyərləri dolduran, qanla qazlar mübadiləsində olan hava

Alveolyar kanal (*canales alveolaris*) – 1) bax: aşağı çənə kanalı; 2) yuxarı çənənin ön və arxa lateral divarlarında diş köklərinə gedən damar və sinirlərin keçdiyi kanal

Alveolyar kənar (*margo alveolaris*) – bax: alveolyar qövs

Alveolyar qövs (*arcus alveolaris*) – yuxarı və aşağı çənənin diş alveolları yerləşən qövsvari əyilmiş sərbəst kənarı

Alveolyar mikrolitiaz (*microlithiasis alveolaris*) – bax: ağciyər alveollarının mikrolitiazı

Alveolyar pioreya – bax: parodontoz

Alveolyar pnevmoniya – bax: alveolit I

Alveolyar-kapilyar blok sindromu – alveolyar-kapilyar blok zamanı tənənfəsliyin, diffuz sianozun və kəskin ağciyər emfizemasının birgə təsadüf etməsi

Amaas – bax: alastrim

Amaksofobiya (*amaxophobia*) – təkrarlı nəqliyyatdan patoloji qorxu

Amalqam – stomatoloji praktikada istifadə olunan metalın civə ilə qarışığı

Amalqamtreger (alm. *amalgamtrager*) – amalqam plomb qoyulacaq boşluğa daxil etmək üçün istifadə olunan stomatoloji alət

Amalrik-Diallin sindromu – anadangəlmə karlıq, tor qışaya piqment çökməsi ilə xarakterizə olunan inkişaf anomaliyası

Amanitotoksin (*amanitotoxinum*) – zəhərli göbələklərdə rast gəlinən toksin növü

Amarli maska – sarı qızdırma xəstəliyi zamanı üz dərisinin kəskin şişkinləşməsi və hiperemiyası, skleranın damar inyeksiyası, dodaqların şişkinləşməsi və dilin tünd-qırmızı rəngdə olması

Amarilloz (*amarillosis*) – *bax*: sarı qızdırma

Amastiqota – leyşmanyoz və amerikan tripanozomozu törədicilərinə hüceyrədaxili inkişaf zamanı sərbəst jütun olmadığı mərhələ

Amastiya (*amastia*) – bir və ya hər iki süd vəzisinin olmamasından ibarət inkişaf anomaliyası

Amat simptomu – üz sinirinin iflici zamanı ağızi açarkən və çeynəmə zamanı iflicli tərəfdəki gözün qeyri-iradi bağlanması

Amato cisimcikləri – *bax*: leykositlərin amato cisimcikləri

Amatofobiya (*amathophobia*; sin. koniofobiya) – tozdan qorxma

Amavrotik pişik gözü – bəbəyi sarımtıl və ya qırmızımtıl-sarı rəngdə olan kor göz

Amavroz – görmə sinirinin funksiyasının tam itməsi və ya mərkəzi sinir

sisteminin funksional pozuntusu zamanı meydana çıxan korluq

Amben (*ambenum*) – antifibrinolitik dərman vasitəsi

Ambidekstriya – eyni zamanda sağ və sol əllə iş görmə qabiliyyətinin olması

Ambiseksuallıq (*ambi-* + lat. *sexus* cinsiyyət) – *bax*: hermofroditizm

Ambitendentlik (*ambi-* + lat. *tendens, tendentis* yönələn, can atan) – meyllərin qoşalaşması; hərəkətlərdə, münasibətlərdə baş verən qoşalaşma

Ambitimiya – *bax*: ambivalentlik

Ambivalentlik (*ambivalentia*; *ambi-* + lat. *valens, valentis* güclü) – psixiatriyada: fikirlərin, davranış aktlarının ikiləşməsi; baş verən hadisələrə qarşı ikili münasibət

Ambli (yun. *amblyos*) – mürəkkəb sözlərin tərkibinə daxil olub, kütləşmiş, zəifləmiş mənasını verir

Amblinoya (*amblynoia*) – əsasən psixasteniyalar zamanı hər hansı bir qərarın qəbul edilməsində patoloji çətinlik

Amblio-məşqçi – ambliopiyanın Banqerter üsulu ilə müalicəsi zamanı görmə orientasiyasını məşq və inkişaf etdirmək üçün xüsusi aparat

Ambliopiya (*amblyopia*) – görmənin funksional pozğunluğu olub, eynək və kontakt linzaları ilə korreksiya olunmayan görmə zəifliyi

Anizometropik ambliopiya (*a. anisometropica*) – anizometropiya zamanı müşahidə olunan çətin korreksiya olunan və ametropiyanın daha çox nəzərə çarpdığı ambliopiya

Disbinokulyar ambliopiya (*a. disbinoculares*) – monolateral müş-tərəf çəpəgzlik zamanı inkişaf edən birtərəfli ambliopiya

Amblioskop

İsterik ambliopiya (*a. hysterica*) – isteriyalar zamanı görmə analizatorunun digər funksional pozğunluqları ilə yanaşı inkişaf edən ambliopiya

Obskurasion ambliopiya (*a. obscurationis*) – gözün sındırma mühitinin anadangəlmə və ya qazanılmış bulanıqlaşması nəticəsində meydana çıxan ambliopiya

Amblioskop – çəpğözlüyün müalicəsi zamanı binokulyar görməni bərpa etmək üçün istifadə olunan məşqetdirici aparat

Ambliotimiya (*amblyothymia*) – *bax*: amblinoya

Ambliotimiya – *bax*: amblinoya

Ambioseptor – cisim və anticisim əleyhinə

Ambra (*ambra*) – tıbdə isterik vəziyyətlərin müalicəsi və spazmolitik vasitə kimi istifadə olunan, kaşalot tərəfindən dəniz suyunun dəyişilmiş formalı ifrazatı

Ambroziya (*ambrosia*) – tozu güclü allergen olub pollinoz törədən bitki

Ambulator – gözən və ya evdə müalicə olunan xəstə

Ambulator avtomatizm – epilepsiya zamanı sayıqlama, hallüsinasiya və nəzərəçarpan affektiv pozğunluqlar olmadan huşun alaqaranlıqlaşması

Ambulator xəstə – tibbi yardımını poliklinika və ya ev şəraitində alan xəstə

Ambulator xəstənin individual vərəqəsi – poliklinikada hər bir ambulator xəstəyə ilk müraciət zamanı açılan, təyin olunan müayinələrin nəticələri, müayinə edən həkimlərin qeydiyyatı, o cümlədən təyin olunan müalicə və profilaktik tədbirlərin qeydiyyatı üçün nəzərdə tutulan tibbi sənəd

Ambulator qəbul – stasionar müalicəyə ehtiyacı olmayan xəstələrin qəbulu

Ambulator vərəqə – *bax*: ambulator xəstənin individual vərəqəsi

Ambulofobiya – piyada gəzməkdən patoloji qorxu

Amburje iynəsi – böyrəyin punksiyon biopsiyası üçün istifadə olunan alət

Amburje üsulu – sidikdə gizli eritrositlərin, leykositlərin və silindrlərin aşkar edilməsi üsulu

Amedin (*amedinum*) – postensefalitik parkinsonizm, Parkinson xəstəliyi, nitq əzələlərinin rigidliyi nəticəsində meydana çıxan kəkələmə zamanı istifadə olunan preparat

Ameqakariositoz (*amegacaryocytosis*) – sümük iliyində meqakariositlərin olmaması və az olması nəticəsində həyatın ilk həftələrində qanaxmaya meyillilik və trombositopeniya ilə xarakterizə olunan anadangəlmə xəstəlik

Amel (frans. *amel*) – diş emalına aid olan

Ameliya (*amelia*) – ətrafların anadangəlmə olmaması

Ameloblast – *bax*: enameloblast

Ameloblastoma (*ameloblastoma*) – *bax*: adamantinoma

Amelogenез (*amelogenesis*) – diş minasının inkişaf prosesi

Amelogenezin imperfeksi (*amelogenesis imperfectus*) – diş minasının əmələgəlmə prosesinin pozulması

Amenoreya (*amenorrhoea*) – 6 ay və artıq müddət ərzində menstruasiyanın olmaması

Fizioloji amenoreya (*a. physiologica*) – hamiləlik, laktasiya və menopauza zamanı meydana çıxan amenoreya

Hipofiz ar amenoreya (*a. hypophy-*

sialis) – hipofizin zədələnməsi nəticəsində inkişaf edən amenoreya

Hipotalamik amenoreya (*a. hypothalamica*) – hipotalamusun funksiyasının pozulması və rilizinq faktorunun sekresiyasının azalması nəticəsində inkişaf edən amenoreya
İkincili amenoreya (*a. secundaria*) – anamnezində normal menstruasiyası olan xəstələrdə meydana çıxan amenoreya

Kortikal amenoreya (*a. corticalis*) – baş beyin qabığının durğunluğu nəticəsində əmələ gələn psixogen amenoreya

Laktasion amenoreya (*a. lactationis*) – laktasiya zamanı meydana çıxan fizioloji amenoreya

Şüa amenoreyası (*a. radialis*) – ionlaşdırıcı şüaların yumurtalıqlara təsiri nəticəsində əmələ gələn fizioloji amenoreya

Yumurtalıq amenoreyası (*a. ovarica*) – yumurtalıqın hormonal çatışmazlığı nəticəsində meydana çıxan amenoreya

Amensiya (*amentia*; lat. ağılsızlıq) – düşüncənin, nitqin və hərəkətin əlaqəsizliyi ilə xarakterizə olunan huşun ala qararıqlaşması

Amentiv sindrom – ağıl kəmliyi ilə təzahür edən psixotik vəziyyət

Amerikan gənə riketsiozu – *bax*: Qayalı dağların ləkəli qızdırması

Ametropiya (*ametropia*; yun. *ametros* uyğunsuz, qeyri-proporsional + *ops, opos* göz) – paralel optik işıq şüalarının torlu qışada deyil, ondan öndə və ya arxada toplanması, baş foksun torlu qışa ilə üst-üstə düşməməsi

Kombinasion ametropiya (*a. combinativa*) – gözün optik sisteminin sındırma gücünün və optik oxun

uzunluğunun normadan kənar olmadığı halda normal refraksiyanın alınmadığı ametropiya

Ox ametropiyası (*a. axialis*) – gözün optik oxunun sındırma qabiliyyətinin norma daxilində olduğu şəraitdə, uzunluğunun isə normadan kənar olması ilə şərtlənən ametropiya

Refraksiyon ametropiya (*a. refractiva*) – gözün optik oxunun sındırma qabiliyyətinin normadan kənar, uzunluğunun isə norma daxilində olması ilə şərtlənən ametropiya

Amfi – (yun. *amphi*) – mürəkkəb sözlərin tərkibinə daxil olub ətrafında, ikitərəfli, eyni zamanda əks xüsusiyyətlərə malik, iki əlamətin olması mənasını verir

Amfiartroz (*amphiarthrosis*) – *bax*: yastı oynaq

Amfibiya (*amphibion*) – suda və quruda hərəkət etmək üçün uyğunlaşdırılmış nəqliyyat və ya döyüş maşını: yerdən və sudan qalxıb-ənə bilən təyyarə

Amfikarion (*amphicaryon*) – diploid xromosomu olan kişi və qadın cinsi hüceyrələrinin mayalanması nəticəsində meydana gələn nüvə ziqotu

Amfimeroz (*amphimerosis*) – trematodlar qrupundan olan *Amphimerosus noverca* tərəfindən törədilən, xolangitlə ağırlaşan helmintoz

Amfimiksis (*amfi-* + yun. *mixis* qarışma, birləşmə) – əksər bitki və heyvanlara xarakter olan kişi və qadın cinsi hüceyrə nüvələrinin birləşməsi ilə gedən cinsi proses

Amfinukleus (*amphinucleus*) – *bax*: amfikarion

Amfitena (*amfi-* + yun. *tainia* lent, zolaq) – xromosomun konyuqasi-

Amfitrix

yasının başlanğıcı ilə xarakterizə olunan meyozun fazası

Amfitrix (*amfi-* + yun. *thrix, trichos* tük, saç) – hüceyrəsinin hər iki tərəfində qamçılıarı olan bakteriya

Amfodont (*amphodontum*) – *bax:* parodont

Amfodontit (*amphodontitis*) – *bax:* periodontit

Amfodontoqramma (*amphodontogramma*) – diş cərgəsi və dişlərin dayaq aparatının vəziyyətinin xarakteristikası

Amfodontoz (*amphodontosis*) – *bax:* paradontoz

Amfoglükamin (*amphoglucaminum*) – əksər göbələklərə, o cümlədən dərin və sistem mikozlara təsir edən antibiotik

Amforofoniya (*amphorophonia*) – Ağciyərlərin auskultasiyası zamanı qalındıvarlı boşluqların üzərində eşidilən xüsusi səs

Amfoter (yun. *amphoter* ikitərəfli) – eyni zamanda həm turşu, həm qələvi xüsusiyyətlərə malik olan maddə

Amfoterisin B (*amphotericinum B*) – əksər göbələklərə, o cümlədən dərin və sistem mikozlara təsir edən antibiotik

Amfotoniya (*amphotonia*) – vegetativ sinir sisteminin oyanıqlığının yüksəlməsi

Amiasteniya (*amyasthenia*) – əzələ qüvvəsinin çatışmazlığı

Amidopirin (*amidopyrinum*) – qeyri-narkotik təsirli analgetik-antipiretik (istehsaldan çıxarılıb)

Amidopirin sınağı – uzun sürən subfebrilitin diferensial diaqnostikası üçün amidopirinin hissəvi dozalarla verilməsi zamanı yalnız yoluxucu

xəstəliklər nəticəsində qalxmış temperaturun stabilləşməsi

Amieliya (*amyelia*) – onurğa beyninin olmamasından ibarət inkişaf anomaliyası

Amixofobiya (*amychophobia*) – dərinin zədələnməsindən, sıyrıqdan qorxu

Amikasin (*amikacinum*) – aminoqlikozidlər qrupundan olan genişspektrli antibiotik

Amikazol (*amycazolom*) – göbələk əleyhinə təsir göstərən preparat

Amiksoreya (*amixorrhoea*) – həzm traktı vəziləri tərəfindən selik ifrazının olmaması

Amiqdalin (yun. *amygdale* badam) – bəzi bitkilərin toxumunda yerləşən (acı badam, şaftalı, albalı və s.) zəhərli qlükozid

Amiqdalit (*amygdalitis*) – *bax:* tonzillit

Amiqdaloid – *bax:* amiqdalyar

Amiqdalotomiya (*amygdalotomia*) – gicgah epilepsiyası və bəzi ruhi xəstəliklər zamanı badamabənzər cismin dağıdılması cərrahi əməliyyatı

Amiqdalyar (*amygdalaris*) – badamabənzər cismə aid olan

Amil- (yun. *amylon*, lat. *amylum* nişasta) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub “nişasta”, “nişastaya aid” mənasını verir

Amilaza – nişastanın, qlikogenin, polivə oliqosaxaridlərin hidrolizini katalizə edən fermentlərin ümumi adı
***α*-amilaza** – polisaxaridlərin kiçik molekullu karbohidratlara qədər parçalanmasını katalizə edən ferment;

***β*-amilaza** – qlikogenozların diaqnostikasının klinik təcrübəsində istifadə edilən polisaxarid zəncirində-

ki maltozanı betta maltozaya qədər parçalayan ferment;
***γ*-amilaza** – qlükozanı qlikogen və nişastaya qədər parçalayan ferment
Amilazuriya (*amylasuria*) – bax: diastazuriya
Amiloid (*amyloidum*) – mürəkkəb zülal-polisaxarid kompleksi
Amiloid cisimciklər (*corpora amyloidea*) – zülal-lipoid substansiyasının parçalanma məhsulu
Amiloid şişi – əsasən sıx konsistent-siyalı şiş formasında təzahür edən yerli amiloidoz
Amiloidoz (*amyloidosis*) – toxumalarda amiloidin toplanması ilə gedən sistem xəstəliyi
Birincili amiloidoz (*a. primaria*) – naməlum etiologiyalı amiloidozların ümumi adı
Generalizə olunmuş amiloidoz (*a. generalisata*) – bax: sistem amiloidozu
Genetik amiloidoz (*a. genetica*) – bax: irsi amiloidoz
Genuin amiloidozu (*a. genuina*) – bax: birincili amiloidoz
Hindistan amiloidozu – xoşxassəli gedişli, əsasən gözləri zədələyən hepato və splenomeqaliya ilə təzahür edən amiloidoz
İdiopatik amiloidoz (*a. idiopathica*) – bax: birincili amiloidoz
İkincili amiloidoz (*a. secundaria*) – xroniki xəstəliyin təzahürü kimi inkişaf edən toxumaların dağılması və irinləməsi ilə gedən amiloidoz
İrsi amiloidoz (*a. hereditaria*) – zülal sintezinin genetik qüsuru nəticəsində inkişaf edən amiloidoz
Qazanılmış amiloidoz (*a. acquisita*) – bax: ikincili amiloidoz
Qocalıq amiloidozu (*a. senilis*) – yaşlı şəxslərdə beyin, ürək və pank-

reasın zədələnməsi ilə gedən birincili amiloidoz
Mezenximal amiloidoz (*a. mesenchymalis*) – bax: perikollagen amiloidoz
Ocaqlı amiloidoz (*a. focalis*) – bax: yerli amiloidoz
Parenximatoz amiloidoz (*a. parenchymatosa*) – bax: periretikulyar amiloidoz
Perikollagen amiloidoz (*a. pericollagenica*) – kollagen liflərin gedişi boyunca yerləşən amiloidoz
Periretikulyar amiloidoz (*a. perireticularis*) – qan damarları və daxili orqanların retikulyar lifləri boyunca yerləşən, əsasən böyrək, dalaq, qaraciyər, böyrəküstü vəzi və bağırsaqları zədələyən amiloidoz
Portuqaliya amiloidozu – bədxassəli gedişli, əsasən periferik sinir sistemi və skelet əzələlərinin zədələnməsi ilə gedən amiloidoz
Respirator amiloidoz (*a. respiratoria*) – yuxarı tənəffüs yollarının selikli qişalarının şişəbənzər amiloidozu
Senil amiloidozu (*a. senilis*) – bax: qocalıq amiloidozu
Sistem amiloidozu (*a. systemica*) – eyni zamanda bir neçə orqan və toxumalarda inkişaf edən amiloidoz
Şişəbənzər amiloidoz (*a. tumoroidea*) – qabarcıqlı quruluşa malik, sıx düyünlərin əmələ gəlməsi ilə xarakterizə olunan amiloidoz
Ümumi amiloidoz – bax: sistem amiloidozu
Ürək amiloidozu (*a. cordis*) – amiloid toxumanın əsasən ürək qişalarında və damarlarda yerləşməsi ilə xarakterizə olunan amiloidoz
Yayılmış amiloidoz (*a. generalisata*) – bax: sistem amiloidozu

Amilopektinoz

Yerli amiloidoz (a. localis) – orqan və toxumaların məhdud sahələrində yerləşən amiloidoz

Amilopektinoz (*amylopectinosis*) – autosom-ressesiv yolla ötürülən, qlükogenin metabolizmində iştirak edən amilo transqlükozidazanın çatışmazlığı ilə xarakterizə olunan enzim xəstəliyi

Amiloreksis (*amylorhexis*) – mədə şirəsi ilə bitkilərin zülal örtüyünün həll edilməsi nəticəsində nişasta dənəciklərinin xaric olunması

Amiloreya (*amylorrhoea*) – nəcislə çox miqdarda həll olmamış nişastanın xaric olması

Amilorid (*amiloridum*) – kalsium qoruyucu diuretik təsirlə maddə

Amiloz (*amylosis*) – sistematik olaraq un tozu ilə nəfəsalmə nəticəsində inkişaf edən pnevmokonioz

Amimiya (*amimia*; *a-* + yun. *mimia* təqlidmə) – mimikanın olmaması, mimiki əzələlərin hərəkətsizliyi

Aminturşular – tərkibində bir və ya bir neçə amin qrupu olan üzvi karbon turşusu

Antiketogen aminturşular – orqanizmdə keton cisimciklərin əmələ gəlməsinin qarşısını alan aminturşular

Essensial aminturşular – *bax*: əvəzolunmaz aminturşular

Əvəz olunan aminturşular – insan orqanizmində digər aminturşulardan və ya digər üzvi birləşmələrdən sintez olunan aminturşular

Əvəzolunmaz aminturşular – insan orqanizmində sintez olunmayan, yalnız xaricdən daxil olan aminturşular (triptofan, fenilalanin, lizin, treonin, valin, leysin, metionin və izoleysin)

Ketogen aminturşular – mübadilə-

si zamanı keton cisimciklərin əmələ gəldiyi aminturşular

Aminturşusu tərkibi – qida maddələrinin bioloji qiymətləndirilməsi üçün istifadə olunan zülalların tərkibində aminturşuların kəmiyyət miqdarı

Aminalon (*aminalonum*) – QAYT tərkibli nootrop dərman vasitəsi

Aminazin (*aminazinum*) – fenotiazin törəməsi olan neyroleptik dərman vasitəsi

Aminlər – tərkibində azot olan üzvi birləşmələr

Aminoalkoqollar – *bax*: aminospirtlər

Aminoasidemiya (*aminoacidaemia*) – irsi xəstəlik olub, qanda bir və ya bir neçə aminturşusunun artması

Aminoformamidin – *bax*: quanidin

Aminoheterotroflar – zülal sintezi üçün xaricdən müəyyən aminturşuların daxil olması vacib olan canlı orqanizmlər (bütün patogen bakteriyalar)

Aminokapron turşusu (*acidum aminocapronicum*) – fibrinolizi ləngidən preparat

Aminokarbon turşusu – *bax*: aminturşular

Aminometanamidin – *bax*: quanidin

Aminopeptid (*aminopeptidum*) – parenteral qidalandırma zamanı tətbiq olunan dərman vasitəsi

Aminopeptidazalar – tri- və polipeptidlərin sərbəst aminturşulara qədər parçalayan reaksiyaların katalizatoru olan fermentlər

Aminopurinlər – nukleozidlərin, nukleotidləri və nuklein turşularının tərkibinə daxil olan, tərkibində amin qrupu olan purin törəmələri

Aminospirtlər (sin. oksiaminlər) – molekulunda hidroksil qrupu və

amin qrupu olan üzvi xarakterli birləşmələr (xolin, adrenalin)

Aminoşəkərlər – mukopolisaxaridlərin, qlikoproteidlərin və bəzi bioloji aktiv maddələrin tərkibinə daxil olan, molekulunda bir hidroksil qrupunun amin qrupla əvəz edildiyi sadə şəkərlər (məs., heparin, bəzi hormon və anticisimlər)

Aminotransferazalar – amin qruplarının (NH_2 qruplarının) hidrogen ionları və elektronları ilə birgə amin turşulardan və ya aminlərdən ketoturşulara ötürülməsi reaksiyalarını katalizə edən fermentlər

Amiodaron (*amiodaronum*) – antianqinal və antiaritmik təsirli maddə

Amiofobiya (*amychophobia*) – dərinin zədələnməsindən patoloji qorxu

Amiostatik sindrom – *bax*: akinetiko-rigid sindromu

Amiotaksiya – əzələlərin serebral zədələnmələrində, onurğa beyni və periferik sinirlərin xəstəliklərində xoreo-atetoid əsməsi

Amiotoniya (*amyotonia*) – *bax*: miotoniya

Amiotrofiya (*amyotrophia*) – əzələ trofikasının pozulması nəticəsində əzələ liflərinin nazikləşməsi, yığılma qabiliyyətinin zəifləməsi

Amaril qızdırma (isp. *amariollo sarı*) – *bax*: sarı qızdırma

Amaril yatalağı – *bax*: sarı qızdırma

Amitriptilin (*amitriptylinum*) – əsasən endogen depressiyalarda tətbiq olunan antidepressant

Amizil (*amizylum*) – difenilmetan törəməsi olan trankvilizator

Ammoniemiya (*ammoniy* + yun. *haima* qan) – *bax*: hiperammoniemiya

Ammonitlər – ammoniyak selitirli partlayıcı maddələr

Ammonium xlorid (*ammonii chloridum*) – turşu əmələ gətirən diuretik

Amnestik simptomokompleks – intellektual pozuntu olmadan, normal psixi reaksiyaların saxlanılması ilə müşahidə olunan psixotik və somatogen mənşəli xəstəliklər zamanı baş verən yaddaş zəifləməsi

Amnezifobiya – yaddaşı itirməkdən patoloji qorxu

Amneziya (*amnesia*; yun. *amnesia* unutulmuşluq, yaddaş itkisi) – yaddaşın itməsi

Anteroqrad amneziya (*a. anterograda*) – yaddaş pozğunluğu və ya psixi vəziyyətin bitməsindən dərhal sonra baş verən hadisələrə qarşı yaddaşın itməsi

Autohipnotik amneziya (*a. autohypnotica*) – şüuraltı təsir etməklə hadisələrin unudulması hallarında psixooanalizdə işlədilən termin

Epizodik amneziya – məhdud zaman aralıklarında bir neçə dəfə təkrarlanan amneziya

Fiksasion amneziya – keçmişdə baş verən hadisələrin və toplanmış biliklərin yaddaşda saxlanılmasına baxmayaraq, cari hadisələrin və biliklərin unudulması

Katitim amneziya (*a. catathymica*) – yalnız müəyyən şəxslərə və hadisələrə qarşı amneziya

Konqrad amneziya (*a. congrada*) – şüurun pozulması və ya psixi xəstəlik vəziyyətində olan dövrə aid amneziya

Periodik amneziya (*a. periodica*) – *bax*: epizodik amneziya

Progressivləşən amneziya (*a. progressiva*) – əvvəl qazanılmış biliklərin ardınca yeni əldə edilmiş biliklərin də unudulması

Retroqrad amneziya (*a. retrograda*)

Amnio-

da) – keçmişdə olmuş hadisələrin unudulması

Amnio- (yun. *amnion* döl qişası, amnion) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “amniona aid” mənasını verir

Amniografiya (*amniographia*) – amnion boşluğuna kontrast maddə yeridildikdən sonra aparılan rentgen müayinəsi

Amnion (yun. *amnion*) – ektoderma və mezoderma səhifələrindən təşkil olunmuş, digər orqanlara başlanğıc verən embrional orqan

Amnionit (*amnionitis*) – amnionun iltihabı

Amniosentez (*amniocentesis*) – dölyanı kəsənin punksiya edilərək dölyanı suyun xaric edilməsi

Transabdominal amniosentez (*a. transabdominalis*) – bax: transperitoneal amniosentez

Transperitoneal amniosentez (*a. transperitonealis*) – qarının ön divarı və uşaqlıq divarından icra olunan amniosentez

Transservikal amniosentez (*a. transcervicalis*) – uşaqlıq yolu boyundan icra olunan amniosentez

Uşaqlıq yolu amniosentezi (*a. vaginalis*) – uşaqlıq yolu tağı və uşaqlıq divarından icra olunan amniosentez

Amnioskop (*amnio-* + yun. *skopeo* baxmaq) – uşaqlıq boynu kanalına yeridilən endoskopik alət

Amnioskopiya (*amnioscopia*) – amnioskopun köməyiylə döl qişasının müayinəsi

Amniotik atmalar – amnion daxilində amnionun ayrı-ayrı hissələri, cift və döl səthini əlaqələndirən toxuma atmalarının olmasından ibarət inkişaf anomaliyası

Amniotik ayaqcıqlar – mezodermanı

dölün amniotik və öd kisəciklərini xoreonla birləşdirən qalınlaşmaları

Amniotik birləşmələr – bax: amniotik atmalar

Amniotik düyünlər – qabıqlanan me-toplaziya zamanı amnionun üzərində inkişaf edən 1-2 mm diametrlı düyünlər

Amniotik kisə – bax: amnion

Amniotik qişa – bax: amnion

Amniotik maye (*liquor amnioticus*) – bax: dölyanı maye

Amniotik saplar – bax: amniotik atmalar

Amodontoz – bax: parodontoz

Amoils krioekstraktoru (S. Amoils) – büllurun intrakapsulyar ekstraksiyası zamanı işlədilən krio-cərrahi alət

Amok (malay dilində *amok*, *amuk* qəzəbli, quduz) – kəskin hərəkət oyanıqlıq zamanı xəstənin ağır aqressiv hərəkətlər etməsi və ardınca amnezianın baş verməsi ilə xarakterizə olunan psixogen və ya epileptik mənşəli huşun ala qararıqlaşması

Amoss simptomu (H.L. Amoss, 1886-1957, amer. həkim) – miopatiyalı xəstələrdə kürəyin uzun əzələlərinin zəifliyi nəticəsində xəstənin uzanmış vəziyyətdən oturaq vəziyyətə əllərə dayaqlıq vermədən keçə bilməməsi

Amöb dizenteriyası (*dysenterya amoebica*) – amöblərin törətdiyi, ishalla gedən kəskin yoluxucu xəstəlik

Amöb uretriti (*urethritis amoebica*) – Entamoeba histolytica tərəfindən törədilən uretrit

Amöbiyaz (*amoebiasis*) – yoğun bağırsağın xoralı zədələnməsi ilə gedən protozooy xəstəlik

Amöbösidlər – *Entamoeba histolytica*-nin müxtəlif formalarının müalicə-

sində istifadə olunan dərman preparatları (emetin, metranidazol və s.)

Amöbositlik (*amöba* + lat. *caedo* öldürmək) – amöbü öldürmək qabiliyyəti olan fiziki və kimyəvi agentlərin ümumi adı

Amöbosit (*amoebocytus*) – *bax*: azan hüceyrə

Ampeloterapiya (*ampelotherapia*; yun. *ampelos* üzüm) – *bax*: üzümlə müalicə

Ampiks (*ampioxum*) – ampisillin və oksasillinin kombinə olunmuş preparatı

Ampisillin (*ampicillinum*) – *Penicillin* qrupundan olan antibiotik

Ampilipuls-elektroforez (lat. *amplio* artırmaq + *pulsus* zərbə, təkan + *elektroforez*) – zədələnmiş dəri və ya selikli qişadan sinusoidal cərəyan və dərman vasitələri ilə təsir etməklə aparılan elektro müalicə üsulu

Ampilipulsterapiya (lat. *amplio* artırmaq + *pulsus* zərbə, təkan + *terapiya*) – orqanizmə modullaşmış sinusoidal səs dalğalarının təsiri ilə aparılan elektromüalicə üsulu

Ampula (lat. *ampulla* damar) – 1) tibdə – dozalanmış steril dərman maddələrinin saxlanması üçün nazıqlaşmış ucluğu olan şüşə hermetik qab; 2) anatomiya – borulu orqanın genişlənmiş hissəsi:

Arxa (ön, lateral) sümük ampulası (*a. ossea posterior (anterior, lateralis)*) – daxili qulaq labirintinin arxa (ön, lateral) yarım dairəvi sümük kanalı

Arxa (ön, lateral) zarlı ampula (*a. membranacea posterior (anterior, lateralis)*) – daxili qulaq labirintinin arxa (ön, lateral) yarım dairəvi zarlı axacağının ampulası

Düz bağırsaq ampulası (*a. recti*) – düz bağırsaq kanalının ön genişlənməmiş hissəsi

Qaraciyər-mədəaltı vəzi ampulası (*a. hepatopancreatica*) – ümumi öd axarı və mədəaltı vəzi axarının birləşdiyi yerdə əmələ gələn, böyük onikibarmaq bağırsaq məməciyində yerləşən ampula

Toxumçaxarıcı axarın ampulası (*a. ductus deferentis*) – toxumgətirici axarın toxumçaxarıcı axara keçdiyi nahiyədən öndə yerləşən ampula

Uşaqlıq borusu ampulası (*a. tubae uterinae*) – uşaqlıq borusu boynu ilə qıfı arasındakı məsafə

Ampulit (*ampulitis*) – toxumçaxarıcı axarın ampulyar nahiyəsinin iltihabı

Amputasion retraktor (lat. *retractum* dartmaq, çəkmək) – ətrafların amputasiyası zamanı sümüyün mişarlanması icra edildikdə yumşaq toxumaları kənara çəkən və müdafiə edən cərrahi alət

Amputasiya (lat. *amputatio* kəsmə, ayırma) – hər hansı bir orqanın periferik hissəsinin kəsilməsi əməliyyatı

Amniotik amputasiya (*a. amniotica*) – amniotik birləşmələrin təzyiqli nəticəsində bətdaxili dövrdə dölün ətraflarının və ya digər hissələrinin qopması nəticəsində meydana çıxan inkişaf anomaliyası

Anadangəlmə amputasiya (*a. congenita*) – *bax*: amniotik amputasiya

Aperiostal amputasiya – *bax*: Bunge amputasiyası

Baldırın Li amputasiyası (H. G. Lee) – baldırın amputasiyasının bir növü (güdülnün kəsilmiş baldırın arxa hissəsinin dərisi ilə bağlanması)

Amputasiya

Berje amputasiyası (P. Berger, 1845-1908, frans. cərrah) – körpücük sümüyünün rezeksiyası və körpücükaltı damarların bağlanması ilə aparılan amputasiya

Bətdaxili amputasiya – *bax*: amniotik amputasiya

Birincili amputasiya (*a. primaria*) – zədələnmənin ağırlıq dərəcəsinədən asılı olaraq zədələnmədən dərhal sonra icra edilən amputasiya

Birincili nəqliyyat amputasiyası – xəstənin təxliyyəsini çətinləşdirən və açıq-aşkar həyati qabiliyyətini itirmiş ətrafın amputasiyası

Bunge amputasiyası – osteofitlərin əmələ gəlməsinin qarşısını almaq üçün sümüyün sümüküstlüyündən 1 sm distal nahiyədə kəsilməsi ilə aparılan amputasiya

Çeci amputasiyası (A. Ceci, 1852-1920, ital. cərrah) – güdülün açıcı və bükücü əzələ ilgəkləri vasitəsilə formalaşdırılması ilə icra olunan bazunun yuxarı amputasiyası

Dairəvi amputasiya (*amputatio circularis*) – ətraf əzələlərin dari kəsiyindən proksimal olaraq qat-qat sirkulyar kəsilməsi, sümüyün isə əzələ kəsiyindən proksimal nahiyədə kəsilməsi ilə aparılan amputasiya

Farabef amputasiyası (L. H. Farabeuf, 1841-1910, frans. anatom və cərrah) – 1) baldırın proksimal 1/3 hissəsindən icra olunan amputasiya; 2) deltayabənzər əzələnin saxlanması ilə bazu sümüyünün cərrahi boynu nahiyəsində icra olunan amputasiya

Forbs amputasiyası (W. S. Forbes, 1831-1905, amer. cərrah) – güdülün funksiyasını artırmaq məqsədilə daban, qayıgabənzər, aşıq və kuba-

bənzər sümüklərin saxlanması ilə ayağın amputasiyası

Gecikmiş amputasiya (*a. tarda*) – zədələnmə və ya xəstəliyin aradan qaldırılmayan fəsadlarının gecikmiş dövrdə icra edilən amputasiyası

Gilyotin amputasiya (*a. guillotinea*) – bütün yumşaq toxumaların birmomentli olaraq sümüyə qədər kəsilməsi, sümüyün həmin nahiyədə rəndələnməsi ilə aparılan dairəvi amputasiya

Göbək ciyəsinin amputasiyası (*a. funiculi umbilicalis*) – göbək ciyəsinin qırılması, qopması

İkincili amputasiya (*a. secundaria*) – zədələnmədən sonra xəstənin həyatı üçün təhlükə yaranmasına görə icra olunan amputasiya

Lefor amputasiyası (L. C. Le Fort, 1829-1893, frans. cərrahi) – baldırın topuqüstü amputasiyası

Patoloji amputasiya (*a. pathologica*) – *bax*: mutilyasiya

Piroqov amputasiyası (N.İ. Piroqov, 1810-1881, sov. cərrah və anatomu) – güdülü daban sümüyü və daban nahiyəsinin yumşaq toxumaları hesabına yaradılan, baldırın topuqların mərkəzindən keçən üfuqi sümük-plastik amputasiyası

Sabaneyev amputasiyası (İ. F. Sabaneyev, rus cərrahi) – bud sümüyünün qamış sümüyü qabarından götürülmüş transplantatla pazvari plastikası ilə budun sümük-plastik amputasiyası

Süd vəzisinin amputasiyası (*a. mammae*) – *bax*: mastektomiya

Sümüküstlüyüaltı amputasiya (*a. subperiostalis*) – sümüküstlüyünün manjet şəklində saxlanması və sonradan sümük güdülünün üstünü örtməklə icra olunan amputasiya

- Sümüküstlüksüz amputasiya** (*a. aperiostalis*) – *bax*: Bunge amputasiyası
- Şalo-Lisenkov amputasiyası** (Chalot; N.K. Lisenkov, 1865-1941, sovet anatom və cərrahı) – *bax*: Şalo-Lisenkov əməliyyatı
- Şopar amputasiyası** (F. Chopart, 1743-1795, frans. cərrahı) – daban, aşıq sümüyü və daraqarxası sümüklərin saxlanması, Şopar oynağından keçən boylama xətlə aparılan və güdülün ayaqaltı losqutla bağlanması cərrahi əməliyyatı
- Təkrar amputasiya** (*reamputatio*) – *bax*: reamputasiya
- Travmatik amputasiya** (*a. traumatica*) – zədələnmələr zamanı bədənin hər hansı bir hissəsinin (əsasən ətrafların və periferik hissələrin) qoparaq düşməsi
- Uşaqlığın yuxarı amputasiyası** (*a. uteri alta*) – uşaqlıq cisminin aşağı hissələrinin saxlanması ilə icra olunan rezeksiya
- Uşaqlıq yoluüstü amputasiya** (*a. uteri supravaginalis*) – uşaqlıq yolunun distal nahiyəsinin saxlanması ilə uşaqlıq cisminin amputasiyası
- Vira amputasiyası** – baldırın sümük-plastik amputasiyası
- Yüksək (yuxarı) amputasiya** – topuqdan və ya biləkdən yuxarı amputasiya
- Amsler testi** (M. Amsler) – görmə sahəsinin mərkəzi hissəsinin qəbul etməsinin patologiyalarını aşkar etmək üçün xırda kvadratlardan təşkil olunmuş torabənzər test
- Amslerin punksiyon iynəsi** (M. Amsler, 1891-1968, isveçrəli oftalmoloq) – gözün ön kamerasını punksiya etmək üçün iynə
- Amsterdam sindromu** – *bax*: Kornelli de Lanq sindromu
- Amulet** (*amuletum*) – tibdə - xalq təbabətində və mifik təsəvvürlərə görə hər hansı bir xəstəlikdən sağalmaq üçün xəstənin üzərində gəzdirməli olduğu əşya
- Amuziya** (*amusia*; *a-* + yun. *musa* musiqi) – notlara qarşı korluq
- Motor amuziya** (*a. motoria*) – tanış melodiyaları ifa edə bilməmək
- Sensor amuziya** (*a. sensoria*) – musiqi karlığı
- Amyuss əlaməti** (J. Z. Amussat, 1796-1856, frans. cərrahı) – asılma nəticəsində ölmüş meyitlərin yarılmaları zamanı yuxarı arteriyasının bifurkasiyası nəhiyəsində eninə cırıqın olması
- Ana-** (yun. *ana*) – mürəkkəb sözlərin tərkibinə daxil olub “yuxarıya doğru hərəkət”, “hərəkətin güclənməsi”, “əks istiqamətdə hərəkət”, “qayıdan hərəkət” mənalarını verir
- Anabioz** (yun. *anabiosis* canlanma) – zahirən həyat əlamətləri olmadıqda və həyat fəaliyyətinin dayandığı şəraitdə orqanizmin geriye dönə bilən vəziyyəti
- Anablefobiya** – *bax*: anablepofobiya
- Anablepofobiya** – yuxarı baxmaqdan patoloji qorxu
- Anabolik vasitələr** (*anabolica*; yun. *anabole* qalxma, yüksəlmə) – orqanizmdə zülal sintezini gücləndirən dərman vasitələri
- Anaboliklər** (*anabolica*) – *bax*: anabolik vasitələr
- Anaboliya** (yun. *anabole* qalxma, yüksəlmə; sin. hipermorfoz) – ontogenin son mərhələsində dəyişikliyin baş verməsi
- Anabolizantlar** – *bax*: anabolik vasitələr

Anabolizm

Anabolizm (yun. *anabole* qalxma, yüksəlmə) – *bax*: assimilyasiya

Anadangəlmə ailəvi xolemiya – *bax*: Jilber-Meylenqraxt sindromu

Anadangəlmə akromikriya (*acromicria congenita*) – *bax*: Daun sindromu

Anadangəlmə amioplaziya (*amyoplasia congenita*) – *bax*: artroqripoz

Anadangəlmə angixondromatoz (*angiochondromatosis congenita*) – *bax*: Maffuççi sindromu

Anadangəlmə anonixiya (*anonychia congenita*) – dırnaq yatağının atrofik epidermislə əvəz olunduğu anonixiya

Anadangəlmə ixtiozabənzər eritrodermiya (*erythrodermia congenita ichthyosiformis*) – eritrodermiya fonunda inkişaf edən anadangəlmə ixtioz

Anadangəlmə ixtiozabənzər bulyoz eritrodermiya (*e. congenita ichthyosiformis bullosa*) – qabarcıqların əmələ gəlməsi və Nikolski simptomunun təzahürü ilə gedən eritrodermiya forması

Anadangəlmə ixtiozabənzər qeyri-bulyoz eritrodermiya (*e. congenita ichthyosiformis non bullosa*) – anadangəlmə ixtiozabənzər qeyri-bulyoz eritrodermiyanın dəri büküşü nəhiyələrində davamlı iri pulcuqların əmələ gəlməsi, dırnaq və saçların sürətli inkişafı, ovuc və ayaqaltının hiperhidrozu ilə xarakterizə olunan anadangəlmə ixtiozabənzər eritrodermiya

Anadangəlmə dəri sinusu (*sinus cutaneus congenitus*) – *bax*: büzdümün epitelial yolu

Anadangəlmə diafizar sistem hiperostoza (*hyperostosis systemica*

diaphysialis congenita) – *bax*: Kamurati-Engelmann xəstəliyi

Anadangəlmə diskeratoz (*dyskeratosis congenita*) – göz yaşı kanallarının tutulması, ovuc-ayaqaltı hiperhidrozu, dırnaqların distrofiyası, ağız boşluğu selikli qişasının leykoplagiyası ilə gedən irsi dermatoz; bəzən trombositar purpura ilə birgə təzahür edir

Anadangəlmə ektodermal qüsurlar (*defectus ectodermalis congenita*) – anadangəlmə dəri qüsurları

Anadangəlmə fimoz – cinsiyyət orqanının dərisinin daralması nəticəsində sidiyə getmənin çətinləşməsi ilə nəticələnən inkişaf anomaliyası

Anadangəlmə hiperbilirubinemiya (*hyperbilirubinaemia congenita*) – *bax*: Jilber-Meylenqraxt sindromu

Anadangəlmə qısa qida borusu (*brachyoesophagus*) – qida borusunun distal hissəsinin mədə epiteli ilə örtülməsi, mədə-qida borusu refleksi, peptik ezofagit və qida borusunun stenozu ilə gedən qida borusunun anadangəlmə qısa olmasından ibarət inkişaf anomaliyası

Anadangəlmə qüsurlar – inkişaf qüsurları

Anadangəlmə leykopatiya (*leucopatia congenita*) – *bax*: albinizm

Anadangəlmə miotoniya (*myotonia congenita*) – autosom-dominant tiplə ötürülən əzələnin hipertrofiyası və miotoniyası ilə gedən irsi xəstəlik

Anadangəlmə neyrokutaneal melanoblastoz – *bax*: neyrodermal melanoz

Anadangəlmə sistem osteopetrozu – *bax*: Albers-Şönberq sindromu

Anadangəlmə Ştelsner akroangio-nevrozu – *bax*: akroeritroz

Anadangəlmə universal akantoke-

ratolis (*acanthokeratolysis universalis congenita*) – akantoliz nəticəsində ixtiozabənzər eritrodermiya və qovuquqlarla təzahür edən irsi dermatoz

Anadangəlmə universal hiperkeratoz – *bax*: dölün ixtiozu

Anadangəlmə ümumi asteniya – *bax*: total asteniya

Anaerob infeksiya (*infectio anaerobica*) – oksigensiz mühitdə baş verən infeksiya

Anaerob orqanizmlər – oksigensiz mühitdə inkişaf edən orqanizmlər

Anaerob palata – müalicə müəssisəsinin anaerob infeksiyalı yaralılardan izolyasiya və müalicəsi üçün nəzərdə tutulan palatası

Anaerob şöbə – tibb müəssisəsinin anaerob infeksiyalı yaralılardan izolyasiya və müalicəsi üçün nəzərdə tutulan funksional bölməsi

Anaerobiontlar (*an-* + yun. *aer, aeros* hava + *biosis* həyat) – *bax*: anaerob orqanizmlər

Anaerobioz (*an-* + yun. *aer, aeros* hava + *biosis* həyat) – ətraf mühitdə oksigenin olmadığı şəraitdə gedən biokimyəvi reaksiyalar nəticəsində həyat fəaliyyəti

Anaeroblar – oksigenə çıxış olmadıqda enerjini fosforilirlənmiş substrat nəticəsində alan orqanizmlər

Fakultativ (şərti) anaeroblar – həm oksigenli, həm də oksigensiz mühitdə yaşaya və çoxala bilərlər

Obliqat anaeroblar – ətraf mühitdə sərbəst oksigen olmadıqda məhv olan anaeroblar

Anaerostat (*anaeroblar* + yun. *states* dayanan, quraşdırılmış) – mikroorqanizmləri anaerob şəraitdə bəsləmək üçün aparat

Anafilaksiya (*anaphylaxia*) – sensibi-

lizasiya olunmuş orqanizmin allergenə kəskin sistem reaksiyası

Aktiv anafilaksiya (*a. activa*) – orqanizmdə anticismmin əmələ gəlməsi nəticəsində əmələ gələn anafilaksiya

Dəri anafilaksiyası (*a. cutanea*) – allergenin sensibilizə olunmuş orqanizmin dəri daxilinə yeridilməsi nəticəsində meydana çıxan yerli anafilaksiya

Düz passiv anafilaksiya (*a. passiva directa*) – allergik anticismlərin daha öncə yeridilməsindən sonra meydana çıxan passiv anafilaksiya

Passiv anafilaksiya (*a. passiva*) – aktiv sensibilizə olmuş donordan orqanizmə daxil edilmiş allergik anticismlərin yeridilməsindən sonra meydana çıxan anafilaksiya

Tərs passiv anafilaksiya (*a. passiva reversa*) – allergenin daha öncə yeridilməsindən sonra meydana çıxan passiv anafilaksiya

Yerli anafilaksiya (*a. localis*) – allergen və ya allergik anticismmin yeridildiyi toxuma və ya orqanda inkişaf edən allergiya

Anafilaktogen (*anafilaksiya* + yun. *-genes* yaradan) – anafilaksiya yaradan allergen

Anafilaktoid reaksiya (*anafilaksiya* + yun. *eidos* görünüş) – periferik qanın bazofillərinə və tosqun hüceyrələrinə uyğun E immunoqlobulinlərinə aid olan xüsusi antigenlərin əmələ gəlməsi ilə gedən I tip allergik reaksiya

Anaforiya (*anaphoria*) – eyni zamanda hər iki gözün yuxarıya doğru fırlanması ilə təzahür edən heteroforiya

Anafrodiziya (köh. *anaphrodisia*) – *bax*: cinsi soyuqluq

Anaxorez (*anachoresis*; yun. *anacho-*

Anahormon

resis geri çəkilmə, sığınacaq) – iltihab ocağında digər patogen mikroorqanizmlərin fiksasiyası və bu mikroorqanizmə xarakter olan metastazların inkişafı

Anahormon (*anahormonum*) – kimyəvi quruluşca hormona oxşayan, lakin hormonal təsirə malik olmayan maddələr

Anakliya – Qara dəniz sahilində yerləşən, qeyri-aktiv vərəm xəstələri, raxit, qan azlığı və ağciyərin qeyri-vərəm mənşəli patologiyası olan xəstələr üçün sanator-kurort müalicə müəssisəsi

Anakre (Fil Dişi Sahili sakinlərinin dilində *anakhre* “böyük burun”) – *bax*: qunduz

Anakrota (*ana-* + yun. *krotos* zərbə) – sfiqmoqrammanın başlanğıc hissəsində arterial təzyiqin sistola zamanı qalxması nəticəsində aorta və iri arteriya divarlarının gərginləşməsini göstərən qalxma

Anakuziya – tam karlıq

Anal çat – defekasiya zamanı kəskin ağrı və az miqdarda qanlı ifrazatla gedən düz bağırsağın selikli qişasının distal nahiyəsinin boylama qüsuru

Anal məməciklər (*papillae anales*) – anal kanal selikli qişasının kloakal membranının qalıqları olan kiçik hündürükləri

Anal tenizm – qeyri-normal defekasiya istəyi

Analbuminemiya (*analbuminaemia*) – albuminlərin biosintezinin qüsuru nəticəsində ümumi zəiflik, tez yorulma və ayaqlarda periodik olaraq meydana çıxan ödem ilə təzahür edən irsi xəstəlik

Analeptik vasitələr (*analeptica*) – mərkəzi sinir sistemində stimülədi-

ci təsir göstərən dərman vasitələri (məs., kofein, kordiamin, kamfora)

Analeptiklər (*analeptica*; yun. *analeptikos* bərpaedici, möhkəmləndirici) – *bax*: analeptik vasitələr

Analgetiklər (*analgetica*) – *bax*: ağrıkəsici vasitələr

Analgeziya (*analgesia*; *an-* + yun. *algēsis* ağrı hissi) – ağrıya qarşı hissiyyatın itməsi, keyləşdirmə

Analgeziyaedici vasitələr (*analgetica*) – seçici olaraq ağrını azaldan və ya aradan götürən dərman vasitələri (məs., morfi, promedol, asetil-salisil turşusu və s.)

Analgiya (*algiai*; *an-* + yun. *algos* ağrı) – ağrı hissiyyatının olmaması

Analgiya tabetik (*analgia tabetica*) – *tabes dorsalis* zamanı analgiya və proprioseptiv hissiyyatın enməsi

Analgiya anadangəlmə universal (*analgia congenita universalis*) – hissi aparıcı yolların və ya dəri reseptorlarının aplaziyası nəticəsində meydana çıxan analgiya

Analizator – 1) ətraf mühitdə və ya orqanizmin daxilində baş verənləri qəbul edən, analiz edən və spesifik hissiyyatı formalaşdıran anatomik-fizioloji törəmə

Dad analizatoru – dilin reseptorlarına kimyəvi qıcıqlandırıcıların təsirini və qəbulunu analiz edən, dad hissiyyatını formalaşdıran analizator

Dəri analizatoru – dəri səthindən daxil olan informasiyanı qəbul və analiz edən, temperatur, taktil və ağrı hissiyyatlarını formalaşdıran analizator

Eşitmə analizatoru – səs qıcıqlandırıcılarını qəbul və analiz edən və eşitməni formalaşdıran analizator

Görmə analizatoru – ətraf mühi-

tin rəng çalarlarını qəbul və analiz edən, görmə hissiyyatı və obrazları formalaşdıran analizator

Hərəkət analizator – orqanizmin vəziyyətini, aktiv və passiv hərəkətlərini qəbul və analiz edən analizator

İnteroseptiv analizator – orqanizmin daxili vəziyyəti barədə informasiyanı qəbul və analiz edən analizator

Qoxu analizatoru – burun boşluğunun selikli qişası ilə təmasda olan vasitələrin təsirini qəbul və analiz edən, qoxu hissiyyatını formalaşdıran analizator

Nitq-hərəkət analizatoru – danışq orqanlarından, o cümlədən səs tellərinin gərginliyinin dəyişməsinin nəticəsində daxil olan informasiyanı qəbul və analiz edən analizator

Proprioseptiv analizator – əzələ, vətər, bağ və oynaq səthlərindən daxil olan informasiyanı analiz edən analizator

Vestibulyar analizator – orqanizmin fəzada vəziyyəti və yerdəyişmələri barədə informasiyanın analizini təmin edən analizator

Analizator – 2) bəzi proseslərin, mədələrin kəmiyyət və keyfiyyət xarakteristikasını analiz etmək üçün avtomatik cihazların ümumi adı

Analgin (*analginum*) – qeyri-narkotik təsirli analgetik-antipiretik

Anamnestic indeks – əhəlinin malyariyaya yoluxmasının faizlə göstəricisi (müayinə olunmuş şəxslər arasında aşkar olunmuş malyariya daşıyıcılarının faizlə miqdarı)

Anamnestic reaksiya – təkrar daxil edilmiş antigenə qarşı orqanizmin immun cavabı

Anamnestic üsul – statistikada müayinə olunan şəxslərin həyatında

olmuş hadisələr barədə informasiyanın toplanması üsulu

Anamnez (*anamnesis*; yun. *anamnesis* yada *salma*) – müayinə olunan şəxsin özünün və ya ətrafındakı adamların tibbi sorğusu zamanı toplanan məlumatların məcmusu

Ailə anamnezi (*a. familiaris*) – xəstənin ailə tərkibi, ailədəki psixoloji vəziyyət və onun ayrı-ayrı üzvlərinin xəstəlikləri barədə toplanan anamnez

Akuşer anamnezi (*a. obstetrica*) – qadının generativ funksiyalarına dair (menstruasiyanın xarakteri, hamiləlik, abort və doğuşların sayı, xarakteri, gedişi və ağırlaşmaları) toplanan məlumat

Allerqoloji anamnez (*a. allergologica*) – xəstənin özündə, yaxın qohumlarında olan allergik xəstəliklər və allergenlərlə mümkün olan təması barədə toplanan anamnez

Epidemioloji anamnez – infeksiya mənbəyi və infeksiya törədicisinin ötürülmə yolları barədə toplanan anamnez

Farmakoloji anamnez – əvvəllər qəbul edilmiş dərman vasitələrinin dozaları, qəbul qaydası, müalicəvi və zərərli təsirləri barədə anamnez

Həyat anamnezi (*a. vitae*) – müayinə olunan şəxsin fiziki, psixi və sosial inkişafına həsr olunmuş anamnez

Xəstəlik anamnezi (*a. morbi*) – müəyyən xəstəliyin baş verməsi, gedişi və öncə aparılmış müalicələrin effektivliyi barədə toplanan anamnez

İdman anamnezi – idmançılardan onların fiziki inkişafı, fiziki hazırlığı, məşq rejimi və üsulu, idman nə-

Anankast

ticələrinin dinamikası barədə toplanan anamnez

İrsi anamnez (*a. hereditaria*) – müayinə olunan şəxsin ailə üzvlərində və yaxın qohumlarında olan irsi xəstəliklər barədə toplanan anamnez

Peşə anamnezi (*a. professionalis*) – müayinə olunan şəxsin işinin xarakteri və iş şəraiti barədə toplanan anamnez

Psixiatrik anamnez (*a. psichiatrica*) – psixi xəstəliyin inkişafı, irsiyyəti, müayinə edilən şəxsin maraq dairəsi, ailə münasibətləri, peşə fəaliyyəti və şəxsi keyfiyyətləri barədə toplanan anamnez

Sosial anamnez – xəstənin sosial aktivliyi, məişət şəraiti və cəmiyyətdəki mövqeyinə həsr olunan anamnez

Anankast (yun. *anankastos* məcbur edilmiş) – sarışan (əl çəkməyən) hallardan əziyyət çəkən xəstə

Anankazm (*anancasmus*; yun. *anankasma* məcbur etmə) – *bax*: sarışan hallar

Anaplaziya (*anaplasia*) – bədxassəli şiş hüceyrələrinin davamlı dediferensiasiyası

Biokimyəvi anaplaziya (*a. biochemica*) – hüceyrənin özünəməxsus ferment sistemlərinin bir hissəsini itirməklə təzahür edən anaplaziya

Bioloji anaplaziya (*a. biologica*) – hüceyrənin çoxalma funksiyasından başqa qalan digər funksiyalarını itirməklə təzahür edən anaplaziya

Morfoloji anaplaziya (*a. morphologica*) – hüceyrənin struktur, forma və ölçülərini dəyişməklə təzahür edən anaplaziya

Anaplazmos – iribuynuzlu heyvanlarda *Anaplasma* tərəfindən törədilən,

kəskin anemiya ilə təzahür edən qızdırmalı vəziyyət

Anaprilin (*anaprilinum*) – beta-adrenoblokator təsirli antiadrenergik maddə

Anartriya (*anarthria*) – artikulyasiyada iştirak edən əzələlərin iffici nəticəsində normal danışıq qabiliyyətinin itirilməsi

Anasarka (*anasarca*) – dərialtı toxumanın yayılmış ödemə

Anasiditas (*an-* + lat. *acidum* turşu) – *bax*: axlorhidriya

Anastomoz (*anastomosis*) – 1) şaxələnmə, qollara ayrılma; 2) borulu orqanların cərrahi üsulla birləşdirildiyi yer:

Bağırsaq anastomozu (*a. intestinalis*) – bağırsağın keçiriciliyini bərpa etmək üçün bağırsaq ilgəkləri arasında qoyulan anastomoz

Damar anastomozu – iki qan damarı arasında qoyulan anastomoz

Kavopulmonal anastomoz (*a. cavopulmonalis*) – yuxarı boş vena ilə sağ ağciyər arteriyası arasında qoyulan damar anastomozu

Kuli-Uoterston anastomozu – *bax*: sağtərəfli perikarddaxili anastomoz

Limfovnoz anastomoz (*a. lymphovenosa*) – filayaqlıq zamanı böyük dərialtı vena ilə qasıq nahiyəsi limfatik düyünləri arasında qoyulan yan-yana anastomoz

Lümboperitoneal anastomoz (*a. lumboperitonealis*) – açıq hidrosefaliya zamanı onurğa beyni subaraxnoidal sahəsi ilə qarın boşluğu arasında plastik boru vasitəsilə qoyulan anastomoz

Mammakar-koronar anastomoz (*a. mammariocoronaria*) – daxili döş və tac arteriyası arasında qoyulan damar anastomozu

Mezenteriko-kaval anastomoz (*a. mesentericocavalis*) – qapı venası sistemində qan dövranı pozğunluğu zamanı müsariqə venaları ilə aşağı boş vena arasında qoyulan anastomoz

Omentodural anastomoz (*a. omentoduralis*) – hidrosefaliya zamanı hörümçəyəbənzər qişaalıtı sahə və qarın boşluğu arasında piylik vasitəsilə ilə qoyulan anastomoz

Pankreatoduodenal anastomoz (*a. pancreatoduodenalis*) – rezeksiya olunmuş mədəaltı vəzi güdülü ilə onikibarmaq bağırsağ arasında qoyulan anastomoz

Pankreatoyeyunal anastomoz (*a. pancreatojejunalis*) – pankreatoduodenal rezeksiyadan sonra mədəaltı vəzi ilə nazik bağırsağ arasında qoyulan anastomoz

Piylik-dural anastomozu (*a. omentoduralis*) – *bax:* omentodural anastomoz

Portokaval anastomoz (*a. portocavalis*) – qaraciyərdaxili venaların çatışmazlığı zamanı qapı və aşağı boş venalar arasında qoyulan damar anastomozu

Sağtərəfli perikarddaxili anastomoz – qalxan aorta və sağ ağciyər arteriyası arasında qoyulan yan-yan damar anastomozu

Sinir anastomozu (*a. nervorum*) – zədələnmiş sinir ucunun həmin sinirin mərkəzi hissəsi və ya digər sinirlə birləşdirilməsi

Splenorenal anastomoz (*a. splenorenalis*) – qapı venası sistemində qan dövranının pozulması zamanı dalaq və böyrək venaları arasında qoyulan damar anastomozu

Uc-yan anastomoz (*ing. end-to-side*) – rezeksiya əməliyyatı zama-

nı gətirici orqanın sonu ilə aparıcı orqanın yan tərəfi arasında qoyulan anastomoz

Ventrikulo-subdural anastomoz (*a. ventriculo subdoralis*) – hidrosefaliya zamanı baş beynin ön subdural sahəsi ilə yan mədəciyin ön buy-nuzu arasında qoyulan anastomoz

Anastomozit (*anastomositis*) – süni yaradılmış anastomoz nahiyəsinin iltihabı

Anastrofe (*anastrophe*; *yun. anastrophe* çevirmə, devirmə) – xəstənin özünü dünyanın mərkəzi saymasından ibarət sayıqlama

Anaşizm – *bax:* qaşışizm

Anatidaefobiya – ətrafında ördəyin olmasından patoloji qorxu

Anatoksin – toksinlər əleyhinə olan zərdblər

Depolaşmış anatoksin – bəzi səthi-aktiv maddələrdən təmizlənmiş və konsentratlaşdırılmış anatoksin

Anatomik alətlər – tədris və elmi məqsədlərlə istifadə olunan alətlər

Anatomik çəkcik – meyitin açılması və anatomik preparatların hazırlanması zamanı istifadə olunan metallik dəstəklilik çəkcik

Anatomik əlcəklər – meyiti yarmaq üçün istifadə olunan xüsusi qalın və dabanlı rezin əlcəklər

Anatomik qayçı – meyitlərin açılması və anatomik preparatların hazırlanması üçün istifadə olunan qayçı

Anatomik tənbəki çuxuru (*frans. tabatiere anatomique*) – baş barmağın əsasında uzun açıcı və qısa açıcı əzələ vətərləri və uzun uzaqlaşdırıcı əzələ arasında olan çökəklik

Anatomik mişar – meyit sümüklərini mişarlamak üçün istifadə olunan bir və ya ikitərəfli mişar

Anatomik pinset – işçi səthində az

Anatomik nomenklatura

dərinlikli köndələn kəsikləri olan pinset

Anatomik nomenklatura (*nomina anatomica*; lat. *nomenclatura* siyahı) – anatomik terminlərin sistematik sadalanması

Bazel anatomik nomenklaturası (*Baseler Nomina Anatomica*) – 1895-ci ildə Alman anatomlarının Bazeldə keçirilən qurultayında qəbul olunan birinci beynəlxalq anatomik nomenklatura

Paris anatomik nomenklaturası (*Parisiana Nomina Anatomica*) – 1955-ci ildə Parisdə anatomların 6-cı beynəlxalq konqresində qəbul edilən və hal-hazırda qüvvədə olan anatomik nomenklatura

Yen anatomik nomenklaturası (*Jenaer Nomina Anatomica*) – 1935-ci ildə Almaniyanın Yen cəmiyyətində qəbul olunan, lakin beynəlxalq status qazanmayan anatomik nomenklatura

Anatomiya (*anatomia*; yun. *anatome* yarılma, parçalama) – insan və heyvan bədəninin quruluş və formasını öyrənən tibbi-bioloji elm

Cərrahi anatomiya (*a. chirurgica*) – anatomiyanın cərrahi müdaxilələr baxımından bədən quruluşunu öyrənən bölməsi

Dinamik anatomiya – anatomiyanın insan orqanizminin hərəkətini və bu zaman baş verən morfoloji dəyişikliyi öyrənən bölməsi

Plastik anatomiya – anatomiyanın bədənə zahiri quruluşunun statik və dinamik vəziyyətini öyrənən bölməsi

Rentgenolji anatomiya – anatomiyanın rentgenoloji müayinə metodlarının tətbiqinə əsaslanan bölməsi

Sistematik anatomiya – anatomiya-

nın orqanların sistemlər üzrə forma, quruluş və yerləşməsinə təsvir edən bölməsi

Topoqrafik anatomiya (*a. topographica*) – anatomiyanın orqanların bir-birinə nəzərən yerləşməsinə öyrənən bölməsi

Yaş anatomiyası – anatomiyanın orqanizmin yaşla əlaqədar olaraq quruluş və formasının inkişaf qanunauyğunluğunu öyrənən bölməsi

Anatomolokalizasionizm – *bax*: lokalizasionizm

Anavaksin (*anavaccinum*) – mikrob kulturasına formalin məhlulunun davamlı təsiri nəticəsində alınmış öldürülmüş vaksin

Anavenol (*anavenol*) – angioprotektor təsirli maddə

Anderson-Hayns əməliyyatı (Anderson, Hynes, ing. cərrahları) – hidronefroz zamanı geniş ellipsəbənzər pielouretero anastomozun qoyulması cərrahi əməliyyatı

Andersonun verrukoz lupusu – *bax*: ziyiləbənzər dəri vərəmi

Andezitoz (*andesitosis*) – andezit tozu ilə sistematik nəfəsalmə nəticəsində yaranan pnevmokonioz

Andoqsk sindromu (N. Andogsky, 19-20 əsrlər alm. oftalmoloqu) – *bax*: dermatogen katarakta

Andrade indikatoru (E. P. Andrade, 1872-1906, amer. bakterioloq) – bakteriyaların qlikolitik aktivliyini təyin etmək üçün karbohidratlı mühitə əlavə edilən fuksin tərkibli reaktiv

Andresteroma – *bax*: andresteroma

Andresteroma (*andresteroma*) – böyrəküstü vəzin qabıq maddəsinin kişi cinsi hormonları ifraz edən hormonal aktiv şişi

Andro- (yun. *andros* kişi) – mürəkkəb

sözlərin tərkibinə daxil olub kişi cinsinə aid olan mənasını verir

Androblastoma (*androblastoma*) – xaya və yumurtalığın androgen ifraz edən şişləri

Androfil (*andro-* + yun. *philos* sevən) – passiv pederast

Androfiliya (*androphilia*; *andro-* + yun. *philia* həvəs, sevgi) – yaşlı kişilərdə cinsi əylənməyə patoloji meyillilik

Androfobiya (*androphobia*) – insanlardan, kişilərdən qorxma; qadınlarda cinsi əlaqə qorxusu

Androgen interrenal intoksikasiya – *bax:* duz itkili adrenogenital sindrom

Androgenizasiya (*andro-* + yun. *-genes* yaradan) – *bax:* virilizasiya

Androgenlər (*androgena*) – kişilərdə ikincili cinsi əlamətlərin inkişafını tənzimləyən kişi cinsi hüceyrələrinin və böyrəküstü vəzin qabıq maddəsinin hormonları

Androginiya (*androgynia*; *andro-* + yun. *gynē* qadın) – *bax:* hermofroditizm

Andrologiya (*andrologia*; *andro-* + yun. *logos* elm) – kişi cinsiyyət orqanlarından bəhs edən elm

Andromaniya (*andromania*) – *bax:* nimfomaniya

Androsfiziya (*androsphysia*) – qadınlarda kişilərə xas çanaq quruluşu

Androsteroma (*androsteroma*) – böyrəküstü vəzin qabıq maddəsinin kişi cinsi hormonlar ifraz edən, əsasən qadınlarda təsadüf edilən şişi

Androsteron (*androsteronum*) – kişi cinsi hormonlarının metaboliti

Anekforiya – hər hansı bir hadisənin, surətin yada salınmasında meydana çıxan yaddaş pozuntusu (sözün baş

hərfini yada saldıqda əşyanın adı yada düşür)

Anel əməliyyatı (D. Anel, 1679-1730, frans. cərrahı) – anevrizma yaxınlığında gətirici arteriya damarının bağlanması cərrahi əməliyyatı

Anel şprisi (D. Anel) – burun-göz yaşı axacağını yumaq üçün şpris

Anel üsulu – anevrizma kisəsinə qan dövrünün ləngidilməsi məqsədilə proksimal arteriyanın gətirici ucunun bağlanması

Anemiya (*anaemia*) – qan vahidində hemoqlobinin az olması ilə xarakterizə olunan vəziyyət (əksər hallarda eritrositlərin miqdarının azalması ilə eyni zamanda təsadüf olunur)

Axlordhidrik anemiya (*a. achlorhydrica*) – axiliyanın ağırlaşması kimi inkişaf edən anemiya

Axrestik anemiya (*a. achrestica*) – sümük iliği eritroblastlarının hər hansı bir antianemik faktorların orqanizmə normal daxil olduğu şəraitdə (sianokobalamin, fol turşusu, dəmir və s.) onlardan istifadə edə bilməməsi nəticəsində inkişaf edən anemiya

Aqastrik anemiya (*a. agastrica*) – mədənin tam çıxarılması və ya subtotal rezeksiyasından sonra inkişaf edən dəmirdefisitli və B₁₂ – foldefisitli anemiya

Alimentar anemiya (*a. alimentaria*) – qida ilə kifayət qədər dəmir daxil olmaması nəticəsində inkişaf edən dəmirdefisitli anemiya

Anenteral anemiya (*a. anenteralis*) – uzun sürən enteritlərdən, nazik bağırsağın geniş rezeksiyasından sonra nazik bağırsaqdan zülalların, vitaminlərin (əsasən kobalamin və fol turşusu) və mineral maddələrin (dəmir və s.) sorulmasının pozul-

Anemiya

ması nəticəsində inkişaf edən anemiya

Ankilostom anemiyası (*a. ankylostomatica*) – ankilostomidozlar zamanı bağırsaq selikli qişasının zədələnməsi nəticəsində meydana çıxan daimi qanaxmalar zamanı inkişaf edən xroniki dəmirdefisitli posthemorragik anemiya

Aplastik anemiya (*a. aplastica*) – bax hipoplastik anemiya

Aregenerator anemiya – bax: hipoplastik anemiya

Autoimmun anemiya (*a. autoimmune*) – bax: autoimmun hemolitik anemiya

Autoimmun hemolitik anemiya (*a. autoimmune hemolytica autoimmune*) – eritrositlərin autoanticişmlər tərəfindən zədələnməsi (zədələnmiş eritrositlər retikuloendotelial sistem, əsasən dalaq makrofaqları tərəfindən tutulur) və dalağın böyüməsi ilə gedən hemolitik anemiya

B₁₂, fol-axrestik anemiya (sin. İzraels-Uilkinson xəstəliyi) – sianokobalamin (B₁₂ vitamini) və fol turşusunun sümük iliği il assimilyasiyasının pozulması nəticəsində yaranan anemiya

B₁₂, fol-defisitli anemiya – orqanizmə sianokobalamin (B₁₂ vitamini) və fol turşusunun kifayət qədər daxil olmaması nəticəsində inkişaf edən anemiya

Benzol anemiyası (*a. benzolica*) – benzol və onun törəmələrinin hemopoezə toksik təsiri nəticəsində inkişaf edən anemiya

Braytikov anemiyası – qlomerulonefritli xəstələrdə inkişaf edən böyrək anemiyası

Dəmirdefisiti anemiya (*a. sideropenica*) – dəmirin orqanizmə kifayət

qədər daxil olmaması, sorulmasının və xaric olmasının pozulması zamanı orqanizmdə yaranan dəmir çatışmazlığı nəticəsində inkişaf edən hipoxrom anemiyaların ümumi adı **Hemolitik anemiya** (*a. haemolytica*) - eritrositlərin parçalanmasının çox olması nəticəsində inkişaf edən anemiyaların ümumi adı

Hiperxrom anemiya (*a. hyperchromica*) – qanın rəng göstəriciləri yüksək olan anemiyaların ümumi adı

Hipoxrom anemiya (*a. hypochromica*) - qanın rəng göstəriciləri aşağı olan anemiyaların ümumi adı

Hipoplastik anemiya (*a. hypoplastic*) – sümük iliği funksiyasının ləngiməsi nəticəsində inkişaf edən anemiya

Hiporegenetor anemiya – bax: hipoplastik anemiya

Kürəhüceyrəli anemiya – bax: mikrosferositar hemolitik anemiya

Qazanılmış sideroblast anemiya (*a. sideroblastica acquisita*) – yaşlı şəxslərdə naməlum etiologiyalı sideroblast anemiya

Qurğuşun anemiyası (*a. plumbea*) – qurğuşunla zəhərlənmələr zamanı hemoqlobinin sintezinin ləngiməsi nəticəsində inkişaf edən anemiya

Makrositar anemiya (*a. macrocytica*) – yetişməmiş eritrositlərin - makrositlərin əmələ gəlməsi və həddən artıq parçalanması ilə gedən irsi anemiya

Makrositar anemiya (*a. macrocytica*) – keyfiyyətsiz eritrositlərin - makrositlərin əmələ gəlməsi və onların həddən artıq parçalanması ilə xarakterizə olunan irsi anemiya

Medikamentoz anemiya (*a. medicamentosa*) – dərman vasitələrinin

qəbulu nəticəsində inkişaf edən anemiyaların ümumi adı

Meniskositar anemiya (*a. meniscocytica*) – *bax*: orağabənzər hüceyrəli anemiya

Mikrosferositar anemiya (*a. microsphaerocytica*) – *bax*: mikrosferositar hemolitik anemiya

Mikrosferositar hemolitik anemiya (*a. haemolytica microsphaerocytica*) – eritrositlərin mikrosferositlərə transformasiyası ilə xarakterizə olunan irsi anemiya; autosom-dominant tip üzrə ötürülür

Normoxrom anemiya (*a. normochromica*) – qanın rəng göstəriciləri normal olan anemiyaların ümumi adı

Nutritiv anemiya (*a. nutritiva*) – *bax*: alimentar anemiya

Orağabənzər hüceyrəli anemiya – eritrositlərdən patoloji S- formalı hemoqlobinin olması və hipoksiya zamanı eritrositlərin orağabənzər forma alması ilə gedən irsi hemolitik anemiya

Peşə anemiyası (*a. professionalis*) – peşə şəraiti ilə əlaqədar olaraq kimyəvi və fiziki (benzol, qurğuşun, ionlaşdırıcı şüa və s.) faktorların təsiri nəticəsində inkişaf edən anemiyaların ümumi adı

Posthemorragik anemiya (*a. posthaemorrhagica*) – qan itirilməsi nəticəsində meydana çıxan anemiya

Postinfeksiyon anemiya (*a. postinfektiosa*) – keçirilmiş infeksiyon xəstəlik nəticəsində eritropoezin və hemoqlobin sintezinin ləngiməsi ilə əlaqədar olaraq inkişaf edən normoxrom və ya hipoxrom anemiya

Şüa anemiyası (*a. radialis*) – ionlaşdırıcı şüaların orqanizmə təsiri

nəticəsində inkişaf edən hipoplastik anemiya

Anemo – (yun. *anemos* külək) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub “külək” mənasını verir

Anemofatiya – güclü küləyin təsirdən yaranan xəstəlik hali

Anemofobiya (*anemophobia*) – küləkdən patoloji qorxma (aerofobiya)

Anemoqraf (*anemo-* + yun. *grapho* yazmaq, təsvir etmək) – havanın hərəkət sürətini fasiləsiz olaraq qeydə alan cihaz

Anemometr (*anemo-* + yun. *metreo* ölçmək) – havanın hərəkət sürətini fasiləsiz olaraq ölçən cihaz

Anemorumboqraf (*anemo-* + rumb + yun. *grapho* yazmaq, təsvir etmək) – küləyin sürətini və istiqamətini fasiləsiz olaraq qeydə alan cihaz

Anemorumbometr (*anemo-* + rumb + yun. *metreo* ölçmək) – küləyin sürətini və istiqamətini fasiləsiz olaraq ölçən cihaz

Aneozinofiliya (*aneosinophilia*) – qanda eozinofillərin olmaması (məs., sepsis, qarın yatalağı zamanı müşahidə oluna bilər)

Anergiya (*anergia*) – hərəkət, nitq və digər fəaliyyət funksiyalarının kəskin enməsi və ya tam itməsi

Anerqasiya – psixi fəallığın azalması

Aneroid – *bax*: barometr-aneroid

Anensefaliya (*anencephalia*; *an-* + yun. *enkephalos* beyin) – inkişaf anomaliyası: baş beyinin olmaması

Anestetiklər (*anaesthetica*) – *bax*: anesteziyedic vasitələr

Anesteziyedic vasitələr (*anaesthetica*) – sinir liflərində impulsların ötürülməsini blokada edən və hissi sinir uclarının oyanıqlığını ləngidən dərman vasitələri

Anestezin

Anestezin (*anaesthesinum*) – yerli təsirlili ağrıkəsici maddə

Anesteziologiya (*anesteziya* + yun. *logos* elm) – keyləşdirmə, ağrısızlaşdırma mexanizmini, üsul və metodlarını öyrənmə, tətbiq edən tibb sahəsi

Anestezioloq – ağrısızlaşdırma və cərrahi əməliyyat zamanı həyatı vacib orqanları idarəetmə sahəsində ixtisaslaşmış həkim

Anesteziya (*anaesthesia*; *an-* + yun. *aesthesia* hissiyyat) – 1) hissiyyatın olmaması; 2) ağrısızlaşdırma

Ağrı anesteziyası – dövrü olaraq ağrı hissinin itməsi

Ağrılı anesteziya (*a. dolorosa*) – anesteziya zamanı gözlənilmədən ağrı hissinin yaranması; endogen mənşəli depressiyalarda təsadüf olunur

Arteriyadaxili anesteziya (*a. intra-arterialis*) – anestezeədic maddənin arteriyaya yeridilməsi ilə əldə olunan damardaxili anesteziya

Cüzam anesteziyası (*a. leprosa*) – cüzamlı xəstələrdə dəri reseptorlarının spesifik zədələnməsi nəticəsində ardıcıl olaraq temperatur, ağrı və taktil hissiyyatın itməsi, uzun müddət proprioseptiv hissiyyatın saxlanması ilə təzahür edən anesteziya

Damardaxili anesteziya (*a. intra-vascularis*) – anestezeədic maddənin damar daxilinə yeridilməsi ilə əldə olunan anesteziya

Dissosiasiya olunmuş anesteziya (*a. dissociata*) – ağrı və temperatur hissiyyatının olmaması şəraitində proprioseptiv hissiyyatın saxlanması (və əksinə)

İnfiltrasion anesteziya (*a. per infiltrationem*) – əməliyyat nahiyəsinin qat-qat anesteziya edilməsi

Kaudal anesteziya (*a. caudalis*) – *bax*: sakral anesteziya

Kökcük anesteziyası (*a. radicularis*) – onurğa beyninin arxa kökcüyünün innervasiya sahəsində total anesteziya

Lukaşeviç-Oberst anesteziyası (A.İ. Lukaşeviç, sovl. həkimi; M. Oberst, 1849-1925, alm. cərrahı) – barmaq əsasına qoyulmuş jqutdan distal hissəyə açıcı vətərlərin hər iki tərəfinə anestezeədic maddələrin yeridilməsi ilə anesteziyanın əldə edilməsi

Mental anesteziya (*a. mentalis*) – çənəaltı sinirin blokadası

Nəqlədic anesteziya – hissi sinirin perinevral və ya endonevral qatına anestetik vurmaqla sinir boyunca hissiyyatın və nəqlətmənin pozulması

Palatinal anesteziya (*a. palatina-lis*) – sərt damağın yumşaq toxumalarının və alveolyar çıxıntıların daxili səthinin anesteziyası məqsədlə böyük əng siniri daliyi nahiyəsində aparılan anesteziya

Parasakral anesteziya (*a. praesacralis*) – *bax*: presakral anesteziya

Paravertebral anesteziya (*a. paravertebralis*) – anestezeədic maddənin bilavasitə fəqərələrarası dəlik nahiyəsinə vurulması ilə onurğa beyni sinirlərinin anesteziyası

Parsial anesteziya (*a. partialis*) – digər hissiyyat növlərinin saxlanması şəraitində bir və ya bir neçə hissiyyatın itməsi

Peridural anesteziya (*a. periduralis*) – onurğa beyninin sərt qişası ilə onurğa beyni kanalının daxili qatı arasında yerləşən peridural sahəyə anestetikin vurulması

Perinevral anesteziya (*a. perineu-*

ralis) – anesteziəedici maddənin siniri əhatə edən toxumaya vurulması ilə əldə edilən anesteziya

Presakral anesteziya (*a. praesacralis*) – oma dəliyi nahiyəsində oma sinirlərini blokada etmək üçün aparılan nəqlədiçi anesteziya

Regionar anesteziya (*a. regionalis*) – anesteziəedici məhlulun sinir sisteminin ötürücü yollarını blokada etməklə hər hansı bir topoqrafik nahiyənin yerli anesteziyası

Rıvlin anesteziyası (Ya. B. Rıvlin) – ətrafa qoyulmuş jqutdan distal nahiyəyə anesteziəedici məhlulun yeridilməsi ilə regionar anesteziya üsulu

Sakral anesteziya (*a. sacralis*) – anesteziəedici maddənin oma yarığı vasitəsilə oma kanalına yeridilməsi və epidural sahəyə vurulması ilə əldə edilən epidural anesteziya

Seqmentar anesteziya (*a. segmentalis*) – onurğa beyninin müəyyən innervasiya zonasında meydana çıxan total və dissosiasiya olunmuş anesteziya

Səthi anesteziya – *bax:* terminal anesteziya

Spinal anesteziya (*a. spinalis*) – onurğa kanalına anestetikin yeridilməsi

Sümükdaxili anesteziya (*a. intraossea*) – anesteziəedici maddənin sümüyün süngəri maddəsinə yeridilməsi ilə əldə olunan regionar anesteziya

Talışinski anesteziyası (A.M. Talışinski, sov. otorinolarinqoloqu) – mastoidektomiya və orta qulaqda aparılan radikal əməliyyatlar zamanı məməyəbənzər nahiyənin, boyun kələfinin, arxa qulaq sinirinin və

xarici qulaq keçəcəyi divarının novakainlə anesteziyası

Terminal anesteziya (*a. terminalis*) – dəri və ya selikli qişanın soyuq və ya anesteziəedici məhlulla aparılan yerli anesteziyası

Torsal anesteziya (lat. *torus* təpə, yüksəklik) – aşağı çənə nahiyəsinin sümük hündürlüyü nahiyəsində aparılan alveolyar, dil və yanaq sinirlərinin anesteziyası

Total anesteziya (*a. totalis*) – bütün növ hissiyyatların itməsi

Travmatik anesteziya (*a. traumatica*) – hissi sinirlərin və ya mərkəzi sinir sisteminin zədələnməsi nəticəsində inkişaf edən anesteziya

Venadaxili anesteziya (*a. intravenosa*) – anestizəedici maddənin venaya yeridilməsi ilə əldə olunan venadaxili anesteziya

Veysbrem anesteziyası – *bax:* torsal anesteziya

Vir anesteziyası – anesteziəedici məhlulun 2 jqut arasında məhdudlaşdırılmış venaya vurulması ilə əldə edilən anesteziya

Yerli anesteziya (*a. localis*) – müvafiq dərmanlar tətbiq etməklə, orqanizmin yalnız cərrahi əməliyyat aparılacaq müəyyən nahiyəsinin ağrısızlaşdırılması, keyləşdirilməsi

Anetodermiya (*anetodermia*; yun. *anetos* zəifləmiş, yumşalmış, solğun + *derma* dəri) – epidermisin atrofiya ocaqlarını və dərialtı toxumanın 1,5 sm-ə qədər atrofiyaya uğramasını xarakterizə edən naməlum etiologiyalı dermatoz

Anevrin – *bax:* tiamin

Anevrinaza – *bax:* tiaminaza

Anevrizma (*aneurysma*; yun. *aneuryno* genişləndirmək) – qan damar və ya ürək mənfəzinin divarlarında

olan patoloji proses və ya inkişaf qüsuru nəticəsində genəlməsi

Anadangəlmə arterial anevrizma (*a. arteriale congenitum*) – damar sisteminin inkişaf qüsuru ilə əlaqədar inkişaf edən arterial anevrizma
Anadangəlmə arteriovenoz anevrizma (*a. arteriovenosum congenitum*) – kapilyarların inkişafının pozulması nəticəsində inkişaf edən anadangəlmə arteriovenoz anevrizma

Anevrizma daxilində anevrizma – ürək divarının anevrizmatik kisəsinin dibi nahiyəsində bir neçə nazikləşmiş divarı olan, partlamağa meyilli qabarma

Arrozion anevrizma (*a. arrosivum*; lat. *arrodo*, *arrosum* yemək, gəmirmək) – damar divarının iltihabi və ya şiş prosesi nəticəsində zədələnməsi zamanı inkişaf edən anevrizma

Arterial anevrizma (*a. arteriale*) – arteriyanın ocaqlı və diffuz anevrizması

Arteriovenoz anevrizma (*a. arteriovenosum*) – arteriya və ona müvafiq əlaqənin olması

Aterosklerotik arterial anevrizma (*a. arteriale atheroscleroticum*) – əsasən gövdə, ətrafların və baş beyin iri arteriyalarının ateroskleroza nəticəsində inkişaf edən arterial anevrizma

Çılpaq anevrizma – *bax*: yırtıqşəkilli anevrizma

Darıyabənzər anevrizma – *bax*: miliar anevrizma

Diffuz anevrizma (*a. diffusum*) – kəskin sərhədi olmadan normal diametrlı damara keçən və damarın xeyli hissəsini əhatə edən anevrizma

Həqiqi anevrizma (*a. verum*) – divarları mənsub olduğu damar və ya divarın struktur elementlərini saxlayan anevrizma

İlanabənzər anevrizma (*a. serpentinum*) – arteriya boyunca inkişaf edən və ilan şəklində qıvrılan diffuz anevrizma

İnterterminal anevrizma (*a. interterminale*) – zədələnmiş arteriya uclarının öz aralarında anevrizmatik kisə ilə əlaqələnməsi ilə xarakterizə olunan uc arterial anevrizması

İntramural anevrizma (*a. intramuralis*) – *bax*: laylanan anevrizma

İyabənzər anevrizma (*a. fusiforme*) – quruluşuna görə iyə bənzəyən diffuz anevrizma

Karotid-yuqulyar anevrizma (*a. caroticojugulare*) – eyni zamanda yuxu arteriyası və vidacı venanın zədələnməsi və bir-biri ilə əlaqələnməsi nəticəsində əmələ gələn travmatik arterio-venoz anevrizma

Kisəşəkilli anevrizma (*a. sacciforme*) – formaca kisəyə oxşayan məhdud anevrizma

Qarın aortasının anevrizması – göbək arteriyalarının ayrıldığı yerdə qarın aortasının aterosklerotik dəyişikliyi nəticəsində əmələ gələn anevrizma

Qayıqabənzər anevrizma (*a. navicular*) – formasına görə qayıqı xatırladan kisəyabənzər anevrizma

Qıfabənzər anevrizma (*a. infundibuliforme*) – quruluşuna görə qıfa bənzəyən kisəşəkilli anevrizma

Laylanan anevrizma (*a. dissecans*) – arteriyanın daxili qişasının laylanması nəticəsində yaranan arterial anevrizma

Məhdud anevrizma (*a. circumscriptum*) – anevrizma kisəsinin da-

marın normal sahəsinə keçməsi ilə xarakterizə olunan anevrizma

Mikotik anevrizma (*a. mycoticum*) – bax: septik anevrizma

Miliar anevrizma (*a. miliaria*) – orqandaxili xırda arteriyaların divarlarının kisəvari genişlənməsi ilə təzahür edən anevrizma

Ocaqlı anevrizma (*a. focale*) – bax: məhdud anevrizma

Retrograd anevrizma (*a. retrogradum*) – arteriya və venaların tam köndələn cırığı zamanı inkişaf edən və anevrizma kisəsindən qanın vena ilə ürəyə doğru axını şəklində təzahür edən travmatik anevrizma

Septik anevrizma (*a. septicum*) – septik xəstəliklər zamanı damarların bakterial emboliyası nəticəsində inkişaf edən anevrizma

Silindrik anevrizma (*a. cylindroidum*) – damarın silindr şəklində diffuz genəlməsi nəticəsində inkişaf edən anevrizma

Şaxəli anevrizma (*a. racemosum*) – damarın şaxələri boyunca yayılan diffuz anevrizma

Şarabənzər anevrizma (*a. sphaeroidum*) – şarı xatırladan kisəybənzər anevrizma

Travmatik anevrizma (*a. traumaticum*) – damar divarı və ya ürəyin mexaniki zədələnməsi nəticəsində inkişaf edən anevrizma

Uc anevrizma (*a. terminate*) – arteriyanın köndələn cırılması zamanı inkişaf edən anevrizma

Ürəyin xroniki anevrizması (*a. cordis chronicum*) – ürək divarında fibroz toxumanın artması nəticəsində inkişaf edən anevrizma

Ürəyin infarktdan sonrakı anevrizması – miokardın nazikləşmiş yerində mədəciklərin qabarması

Ürəyin kəskin anevrizması (*a. cordis acutum*) – miokard infarktının kəskin mərhələsində inkişaf edən ürək anevrizması

Varikoz anevrizma (*a. varicosum*) – periferik venaların kəskin varikoz genəlməsi ilə təzahür edən travmatik arteriovenoz anevrizma

Venoz anevrizma (*a. venosum*) – venaların diffuz və ya ocaqlı anevrizması

Yan anevrizma (*a. laterale*) – arteriyanın tam olmayan boylama cırığı zamanı inkişaf edən travmatik arterial anevrizma

Yan birkisəli anevrizma (*a. laterale unisacculare*) – damarın yan zədələnməsi zamanı inkişaf edən bir anevrizmatik kisəsi olan yan anevrizma

Yan ikikisəli anevrizma (*a. laterale bisacculare*) – damarın ikitərəfli zədələnməsi zamanı inkişaf edən iki anevrizmatik kisəsi olan yan anevrizma

Yarımkürənin arteriovenoz anevrizması (*a. arteriovenosum hemisphericum*) – beyin yarımkürələrindən birinin damarlarının anadangəlmə arteriovenoz anevrizması

Yırtıqşəkilli anevrizma (*a. herniforme*) – damarın daxili qişasının əzələ və xarici qişa qüsurundan qabarması ilə təzahür edən travmatik anevrizma

Anevrizmatik fincan – anevrizma kisəsinin daxili səthində yaranan hamar səthli trombotik kütlə

Anevrizmatik kisə (*saccus aneurysmaticus*) – iri məhdud anevrizma boşluğu

Anevrizmatik sümük sisti – sümüyün tez progressivləşən və sümük

Anevrizmatik variks

toxumasının dağılaraq yerində içərisi qanla dolu olan sistlər əmələ gəlməsi ilə nəticələnən xoşxassəli zədələnməsi

Anevrizmatik variks (*varix aneurysmaticus*; lat. *varix* damarın genişlənməsi) – uzun müddət davam edən arteriovenoz anevrizma nəticəsində genəlmiş, əyilmiş vena yumaqığı

Anevrizmoqrafiya (*anevrizma* + yun. *grapho* yazmaq, təsvir etmək) – kontrast maddənin anevrizma kisəsinə yeridilməsi ilə aparılan angioqrafiyanın növü

Aneytrofiloz (*aneutrophilosis*) – bax: aqranulositoz

Anezis – xəstəlik əlamətlərinin nəzərəçarpmə dərəcəsinin azalması

Angedoniya (*an-* + yun. *hedone* həzz, zövq) – normal seksual əlaqə zamanı tərəflərdən birinin (əsasən qadının) qənaətlənməməsi, qənaətlənmə hissənin olmaması

Angelesku simptomu (C. Anghelescu, 1869-1948, rum. həkimi) – vərəm spondiliti zamanı arxası üstə uzanmış xəstənin ənsə və dabanına daşyaq verərək bükülə bilməməsi

Angi- (yun. *angeion* damar) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “damara aid olan” mənasını verir

Angialgiya (*angialgiya*; *angi-* + yun. *algos* ağrı) – duyğunlu periarteriit zamanı ağrının arteriya boyunca yayılması

Angiit (*angiitis*) – bax: vaskulit

Angina (*angina*; lat. *ango* sıxmaq, boğmaq) – streptokokklar tərəfindən törədilən kəskin infeksiya xəstəlik

Alimentar angina (*a. alimentaria*) – qida qəbulu ilə yoluxdurulan infeksiya nəticəsində yaranan angina

Badamciq-boru anginası (*a. tonsil-*

lae tubaria) – boru badamcıqlarının zədələnməsi ilə gedən angina

Difteroid angina (*a. diphtheroidea*) – bax: fibrinoz angina

Dil badamciğı anginası (*a. tonsillae lingualis*) – dil badamcıqının ödemə və hiperemiyası, çənəaltı limfa düyünlərinin hipertrofiyası, nitqin çətinləşməsi, dili xaricə çıxarıqda ağrıların olması ilə xarakterizə olunan angina

Farinqokonyunktival angina – bax: adenovirus anginası

Fibrinoz angina (*a. fibrinosa*; sin. difteroid angina) – badamcıqlarda ağımtıl-sarı rəngdə fibrinoz ərpin əmələ gəlməsi ilə, regionar limfadenitlə xarakterizə olunan anginanın klinik forması

Fleqmonoz angina – badamcıqətrafi toxumanın infiltrativ dəyişikliyi ilə gedən angina

Follikulyar angina (*a. follicularis*) – damaq badamcıqlarının limfoid toxumalarını əhatə edən iltihabı

Kataral angina (*a. catarrhalis*) – damaq badamcıqlarının selikli qişasının iltihabı

Lakunar angina (*a. lacunaris*) – damaq badamcıqlarının lakunalarını əhatə edən iltihabi proses

Retronazal angina (*a. retronasalis*) – bax: adenoidit

Tubar badamciğın anginası (*a. tonsillae tubariae*) – adətən adenoidlə yanaşı inkişaf edən boru badamcıqının zədələnməsi ilə xarakterizə olunan angina

Üçüncü badamciğın anginası – bax: adenoidit

Yan yastıqcıqların anginası (*a. tororum levatorium*) – yumşaq damağı qaldıran əzələ yastıqcıqların

hiperemiyası və şişkinliyi ilə xarakterizə olunan angina

Angiofobiya (*anginophobia*) – stenokardiya tutmalarından patoloji qorxu

Anginoz vəziyyət (*status anginosus*) – xəstədə saatlarla davam edən və dərmanın təsirinə tabe olmayan döş sümüyüarxası yandırıcı, sıxıcı ağrı və bu ağrının sol qola, boyun, aşağı çənə nahiyəsinə və sol kürək sümüyünə irradiasiya etməsi

Angioarxitektonika (*angioarchitectonica*) – anatomiyanın arteriya və venaların şaxələnməsini, öz aralarında əlaqəsini öyrənən bölməsi

Angioblast (*angioblastos*) – limfa və qan damarlarının endotelinə başlanğıc verən mezenxima hüceyrəsi

Angioblastoma (*angioblastoma*) – *bax*: angiosarkoma

Angioendoblastoma (*angioendoblastoma*) – *bax*: bədxassəli hemangioendotelioma

Angioendotelioma (*angioendothelioma*) – qan və limfa damarlarının endotelindən inkişaf edən bədxassəli şiş

Angiofibroksantom (*angiofibroxanthoma*) – tərkibində ksantom hüceyrələr olan angiofibroma

Angiofibroma (*angiofibroma*) – damar və lifli birləşdirici komponentdən ibarət xoşxassəli şiş

Angiohemofiliya (*angiohaemophilia*) – trombositlərin miqdarının normal olduğu şəraitdə qanaxma müddətinin kəskin uzanması və qanın laxtalanmasının yeddinci faktorunun miqdarının azalması ilə gedən irsi xəstəlik

Angioxolit (*angio-* + yun. *chole* öd + *-it*) – *bax*: xolangit

Angiokardiokinoqrafiya (*angio-* +

yun. *kardia* ürək + kinematoqrafiya) – qan dövranına kontrast preparat yeridildikdən sonra ürək boşluğunun və aortanın rentgenokinematoqrafiyası

Angiokardiografiya (*angiocardiographia*) – qan dövranına kontrast preparat yeridildikdən sonra ürək boşluğunun və aortanın rentgenoqrafiyası

Angiokardiogramma (*angio-* + yun. *kardia* ürək + *gramma* yazı) – qan damarlarının kontrastlaşdırılmasından sonra ürəyin və magistral damarların rentgenoqramması

Angiokardioskanoqrafiya (*angio-* + yun. *kardia* ürək + *skan* + yun. *grapho* yazmaq, təsvir etmək) – qan dövranına radiofarmasevtik preparat yeridildikdən sonra ürək boşluğunun və aortanın skanə edilməsi

Angiokeratoma (*angiokeratoma*) – dərinin tərkibində damarlar olan və hiperkeratozla müşayiət olunan törəməsi

Angioqlioma (*angioglioma*) – *bax*: angoretikulema

Angioqrafiya (yun. *angeion* damar, *grapho* yazmaq) – kontrast maddənin yeridilməsindən sonra qan və limfa damarlarının rentgenoloji müayinəsi

Karotid angiografiya – yuxu arteriyası və beyin qan damarlarının angiografiyası

Qaz angiografiyası – kontrast maddə olaraq karbon qazından istifadə olunan angiografiya

Vertebral angiografiya – baş beyinin qan damarlarının və onurğa arteriyasının angiografiyası

Angioleyoblastoma – *bax*: angioleyomiosarkoma

Angioleyomioblastoma (*angioleiom-*

Angioleyomioma

- yoblastoma*) – bax: angioleyomioma-sarkoma
- Angioleyomioma** – xırda damar divarlarının saya əzələ elementlərindən inkişaf edən xoşxassəli şiş
- Angiolit** (*angiolithus*) – damar və ya angioma mənfəzində kirəcləşmiş tromb
- Angioliz**(*angiolysis*) – qan damarının ətraf birləşmələr və çapıq toxumalardan ayrılması cərrahi əməliyyatı
- Angiologiya** (*angiologia*) – sistematik anatomiyanın qan və limfa damarlarının öyrənilməsinə həsr olunan bölməsi
- Angiolyupoid** (*angilupoidum*) – üz nahiyəsində kəskin məhdudlaşmış ağrısız, qırmızımtıl-bənövşəyi rəngli teleangioektaziyalı yastı infiltratla təzahür edən sarkoidozun klinik morfoloji forması
- Angioma** (*angioma*) – qan (hemangioma) və ya limfa (limfangioma) damarlarının xoşxassəli şişi
- Budaqlanan angioma** (*a. racemosum*) – bax: rasemos hemangioma
- Epitelial angioma** (*a. epitheliale*) – bax: angioretikulema
- Hiperplastik angioma** (*a. hyperplasticum*) – bax: proliferasiya edən kapillyar hemangioma
- İrsi hemorragik angioma** (*a. hereditarium haemorrhagicum*) – bax: Randyu-Veber-Osler xəstəliyi
- Kapillyar hiperplastik angioma** (*a. capillare hyperplasticum*) – bax: angioretikulema
- Sklerozlaşan angioma** (*a. sclerosans*) – bax: angiofibroma
- Angiomalyasiya** (*angiomalacia*) – arteriyanın orta qişasının elastik və kollagen liflərinin destruksiyası ilə gedən patoloji proses
- Angiomatoz** (*angiomatosis*) – qan damarlarının həddindən artıq çoxalması ilə xarakterizə olunan xəstəliklərin ümumi adı
- Angiomioma** (*angiomiyoma*) – bax: angioleyomioma
- Angionevromioma** (*angioneuromiyoma*) – bax: qlomus şişi
- Angionevrotik ödem** (*oedema angioneuroticum*) – bax: Kvinke ödemi
- Angionevrotik simptomokompleks** – bax: vegetativ damar distoniyası
- Angionevroz** (*angioneurosis*) – bax: vegetativ damar distoniyası
- Angiopaqlar** (*angiopagi*) – ümumi qan dövranı olan bitişmiş əkilər
- Angioparez** (*angioparesis*) – damarların iflici, parezi
- Angiopatiya** (*angiopathia*) – qan və ya limfa damarlarının patologiyası, xəstəliyi
- Dizorik angiopatiya** – bax: Morel angiopatiyası
- Konqofil angiopatiya** – bax: Morelin dizorik angiopatiyası
- Torlu qişanın gənclik angiopatiyası** (*a. retinae juvenilis*) – bax: İlz xəstəliyi
- Torlu qişanın travmatik angiopatiyası** (*a. retinae traumatica*) – bax: travmatik retinopatiya
- Angioplastika** – damarlarda plastik əməliyyat
- Angiopnevmoqrafiya** – bax: angio-pulmonoqrafiya
- Angiopsatiroz** (*angiopsathyrosis*) – xırda qan damarlarının kövrəkliyi
- Angiopulmonoqrafiya** – kontrast maddə yeridildikdən sonra kiçik qan dövranı damarlarının rentgen müayinəsi
- Angioreksis** (*angiorrexis*) – qan damarının cırılması
- Angioreseptorlar** – qan damarlarının divarlarında yerləşən, damar divar-

larının gərilməsinə və qanın fiziki və kimyəvi tərkibinin dəyişməsinə reaksiya verən reseptor

Angioetikulema (*angioreticuloma*) – çox miqdarda kapillyarlardan və damarlararası retikulyar toxumadan ibarət xoşxassəli şiş

Kistoz angioetikulema (*a. cystosum*) – mənəfəzi sarımtıl maye ilə dolu kista formalı angioetikulema

Kompakt angioetikulema (*a. compactum*) – müxtəlif ölçülü damarlardan təşkil olunmuş mikrosistlərdən ibarət angioetikuloma

Angioseptorlar – *bax:* angioseptorlar

Angioserebroqrafiya – baş beyin damarlarının kontrastlaşdırıldıqdan sonra aparılan rentgenoloji müayinəsi

Angioskopiya – qan damarlarının daxili səthinin xüsusi endoskopl müayinəsi

Angiospazm (*angiospasmus*) – qan damarlarının daralması, spazmı

Angiostomiya (*angiostomia*) – *bax:* vazostomiya

Angiostrongilidoz (*angiostrongilidosis*) – nematodozlar qrupundan olan, meninqoensafalit törədən helmintoz

Angiotaksik üsul – qan damarına salınmış xüsusi kateter vasitəsilə damarın patoloji törəmələrinə müalicəvi təsir etmək üsulu

Angiotenzin (*angio-* + lat. *tensio* gərginlik) – angiotenzindən əmələ gələn və qan damarlarının daralması nəticəsində qan təzyiqini artıran bioloji aktiv polipeptid

Angiotenzin I – reninin təsiri altında angiotenzinogendən əmələ gələn qeyri-aktiv formalı angiotenzin

Angiotenzin II – peptidazanın təsi-

ri altında angiotenzin I-dən əmələ gələn aktiv formalı angiotenzin

Angiotenzinogen (*angiotenzin* + yun. *-genes* yaradan) – qaraciyərdə əmələ gələn, angiotenzinin sələfi olan zərədb qlobulini

Angiotonin (*angiotoninum*) – *bax:* angiotenzin

Angiotravmatologiya – yaralanmış qan damarlarının cərrahi müalicəsi ilə məşğul olan hərbi səhra cərrahiyyəsinin əsas bölməsi

Angiotrib – xırda damarlardan qanaxmanı dayandırmaq üçün alət

Angiotripsiya (*angiotripsia*) – qanın liqaturasız birdəfəlik angiotrib vasitəsi ilə dayandırılması metodu

Angiotrofin (*angiotrophinum*) – iribuyuzlu qaramalın mədəaltı vəzində insulin çıxarıldıqdan sonra vəziman preparat

Angiotrofonevroz (*angiotrophoneurosis*) – orqan və toxumaların vazomotor və trofik innervasiyasının pozulması nəticəsində inkişaf edən xəstəliklərin ümumi adı

Angvilliyoz (*anguillulosis*) – *bax:* strongiloidoz

Anhedoniya – şad olmaq, sevinmək, həzz almaq hisslərinin itirilməsindən ibarət psixi pozğunluq

Anhepatiya (*an-* + yun. *hepar, hepato* qaraciyər) – *bax:* hepatargiya

Anhidremiya (*anhyaemia*) – qanın maye hissəsində suyun miqdarının azalması

Anhidroz (*anhidrosis*) – tərləmənin olmaması ilə xarakterizə olunan patoloji vəziyyət

Anadangəlmə anhidroz (*a. congenita*) – tör vəzilərinin anadangəlmə hipoplaziya və aplaziyası nəticəsində təzahür edən anhidroz

Kəskin anhidroz (*a. acuta*) – funk-

Animal

sional pozğunluq nəticəsində kəskin olaraq inkişaf edən, müvəqqəti anhidroz

Tropik anhidroz (*a. tropica*, sin. tropik O'Breyndən anhidrozu) – tropik iqlimatlı ölkələrdə rast gəlinən vezikulyar səpgili anhidroz

Animal (*animalis*) – canlıya, heyvana aid olan

Aniridiya (*aniridia*) – gözün travması və ya inkişaf anomaliyası nəticəsində bəbəyin olmaması

Anişuriya – *bax*: sidiyi saxlaya bilməmə

Anizokoriya (*anisocoria*) – bəbəklərin bərabər ölçüdə olmaması (baş beynin üzvi pozuntusu və digər səbəblərdən meydana çıxma bilər)

Anizotrop disk (*discus anisotropus*) – ikili şüasındırma qabiliyyətinə malik qalın miofilamentlərdən təşkil olunmuş miofibrilyar disk

Anizometriya – hər iki gözün eyni olmayan refraksiyası

Ankil- (yun. *ankylos* əyri, əyilmiş) – mürəkkəb sözlərin tərkibinə daxil olub, əyilmiş, qarmağabənzər, azhərəkətli və hissələrin birləşməsi mənasını verir

Ankilo- – *bax*: ankil

Ankilotblefaron (*ankyloblepharon*) – göz qapağı kənarlarının tam və ya hissəvi birləşməsi

Ankilofobiya – hərəkətsizlikdən patoloji qorxu

Ankiloqlossiya (*ankyloglossia*) – dil yüyəninin qısa olmasından ibarət inkişaf anomaliyası

Ankilosimblefaron (*ankylosimblepharon*) – göz qapağı konyunktivasi ilə göz alması konyunktivasi və göz qapağı kənarlarının birləşmələri

Ankilostomoz (*ancylostomosis*) – də-

rinin allergik səpgiləri, tənəffüs, həzm traktının zədələnməsi və anemiya ilə gedən helmintoz

Ankilotiya (*ankylotia*) – xarici qulaq keçəcəyinin bitişməsindən ibarət inkişaf anomaliyası

Ankiloz (*ankylosis*) – oynaqların hərəkətsizliyi

Fibroz ankiloz (*a. fibrosa*) – oynaq əmələ gətirən sümüklərin səthləri arasında çarpıq birləşmələrin olması ilə xarakterizə olunan ankiloz

Oynaqdaxili ankiloz (*a. intraarticularis*) – oynaq əmələ gətirən sümüklərin səthləri arasında birləşmələrin olması ilə xarakterizə olunan ankiloz

Oynaqdanxaric ankiloz (*a. extraarticularis*) – oynaq əmələ gətirən sümüklər arasında oynaqdanxaric sümük atmalarının olması ilə xarakterizə olunan ankiloz

Sümük ankilozu (*a. ossea*) – oynaqdaxili ankiloz, birləşdirici sümük toxumasının yaranması ilə xarakterizə olunur

Ankraofobiya – *bax*: aerofobiya

Anksiolitiklər – *bax*: trankvilizator

Anqlofobiya (yun. *anqlos* ingilis, *phobos* qorxu) – ingilis və İngiltərəyə qarşı önyarqılı, şübhəli, düşmənçilik münasibəti

Anqrofobiya (*angrophobia*) – kindən patoloji qorxu

Anqulit (*angulitis*) – ağız künc nahiyəsində streptokokklar və ya kandida göbələkləri tərəfindən törədilən xəstəlik

Anqulyar (*angulus*) – künc, küncə aid olan

Anodizasiya – bədənin zədələnməsinə nəticələnən müsbət elektrodun (anodun) qoyulması ilə qalvanik cərəyan müalicəsi

Anodontiya – bax: adentiya

Anofeles – insanlarda əsasən malyariya, bəzi növləri isə filyariatoz törədən ağcaqanad növü

Anofelizm – həmin ərazidə anofeles cinsindən olan ağcaqanadların mövcud olması

Anoftalm (*anophthalmus*) – bir və ya hər iki göz almasının olmaması

Anadangəlmə noftalm (*a. congenitus*) – inkişaf qüsuru olaraq meydana çıxan, kəskin ifadə olunmuş mikroftalm və ya noftalm

Əməliyyatdansonrakı noftalm (*a. postoperativus*) – cərrahi yolla göz almasının çıxarılması

Orbital sistli noftalm (*a. cum cysta orbitali*) – inkişaf anomaliyası: göz alması yerində sistin olması

Anoksiya (*anoxia*) – bax: hipoksiya

Anomaliya (*anomalial*) – inkişaf qüsuru

Xarakter anomaliyası – bax: psixopatiya

Quruluş anomaliyası (*a. abnormalis*) – dölün normal quruluşunun pozulması ilə xarakterizə olunan anomaliya

Leykositlərin Pelger anomaliyası – neytrofil nüvəsinin seqmentləşmədiyi irsi anomaliya

Rəng anomaliyası (*a. colorum*) – rəngli görmənin pozulması

Anomaloskop – rəngli görmənin müayinəsi üçün cihaz

Anomaloskopiya – gözün qırmızı və yaşıl rəngin birləşməsini sarı qəbul etməsinə əsaslanan müayinə metodu

Anonixiya (*anonychia*) – dırnaq lövhələrinin olmaması

Anonimiya (*anonymia*) – ruhi xəstələrdə adının olmasını inkaretmə

Anonimoqrafiya (*anonymographia*)

– anonim məktubların yazılmasına patoloji meyillilik

Anopia (*anopia*) – rəngli görmənin olmaması və ya qüsurlu görmə

Anoplocefalidozlar (*anopiocephalidoses*) – *sestodozlar* qrupundan olan helmintoz

Anopsiya (*anopsia*) – görmənin olmaması və ya qüsurlu görmə

Anopsiya ambliopiyası (*amblyopia anopsia*) – əsasən monolateral çəp-gözlük zamanı görmə orqanının funksional fəaliyyətsizliyi nəticəsində inkişaf edən ambliopiya

Anoreksigen (*anorexigena*) – mürəkkəb sözlərin tərkibinə daxil olub anoreksiya törədən, iştahı azaldan mənasını verir

Anoreksigen vasitələr (*anorexigena*) – piylənmənin kompleks müalicəsində tətbiq olunan, iştahı aşağı salan dərman maddələri (mefolin, fepranon)

Anoreksiya (*anorexia*; *an-* + yun. *orexis* yemək arzusu, iştaha) – iştahanın olmaması

Anorektal (*anorectalis*) – anal dəliyi və düz bağırsağa aid olan

Anorektal sindrom (*syndromum anorectale*) – anal dəlik əzələlərinin davamlı spazmı nəticəsində defekasiyanın ləngiməsi

Anorxizm (*anorchismus*) – anadangəlmə hər iki xayanın olmaması, hipoqonadizm

Anormal – düzgün olmayan, patoloji

Anormiya (*anormia*) – bax: apatiya

Anoskop – işıqlandırıcısı olan rektal güzgü

Anoskopiya – anal keçəcəyin xarici və rektal güzgü ilə müayinəsi

Anosmiya (*anosmia*) – iybilmə qabiliyyətinin itməsi

Anotiya

Beyindaxili anosmiya – *bax*: mərkəzi anosmiya

Essensial anosmiya (*a. essentialis*) – qoxu analizatorunun periferik şöbəsinin zədələnməsi ilə əlaqədar olan anosmiya

Funksional anosmiya (*a. functionalis*) – nevrozlu xəstələrdə vaxtaşırı yaranan anosmiya

Qocalıq anosmiyası (*a. senilis*) – ahlil yaşlarda burun boşluğunun selikli qişasının atrofiyası ilə əlaqədar olan anosmiya

Mərkəzi anosmiya (*a. centralis*) – mərkəzi sinir sisteminin zədələnməsi ilə əlaqədar olan anosmiya

Respirator anosmiya (*a. respiratoria*) – qoxu analizatorunun funksiyası normal olduqda burun tənəffüsünün pozulması ilə əlaqədar olan anosmiya

Anotiya (*anotia*; *an-* + *yun. us, otos* qulaq) – qulaq seyvanının tam yoxluğu ilə təzahür edən inkişaf anomaliyası

Anovariya (*anovaria*) – yumurtalıqların olmamasından ibarət inkişaf qüsuru

Anovulyasiya dövrü – ovulyasiyasız və sarı cism əmələ gəlmədən gedən menstrual dövr

Anoyya (köh.; *yun. anoia* ağılsızlıq) – *bax*: ağıl kəmliyi

Anozoqnoziya (*anosognosia*) – əsasən sağ tərəf payının zədələnməsi zamanı öz qüsurlu (iflici, görmə, eşitmə qabiliyyətinin zəifləməsi və s.) qiymətləndirə bilməmə

Ansel şişi (*Ancell*) – *bax*: trixoeptelioma

Anserin – əzələ toxumasında oksidləşmə və fosforlaşma proseslərini təmin edən təbii dipeptid

Antabus – *bax*: teturam

Antabus-alkoqol reaksiyası – antabus (teturam) qəbul edən şəxslərdə alkoqol qəbulundan sonra meydana çıxan vegetativ-somatik, psixi və nevroloji simptomokompleks

Antabusoterapiya – xroniki alkoqolizm müalicəsində sensibillədicisi üsul

Antaqonistik indeks – mikrob antaqonizminin kəmiyyət göstəricisi

Antaqonizm (*yun. antagonisma* mübarizə, rəqabət) – orqanizmdə müxtəlif maddələrin bir-birinin təsirini zəiflətməsi

Birtərəfli antaqonizm – maddələrdən birinin digərinin təsirini aradan qaldırması şəklində təzahür edən antaqonizm

Düz antaqonizm – maddələrin eyni hüceyrə elementinə təsiri zamanı təzahür edən antaqonizm

İkitərəfli antaqonizm – iki maddənin bir-birinin təsirini azaltmasından ibarət antaqonizm

Konkurent antaqonizm – maddələrin eyni zamanda hüceyrələrin eyni reseptoruna təsir etməsi nəticəsində meydana çıxan düz antaqonizm

Qeyri-bərabər antaqonizm – maddələrdən birinin reseptorlarla geri dönməyən qarşılıqlı təsiri şəklində təzahür edən antaqonizm

Qeyri-konkurent antaqonizm – təsir edən maddələrdən birinin hüceyrənin aktiv mərkəzindən xaric reseptora təsir göstərməsi nəticəsində meydana çıxan düz antaqonizm

Tam antaqonizm – qarşılıqlı təsir zamanı maddələrin effektivin onların ayrı-ayrılıqda effektivindən aşağı olması

Antalgik (*ant-* + *yun. algos* ağrı) – ağrını azaldan, ağrıkəsici

Antasid maddələr (*substantia antaci-*

- da*) – mədə turşuluğunu HCl-i neytrallaşdırmaqla aşağı salan dərman maddələri
- Ante-** (lat. *ante-*) – mürəkkəb sözlərin tərkibinə daxil olub ön, qabaqda, əvvəlki mənasını verir
- Antenatal dövr** – ziqotun əmələ gəlməsindən dölnün doğulmasına qədər olan dövr
- Anteroqrad** – müəyyən bir xəstəlik və ya travmadan sonra baş verən hadisələr
- Antesistoliya** (*antesystolia*) – qulaq-cıq oyanıqlığına nəzərən mədəcik oyanıqlığının vaxtından qabaq baş verməsi
- Anti** – (yun. *anti*) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “əks”, “əks vəziyyət”, “əks hərəkət” mənasını verir
- Anti Tg** – tireoglobinə qarşı anticism
- Anti TPO** – tireod peroksidazaya qarşı anticism
- Antiadrenergik vasitə** (*antiadrenergica*) – adrenergik sinirlərin qıcıqlanmasının qarşısını alan dərman vasitələri
- Antiallergik maddələr** – *bax*: desensibilizəedici vasitələr
- Antianafilaksiya** – anafilaktik şok və ya Bezretka üsulu ilə desensibilizasiyadan sonra inkişaf edən hiposensibilizasiya vəziyyəti
- Antiandrogenlər** (*antiandrogena*) – kişi cinsi hormonlarının sintezini, sekresiyasını və təsirini zəiflədən maddələr
- Antianemik faktor** – *bax*: sianokobalamin
- Antiaritmik vasitələr** (*antiarrhythmica*) – ürək ritmini normallaşdırmaq üçün tətbiq olunan vasitələr (məs., novokainamid, etmozin, aymalin)
- Antiatelektatik faktor** – pnevmositlər tərəfindən sintez olunan nəfəsvermə zamanı ağciyər alveollarının selikli qişasının səthi gərginliyini tənzim edən fosfolipid təbiətli maddə
- Antibakterial** – bakteriyaları öldürən və ya həyat fəaliyyətini ləngidən vasitələr
- Antibakterial təsir** – bakteriyalara fiziki, kimyəvi və bioloji təsir göstərməklə həyat fəaliyyətinin dayandırılması və ya ləngidilməsi
- Antibioqramma** (*antibiotiklər* + yun. *gramma* yazma, qeyd etmə) – müəyinə olunan bakterial kulturanın müxtəlif antibiotiklərə həssaslığının spektorumun müəyyən edilməsi
- Antibiotik profilaktikası** – epidemik ocaqda olan sağlam insanlara infeksiyon xəstəliklərin qarşısını almaq məqsədilə antibiotiklərin tətbiqi
- Antibiotikə rezistent mikroblar** – mikrob ştamminin bir və ya bir neçə antibiotikə davamlı olması
- Antibiotiklər** (*antibiotica*, yun. *anti* - əleyhinə və *bios* - həyat) – mikroorqanizmlər, ali bitkilər, canlı orqanizmin toxumaları tərəfindən hasil olunan və ya sintetik yolla istehsal olunan mikroorqanizmlərə seçici təsir edərək inkişafını dayandırmaq qabiliyyətinə malik olan maddələr
- Antibiotikoterapiya** – antibiotiklərlə müalicə
- Antiblastika** – şiş xaric edildikdən sonra əməliyyat yarasını şiş hüceyrələrindən təmizləməyə yönəlmiş tədbirlər kompleksi
- Antiblastom vasitələr** – *bax*: şiş əleyhinə vasitələr
- Anticismlər** – orqanizmə daxil olan antigenə qarşı yaranan qan zərdabı qlobulini
- Allergik anticismlər** – orqanizmə daxil olan allergenə qarşı yaranan

Anticismlər

və allergik reaksiyalarda iştirak edən anticism

Allogen anticismlər – eyni bioloji növün müxtəlif fərdləri tərəfindən ifraz olunan anticism

Ana anticismi – döldə və yenidöğülüşdə cift və ya moloziva vasitəsilə anadan keçən anticism

Antianafilaktogen anticismlər – anafilaksiyanın inkişafında iştirak edən anticism

Antieritrositar anticismlər – eritrositsit antigenlərinə qarşı istiqamətlənən anticism

Antitrombositar anticismlər – trombosit antigenlərinə qarşı istiqamətlənən anticism

Atopik anticismlər – *bax:* reaginlər
Autoimmun anticismlər – *bax:* autoanticism

Birvalentli anticismlər – *bax:* monovalent anticism

Blok edən anticismlər – *bax:* tam olmayan anticism

Hemaqqlütinasiyaedici anticismlər – eritrositlərə qarşı yönələn və aqqlütinasiya xüsusiyyətinə malik olan anticism

Heteroimmun anticismlər – orqanizmin digər bioloji növün antigenləri ilə immunizasiyası nəticəsində ifraz olunan anticism

Heteroloji anticismlər – *bax:* heteroimmun anticism

Heterositofil anticismlər – *bax:* heterositotrop anticism

Heterositotrop anticismlər – hüceyrələrə fiksə olunma qabiliyyəti olan heteroimmun allergik anticism

Hibrid anticismlər – pepsinlə işlənmiş Fab-fraqmentli müxtəlif anticismlərdən süni birləşmə yolu ilə alınmış və spesifik antigen birləşmə mərkəzləri olan anticism

HLA-anticismi – HLA – antigeninə qarşı yaranan anticism

Homoloji anticismlər – *bax:* allogen anticism

Homositofil anticismlər – *bax:* homosiototrop anticism

Homositotrop anticismlər – hüceyrəyə fiksə olunmaq qabiliyyəti olan allogen, allergik anticism

İmmun anticismlər – immunizasiya nəticəsində yaranan anticism

İzoimmun anticismlər – *bax:* izoanticism

İzoloji anticismlər – *bax:* izoanticism

Leykoaqqlütinasiyaedən anticismlər – leykositlərin yapışmasını təmin edən izoimmun anticismlər

Limfositotoksik anticismlər – komplementin iştirakı olduqda limfositlərin məhv olmasına səbəb olan immun anticismlər

Monoklonal anticismlər – plazmatik hüceyrənin ayrı-ayrı klonları tərəfindən ifraz olunan anticism

Natamam anticismlər – antigenlə qarşılıqlı təsirdə olduqda gözlə görünən sereoloji reaksiya verməyən anticismlər

Normal anticismlər – əvvəllər bu antigenlə immunizasiya olmayan şəxslərdə aşkar olunan anticism

Orqanospesifik anticismlər – spesifik olaraq müvafiq orqanın hüceyrələrinin antigenlərinə qarşı olan anticism

Polivalent anticismlər – molekulunda ən azı iki identik quruluşlu antideterminant olan anticism

Presipitasiyaedici anticismlər – həll olan antigenləri presipitasiya etmə qabiliyyətinə malik olan antigen

Presipitasiyaetməyən anticismlər – *bax:* tam olmayan anticism

Sekretor anticismlər – tüpürcəyə, molozivaya, mədə-bağırsaq traktı möhtəviyyətinə, yuxarı tənəffüs yolları möhviyyətinə daxilolma qabiliyyəti olan anticism

Sitofil anticismlər – ixtisaslaşmış effektor mərkəzlərin olmasına görə müəyyən hüceyrələrə oxşar olan anticism

Sitotoksik anticismlər – sitoplazmatik membranının hədəf hüceyrələrini zədələyərək geri dönməyən dəyişiklik yaradan səthi hüceyrə antigenlərinə qarşı anticism

Tam anticismlər – antigenlə invitro qarşılıqlı təsirdə olduqda nəzərə çarpan seroloji aqlunitasiya reaksiyası, presipitasiya və komplementin birləşməsinə verən anticism

Təbii anticismlər – *bax*: normal anticism

Toxuma əleyhinə anticismlər – ksenogen, allogen və ya öz toxumalarına qarşı anticism

Toksin neytrallaşdırıcı anticismlər – *bax*: antitoksinlər

Tromboaqlutinasiyaedici anticismlər – qan zərdabına daxil edildikdə trombositlərin aqreqasiyasını törədən anticism

Virus neytrallaşdırıcı anticismlər – virus əleyhinə yönələn və onların yoluxucu aktivliyini ləngidən anticism

Anticismlə aparılan dəri sınağı – allerqologiyada müxtəlif infeksiya, dərman və məişət agentlərinə qarşı orqanizmin sensibilizasiyasını öyrənmənin metod

Anticizm defisiti sindromu – *bax*: aqammaqlobulinemiya

Anticizm əmələgəlmə – əsasən yetişmiş plazmatik hüceyrələrdə, plazmoblast və limfoblast hüceyrələrdə,

də, spesifik immunoqlobulinlərin əmələgəlmə prosesi

Anticismin aktiv mərkəzi – *bax*: anticismin antiderminantı

Anticismin antiderminantı – anticismin anticismlə antigenin qarşılıqlı təsirini təmin edən, çökək və ya yarıqşəkilli sturktur elementi

Anticismlərin biosintezi – *bax*: anticism əmələgəlmə

Anticismlərin sintezi – *bax*: anticism əmələgəlmə

Antidarvinizm – bioloji evolyusiyanı və təbii seçmə haqqında bilikləri inkar edən dünyagörüşü

Antidepressantlar (*antidepressiva*) – depressiya ilə müşahidə olunan psixi xəstəliklərin müalicəsində istifadə olunan dərman preparatları (imizin, amitriptilin)

Antidiabetik vasitələr (*antidiabetica*) – *bax*: hipoqlikemik vasitələr

Antidot (*antidote*) – zəhərli maddəni kimyəvi və ya fiziki-kimyəvi təsirlə zərərsizləşdirən və ya onun orqanizmdə yaratdığı patoloji dəyişikliyi aradan götürən dərman maddələri (məs., unitol, natriumtiosulfat, metilen göyü və s.)

Antidotari – zəhər əleyhinə reseptlərin toplusu

Antidotlar (*antidota*; yun. *antidotos*) – zəhər əleyhinə dərmanlar, kimyəvi bəşqınlar zamanı zəhərləyici maddələrin orqanizmə təsirinin qarşısını almaq və ya zəiflətmək, habelə ilk tibbi yardımlarda istifadə edilir

Antidrom (yun. *antidromeo*) – adi istiqamətin əks tərəfinə yayılma

Antiestrogenlər (*antioestrogena*) – estrogenlərin biosintez, sekresiya, nəqliyyat və təsirini zəiflədən maddələr

Antifeinlər (*antipeйна*) – uzunsov be-

Antiferment vasitələr

yin mərkəzlərinə oyardıcı və baş beyin qabığına ləngidici təsir göstərən dərman vasitələri (antifein, etmi-zol,)

Antiferment vasitələr (*antifermentativa*) – seçici olaraq müəyyən fermentlərin aktivliyini ləngidən dərman vasitələri

Antifobik sedativ vasitələr – *bax*: trankvilizator

Antifol vasitələr (*antifolica*) – fol turşusunun antimetabolitləri olan, şişəleyhinə sitostatik təsir göstərən dərman vasitələri (metotreksat, aminopterin və s.)

Antifon – gigiyenada səsdən qorunmaq üçün qulaq seyvanına taxılan qulaqcıq

Antifriz (ing. *antifreeze*) – donma temperaturunu aşağı salmaq məqsədilə istifadə edilən etilenqlikol tərkibli xüsusi maye (təmiz etilenqlikolu donma temperaturu -13°C-dir)

Antigen (yun. *anti əks* + *genes* doğan) – orqanizm üçün yad cisim olub, özünə qarşı spesifik immün reaksiyası yaradan maddələrdir

Allogen antigen (yun. *allos* başqa, digər, qeyri + *genos* nəsil, növ) – *bax*: izoantigen

Bakterial antigen – bakteriya hüceyrəsinin hər hansı bir strukturunda aşkar edilən antigen

Çarpaz reaksiya verən antigen – *bax*: heterogen antigen

Depolaşmış antigen – inert daşıyıcıya adsorbsiya edilmiş və ya mineral yağda emulqasiya olunmuş antigen

Dərin antigen – bakteriya hüceyrəsinin daxili strukturlarının antigeni

Embriospesifik şiş antigeni – embriional inkişaf dövründə mövcud

olan və bəzi şişlər zamanı yenidən meydana gələn antigenlər

Fərdi antigen – molekulyar xüsusiyyətlərinə görə biricinsli olan və antigen xüsusiyyətinə malik olan digər maddələrin qarışıqlarından azad olan antigen

H-antigeni – bakteriya qamçılarının termolabil antigeni

Helmint antigeni – helmintlərdə aşkar edilən və onların mübadilə və ya parçalanma məhsulu olan antigen

Helmintlərin eklepsiv antigeni – sahibin antigeninə identik olan və helmintin sahibə adaptasiyası dövründə yaranan antigen

Helmintlərin funksional antigeni – helmintlərin yumurtaqoyma mərhələsində ifraz olunan və daha çox immün aktivliyə malik olan antigen

Helmintlərin potensial antigeni – *bax*: helmintlərin somatik antigeni

Helmintlərin somatik antigeni – sahibin bədəninə helmintin ölməsi və parçalanması nəticəsində düşən antigen

Heterofil antigen – *bax*: heterogen antigen

Heterogen antigen – müxtəlif bioloji növlərdə mövcud olan, spesifik xüsusiyyətlərinə görə bir-birinə oxşar antigen

Heteroloji antigen – digər bioloji növün fərdi tərəfindən ifraz olunan antigen

Homoloji antigen – *bax*: izoantigen

K-antigeni – bakterial kapsulaların və bakteriya hüceyrələrinin səthi qatlarının antigeni

Kapsul antigeni – *bax*: K-antigeni

Kardiolipin antigeni – sifilis se-roloji diaqnostikasında istifadə olunan öküz ürəyinin əzələsindən ha-

zırlanmış təmiz spirtli ekstraktndan ibarət antigen

Karsinoembrional antigen – həzm traktı orqanı şişlərində aşkar edilən embriospesifik şiş antigeni

Ksenogen antigen – *bax*: heteroloji antigen

Qamçılı antigen – *bax*: H-antigeni

Qranulositar antigen – yalnız periferik qanın qranulositlərində və sümük iliynin qanyaradıcı hüceyrələrində mövcud olan antigen

Nişanlanmış antigen – seroloji və morfoloji müayinələrdə aşkar edilməsi məqsədilə molekuluna radioaktiv izotop yeridilmiş ağır metal atomu

Növspesifik antigen – müəyyən bioloji növə aid olan antigen

O-antigeni – qrammənfi bakteriyaların hüceyrə divarının lipopolisaxarid qatının antigeni

Orqanospesifik antigen – müəyyən orqanın hüceyrəsi üçün spesifik olan antigen

Orqanospesifik şiş antigeni – strukturuna görə başlanğıc toxumaları xatırladan, lakin ondan bir neçə spesifik komponentləri itirməsi ilə fərqlənən şiş antigenlər

Protektiv antigen (lat. *protego*, *protectum* müdafiə etmək) – İmmunizasiya zamanı müvafiq mikroorqanizmə qarşı bakterial və ya virus antigeni

Səthi antigen – səthi bakterial strukturların-qamçı, kapsul və hüceyrə divarının antigeni

Sintetik antigen – təbii antigenlərin sintetik analoqları

Somatik antigen – *bax*: O-antigeni

Stadiospesifik antigen – ontogenezin müəyyən mərhələsində orqanizmə xarakter olan antigen

Təbii antigen – hər hansı bir bioloji obyektədən alınan antigen

Transplantasion antigen – allojen toxuma köçürülməsi zamanı toxuma uyğunsuzluğu reaksiyasına səbəb olan antigen

Antigen analizi – seroloji reaksiyaların köməyi ilə mikroorqanizmlərin, toxuma və hüceyrələrin antigen müayinəsi

Antigen-diaqnostikum – yoluxucu xəstəliklərin seroloji diaqnostikasında istifadə olunan spesifik antigen

Antigen vahidi – müayinə olunan materialda antigenin miqdarını müəyyən etmək üçün şərti vahid

Antihelmint vasitələr (*antihelminthica*) – canlıların qurd invaziyaları zamanı tətbiq olunan dərman vasitələri (məs., piperazin, erkək ayı döşənəyi və s.)

Antihemofil faktor – *bax*: faktor VIII

Antihialuronidaza – hialuronidazı neytrallaşdırmaq xüsusiyyəti olan anticism

Antihistamin vasitələr – histaminin fizioloji təsirini tam və ya hissəvi bloka alan dərman vasitəsi

Antihormonal vasitələr (*antihormonalea*) – hormonların təsirini zəiflədən və ya azaldan dərman maddələri

Antihormonlar (*antihormona*) – hormonların biosintezini, sekresiyasını və nəql olunmasını ləngidən təbii və sintetik vasitələr

Antixoleinesteraz vasitələr (*anticholinesterasica*) – asetilxoleinesterazı davamsız (fizostiqmin, qalantamin, prozerin və s.) və davamlı blokada edən (armin, pirofos, fosfakol və s.) dərman vasitələri

Antixolesterinemik vasitələr

Antixolesterinemik vasitələr – *bax*: hipoxolesterinemik vasitələr

Antixolinergik təsir – xolinoreseptorları blokada edərək asetilxolinin əksinə təsir göstərən maddələr

Antixolinesteraz təsir – xolinesterazı inaktivləşdirən, sinir uclarında asetilxolinin miqdarını artıran və orqanizmə təsirini gücləndirən vasitələr

Antixoaqulyant (*anticoagualantea*) – qanın laxtalanma prosesini tormozlayan dərman preparatları

Antikomplementarlıq – bəzi maddələrin, məsələn, lipoproteidlərin komplementi spesifik anticislərin iştirakı olmadan aktivləşdirməsi

Antikonvulsiv vasitələr (*anticonvulsiva*) – qıcolma əleyhinə vasitələr

Antileykosidin – polimorf hüceyrəli leykositləri parçalayan mikrob ekzotoksini, leykosidinə qarşı anticism

Antileykositar aqqlütininlər – *bax*: leykoagqlütinasiyaedən anticism

Antilimfositar anticism – limfosit antigenlərinə qarşı istiqamətlənən anticism

Antillus əməliyyatı – anevrizmadan yuxarı və aşağı bağlanması və anevrizmatik kəsənin tamponadası cərrahi əməliyyatı

Antillus üsulu – anevrizma kəsəsinin qan dövrənindən tam kənar edilməsi

Antimetabolitlər – quruluşuna görə maddələr mübadiləsinin təbii məhsullarına yaxın olan və biokimyəvi reaksiyalarda iştirak edərək mübadilə proseslərində dəyişiklik yaranan maddələr

Antimetropiya (*antimetropia*) – *bax*: mürəkkəb anizometropiya

Antimikrob vasitələr (*antimicrobi-*

ca) – mikrobları məhv edən və ya onların həyat fəaliyyətini ləngidən dərman vasitələr

Antimitotik vasitələr (*antimitotica*) – hüceyrə bölünməsinə tormozlayan dərman maddələri (məs., şiş əleyhinə vasitələr)

Antimutagen – hüceyrədə mövcud olan və ya ona xaricdən yeridilən mutagen təsirin qarşısını alan bioloji aktiv maddə

Antinom (yun. *antinomia*) – xarakterdə əksqütblü xüsusiyyətlərin olması

Antinuklear faktor – sistem qırmızı qurdeşənəyi zamanı hüceyrə nüvəsinin əksinə yönələn G-immunoqlobulinlərinə aid olan anticism

Antioksidantlar (*antioxydativa*; sin. oksidləşmə inhibitorları) – oksigen molekulu ilə oksidləşmənin qarşısını alan və ya zəiflədən vasitələr

Antiovulyator vasitə (*antiovolatorea*) – ovulyasiyanın qarşısını alan dərman vasitələri

Antiparkinson vasitələr (*antiparkinsonica*) – Parkinson xəstəliyi və ekstrapiramid pozğunluqlarla gədən digər xəstəliklər zamanı istifadə edilən dərman vasitələri (levodopa, siklodol və s.)

Antipedikulyoz vasitə – bitləri məhv edən vasitə

Antiperistaltika (*antiperistaltica*) – əks istiqamətə yönəlmiş peristaltika (məs., qusma zamanı)

Antipiretiklər (*antipyretica*) – *bax*: hərarətsalıcı vasitələr

Antipirimidlər (*antipyrimida*) – antipirinə qarşı həssaslıq nəticəsində meydana çıxan toksikodermiya zamanı dəri və selikli qişaların səpgisi

Antipirin (*antipyrinum*) – qeyri-narkotik təsirli analgetik-antipiretik (istehsaldan çıxarılıb)

Antipsixotik vasitələr (*antipsychotica*) – bax: neyroleptiklər

Antirabik peyvənd – insanın quduzluq xəstəliyi ilə yoluxmasının profilaktikası üçün dəri altına spesifik vaksinin yeridilməsi

Antirenin – qanda renini inaktivləşdirən ferment

Antirevmatik vasitələr (*antirheumatica*) – immunodepressiv, iltihab əleyhinə və ağrıkəsici təsirli dərman vasitələri

Antisemitizm – Avropaya aid olan hər şeydən patoloji qorxu

Antiseptik (*antiseptic*) – zərərsizləşdirən

Antiseptik vasitələr – mikrob əleyhinə təsir göstərən dərman maddələri

Antiseptika (*anti* + yun. *septikos* çürüməyə səbəb olan) – infeksiya əleyhinə yönəlmiş tədbirlər

Bioloji antiseptika – bioloji mənşəli (antibiotiklər, bakteriofaqlar, fitonsidlər və s.) bakterisid və ya bakteriostatik vasitələrin köməyi ilə həyata keçirilən antiseptika

Dərin antiseptika – inyeksiya vasitəsilə toxumalara mikrob əleyhinə maddələrin infiltrasiya edilməsi ilə əldə edilən antiseptika

Fiziki antiseptika – hiqroskopik sarğı, hipertonik məhlul, ultrasəs, ultrabənövşəyi şüalanmanın təsiri ilə əldə edilən antiseptika

Kimyəvi antiseptika – bakteriosid və ya bakteriostatik təsirli kimyəvi maddələrin təsiri ilə antiseptika

Mexaniki antiseptika – yara toxumasından yad cisimlərin mexaniki yolla çıxarılmasına əsaslanan antiseptika

Səthi antiseptika – yara sahəsinə, dəriyə, selikli qişaya antibakterial

maddənin məlhəm, aerosol, məhlul şəklində vurulması

Yerli antiseptika – mikrob əleyhinə vasitənin birbaşa yara və ya abses boşluğuna yeridilməsi ilə əldə edilən antiseptika

Antiserotonin vasitələr (*antiserotonica*) – serotonin sintezini ləngidən və ya onun təsirlərini blokadaya alan dərman vasitələri

Antisipasiya (*anticipatio*) – psixologiyada keçmişdə olmuş hadisələrin təcrübəsinə əsaslanaraq yeni hadisələrə hazırlaşmaq

Antisosial davranış – hüquqi sistemin pozulması ilə müsayiət edilən davranış və hərəkətlər

Antispazmatik preparatlar – bax: spazmolitiklər

Antistreptolizin-O (*ASL-O*) – streptokokk fermentlərinə qarşı yaranan anticisim

Antiteloqenez – bax: anticisim əmələgəlmə

Antitireoid vasitələr (*antithyreidea*) – qalxanvari vəzi hormonlarının sintezini tormozlayan dərman vasitələri

Antitoksin – immunitet əmələ gətirən mikrob zülalı

Antivirusoterapiya – bax: Bezredka üsulu ilə antivirusoterapiya

Antivitaminlər – strukturca vitaminlərin analoqu olan, onların bioloji təsirini blokada edən vasitələr

Antlofobiya (*antlophobia*) – subasma-dan, seldən qorxma

Anton simptomu – bax: anozoqnoziya

Anton-Babinski simptomu – bax: anozoqnoziya

Anton-Bramman əməliyyatı – be-yin-onurğa beyni mayesinin, baş beyin mədəciklərindən subdural və

Anton-Şmiden əməliyyatı

subaraxnoidal sahəyə axmasını təmin edən cərrahi əməliyyat

Anton-Şmiden əməliyyatı (köh.; G. Anton, 1858-1933, alm. psixonevroloqu; A. Schmieden, alm. cərrahi) – cərrahi əməliyyat: beyin-onurğa beyni mayesinin, beyincik-beyin sistemlərindən boynun yumşaq toxumalarına axmasının təmin edilməsi

Antopometrik ölçülər – fiziki inkişaf göstəriciləri (boy, çəki, döş qəfəsinin ölçüləri, tənəffüs funksiyası, əzələ gücü)

Antosianidlər – tıbdə kapillyarların keçiriciliyini azaltmaq üçün dərman vasitəsi kimi istifadə olunan, antosianlardan fermentlərin təsiri altında əmələ gələn maddələr

Antosianlar – bitki mənşəli piqmentlər

Antr – (lat. *antrum*, yun. *antron* mağara, bədən boşluğu) – mürəkkəb sözlərin tərkibinə daxil olub mağaralı cismə, boşluğa aid olan mənasını verir

Antrakosilikoz (*anthracosilicosis*) – *bax*: silikoantrakoz

Antrakotik düyün (*nodus antracoticus*) – daş kömür tozunun çökməsi nəticəsində qara rəngə boyanmış limfa düyününün sklerozlaşması

Antrakoz – kömür şaxtalarında işləyən fəhlələrdə rast gəlinən pnevmokonioz

Antraksin (*anthraxinum*) – qara yara antigeninə qarşı orqanizmin spesifik sensibilizasiyasını aşkar etmək üçün preparat

Antraqlükozidlər (*anthraglycosida*) – tıbdə əsasən işlədici maddə kimi istifadə olunan qlükozidlər

Antral (lat. *antrum*, yun. *antron* mağara, bədən boşluğu) – mağaraya aid olan

Antraofobiya – *bax*: aerofobiya

Antrib (alman. *antrieb*) – psixi fəaliyyətin və davranışının hərəkəti, nitq və dinamik aktivliyinin səviyyəsi

Antrit (*antritis*; sin. otoantrit) – gicgah sümüyünün məməyəbənzər çıxıntı mağarasının selikli qişasının iltihabı və periantral şöbənin osteomyeliti

Antro- – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “boşluğa”, “mağaraya”, “cibə” aid olan mənasını verir

Antrodrenaj – orta qulaq boşluğunu antiseptik məhlullarla yumaq məqsədilə antrumun açılması və drenə edilməsi cərrahi əməliyyatı

Antrofobiya, antofobiya (*anthrophobia*) – güllərdən patoloji qorxu

Antron üsulu – mono, oliqo və polisaxaridlərin kəmiyyətinin kolorimetrik üsulla təyini

Antropo- (yun. *anthropos* insan) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “insana aid” mənasını verir

Antropofil (*antropo-* + yun. *phileo* sevmək) – insanları heyvanlardan üstün tutma

Antropofil trixofiton – yalnız insan üçün patogen olan trixofitonların ümumi adı

Antropofobiya (*anthropophobia*) – insanlardan patoloji qorxu

Antropogenetika – genetikanın antropogenezin genetik aspektlərini öyrənən bölməsi

Antropogenez (*antropo-* + yun. *genesis* əmələ gəlmə, inkişaf) – insanın formalaşmasının tarixi inkişaf prosesi

Antropoloji odontologiya – antropologiyanın insanın çənə və diş sisteminin evolyusiyasını öyrənən hissəsi

Antropometr (*antropo-* + yun. *metreo* ölçmək) – insanın boylama, bəzi

köndələn və ön-arxa ox ölçülərini təyin etmək üçün alət

Antropometrik nöqtələr – insan bədəninin hissələri arasındakı məsafələr insanın ümumi və parsial ölçüləri barədə fikir yürütməyə imkan verən dəqiq nöqtələri

Antropometriya (*antropo-* + yun. *metreo* ölçmək) – insanın fiziki inkişaf göstəricilərinin ölçülməsi

Antropomorfologiya (*anthropomorphologia*) – antropologiyanın insan orqanizminin quruluşunun yaş, cins, peşə, irq, coğrafi və digər aspektlərdən asılı olaraq dəyişməsinə öyrənən bölməsi

Antroponoz infeksiya – insan orqanizmində təbii şəraitdə törədicilər tərəfindən törənən infeksiyon xəstəliklər

Antroponoz viruslar – *bax:* arboviruslar

Antroponozlar (*anthroponoses*) – yalnız insan orqanizmində xəstəlik törətmək qabiliyyətinə malik olan törədicilərin təsirindən yaranan yoluxucu xəstəliklər qrupu

Antropopatizm (*antropo-* + yun. *patos* duyğu, hiss) – əşya və hadisələrin real və insan təəyyəli tələffüzündən yaradılmasından ibarət iki qrupa bölünməsinə irəli sürən dini dünyagörüşü

Antropopatologiya – tibdə hər hansı bir xəstəliyin lokal nahiyə ilə məhdudlaşmadığı, orqanizmə bütünlükdə təsir etməsi barədə nəzəriyyə

Antroposentrizm – insanlara canlı təbiətin mərkəzi və inkişafın ali məqsədi kimi baxan fəlsəfi baxış

Antroposkopiya (*antropo-* + yun. *skopeo* baxmaq, tədqiq etmək) – ayrı-ayrı əlamətlərin ballarla qiymətləndirilməsinə əsaslanan insan

bədəninin quruluş xüsusiyyətlərinin təsviri

Antroskop (*antro-* + yun. *skopeo* baxmaq, tədqiq etmək) – burunətrafi sinusların vizual müayinəsi üçün istifadə olunan endoskopik aparat

Antroskopiya (*antro-* + yun. *skopeo* baxmaq, tədqiq etmək) – burunətrafi ciblərin endoskopiyası

Antrotomiya (*antrotomia*) – mastoiditin cərrahi müalicəsi zamanı icra olunan trepanasiya əməliyyatı

Antrum (*antrum*) – öz hüceyrələri və mağaraya giriş vasitəsi ilə təbil boşluğuna birləşən, gicgah sümüyünün məməyəbənzər çıxıntısındakı boşluq

Antrumektomiya (*antrumectomiya*) – mədənin giriş hissəsinin rezeksiyası cərrahi əməliyyatı

Antrumqrafiya (*antrum* + yun. *grapho* yazmaq, təsvir etmək) – məməyəbənzər çıxıntının kontrastlaşdırıldıqdan sonra aparılan rentgen müayinəsi

Kontrast antrumqrafiya – antruma öncə kontrast maddə yeridildikdən sonra məməyəbənzər çıxıntının rentgenoqrafiyası

Anuloplastika (*anuloplastica*) – ürəyin fibroz həlqəsinin büzücü tikililər qoyulmaqla kiçildilməsi cərrahi əməliyyatı

Anulyar (*anularis*) – üzüyəbənzər, üzüyə aid olan

Anuptafobiya – *bax:* autofobiya

Anurez (*anuresis*) – *bax:* anuriya

Anuriya (*anuria*) – sidik kisəsinə sidiyin daxil olmaması

Arenal anuriya (*a. arenalis*) – böyrəklərin olmaması nəticəsində mövcud olan anuriya

Böyrək anuriyası (*a. renalis*) – *bax:* renal anuriya

Böyrəkdənkənar anuriya (*a. extrarenalis*) – *bax*: prerenal anuriya

Ekstrarenal anuriya (*a. extrarenalis*) – *bax*: prerenal anuriya

Ekskretor anuriya (*a. excretoria*) – *bax*: subrenal anuriya

İntoksikasion anuriya (*a. ex intoxicatione*) – ağır intoksikasiya nəticəsində inkişaf edən renal və ya prerenal anuriya

Kalkulyoz anuriya – sidik yollarının daşla tutulması nəticəsində yaranan anuriya

Postrenal anuriya (*a. postrenalis*) – *bax*: subrenal anuriya

Prerenal anuriya (*a. prerenalis*) – böyrəklərin qan dövranının pozulması nəticəsində inkişaf edən anuriya

Reflektor anuriya (*a. reflectoria*) – böyrəklərdə qan dövranının reflektor pozulması nəticəsində inkişaf edən prerenal anuriya

Reflektor-periferik anuriya – orqanizmin müxtəlif sistemləri tərəfindən sağlam böyrəklərə qıcıqlandırıcı təsir nəticəsində inkişaf edən reflektor anuriya

Reflektor-böyrək anuriyası – zədəli böyrəyin sağlam böyrəyə qıcıqlandırıcı təsiri nəticəsində inkişaf edən reflektor anuriya

Renal anuriya (*a. renalis*) – böyrək parenximasının zədələnməsi və ya xəstəlikləri nəticəsində inkişaf edən anuriya

Sekretor anuriya (*a. secretoria*) – *bax*: renal anuriya

Subrenal anuriya (*a. subrenalis*) – yuxarı sidik yollarının sıxılması və ya obturasiyası nəticəsində sidik axınının pozulması zamanı inkişaf edən prerenal anuriya

Tranzitor anuriya (*a. transitoria*) –

qan dövranının, su-elektrolit mübadiləsinin, qələvi-turşu mühitinin və ya sidik axarlarının keçiriciliyinin müvəqqəti pozulması nəticəsində inkişaf edən anuriya

Anyum (*ainhum*) – V ayaq barmağının degenerasiyası, bəzən spontan amputasiyası ilə gedən, nadir rast gəlinən tropik xəstəlik

Anzerin – *bax*: anserin

Anzerinaza (*köh.*) – *bax*: tiaminaza

Aorta cisminin xromafinləri – *bax*: bel aortal paraqanqliumu

Aorta dəliyi (*ostium aortae*) – sol mədəcik divarında aortanın açıldığı klaparla təchiz olunmuş dəlik

Aorta koronar şuntlama – ürəyin tac damarlarında qanın axınını və ürək əzələsinin qan təchizatını adekvat təmin etmək məqsədilə daralmış hissədən yan keçməklə körpü şuntunun qoyulması əməliyyatı

Aorta qapağının izolə olunmuş kalsifikasiyalı qüsuru – *bax*: ürəyin izolə olunmuş kalsifikasiyalı aortal qüsuru

Aorta qövsü sindromu – *bax*: Takayasu sindromu

Aorta soğanağı (*bulbus aortae*) – aortanın tac arteriyaların ayrıldığı, aorta klapasının yerləşdiyi genişlənmə hissəsi

Aorta-qalça arteriyasının okklüziyası – *bax*: Leriş sindromu

Aortal dəlik (*hiatus aoticus*) – onurğanın ön səthi ilə diafraqmanın bel nahiyəsinin medial ayaqları arasında olan dəlik

Aortal qapağın çatışmazlığı (*insufficiencia valvae aortae*) – mədəciklərin diastolası zamanı aortal qapağın qanın aortadan sol mədəciyə geri axmasının qarşısını ala bilməməsi (qapaq taylarının tam qapanmama-

sı və ya perforasiyası nəticəsində meydana çıxır)

Aortal qüsurlu mitralizasiyası – aortal qüsurlu xəstələrdə ürəyin sol mədəciyinin dilatasiyası nəticəsində sol mitral qapağın nisbi çatışmazlığı

Aortalgiya (*aortalgia*) – aortanın ateroskleroza zamanı döş sümüyü arxasında yandırıcı və sıxıcı ağrının olması

Aortanın istmik nahiyəsi (*isthmus aortae*) – aorta qövsünün ənən hissəyə keçdiyi nahiyədə daralması

Aortanın kistoz medionekrozu (*medionecrosis aortae cystica*) – aortanın orta qişasında kistoz boşluqların və nekroz sahələrin olması ilə gədən naməlum etiologiyalı patoloji proses

Aortanın klapanaltı stenozu (*stenosis aortae subvalvularis*) – bax: obstruktiv kardiomiopatiya

Aortanın klapanüstü stenozu (*stenosis aortae supravalvularis*) – qalxan aortanın soğanağından distal nahiyəsində daralmasından ibarət inkişaf anomaliyası

Aortanın koartikasiyası – aortanın boyun nahiyəsində anadangəlmə seqmentar daralması

Aortanın sinusu (*sinus aortae*) – aortanın aypara qapaqlarına uyğun olan üç ədəd qabarması

Aortit (*aortitis*) – aorta divarlarının iltihabi prosesi

Allergik aortit (*a. allergica*) – autoimmun mənşəli aseptik aortit

Atero-xoralı aortit (*a. atheroulcerosa*) – aterosklerotik yaraların infeksiyalaşması nəticəsində yaranan aortit

Embolik aortit (*a. embolica*) – bak-

terial emboliya zamanı inkişaf edən aortit

Giqant hüceyrəli aortit (*a. gigante cellulares*) – giqant hüceyrəli arterit zamanı meydana çıxan, aortanın orta qişasında nekroz ocaqlarının əmələ gəlməsi, limfoid, plazmatik və giqant hüceyrəli infiltrasiyası, fibroz toxumanın əmələ gəlməsi və anevrizmanın inkişafı ilə xarakterizə olunan aortit

İnfeksiyon aortit – infeksiyanın aorta divarına hematogen yolla gəlməsi və ya qonşu orqanlardan yayılması hesabına inkişaf edən aortit

İrinli aortit (*a. purulenta*) – aorta divarında çoxsaylı irinliklərin və mikroanevrizmaların əmələ gəlməsi ilə xarakterizə olunan aortit

Revmatik aortit (*a. rheumatica*) – revmatizm zamanı aortanın daxili və orta qişasının zədələnməsi, fibroz ocaqların yaranması ilə inkişaf edən aortit

Sifilitik aortit (*a. syphilitica*) – visseral sifilis zamanı aortanın bütün qişalarını zədələyən xroniki aortit

Vərəm aortiti (*a. tuberculosa*) – vərəm zamanı spesifik infiltratın, kəsmikşəkilli parçalanmanın, daxili qişanın yaranmasının olması ilə xarakterizə olunan aortit

Aortozofaçoqramma – bax: ezo-façoortoqramma

Aortoqrafiya – aorta daxilinə kontrast maddə yeridildikdən sonra aortanın və şaxələrinin rentgenoloji müayinəsi

Paraneftal aortoqrafiya – bax: translümbal aortoqrafiya

Paralümbal aortoqrafiya – bax: translümbal aortoqrafiya

Translümbal aortoqrafiya (sin.: paraneftal aortoqrafiya, paralümbal

Aparatireoz

aortoqrafiya) – kontrast maddənin aortaya bədənin orta xəttindən 8-10 sm sola bel nahiyəsinin punksiya edilməsi ilə yerdildiyi aortoqrafiya

Aparatireoz (*apathyreosis*) – anadangəlmə olaraq qalxanabənzer vəzinin olmaması nəticəsində inkişaf edən tetaniya, dəri zədələnmələri, katarakta, qanda kalsiumun miqdarının az olmasından ibarət klinik sindrom

Apatenko kistoz epiteliozası (A.K. Apatenko, 1920-1974, sov. patoloqanatomu) – bizəkili epidermositlərdən ibarət olan buynuzlaşmaya və nekrozlaşma nəticəsində kistoz boşluqların əmələ gəlməsinə meyilli olan dərinin kistoz şişi

Apatenko sirinqoepiteliozası (A.K. Apatenko) – tər vəzilərinin əsasən yastı epitelial hüceyrələrdən ibarət olan və dermanın dərinliyində inkişaf edən xoşxassəli şişi

Apatenkonun angioleyomioması (A.K. Apatenko) – damar divarlarının saya əzələlərindən inkişaf edən, oynaq yaxınlığında dərialtı təbəqədə yerləşən və morfoloji olaraq qapanan arteriyaların olması ilə xarakterizə olunan xoşxassəli şişi

Apatenkonun qapayıcı arteriyalarının angioleyomioması (A.K. Apatenko) – *bax*: angioleyomioma

Apatik sindrom (*syndromum apathicum*) – aspontanlığın ətraf mühitə laqeydliklə birgə təsadüf olunması

Apatik-abulik sindrom – tam laqeydlik, fəaliyyətsizlik, arzu və istəyin yoxluğu ilə səciyyələnən vəziyyət

Apatitoz (*apatitosis*) – apatit mineralı ilə sistematik nəfəsalmə nəticəsində yaranan pnemokonioz

Apatiya (yun. *apathia*) – özünə, ətraf mühitə qarşı laqeydlik, fəaliyyətsizlikdən ibarət patoloji hal

Apeksoqrafiya – zirvə vurğusu nahiyəsində döş qəfəsi divarının ultraşağı tezlikli rəqsinin qrafik qeydə alınması

Apeksoqramma – zirvə vurğusu nahiyəsində döş qəfəsi divarının ultraşağı tezlikli rəqsini əks etdirən əyri

Apepsiya (*apepsia*) – mədənin pepsin ifraz etməməsindən ibarət patoloji vəziyyət

Apera sindromu – zehni inkişafdanqalma, ekzoftalm, sindaktiliya, damağın anomaliyası və hipertelorizmən ibarət irsi anomaliya

Aper-Qalle sindromu – *bax*: adrenogenital sindrom

Apert hirsutizmi – adrenogenital sindrom zamanı qadınlarda üzdə və gövdədə tükün artıq miqdarda inkişaf etməsindən ibarət patoloji vəziyyət

Apert sindromu – yastı burun, dombagözlük, sərt damağın hündürdə yerləşməsi, sindaktiliya, anusun atreziası və ağıl zəifliyi ilə xarakterizə olunan inkişaf anomaliyası

Apeyrofobiya (*apeirophobia*) – sonsuzluqdan patoloji qorxu

Apifobiya (*apiphobia*) – arılardan patoloji qorxu

Apik- (apiko-; *apex*) – mürəkkəb sözlərin tərkibinə daxil olub orqanın zirvəsinə aid olan mənasını verir

Apikal (*apicalis*) – zirvəyə aid olan, zirvədə yerləşən

Apikal cisimcik – *bax*: akrosoma

Apikektomiya (*apiectomy*) – *bax*: apikotomiya

Apikoliz (*apicolysis*) – ağciyər zirvəsinin çapıqlardan azad edilməsi cərrahi əməliyyatı

Apikotomiya (*apicotomia*) – diş kökü zirvəsinin xaric edilməsi cərrahi əməliyyatı

Apinializm (*apinealismus*) – kürəyə-bənzər cismin anadangəlmə olması və ya cərrahi yolla xaric edilməsi

Apireksiya (*apyrexia*) – qızdırmalı xəstəliklərdə bədən temperaturunun qalxmaması

Apiretik – yüksək temperaturun olması ilə xarakterizə olunan vəziyyət

Apirogen akvadistilyator – *bax*: bi-distilyator

Apirogen su – orqanizmə yeridilməsi zamanı temperaturun yüksəlməsi və digər arzuolunmaz nəticələr yaratmayan su

Apiterapiya – arı zəhəri ilə müalicə

Apizartron (*apisarthronum*) – tərkibində arı zəhəri olan, iltihab əleyhinə və ağrıkəsici təsir göstərən preparat

Apqr şkalası – yenidoğulmuşların dərisinin rənginə, ürək yığılmalarının tezliyinə, tənəffüsün dərinliyinə, əzələ tonusuna və reflekslərinə görə vəziyyətinin qiymətləndirilməsi şkalası

Apqr üsulu – yenidoğulmuşların dərisinin rənginə, ürək yığılmalarının tezliyinə, tənəffüsün dərinliyinə, əzələ tonusuna və reflekslərinə görə vəziyyətinin qiymətləndirilməsi üsulu

Aplastik – 1. aplaziyaya aid olan və ya aplaziya ilə xarakterizə olunan; 2. struktursuz, formasız

Aplaziya (*aplasia*) – bədənin müəyyən hissəsinin, orqanın və ya onun bir hissəsinin, hər hansı toxuma sahəsinin inkişaf anomaliyalarının ümumi adı

Aksonların diffuz ekstrakortikal aplaziyası – *bax*: Şilder xəstəliyi
Böyrəyin birtərəfli aplaziyası –

böyrəyin bir tərəfdə olmaması və ya inkişafdan qalması

Bronxların aplaziyası – baş bronxun rudiment şəkildə olması və müvafiq ağciyərin olmaması

Dəri aplaziyası (*aplasia cutis*) – dəqiq sərhədləri olan, bir və ya çoxsaylı yara və çarıqlarla xarakterizə olunan anadangəlmə dermatoz

Diafizar aplaziya – *bax*: xondro-distrofiya

Herminativ aplaziya (*aplasia germinativa*) – klinik olaraq hipoqonadizm əlamətləri ilə xarakterizə olunan cinsiyyət vəzilərinin aplaziyası

Qanyaradıcı orqanların endemik aplaziyası – *bax*: alimentar-toksiki aleykiya

Qida borusunun aplaziyası – qida borusunun anadangəlmə yoxluğu ilə xarakterizə olunan inkişaf anomaliyası

Limfositər aplaziya – *bax*: alimfositoz

Sümüük iliyinin aplaziyası – *bax*: panmielofitiz

Timus vəzisinin aplaziyası – timus vəzisinin inkişaf etməməsindən ibarət anomaliya

Apliumofobiya – sarımsaqdan patoloji qorxu

Aplodoksafobiya – fikirlərdən, rəylərdən qorxma

Apnevmatoz (*apneumatozis*) – havasız vəziyyət

Apnevmiya (*apneumia*) – ağciyərlərin olmaması və yuxarı tənəffüs yollarının inkişafdan qalmasından ibarət inkişaf anomaliyası

Apnoe (yun. *apnoia* tənəffüs çatışmazlığı) – tənəffüsün müvəqqəti dayanması; qanda karbon qazının qatılığının kəskin azalması, bəzi narkoz növləri (efir narkozu, xlo-

Apo

roform, barbituratlar və s.) tənəffüs mərkəzinə güclü ləngidici təsir göstərərək, tənəffüsün dayanmasına səbəb ola bilər

Apo – (yun. *apo*) – önşəkilçi, “daxil olub bölünmə”, “xaric edilmə”, “təsirini dayandırma”, “təsirini gücləndirmə” mənasını verir

Apodaktil üsul – cərrahi əməliyyat zamanı əsas manipulyasiyaların alətlər vasitəsi ilə icra olunduğu cərrahi əməliyyat (cərrahın əlinin əməliyyat sahəsinə toxunmadan, əsasən alətlərlə işləməsi)

Apoenzim – *bax*: apoferment

Apofeniya (*apophaenia*) – şizofreniya zamanı sayıqlamanın meydana çıxmasının ilkin mərhələsində xəstənin ətraf mühitə olan münasibətini əks etdirən sayıqlamalar

Apoferment – ikikomponentli ferment molekulunun qeyri-aktiv zülal komponenti

Apofiz (*apophysis*) – epifiz yaxınlığında sərbəst sümükləşmə nüvəsi olan sümük çıxıntısı

Apofizeoliz (*apophyseolysis*) – qopan sınıq zamanı apofizin sümükdən apofizar qığırdaq xətti boyunca ayrılması

Apokrinizasiya (yun. *apokrino* ayırmaq) – vəzi epitelinin apokrin vəzi hüceyrələri epitelinə oxşar olmasından ibarət metaplaziya

Apomorfin hidroxlorid (*apomorphinum hydrochloridum*) – qusma əleyhinə təsir göstərən yarım sintetik alkaloid

Aponevrotik yarıq – qarının çəp əzələsinin aponevrozunda olan damar və sinirlərin keçdiyi dəlik

Aponevroz (*aponeurosis*) – sıx kollagen və elastik liflərdən ibarət olan enli birləşdirici toxuma lövhəsi

Aponevrozit (*aponeurosis*) – aponevrozun iltihabı

Apopatofobiya (*apopatophobia*) – ifrazatlardan, ayaqyollarından patoloji qorxu

Apopleksiya (*apoplexia*) – hər hansı bir orqanda cəld inkişaf edən qansızma

Apoplektik zərbə – *bax*: hemorragik insult

Apostema (*apostema*) – *bax*: abses

Appallik sindrom – beyin tağı funksiyalarının qismən saxlanılması ilə beyin qabığının böyük nahiyədə funksiyasını itirməsi nəticəsində yaranan simptomokompleks

Appendektomiya (*appendectomy*) – cərrahi əməliyyatla soxulcanabənzər çıxıntının kənar edilməsi

Laparoskopik appendektomiya – laparoskopik əməliyyatla soxulcanabənzər çıxıntının kənar edilməsi

Retroqrad appendektomiya (*a. retrograda*) – appendiksin bağlanması və kor bağırsaqdan kəsilməsindən öncə onun bitişmələrdən ayrılması icra olunur

Appendikostomiya (*appendicostomia*) – xroniki kolitlərin müalicəsi zamanı soxulcanabənzər çıxıntı stomasının yaradılması əməliyyatı

Appendiksin empieması (*empyema appendicis*) – soxulcanabənzər çıxıntı dəliyinin keçməməzliyi zamanı onun mənfəzinə irinin toplanması nəticəsində inkişaf edən kəskin irinli appendisit

Appendisit – kor bağırsağın soxulcanabənzər çıxıntısının iltihabı

Destruktiv appendisit (*a. destructiva*) – appendiks toxumasının irinləmə, nekroz və ya çürüntülü dağılması

Fibroplastik appendisit (*a. fibrop-*

lastica) – appendiks divarının submukoz və subseroz qatlarında birləşdirici toxumanın inkişafı ilə xarakterizə olunan appendisit

Fleqmonoz-xoralı appendisit (*a. ulcerophlegmonosa*) – appendiks divarının selikli qişasının yaralanması və iltihabi prosesin daha dərin qatlara yayılması ilə xarakterizə olunan appendisit

Xroniki appendisit (*a. chronica*) – kəskin olmayan daimi və ya tutmaşəkilli ağrılarla gedən appendisit

Kataral appendisit (*a. catarrhalis*) – appendiks divarının destruktiv dəyişikliyi olmadan inkişaf edən kəskin appendisit

Qanqrenoz appendisit (*a. gangraenosa*) – appendiks divarının bütün qatlarının nekrozu ilə gedən appendisit

Perforativ appendisit (*a. perforativa*) – appendiks divarının deşilməsi ilə nəticələnən destruktiv appendisit

Yırtıq appendisiti (*a. hemialis*) – appendiksin qarın divarı yırtığının kisəsində yerləşməsi

Appersepsiya (*apperceptio*) – insan psixikasının ətraf hadisə və əşyaları qəbul etməsinin və qavramasının fərdi təcrübəyə əsaslanması

Applanometr – göz almasını basdıqda səthinin yastılaşma dərəcəsinə əsasən gözdaxili təzyiçi ölçən cihaz

Applikasion sınaq – *bax*: dəri applikasiyası

Applikasion şüa müalicəsi – şüalanma mənbəyinin bədən səthinə fiksə olunması ilə aparılan şüa müalicəsi

Applikasiya (*applicatio*) – fizioterapiyada bədən səthinə hər hansı bir növ enerjidaşıyıcısının qoyulması ilə aparılan müalicə üsulu

Applikasyon alfa-terapiya – dərinin

müəyyən nahiyələrinə radioaktiv applikatorların qoyulması ilə həyata keçirilən dozalanmış, yerli şüalanmaya əsaslanan alfa-terapiya

Applikator (*applicatum*) – bədən səthinə enerji və ya hər hansı bir maddə daşıyıcısının qoyularaq orqanizmə təsir etmək üçün vasitə

Apraksiya (*apraxia*) – böyük beyin yarımkürələri və ya döyənək cismin aparıcı yollarının zədələnməsindən irəli çıxan məqsədyönlü hərəkəti fəaliyyət pozğunluğu

Afferent apraksiya (*a. afferens*) – *bax*: kinestetik apraksiya

Akinetik apraksiya (*a. akinetica*) – hərəkətlərə qarşı məqsədyönlülüyn olmaması nəticəsində meydana çıxan apraksiya

Alın apraksiyası (*a. frontalis*) – beyin yarımkürələri qabığının prefrontal nahiyədə zədələnməsi nəticəsində mürəkkəb, ardıcıl icra olunan hərəkəti aktların pozulması ilə xarakterizə olunan apraksiya

Amnestik apraksiya (*a. amnestica*) – təqlid hərəkətlərinin saxlanıldığı halda, iradi hərəkətlərin pozulması ilə təzahür edən apraksiya

Assosiativ Bongeffer apraksiyası – *bax*: ideator apraksiya

Bilateral apraksiya (*a. bilateralis*) – patoloji prosesin aşağı ənsə payında yerləşməsi zamanı inkişaf edən ikitərəfli apraksiya

Dinamik apraksiya (*a. dynamica*) – *bax*: premotor apraksiya

Geyinmə apraksiyası – əsasən sağ beyin yarımkürəsinin parietookspital nahiyəsinin zədələnməsi ilə meydana çıxan, geyinmənin çətinləşməsi ilə xarakterizə olunan apraksiya

Gəzmə apraksiyası – hərəkəti, prop-

reoseptiv və vestibulyar pozuntular olmadığı halda gəzmənin pozulması ilə xarakterizə olunan apraksiya

İdeator apraksiya (*a. ideatoria*, sin. Bongefferin assosiativ apraksiyası, Markuze apraksiyası, Pikin ideator apraksiyası) – mürəkkəb hərəki aktların icrası üçün zəruri olan hərəki ardıcılıqlar planının müəyyənləşdirilməsinin mümkünsüz olması ilə xarakterizə olunan apraksiya

İdeokinetik apraksiya (*a. ideokinetica*) – mürəkkəb hərəkətlərin tərkib hissəsi olan sadə hərəkətlərin təsadüfi icrasının saxlanıldığı halda onların məqsədyönlü icrasının pozulmasından ibarət apraksiya

Kinestetik apraksiya – ətrafların koordinasiyasının pozulması nəticəsində yazı qabiliyyətinin və əllə hərəkətin əşyasız göstərilməsinin pozulması

Konstruktiv apraksiya (*a. constructiva*) – tam əşyani onun hissələrindən yığa bilməməkdən ibarət apraksiya

Kortikal apraksiya (*a. corticales*) – baş beyin yarımkürələri qabığının dominantlığının pozulması nəticəsində inkişaf edən apraksiya

Məkan apraksiyası – məkanda orientasiyanın pozulması ilə təzahür edir (ilk öncə “sağ-sol” istiqamətində)

Motor apraksiyası (*a. motoria*) – xəstənin mürəkkəb hərəki aktların ardıcılıq planını tərtib etdiyi halda həyata keçirə bilməməsi ilə xarakterizə olunan apraksiya

Oral apraksiyası (*a. oralis*) – dilin və dodaqların mürəkkəb hərəkətlərinin və nitqin pozulması ilə xarakterizə olunan motor apraksiyası

Premotor apraksiya (*a. praemoto-*

ria) – hərəki aktların dezavtomatizasiyası və patoloji inertliyi nəticəsində adi vərdişlərin pozulması ilə xarakterizə olunan apraksiya

Psixomotor apraksiya (*a. psychomotoria*) – *bax*: akinetik apraksiya

Apraktik aqrafiya – ideator apraksiya zamanı yazmaq qabiliyyətinin itirilməsi

Apraktoaqnoziya (*apractoagnosia*) – aqnoziya və apraksiyanın birgə təzahürü (məs., konstruktiv apraksiya zamanı)

Apresinin (*apressinum*) – periferik vazodilatator təsirli antihipertenziv maddə

Aprosopus (*aprosopus*) – üzün tamamilə olmamasından ibarət inkişaf anomaliyası

Aprozeksiya (*aproxexia*) – diqqəti aktiv olaraq yönəltmək və fiksə etmək qabiliyyətinin enməsi

Apsitiriya – psixi travma ilə əlaqədar olaraq danışmaq qabiliyyətinin qəflətdən itirilməsi

Apt-Dauner sınağı (L. Apt, amer. pediatri) – yenidöğulmuşun nəcisində qanın mənbəyinin aşkar edilməsi üsulu; qələvi əlavə etdikdə qanın qəhvəyi rəngə keçməsi, ana qanının rəngini dəyişməməsi isə yenidöğulmuşün öz qanının olmasını göstərir

Apteçka – özünə və qarşılıqlı ilk yardım göstərmək üçün dərman, sarğı və digər tibbi ləvazimatlarla komplektləşdirilmiş dəst

Fərdi apteçka I – fərdi dərman qutusu

Fərdi apteçka II – müharibə zamanı hər bir şəxsə özünə və qarşılıqlı yardım məqsədilə verilmiş dəst

Gəmi apteçkası – hərbi-dəniz donanması döyüşləri zamanı gəmi heyətinin hər bir üzvünə özünə və

qarşılıqlı yardım məqsədilə verilmiş dəst

Hərbi apteçka – döyüş maşınları və hərəkət edən hərbi maşınların heyətinin hər bir üzvünə özünə və qarşılıqlı yardım məqsədilə verilmiş dəst

Aptek (alman. *apotheke*; yun. *apotheke* anbar) – dərmanların, sarğı materiallarının, sanitariya və xəstəyə qulluq vasitələrinin hazırlanması, saxlanılması və buraxılmasını həyata keçirən tibbi müəssisə

Hərbi aptek – hərbi hissə tibb məntəqəsinin və hərbi müalicə müəssisəsinin strukturuna daxil olan və onu dərman vasitələri və digər aptek ləvazimatları ilə təmin edən aptek

Xəstəxana apteki – xəstəxananın strukturuna daxil olan və onu dərman vasitələri və digər aptek ləvazimatları ilə təmin edən aptek

Xəstəxanalararası aptek – bir neçə xəstəxananı dərman və digər aptek ləvazimatları ilə təmin etmək üçün nəzərdə tutulan aptek

Mərkəzi rayon apteki – müəyyən administrativ rayonun kənd, şəhər apteklərinin təşkili və idarəsini həyata keçirən aptek

Arafiya (*arrhaphia*) – embrional inkişaf zamanı onurğa beyninin hamar lövhə şəklində formalaşmasından ibarət inkişaf anomaliyası

Aran-Düşənn amiotrofiyası – onurğa beyninin ön buynuz hüceyrələrində degenerativ proseslərlə şərtlənən amiotrofiya

Araxibutirofobiya – qoz yağının yumşaq damağa yapışmasından patoloji qorxu

Araxiden (*arachidenum*) – ateroskleroz zamanı təbiiq olunan hipoxo-

lesterinemik təsir göstərən dərman maddəsi

Araxnidizm (yun. *arachne* hörümçək) – *bax*: araneydizm

Araxno – (yun. *arachne* hörümçək, hörümçək toru) – mürəkkəb sözlərin tərkibinə daxil olub hörümçəybənzər mənasını verir

Araxnodaktiliya (*arachnodactylia*; *araxno-* + yun. *daktylos* barmaq) – inkişaf anomaliyası: əl və ayaq barmaqlarının uzanması və incəlməsi (hörümçək əli), bəzi irsi xəstliklərdə rast gəlinir (Marfan xəstəliyi, homosistinuriya)

Araxnofobiya (*arachnophobia*) – hörümçəklərdən patoloji qorxu

Araxnoid (*arachnoeides*) – *bax*: araxno

Araxnoidendotelioma – *bax*: meningioma

Araxnoidendoteliomatoz (*arachnoidendoteliomatosis*) – onurğa beyni və baş beyində çoxsaylı birincili meningiomalarla xarakterizə olunan patoloji vəziyyət

Araxnoidit (*arachnoiditi*) – əsasən hörümçəybənzər qişa olmaqla beyin və onurğa beyni qişalarının iltihabı

Bazal araxnoidit (*a. basalis*) – baş beynin bazal səthində lokalizasiya olunan araxnoidit

Bitişən araxnoidit (*a. adhaesiva*) – beyin qişaları arasında birləşmələrin əmələ gəlməsi ilə xarakterizə olunan araxnoidit

Diffuz araxnoidit (*a. diffusa*) – baş və onurğa beyninin səthi boyunca geniş yayılan araxnoidit

Xroniki produktiv araxnoidit (*a. productiva chronica*) – hörümçəybənzər qişanın sistləri və birləşmələri ilə xarakterizə olunan xroniki araxnoidit

Araxnologiya

Kistoz araxnoidit (*a. cystica*) – baş və ya onurğa beyninin hörümçəyəbənzər qişasında sistlərin əmələ gəlməsi ilə gedən xroniki araxnoidit
Konveksital araxnoidit (*a. convexitalis*) – epileptik tutmalar, ətrafların parezi, hissiyyat pozğunluğu və baş ağrıları ilə təzahür edən, baş beyin yarım kürələrinin qabarıq səthinin araxnoiditi

Körpü-beyincik bucağının araxnoiditi (*a. angule pontocerebellaris*) – körpü-beyincik bucağında əsasən kəllə sinirlərinin (dəhliz-ilbiz sinirlərinin) zədələnməsi ilə xarakterizə olunan məhdud araxnoidit

Optiko-xiazmal araxnoidit (*a. opticochiasmalis*) – əsasən görmə sinirinin çarpazlanma nahiyəsində inkişaf edən araxnoidit

Otogen araxnoidit – kəskin və ya xroniki orta otit zamanı subdural və subaraxnoidal sahədə seroz iltihab törədən ağrılama

Travmatik araxnoidit (*a. traumatica*) – KBT-dən sonra inkişaf edən seroz leptomeningitin nəticəsi olan xroniki produktiv araxnoidit

Araxnologiya – zoologiyanın hörümçəkləri və onların zəhərli növlərinin törətdiyi xəstəlikləri öyrənən bölməsi

Araxnomeningit (*arachnomenin gitis*) – xarici leptomeningit

Araqan cisimciyi (H. Aragao, braziliyalı həkim, 19-cu əsrin sonu 20-ci əsrin əv.) – suçiçəyi olan xəstələrin qovuquqlarının möhtəviyyatında aşkar edilən virionlar

Araqan-Viann çöpü (*Calymmatobacterium granulomatis*; H. Aragao, braziliyalı həkim, 19-20-ci əsr; O. I. Vianna, 1885-1914, braz. həkim) – insanda zöhrəvi qranulemanı törə-

dən *Calymmatobacterium* cinsindən olan qrammənfi polimorf hərəkətsiz çöp

Aralıq (*perineum*) – yanlardan oturaq qabarıqlarla məhdudlanan anal dəlik və xarici cinsiyyət orqanlarını əhatə edən yumşaq toxumalar

Aralıq dənizi qızdırması – *bax*: brusselslyoz

Aralıq dənizi uşaq kala-azarı – *bax*: Aralıq-Orta Asiya dənizi visseral leyşmaniozu

Aralıq əyrisi (*flexura perinialis*) – düz bağırsağın büzdüm nahiyəsində önə və yuxarı istiqamətlənmiş aşağı sağıttal əyriliyi

Aralıq litotomiyası (*lithotomia perinealis*) – aralıq nahiyəsinin orta və ya yan kəsiyi ilə icra olunan litotomiya

Aralıq nahiyəsi (*regio perinealis*) – öndən qasıq sümüklərin arxadan büzdüm, yanlardan oturaq qabarıqlar və oturaq-oma bağları ilə məhdudlaşan topoqrafik-anatomik nahiyə

Aralıq sindrom – *bax*: keçid sindromu

Aran-Düşenn əli – *bax*: Aran-Düşennin atrofik biləyi

Aran-Düşennin atrofik biləyi – I və V barmaq əzələlərinin, I barmağı yaxınlaşdıran əzələnin, sümüklərərarası və soxulcanabənzər əzələnin atrofiyası nəticəsində əlin meymun əlinə oxşar vəziyyət alması

Araneydizm (*araneidismus*) – hörümçəklər tərəfindən dişləmə nəticəsində yerli hiperemiya, ödem, urtikar-vezikulyar səpgilər, ağır hallarda qıcolma və ishalla müşayiət olunan dermatoz

Arboviruslar (*arbovirus*) – buğumayaqlıların orqanizmində inkişaf edən və onların dişləməsi nəticəsində insanlarda xəstəlik törədən RNT tərkibli viruslar

Arcil-Robertson sindromu (D. Argyll Robertson, 1837-1909, şotl. həkimi) – *bax*: Arqayl-Robertson sindromu

Ardi-Qorçakov simptomu (L. Ph. A. Hardy, 1811-1893, frans. dermatoloqu; İ. A. Qorçakov, sov. dermatoloqu) – piodermiya ilə ağırlaşmış qoturluq zamanı dirsək oynaqının açıcı səthində tünd nöqtəşəkilli qartmaqlarla örtülmüş impetiginoz və extimatoz səpgilər

Arduan (*arduanum*) – kurareyəbənzər təsir göstərən maddə

Arefleksiya – reflekslərin itməsi

Arendt sınağı (A.A. Arendt, 1890-1965, sov. neyroçərrahi) – qapalı və açıq hidrosefaliyanın diferensial diaqnostikası zamanı beyin-onurğa beyni mayesinin onurğa beyinin hörümçəyəbənzər qişaalıtı sahədə və beyin mədəciklərində ölçülərək müqayisə edilməsi

Arendt üsulu (A. Arendt, mama-ginekoloq) – doğuşdansonrakı erkən dövrdə qanaxmanı saxlamaq məqsədilə arxa uşaqlıq yolu tağının sinir kələfinin qıcıqlandırılması ilə uşaqlığın yığılmasının əldə edilməsi

Areniya (*arenia*) – böyrəklərin olmasından ibarət inkişaf anomaliyası

Arenoviruslar (*arenavirus*) – RNT tərkibli, onurğalı və onurğasız heyvanların bədənində inkişaf edən, bəzi növləri insan üçün patogen olan viruslar

Areolit (*areolitis*) – döş giləsi ətrafında inkişaf edən iltihab

Areometr – mayenin sıxlığını təyin etmək üçün cihaz

Aretoterapiya (*aretotherapia*) – nevrozun müalicəsində sosial-etik tərbiyələndirmə üsulu

Argent- (*argento-*; lat. *argentum* gü-

müş) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “gümüş”, “gümüşəbənzər” mənasını verir

Argentaffinoma (*argentaffinoma*) – *bax*: karsinoid

Argentafinlik – bəzi toxumaların bərpəpədicilər olmadan gümüş duzlarından gümüşü bərpa etmək və bu zaman qara və ya qəhvəyi rəngə boyamaq xüsusiyyəti

Argento – *bax*: argent

Arginimosuksinaza – *bax*: argininosuksinat-liaza

Arginin – bir çox zülalların tərkibinə daxil olan, qaraciyərdə azot mübadiləsinin aralıq məhsulu olan əvəzolunan amin turşu

Arginin-karboksipeptidaza – *bax*: kininaza

Argininosuksinat – asparagin turşusu və sitrulin sidik cövhərinin sintezinin aralıq məhsulu

Arginin-vazotosin – *bax*: vazotosin

Argir- (yun. *argyros* gümüş) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub “gümüş”, “gümüşəbənzər” mənasını verir

Argiriazis (*argyriasis*) – *bax*: argiroz

Argiriya (*argyria*) – *bax*: argiroz

Argiro – *bax*: argir

Argirofil membran (*membrana argyrophila*) – argirofil liflərdən təşkil olunmuş membranların ümumi adı (bazal membran)

Argiroz (*argyrosis*) – gümüşün çökməsi nəticəsində dəri və selikli qişaların qaramtıl-bozumtul piqmentasiyası

Farmakoloji argiroz – gümüş-nitrat məhsulları ilə uzun müddət müalicə nəticəsində inkişaf edən argiroz

Peşə argirozu (a. *professionalis*) – peşəsi ilə əlaqədar olaraq gümüş

birləşmələri ilə təmasda olan şəxs-lərdə inkişaf edən argiroz

Arx – (arxe-, arxi-; yun. *arche* – başlanğıc, əsas səbəb) – mürəkkəb sözlərin tərkibinə daxil olub birinci, ilk, başlanğıc forma və mərhələyə aid olan mənasını verir

Arxa atlas-ənsə membranı (*membrana atlanto occipitalis posterior*) – kəllənin böyük ənsə dəliyinə kənarlarından I boyun fəqərəsinin arxa qövsünə gedən birləşdirici toxuma membranı

Arxa beyin arteriyası sindromu (*syndromum arteriae cerebri posterioris*) – arxa beyin arteriyasının qabıq şəxələrinin okkulyuziyası zamanı mərkəzi görmə saxlanılmaqla tam və ya kvadrant hemianopsiya

Arxa boyun nahiyəsi (*regio cervicalis posterior*) – yuxarıdan xarici ənsə qabarı, aşağıdan kürək sümüyünün akromial çıxıntılarından və VII boyun fəqərəsinin oxlu çıxıntısından keçən horizontal xətt, yanlardan isə trapesiyabənzər əzələlərin lateral kənarları ilə məhdudlanan nahiyə

Arxa boyun simpatik kələfi sindromu – *bax*: Barre-Leu sindromu

Arxa boyun üçbucağı – *bax*: yan boyun nahiyəsi

Arxa buynuzun soğanağı (*bulbus cornus posterioris*) – beynin yan mədəciyinin içəri səthində çıxıntı

Arxa çıxıntı (*processus spinosus*) – fəqərə qövsünün arxa səthindən orta xətt boyunca olan tək çıxıntı; fəqərə qövsünün ön hissəsi olan fəqərə qövsü ayaqcığı və arxa hissəsi olan fəqərə qövsü səfhsinin arxada birləşməsindən əmələ gəlir

Arxa çıxıntı simptomu – ox çıxıntıyla təzyiq etdikdə və ya döyələdikdə ağrının meydana gəlməsi; onur-

ğa sütununun zədələnməsi zamanı meydana çıxır

Arxa damaq qövsü – *bax*: damaq-udlaq qövsü

Arxa embriotokson (*embryotoxon posterior*) – qüzehli qişanın dərin qatlarında yerləşən və arxa hüdudi lövhəni əhatə edən embriotokson

Arxa ənsə siniri sindromu (*syndromum nervi occipitalis minoris*) – başın arxa nahiyəsi və qulaq seyvanı nahiyəsində hissiyyat pozğunluğunun bəzi hallarda ənsə nahiyəsində ağrı ilə birgə təzahür etməsi

Arxa göbək – *bax*: büzdümün epitelial yolu

Arxa xəlbir dəliyi – arxa xəlbir siniri və damarlarının keçdiyi, göz yuvasındakı medial kanal

Arxa keratokonus (*keratoconus posterior*) – əsasən qadınlarda bir göz-də rast gəlinən buynuz qişanın arxa səthindən ayrılıyın artması nəticəsində mərkəzi hissəsinin nazıqlaşması ilə təzahür edən keratokonus

Arxa konus – *bax*: miopik konus

Arxa mərkəzi qırıq sindromu (*syndromum gyri posterioris centralis*) – zədələnmənin əks tərəfində parasteziya və dərin hissiyyatın pozulması

Arxa onurğa beyni arteriyası sindromu (*syndromum arteriae spinalis posterioris*) – arxa onurğa beyni arteriyasının okkulyuziya və ya sıxılmaları zamanı zədələnmə nahiyəsində seqmentar olaraq, səthi hissiyyatın zədələnmədən aşağı nahiyədə dərin hissiyyat ötürücülüynün pozulması

Arxa Prussaka cibi – *bax*: təbil pərdəsinin arxa cibi

Arxa vidaci dəlik sindromu – *bax*: Verne sindromu 2

Arxantrop (*archanthropus*) – qədim insan

Arxe- (yun. *arche*) – *bax*: arx

Arxenteron (*archenteron*) – birincili bağırsaq

Arxi- (yun. *arche*) – *bax*: arx

Arxiatr (*archiater*) – qədim Roma imperiyasında şəhərin baş həkiminin rütbəsi

Arxiblast (*archiblastos*) – *bax*: embri-
oblast

Arxosele – *bax*: rektosele

«Arı pətəyi» sindromu – *bax*: Sinh-Samant simptomu

Arıqlama (*emaciato*) – normal qidalanma və qidanın mənimsənilməsi prosesi nəticəsində əşəkinin nəzərə çarpacaq dərəcədə aşağı enməsi

Arias-Stella fenomeni – hamiləlik, xorion epitelioma, beçəxor zamanı endometriumda şişkinləşmiş, vakuolları və fraqmentasiyalara ayrılmış nüvələri olan atipik hüceyrə

Ariboflavinoz (*ariboflavinosis*) – qidada riboflavinin çatışmazlığı və ya sorulmasının pozulması nəticəsində inkişaf edən patoloji vəziyyət

Arieviç üsulu – dermatomikozların müalicəsi zamanı keratoloji məlhəmin köməyiylə epidermisin soyulması

Arifmomaniya (*ariphmomania*) – göz qabağına gələn hər hansı əşyaların mütləq sayılmasından ibarət sarışan hal

Aristovski aparatı – anaerob mikroorqanizmləri becərmək üçün aparat

Aristovski üsulu – oksigenin kimyəvi udular vasitəsilə udulmasının təmin olunduğu mühitdə anaerob mikroorqanizmlərin becərilməsi

Aristovski-Fankoni reaksiyası – skarlantinadan sağalmış xəstələrdə allergik vəziyyəti aşkar etmək üçün dəri

daxilinə öldürülmüş sterptokokkların yeridilməsi

Aritmik – ritmin pozulması və ya olmaması

Aritmiya əleyhinə vasitələr (*antiarrhythmica*) – ürəyin normal ritmini bərpa etmək üçün istifadə olunan dərman vasitələri (məs., novokain amid, xinidin, etmozin, aymalin və s.)

Aritmofobiya – müəyyən rəqəm və hərfərdən patoloji qorxu

Arksın vətər tikişi – qopmuş vətər uclarının vətərin dərinliklərindən keçən və səthində bağlanan düyünlərlə birləşdirilməsi

Arqayıl Robertson psevdosindromu (D. Argyll Robertson, 1837-1909, şotl. həkimi) – *bax*: Eydi sindromu

Arqayıl-Robertson sindromu (D. Argyll Robertson) – sinir sisteminin sifilislə zədələnməsi zamanı konvergeniya və akkomodasiyanın saxlanmasına baxmayaraq bəbəyin işığa qarşı düz və müştərək reaksiyasının olmaması, daralması və bəbəklərin qeyri-bərabər olması

Arqon (*argon*) – anesteziologiyada narkotik qarışıqların hazırlanması üçün istifadə olunan inert qaz

Arqons-del Kastillo sindromu (J. Argonz, E. B. del Castillo, argen. həkimləri) – *bax*: Forbs-Olbrayd sindromu

Arlt blefarorafiyası (C. F. Arlt, 1812-1887, avstriyalı oftalmoloq) – göz yarığının kiçildilməsi cərrahi əməliyyatı

Armanni-Ebşteyn hüceyrələri (L. Armanni, 1839-1903, ital. patoloqu; W. Ebstein, 1836-1912, alm. həkimi) – şəkərli diabet zamanı böyrəyin proksimal kanalcıqlarında aşkar

Armstronq-Heym

edilən açıq rəngli qlikogen tərkibli hüceyrələr

Armstronq-Heym xəstəliyi – atmosfer təzyiqinin dəyişməsi zamanı meydana çıxan orta qulağın iltihabı

Armstronqun kəskin seroz menin-giti (Ch. J. Armstrong, 1886-1958, amerikalı bakterioloq) – *bax*: limfositər xoriomeningi

Armud simptomu – dəri və selikli qişada armudşəkilli qovyuqların əmələ gəlməsi; adi (vulqar) pemfiqusun əlamətidir və ekssudatın epidermis hüceyrələrinə təzyiqi nəticəsində baş verir

Armudabənzər apertura (*apertura piriformis*) – burun boşluğunun, üst çənənin burun kəsikləri və burun sümüklərinin ön kənarları ilə məhdudlaşan ön sümük dəliyi

Armudabənzər sinus – udlağın qırtlaq hissəsində cüt çökəklik

Arning karsinoidi (E. Arning, 1855-1936, alman dermatoloq) – *bax*: dərinin səthi yastı yaralanmayan bazaliomasi

Arnold dəstəsi (F. Arnold, 1803-1890, alm. həkimi, anatom və fizioloq) – *bax*: alın-körpücük yolu

Arnold simptomokompleksi (F. Arnold) – Arnold sinirinin qıcıqlanması nəticəsində yaranan öskürək refleksi

Arnold siniri (F. Arnold; sin. böyük ənsə siniri, *n. occipitalis major*) – azan sinirin qulaq şaxəsi (*ramus auricularis nervi vagi*)

Arnold-Kiari sindromu (J. Arnold, 1835-1915, alm. patoloq; H. Chiari, 1851-1916, Avstriya patoloq) – beyinciyin yerdəyişməsi nəticəsində qırtlaq sinirinin iltihabı ilə gedən inkişaf qüsuru

Arnoldun adsız kanalcığı (F. Arnold) – *bax*: daşlı dəlik

Arogenez (yun. *airo* qaldırmaq + *genesis* yaranma) – *bax*: aromorfoz

Aromorfoz (yun. *airo* qaldırmaq + *morphosis* formalaşma) – evolyusiyanın gedişində yeni daha keyfiyyətli əlamətlərin meydana çıxması – izah edən bioloji nəzəriyyə

Aromoterapiya – ətirli maddələrdən müalicə məqsədilə istifadə edilməsi

Aronoviç simptomu (Q. D. Aronoviç, sov. nevropatoloq) – *bax*: kukla gözü simptomu

Aronson mühiti (H. Aronson, 1865-1919, alm. bakterioloq) – vəba vibriyonlarını kultivasiya etmək üçün, tərkibində qələvi qidalı aqar, saxaroza və fuksinin rəngsizləşdirilmiş spirtli məhlulu olan bərk diferensial-diagnostik qidalı mühit

Arreger simptomu (Arreger) – sirkə kasasının sınığı və bud sümüyünün mərkəzi çıxığının birgə təsadüf etdiyi zaman simfizlə böyük burma arasındakı məsafənin azalması

Arren- (*arreno*; yun. *arrhen* kişi) – mürəkkəb sözlərin tərkibinə daxil olub “kişi”, “kişi cinsinə aid olan” mənasını verir

Arreno- – *bax*: arren

Arrenoblastoma (*arrhenoblastoma*; sin. androblastoma, arrenoma) – xayanın hormonal aktiv şişi (maskulinoma)

Arrenogeniya (*arreno-* + yun. *genea* törəmə, nəsil) – müstəsna olaraq yalnız kişi cinsinin meydana gəlməsi

Arrenoma (*arrhenoma*) – *bax*: arrenoblastoma

Arroziya (*arrosio*) – 1) xoralı nekrotik və irinli proseslər zamanı qan damarları divarının tamlığının pozulması;

2) iltihabi, distrofik və şiş prosesləri zamanı oynaqların qığırdaq səthinin tamlığının pozulması

Arruqa əməliyyatı (H. Arruga, 1886-1972, isp. oftalmoloqu) – cərrahi əməliyyat: torlu qişanın qopması zamanı damarlı və torlu qişaların yaxınlaşdırılması məqsədilə göz almasının ekvator boyunca xüsusi tikişlə çəkilməsi

Arruqanın büllur ekspressoru (H. Arruga) – kataraktın ekstraksiyası zamanı bülluru və ya onun nüvəsini basmaq üçün nəzərdə tutulmuş yarım dairəvi qarmaq şəklində cərrahi alət

Arsbergerin düz bağırsağ borusu (F. Arzberger, 1833-1905, Avstriyalı fizik) – *bax*: psixrofor

Arsbergerin psixroforu (F. Arzberger) – *bax*: psixrofor

Arsenal (frans. *arsenal* silah emalatxanası) – silah və döyüş sursatının qəbulu, təmiri, qeydiyyatı, mühafizəsi və paylanması ilə məşğul olan hərbi müəssisə

Arsenikal melanodermiya (*melanodermia arsenicalis*) – arsentlə xroniki zəhərlənmə zamanı qoltuqaltı nahiyədə, döş giləsi ətrafında və cinsi orqanlar nahiyəsində tünd rəngli ləkələrin meydana gəlməsi

Arsenikal melanoz (*melanosis arsenicalis*) – *bax*: arsenikal melanodermiya

Arseno- (yun. *arsenikon*) – mürəkkəb sözlərin tərkibinə daxil olub arsenə aid olan mənasını verir

Arsenoterapiya (*arsenotherapy*) – arsen preparatları ilə müalicə

Arsonfobiya – yağından, ocaqdan patoloji qorxu

Artefakt (*artefactum*) – obyektin müa-

yinəsi zamanı həmin obyektə uyğun olmayan hadisə

Arterektomiya – *bax*: arteriektomiya

Arterenol – *bax*: noradrenalin

Arterial axacaq (*ductus arteriosus*) – dölün ağciyər kötüyü arteriyasını aorta ilə birləşdirən damar; doğuşdan sonra bu axar reduksiya olunmazsa, ürək qüsuru yaranır

Arterial perfuziya – maye dərman vasitələrinin böyük konsentrasiyada zədələnmiş toxumaya ötürmək məqsədilə müvafiq arteriyaya qovulması (irinli cərrahiyyədə və onkologiyada tətbiq olunur)

Arterial təzyiq (*tensio arterialis*) – qanın arteriya divarına göstərdiyi təzyiq

Bazal arterial təzyiq – xəstənin gecə yuxusundan sonra yataqdan qalxmamış, acqarına və kürəyi üstə uzanmış vəziyyətdə ölçülmüş təzyiq

Diastolik (aşağı) arterial təzyiq – diastolanın sonundakı arterial təzyiq

Əlavə arterial təzyiq – qalığı və ya bazal arterial təzyiqlə müqayisədə arterial təzyiqin dəyişməsi (təsadüfi ətraf mühit faktorlarının və ya yük sınaqlarının təsiri nəticəsində)

Həqiqi sistolik arterial təzyiq – *bax*: yan arterial təzyiq

Qalığı arterial təzyiqi – təsadüfi və bazal arterial təzyiqlər arasında fərq

Maksimal arterial təzyiq – *bax*: sistolik arterial təzyiq

Minimal arterial təzyiq – *bax*: diastolik arterial təzyiq

Nəbz arterial təzyiqi – *bax*: nəbz təzyiqi

Orta arterial təzyiq – tonometrin rezin manjetində diastola zamanı damar mənfəzinin minimal vaxt ər-

Arteriektomiya

zində bağlı qaldığı perioda uyğun gələn arterial təzyiq (arterial osilloqrafiya və ya taxiosilloqrammanın analizi nəticəsində təyin edilir və arteriya damarlarının elastikliyi-ni göstərir)

Sistolik arterial təzyiq – bax: sistolik təzyiq

Təsadüfi arterial təzyiq – günün istənilən saatında hər hansı bir sınaq və yük verilmədən ölçülən arterial təzyiq

Yan arterial təzyiq – birbaşa qanlı üsulla və ya taxiosilloqrammanın analizinə əsasən təyin edilmiş sistolik arterial təzyiq

Zərbə arterial təzyiqi – sistolik və yan arterial təzyiq göstəricilərinin fərqi (normada 20-40 mm civə sütunu olur)

Arteriektomiya (*arteriectomia*) – arteriyanın kəsilməsi və liqatura, damar tikişi və ya qüsurun plastikası ilə aparılan cərrahi əməliyyat

Arteriit (*arteriitis*) – arteriya divarının iltihabı

Allergik arteriit (*a. allergica*) – allergik təsir nəticəsində yaranan arteriit

İnfeksiyon arteriit (*a. infectiosa*) – yoluxucu xəstəliklər nəticəsində inkişaf edən arteriit

İrinli nekrotik arteriit (*a. purulenta necrotica*) – damar divarının nekrozu və leykositar infiltrasiyası ilə gedən arteriit

İrinli-produktiv arteriit (*a. productiva necrotica*) – arteriya divarının nekrozu, sklerozu və bu nahiyələrdə əlavələrin əmələ gəlməsi ilə gedən arteriit

Nekrotik arteriit (*a. necrotica*) – damar divarının ocaqlı nekrozu ilə xarakterizə olunan arteriit

Polipoz-yaralı arteriit (*a. polypoulerosa*) – arteriyanın daxili qişasının yarananması və formaca polipə oxşar fibrinli-leykositar trombların əmələ gəlməsi ilə gedən arteriit

Revmatik arteriit (*a. rheumatica*) – revmatizm zamanı damar divarlarında revmatik qranulemaların əmələ gəlməsi ilə xarakterizə olunan produktik-nekrotik arteriit

Sifilitik arteriit (*a. syphilitica*) – sifilis zamanı inkişaf edən arteriya divarlarının limfoplazmositar infiltrasiyası ilə xarakterizə olunan produktik-nekrotik arteriit

Spesifik arteriit (*a. specifica*) – spesifik infeksiyon xəstəliklər zamanı inkişaf edən və bu xəstəliklərə məxsus morfoloji əlamətləri ilə seçilən arteriit

Toksoplazmoz arteriit (*a. toxoplazmotica*) – toksoplazmoz zamanı damar divarının sklerozuna və arteriyanın obliterasiyasına səbəb olan produktiv arteriit

Vərəm arteriiti (*a. tuberculosa*) – vərəmli xəstələrdə arteriya divarında qabarcıqların əmələ gəlməsi ilə gedən nekrotik və ya produktiv arteriit

Yaralı arteriit (*a. ulcerosa*) – arteriyaların daxili qişasının yarananması ilə gedən irinli nekrotik arteriit

Arterioqrafiya (*arteriya* + yun. *grapho* yazmaq, təsvir etmək) – vena mənfəzinə kontrast maddə yeridildikdən sonra aparılan müayinə
Açıq arterioqrafiya – cərrahi yolla açılmış arteriyaya kontrast maddə yeridilməsi ilə aparılan arterioqrafiya

Karotid serebral arterioqrafiya – kontrast maddənin ümumi və ya daxili yuxu arteriyasına yeridilmə-

sindən sonra aparılan serebral arterioqrafiya

Qapalı arterioqrafiya – bax: punksiyon arterioqrafiya

Punksion arterioqrafiya – kontrast maddənin dərini punksiya etdikdən sonra arteriyaya yeridilməsi ilə aparılan arterioqrafiya

Retroqrad arterioqrafiya – kontrast maddənin təzyiqlik altında qan axınının əksinə yeridilməsi ilə aparılan punksiyon arterioqrafiya

Selektiv arterioqrafiya – kontrast maddənin seçici olaraq müəyinə olunan arteriyaya yeridilməsindən sonra aparılan arterioqrafiya

Selektiv serebral arterioqrafiya – kontrast maddənin ayrı-ayrılıqda daxili yuxu və onurğa arteriyasına yeridilməsi ilə aparılan arterioqrafiya

Serebral arterioqrafiya – baş beyin damarlarının arterioqrafiyası

Spinal arterioqrafiya – onurğa beyni damarlarının arterioqrafiyası

Total serebral arterioqrafiya – kontrast maddənin qalxan aortaya yeridilməsi ilə aparılan serebral arterioqrafiya

Arteriola (*arteriola*) – arteriya şaxələrinin son hissələri

Arteriolonefroskleroz (*arteriolonephrosclerosis*) – böyrək arteriyalarının arteriolosklerozi

Arteriolonekroz (*arteriolo necrosis*) – damar divarının fibrinoid nekrozu ilə gedən arterioskleroz

Arterionefroskleroz (*arterionephrosclerosis*) – böyrəyin daxili arteriyalarının aterosklerozi

Arteriopezoqrafiya – pezoelektrik daşıqın köməyiylə arterial nəbzın grafik təsviri

Arteriopezoqramma – pezoelektrik

daşıqın köməyiylə arterial nəbzın grafik qeydə alınması

Arterioskleroz (*arteriosclerosis*) – arteriya divarında fibroz toxumanın inkişaf etməsi ilə əlaqədar olaraq elastikliyi itirməsi, qalınlaşması (qocalıq, infeksiyon allergik xəstəlikləri zamanı rast gəlinir)

Arteriospastik retinit (*retinitis arteriospastica*) – bax: hipertoniya retinopatiya

Arteriotomiya (*arteriotomia*) – arteriya mənfəzinin açılması cərrahi əməliyyatı

Arteriotripsiya (*arterio-* + yun. *tripsis* sürtmə, əzmə) – bax: angiotripsiya

Arteriovenoz atılma – qanın arterial sistemdən kapillyarlarsız birbaşa venoz sistemə keçməsi

Arteriya (*arteria*) – qanı ürəkdən orqan və toxumalara daşıyan qan damarı

Arteriyadaxili qanköçürmə (*haemotransfusio intraarterialis*) – respilyentın iri arteriyalarından birinə qanköçürmə

Arteriyanın demudasiyası – bax: periarterial simpatektomiya

Arteriyanın denervasiyası – bax: periarterial simpatektomiya

Artifexinostomoz (*artyfechinostomosis*) – trematodozlar qrupundan olan, bağırsağ və qaraciyərin zədələnməsini törədən helmintoz

Artifisial (*artificialis*) – süni, süni yaradılmış

Artifisial pannikulit (*panniculitis artificialis*) – yağlı maddələrin və ya insulinin inyeksiya yerində yaranmış pannikulit

Artifisial ürək ritmi – bax: süni ürək ritmi

Artikulyasiya (*articulatum*) – danışmaq

Artikulyator

səslərinin formalaşması fizioloji prosesi

Artikulyator (lat. *articulo, articulatum* ayırmaq, aydın tələffüz etmək) – çıxarılan protezlərin hazırlanması zamanı süni diş cərgəsini formalaşdırmaq üçün istifadə olunan, aşağı çənənin əsas hərəkətlərini icra edən aparat

Anatomik artikulyator – orta anatomik ölçülərə əsasən hazırlanmış artikulyator

Universal artikulyator – hər bir pasient üçün fərdi anatomik ölçülərə uyğunlaşdırılması mümkün olan artikulyator

Artilleriya deqazasiya dəsti – texniki qismən deqazasiya və dezaktivasiya etmək üçün dəst

Artr- (yun. *arthron*) – mürəkkəb sözlərin tərkibinə daxil olub, oynağa aid olan mənasını verir

Artrektomiya (*arthrectomia*) – oynağın tam xaric edilməsi cərrahi əməliyyatı

Artremfit (*arthemphyteuo*) – bax: oynaq sıçanı

Artrit (*arthritis*) – oynaq iltihabı olan xəstəlikdir

Allergik artrit (*a. allergica*) – ümumi allergik reaksiyanın təzahürü kimi inkişaf edən, geri dönməz kəskin və ya yarımkəskin artrit

Brusellyoz artrit (*a. brusellyoza*) – brusellyoz zamanı inkişaf edən artirlərin ümumi adı

Çoxsaylı artrit (*a. multiplex*) – bax: poliartrit

Distrofik artrit (*a. dystrophica*) – oynaq toxumalarının aseptik iltihabı və degenerativ dəyişikliyi ilə xarakterizə olunan artrit

Dizenteriya artrit (*a. dysenterica*) – dizenteriyalı xəstələrin sağalma

dövründə əsasən diz və aşıq-baldır oynaqlarının zədələnməsi ilə gedən infeksiyon-allergik artrit

Ekssudativ artrit (*a. exsudativa*) – oynaq boşluğunda ekssudatın əmələ gəlməsi ilə xarakterizə olunan artrit

Funqoid artrit (*a. fungoidea*) – göbələk xəstəlikləri zamanı törədiciyin hemotogen yolla və ya yaxınlıqda yerləşən toxumalardan oynağa keçməsi nəticəsində inkişaf edən artrit

Göbələk artrit (*a. mycotica*) – bax: funqoid artrit

Hemofilik artrit (*a. haemophilica*) – hemofilialı xəstələrdə oynaq boşluğuna təkrar çoxsaylı qansızmalar nəticəsində inkişaf edən artrit

İdiopatik yuvenil artrit – xroniki proqressivləşən gedişli, heterogen xəstəliklər qrupu

İersinoz artrit – qarında müxtəlif lokalizasiyalı ağrı, enterokolit, xolesistit, appendikulyar kolika ilə yanaşı artrit simptomları

İnfeksiyon artrit (*a. infectiosa*) – hər hansı bir mikroorqanizmlə yoluxma zamanı meydana çıxan artrit

İnfeksiyon-allergik artrit (*a. infectiosa allergica*) – hər hansı bir mikroorqanizmlə yoluxma zamanı meydana çıxan ümumi allergiyanın təzahürü olan artrit

İnfeksiyon-bakterial artrit – bir və ya bir neçə oynağın, müalicə olunmasa, dağılmasına gətirib çıxara bilən ağır iltihabı

İnfeksiyon-qranulematoz artrit – sinovial toxumasında qranulemmalar tapılan, oynaqların bakterial etiologiyalı xroniki gedişli iltihabı

İrinli artrit (*a. suppurativa*) – irinli infeksiya törədicisinin oynağa düşməsi nəticəsində inkişaf edən və

oynaq elementlərinin destruksiyası ilə təzahür edən artrit

Manqo artriti (*a. malleosza*) – Manqo xəstəliyinin ağırlaşması kimi inkişaf edən seroz, seroz-fibrinoz və ya irinli artrit

Mikrokristallik artrit – oynaqlarda mikrokristalların, natrium uratlarının, kalsium pirofosfatlarının, oksalat duzlarının toplanması ilə gedən artrit

Miqrasiyaedən artrit (*arthritis migrans*) – əsasən revmatizm xəstəliyi zamanı təsadüf olunan, ardıcıl olaraq bir oynaqda proses söndükdən sonra digər oynaqın zədələnməsi ilə gedən artrit

Parakarsinomatoz artrit (*a. paracarcinomatosa*) – müxtəlif lokalizasiyalı bədxassəli şişlərin ağırlaşması kimi meydana çıxan artrit

Peşə artriti (*a. professionalis*) – peşə faktorlarının təsirindən inkişaf edən distrofik artrit

Podaqra artriti (*a. podagrica*) – podaqralı xəstələrdə sidik turşusu duzlarının oynaq toxumasında toplanması nəticəsində inkişaf edən kəskin artrit

Ponsenin vərəm artriti – *bax:* Pons poliartriti

Psoriatik artrit (*a. psoriatica*) – psoriazlı xəstələrdə distal falanqalararası oynaqların deformatsiyası, destruksiyası və ankilozu ilə gedən xroniki artrit

Revmatik artrit (*a. rheumatica*) – revmatizmanın kəskin dövründə əsasən iri və orta oynaqların sinovial qişasının və periartikulyar toxumasının ekssudativ iltihabı ilə xarakterizə olunan kəskin və ya yarımkəskin artrit

Revmatoidəbənzər artrit – klinik

gedişinə görə revmatoid artriti xatırladan, lakin başqa nozoloji vahidlərə aid olan artritlərin ümumi adı

Septik artrit – *bax:* infeksiyon-bakterial artrit

Seroz artrit (*a. serosa*) – oynaq boşluğuna seroz ekssudatın toplanması ilə xarakterizə olunan artrit

Seroz qızılyel artriti (*a. erysipelato-sa serosa*) – qızılyelin ağırlaşması kimi təzahür edən infeksiyon artrit

Seroz-fibrinoz artrit (*a. serosofibrinosa*) – oynaq boşluğuna seroz-fibrinoz ekssudatın toplanması ilə xarakterizə olunan artrit

artrit (*a. syphilitica*) – anadangəlmə və ya qazanılmış sifilis zamanı ekssudativ sinovit və ya osteoxondrit formasında inkişaf edən artrit

Sklerodermik artrit (*a. sclerodermica*) – sistem sklerodermiya zamanı inkişaf edən, əsasən xırda oynaqları zədələyən, oynaq kapsulu və oynaqətrafi toxumaların fibroz-indurativ dəyişikliyi ilə xarakterizə olunan artrit

Spesifik infeksiyon artrit (*a. infectiosa specifica*) – *bax:* infeksiyon artrit

Süzənək artriti (*a. gonorrhoeica*) – süzənək zamanı hemotogen yolla törədicinin oynaq boşluğuna düşməsi nəticəsində inkişaf edən artrit

Vərəm artriti – *bax:* Pons poliartriti

Yuvenil revmatoidli artrit – 16 yaşınadək uşaqların revmatoidli artriti

Zərdab artriti – 1) zərdab xəstəliyi zamanı inkişaf edən artrit; 2) oynaqda Artyus fenomeni nəticəsində inkişaf edən artrit

Artritlik status (*status arthriticus*) – podaqra tutmalarından öncə baş verən mədə-bağırsaq və sinir pozğunluqları

Artritizm

Artritizm (*arthritis*) – artrit xəstəliyinə xüsusi meyilliyi ifadə etmək üçün istifadə olunan termin

Artrit-sinovit (*arthritis synovitis*) – oynaq kapsulunun əsasən sinovial membranın iltihabı ilə xarakterizə olunan artrit

Artrodez (*arthrodesis*) – oynağı tələb olunan vəziyyətdə fiksə etmək üçün tələb olunan cərrahi əməliyyat

Kombinə olunmuş artrodez (*a. combinata*) – oynaqdaxili artrodezin vətər-əzələ plastikası ilə birgə icra edilməsi

Kompression artrodez (*a. compressiva*) – oynaq səthlərinin xüsusi kompression əlavələrlə kompressiya edilməsi ilə həyata keçirilən artrodez

Olbi artrodezi (F. H. Albee, 1876-1945, amer. cərrahi) – bud-çanaq oynağının oynaqdanxaric artrodezi (qalça və qamış sümüklərindən götürülmüş iki autotransplantatın qalça qanadının arxa hissəsi və böyük burma arasında fiksə olunması)

Oynaqdanxaric artrodez (*a. extra-articularis*) – sümük transplantatının və ya kompression aparatının köməyi ilə icra olunan artrodez

Oynaqdaxili artrodez (*a. intraarticularis*) – oynaq qığırdağının xaric edilməsi və oynağın immobilizasiyası nəticəsində ankilozun əldə edilməsi ilə icra olunan artrodez

Smit-Petersen artrodezi (M.N. Smith-Petersen, 1886-1953, amer. cərrahi) – oma-qalça oynağının vərəmlə zədələnməsi zamanı icra olunan artrodez

Sorrel artrodezi (E. Sorrel) – koksitlər zamanı bud-çanaq oynağının qalça sümüyü qanadından götürül-

müş transplantatla oynaqdanxaric artrodezi

Wilson artrodezi (J. C. Wilson, 1888 ildə an. olub, amer. cərrahi) – bud-çanaq oynağının qalça sümüyündən götürülmüş ayaqcıqlı sümük transplantatının köməyi ilə qoyulan oynaqdankənar artrodezi

Artrodiya (*arthrodia*) – bax: kürəyə-bənzər oynaq

Artroksezi (*arthroxesis*) – oynaq boşluğunun açılaraq patoloji dəyişilmiş toxumaların xaric edilməsi cərrahi əməliyyatı

Artroqrafiya – oynaqların rentgenoloji müayinəsi

Artroqripoz (*arthrogryposis*) – ətraf əzələlərinin inkişafdan qalması nəticəsində çoxsaylı kontrakturaların inkişafı ilə xarakterizə olunan anadangəlmə xəstəlik

Artroliz (*arthrolysis*) – cərrahi əməliyyat: oynağın mobilizasiyası məqsədilə oynaq boşluğunun açılaraq fibroz birləşmələrin kəsilməsi

Artrologiya – daxili xəstəliklərin oynaq xəstəliklərinin etiologiyası, patogenezi, klinik təzahürləri, diaqnostika, müalicə və profilaktikasını öyrənən bölməsi

Artropatiya (*arthropathia*) – oynaqların distrofik mənşəli zədələnmələrinin ümumi adı

Neyrogen artropatiya (*a. neurogena*) – oynaqların ikincili zədələnməsi nəticəsində ağrı və proprioseptiv hissiyyatın itməsi ilə gedən xəstəlik

Salvarsan artropatiyası (*a. salvarsanica*) – sifilis əleyhinə salvarının təsiri nəticəsində inkişaf edən oynaqlarda hərəkət məhdudluğu və hərəkətin ağrılı olması

Artroplastika – xəstə və funksiyala-

rını itirmiş bir oynağın zədələnmiş və ya funksional olaraq yararsız elementlərinin əvəz edilməsi ilə cərrahi yolla yenidən formalaşdırılması

Artroskleroz (*arthrosclerosis*) – oynaq kapsulu toxumasının sklerozu

Artroskop – travmatologiya sahəsində oynaqlarda cərrahi əməliyyatların minimal invaziv olaraq həyata keçirilməsinə köməklik göstərən endoskopik alət

Artroskopiya – oynaq boşluğunun artroskoplə müayinəsi

Artrotenodez (*arthrotenodesis*) – 1) ayağın iflici zamanı baldır əzələlərinin vətərlərindən istifadə etməklə aşıq-baldır oynağının funksional əlverişli vəziyyətdə fiksasiyası cərrahi əməliyyatı; 2) əlin iflici zaman bilək oynağının funksional əlverişli vəziyyətdə fiksasiyası cərrahi əməliyyatı

Artrotomiya (*arthrotomia*) – oynaq boşluğunun açılması

Drenaj artrotomiyası – irinli artritlərin zamanı ekssudatın oynaq boşluğundan axınını təmin etmək üçün icra olunan artrotomiya

Folkmann artrotomiyası – diz oynağının yumşaq toxumalarını kəndələn kəsdikdən sonra diz qapağının rəndələnməsi və xaçvari bağlayan bağların kəsilməsindən sonra aparılan artrotomiya

Həqiqi artrotomiya (*arthrotomia vera*) – oynaq boşluğunda müalicəvi manipulyasiyalar məqsədilə icra olunan artrotomiya

Ludloff artrotomiyası – budun ana-dangəlmə çıxıqlarında aparılan cərrahi əməliyyat zamanı bud-çanaq oynağının açılması

Oşmann artrotomiyası – bud-çanaq oynağının, yumşaq toxumaların

ön-qalça qanadından böyük burmardan keçməklə oturma qabara qədə kəsilərək böyük burmanın ona bitişmiş əzələlərlə birlikdə öndə çəkilməklə icra olunan artrotomiyası

Şassenyak artrotomiyası – diz qapağı bağının, dördbaşlı əzələ vətərinin lateral kənarından aparılan artrotomiya

Uayt artrotomiyası – bud-çanaq oynağının bud sümüyünün arxasından gələn qövsvari kəsiklə artrotomiyası

Artroz (*arthrosis*) – oynaq qığırdlaqlarının degenerasiyası və oynaq səthlərinin konkvəntliyinin pozulması ilə gedən patoloji vəziyyətlərin ümumi adı

Birincili artroz (*a. primaria*) – əsasən 40-yaşdan yuxarı şəxslərdə nəzərə çarpan, səbəb olmadan bir neçə oynaqda eyni zamanda başlayan artrit

Deformasiyaedən artroz (*a. deformans*) – sümüklərin oynaq səthlərinin destruktiv və hiperplastik dəyişikliyi nəticəsində güclü ağrı ilə təzahür edən artroz

Generalizə olunmuş artroz (*a. generalisata*) – çoxsaylı oynaqların zədələnməsi ilə xarakterizə olunan artroz

Genuin artroz (*a. genuina*) – bax: birincili artroz

İkincili artroz (*a. secundaria*) – digər xəstəliklərin və ya oynaqların zədələnməsinin nəticəsi kimi meydana çıxan artroz

Poliartikulyar artroz (*a. polyarticularis*) – bax: generalizəolunan artroz

Rizomialik artroz (*a. rhizomelica*) – bax: rizartroz

Unkovertebral artroz (*a. uncover-*

Artrozis

tebralis) – boyun, bazu nevritləri və digər nevroloji əlamətlərlə təzahür edən, III-VII boyun fəqərələrinin arxa-lateral səthlərinin çıxıntıları arasında əlavə əmələ gələn oynaq-ların deformasiya edən artrozu

Artrozis (yun. *arthron* oynaq) – həddən artıq hərəkətli oynaqın hərəkətini məhdudlaşdırmaq üçün icra olunan cərrahi əməliyyat

Artyus fenomeni (N. M. Arthus, 1862-1945, frans. fizioloqu) – damar divarında və toxumalarda allergen-anticism kompleksinin presipitasiyası nəticəsində toxumaların nekrozu və yerli hiperergik iltihabi reaksiya

Artyus fenomeni passiv – sensibilizasiya olunmuş orqanizmə yeridilmiş hər hansı antigenə yerli anafilaktik reaksiya

Asbestov cismcikləri – mikroskopiya zamanı asbestozlu xəstələrin ağciyər toxumalarında aşkar edilən asbes tozunun hissəcikləri

Asbestoz (*asbestosis*) – ağciyərlərin asbest tozunun təsiri nəticəsində yaranan diffuz intersistial fibrozu

Asbo-Xansen simptomu (G. Asboe-Hansen, amer. dermatoloqu) – qabarcığın üstündən basdıqda periferiyaya doğru böyüməsi

Asbo-Xansen sindromu (G. Asboe-Hansen) – yenidoğulmuş qız uşaqlarında yerində hiperkeratotik laylanma və piqmentasiya qoyan, bir xətt boyunca yerləşən ləkəli vezikulyar və pustulyoz səpgilər

Asefaliya (*acephalia*) – başın olmamasından ibarət inkişaf anomaliyası (adətən digər orqanların anomaliyaları ilə birləşmə təsadüf olunur)

Asefalobraxiya (*acephalobrachia*) –

başın və yuxarı ətrafların olmamasından ibarət inkişaf qüsuru

Asefaloqastriya (*acephalogastrica*) – başın və qarın boşluğunun yuxarı hissəsində yerləşən orqanların olmamasından ibarət inkişaf qüsuru

Asefalopodiya (*acephalopodia*) – başın və aşağı ətrafların olmamasından ibarət inkişaf qüsuru

Asefalotorasiya (*acephalothoracia*) – başın və döş qəfəsinin olmamasından ibarət inkişaf qüsuru

Aseklidin (*aceclidinum*) – xolinometik təsir göstərən maddə

Aseksualizm (*asexualis*) – *bax*: aseksuallıq

Aseksuallıq (*asexualis*) – cinsi marağın olmaması

Asemiya (*asemia*) – şəkilçəkmə qabiliyyətinin pozulması

Aseptik (yun. *aseptikos*) – zərərsizləşdirilmiş, aseptikanın qanunlarına uyğun olaraq canlı mikroorqanizmlər və onların sporlarından azad edilmiş

Aseptika (*a-* + yun. *septikos* çürüdən) – yaranı mikrobardan qorumaq üçün yaraya toxunacaq əşyaların müxtəlif üsulla dezinfeksiya edilməsi, infeksiyanın düşməsinin qarşısının alınması

Aseptomatik – simptomuz

Aserofobiya – turş qidalardan patoloji qorxu

Aservuloma (*acervuloma*) – *bax*: psammoma

Asetal fosfatidlər – ali yağ turşularının aldehid qalığının tərkibinə daxil olan fosfatidlər qrupu

Asetil koenzim A – sirkə turşusu ilə koenzim A-nın kondensasiya makroergik məhlulu, bir çox metabolik proseslərdə koenzim A-nın kofermenti kimi iştirak edən maddə

Asetildigitoksin (*acetyldigitoxinum*)

– xroniki ürək çatışmazlığı zamanı tətbiq olunan ürək qlükozidi

Asetilen üsulu – *bax*: Qrollmen üsulu

Asetilxolin (*acetylcholinum*) – mərkəzi sinir sistemində, vegetativ düyünlərdə, parasimpatik və həərki sinir uclarında sinir oyanıqlığını təmin edən, orqanizmdə əmələ gələn biogen maddə

Asetilxolinesteraza – asetilxolinin hidroliz reaksiyasını katalizə edən ferment; sinir oyanıqlığının xolinergik sinir liflərinə ötürülməsi prosesində iştirak edir

Asetilxolin-hidrolaza – *bax*: asetilxolinesteraza

Asetil-KoA-sintetaza – ATF-nin iştirakı ilə sirkə turşusu və koenzim A-dan asetil koenzim A-nın əmələ gəlməsini katalizasiya edən ferment

Asetilsalisil turşusu (*acidum acetylsalicylicum*) – qeyri-steroid iltihab əleyhinə preparat

Asetiltransferaza – asetil qalığının asetil koenzim A-dan müvafiq akseptora aparılmasını katalizasiya edən transferaza sinfi fermentlər qurupu

Aseton (*acetum*) – mərkəzi sinir sisteminə oyadıcı və narkotik təsir göstərən sadə keton (şəkərli diabet zamanı maddələr mübadiləsinin pozğunluğu nəticəsində yarana bilər)

Aseton cismicikləri – *bax*: keton cismicikləri

Asetonemiya (*aseton* + yun. *haima* qan) – qanda asetonun miqdarının (keton cismiciklərinin) 1,0-2,0 mq% -dən çox olması

Asetonuriya (*acetonuria*) – sidikdə keton cismiciklərinin artması (şəkərli

diabet, aseton zəhərlənmələri və acıq zamanı müşahidə olunur)

Astenik ürəyi (*cor asthenicum*; sin. asılan ürək, damcışəkilli ürək) – astenik bədən quruluşlu insanlarda ürəyin rentgen kölgəsində ürəyin anatomik oxunun şaquli vəziyyətə yaxınlaşmasından ibarət konstitusional forma

Asfiksiya (*asphyxia*) – orqanizmin toxumalarına oksigen daxil olmasının birdən-birə kəsilməsi nəticəsində həyat üçün təhlükəli vəziyyətin yaranması

Anadangəlmə asfiksiya (*a. congenitus*) – yenidoğulmuşun ödemli formalı hemolitik xəstəliyi zamanı inkişaf edən asfiksiya

Bətdaxili asfiksiya (*a. uterina*) – *bax*: dölün asfiksiyası

Dölün asfiksiyası (*a. fetus*) – döldə uşaqıq-cift qan dövranının və ya hamilə qadında göbək qan dövranının xroniki və ya kəskin pozulması nəticəsində inkişaf edən asfiksiya

Dölün xroniki asfiksiyası (*a. fetus chronica*) – hamilə qadınlarda toksikoz, rezus uyğunsuzluq, hamiləliyin müddətinin normadan artıq olması, şəkərli diabetin olması zamanı ciftə baş verən dəyişiklik nəticəsində ləng inkişaf edən asfiksiya

Mexaniki asfiksiya – tənəffüsün qarşısının mexaniki yolla alınması ilə xarakterizə olunan ağır asfiksiya

Travmatik asfiksiya (*a. traumatica*) – döş qəfəsinin, qarın boşluğunun və ya bütövlükdə bədənin sıxılması zamanı meydana çıxan, sıxılma yerindən yuxarı nahiyələrdə geniş venoz durğunluq, çoxsaylı qansızmalarla xarakterizə olunan asfiksiya

Yenidoğulmuşun asfiksiyası (*a. neonatorum*) – yenidoğulmuşun ürək

Asfiqmiya

fəaliyyəti qaldığı halda tənəffüsün olmaması və ya qeyri-müntəzəm tənəffüs hərəkətlərinin olması ilə xarakterizə olunan ağır asfiksiyası
Yenidoğulmuşun ağ asfiksiyası (*a. neonatorum pallida*) – yenidoğulmuşun, dəri örtüyünün hədsiz dərəcədə solğunlaşması, reflekslərin olmaması, əzələ hipotoniyası, kəskin bradikardiya və ürək tonlarının kütləşməsi ilə xarakterizə olunan ağır asfiksiyası

Yenidoğulmuşun göy asfiksiyası (*a. neonatorum livida*) – dəri örtüyünün göyərməsi, bradikardiya, vətər reflekslərinin enməsi, buynuz qışa, udma reflekslərinin və əzələ tonusunun saxlanması ilə xarakterizə olunan ağır asfiksiya

Yenidoğulmuşun ikincili asfiksiyası (*a. neonatorum secundaria*) – yenidoğulmuşun doğuşun başlanğıcından bir az sonra baş verən asfiksiyası

Yenidoğulmuşun intranatal asfiksiyası (*a. neonatorum intranatalis*) – yenidoğulmuşun doğuşun başlanğıc anında baş verən asfiksiyası

Asfiqmiya (*asphygmia*) – bax: akrotizm

Asialiya (*asialia*) – tüpürcək ifrazının tamamilə olmaması

Asid- (lat. *acidus* turş, *acidum* turşu) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “turş”, “turşu”, “turşuluq” mənasını verir

Asideiroz – dövr edən qanda dəmirin azalması

Asidemiya (*acidaemia*) – qanda turşunun olması (dissosə olunmamış halda və ya anionlar şəklində)

Asido- – bax: asid

Asidofil – 1) turş boyalarla boyanan; 2) turş mühitdə çoxalan

Asidofil indeksi – uşaqlıq yolu yaxmasında asidofil hüceyrələrin faiz göstəricisi

Asidofil qranulosit (*granulocytus acidophilus*) – dənələri turş boyalarla qırmızı rəngə boyanan qranulosit

Asidofiliya (sin. oksifiliya) – sitoplazma və digər hüceyrə elementlərinin, lifli strukturların turş boyalarla boyanma xüsusiyyəti

Asidofilosit (*acidophilocytus*) – bax: asidofil qranulosit

Asidogenez (*acidogenesis*) – böyrək kanalciqlarında NaH_2PO_4 -dən Na_2HPO_4 -ün əmələ gəlməsindən ibarət turşu-qələvi balansının tənzimlənmə prosesi

Asidotest (*acidotest*) – mədə şirəsinin turşuluğunun dolayı müayinə metodu (daxilə verilmiş 2,4-diamino-4-etoksi azobenzolun HCl-la əmələ gətirdiyi birləşmənin sidikdə təyin olunması nəticəsində)

Asidoz (*acidosis*) – orqanizmdə turşu-qələvi müvazinətinin anionların artması istiqamətində dəyişməsi

Böyrək asidozu (*a. renalis*) – sidiklə turşuların kifayət qədər xaric olmaması və ya qələvilərin normadan artıq xaric olması nəticəsində inkişaf edən asidoz

Dekompensə olunmuş asidoz (*a. decompensata*) – bax: kompensə olunmamış asidoz

Yenidoğulmuşların tranzitor asidozu – bax: yenidoğulmuşların böyrək asidozu

Yenidoğulmuşların respirator asidozu (*a. respiratoria neonatorum*) – yenidoğulmuşlarda respirator distress sindromu zamanı inkişaf edən qaz asidozu

Diabetik asidoz (*a. diabetica*) – şəkərli diabet zamanı qanda yağla-

rın tam olmayan oksidləşmə məhsullarının toplanması nəticəsində inkişaf edən asidoz

Ekzogen asidoz (*a. exogena*) – orqanizmə kənardan çox miqdarda turşuların daxil olması nəticəsində meydana çıxan asidoz

Əməliyyatdan sonrakı asidoz (*a. postoperativa*) – böyük cərrahi əməliyyatlardan sonra əməliyyat yarasından iltihabi reaksiyanın turş məhsullarının sorulması, bundan əlavə, tənəffüs, qan dövrəni və böyrək funksiyalarının pozulması nəticəsində inkişaf edən asidoz

İfrazat asidozu (*a. excretoria*) – orqanizm tərəfindən çox miqdarda qələvilərin xaric olması və ya uçuclu olmayan turşuların artıq miqdarda daxil olması nəticəsində inkişaf edən asidoz

Kompensəolunmamış asidoz (*a. incompensata*) – qanın PH-nın turş mühit tərəfə (7,34-ə qədər) dəyişməsi ilə xarakterizə olunan asidoz

Kompensəolunmuş asidoz (*a. compensata*) – qanın PH-nın 7,35-7,45 arasında dəyişdiyi asidoz

Qarışıq asidoz (*a. mixta*) – iki və ya daha artıq asidozun birgə təzahür etməsi

Respirator asidoz – qanın PH-nın aşağı düşməsi və PaCO₂-nin 40 mm c.süt-dan yuxarı qalxması

Metabolik asidoz – plazmada PH-ın aşağı düşməsi, bikarbonatların konsentrasiyasının azalması, süd turşusunun artması

Qastroenteral asidoz (*a. gastroenteralis*) – ishal, bağırsağ möhtəviyyətli qusma, bağırsağ və öd fistulaları zamanı inkişaf edən ifrazat asidozu

Qeyri-qaz asidozu (*a. ingasea*) –

orqanizmdə uçmayan turşuların artıq miqdarda toplanması nəticəsində inkişaf edən asidozların ümumi adı

Qaz asidozu (*a. gasea*) – *bax*: respirator asidoz

Mübadilə asidozu (*a. metabolica*) – *bax*: metabolik asidoz

Asılmış ürək (*cor pendulum*) – *bax*: astenik ürək

Asilxolin-asilhidrolaza – *bax*: xolinesteraza

Asil-KoA – *bax*: asilkoenzim A

Asil-KoA dehidrogenaza – yağ turşuları mübadiləsində inkişaf edən oksidoreduktaza sinfindən olan ferment

Asil-KoA-sintetaza – ATF-in iştirakı ilə karbon turşusunun asetil koenzim A-ya çevrilməsi reaksiyasını katalizə edən ferment

Asilkoenzim A – karbon turşusunun koenzim A ilə kondensasiya məhsulu

Asimboliya – *bax*: asimvoliya

Asimmetrik olmayan – simmetrik olmayan

Asimmetriofobiya (*a+* yun. *symmetros* düz, uyğun) – asimmetrik cislərdən qorxma

Asimmetriya (yun. *asymmetria* uyğunsuzluq) – bədənin və ya orqanın cüt hissələrinin hər hansı bir nöqtəyə, oxa və ya müstəviyə nəzərən qaydasız yerləşməsi

Asimptomatik – simptomuz

Asimvoliya (*asymbolia*) – şərti işarələrin mənasını başa düşmək qabiliyyətinin pozulması

Asineregiya (*asynergia*) – baş beyin yarımkürlərinin üzvi zədələnməsi zamanı hərəkətlərin müstərkliyinə itməsi

Asinklitizm (*asynclitismus*) – dölün

başının sagittal tikişin qasıq simfizinə və ya promontoriuma doğru istiqamətlənməsi ilə kiçik çanağın yuxarı aperturasında yerləşməsi

Arxa asinklitizm (*a. posterior*) – döl başının sagittal tikişinin qasıq simfizinə yaxın, arxada yerləşən təpə nahiyəsinin isə kiçik çanağın yuxarı aperturasına pərçimlənməsi
Litsmann asinklitizmi – *bax*: arxa asinklitizm

Negele asinklitizmi – *bax*: ön asinklitizm

Ön asinklitizm (*a. anterior*) – döl başının sagittal tikişinin promontoriuma yaxın, öndə gedən təpə nahiyəsinin isə kiçik çanağın yuxarı aperturasına pərçimlənməsi

Asinoz (лат. *acinosus* üzüm salxımı şəklində olan) – 1) salxımşəkilli; 2) asinusa aid olan

Asinufobiya – eşşəklərdən patoloji qorxu

Asinus (*acinus*) – 1. tənəffüs bronxiolarlarında, alveoliar yollardan və alveollardan ibarət olan ağciyərlərin struktur vahidi; 2. *bax*: vəzili asinoz

Asistiya (*acystia*) – sidik kisəsinin olmamasından ibarət inkişaf anomaliyası

Asistoliya (*asystolia*) – ürək fəaliyyətinin və bioelektrik aktivliyinin olmaması

Askanazi hüceyrələri (M. Askanazy, 1865-1950, alm. patoloqu) – qalxanabənzər vəzidə yerləşən onkositlər

Askarid (yun. *askaris*, *askaridos* bağırsağ qurdu) – insanlarda xəstəlik törədən bağırsağ nematodozlarından olan *Ascaris lumbricoides* qurdu

Askaridoz (*ascariidosis*) – askarid (*Ascaris lumbricoides*) adlı iri helmintlər tərəfindən törədilən, ümu-

mi intoksikasiya, ağızda sulanma, xəstələrin yuxuda olarkən dişlərini bir-birinə sürtməsi, üzdə və bədəndə allergik səpgilər, mədə-bağırsaq və digər orqanlarda patoloji pozğunluqlar ilə müşahidə edilən parazitər xəstəlikdir

Asklepeyon (yun. *asklepeion*) – qədim Yunanıstanda xəstələrin qəbulu və stasionarda saxlanması üçün xüsusi təchiz olunmuş yer

Askoli reaksiyası (A. Ascoli, 1877-1957, ital. biokimyəçi) – müayinə olunan materialda qarayara çöplərinin termotabil antigenin presipitasiya reaksiyasına əsasən aşkar edilməsi üsulu

Askomikoz (*ascosmycosis*) – *bax*: blastomikoz

Askorbin turşusu (*acidum ascorbinicum*) – C vitamini

Asqırdıcı qaz – asqırdıcı təsir edən hərbi zəhərləyici maddə «Asnitin» həbləri (*tabulettae «asnithinum»*) – tərkibində vitamin C, nikotin turşusu, B₁ vitamini və qlükoza olan kompleks preparat

Asomniya (*asomnia*) – yuxusuzluq

Asparagin – azot mübadiləsində işti-rak edən, zülalların tərkibinə daxil olan əvəzolunan aminturşu

Asperger sindromu – intellekt və sosial uyğunlaşmanın pozuntusu

Aspergilloma (*aspergilloma*; sin. aspergilloz misetoma) – ağciyərlərdə kif göbələklərinin törətdiyi şişəbənzər törəmə

Aspergillotoksikoz (*aspergillotoicosis*) – kif göbələkləri ilə yoluxmuş qıdadan istifadə zamanı əmələ gələn toksikozların ümumi adı

Aspergilloz (*aspergillois*) – Aspergillus göbələklərinin səbəb olduğu,

ilkın zədələnmə mənbəyi ağciyərlər olan mikoz

Buynuz qişanın aspergillozu (*a.*) – *bax:* keratit aspergillozu

Dəri aspergillozu (*a. cutis*) – əsasən dərinin düyün, infiltrat və yara əmələ gəlməsi ilə zədələndiyi aspergilloz

Dərinin ekzemaabənzər aspergillozu (*a. cutis eczemuidea*) – dishidrotik və ya seboreya ekzemasını xatırladan dəri aspergillozu

Dərinin infiltrativ-yaralı aspergillozu (*a. cutis infiltrativa ulverosa*) – yaralanmaya meyilli olan infiltratların əmələ gəlməsi ilə gedən dəri aspergillozu

Dərinin qummoz aspergillozu (*a. cutis gummosa*) – dəri altında absesləşərək fistula əmələ gətirən düyünlərin olması ilə gedən dəri aspergillozu

Dərinin papillomatoz-verrukoz aspergillozu (*a. cutis papillomatosa verrucosa*) – ziyiləbənzər törəmələrin əmələ gəlməsi ilə gedən dəri aspergillozu

Dərinin yaralı aspergillozu (*a. cutis ulcerosa*) – zəif qranulyasiya edən yaraların əmələ gəlməsi ilə gedən dəri aspergillozu

Visseral aspergilloz (*a. visrecalis*) – əsasən daxili orqanların zədələndiyi aspergilloz

Aspergilloz misetoma – *bax:* aspergilloma

Aspermatizm (*aspermatusmus*; *a-* + *yun.* sperma, spermatos toxum, sperma) – cinsi əlaqə zamanı eyakulyasiyanın olmaması

Həqiqi aspermatizm (*a. verus*) – sinir-psixi pozğunluqlar zamanı spermanın sidikçixarıcı kanala atılma-

sının pozulması nəticəsində inkişaf edən aspermiya

Kortikal aspermatizm (*a. corticalis*) – *bax:* psixogen aspermiya

– **Mexaniki aspermatizm** (*a. mechanicus*) – sidikçixarıcı kanalın anadangəlmə və ya qazanılma anomaliyaları nəticəsində inkişaf edən aspermiya

Neyropsixi aspermatizm (*a. neuropsychicus*) – *bax:* həqiqi aspermiya

Neyroreseptor aspermatizm (*a. neuroceptorius*) – cinsiyyət üzvü başının və ya cisminin sinir uclarının hissiyyatının itirilməsi nəticəsində inkişaf edən həqiqi aspermiya

Psixogen aspermatizm (*a. psychogenus*) – hər hansı bir psixoloji faktorun eyakulyator refleksə tormozlayıcı təsiri nəticəsində inkişaf edən həqiqi aspermiya

Spinal aspermatizm (*a. spinalis*) – onurğa beyninin zədələnməsi nəticəsində inkişaf edən həqiqi aspermiya

Süni aspermatizm (*a. artificialis*) – vazoliqatura əməliyyatından sonra inkişaf edən aspermiya

Yalançı aspermatizm (*a. sprius*) – sidikçixarıcı kanalın keçiriciliyinin pozulması, spermanın özlülüyünün artıq olması və ya daxili sfinktorun atoniyası zamanı spermanın sidik kisəsinə atılması nəticəsində inkişaf edən aspermiya

Aspermiya (*aspermia*) – toxum mayesinin ifraz olunmaması

Şüa aspermiyası (*a. radialis*) – radiasiyanın təsirindən inkişaf edən aspermiya

Aspirasion üsul – havanın filtr və ya kimyəvi uducudan keçmək şərti ilə yığmaqla müayinə üsulu

Aspirator

Aspirator (*aspiratum*) – havanı və ya mayeni avtomatik olaraq çəkmək üçün cihaz

Aspirin – *bax*: asetilsalisil turşusu

Aspivov cihazı – labirinti soyuq hava ilə qıcıqlandırmaqla nistaqm yaratmaq üçün alət

Aspleniya (*asplenia*) – irsi və ya qazanılmış patologiya olub, dalağın olmaması

Aspontanlıq (*a-* + lat. *spontaneus* spontan) – hərəkəti, nitq və psixi fəaliyyətə təhrik meylinin olmaması

Assam qızdırması – *bax*: Hindistan visseral leyşmaniyozu

Assenizasiya (frans. *assainissement*) – sənaye və məişət qalıqlarının xüsusi nəqliyyat vasitəsilə daşınması və zərərsizləşdirilməsi sistemi

Assimilyasiya – birləşdirmə

Assistent (*assistens*) – mütəxəssisin köməkçisi (məs., cərrahın cərrahi əməliyyat zamanı köməkçisi)

Assit (*ascites*; yun. *askites* *hydrops* qarın hidroposu) – qarın boşluğuna mayenin, transsudantın toplanması
Anadangəlmə assit (*a. congenitus*) – yenidoğulmuşun ödemli formalı hemolitik xəstəliyi zamanı inkişaf edən assit

Refrakter assit – hipoproteinemiya və miksedema zamanı yaranan assit

Assit-aqar – bərk aqardan və steril assitik mayedən təşkil olunmuş qono və meninqokokkları becərmək üçün qidalı mühit

Assit-bulyon – bərabər miqdarda qidalı bulyon və steril assitik mayedən ibarət olan, qono və meninqokokkları becərmək üçün qidalı mühit

Assitik maye – qarın boşluğuna assit zamanı yığılmış seroz maye (az hallarda tərkibində qan və ya limfa olur)

Assit-peritonit (*ascites peritonitis*) – qarın boşluğunda assit olduğu zaman inkişaf edən peritonit

Assmann-Redekerin erkən infiltratı – *bax*: erkən infiltrat

Assosiasiya (*associatum*) – psixologiyada – psixi hadisələrin birinin digərinə təkan verməsi

Əlamətə görə assosiasiya – obyektlərin xarici əlamətlərinə görə yaranan assosiasiya (məs., təyyarə-qartal)

Əlaqəli assosiasiya – obyektlərin zamana və ya məkana görə uyğunluğu əsasında meydana gələn assosiasiya (dəniz – sahil, üstü – ocaq)

Məntiqi assosiasiya – fikrin, hadisənin, əsas məqsədin məntiqi ardıcılığı

Assosiasiya olunmuş hepatit antigeni – *bax*: Avstraliya antigeni

Assosiasiya olunmuş nistaqm (*nys-tagmus associatus*) – göz almalarının eyni istiqamətdə hərəkət etməsi ilə gedən nistaqm

Assosiativ cavab – qıcıqlandırıcıya cavab olaraq baş beyin yarımkürələri qabığının assosiativ nahiyələrində bioelektrik aktivliyin dəyişməsi

Assosiativ eksperiment – yoxlanılan şəxsin psixi proseslərinin tempini, emosional reaksiyalarını, verilən suallara cavab verməsini qeydə almaqla psixikanın öyrənilmə metodu

Assosiativ əlaqəsizlik – əlaqəsiz təfəkkür

Assosiativ sinir yolları (*tractus nervosi associationis*) – mərkəzi sinir sisteminə bir baş beyin yarımkürəsi daxilində beyin qabığının müxtəlif nahiyələrini əlaqələndirən gətirici yollar

Astaxov sınağı (S.N. Astaxov) – qaşüstü nahiyədə yuxarı göz qapaq-

larını sıxdıqda göz qapaqlarının bağlanması ilə özünütələqinin və hipnoza meyilliliyin artıq olmasının müəyyən edilməsi

Astatik – qeyri-sabit

Astaziya (*astasia*) – müvazinətini saxlaya bilməmək, eyni zamanda əllərin yanlara doğru nizamsız hərəkəti

Astaziya-abaziya (*astasia-abasia*) – hərəkətin pozulması, kömək olmadan ayaq üstə gəzmənin və dayanmanın mümkünsüzlüyü

Asteatoz (*asteatosis*) – *bax*: kserodermiya

Asten- (yun. *asthenes*) – mürəkkəb sözlərin tərkibinə daxil olub zəif, zəifləmiş mənasını verir

Astenik – neyro-psixoloji zəiflik, xroniki yorğunluq sindromu, səbirsizlik, qərarlılıq

Astenik xəstəlik – *bax*: total asteniya

Astenik sindrom – *bax*: asteniya

Astenik ürək (*cor asthenicum*) – astenik bədən quruluşlu insanlarda ürəyin anatomik oxunun şaquli vəziyyətdə yaxın olan və rentgenoloji olaraq kiçik rentgen kölgəsi verən konstitusional forması

Asteniya (*asthenia*) – yorğunluq, əhval-ruhiyyənin enməsi, ümumi zəiflik, yuxu və vegetativ pozğunluqlar
Fiziki asteniya (*a. physicalis*) – tez fiziki üzülmə ilə təzahür edən asteniya

Hiperstenik asteniya (*a. hyperstenica*) – aktiv tormozlanma funksiyasının pozulması nəticəsində qıvcıqlanma, özünü ələ ala bilməmə ilə təzahür edən asteniya

Hipostenik asteniya (*a. hypostenica*) – oyanma funksiyasının pozulması nəticəsində üzülmə, zəifləmə ilə təzahür edən asteniya

İnfeksiyon asteniya (*a. infectiosa*;

sin. Bongeffər asteniyası) – keçirilmiş infeksiyon xəstəlik nəticəsində inkişaf edən asteniya

İntoksikasyon asteniya – toksikomaniya və intoksikasiyalar zamanı əsasən vegetativ pozğunluqlarla xarakterizə olunan asteniya

Psixi asteniya (*a. psychica*) – psixi proseslərin üzülməsi və onların bərpasının ləngiməsi ilə təzahür edən asteniya

Periodik asteniya (*a. periodica*) – tutmaşəkilli depressiv komponentlərlə təzahür edən asteniya

Orqanik asteniya (*a. organica*) – baş beynin üzvi zədələnmələri zamanı inkişaf edən asteniya

Asteno- (yun. *asthenes*) – *bax*: asten

Astenoadinamik sindrom (*syndromum asthenoadynamicum*) – az dənizmanın və fəaliyyətsizliyin psixi və fiziki üzülmə ilə birgə təsadüf olunması

Asteno-depressiv sindrom (*syndromum depressivum*) – asteniya və əhval-ruhiyyə enməsinin birgə təsadüf olunması

Asteno-depressiv sindrom – əhval-ruhiyyənin enməsi fonunda yorğunluq

Astenofobiya – bayılmadan, huşun itirilməsindən patoloji qorxu

Astenoipoxondrik sindrom (*syndromum hypochondriacum*) – asteniya və öz səhhətinə qarşı həddindən artıq diqqət yetirmənin birgə təsadüf olunması

Asteniya (*asthenopia*) – görmə orqanlarının yorulması

Akkomodativ asteniya (*a. accommodativa*) – hipermetropiya, presiopiya, astigmatizm olduqda qeyri-bərabər yığılma zamanı akkomodasiya prosesində gözün kirpikli

Astenospermiya

əzələsinin gərginliyi nəticəsində meydana çıxan astenopiya

Əzələ astenopiyası (*a. muscularis*) – gözün daxili düz əzələlərinin zəifliyi və konvergensiyanın gərginliyi nəticəsində meydana çıxan astenopiya (binokulyar görmənin pozulması və çəpgözlüyün inkişafı ilə müşayiət olunur)

Simptomatik astenopiya (*a. symptomatica*) – müxtəlif mənşəli asteniyaların təzahürü olan astenopiya

Astenospermiya (*asthenospermia*) – spermatozoidlərin eyakulyatda zəif hərəkəti

Astenovegetativ sindrom (*syndrom vegetativum*) – vegetativ pozğunluqların asteniya ilə birgə təsadüf olunması

Astereoqnoz (*astereognosis*) – taktil, temperatur və dərin əzələ hissiyatının saxlanmasına baxmayaraq, əşyanın formasını əlləməklə təyin edə bilməmək

Astereoqnoziya – əşyalara toxunma vasitəsilə qavrama hissəsinin itməsi

Astiqmometr – gözün astiqmatizmini müəyyən etmək üçün cihaz

Astiqmooftalmometr – *bax:* keratometr

Astiqmooptometr – gözün astiqmatizmini subyektiv yollarla müəyyən etmək üçün cihaz

Astma (yun. *asthma* tənəffüsün çətinləşməsi) – qəfil boğulma tutması ilə gedən halların ümumi adı

Astmatik triada – bronxial astma, burnun və burnun əlavə ciblərinin residiv verən polipozu, aspirin və pirazolon törəmələri preparatlarına qarşı yüksək həssaslığın olmasının birgə təzahür etdiyi patoloji vəziyyət

Astmatik vəziyyət (*status asthmaticus*) – sutka ərzində astma əleyhinə

adi preparatlarla aradan götürülməyən bronxial astma tutmaları

Astmoid sindrom (*syndrom asthmoideum*) – bronxial astma tutmasını xatırladan, lakin allergiya ilə əlaqəsi olmayan simptomokompleks

Astomiya (*astomia*) – ağızın olmamasından ibarət inkişaf anomaliyası

Astraqallektomiya (*astragalectomia*) – aşıq sümüyünün xaric edilməsi cərrahi əməliyyatı

Astrapofobiya (*astraphobia*; yun. astrape ildırım + *fobiya*; sin. keraunofobiya) – ildırımdan patoloji qorxu

Astrinski üsulu (S.D. Astrinskiy, mama-ginekoloq) – dar çanaq zamanı doğuşun qəbul edilməsi üçün xüsusi üsul: tutmalar zamanı doğan qadın elə uzandırılır ki, sancı zamanı o, öz əlləri ilə dizlərini qarınına doğru çəksin; oma kifozunun artırılması üçün açılma dövrünün sonunda sağrı nahiyəsinin altına 20 sm-lik yastığın qoyulması məsləhət görülür

Astro- (yun. *astron*; lat. *astrum* ulduz) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “ulduz”, “ulduzcuq” mənasını verir

Astroblast (*astroblastus*) – spongioblastdan başlayaraq yetişmiş astrositə çevrilən, az diferensiasiya etmiş neyroqlial hüceyrə

Astroblastoma – əsasən baş beyin yarımkürələrində yerləşən və tez inkişafı ilə seçilən astrositomanın bir növü

Astrofobiya (*astrophobia*) – ulduzlardan və ulduzlu səmadan patoloji qorxu

Astroqlial hüceyrə – *bax:* astrosit

Astroqliosit (*astroqliocytus*) – bax: astrosit

Astrosfera (*astro-* + yun. *sphaira* şar) – hüceyrə sentrasomasından radial olaraq çıxan, ikili sındırma qabiliyyətli fibril dəstəsi

Astrosit (*astrocytus*) – sinir toxumasının dayaq rolunu oynayan, çoxsaylı çıxıntıları olan ulduz formalı yetişmiş qlial hüceyrəsi

Bəslənmiş Nissl astrositi – bax: hipertrofiyalaşmış astrosit

Fibril əmələ gətirən astrosit – bax: lifli astrosit

Fibroz astrosit (*a. fibrosa*) – bax: lifli astrosit

Hipertrofiyalaşmış astrosit (*a. hypertrophicus*; sin. toşqun, bəslənmiş Nissl astrositi) – iri cismi və nazik çıxıntıları olan astrosit

Lifli astrosit (*a. fibrosus*) – beynin ağ maddəsinin dayaq funksiyasını yerinə yetirən uzun, zəif şaxələnen çıxıntıları olan astrosit

Monstroz astrosit (*a. monstruosus*) – gığant birmüvəli, uzun təsbəhbənzər lifli çıxıntıları olan astrosit

Piloid astrositi (*a. piloideus*) – formasına görə tükü xatırladan astrosit

Plazmatik astrosit (*a. plazmaticus*) – çoxsaylı şaxələnməmiş qısa çıxıntıları olan astrosit

Protoplazmatik astrosit – bax: plazmatik astrosit

Şişəbənzər astrosit (*a. tumorosus*) – müxtəlif formalı nüvələri olan gığant astrosit

Toşqun astrosit – bax: hipertrofiyalaşmış astrosit

Astrositoma (*astrocytoma*) – mərkəzi sinir sisteminin astrositlərdən inkişaf edən qlial şişi

Anaplastik astrositoma (*a. anaplasticum*) – bax: atipik astrositoma

Atipik astrositoma (*a. atypicum*) – bədləşmə əlamələri ilə xarakterizə olunan astrositoma

Bədxassəli astrositoma (*a. malignum*) – bax: atipik astrositoma

Dediferensəolunmuş astrositoma (*a. defeferentiale*) – bax: atipik astrositoma

Fibrilyar astrositoma (*a. fibrilare*) – əsas etibarilə lifli astrositlərdən inkişaf edən astrositoma

Fibrilyar-protoplazmatik astrositoma (*a. fibrilare protoplasmaticum*) – lifli və plazmatik astrositlərdən inkişaf edən astrositoma

Heterotipik astrositoma (*a. heterotypicum*) – bax: atipik astrositoma

Xırdahüceyrəli astrositoma (*a. parvocellulare*) – kiçik şiş hüceyrələrindən təşkil olunmuş astrositoma

İrihüceyrəli astrositoma (*a. gigantocellulare*) – əsasən hipertrofiyalaşmış astrositlərdən təşkil olunmuş atipik astrositoma

İyəbənzər hüceyrəli astrositoma (*a. fusicellulare*) – bax: qütblü spongioblastoma

Malignizasiyaedən astrositoma (*a. malignisatum*) – bax: atipik astrositoma

Piloid astrositoma (*a. piloideu*) – xarici görünüşcə tükü xatırladan paralel yerləşən hilial lif dəstələrindən təşkil olunmuş astrositoma

Plazmatik astrositoma (*a. plasma-ticum*) – bax: protoplazmatik astrositoma

Polimorf hüceyrəli astrositoma (*a. polymorphocellulare*) – hüceyrələrin çoxsaylı polimorfizmi ilə xarakterizə olunan astrositoma

Polisitar astrositoma – astrosito-

Astrup mikro üsulu

manın əsasən uşaqlarda rast gəlinən növü

Protoplazmatik astrositoma (*a. protoplasmaticum*) – əsasən plazmatik hüceyrələrdən təşkil olunmuş astrositoma

Subependimal astrositoma (*a. subependymale*) – endim bitişmiş qlial toxumasından inkişaf edən fibrilyar astrositoma

Subependimal qlomerulyar astrositoma (*a. subependymale glomerulare*) – *bax*: subependimal astrositoma

Tosqun hüceyrəli astrositoma – *bax*: irihüceyrəli astrositoma

Tükəbənzər astrositoma (*a. piloidium*) – *bax*: piloid astrositoma

Astrup mikro üsulu (P. Astrup, isveç biokimyəçisi) – xüsusi qaz analizatorunun köməyiylə azhəcmli qanda turşu-qələvi göstəricisinin təyin edilməsi üsulu

Astvasaturovun burun-dodaq refleksi (M. İ. Astvasaturov, 1877-1936, sov. nevropatoloqu) – burun əsasına döyəclədikdə ağızın dairəvi əzələlərinin yığılması (bu, 1 yaşına qədər uşaqlarda fizioloji, yaşlılarda isə psevdobulbar iflicin əlamətidir)

Aşaffenburq simptomu (G. Aschaffenburg, 1866-cı ildə anadan olub, alm. psixiatri) – xəstənin telefon dəstəyinə oxşar əşyalar vasitəsi ilə və xəttə qoşulmamış telefon vasitəsi ilə danışmasından ibarət eşitmə hallüsinasiyası (alkoqol delirisi zamanı təsadüf olunur)

Aşağı baldır nöqtəsi – *bax*: sfirion

Aşağı Barre simptomu (J. A. Barre) – *bax*: Minqasini-Barre sınağı

Aşağı boş vena dəliyi (*ostium venae inferioris*) – sağ qulaqcıq divarında aşağı boş venanın açıldığı dəlik

Aşağı burun yolu – aşağı burun bəliqçulağı ilə burun boşluğunun divarı arasındakı burun yolu

Aşağı çənə kanalı (*canalis mandibule*) – aşağı çənə sümüyünün daxili səthindən başlayaraq xarici səthinə keçən, aşağı alveolyar sinirin, arteriya və venanın keçdiyi kanal

Aşağı ətraf dərisinin hemorragik ödem (*oedema cutaneum recurrens cum necrobiosi*) – aşağı ətraflarda tez inkişaf edən qırmızı rəngli düyünlərin əmələ gəlməsi ilə dərinin residiv verən ödemləri, dermanın kollagen liflərinin parçalanması, eozinofiliya ilə xarakterizə olunan naməlum etiologiyalı xəstəlik

Aşağı qalxanabənzər kəşik (*incusura thyroidea inferior*) – qalxanabənzər qığırdağın aşağı kənarında enli dərinlik

Aşağı qalxanabənzər qabar (*tuberculum thyroideum inferius*) – qalxanabənzər qığırdaq lövhəsinin ön səthinin aşağı nahiyəsində çəp xətti qabarıq

Aşağı qırtlaq siniri sindromu – *bax*: qayıdan sinir sindromu

Aşağı mediastinal sindrom (*syndromum inferioromediastinale*) – yuxarı boş venanın sağ qulaqcığa açıldığı yerdə divararalığı orqanlarının şişləri və ya infiltrativ prosesləri zamanı meydana çıxan, döş qəfəsi nahiyəsində ağrı, tənqəfəslik, sianoz və aşağı boş vena sindromlarının birgə təzahürü

Aşağı paraplegiya (*paraplegia inferioris*) – hər iki aşağı ətrafin iflici

Aşağı sağrı siniri sindromu (*syndromum nervi glutei inferioris*) – aşağı sağrı sinirinin zədələnmələri zamanı budun açılmasının, oturaq vəziyyətdən ayağa qalxma, əyilmiş göv-

dənin düzləndirilməsi və pilləkənə yuxarı qalxmanın çətinləşməsinin birgə təzahürü

Aşağı tənəffüs yolları – qırtlaq, traxeya, bronxlar

Aşar-Fua-Kruzon sindromu (E.Ch. Achard, 1860-1944, frans. terapevti; C. Foix, 1882-1927, frans. nevropatoloqu; L.E.O. Crouzon, 1874-1938, frans. nevropatoloqu) – onurğanın oma və büzdüm nahiyələrinin, çanaq sümüklərinin və aşağı ətraf əzələlərinin inkişaf anomaliyası; çox vaxt sidiyi və nəcisi saxlaya bilməməklə müşahidə olunur

Aşar-Sen-Jironun dolayı hemoqlobulinuriyası (E. Ch. Achard, 1860-1944, frans. terapevti) – eritrositlərin böyrək damarlarının destruksiyası nəticəsində meydana çıxan hemoqlobulinuriya

Aşar-Ter sindromu (E. Ch. Achard, 1860-1944, frans. terapevti; J. Thiers, frans. nevropatoloqu) – qadınlarda hiperkortinizmin hipersutizm, qlükozouriya, amenoreya, piylənmə ilə birgə təsadüf edilməsi

Aşer Barni sindromu – irsi eritromatoz qovuqcülqardan ibarət sindrom

Aşer sindromu (K. W. Ascher, 1887-ci ildə anadan olub, amer. oftalmoloqu) – blefaroxalazis, dodaqların qalınlaşması və qalxanabənzər vəzinin funksional dəyişikliyi olmadan böyüməsindən ibarət naməlum etiologiyalı xəstəlik

Aşerman simptomokompleksi (J. G. Asherman, israil ginekoloqu) – *bax*: Aşerman sindromu

Aşerman sindromu (J. G. Asherman) – uşaqlıqdaxili arakəsmələrin olması nəticəsində uşaqqoğma funksiyası

sının və menstrual tsiklin pozulması ilə gedən anadangəlmə xəstəlik

Aşgeym-Sondek reaksiyası (S. Aschheim, 1878-1965, alm. ginekoloqu; B. Zondek, 1891-1966, alm. ginekoloqu) – sidikdə xorial qanadotropinin tapılmasına əsasən hamiləliyin erkən diaqnostikası, beçəxor, xorion epitelioma və yumurtalıq şişlərinin diaqnostikası metodu

Aşınma (*erosio*) – hər hansı qaşınma dermatozlarında epidermisin təmlığının pozulması

Aşner fenomenini (B. Aschner, 1883-1960, avstr. ginekoloqu) – *bax*: ürək-göz refleksi

Aşner üsulu (B. Aschner, 1883-1960, avstr. ginekoloqu) – supraventikulyar taxikardiya paroksizmini dayandırmaq üçün göz almasına 10-15 saniyə ərzində baş barmaqla ağrı əmələ gələncə qədər təsir etməklə azan sinirin stimulyasiya edilməsi

Aşner-German üsulu – *bax*: Aşner üsulu

Aşoff hüceyrələri (L. Aschoff, 1866-1942, alm. patoloqanatomu) – revmatik qranulomanı əmələ gətirən iri, oval və ya uzanan formalı eozinofil sitoplazmalı hüceyrələr

Aşoff-Pul ocaqları (köh.; L. Aschoff, 1866-1942, alm. patoloqanatomu; H. Phul, 1894-1943, alm. cərrahi) – ağciyər toxumasının ocaqlı vərəm zamanı kisələnmiş petrifikat və ya kəsmikşəkilli nekrozlaşmış dəyişikliyi

Aşoff-Talalayev qranuleması (L. Aschoff; V. T. Talalayev, 1886-1947, sov. patoloqanatomu) – *bax*: revmatik qranulema

Aşoff-Tavar düyünü – *bax*: qulaqcıq-mədəcik düyünü

Aşoffun birincili affekti – soxulcana-

Aşoffun birincili infekti

bənzər çıxıntıda pazabənzər iltihabi infiltratın olması; Aşoffun apendisitinin əmələ gəlməsinin infeksiyon nəzəriyyəsinə görə mikrobların birincili lokalizasiya yeri

Aşoffun birincili infekti – *bax*: Aşoffun birincili affekti

Aşaffenburq simptomu (G. Aschaffenburg, alm. psixiatri) – alkoqol delirisi zamanı söndürülmüş telefonla danışıq

«**At quyruğu**» **sindromu** – atonik sidik kisəsi, defekasiyanın pozulması, periferik aşağı paraparez

Atabəyov əməliyyatı (D.N. Atabekov, uroloq) – uretra sfinktorunun çatışmazlığı nəticəsində qadınlarda sidiyi saxlaya bilməmə zamanı sidik kisəsi dibinin önə doğru yerdəyişdirilməsi cərrahi əməliyyatı

Atabəyov kəsiyi (D.N. Atabekov) – sidik kisəsi – uşaqlıq yolu və uşaqlıq yolu – düz bağırsağ fistulaları zamanı uşaqlıq yolu divarında aparılan düz və ya qövsvari kəsiklər

Ataçmen (ing. *attachment*) – diş protezi hissələrini birləşdirmək üçün vasitə

Ataksimetriya – hərəkətlərin koordinasiyasının dəyişmə dərəcələrini qiymətləndirmək üçün hərəkətlərin parametrlərini ölçülməsi

Ataksiofobiya (*ataxiophobia*) – hərəkət koordinasiyasının pozulmasından patoloji qorxu

Ataksiya (*ataxia*) – iradi hərəkətlərin koordinasiyasının pozulması ilə gədən hərəkəti pozğunluq

Alın ataksiyası (*a. frontalis*) – alın-körpü-beyincik yollarının zədələnməsinin əks tərəfində təzahür edən statik-lokomotor ataksiya

Alkoqol ataksiyası (*a. alcoholica*) – alkoqol intoksikasiyası zamanı

vestibulyar-beyincik sisteminin funksional pozğunluğu nəticəsində meydana çıxan ataksiya

Artikulyasion ataksiya (*a. articulatoria*) – nitqin artikulyasiyasının pozulması ilə birgə təzahür edən ataksiya

Beyincik ataksiyası (*a. cerebellaris*) – beyinciğin və onun gətirici afferent və efferent yollarının zədələnməsi nəticəsində inkişaf edən ataksiya

Bədən ataksiyası – *bax*: statik ataksiya

Dinamik ataksiya (*a. dinamica*) – ətrafların iradi hərəkət zamanı koordinasiyasının pozulması ilə təzahür edən ataksiya

İsterik ataksiya (*a. hysterica*) – xəstənin emosional vəziyyətinin dəyişməsindən asılı olan psixogen mənşəli ataksiya

Kəskin beyincik ataksiyası (*a. cerebellaris acuta*; sin. Vestfal-Leydenin kəskin ataksiyası, Vestfal-Leydenin kəskin beyincik ataksiyası) – kəskin yoluxucu xəstəliyin inkişaf mərhələsində və ya intoksikasiyalar zamanı müvəqqəti beyincik ataksiyası

Rubral ataksiya (*a. rubralis*; anat. *nucleus ruber* qırmızı nüvə) – qırmızı nüvənin arxa nahiyəsinin zədələnməsi zamanı əks tərəfdə ətrafların kobud tremoru ilə birgə təzahür edən dinamik ataksiya

Labirint ataksiyası (*a. labyrinthica*) – *bax*: vestibulyar ataksiya

Lokomotor ataksiya (*a. locomotoria*) – *bax*: dinamik ataksiya

Sensitiv ataksiya (*a. sensitiva*) – proprioseptiv hissiyyat yollarının zədələnmələri zamanı meydana çıxan statik və dinamik ataksiya

Spinal ataksiya (*a. spinalis*) – onurğa beyninin arxa sütunlarının zədələnməsi zamanı meydana çıxan sensitiv ataksiya

Statik ataksiya (*a. statica*) – ayaqüstə duran və ya oturan zaman müvazinətin pozulması ilə təzahür edən ataksiya

Statiko-lokomotor ataksiya (*a. staticolocomotoria*) – ayaqüstə durmanın və gəzmənin pozulması ilə təzahür edən ataksiya

Tabetik ataksiya (*a. tabetica*) – sinir sisteminin sifilislə zədələnməsi zamanı meydana çıxan spinal ataksiya

Vestibulyar ataksiya (*a. vestibularis*) – vestibulyar analizatorun zədələnmələri zamanı başgicəllənməsi, nistaqm, gəzdikdə və ayaqüstə dayandıqda bədənin müəyyən tərəfə əyilməsi

Ataksiya-teleangiektaziya – *bax*: Lui-bar sindromu

Ataktik çaşgınlıq – danışıq zamanı fikir koordinasiyasının itməsi ilə təzahür edən təfəkkür pozulması

Ataktiliya – təmas hissəsinin itməsi

Ataraksiya – psixotrop dərman tətbiq etməklə həyəcan, qorxu və gərginliyin aradan qaldırılması

Ataraktik vasitələr – *bax*: trankvilizator

Atavizm (*atavismus*; lat. *atavus* uzaq əcdad) – uzaq əcdadlara məxsus əlamətlərin yeni nəsildə təkrar inkişaf etməsi

Psixi atavizm (*a. psychicus*) – uzaq əcdadlara məxsus, yalnız anatomik deyil, psixi əlamətlərin də yeni nəsildə təkrarlanması (psixi xəstəliklərin və cinayətlərin kökünü izah etməyə cəhd edən nəzəriyyə)

Atazaqorafobiya – unudulmaqdan patoloji qorxu

Atel- (atelo-; yun. *ateles* natamam, yarımçıq) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “natamamlıq”, “yarımçıqlıq” mənasını verir

Atelektaz (*atelectasis*) – ağciyərin bütövlükdə və ya bir hissəsinin alveollarında havanın olmaması və alveolların yapıxması

Allergik atelektaz (*a. allergica*) – allergik reaksiya nəticəsində bronxların spazmı və ödemi ilə əlaqədar olaraq inkişaf edən atelektaz

Anadangəlmə atelektaz (*a. congenita*) – ağciyərin bütövlükdə və ya bir hissəsinin funksiya göstərməməsi nəticəsində inkişaf edən atelektaz

Asinozlu atelektaz (*a. acinosa*) – terminal bronxiolaların keçiriciliyinin pozulması nəticəsində ağciyərin bir hissəsində inkişaf edən atelektaz
Aspirasion atelektaz (*a. aspirationis*) – nəfəs alınan hava ilə bronxlara hər hansı bir yad cismin düşməsi nəticəsində meydana çıxan obturasiya ilə əlaqədar olaraq inkişaf edən atelektaz

Diskəbənər atelektaz (*a. discoida*) – rentgenoqrammada diafraqma üzərində yerləşən zolaqlar şəklində görsənən, əsasən ağciyərlərin bazal nahiyəsinin atelektazı

Distenzion atelektaz – *bax*: funksional atelektaz

Dizontogenetik atelektaz (*a. dyson-togenetica*) – əsasında bronx ağacının anomaliyası duran anadangəlmə atelektaz

Fizioloji atelektaz (*a. physiologica*) – normal ağciyər ventilyasiyası şəraitində ağciyər parenximasının kə-

narlarında olan atelektaz (ağciyərin funksional rezervi)

Funksional atelektaz (*a. functionalis*) – zəifləmiş yataq xəstələrində ağciyərin aşağı və onurğaya yaxın yerləşən hissələrində inkişaf edən atelektaz

Hipoventilyasion atelektaz – *bax*: funksional atelektaz

İkincili atelektaz (*a. secundaria*) – *bax*: qazanılmış atelektaz

Kompression atelektaz (*a. compressiva*) – ağciyər toxumasının kənardan sıxılması nəticəsində inkişaf edən atelektaz

Qazanılmış atelektaz (*a. acquisita*) – normal funksiya göstərmiş ağciyərlərdə inkişaf edən atelektaz

Lövhaşəkili atelektaz (*a. lamellosa*) – *bax*: diskəbənzər atelektaz

Obturasion atelektaz (*a. obturatoria*) – müvafiq bronxun obliterasiyası və ya tıxanması zamanı ağciyərin müəyyən nahiyəsində inkişaf edən atelektaz

Ocaqlı atelektaz (*a. focalis*) – ağciyər toxumasının iltihabi dəyişikliyi nəticəsində bronx keçiriciliyinin pozulması zamanı ağciyərin az bir sahəsində inkişaf edən atelektaz

Parapnevmonik atelektaz (*a. parapneumonica*) – pnevmoniya ocağı ətrafında bronx mənfəzinin tutulması və ya toxuma eksudasiyası ilə kompressiyası nəticəsində inkişaf edən atelektaz

Pay atelektazı (*a. lobaris*) – *bax*: asinozlu atelektaz

Reflektor atelektaz (*a. reflectoria*) – cərrahi əməliyyatlar və ya tənəffüs yolları selikli qişalarının qıcıqlanmaları zamanı reflektor inkişaf edən bronxospazm nəticəsində meydana gələn total və ya geniş atelektaz

Seqmentar atelektaz (*a.s segmentalis*) – bir bronx seqmenti nahiyəsində inkişaf edən kompression və ya obturasion atelektaz

Total atelektaz (*a. totalis*) – bir və ya hər iki ağciyərin tam atelektazı

Ateliya (*atelia*; yun. ateles natamam, yarımçıq) – 1) hər hansı bir orqan və ya toxumanın inkişafının başa çatmaması; 2) inkişaf anomaliyası: süd vəzilərində gilələrin olmaması

Atelo- – *bax*: atel

Atelodontiya (*atelodontia*) – diş-çənə sisteminin tam inkişaf etməməsindən ibarət inkişaf anomaliyası

Atelofobiya – təkmil olmamaqdan patoloji qorxu

Atelomieliya (*atelomyelia*) – inkişaf anomaliyası: onurğa beyninin hər hansı bir nahiyəsinin tam inkişaf etməməsi

Aterogen faktorlar – orqanizmə təsir edərək ateroskleroz yaradan faktorlar

Ateroma (*atheroma*) – piy vəzisinin sisti

Ateromatoz (*atheromatosis*) – aterosklerotik düyünlərin mərkəzində lipid və zülal kütləsinin dağılaraq kiçikdənəli detritin əmələ gəlməsi, xolesterinin və yağ turşularının kristallizasiyasından ibarət inkişaf mərhələsi

Ateromendarteriektomiya – *bax*: trombendarteriektomiya

Aterosklerotik indeks – arteriyanın aterosklerotik proseslə zədələnmiş sahəsinin intakt sahələrə nisbətinin göstəricisi

Ateroskleroz (*atherosclerosis*) – lipid və zülal mübadiləsinin pozğunluğu nəticəsində arteriyaların daxili qişasında mübadilə məhsullarının

yığılması və birləşdirici toxumanın inkişafı ilə gedən xəstəlik

Atetoz (*athetosis*) – əl və ayaq barmaqlarının qeyri-iradi xırda hərəkətləri
İkili atetoz (*athetosis dublex*; sin. ikitərəfli atetoz) – yenidoğulmuşlarda baş beyin nüvələrinin perinatal və ya irsi zədələnmələri nəticəsində inkişaf edən yayılmış atetoz

Atəş məsafəsi – mərmninin lülədən çıxma nöqtəsi ilə partlama (düşmə nöqtəsi) arasındakı ən qısa məsafə

ATF (*adenosine triphosphate*) – *bax*: adenzintrifosfat

ATF-aza (*adenosine triphospha*) – *bax*: adenzintrifosfataza

Atixifobiya – uğursuzluqdan patoloji qorxu

Atimiya (*athymia*) – emosional reaksiyaların enməsi və ya olmaması

Atimolimfoplaziya (*athymolymphoplasia*) – *bax*: limfopenik aqammaqlobulinemiya

Atimormiya – *bax*: apatiya

Atipik gediş – xəstəliyin maskalanmış gedişi

Atipik – normadan kənar

Atipik traxeostomiya – traxeostomik borunun traxeyanın açıq yarasına yeridilməsi

Atireoz (*athyreosis*) – qalxanvari vəzinin olmamasından ibarət inkişaf anomaliyası

Atireoz anadangəlmə (*athyreosis congenita*) – *bax*: kretinizm

Atlet (yun. *athletes*) – yüksək səviyyədə fiziki inkişaf etmiş və fiziki hazırlığı olan insan

Atletizm – yüksək səviyyədə fiziki inkişafın və fiziki hazırlığın təzahürü

Atmosfer – yer kürəsini və digər planetləri əhatə edən qaz təbəqəsi

Atmosfer fotokimyəvi reaksiyaları – günəş radiasiyasının təsiri altında

atmosferdə gedən kimyəvi reaksiyalar

Atoksoplazma (*atoxoplasma*) – quşların retikuloendotelial sistem hüceyrələrində parazitlik edən oval formalı bir hüceyrəli ibtidailərin bir növü

Atom partlayışı – atom nüvəsinin zəncirvari nüvə reaksiyasına gətirib çıxardan böhrandan əvvəlki vəziyyətdən böhran vəziyyətinə keçməsi

Atom silahı – *bax*: nüvə silahı

Atomosofobiya (*atomosophobia*) – atom bombasından, nüvə partlayışından patoloji qorxu

Atonit amensiya – hərəkətsizliklə təzahür edən amensiya

Atoniya (yun. *atonia*) – tonusun olmaması

Atopen – atopiya yaradan allergen

Atopik (*atopicus*) – qeyri-adi lokalizasiyalı

Atopiya (*atopia*; yun. qeyri-adi, qəribəlik) – 1) inkişafında əsas rolunu sensibilizasiyaya irsi meyillilik edən allergik xəstəliklərin ümumi adı (məs., pollinozlar, allergik rinit, övrə); 2) *bax*: distopiya

Atransferrinemiya (*atransferrinaemia*) – qanda transferrinin miqdarının kəskin azalması nəticəsində zülal mübadiləsinin pozulması ilə xarakterizə olunan irsi xəstəlik

Atremiya (*atremia*) – ayaqüstə durma, oturma və ya yerimənin pozulması ilə xarakterizə olunan sinir-psixi vəziyyət

Atrepsiya (*athrepsia*; yun. *threpsis*) qida, qidalanma) – trofikanın pozulmasının ağır forması

Atretik cism (*corpus atreticum*; yun. *atretos* dəlikləri olmayan) – atretik follikul qalığının ətrafında yığılmış intersistial toxuma

Atreziya

Atreziya (*atresia*) – təbii dəliyin və ya kanalın anadangəlmə və ya qazanılma qapalı olması

Atrixiya (*atrichia*) – *bax*: alopesiya

Atrixoz (*atrichosis*) – *bax*: alopesiya

Atrio- (*atrium*) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olaraq, ürək qulaqcığına aid olan mənasını verir

Atriomeqaliya (*atriomegalia*) – mitral klapanın çatışmazlığı zamanı sol mədəcikdən sol qulaqcığa rekurqitasiyası zamanı sol qulaqcığın dilatasiyası nəticəsində həcmnin kəskin böyüməsi

Atrioseptoeksiya (*atrioseptepexia*) – qulaqcıqlararası divar qüsurunun cərrahi yolla müalicəsi

Atrioseptomiya (*atrioseptomia*) – *bax*: Raşkind əməliyyatı

Atriotomiya (*atriotomia*) – qulaqcıqlararası divarın kəsilməsi əməliyyatı (qulaqcıq-mədəcik qapaqcıqlarında hər hansı əməliyyatı icra etmək üçün edilir)

Atrioventrikulyar blokada – impulsun qulaqcıqdan mədəciyə ötürülməsinin pozulması

Atrioventrikulyar dəstə – *bax*: His dəstəsi

Atrioventrikulyar dissosiasiya (*dissociatio artioventricularis*) – qulaqcıq və mədəciyin işi arasında əlaqənin pozulması (məs., tam atrioventrikulyar blokada zamanı)

Atrioventrikulyar düyün (*nodus artioventricularis*) – *bax*: qulaqcıq-mədəcik düyünü

Atrioventrikulyar gecikmə – ürəyin aparıcı sistemində qulaqcıq əzələlərindən qulaqcıq-mədəcik liflərinə oyanıqlığın ötürülməsi sürətinin azalması

Atrioventrikulyar kanal (*canalis artioventricularis*) – embrional inkişaf

dövründə birləşdirən kanal (sonrakı inkişaf dövründə bu kanal dəliklə əvəz olunur)

Atrofik allopəsiya – *bax*: psevdopelada

Atrofik Barraker-Simons xəstəliyi – zədələnmiş nahiyədə dərialtı toxumanın həcmnin total və ya lokal azalması

Atrofik damar poykilodermiyası (*poykiloderma vascularis atrophica*) – naməlum etiologiyalı teleangi-ektoziya, petexiyalarla təzahür edən poykilodermiya

Atrofik uşaqlıq (*uterus atrophicus*) – menopauza zamanı yaş involyasiyası ilə əlaqədar olaraq uşaqlığın ölçülərinin kəskin kiçilməsi

Atrofik vulvovaginit – *bax*: esterogen-defisitli vulvovaginit

Atrofiya (*atrophia*) – toxumaların qidalanmasının pozulması nəticəsində orqan və ya toxumanın funksiyasının zəifləməsi ilə gedən həcmnin və çəkisinin azalması

Dənəvar atrofiya (*a. granularis*) – atrofik prosesin qeyri-hamar yayılması nəticəsində orqanın səthinin xırdaqabarıqlı olması

Disfunksional atrofiya – *bax*: fəaliyyətsizlik atrofiyası

Ekssentrik atrofiya (*a. excentrica*) – sümük iliği kanalı ilə sümüyün qabıq maddəsi arasında mütənəsbiliyin pozulması ilə sümük toxumasında gedən atrofiya

Əvəzedici atrofiya (*a. substitutiva*) – uzun müddət endokrin vəzilərin ifraz etdiyi hormonların qəbulu nəticəsində vəzilərdə yaranan atrofiya

Fəaliyyətsizlik atrofiyası (sin. Disfunksional atrofiya) – orqanın funksional yükün azalması nəticəsində meydana çıxan atrofiyası

Fizioloji atrofiya (*a. physiologica*) – bəzi orqanların inkişaf mərhələsində geriə sorulması (göbək arteriyası, timus vəzisi) və qocalıq prosesləri nəticəsində gedən atrofiya

Hamar atrofiya (*a. glabra*) – prosesin eyni səviyyədə getməsi nəticəsində atrofiyaya uğramış orqanın hamarlığının qalması; əsasən böyrək və qaraciyərdə təsadüf olunur

Hormonal atrofiya (*a. hormonalis*) – orqan və toxumada hormonal pozğunluq nəticəsində metabolizmin pozulması səbəbindən yaranan atrofiya

Konsentrik atrofiya (*a. concentrica*) – sümük iliği kanalı və sümüyün qabıq maddəsi arasında mütənasibliyin saxlanılması ilə sümük toxumasında gedən atrofiya

Qonur atrofiya (*a. fusca*) – hüceyrələrdə lipofusinin toplanması nəticəsində orqanın qonur rəng alması (miokard, qaraciyər və eninəzolaqlı əzələlərdə təsadüf olunur)

Patoloji atrofiya (*a. pathologica*) – hər hansı patoloji prosesin nəticəsində meydana çıxan atrofiya; bu termin fizioloji atrofiya termininin qarşılığı olaraq işlənir

Şüa atrofiyası (*a. radialis*) – radiason şüanın təsiri nəticəsində meydana çıxan atrofiya

Təzyiq atrofiyası (*a. compressio-ne*) – uzun müddətli təzyiqə məruz qalan orqan və ya toxumada trofikanın pozulması nəticəsində yaranan atrofiya (məs., döş aortasının anevrizması zamanı döş sümüyü və döş fəqərələrinin atrofiyası, beyin mədəciklərinin hidropsu zamanı beyin yarım kürələrinin atrofiyası)

Ümumi atrofiya (*a. generalis*) – bax: kaxeksiya

Yerli atrofiya (*a. localis*) – ayrı-ayrı orqan və toxumaların atrofiyası

Atrofodermiya (*atrophodermia*) – dərinin atrofiyası ilə gedən xəstəliklər qrupunun ümumi adı;

Üzün torlu atrofodermiyası (*a. faciei reticulata*) – bax: soxulcanabənzər atrofodermiya

Torlu eritematoz atrofodermiya (*a. reticulata erythematososa*) – bax: atrofik damar poykilodermiyası

Soxulcanabənzər atrofodermiya (*a. vermicularis*) – cinsi yetişkinlik dövründə qızlarda yanaq nahiyəsində çoxsaylı xırda follikulyar tıxacqların yerində əmələ gəlmiş çapıqlar (bu mənzərə soxulcan yemiş ağac səthini xatırladır).

Atropin paradoksu – atropin yeridilməsinə cavab olaraq denervasiya olunmuş qulaqətrafi tüpürçək vəzinin həddindən artıq tüpürçək ifraz etməsi

Atropin sınağı – diaqnostik məqsədlə parenteral olaraq atropinin yeridilməsi ilə aparılan sınaqların ümumi adı; m-xolino reseptorlarla idarə olunan orqan və sistemlərin diaqnostikası zamanı işlənir

Atropin sulfat (*atropini sulfas*) – antixolinergik təsir göstərən maddə

At-sanitar bölüyü – qrunut yolları ilə yaralı və xəstələri təxliyyə etmək üçün xüsusi nəqliyyat bölüyü

At-sanitar nəqliyyatı – yaralı və xəstələri təxliyyə etmək üçün dartıcı qüvvəsi at arabası olan nəqliyyat növü

Attenuasiya (lat. *attenuatio* azalma, zəifləmə) – patogen mikroorqanizmlərin virulentliyinin davamlı, geriə dönməyən zəifləməsi; vaksın ştamlarının alınması məqsədilə istifadə olunur

Attenuasiya olunmuş

Attenuasiya olunmuş – zəiflədilmiş (ştam, mikroorqanizm), attenuasiya ilə xarakterizə olunan

Attestat (*attestare*) – hərbidə: hərbi qulluqçunun təminatda qoyulmasını bildirən rəsmi sənəd

Attik (*atticus*) – təbil pərdəsindən yuxarıda çəkcə sümüyünün başı və zindanın yerləşdiyi çökəklik

Attikoantrotomiya (*atticoantrotomia*) – irinli otit zamanı irini xaric etmək məqsədilə təbilüstü sahənin və məməyəbənzər çıxıntı mağarasının açılması əməliyyatı

Attikotomiya (*atticotomia*) – attikin açılması və lateral divarının çıxarılması cərrahi əməliyyatı

Attraksiya (*tractio*) – ətrafın bədənə (gövdəyə) doğru istiqamətlənmiş hərəkəti

Audio- (lat. *audio* eşitmək) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsinə daxil olub, eşitməyə aid olan mənasını verir

Audifon (*audio-* + yun. *phone* səs) – eşitmə funksiyasını qismən itirən şəxslər üçün cihaz

Audioqram – eşitmə qabiliyyəti cədvəli

Audioqramma (*audio-* + yun. *gramma* yazma, qeydetmə) – audiometriya zamanı müxtəlif səsələr üçün normadan kənara çıxmaları əks etdirən əyri

Danışiq audioqramması – danışiq audiometriyası zamanı düzgün qəbul edilmiş sözlərin səsin gücündən asılı olduğunu əks etdirən əyri

Audiologiya – otorinolarinqologiyanın eşitmə və onun pozğunluqlarını öyrənən bölməsi

Audiometr (*audio-* + yun. *metreo* ölçmək, təyin etmək) – eşitmə itiliyini təyin etmək üçün cihaz

Audiometriya (*audio-* + yun. *metreo*

ölçmək, təyin etmək) – eşitmənin müayinə edilməsi

Bekeşi audiometriyası (G. Bekesy, mac. biofiziki) – səsin tezliyinin və intensivliyinin avtomatik və rəvanlıqla dəyişən xüsusi audiometrlə ölçülməsi

Həddüstü audiometriya – müayinə olunan şəxsin eşitmə həddindən artıq gücə malik səsərdən istifadə etməklə icra olunan audiometriya

Küy audiometriyası (sin. Langenbek audiometriyası) – dozalanmış, geniş spektrli küy fonunda aparılan audiometriya

Obyektiv audiometriya – obyektiv göstəricilərə əsasən səsin qəbul edilməsinin qeydə alınması

Oyun audiometriyası – uşaqlarda müxtəlif oyun situasiyaları zamanı audiometriyanın aparılması

Reflektor audiometriya – bax: obyektiv audiometriya

Tonal audiometriya – müxtəlif yüksəklikli və güclü tonları generasiya edən audiometr vasitəsi ilə aparılan audiometriya

Audiologiya – otorinolarinqologiyanın eşitmə və onun fiziki, fizioloji, psixoloji və sosial aspektlərdə pozğunluqlarından bəhs edən sahəsi

Auer cismcikləri (J. Auer, 1875-1948, amer. həkimi) – mieloblastlar, mielositlər və monositlərin sitoplazmasında qırmızı rəngli çubukşəkilli zülal əlavələrdir, Leyşman üsulu ilə boyanma zamanı aşkar edirlər

Auerbax kələfi (L. Auerbach, 1828-1897, alm. nevropatoloqu) – qida borusunun, mədənin, bağırsaqların boylama və həlqəvi əzələ liflərinin arasında yerləşərək onları innervasiya edən vegetativ sinir kələfi

Aueski xəstəliyi (A. Aujeszky, 1869-

1933, macar patoloqu) – herpes qrupundan olan virus tərəfindən törədilən, əsasən ev heyvanlarında quduzluğabənzər simptomlarla gedən, insanlarda intoksikasiya və eritematoz qaşınma verən səpgi ilə xarakterizə olunan kəskin infeksiyon xəstəlik

Aueski rəngləməsi (A. Aujeszky) – bakteriya sporlarının 0,5%-li duz turşusunun qaynar məhlulunda işləndikdən sonra fiksə edilməsi və Sil-Nelse üsulu ilə rənglənməsi (bu zaman sporlar al qarmızı, vegetativ formalar isə göy rəngə boyanacaqdır)

Aufrext simptomu (E. Aufrecht, 1844-1933, alm. həkimi) – traxeyanın stenozu zamanı qırtlağın proyeksiyası nahiyəsində zəifləmiş tənəffüsün eşidilməsi

Auksosit (*auxocytus*) – meyoza daxil olan cinsi hüceyrə

Auksotrofluq (yun. *auxo* yetişdirmək + *trophe* qida) – mikroorqanizmlərin və ya hüceyrə kulturalarının onların böyüməsi üçün lazım olan maddələri sintez edə bilməməsi

Aura (*aura*) – epilepsiya tutmasını qabaqcadan xəbər verən əlamət

Akustik aura (*a. acustica*) – bax: eşitmə aurası

Dad aurası (*a. gustatoria*) – patoloji ocağın baş beynin gicgah payında yerləşməsi zamanı meydana çıxan xoş olmayan dad hissiyyatı formasında təzahür edən sensor aura

Epigastral aura (*a. epigastrica*) – mədə nahiyəsində xoş olmayan hissiyyatlar formasında təzahür edən visseral aura

Eşitmə aurası (*a. auditiva*) – patoloji ocağın baş beynin gicgah payında yerləşməsi zamanı müxtəlif səs-

lərin, sözlərin və bütöv ifadələrin qəbul edilməsi formasında təzahür edən sensor aura

Görmə aurası (*a. optica*) – patoloji ocağın baş beynin ənsə payında yerləşməsi zamanı meydana çıxan, elementar görmə hallüsinasiyaları formasında təzahür edən sensor aura

İzolə olunmuş aura (*a. isolata*) – ardınca epileptik tutma deyil, onun abortiv forması təzahür edən aura

Kardial aura (*a. cardialis*) – ürək nahiyəsində ağırlıq hissiyyatı formasında təzahür edən visseral aura

Qoxu aurası (*a. olfactoria*) – patoloji ocağın hippokamda lokalizasiya olunması zamanı, əsasən xoş olmayan qoxu hissiyyatı formasında təzahür edən sensor aura

Motor aura (*a. motoria*; sin. hərəkətli aura) – ayrı-ayrı əzələlərin, əzələ qruplarının qıcolma şəkilli yığılması, hərəkətli narahatlıqla təzahür edən aura

Nitq-hərəkətli aura – qəfləti olaraq nitq aparatını idarə edə bilməmə nəticəsində nitqin dayanmasından ibarət motor aura

Psixi aura (*a. psychica*) – patoloji ocağın baş beynin gicgah payında yerləşməsi zamanı əvvəllər olmuş (*deja vu*) və ya heç vaxt olmamış (*jamais vu*) həyəcanların meydana çıxması ilə təzahür edən aura

Psixosensor aura (*a. psychosensoria*) – öz bədəninin və onun ayrı-ayrı hissələrinin ölçülərinin dəyişməsi hissiyyatı formasında təzahür edən aura

Sensitiv aura (*a. sensitiva*) – darıxma, qəmlənmə və ya narahatlıq şəklində təzahür edən aura

Sensor aura (*a. sensoria*) – hər hansı bir taktıl, görmə, eşitmə və

Aurikulo

qoxu hissiyyatları şəklində təzahür edən aura

Vegetativ aura (*a. vegetativa*) – epilepsiya zamanı müşahidə olunan ağızda qəfləti quruluq, tərləmə, acıq, sidiyə getmə istəyinin meydana gəlməsi, ürək və digər orqanlar nahiyəsində ağrının yaranması (sekretor və ya vazomotor pozulmalar formasında aura)

Vestibulyar aura (*a. vestibularis*) – patoloji ocağın baş beynin gicgah payında yerləşməsi zamanı meydana çıxan başgicəllənmələr formasında təzahür edən sensor aura

Visseral aura (*a. visceralis*) – daxili orqanlarda xoşagəlməz hisslər şəklində təzahür edən sensor aura

Aurikulo- (*auricula*, lat. *auris* qulaq, qulaq seyvanı) – qulaq seyvanına aid olan mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi

Aurikulopunktura (*auriculopunctura*) – *bax*: aurikuloterapiya

Aurikulotemporal sindrom (*syndromum auriculotemporale*) – qida qəbulu zamanı və ya qida barədə düşündükdə dəri hiperemiyasının və qulaqətrafı-gicgah nahiyəsinin tərləməsi (qulaq-gicgah sinirinin zədələnməsi zamanı müşahidə olunur)

Aurikuloterapiya (*auriculotherapia*) – qulaq seyvanındakı aktiv nöqtələrə iynəbatırma ilə refleksoterapiya

Aurikulyar (*auricularis*) – qulağa, qulaq seyvanına aid

Auro- (lat. *aurum* qızıl) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olaraq, “qızıl” mənasını verir

Auroderma (*auroderma*) – *bax*: krizoderma

Aurofobiya – qızıldan patoloji qorxu

Aurorafobiya – şimal parılısından patoloji qorxu

Auroterapiya (*aurotherapia*) – bəzi kollagenozların müalicəsində qızıl preparatlarından istifadə etmək metodu

Auskultasiya (*auscultatio*) – daxili orqanların fəaliyyəti nəticəsində əmələ gələn səslərə əsaslanan müayinə metodu

Auskultativ uğurum – *bax*: susma zonası

Auskultoskop – qulaqasma üçün cihaz

Auspits simptomu – *bax*: nöqtəvari qanaxma fenomeni

Autbridinq (ing. *outbreeding*) – qohum olmayan orqanizmlərin çarpazlaşması (uzun müddət yaxın qohum olan növlərin çarpazlaşması zamanı meydana çıxan fəsadları aradan qaldırmaq üçün istifadə olunan üsul)

Autistik təfəkkür – real varlıqdan uzaq olan təfəkkür

Autizm (*autismus*) – özünə qapanma ilə müşayiət olunan psixiatrik xəstəlik

Uşaq autizmi (*autismus infantilis*) – erkən uşaq yaşlarında aşkar olunan, ətrafdakılarla emosional kontaktın olmaması və nitqin inkişaf etməməsi, hər hansı əşyaya patoloji bağlılıq və təkliyə meyilliliklə xarakterizə olunan xəstəlik

Erkən uşaq autizmi – *bax*: uşaq autizmi

Autoaqressiya (*auto-* + lat. *aggressio* tutma, hücum) – özünə qarşı təcavüzkarlıq

Autoallergen (*autoallergena*) – orqanizmdə əmələ gələn allergik xətəliyə səbəb olan allergen

Aralıq autoallergeni – öz antigen xüsusiyyətinə görə xəstəliyi törə

dən virusdan və hüceyrələrdən fərqlənən infeksiyon autoallergen

Birincili autoallergen – bax: təbii autoallergen

İkincili autoallergen – bax: qazanılmış autoallergen

İnfeksiyon autoallergen – infeksiya törədicisinin təsiri nəticəsində əmələ gələn qazanılmış autoallergen

Kompleks autoallergen – tərkibinə infeksiya törədicisinin komponentləri və zədələnmiş toxuma komponenti daxil olan infeksiyon autoallergen

Qazanılmış autoallergen (sin. ikincili a.) – toxumaların zədələnməsi zamanı əmələ gələn autoallergen

Qeyri-infeksiyon autoallergen – infeksiyon təbiəti olmayan faktorların təsiri nəticəsində yaranan qazanılmış autoallergen

Təbii autoallergen – orqanizmdə bəzi orqanların toxuma komponentlərinə (büllur, qalxanvari vəzi, sinir toxuması) qarşı tolerantlığın olmadığı halda həmin toxuma komponentlərinə qarşı olan autoallergen

Autoallergik reaksiya – öz toxumalarının allergenlərinə qarşı meydana çıxan autoallergik reaksiya

Birincili autoallergik reaksiya – təbii autoallergenə qarşı autoallergik reaksiya

İkincili autoallergik reaksiya – qazanılmış autoallergenə qarşı meydana çıxan autoallergik reaksiya

İnfeksiyon autoallergik reaksiya – infeksiyon autoallergenə qarşı meydana çıxan autoallergik reaksiya

Qeyri-infeksiyon autoallergik reaksiya – qeyri-infeksiyon autoallergenə qarşı meydana çıxan autoallergik reaksiya

Autoallergiya (*autoallergia*) – orqanizmin özündə əmələ gələn allergenlərin törətdiyi allergiya

Autoallergizasiya (sin. autosensibilizasiya) – orqanizmin öz autoallergenlərinə qarşı həssaslığının artması

Autoanticismlər (sin. autoimmun anticisimlər) – autoantigenlərə qarşı yaranan anticisimlər

Aqressiv autoanticisimlər – toxumanın zədələnməsinə səbəb olan autoanticisimlər

Autoanticisimlər-şahidlər – toxumanı zədələmirlər, lakin orada antigen strukturda dəyişikliklərin olduğuna işarə edirlər

İsti autoanticisimləri – antigenlə qarşılıqlı əlaqələri temperatur 37⁰ C olduqda müşahidə olunur

Soyuq autoanticisimlər – antigenlə qarşılıqlı əlaqələri temperatur 37⁰-dən aşağı olduqda müşahidə olunur

Autoantigen – orqanizmin normal antigenləri və müxtəlif bioloji, fiziki, kimyəvi faktorların təsiri altında meydana gəlmiş, özünə qarşı autoanticism yaradan antigenlər

Autodepilyasiya (*autodepilatio*) – öz tüklərini dərindən çıxartmaqdan ibarət sarışan hal

Autodizomofobiya – bax: bronhidrofobiya

Autoexolaliya (*autoecholalia*) – ayır-ayrı söz və cümlələrin dö-nə-dö-nə təkrarlanması

Autoexopraksiya (*autoechopraxia*) – bax: hərəkəti stereotip

Autoenterovaksin – həzm traktı mikroorqanizmlərindən hazırlanan, peroral şəkildə suspenziya formasında tətbiq olunan avovaksin

Autoepilyasiya – tüklərin öz-özünə tökülməsi

Autoerotizm

Autoerotizm (*autoerotismus*) – bax: narsissizm

Autofaqosom – bax: autolizosom

Autofiliya – bax: narsissizm

Autoflora – orqanizmin daxilində olan mikroorqanizmlərin toplusu

Autofobiya (*autophobia*) – tək qalmaqdan, ailə qurmamaqdan patoloji qorxu

Autofoniya (*autophonia*) – öz səsinin bir qulaqla eşidilməsinin güclənməsi (adətən eşitmə borusunun patolojiyalarında təsadüf edilir)

Autofonomaniya (köh. *autophonomania*; yun. *autophonos* özünü öldürən + *maniya*) – bax: suisidomaniya

Autofundoskop – göz dibi damarlarını müayinə etmək üçün cihaz

Autogen məşq (ing. *training* öyrətmə, məşq; yun. *autos* özün + *-genes* əmələ gələn, istehsal olunan) – maksimal əzələ boşalması və özünü-tələqinin birgə tətbiqinə əsaslanan psixoterapiya növü; insanın psixi cəhətdən gərginlikdən azad olunması üsulu

Autogenez – orqanizmin inkişafının yalnız daxili faktorların təsirindən baş verdiyini söyləyən idealistik baxış

Autohemoterapiya (*autohaemotherapy*) – xəstənin öz qanı ilə müalicə

Autohemotransfuziya (*autohaemotransfusio*) – xəstəyə onun özündən alınan qanın köçürülməsi

Autohipnoz (*autohypnosis*) – şəxsin öz iradəsi ilə özünü hipnoz etməsi

Autoxtonluq (yun. *autochthon* yerli) – patologiya: inkişaf prosesində patoloji prosesin lokalizasiyasında heç bir dəyişikliyin olmaması (məs., tromboemboliyadan fərqli olaraq autoxton trombun əmələ gəlməsi)

Autoimmün reaksiya – orqanizmin autoantigenlərə qarşı immun reaksiyası

Autoinfeksiya (*autoinfectio*) – orqanizmin öz şərti patogen mikroorqanizmləri tərəfindən törədilən xəstəlik

Autoinokulyasiya (*auto-* + lat. *inoculatio* peyvənd) – canlı vaksinin dəri və ya selikli qişanın ilkin daxilə-dilmə yerindən digər yerə təsadüfi aparılması, ötürülməsi

Autointoksikasiya (*autointoxicatio*) – orqanizmin özündə əmələ gələn zəhərli maddələrlə zəhərlənməsi

Bağırsaq autointoksikasiyası (*a. intestinalis*) – bağırsaq mənfəzindən qıvcırma və çürümə məhsullarının rezorbsiyası nəticəsində baş verən autointoksikasiya (fenol, skatol, indol)

İnfeksiyon autointoksikasiya (*a. infectiosa*) – yoluxucu xəstəliklər zamanı parçalanma məhsullarının təsiri nəticəsində yaranan autointoksikasiya

Mübadilə autointoksikasiyası (*a. metabolica*) – mübadilə məhsullarının törətdiyi autointoksikasiya (fenol, azotlu birləşmələr və s.)

Retension autointoksikasiya (*a. retentionalis*) – orqanizmin normal fəaliyyəti zamanı əmələ gələn mübadilə məhsullarının xaric olmasının pozulması nəticəsində inkişaf edən autointoksikasiya

Rezorbsion autointoksikasiyası (*a. resorptionalis*) – boşluqlardan sorulan toksik məhsulların törətdiyi autointoksikasiya (məs., irinləmə zamanı)

Autokastrasiya (*autocastratio*) – şi-zofreniya xəstəliyi zamanı təsadüf

edilən xəstənin özünü kastrasiya etməsi

Autokaterizasiya – xəstənin özü tərəfindən sidik kisəsinin kateterizasiyası (xüsusi hazırlıq keçdikdən sonra)

Autokeratofakiya – buynuz qişanın rezeksiya olunmuş hissəsinin əyriliyinin lazım olan səviyyəyə çatdırıldıqdan sonra yerinə tikilməsi əməliyyatı

Autokeratoplastika (*autoceratoplastica*) – xəstənin dəyişilməmiş buynuz qişasından istifadə etməklə icra olunan keratoplastika

Autokranioplastika (*autocranioplastica*) – kəllə sümüyü qüsurlarının autoplastikası

Autolavaj – xəstənin özünü təmizləməsi (mədəsini yuyub təmizləməsi)

Autoliz (*autolysis*) – hüceyrə və toxumaların öz tərkiblərində olan hidrolitik fermentlərin təsirindən əriməsi

Ölümdən sonrakı autoliz (*a. postmortalis*) – ölümdən sonra mikroorqanizmlərin iştirakı olmadan daxili mühitin turşuya doğru dəyişilməsi nəticəsində baş verən autoliz

Autolizosom (*autolysosoma*; sin. autofagosoma, autofagik vakuol, sitolizosoma) – tərkibində ölmüş hüceyrə daxili strukturların parçalanması gedən lizosom

Autolizlər (*auto-* + yun. *lysis* parçalanma) – orqanizmin öz hüceyrələrinin antigenlərinə qarşı müəyyən şəraitdə parçalayıcı təsir göstərən anticismlər

Autometamorfopsiya – öz bədən quruluşunun, onun ölçü və həcminin yanlış qavranması

Automizofobiya (*automisophobia*) – özündən kənara xoşagəlməz iy

verməkdən (tər, nəcis, bağırsağ qazları) patoloji dərəcədə qorxma nəticəsində insanlarla ünsiyyətdən qorxma

Automonoseksualizm (*auto-* + yun. *monos* tək + lat. *sexus* cinsiyyət) – *bax*: narsissizm

Autonefrektomiya (*autonephrectomia*) – sidik axarının obliterasiyası nəticəsində böyrəyin funksiyasının dayanması (məs., böyrək vərəmi zamanı)

Autopepsiya – özünü həzmetmə

Autopioterapiya (*autopyotherapy*) – uzun müddət irinli prosesə məruz qalmış xəstəyə öz irininin az dozasının inyeksiya olunması ilə aparılan immunoterapiya

Autoplastika – xəstənin özündən alınmış avtomateriallarla edilən plastika

Autoproteoliz (*auto-* + *proteinlər* + yun. *lysis* çürümə, parçalanma) – toxuma zülallarının öz proteolitik fermentləri tərəfindən parçalanması

Autoprotrombin (*autoprotrombinum*) – *bax*: V faktor

Autopsixi – ancaq özünə qarşı bələdliliyin pozulması

Autopsixi bələdliliyin pozuntusu – özünü tanıma bələdliliyinin pozulması

Autopsiya – meyitin yarılması

Autopsiya otağı – meyit yarılan otaq

Autopsiya protokolu – meyitin yarılan prosesinin sənədləşdirilməsi

Autopsiya stolu – meyit yarmaq üçün stol

Autoradiografiya – alfa- və beta-şüalanmanın fotoemulsion materialların köməyi ilə fotokimyəvi təsirə əsasən qeydə alınması

Ballon autoradiografiyası – *bax*: ballon makroautoradiografiyası

Autoreinfuziya

İz autoradiografiyası – mikroskop altında foto materialda alfa və beta hissəciklərin sayılmasına əsaslanan autoradiografiya

Kontrast autoradiografiya – foto materialların optik sıxlığının dəyişməsinin ölçülməsinə əsaslanan autoradiografiya

Autoreinfuziya – orqanizmin boşluqlarına tökülmüş qanın müalicə məqsədilə xəstənin özünə yeridilməsi

Autoreinvaziya – xəstənin özünün ətraf mühitə ifraz etdiyi parazit və ya onun yumurtaları ilə təkrar yoluxması

Autorelaksasiya – skelet əzələlərinin boşalması ilə nəticələnən autogen məşqin bir növü

Autosadizm – özü-özünə əzab, işgəncə vermək

Autosensibilizasiya – *bax*: autoallergizasiya

Autoseroterapiya (*autoserotherapie*) – xəstənin öz zərdabının köçürülməsi ilə aparılan qeyri-spesifik immunoterapiya

Autosinnoya (*autosynnoia*) – xəstənin patoloji dərəcədə narahatlıqla yüklənməsi nəticəsində ətraf mühitdən uzaqlaşması

Autoskop – qırtlağın və ondan aşağıda yerləşən tənəffüs yollarının müayinəsi

Autoskopiya – *bax*: düz larinqoskopiya

Autosom xromosomlar – cinsi xromosomdan başqa qalan bütün xromosomlar

Autosputoterapiya (*autosputotherapy*) – bronxial astmanın xəstənin öz bəlgəminin sterilizasiya edildikdən sonra parenteral yeridilməsinə

əsaslanan immunoloji müalicə metodu

Autosugqestiya (*auto-* + lat. *suggestio* təlqin) – özü-özünü təlqin etmək

Autosuperinvaziya (*autosuperinvasio*) – xəstənin özünün ətraf mühitə ifraz etdiyi parazit və ya onun yumurtaları ilə birinci invaziya qurtarmamış təkrar yoluxması

Autotolerantlıq – öz orqanizminin antigenlərinə qarşı tolerantlıq

Autotopoaqnoziya (*autotopoaqnosia*) – öz bədəninin hissələrini tanımama (beyin yarımkürələri qabığının zədələnmələri zamanı təsadüf olunur)

Autotransplantasiya (*autotransplantation*) – bir orqanizm daxilində aparılan orqan və ya toxuma köçürülməsi

Autovaksin (*autovaccinum*) – diaqnostikası və ya müalicəsi nəzərdə tutulmuş fərddən götürülmüş mikroorqanizmlərdən hazırlanmış vaksin

– **Canlı autovaksin** (*a. vivum*) – həyat fəaliyyətli mikroorqanizmlərin suspenziyasından alınmış autovaksin (məs., disbakteriozun müalicəsi üçün nəzərdə tutulmuş bağırsağ çöpləri)

– **Kompleks autovaksin** (*a. complexum*) – mikrob hüceyrələrindən və onların həyat fəaliyyəti məhsullarından hazırlanmış autovaksin

– **Korpuskulyar autovaksin** (*a. corpuscularis*) – mikrob hüceyrələrinin suspenziyasından təşkil olunmuş autovaksin

Avanqard (frans. *avant garde* qabaqcıl dəstə) – yürüş zamanı quru qoşunlarının mühafizə elementlərindən biri olub, əsas qüvvələri düşmənin qəfil hücumundan qorumaq, qoşunların hərəkət zolağına düşmən kəşfiyyatı-

nın soxulmasına imkan verməmək, qoşunların döyüşə girməsinə əlverişli şərait yaratmaq vəzifəsi daşıyır
Avaskulyar (*avascular*) – qan damarları olmadan

Avellis simptomu – *bax*: Avellis-Longi sindromu

Avellis sindromu (G. Avellis, 1864-1916, alm. otorinolarinqoloqu) – uzunsov beynin zədələnməsi zamanı patoloji ocağın əks tərəfində yumşaq damağın və səs tellərinin iflici

Avellis-Longi sindromu – azan siniirin nüvələri arasında və vidaci dəliyin bilavasitə altındakı sahənin zədələnməsi nəticəsində yaranan iflicin xüsusi forması

Avellis-Şmidt sindromu – *bax*: Şmidt sindromu

Aversiv üsul – alkoqoldan çəkəndirmək üçün öyümə, qusma yaranan maddələrdən istifadə edilməsi (apomorfın, emetin, kəklikotu dəmləməsi və s.)

Aviaevakuasiya – *bax*: aeroevakuasiya

Aviafobiya (*aviophobia*) – təyyarədə uçmaqdan qorxma

Aviasion sanitar nəqliyyatı – yaralı və xəstələrin köçürülməsi üçün uyğunlaşdırılmış və təchiz olunmuş hava-nəqliyyat vasitəsi

Aviasion-sanitar-bənd – zədəli və yaralıları aeroevakuasiya üçün nəzərdə tutulmuş sanitar aviasion hissə

Aviasiya aləti – təyyarəçinin kabinəsində alətlər lövhəsində yerləşdirilmiş xüsusi aeronaviqasion və pilotaj alətlər dəsti (altimetr-hündürlükölçən, spidometr-sürətölçən, krenometr - təyyarənin ox üzrə meylini göstərən, akselerometr-yükün artıqlığını göstərən və s.)

Aviasiya bombası – yerüstü, dəniz və hava hədəflərinə zərbə vurmaq üçün təyyarə və ya uçan başqa aparatdan asılan aviasiya döyüş sursatı

Aviasiya fiziologiyası – fiziologiyanın insan orqanizminin uçuş zamanı fizioloji dəyişikliyi öyrənən xüsusi bölməsi

Aviasiya hazırlığı – quru qoşunlarının əsas zərbəsi istiqamətində düşməyə zərbə endirmək məqsədilə aviasiyanın həmlədən qabaq apardığı döyüş əməliyyatı

Aviasiya qəzası – hərbi və tədris fəaliyyəti zamanı icra olunan uçuşlarda baş verən qəzalar (ekipaj və sərnəşinlər sağ qaldıqda qəza, ölüm hadisəsi olduqda isə fəlakət adlandırılır).

Aviasiya raketı – yerüstü, dəniz və hava hədəflərinə zərbə endirmək üçün uçan aparatlarda tətbiq edilən döyüş vasitəsi, adi və ya nüvə atımı olan mərmı

Aviasiya sarğısı – *bax*: küy əleyhinə sarğı

Aviasiya silahı – uçan aparatlarda olan zərbə vasitələri və onların döyüşdə tətbiqini təmin edən sistemlər

Avidin – əsasən yumurtanın tərkibində olan, artıq miqdarda qəbul edildikdə uşaqlarda avidin-biotin kompleksinin yaranması və bunun nəticəsində H-avitaminozunun inkişaf etməsi səbəbindən spesifik dermatitin meydana çıxmasına səbəb olan zülal

Aviditet (lat. *aviditas* tamahkarlıq, acgözlük) – immun reaksiyalarının intensivlik dərəcəsi

Avirulent – patogen mikroorqanizmlərin bəzi ştamlarının xəstəlik törətmək qabiliyyətinin olmaması

Avitaminoz

Avitaminoz (*avitaminosis*) – vitamin çatışmazlığı

Avropa qayidan yatalağı – *bax*: epidemik qayidan yatalağı

Avstraliya antigeni (*HB_sAG*) – zərərli hepatiti olan xəstələrin qanında aşkar edilən, spesifik antigen xüsusiyyətləri olan virusabənzər hissəciklər

Avsitiyedijski-İqumenakis simptomu – gecikmiş anadangəlmə sifilis zamanı sağ körpüçük sümüyünün döş sümüyü ucunun qalınlaşması

Avto – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub “avtomatik”, “avtonom” mənalarını verir

Avtoanalizator – tədqiqatlar zamanı müxtəlif biokimyəvi və morfoloji prosesləri sürətləndirən cihaz

Avtodeqazasiya stansiyası – avtomobildə deqazasiya, dezinfeksiya, dezinseksiya, geyim, ayaqqabı və şəxsi əşyaların isti hava ilə qurudulması üçün qurğu

Avtoəmaliyyatxana – döyüş bölgəsində yaralılara təxirəsalınmaz tibbi yardım göstərmək üçün tam təchiz olunmuş mobil əməliyyatxana; səhra şəraitində cərrahi yardım göstərmək üçün tam təchiz olunmuş avtomobil

Avtoklav – tibdə: alətləri təzyiqlik altında buxarla sterilizə edən aparat

Avtoklav kombinə olunmuş qızdırıcı – səhra şəraitində cərrahi alətlərin və sarğı materiallarının sterilizəsi üçün istifadə olunur

Avtolaboratoriya – mikrobioloji, sanitariya-gigiyenik analizlərin aparılması və döyüş şəraitində zəhərləyici maddələrin indikasiyası üçün təchiz olunmuş sanitariya-epidemioloji laboratoriya maşını

Avtomaks – dezinfeksiyaedici mad-

dələrin avtomatik püskürdülməsi üçün aparat

Avtomatik hərəkət – əsasən epilepsiyalı xəstələrdə rast gəlinən, əlaqədarlıq halını bir forması olub, özündən asılı olmayaraq hər hansı bir yerə getmək, azmaq şəklində təzahür edir

Avtomatik idarə olunma – xəstənin hərəkətlərini, fəaliyyətini öz iradəsindən asılı olmadan icra etməsi

Avtomatizm – orqanların, ayrı-ayrı toxuma və hüceyrələrin ətrafla əlaqəsi olmadan fəaliyyət göstərə bilmə qabiliyyəti

Avtomatizm absansı – stereotip təkrarlanan hərəkətlərlə xarakterizə olunan mürəkkəb absans

Avtomobil deqazasiya maşını – zəhərlənmiş mühafizə vasitələrinin, texnikanın, əmlakın xüsusi məhlullar ilə yuyub təmizləmək üçün xüsusi avadanlıqlı maşın

Avtomobil qoşunu – bütün növ avtomobil daşınmalarını təmin edən qoşun növü

Avtomobil oksigen-mədən stansiyası – səhra şəraitində havanın oksigenindən tibbi məqsədlər üçün istifadə edən qurğu ilə təchiz olunmuş avtomobil

Avtomobil-sanitar nəqliyyatı – yaralı və xəstələrin avtomobillə nəql edilməsi

Avtomobil-sanitar bölüyü – orduda xəstə və yaralıların təliyyəsi ilə məşğul olan xüsusi bölük

Avtonom inkişaf – şiş hüceyrələrinin digər normal və patoloji toxumalardan fərqli və asılı olmayan inkişaf xüsusiyyəti

Avtorentgen – yük avtomobilində yerləşdirilmiş xüsusi təchizatlı mobil rentgen kabinet

Avtosarğı otağı – döyüş bölgəsində yaralılara təxirəsalınmaz tibbi yardım göstərmək üçün tam təchiz olunmuş mobil sarğı otağı

Avtın mezeqloblastoması – *bax*: mikroqlioma

Avtın sınağı (A.P. Avtsın, sov. patoloqanatomu) – səpgili yatalaq zamanı konyunktiva kisəsinə adrenalın daxil etməklə qansızmaların təyin edilməsi

Avtsın üsulu (A.P. Avtsın) – mərkəzi sinir sisteminin mielin törəmələrinin histoloji kəsiklərinin gümüşlü-fosforlu molibdenlə rənglənməsi

Avulsiya (lat. *avulsio* qopardılma, kənardılmə) – *bax*: ekserez;

Ayağın yanma sindromu – çox güman ki, pantoten turşusunun çatışmazlığı nəticəsində adətən gecələr ayaqlarda üzücü-yandırıcı ağrının və akrosianozun birgə təsadüf edilməsi

Ayaq darağı-falanqa oynaqları (*articulatio metatarsophalangeae*) – ayaq darağı sümüklərinin başları ilə proksimal falanqaların əsaslarının birləşməsindən əmələ gələn oynaqlar

Ayaq sarğısı, dolaq – ayaqqabı geyinmək üçün ayağa sarınan müəyyən ölçülü parça

Ayaqaltı aponevrozit (*aponeurosis plantaris*) – ayaqaltı aponevrozun xroniki iltihabı, çapıq büzüşməsi və Ledderxoz kontrakturasının inkişaf etməsi

Ayaqların epidermofitiyası (*epidermophytia pedum*) – əsasən *Trichophyton Mentagrophytes* və *Interdigitale* göbələkləri tərəfindən törədilən, ayaqları zədələyən dermatomikoz

Aydın perkutor səs – *bax*: ağciyər perkutor səsi

Aydinhüceyrəli mezonefroid sistadenoma (*cystadenoma mesonephroideum clarocellulare*) – birincili böyrəyin qalıqlarından inkişaf edən sistadenoma

Aydoyomaniya (*aidoiomania*) – kişilərdə cinsi həvəsin normadan artıq olması

Ayers sindromu (A. Ayerza, 1861-1918, argen. həkim) – ağciyər arteriyasının sklerozu zamanı diffuz sianoz, tənqəfəslik, polisitemiya, ağciyər hipertenziyası və ürəyin sağ yarısının hipertrofiyası

Ayxmofobiya – iti əşyalardan sarışan xarakterli qorxu

Ayı pəncəsi – barmaqların yelpikşəkilli aralanması, yastıayaqlılıq və ayağın distal hissəsinin xaricə doğru meyl etməsi formasında mürəkkəb deformasiya

Aylurofiliya (*ailurophilia*) – pişiklərə patoloji bağlılıq

Aylurofobiya (*ailurophobia*; yun. *ailuros* pişik + *fobiya*) – pişiklərdən patoloji qorxu

Aymalin (*ajmalinum*) – aritmiya əleyhinə təsir göstərən maddə

Aynqum – *bax*: anyum

Aypara büküş (*plica seminularis*) – əsnəyin selikli qişasının öndən damaq badamcıqlarına söykənən büküşü

Aypara dəlik (*hiatus semilunaris*) – burnun orta keçəcəyində olan dəlik «Aypara» fiquru – bud-çanaq oynağının sinoptiyası zamanı rentgenoqramda ayparaşəkilli kölgənin olması

Aypara xətt (*linea seminularis*) – qarının köndələn əzələsinin əzələvi hissəsinin vətər hissəsinə keçən yeri

Aypara sahəsi – *bax*: Traube sahəsi

Aypara yarıq

Aypara yarıq – qarmağabənzər çıxıntı ilə xəlbir sümüyünün böyük qabarı arasındakı yarıq

Aytkenin mişarı – embriotomiya üçün istifadə olunan akuşer aləti

Az sorulma sindromu – nazik bağırsaqda sorulmanın pozulması nəticəsində hipovitaminoz, anemiya və hipoproteinemiya

Azan hüceyrə – onurğasız heyvanların qanında, onurğalılarda leykositlərinə uyğun gələn rəngsiz hüceyrələr

Azan sinir – X cüt beyin siniri

Azan sinir sindromu (*syndromum nervi vagi*) – yumşaq damaq əzələlərinin iflici, disfoniya, disfagiyanın birgə təsadüf olunması

Azan sinir üçbucağı (*trigonum nervi vagi*) – rombabənzər çuxurun aşağı lateral hissəsində azan və dilaltı sinirlərin nüvələrinin yerləşdiyi sahə

Azaserin – *Streptomyces fragilis* tərəfindən hasil edilən, şiş əleyhinə zəif təsir göstərən antibiotik

Azatioprin (*azathioprinum*) – immunodepressiv maddə

Azelli damarları – *bax*: süd şirəsi damarları

Azhərəkətli oynaq – *bax*: yastı oynaq

Aziqoqrafiya (yun. *azygos* tək + *grapho* yazmaq, təsvir etmək) – tək və yarımtək venaların süni kontrastlaşdırıldıqdan sonra aparılan rentgen müayinəsi

Damar aziqoqrafiyası – *bax*: düz aziqoqrafiya

Düz aziqoqrafiya – kontrast maddənin retroqrad yolla yuxarı boş venanın kateterizasiyasından sonra tək venaya yeridilməsi ilə aparılan aziqoqrafiya

Qeyri-düz aziqoqrafiya – kontrast maddənin VIII, IX və X qabırğanın sümük iliği kanalına və ya aşağı

döş fəqərələrinin ox çıxıntısı kontrastlaşdırıldıqdan sonra aparılan aziqoqrafiya

Sümük aziqoqrafiyası – *bax*: dolaylı aziqoqrafiya

Azina – genetik olaraq təbii çiçək törədicisinə yaxın olan virus tərəfindən heyvanlarda törədilən kəskin infeksiyon xəstəlik

Azqanlılıq – *bax*: anemiya

Azoospermatoreya (*azoospermatorrhoea*) – defekasiya və sidik ifrazının sonunda prostat vəzi və toxum kisəciyi möhtəviyyatının (tərkibində spermatozoidlər olmayan) xaric olması

Azurofiliya (*azurophilia*) – azurla tünd qırmızı rəngə boyanan sitoplazma əlavələrinin xüsusiyyəti

Azoospermiya (*azoospermia*) – toxumluqda spermatozoidlərin olmaması

Həqiqi azoospermiya (*azoospermia vera*) – əsasən xayanın hipoplaziyası zamanı spermatozoidlərin əmələ gəlməsinin pozulması nəticəsində meydana çıxan azoospermiya

Şüa azoospermiyası (*azoospermia radialis*) – ionlaşdırıcı şüaların təsiri zamanı spermatogen epitelin degenerativ dəyişikliyi nəticəsində meydana gələn həqiqi azoospermiya

Yalançı azoospermiya (*azoospermia spuria*) – toxumdaşıyıcı axarların keçiriciliyinin pozulması nəticəsində meydana çıxan azoospermiya

Azot balansı – orqanizmə daxil olan və xaric olan azotun miqdarı arasındakı fərq; orqanizmin azot mübadiləsinin göstəricisi

Azot çatışmazlığı – xaric olan azotun miqdarının daxil olan azotun miqdarından artıq olduğu azot müba-

diləsi halı (zülal aclığı zamanı təsadüf olunur)

Azot minimumu – azot müvazinətinin saxlanması üçün tələb olunan zülalın qida ilə qəbul olunmalı minimum miqdarı

Azot vannaları – xroniki iltihabi proseslərdə, tromboflebitlərdə, allergik vəziyyətlərdə, nevroz və hipertoniya xəstəliklərində tətbiq olunan, qaz vannaları qrupuna daxil olan müalicəvi vanna

Azotemiya (*azotaemia*) – qanda azotun artıq miqdarda olması

Böyrək azotemiyası (*a. renalis*) – böyrəyin ifraz etmə funksiyasının pozulması nəticəsində inkişaf edən azotemiya

Böyrəkdənxaric azotemiya (*a. extrarenalis*) – böyrək xəstəlikləri olmadığı halda inkişaf edən azotemiya

Ekstrarenal azotemiya (*a. extrarenalis*) – *bax*: böyrəkdənxaric azotemiya

Xloripriv azotemiyası (*a. chloripriva*) – əsasən inadlı qusma zamanı orqanizmin külli miqdarda xlor itirməsi nəticəsində inkişaf edən azotemiya

Obturation azotemiya (*a. obturativa*) – sidiyin sidik yolları ilə axınının pozulması nəticəsində inkişaf edən retension azotemiya

Produksion azotemiya – orqanizmdə genişsahəli iltihabi proseslər, yanıqlar, kaxeksiya və qan xəstəlikləri zamanı toxuma zülallarının parçalanmasının həddən çox olması nəticəsində meydana çıxan azotemiya

Renal azotemiya (*a. renalis*) – *bax*: böyrək azotemiyası

Retension azotemiya – azot tərkibli metabolitlərin sidiklə xaric olma-

sının pozulması nəticəsində inkişaf edən azotemiya

Retension azotemiya – azot tərkibli metabolitlərin sidiklə xaric olmasının pozulması nəticəsində inkişaf edən azotemiya

Azotoqraf (*azot* + yun. *grapho* yazmaq, təsvir etmək) – havada və qaz qarışığında azotun konsentrasiyasını ölçən cihaz

Azotoreya (*azotorrhoea*) – orqanizm tərəfindən azot tərkibli maddələrin mənimlənməsinin pozulması nəticəsində ifraz olmasının artması

Azoturiya (*azotaemia*) – sidikdə sidik cövhərinin artması

Azur – preparatları rəngləmək üçün üzvi maddə

Azurofiliya (*azurophilia*) – bəzi sitoplazma əlavələrini azurla rənglədikdə metaxromatik qırmızı və ya bənövşəyi-qırmızı rəng alması

Azurun iltihabi psevdopitelioması – *bax*: yaralı vegetasiyaedən piodermiya

B

B hüceyrə – *bax*: bazofil insulosit

B tipli Antoni nevrinoması – nevrinomanın torabənzər quruluşlu histoloji növü

B₁₂ vitamini – *bax*: sianokobalamin

B-limfosit – timusdan kənar diferensiasiya edən orqanizmdə humoral immuniteti təmin edən limfosit

Baader sindromu – dəridə ləkələr, düyünlər və vezikulyar səpgilərlə xarakterizə olunan, burun boşluğu selikli qişasının ödemi, qanlı möhtəviyyətin ifraz olunması, dilin üzərinin xəritəşəkilli olması ilə gedən allergik xəstəlik

Babasil

Babasil – *bax*: hemorroy

Babçin əməliyyatı (İ. S. Babçin, sov. neyrocərrahı) – körpü-beyincik bucağına dərinin xarici ənsə qabarından 4 sm yuxarı nahiyəsindən başlamaqla məməyəbənzər çıxıntıya doğru qövsvari kəsilməsi və sümüyün beyinciğin bir yarımkürəsi və digərinin bir hissəsi üzərində rezeksiya olunması, eyni zamanda böyük ənsə dəliyi kənarının və birinci boyun fəqərəsinin arxa qövüsünün rezeksiyası ilə icra olunan müdaxiləsi

Babçin iynəsi (İ. S. Babçin, sov. neyrocərrahı) – beynin yan mədəciklərini drenə etmək üçün boruşəkili iynə

Babəş düyüncükləri (V. Babes) – *bax*: Babəş-Neqri cismcikləri

Babəş simptomu – qarın aortasının anevrizması zamanı dalaq arteriyasının proyeksiyası nahiyəsinin palpasiya zamanı rigidliyin və ağrının olması

Babəş-Ernst dənəciyi (V. Babes, 1854-1926, rumın bakterioloqu; P. Ernst, 1859-1937, alm. patoloqu) – həqiqi difteriyanı yalançı difteriyadan diferensiasiya etməyə köməklik edən xüsusi rənglənmə zamanı aşkar olunan mikrob hüceyrəsində sitoplazmatik əlavə

Babəş-Neqri cismcikləri (V. Babes, 1854-1926, rumın bakterioloqu; A. Negri, 1876-1912, ital. patoloqu) – quduzluq zamanı hippokam hüceyrələrində sitoplazmatik eozinofil əlavələrinin olması

Babinski fenomeni (J.F.F. Babinski, 1857-1932, frans. nevropatoloqu) – gecikmiş sifilis zamanı meninqoensefalit, aortit, bəbəklərin motorikasının pozulması, axill və diz reflekslərinin zəifləməsi

Babinski refleksi (J.F.F. Babinski) –

piramid yolun zədələnməsi zamanı ayaqaltını ştrixvari qıcıqlandırdıqda I barmağın zəif bükülməsi, digər barmaqların isə yelpikvari uzaqlaşması (2 yaşına qədər uşaqlarda bu fizioloji refleksdi)

Babinski-Froman sindromu (J.F.F. Babinski, 1857-1932, frans. nevropatoloqu; J. Froment, 1878-1946, frans. nevropatoloqu) – yüngül travmadan sonra adekvat olmayan parez, əzələ kontrakturası və ağrının meydana gəlməsi

Babinski-Jarkovski qanunu – *bax*: Jarkovski qanunu

Babinski-Najotta sindromu (J.F.F. Babinski, 1857-1932, frans. nevropatoloqu; J. Nageotte, 1866-1948, frans. histoloqu) – hemiataksiya, hemiasinerjiya, lateropulsasiya və zədələnmə nahiyəsində hemiplegiya ilə eyni zamanda Horner sindromunun, zədələnmənin əks tərəfində isə hemianesteziyanın meydana gəlməsi

Babinskinin asinerjiya testi (J.F.F. Babinski) – 1) beyincik ilbizinin zədələnməsi zamanı başını arxa doğru əymiş xəstə tullanmağa cəhd etdikdə diz oynağının bükücü, bud-çanaq oynağının açıcı hərəkətlərinin müştərəkəliyinin pozulması nəticəsində xəstənin yixılması; 2) beyincik zədələnmələri zamanı əli döş qəfəsində çarpazlanmış xəstənin uzanmış vəziyyətdən oturaq vəziyyətə keçə bilməməsi

Babinskinin avtomatik pronasiya simptomu (J.F.F. Babinski) – hemiparezlər zamanı supinasiya vəziyyətində hər iki əli önə doğru uzatdıqda iflicli əlin qeyri-iradi pronasiyası

Babinskinin beyincik katalepsiyası

(J. F. F. Babinski, 1857-1932, fransız nevropatoloqu) – beyinciyin zədələnməsi zamanı arxasıüstə uzanmış xəstənin yorulmadan bud-çanaq və diz oynaqında bükülmüş ayağını yataqdan yuxarıda saxlaması

Babinskinin bükücü simptomu (J. F. F. Babinski) – hemiparezlər zamanı xəstənin əllərinin köməyi olmadan oturmaq cəhdi zamanı dabanın yataqdan aralanması və ayağın bükülməsi

Babinskinin paraplegiyası (J. F. F. Babinski) – onurğa beyninin arxa köklərinin zədələnməsi və üzülmüş xəstələrdə iflicli aşağı ətraflarda bükücü kontrakturanın olması

Babinskinin psevdorefleksi (J. F. F. Babinski) – piramid yolun zədələnməsi olmadan, qamış sinirinin zədələnməsi nəticəsində ayaqaltını ştrixvari qıçıqlandırdıqda I barmağın bükülməsi

Babinskinin şüa simptomu (J. F. F. Babinski) – onurğa beyninin V boyun seqmentinin zədələnməsi zamanı mil sümüyünə çəkiclə vurduqda saidin pronasiyası olmadan əlin və barmaqların bükülməsi

Babinskinin ulduz sınağı (J. F. F. Babinski) – *bax*: Babinski-Veylin ulduz sınağı

Babinski-Vakez sindromu (J. F. F. Babinski; L. H. Vaquez, 1860-1936, frans. həkimi) – gecikmiş sifilislin meninqoensefalit, aortit, bəbək motorikasının pozulması, axil və diz reflekslərinin zəifləməsi ilə gədən forması

Babinski-Veyl sınağı (J. F. F. Babinski, 1857-1932, frans. nevropatoloqu; M. P. Weil) – *bax*: Babinski-Veylin ulduz sınağı

Babinski-Veylin ulduz sınağı (J. F. F.

Babinski; M. P. Weil) – vestibulyar aparatın və beyincik yarımkürəsinin birtərəfli zədələnmələri zamanı gözüyumulu şəkildə gəzən xəstənin nişanlanmış istiqamətdən zədələnmə olan tərəfə doğru hərəkət etməsi (bu sınağı hər dəfə xəstəni 180° döndərərək bir neçə dəfə təkrar etdikdə onun trayektoriyasının ulduz şəkildə olması qeyd olunur)

Babkin refleksi (B.P. Babkin, 1877-1950, fizioloq) – *bax*: ovuc-ağızbaş refleksi

Babkin sınağı (B. P. Babkin, 1877-1950, fizioloq) – mədə sekresiyasının ikili gastroduodenal zondla müayinəsi

Babkok əməliyyatı (W.W. Babcock, 1872-1963, amer. cərrahı) – aşağı ətrafın böyük dərialtı venasının varikoz genəlməsi zamanı venanın ekzerez vasitəsi ilə xaric edilməsi

Babkok-Madelunq əməliyyatı (W.W. Babcock, 1872-1963, amer. cərrahı; O.W. Madelung, 1846-1926, alm. cərrahı) – aşağı ətrafın varikoz genəlmiş venalarının cərrahi yolla xaric edilməsi

Babuxin membranı (A.İ. Babuxin, 1827-1891, sov. histoloq və fizioloqu) – *bax*: daxili qlial hüdədi membran

Baçelli əlaməti (G. Baccelli, 1832-1916, ital. həkim) – ekssudatın miqdarının az olduğu zaman auskultativ olaraq plevral ekssudatın üzərində xəstənin pıçiltılı danışığının ötürülməsinin hiss edilməsi

Badamcıq epidermal xərçəngi – *bax*: Şminke şişi

Badamcıq tıxacı – epitel pulcuğundan, xırda, dənəvər detritdən, fibrindən, limfoid hüceyrələrdən və limfosit-

Badamcıqlar

lərdən ibarət badamcıq kriptlərində əmələ gələn sarımtıl rəngdə kütlə

Badamcıqlar (*tonsilla*) – yuxarı tənəffüs yollarının və qida borusunun başlanğıc hissəsinin selikli qişasında limfoid toxuma toplantısı (müdafə və qanyaranma funksiyasını icra edir)

Boru badamcıqları (*t. tubaria*) – eşitmə borusunun udlaq dəliyi nahiyəsində yerləşən cüt badamcıqlar

Burun-udlaq badamcığı – *bax*: Luşka badamcığı

Damaq badamcıqları (*t. palatina*) – damaq qövsləri arasında yerləşən badamcıqlar

Damaqdaxili əlavə badamcıqlar – yumşaq damaq toxumasının dərinliyində yerləşən, lakin həmişə rast gəlinməyən xırda badamcıqlar

Dil badamcıqları (*t. lingualis*) – dil kökünün selikli qişasında yerləşən badamcıqlar

Dördüncü badamcıqlar – *bax*: dil badamcıqları

Əlavə damaqdaxili badamcıqlar – yumşaq damaq toxuması daxilində yerləşən, daimi olmayan badamcıqlar

Tubar badamcıq (*t. tubaria*) – *bax*: boru badamcığı

Udlaq badamcığı (*t. pharyngea*) – udlağın kəllə tağının burun nahiyəsinin selikli qişasında yerləşən badamcıqlar, Luşka badamcığı

Üçüncü badamcıq – *bax*: udlaq badamcığı

Badda-Kiari sindromu (G. Budd, 1808-1882, ing. terapevti; H. Chiari, 1851-1916, avstriyalı patoloq) – qaraciyər venalarının okklyuziyası və kollateral qan dövrünün inkişaf etməsi, hepatosplenomeqaliya, persistədən assit, sarılıq və qaraciyər

çatışmazlığından ibarət simptomokompleks

Bader dermatostomatiti (E. Baader, alm. terapevti) – *bax*: Stivens-Connson sindromu

Bader sindromu – *bax*: Stivens-Connson sindromu

Baffes əməliyyatı – aşağı boş vena ilə sol qulaqcıq arasında anastomozun qoyulma əməliyyatı

Bağırsağın melanozu (*melanosis intestinalorum*) – əsasən ileosekal nahiyədə rast gəlinən bağırsağ selikli qişasının melanozu (az hallarda S-ə bənzər və düz bağırsaqda da təsadüf oluna bilər)

Bağırsaq argenta-finositləri (*argentaffinocyti intestinales*) – bağırsaq məməciklərinin və mədə selikli qişasının, sitoplazmasında qranulası olan, gümüşü və xromu bərpa etmək xüsusiyyətinə malik epitel hüceyrələri

Bağırsaq cırdanboyluğu – *bax*: bağırsaq osteodistrofiyası

Bağırsaq çöpləri – *Enterobacteriaceae* ailəsinin *Esherich* cinsindən olan qram(-), spor əmələ gətirməyən, aerob və ya fakultativ anaerob, insan üçün şərti patogen bakteriya (ətraf mühətdən tapılması nəcislə çirklənmənin göstəricisidir)

Bağırsaq düyünü – nazik bağırsağ ilgəklərindən əmələ gələn və bağırsaq keçməməzliyinə səbəb olan düyün

Bağırsaq ilgəklərinin şişməsi – bağırsağ keçməməzliyinin rentgenoloji əlaməti

Bağırsaq infantilizmi – *bax*: bağırsaq osteodistrofiyası

Bağırsaq keçməməzliyi (*ileus*) – müxtəlif səbəblərdən bağırsaq

möhtəviyyatının və qazların evakuasiyasının pozulması

Alimentar bağırsağ keçməməzliyi (*i. alimentarius*) – uzunmüddətli aclıqdan sonra çox miqdarda kobud qida ilə qidalandıqda meydana çıxan obturasion və ya dinamik bağırsağ keçməməzliyi

Anadangəlmə bağırsağ keçməməzliyi (*i. congenitus*) – inkişaf anomaliyası nəticəsində meydana çıxan bağırsağ keçməməzliyi (atreziya, stenoz və s.)

Arterio-mezenterial bağırsağ keçməməzliyi (*i. arteriomesenterialis*) – nazik bağırsağın başlanğıc hissəsinin qarın aortası (*aortae abdominalis*) və yuxarı müsəriqə arteriyasının (*aortae mesenterica superioris*) arasında sıxılması nəticəsində meydana çıxan obturasion bağırsağ keçməməzliyi

Dinamik bağırsağ keçməməzliyi (*i. dynamicus*) – bağırsağın funksional aktivliyinin, yəni motor qabiliyyətinin pozulması ilə səciyyələnən keçməməzlik

Mexaniki bağırsağ keçməməzliyi (*i. mechanicus*) – bağırsağ mənəfinin şişlə, yad cismlə, çarıqla, qurd topası ilə, fekolitlə, bezoarla tutulması, digər orqanlarda inkişaf edən şişlərin bağırsağı kənardan sıxması, bağırsağın burulması və ya düyünlənməsi, boğulmuş daxili yırtıq nəticəsində bağırsağ möhtəviyyatının və qazların evakuasiyasının pozulması

Mekoni bağırsağ keçməməzliyi – mukovissidoz zamanı bağırsağ mənəfinin qatı və özlü konsistensiyalı mekoni ilə tutulması nəticəsində meydana çıxan obturasion bağırsağ keçməməzliyi

Obturasion bağırsağ keçməməzliyi (*i. ex obturatione*) – bağırsağ mənəfinin şişlə, yad cismlə, çarıqla, qurd topası ilə, fekolitlə, bezoarla tutulması, digər orqanlarda inkişaf edən şişlərin bağırsağı kənardan sıxması nəticəsində bağırsağ möhtəviyyatının və qazların evakuasiyasının pozulması ilə gedən mexaniki bağırsağ keçməməzliyi

Paralitik bağırsağ keçməməzliyi (*i. paralyticus*) – dinamik bağırsağ keçməməzliyinin bir növü

Spastik bağırsağ keçməməzliyi (*i. spasticus*) – dinamik bağırsağ keçməməzliyinin bir növü

Stranqulyasion bağırsağ keçməməzliyi (*i. e. strangulatione*) – bağırsağın burulması və ya düyünlənməsi, boğulmuş daxili yırtıq nəticəsində bağırsağ möhtəviyyatının və qazların evakuasiyasının pozulması ilə gedən mexaniki bağırsağ keçməməzliyi

Yuxarı bağırsağ keçməməzliyi – nazik bağırsağın başlanğıc hissəsində meydana çıxan bağırsağ keçməməzliyi

Bağırsağ kripləri (*glandulae Lieberkuhniannae*) – bağırsağ selikli qişasının xüsusi qatında yerləşən boruşəkili çökəklilər

Bağırsağ lavajı – bağırsağın yuyulması

Bağırsağ qripi – *bax*: viruslu diareya

Bağırsağ tikişi – bağırsağ divarına qoyulan tikiş

Bağırsaqda həll olan tabletka – mədənin turş mühitində həll olmayan örtüklə örtülmüş, lakin bağırsaqda asanlıqla həll olan tabletka forması

Bağırsaqların pnevmatizasiyası – bağırsaqların qazla dolma dərəcəsinin rentgenoloji xarakteristikası

Bağlı olmayan təfəkkür

Bağlı olmayan təfəkkür – *bax*: əlaqə-siz təfəkkür

Bax-Zubkov üsulu (A.N.Bax, 1857-1946; S.Zubkova; sov. biokimyacıları) – qanda katalazanın miqdarının kəmiyyət üsulu ilə təyini

Baxışın fiksə olunması simptomu – isterik korluq zamanı müayinə olunan şəxsin başının passiv olaraq əks tərəfə döndürülməsi zamanı göz almasının da həmin istiqamətə yerdəyişməsi və müayinə edən şəxsin üzündə qeyri-iradi olaraq baxışın fiksə olunması

Baxman dəstəsi (J. G. Bachman, amer. fizioloqu) – oyanma impulsunu sağ qulaqcıqdan sol qulaqcığa ötürən, qulaqcıqlar arasında yerləşən sinir dəstəsi

Baxtiarov simptomu – piramid yolların zədələnməsi zamanı xəstənin mil sümüyü üzərində yuxardan aşağı I və II barmaqlarla sürüşdürücü hərəkət etdikdə I barmağın adduksiyası və ekstenziyası

Bairov əməliyyatı (Q.A. Bairov, sov. cərrahı) – 1) qida borusunun atreziaları zamanı atreziyadan yuxarı nahiyənin boyuna, atreziyadan aşağı nahiyənin isə qarın boşluğuna çıxarılması palliativ əməliyyatı; 2) ekstrofiya zamanı sidik kisəsi yarığının qarının ön divarı toxumaları ilə plastika edilməsi

Bakkal üsulu (S.A. Bakkal, sov. cərrahı) – əməliyyat sahəsinin brilliant yaşılının 1%-li spirtli məhlulu ilə işlənməsi

Bakşeyev üsulu (N.S. Bakşeyev, 1911-1974, sov. mama-ginekoloq) – doğuşdan sonrakı hipotonik uşaqlıq qanaxmasının dayandırılması üsulu

Bakterial dəyirman – bakteriya və maya göbələklərini dağdan aparat

Bakterial hemotoksinlər – bakteriyaların həyat fəaliyyətinin məhsulu olan hemotoksinlər

Bakterial ilgək – platindən hazırlanmış mikroorqanizmlərin əkilməsi üçün istifadə olunan alət

Bakterial preparatlar – yoluxucu xəstəliklərin diaqnostikası, müalicəsi və profilaktikası üçün istifadə edilən canlı və ya cansız bakterial kultura

Bakterial standart – mikrob kulturasında bakterialların konsentrasiyasını müəyyən etmək üçün etalon dəsti

Bakterial şam – boşluqlu, silindr şəklində keramik bakterial filtr

Bakterial traxeit – udlağın aşağı nahiyəsinin və traxeyanın iltihabı

Bakterial vulvovaginit – *Gardenerella vaginalis* tərəfindən törənen uşaqlıq yolunun iltihabı

Bakterid (*bacteridum*) – infeksiya-əlgirik mənşəli dəri səpgilərinin ümumi adı

Bakteriemiya (*bacteriaemia*) – dövr edən qanda bakteriyaların olması

Qeyri-spesifik bakteriemiya (*b. nonspecifica*) – leykozlar, şüa və yanlıq zədələnmələri zamanı rezistentliyin azalması nəticəsində normal bağırsaqların mikroflorasının şərti-patogen mikroorqanizmlərinin təsirindən yaranan bakteriemiya

Şüa bakteriemiya (*b. radialis*) – şüa zədələnməsi zamanı orqanizmin immunitetinin aşağı düşməsi və bioloji baryerlərinin keçiriciliyinin artması nəticəsində təsadüf olunan qeyri-spesifik bakteriemiya

Bakteriofaq (*bakteriya* + yun. *phagos* yeyən) – bakterial hüceyrəni yoxlayan, onun daxilində çoxalan

və həmin hüceyrəni lizisə uğradan virus

Qüsurlu bakteriofaq – genomunun bir hissəsinin çatışmazlığı nəticəsində virusun bu və digər funksiyasını həyata keçirmə qabiliyyəti olmayan bakteriofaq

Mülayim bakteriofaq – bakterial hüceyrə daxilində profak şəklində mövcud olan və onun daxilində reproduksiya edən bakteriofaq

Vegetativ bakteriofaq – bakterial hüceyrənin daxilində reproduksiya edən və həmin dövrdə yoluxucu formada aşkar edilməyən bakteriofaq

Virulent bakteriofaq – infeksiyanın yalnız reproduktiv formasını yarıdan və hüceyrənin lizisi, ətrafa çoxsaylı bakteriofaqın xaric olunmasına səbəb olan bakteriofaq

Bakteriofobiya (*bacteriophobia*) – mikroblarla yoluxmadan patoloji qorxma

Bakteriohemolizidlər – *bax*: bakterial hemotoksinlər

Bakterioxoliya (*bacteriocholia*) – öddə patogen mikrobların olması

Bakterioliz – bakteriyaların əridilməsi və dağıdılması

Bakteriolizidlər – komplementin iştirakı ilə bakterial antigeni bakteriolizə uğratmaq qabiliyyəti olan anticism

Bakteriologiya (*bakteriya* + yun. *logos* elm) – mikrobiologiyanın bakteriyaların quruluşunu, fiziologiyasını, biokimyasını, sistematikasını və genetikasını öyrənən hissəsi

Qida bakteriologiyası – *bax*: sanitariya-qida bakteriologiyası

Sanitar bakteriologiya – bakteriologiyanın patogen, şərti-patogen mikroorqanizmlərini və onların ət-

raf mühitdə sanitar göstəricilərini öyrənən hissəsi

Sanitar-qida bakteriologiyası – bakteriologiyanın qidanın keyfiyyətini, mikroflorasını, bakterial çirklənməsini və kəskin infeksion xəstəliklərin, qida toksikoinfeksiyalarının profilaktikasını öyrənən hissəsi

Sənaye bakteriologiyası – bakteriologiyanın qida məhsullarının, vitaminlərin, antibiotiklərin və digər dərman maddələrinin istehsalı zamanı istifadə olunan bakteriyaları öyrənən hissəsi

Tibbi bakteriologiya – bakteriologiyanın insanlarda yoluxucu xəstəliklər törədən bakteriyaların quruluşunu, fiziologiyasını, biokimyasının, sistematikasını, genetikasını, mikrobioloji diaqnostikasını, xəstəliklərin müalicə və profilaktikasını öyrənən hissəsi

Bakterioloji (bioloji) silah – müxtəlif yoluxucu xəstəliklərin törədicilərindən hazırlanmış silah növü

Bakterioloji matras – bərk qidalı mühitin səthində böyük miqdarda bakterial kultura almaq üçün nəzərdə tutulan (22x17x5 sm) standart ölçüdə yastı flakon

Bakterioloji müşahidə – müayinə olunan materialda bakteriyaların müxtəlif qidalı mühitlərdə əkilməsi yolu ilə təyin edilməsi

Bakterioloji peyzaj – *bax*: mikroflora

Bakterioloji silah – kütləvi qırğın silahlardan biri olub insan, heyvan və bitkilərə xəstəlik törədiciləri mikroorqanizmlərin zədələyici təsirinə əsaslanır; insan və heyvanları yoluxdurmaq üçün seçilmiş patogen mikroorqanizmlər və onların tok-

Bakterioplankton

sinləri istifadə olunur; beynəlxalq konvensiya ilə qadağan olunmuşdur

Bakterioplankton – təbiət sularında olan bakteriyaların məcmusu

Bakteriosinlər – bəzi bakteriyaların hasil etdiyi, genetik cəhətcə özünə yaxın bakteriya və virusların həyat fəaliyyətini dayandıran zülal təbiətli maddələr

Bakterioskopiya (*bakteriya* + yun. *skopeo* gözdən keçirmək, tədqiq etmək) – bakteriyaların mikroskoplarla müayinə edilməsi

Bakteriostatik maddələr – bakteriyaların çoxalma qabiliyyətini müvəqqəti olaraq dayandıran maddələr

Bakteriostaz (*bacteriostasis*) – ətraf mühitin fiziki və kimyəvi təsiri nəticəsində bakterial populyasiyada çoxalmanın dayanması

Bakteriotropinlər – bakteriyanın faqositozunu gücləndirən termotabil spesifik anticism

Bakterisid civə lampası – bakteriyaları məhv edən ultrabənövşəyi şüalar buraxan lampa

Bakterisid işıqlandırıcı – obyekt daxilindəki havanı 250,7 nm uzunluqlu ultrabənövşəyi şüalarla zərərsizləşdirən şüalandırıcı

Bakterisid lampa – cərrahi əməliyyat və təmiz sarğıların aparılması otağının bakterisid şüalanması üçün

Bakterisid maddə – dezinfeksiya, yoluxucu xəstəliklərin profilaktikası məqsədilə işlədilən bakterisid təsirə malik kimyəvi maddə

Bakterisid təsir – bakteriyaları məhv edən fiziki, kimyəvi və bioloji təsirli vasitə

Bakteriya (*bacterium*) – nukleoidi, sitoplazmatik membranı, hüceyrə divarı və çoxalma qabiliyyəti olan birhüceyrəli mikroorqanizm

Aerob bakteriya – həyat fəaliyyəti üçün sərbəst oksigenə ehtiyacı olan bakteriya

Alkalofil bakteriya – qələvi mühitdə yaxşı inkişaf edən bakteriya (tipik nümayəndəsi vəba vibriyonu)

Anaerob bakteriya – oksigensiz mühitdə inkişaf edən və çoxalan bakteriya (məs., botulizm, tetanus, qazlı qanqrenanın törədiciləri)

Asidofil bakteriya – turş mühitdə yaxşı inkişaf edən bakteriya (məs., süd turşusu bakteriyaları)

Autotrof bakteriya – karbon qazını sadə qeyri-üzvi birləşmələrdən mənimsəmək qabiliyyəti olan bakteriya

Bağışsaq bakteriyaları – *Enterobacteriaceae* ailəsinə daxil olan, həzm traktının adi mikroflorası və xəstəlik törədən bakteriyaların ümumi adı

Borde-Janqu bakteriyası – *bax*: göy öskürək çöpləri

Hemofil bakteriya – *bax*: hemoqlobinofil bakteriya

Hemoqlobinofil bakteriya (*hemophilus*) – öz inkişafı zamanı qanın və qanyaranma faktorlarının (V-X) olmasına ehtiyacı olan bakteriyalar (məs., yumşaq şankr, *h. influenzae*)

Heterotrof bakteriya – qidalanması üçün üzvi karbona ehtiyacı olan bakteriya

Xəstəlik törədən bakteriya – *bax*: patogen bakteriya

İrinlədici bakteriyalar – irin əmələgəlməsi ilə müşayiət olunan iltihabi proses törədən patogen və şərti patogen bakteriyalar

Kox bakteriyası – *bax*: vərəm mikobakteriyası

Qram-mənfi bakteriyalar – Qram

üsulu ilə rənglədikdə bənövşəyi-göy rəngə boyanan bakteriyalar

Qram-müsbət bakteriyalar – Qram üsulu ilə rənglədikdə qırmızı-çəhrayı rəngə boyanan bakteriyalar

Lizogen bakteriya – tərkibində profaq vəziyyətində olan mülayim faq saxlayan və çoxalma zamanı qız hüceyrələrə ötürən bakteriofaq

Mezofil bakteriya – inkişafı üçün +20° – +40° C optimal temperatur tələb olunan bakteriyalar

Paratifoz bakteriya – *Enterobacteriaceae* ailəsinin *Salmonella* cinsinə aid olan paratif A, paratif B və paratif C xəstəliyinin törədiciləri olan bakteriyaların ümumi adı

Patogen bakteriyalar – bitki, heyvan və insanlarda xəstəlik törədən bakteriyaların ümumi adı

Piogen bakteriyalar – *bas*: irin əmələgətirən bakteriyalar

Psixrofil bakteriyalar – inkişafı üçün optimal temperatur -8°-dən +10° C-ə qədər olan soyuqadavamlı bakteriyalar

Termofil bakteriyalar – inkişafı üçün optimal temperatur 50-75° C olan istiyədavamlı bakteriyalar

Turşuyadavamlı bakteriyalar – turşu və qələvi məhlulların təsirindən sonra öz həyat fəaliyyətini saxlayan bakteriyalar

Bakteriya daşıyıcılıq – hər hansı bir infeksiya xəstəliyinin törədicisinin daşıyıcısı olmaq

Bakteriyatutan – havanın bakterial çirklənməsinin öyrənilməsi məqsədilə mikroorqanizmlərin hava mühitindən bakterial filtrlərə və ya qidalı mühitlərə ayrılması üçün aparat
Aspirasion bakteriyatutan – müayinə olunan havanı bakterial filtr, maye və ya bərk qidalı maddəyə

aspirasiya edərək işləyən bakteriyatutan

Elektrostatik bakteriyatutan – ətraf mühitdən bakteriyaların qidalı mühitə çökməsini elektrik sahəsi vasitəsilə sürətləndirən bakteriyatutan
Sedimentasion bakteriyatutan – bakteriyaların müayinə olunan havadan qidalı mühitə ağırlıq qüvvəsinin təsiri nəticəsində çökməsinə əsaslanan bakteriyatutan

Bakteroproteynlər – bakteriya hüceyrəsinin və onun həyat fəaliyyətinin zülal tərkibli məhsullarının ümumi adı

Bakteriuriya (*bacteriuria*; *bakteriya* + yun. *uron* sidik) – əsasən böyrək və sidik yollarının iltihabi xəstəliklərində təsadüf edilən, sidikdə bakteriyaların olması halı

Baktrim (*bactrim*) – sulfametoksazol və trimetoprim tərkibli kombine olunmuş antibakterial təsirli maddə

Bakulev iynəsi (A.N. Bakulev, 1890-1967, sov. cərrahı) – ürəkətrafi boşluqlara novokain və digər məhlulları yeritmək üçün xüsusi iynə

Balaxovski üsulu (S.D. Balaxovski, 1896-1957, sov. biokimyəçisi) – 1) qanda xolesterinin təyin edilmə üsulu; 2) eritrositlərin çökmə sürətinin təyin edilmə üsulu

Balanit (*balanitis*) – cinsiyyət üzvü dərisinin iltihabı

Dairəvi-eroziyalı balanit (*b. circularis erosiva*) – *Leptotrichia buccalis* bakteriyalarının şərti-patogen spiroxetlərlə simbiozunun törətdiyi epidermisin ocaqlı nekrozu və geniş eroziyaları ilə gedən balanit

Diabetik balanit (*b. diabetica*) – diabetli xəstələrdə tərkibində şəkər olan sidiyin qıcıqlandırması və

Balanopostit

Candida göbələklərinin prosesə qoşulması nəticəsində yaranan balanit ***İrincikli-xoralı balanit*** (*b. purulentoulcerosa*; sin. Kastel balaniti) – irinli qovuqcuqlar və dərin yaralarla gedən balanit

Irritativ balanit (*b. irritativa*) – *bax*: sadə balanit

Qanqrenoz balanit (*b. gangraenosa*) – erroziv dairəvi balanitin çoxsaylı irinli qartmaqlarla örtülmüş, limfadenit və qızdırma ilə gedən, ağır hallarda cinsiyyət üzvü başının qanqrenası ilə nəticələnən forması

Sadə balanit (*b. simplex*) – cinsiyyət üzvü başında ödem, hiperemiya, epidermisin masserasiyası, ağrı və qapınma ilə gedən balanit

Trixomonad balaniti – *Trichomonas* cinsindən olan ibtidailərin törətdiyi sadə balanit

Balanopostit (*balanoposthitis*) – cinsiyyət üzvü başının və sünnət dərisinin birgə iltihabı

Diabetik balanopostit (*b. diabetica*) – diabetli xəstələrdə tərkibində şəkər olan sidəyin qıçıqlandırması və *Candida* göbələklərinin prosesə qoşulması nəticəsində yaranan balanopostit

Eroziv balanopostit (*b. erosiva*) – *Leptotrichia buccalis* bakteriyalarının şərti-patogen spiroxetlərlə simbiozunun törətdiyi sünnət dərisinin ödemi, fimozu, limfangit və qızdırma ilə gedən balanopostit

Kserotik obliterasiyaedici balanopostit (*b. xerotica obliterans*) – dərinin quruması və cinsiyyət üzvü başı ilə sünnət dərisi arasında bitişmələrin yaranması

Sadə balanopostit (*b. simplex*) – cinsiyyət üzvü başının və sünnət dərisinin ödem, hiperemiya, epider-

misin masserasiyası və ağrı ilə gedən balanopostit

Balanopostomikoz (*balanoposthomycosis*) – mayayabənzər göbələklər tərəfindən törədilən balanopostit

Balanorragiya (*balanorrhagiya*) – zədələnmiş cinsiyyət üzvündən qanaxma

Balanosele (*balanocele*) – parafimoz zamanı cinsiyyət üzvü başının sıxılması nəticəsində yaranan ödemi

Balantidiyalar (*balantidium*) – patogen növləri balantidiaz törədən bəzi heyvanların yoğun bağırsağında yaşayan parazitlər

Balantidiaz (*balantidiasis*) – *Balantidium coli* tərəfindən törədilən infeksiyon protozoyn xəstəlik

Xroniki fusilsiz balantidiaz (*b. chronica continua*) – balantidiazın tədricən inkişaf edən lənggediqli forması

Xroniki residiv verən balantidiaz (*b. chronica recidiva*) – 3-6 aylıq remissiyalarla balantidiaz

Kəskin balantidiaz (*b. acuta*) – balantidiazın intoksikasiya, yüksək hərarət, qarında ağrı, tez-tez təkrarlanan ishalla gedən forması

Subklinik balantidiaz (*b. subclinica*) – rektoromanoskopiya zamanı yoğun bağırsaqda kataral-hemorragik dəyişiklik aşkar edilən, eozinofiliya və C hipovitaminozu ilə gedən ishalsız balantidiaz

Balbuties – *bax*: loqonevroz

Baldır fenomeni – ekstrapiramid rigidlik zamanı yataqda qarnı üstə uzanmış xəstənin ayağını bir müddət diz oynağında bükülü vəziyyətdə saxladıqdan sonra oynağın tam açılı bilməməsi

Baldırın irsi ödemi (*oedema cruris hereditarium*) – yenidoğulmuşlarda

aşkar edilən, sonradan fiziki və zehni inkişafın ləngiməsi ilə müşahidə olunan baldırın indurativ irsi ödemi

Balduççi simptomu – piramid yolların zədələnməsi zamanı müşahidə olunan ayağın içəri tərəfinə çəkilə vurduqda yaxınlaşdırıcı və rotasion hərəkəti

Balfur xəstəliyi (J. H. Balfour, 1808-1884, şotl. həkim) – *bax*: xlorleykoz

Balint nəzəriyyəsi – xora xəstəliyinin asidoz nəticəsində yaranması barədə nəzəriyyə

Balint pəhrizi (R. Balint, 1874-1929, mac. psixonevroloqu) – epilepsiya zamanı tətbiq olunan xörək duzunun məhdudlaşdırılması pəhrizi

Balint sindromu (R. Balint, 1874-1929, macar psixonevroloqu) – baş-beyin zədələnməsi zamanı müşahidə olunan xəstənin göz əzələlərində iflic olmadığı halda görmə sahəsində olan əşyaları görə bilməməsi səbəbindən oreintasiyasının pozulması

Balissto- (lat. *ballista* atıcı silah, mərmər) – mürəkkəb sözlərin tərkibinə daxil olub tullanma, atılma hərəkətləri, silaha aid olan mənasını verir «Balıq ağzı» – sol qulaqcıq-mədəcik dəliyinin revmatik daralmasının patomorfoloji variantı

Balkan xəstəliyi – *bax*: Ku qızdırması
Balkan nefriti (*nephritis balcaniensis*) – *bax*: endemik balkan nefropatiyası

Balle simptomu (G. L. S. Ballet, 1853-1916, frans. psixonevroloqu) – diffus toksiki zob zamanı ekzoftalm və oftalmoplegiyanın birgə təsadüf olunması

Ballens simptomu (Ch. Ballance, 1856-1936, ing. cərrahı) – dalağın

partlaması zamanı perkutor səsin qarnını hər iki tərəfində kütləşməsi

Balləntayn-Runqe sindromu (J. W. Ballantyne, 1861-1923, şotl. ginekoloqu; H. Runge, 1892-1964, alm. ginekoloqu) – *bax*: Klifford sindromu

Ballistika (yun. *ballo* atıram, tullayıram, tolazlayıram) – idarə olunmayan raket, artilleriya mərmisi, avi-asiya bombası, güllə və s. hərəkəti haqqında elm

Ballistofobiya (*balistophobia*) – bomba partlamasından, güllə yaralanmasından patoloji qorxu

Ballistokardiograf – ürək yığılmalarının və qanın iri damarlarla hərəkətinin nəticəsində insan bədəninin yerdəyişməsinin qrafik qeydə alınmasına əsaslanan ürək funksiyalarını hemodinamik müayinə etmək üçün cihaz

Ballistokardiografik indeks – ballistokardiografin sistolik kompleksinin minimal amplitudasının maksimal amplitudasına olan nisbəti (normada 0,4-0,6 olur)

Ballistokardiografik stol – ballistokardiografin qəbuledici hissəsinin bərkidildiyi stol

Ballistokardiografiya – ürək yığılmalarının və qanın iri damarlarla hərəkətinin nəticəsində insan bədəninin yerdəyişməsinin qrafik qeydə alınmasına əsaslanan ürək funksiyalarının hemodinamik müayinə üsulu

Aşağı tezlikli ballistokardiografiya – 10 hs-dən aşağı tezlikli mexaniki dalğaları qeydə almağa imkan verən seysmik ballistokardiografiya
Dinamik ballistokardiografiya – bədənin platforma ilə əlaqəsi platformanın yerlə əlaqəsindən

Ballistokardiogramma

dəfələrlə çox olduğu dolay ballistokardiografiya növü

Dolay ballistokardiografiya – müayinə olunan şəxsin və onun yerləşdiyi sərt platformada sistemin yerdəyişməsinin qeydə alınmasına əsaslanan ballistokardiografiya

Lokal ballistokardiografiya – bədənin hər hansı bir hissəsinin yerdəyişməsinə qeydə alan ballistokardiografiya

Ümumi ballistokardiografiya – bütün bədənin hərəkətini qeydə alan ballistokardiografiya

Yüksək tezlikli ballistokardiografiya – 10 hs və daha yuxarı tezlikli mexaniki dalğaları qeydə almağa imkan verən seysmik ballistokardiografiya

Ballistokardiogramma – ürək yığılmalarının və qanın iri damarlarla hərəkətinin nəticəsində insan bədəninin yerdəyişməsinin qrafik qeydə alınmasına əsaslanan ürək funksiyalarının qrafik qeydi

Boylama ballistokardiogramma – bədənin vertikal müstəvidə yerdəyişməsinə əks etdirən ballistokardiogramma

İdeal ballistokardiogramma – ballistokardiograf platforma-müayinə olunan şəxs sisteminin ümumi ağırlıq mərkəzində hərəkətinin dəqiq qeydə alındığı ballistokardiogramma

Köndələn ballistokardiogramma – bədənin frontal müstəvidə yerdəyişməsinə əks etdirən ballistokardiogramma

Lateral ballistokardiogramma – bax: köndələn ballistokardiogramma

Vertikal ballistokardiogramma – bədənin sagittal müstəvidə yerdə-

yişməsinə əks etdirən ballistokardiogramma

Balma-Teven üsulu (A. Balmes, A. Thevenet) – döş sümüyünün xəncərvəri çıxıntısının arxasına qazın yeridilməsi ilə aşağı divararalığının kontrast rentgen müayinəsi

Balme öskürəyi – bax: Balme sindromu

Balme sindromu – xroniki tonzillitli xəstələrdə üfüqi vəziyyətdə öskürək tutmalarının olması

Balneologiya – kurortologiyanın mineral suların və müalicəvi palçıqın müxtəlif xəstəliklər zamanı orqanizmə təsirini öyrənən sahəsi

Balneoloji reaksiya – orqanizmin su və palçıq prosedurlarına reaksiyası

Fizioloji balneoloji reaksiya – orqan və sistemlərin funksional vəziyyətinin qısamüddətli dəyişikliyi ilə (fizioloji normalardan kənara çıxmadan) xarakterizə olunan balneoloji reaksiya

Patoloji balneoloji reaksiya – orqan və sistemlərin funksional vəziyyətinin qısamüddətli dəyişikliyi nəticəsində fizioloji normalardan kənara çıxan dəyişiklərlə xarakterizə olunan balneoloji reaksiya

Balneoloji reaksiyanın kəskinləşməsi – mineral suların orqanizmə qeyri-adekvat təsiri nəticəsində fizioloji müdafiə mexanizmlərinin sarsıntısı şəklində təzahür edən patoloji balneoloji reaksiya

Balneoreaksiya – bax: balneoloji reaksiya

Balneoterapiya (*balneotherapie*) – mineral suların və palçıqın müalicə, profilaktika və reabilitasiya məqsədilə istifadə olunması

Balneotexnik – balneoterapiya üçün

istifadə olunan vasitələr üzrə mütəxəssis

Balneotexnika – mineral su və müali-cəvi palçıqdan tıbdə istifadə etmək üçün nəzərdə tutulan texnika

Balo xəstəliyi (J. Balo, mac. patoloqu) – beynin ağ maddəsində konsentrik yerləşmiş dairəvi dəyişikliklər olan demielinizasiya xəstəliyi

Balon degenerasiyası – sudurlu dermatozlar zamanı protoplazma çıxıntılarından məhrum olmuş hüceyrələrin eksudatın içində sərbəst hərəkət etməsi

Balon makroautoradiografiyası – vena daxilinə radioaktiv fosforun inyeksiyasından sonra boşluqlu orqana fotoemulsiya qatı ilə örtülmüş rezin balonun salınması vasitəsi ilə aparılan makroautoradiografiya

Balonopostid (*Balonoposthytis*) – cinsiyyət üzvünün başında və ya pülüyün daxili səthində əmələ gəlmiş hər hansı eroziya, qızartı, şişkinlik, irinləmə ilə təzahür edən patoloji proses

Baltın sxemi – gözdaxili yad cismin yerinin dəqiq müəyyən edilməsi üçün istifadə olunan qalın, şəffaf rentgen filmi

Baltın üsulu – göz qapaqlarının və göz almasının ön kəsiyinin rentgenoqrafiyasını əldə etməyə imkan verən üsul (göz almasının sümüklərsiz rentgenoqrafiyası)

Baltın-Komberq üsulu (M.M. Baltin, 1898-1951, sov. oftalmoloqu, W. Comberg, 1885-1958, alm. oftalmoloqu) – gözdə yad cismin təyin edilməsi üçün ön-düz, ön-yan proyeksiyadan aparılan rentgen müayinəsi

Balzamlar (*balsama*) – bitki mənşəli, tərkibində aromatik efir yağları olan

aldehit, keton, mürəkkəb efiərdən ibarət maddələr

Balzer fenomeni (F. Balzer, 1849-1929, frans. dermatoloqu) – kəpəklənən dəmrov zamanı dərinin zədələnmiş nahiyəsinin sağlam nahiyəyə nisbətən yodun spirtli məhlulu ilə daha intensiv boyanması

Balzer sindromu (W. Balser, alm. həkimi, 19 əsr) – kəskin hemorragik pankreatit zamanı mədəaltı vəzinin piyli nekrozu

Balzer xəstəliyi (W. Balser) – *bax*: Balzer sindromu

Bamberger simptomu (H. Bamberger, 1822-1888, avstr. patoloq və terapevt) – üçtaylı qapağın çatışmazlığı zamanı vidaci venanın üzərində pulsasiyanın hiss edilməsi

Bamberger-Germe əlaməti – eksudativ perikardit zamanı sol tərəfdə fəqərə sütunu boyunca 2-5-ci döş fəqərələri səviyyəsində perkutor səsin kütləşməsi

Bamberger-Mari periostozu (E. Bamberger, 1858-1921, avstr. Patoloq və terapevt; P. Marie, 1853-1940, frans. nevroloq) – borulu sümüklərin sistem zədələnməsi; hipoksiyaya səbəb olan xroniki xəstəliklər (əsasən ürək və ağciyərlərin) zamanı inkişaf edə bilər

Bamper sınığı – hərəkət edən avtomobilin zərbəsindən bud və baldır sümüklərinin xarakter sınığı (pazabənzər qəlpə)

Bandaj (*fr. bandage*) – qarın presini bərkitmək, orqanların yırtıq qapısından çıxmasının və sallanmasının qarşısını almaq üçün vasitə

Bandlın kontraksion həlqəsi (L. Bandi, 1842-1892, avstriyalı ginekoloq) – uşaqlığın cismi və həddən artıq gərginləşmiş aşağı seqmenti

Bangerter üsulu

arasında çəp yerləşmiş hündür hüdudi həlqə (doğuş zamanı uşaqlığın cırılma təhlükəsini bildirən əlamət)

Bangerter üsulu (A. Bangerter, İsveçrəli oftalmoloq) – ambliopiyanın müalicə metodu

Banki sindromu (Z. Banki) – avtosom-dominant yolla keçən irsi xəstəlik olub, bilək sümüklərinin bitişməsi, daban sümüklərinin anomaliyası ilə xarakterizə olunur

Banq xəstəliyi (B.L.F. Bang, 1848-1932, danim. həkim) – *bax*: brusellyoz

Banq qranuleması (B.L.F. Bang, 1848-1932, danim. həkim) – *bax*: brusellyoz qranuleması

Banq mikrometodu (I.Ch. Bang, 1869-1918, norveç biokimyəçisi) – az miqdar (0,1 ml) qan götürməklə şəkərin, ümumi və qalıq azotun, sidik cövhərinin təyin olunması metodu

Banq sınağı (I.Ch. Bang, 1869-1918, norveç biokimyəçisi) – sidikdə fruktozanın təyin edilməsi sınağı

Bannelin vətər tikisi (S. Bunnell, 1882-1957, amer. cərrah) – vətər uclarının xromlaşmış məftil vasitəsilə müvəqqəti fiksasiyası

Bannut simptomu (Bannut T.M., sov. otorinolarinqoloqu) – otoskleroz zamanı təbil pərdəsinin bəzi sahələrinin nazikləşməsi, digər sahələrinin isə qalınlaşması

Banti əlaməti (G. Banti, 1852-1925, ital. patoloq) – perikardit zamanı ekssudatın miqdarının artması nəticəsində ürək kütlüyünün yuxarı sərhədinin 2-3-cü qabırğaarası sahəyə yerdəyişməsi

Banti psevdosindromu (G. Banti) – bəzi infeksiyon xəstəliklərdə splenomeqaliya, hipoplastik anemiya,

tromboz nəticəsində dalaq və qarın venaları qan dövranının pozulmasının birgə təzahürü (məs: visseral leyşmanioz zamanı)

Banti sindromu (G. Banti) – *bax*: fibroz hepatolienal sindrom

Bantinin hepatolienal fibrozu (G. Banti) – *bax*: fibroz hepatolienal sindrom

Bantinin hepatolienal sindromu (G. Banti) – *bax*: hepatolienal fibroz

Baqassoz (frans. *bagassosiz*) – tərkibində göbələk sporları olan şəkər qamışının sıxılma məhsulu ilə təkrar nəfəsalma nəticəsində meydana çıxan allergik alveolit

Bara cismcikləri – *bax*: qadın cinsi xromatini

Baraban barmaqlar (sin. Hippokrat barmaqları) – barmaqların uc falanqalarının kolbayabənzər genişlənməsi şəklində deformasiyası; ürəyin, ağciyərin, qaraciyərin xroniki xəstəlikləri zamanı müşahidə olunur

Baraban çubuğu simptomu – *bax*: baraban barmaqları

Barafobiya (*barophobia*) – ağır əşyalar qaldırmaqdan qorxmaq

Bara-Kyurti simptomu (L. J. M. Bard, 1857-1930, frans. həkim; Curtille) – Lütambaşe sindromu zamanı qulaqcıqlararası arakəsmədə qüsurun olması səbəbindən venoz qanın sağ qulaqcıqdan sol qulaqcığa atılması nəticəsində baş verən sianoz

Barak (ital. *baracca* koma, daxma) – hərbi birləşmələrin, sanitariya müəssisələrin müvəqqəti yerləşdirilməsi üçün taxtadan tikilmiş yer

Barani əməliyyatı (R. Barany, 1876-1936, mac. otorinolarinqoloqu) – xarici qulaq keçəcəyinin arxa divarı dərisinin toxunulmaz qalmaması

ilə aparılan qulağın radikal cərrahi əməliyyatı

Barani kreslosu (R. Barany) – vestibulyar analizatorun müayinəsi üçün nəzərdə tutulan, vertikal oxu ətrafında fırlanan xüsusi kreslo

Barani sınağı (R. Barany) – *bax*: Baraninin fırlanma sınağı

Baraninin fırlanma sınağı – müayinə olunan şəxsin xüsusi kreslodə 20 saniyə fırlandıqdan sonra baş verən nistaqmin qiymətləndirilməsi ilə respirator aparatın vestibulyar funksiyasının vəziyyətinin müəyyən edilməsi

Baraninin kalorik sınağı (R. Barany) – qulağa soyuq və isti suyun yeridilməsindən sonra baş verən nistaqmin qiymətləndirilməsi ilə respirator aparatın vestibulyar funksiyasının funksional vəziyyətinin müəyyən edilməsi

Baraninin şəhadət barmağı sınağı – vestibulyar analizatorun funksiyasının müayinə üsulu

Baraninin yanılma sınağı – *bax*: Baraninin şəhadət barmağı sınağı

Barbamil (*barbamylum*) – qıcolmaəleyhinə, sakitləşdirici və yuxugətirici dərman vasitəsi (yüksək dozalarda narkotik təsir göstərir)

Barbaqallo mayesi (Barbagallo, ital. alimi, 19 əsr) – yumru qurdları konservləşdirmək üçün 3%-li formalinin fizioloji məhlulu

Barber pustulyozu (H. W. Barber, 1886-1955, ing. dermatoloqu) – ovuc və ayaqaltında dərin pustullar, ağrısız eritema və qabıqlanma ocağı olan naməlum etiologiyalı xroniki dermatoz

Barberio reaksiyası (M. Barberio, ital. patoloqu, 19 əsr) – *bax*: Barberio-Çevidalli reaksiyası

Barberio-Çevidalli reaksiyası (M. Barberio; Chevidally) – məhkəmə-tibbi ekspertizası zamanı ləkədə spermanın tapılması metodu

Barbital (*barbitalum*) – sakitləşdirici və yuxugətirici dərman vasitəsi (istehsalatdan çıxarılıb)

Barbituratizm (*barbituratismus*) – toksikomanianın bir növü, barbituratların böyük dozada işlədilməsi nəticəsində yaranan xroniki intoksikasiya

Barbituratlar (*barbiturata*) – barbitur turşusunun törəmələri olan, kimyəvi quruluşundan, dozasından və yeridilmə yolundan asılı olaraq sakitləşdirici, yuxugətirici, narkotik və ya qıcolma əleyhinə təsir göstərə bilən preparatlar, hal-hazırda məhdud şəkildə istifadə edilir

Barbiturizm (*barbiturismus*) – *bax*: Barbituratizm

Barbituromaniya (*barbituromania*) – *bax*: Barbituratizm

Barde sindromu (G.L. Bardet, frans. həkimi) – *bax*: Lorens-Mun-Barde-Bidl sindromu

Barde-Bidlin sindromu (G.L. Bardet, 1885-1966, frans. həkimi; A. Biedl, 1869-1933, mac. terapevti) – piylənmə, pigment retinopatiyası, polidaktiliya, sindaktiliya, barxi-daktiliya, hipogeniatilizm, arterial hipertoniya, böyrəyin anomaliyaları, qaraciyər sirrozundan ibarət simptomokompleks

Bardengeyer kəsiyi (B. Bardenheuer, 1839-1913, alm. cərrahı) – qarın divarının göbəkdən aşağı köndələn kəsiyi

Bardengeyer-Moresten kəsiyi (B. Bardenheuer, 1839-1913, alm. cərrahı; H. Morestin, 1869-1919, frans. cərrah) – retromammar abses

Baresteziometr

zamanı süd vəzisinin aşağı nahiyəsində aparılan qövsvari kəsik

Baresteziometr – mexaniki təzyiqlə həssaslığı yoxlamaq üçün cihaz

Baresteziya (yun. *aisthesis* hiss, duyğu) – proprioseptiv hissiyyatın bir növü olub təzyiqlə hiss etmə şəklində təzahür edir

Barıt – paralel təbəqələrlə xaricdən oksigen daxil olmadan yanan və güllə, mərmə atmaq, raket uçuşu üçün istifadə olunan, qaz məhsulları əmələ gətirən çoxkomponentli, bərk partlayıcı qarışıq

Barıt qazları – barıt partlaması zamanı əmələ gələn toksik təsirli qaz

Barıt ləngidicisi – alovun alısdırıcı kapsuldan kapsul-detonatora keçməsi müddətini uzatmaq üçün istifadə olunan qurğu

Bari – (*baro-*; yun. *barys* ağır) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub “təzyiqlə”, “çəki”, “ağır”, “təzyiqlə”, “barometrik təzyiqlə” mənalarını verir

Bariatriya – piylənmənin qarşısının alınması və müalicə edilməsi metodlarını işləyib hazırlayan elm

Barilaliya (*barylalia*) – dizartiriya nəticəsində sözlərin anlaşılmayan tərzdə tələffüzü

Barinin şəhadət sınağı – labirin xəstəliyini müəyyən etmək üçün sınaq

Baritimiya (*barythymia*) – *bax*: depressiya

Baritinoz – *bax*: baritoz

Baritoz (*baritosis*) – barium sulfatla işləyənlərin peşə xəstəliyi (pnevmoniozun bir növü)

Barium (*barium*) – D.İ. Mendeleeyevin kimyəvi elementlərin dövrü sisteminin II qrup elementi olub, tıbdə həzm traktı orqanlarının kontrast rentgen müayinəsində istifadə olunur

Barkan qoniotomu (O. Barkan, 1887-1958, amer. oftalmoloqu) – oftalmoloji əməliyyat zamanı istifadə olunan xüsusi bıçaq

Barker-Sammerson üsulu (S. B. Barker; W. H. Sammerson) – qanda süd turşusunun miqdarını təyin etmək üçün kolorimetrik üsul

Barkroft aparatı (J. Barcroft, 1872-1947, ing. fizioloqu) – qanda və ya digər bioloji məhlullarda oksigen və karbon qazlarının miqdarını təyin etmək üçün cihaz

Barkroft fenomeni (J. Barcroft) – orqanizmin funksional gərginlik halının artması zamanı fizioloji göstəricilərin dəyişkənliyinin azalması

Barq əməliyyatı (S. M. Barq, oftalmoloq) – göz qapağının traxomatoz çevrilməsi zamanı tətbiq olunan plastik əməliyyat

Barlou fenomeni (Th. Barlow, 1845-1945, ing. həkimi) – tərkibində qaz olan diafraqmaaltı abses zamanı perkutor səsin yuxarıdan aşağıya doğru xarakter dəyişikliyi (ağciyər səsi, kütləşmə, timpanit, tam kütlük)

Barlou xəstəliyi (Th. Barlow) – *bax*: Sinqa

Barmaq basığı (*impressiones digittatae*) – kəllədaxili təzyiqlə zamanı təsadüf olunan, kəllə sümüyünün daxili səthində baş beyin qabığı şırımlarına müvafiq basıqlar

Barmaq əlifbası – *bax*: lal-karların barmaq əlifbası

Barmaq falanqaları (*phalanges digitorum*; yun. *phalanx*, *phalango* barmağın falanqası) – bilək və ayaqda barmaqların skeletini təşkil edən qısa borulu sümüklər

Barmaq izləri (*dactylogramma*) – hər

bir fərdə məxsus olan barmaqların əşyalar üzərində buraxdığı iz

Barmaq naxışları – insanın irsiyyətinin öyrənilməsində istifadə olunan, əl barmaqlarının uc falanqalarının dərisində olan naxışlar

Barmaq nöqtəsi (*dactylion*) – III əl barmağının dırnaq falanqasının qarbaran nöqtəsi (antropometrik nöqtə)

Barmaq-burun sınağı – ataksiyanı müəyyən etmə üsulu, ona əsaslanır ki, xəstə qapalı gözlərlə şahadət barmağı ilə burnunun ucuna toxunmağa çalışdıqda yanılır və (və ya) titrəmə müşahidə olunur

Barmaqların akroasfiktik angiokeratoması (*angiokeratoma digitorum acroasphycticum*) – *bax*: barmaqların nevusabənzər məhdud angiokeratoması

Barmaqların apopleksiyası (*apoplexia digitorum*) – *bax*: əllərin paroksizmal hematoması

Barmaqların nevusabənzər məhdud angiokeratoması (*angiokeratoma digitorum circumscriptum naeviforme*) – angiokeratomanın əsasən barmaqların xarici səthində yerləşməsi ilə təzahür edən patoloji vəziyyət

Barmitsa – qədim və orta əsrlərdə döyüşçünün boynunu, çiyinini və kürəyini soyuq silah zərbələrindən qorumaq üçün mühafizə geyiminin bir hissəsi

Barnardın radikal qulaqcıqdaxili korreksiyası (Ch. N. Barnard) – aorta və ağciyər arteriyasının transpozisiyası zamanı qulaqcıqlararası arakəsmənin kəsilərək yenisinin (qanın boş venadan sol qulaqcığa, ağciyər venasından sağ qulaqcıq-mədəcik klapasına doğru

getməsini təmin edən arakəsmənin) yaradılması

Barnes sindromu – ağciyərlərin hipoplaziyası, döş qəfəsi və kiçik çanağın formasının dəyişikliyi, qırtlağın deformasiyası ilə gedən inkişaf anomaliyası

Baro- – *bax*: bari-

Barofobiya (*barophobia*) – ağırlıq qüvvəsindən, cazibə qüvvəsindən, ağırlıq qaldırmaqdan patoloji qorxu

Barofunksiya – orqanizmin atmosfer təzyiqinin dəyişməsinə reaksiya vermək qabiliyyəti

Barokamera – yuxarı və aşağı atmosfer təzyiqinin yaradılması mümkün olan hermetik bağlı sahə

Əməliyyat barokamerası – tələb olunan təzyiq və hava tərkibi şəraitində əməliyyatın aparılmasına imkan verən barokamera

Terapevtik barokamera – müalicə məqsədilə xəstəni tələb olunan təzyiq və hava tərkibi şəraitində saxlamağa imkan verən barokamera

Baroqnoziya (*barognosis*; *baro-* + yun. *gnosis* dərkətmə, bilik) – əşyaların çəkisini və çəkilər arasındakı fərqi hissiyyat orqanları vasitəsilə təyin edə bilmək bacarığı

Baroqraf (*baro-* + yun. *grapho* yazmaq, təsvir etmək) – atmosfer təzyiqinin fasiləsiz qeydiyyatını aparan meteoroloji cihaz

Barometr – atmosfer təzyiqini ölçmək üçün meteoroloji cihaz

Barometr-aneroid – iş prinsipi atmosfer təzyiqinin təsiri altında nazik divarlı metallik borunun deformasiyasına əsaslanan mayeli barometr

Baron traxiskopiyası – *bax*: traxiskopiya

Baron üsulu (J. Baron, 1845-1911 mac. cərrahı) – qaraciyər əməliyyatı

Barootit

yatları zamanı qapı venasının sıxılması ilə qanaxmanın azaldılması metodu

Barootit (*barootitis*) – atmosfer təzyiqinin kəskin dəyişməsi nəticəsində orta qulağın iltihabı (atəş, partlayış, təyyarənin enməsi və ya qalxması zamanı rast gəlinə bilər)

Baroreseptorlar – boşluqlu orqanların daxilindəki maye və ya bərk maddənin mexaniki təsirini qəbul edən interoreseptorlar

Baroseptorlar – *bax*: baroreseptorlar

Barotaksis (*baro-* + yun. *taxis* yerləşmə) – mexaniki təsir nəticəsində ibtidai orqanizmlərin hərəkəti

Baroterapiya – yüksək və ya alçaq atmosfer təzyiqi ilə müalicədə tətbiq olunan aparat

Barotermokamera – müalicə məqsədilə xəstəni tələb olunan təzyiq və hava tərkibi şəraitində, temperaturda saxlamağa imkan verən barokamera

Barotravma – havalı orqanların (qulaq, burun, burnun əlavə cibləri, ağciyərlər) təzyiqin kəskin dəyişilməsi nəticəsində zədələnməsi

Bar-Pik sindromu (L.J.M. Bard, 1857-1930, frans. həkimi; A. F. Pic, 1863-1943, frans. həkimi) – şiş Fater məməciyində olduqda, mədəaltı vəzinin xərçəngi əlamətlərinin öd axarlarının sıxılması əlamətləri ilə birgə təzahür etməsi

Barra cismcikləri (M. L. Barr, kəndəli histoloq) – *bax*: cinsi xromatin

Barraj (frans. *barrage* maneə, çəpər) – *bax*: şperunq

Barraker blefarostatı (I. Barraquer, 1855-1928, isp. oftalmoloq) – gözdə mikrocərrahi əməliyyat aparan zaman istifadə olunan alət

Barraker elektrotrepanı – gözdə mik-

rocərrahi əməliyyat aparan zaman keratoplastika üçün istifadə olunan trepan

Barraker iynətutunu – gözdə mikrocərrahi əməliyyat aparan zaman istifadə olunan iynətutun alət

Barraker qaçı (I. Barraquer, 1884-1965, isp. oftalmoloq) – gözdə mikrocərrahi əməliyyat aparan zaman istifadə olunan buynuz qişanı kəsmək üçün qaçı

Barraker mikrokeratomu – gözdə mikrocərrahi əməliyyat aparan zaman istifadə olunan alət

Barraker-Bordas – Ruis – Lara sindromu (L. Barraquer-Bordas, isp. nevropatoloq; Ruiz; Lara) – beyinciğin kəskin atrofiyası nəticəsində ataksiya (bəzən bronxların xərçəngi zamanı təsadüf olunur)

Barraker-Simons xəstəliyi (R. J. Barraquer, isp. həkim; A. Simons, alm. həkim) – dərialtı toxumanın total və ya lokal zədələnməsi ilə gedən xəstəlik (proqressivləşən seqmentar lipodistrofiya)

Barre ağrı sindromu (J. A. Barre, 1880-1967, frans. nevropatoloq) – onurğa beynin sıxılması zamanı qarın və aşağı ətraflarda yandırıcı və sıxıcı ağrı və ayaqlara qaynar və ya buzlu suyun axma hissiyyəti

Barre disharmonik sindromu (J. A. Barre) – baş beyin yarımkürələrinin zədələnməsi zamanı patoloji ocaq tərəfdə nistaqm, Romberq pozasında ləngərləmə və yerişin pozulması

Barre refleksi – piramid yolların zədələnməsi zamanı daban sümüyünün xarici kənarına yüngül zərbə zamanı ayağın yığılması

Barre simptomu – beynin alın payının absesi zamanı xəstənin əlini müəy-

yən vəziyyətdə bir neçə saniyədən artıq saxlaya bilməməsi

Barre sınağı – əlləri qabağa uzatdıqda zədələnen nahiyədə əlin tədricən aşağı enməsinə əsasən piramid yolların zədələnməsinin təyin edilməsi

Barre-Lyeu sindromu (J. A. Barre, 1880-1967, frans. nevropatoloqu; Y. Ch. Lieou, çinli həkim) – boyun osteoxondrozu, boyun nahiyəsinin zədələnməsi və ya şişləri zamanı onurğa arteriyasının və simpatik kələfin sıxılması nəticəsində qulaqlarda küy, görmənin zəifləməsi, baş və boyun nahiyəsində keyləşmə və ağrı, ötüb-keçən başgicəllənmə

Barre-Masson şişi (J. A. Barre, 1880-1967, frans. nevropatoloqu; C. L. P. Masson, 1880-1959, kanadalı patoloqanatom) – *bax*: qlomusun şişi

Barre-Metzger simptomu – labirint mənşəli nistaqmdan fərqli olaraq patoloji ocaq tərəfə əyilmə və yığılma

Barret sindromu (Barret qida borusu) – qastro-ezofageal refluyks xəstəliyinin ağırlaşmalarından biri olub, qida borusunun selikli qişasında ona xas olan yastı epitelin silindrik epitəllə əvəzlənməsi ilə xarakterizə olunur; qida borusunun aşağı hissəsində hüceyrələrin bu metaplaziyası xroniki olaraq mədə turşusunun zədələyici təsiri ilə əlaqələndirilir

Barrouz mühiti (W. Burrows) – qarın yatalağı törədicilərini becərmək üçün sintetik mühit

Barşon-Teşendorf sindromu (Th. Barsony, 1887-1942, macar rentgenoloqu; W. Teschendorf, alm. rentgenoloqu) – klinik olaraq disfagiya və döş sümüyü arxasında ağrı, qida borusunun sirkulyar əzələlərinin

spastik yığılması, rentgenoloji olaraq təsbehəbənzər qida borusu

Bart sindromu – qırtlaq membranının, dərinin və selikli qişaların bulyoz distrofiyası ilə gedən inkişaf anomaliyası

Bartlett əməliyyatı (E. Bartlett, amer. cərrah) – batan dırnaq zamanı dırnaq yatağı yumşaq toxumalarının pəzəkəkilli kəsilməsi və tikişlərin qoyulması

Bartolin axarı (C. Bartholin, 1655-1738, danim. anatom) – *bax*: böyük dilaltı axar

Bartolin vəzisi (C. Bartholin) – böyük cinsiyyət dodaqlarının vəzisi

Bartolinit (*bartholinitis*) – böyük cinsiyyət dodaqları vəzisinin iltihabı

Bartolin-Patau sindromu – karlıq, qulaq seyvanının disgeneziyası, dovşandodaqlılıq, qurdağızlılıq və daxili orqanların anomaliyaları ilə xarakterizə olunan, trisomiyalı uşaqlarda təsadüf olunan inkişaf qüsurları kompleksi

Bartomye simptomu (Bartomier) – xəstə sol böyrü üstə uzandıqda sağ qalça nahiyəsinin palpasiyası zamanı ağrının artması; xroniki appendisit əlamətidir

Barton əməliyyatı (J. R. Barton, 1794-1871, amer. cərrah) – ankilozlaşmış bud-çanaq oynaqında yeni oynaqın əmələ gətirilməsi üçün icra edilən əməliyyat

Barton sınığı – mil sümüyünün distal hissəsinin oynaqdaxili sınığı

Bartonella bacilliformis – Bartonella cinsindən olan, insanda bartonellyoz xəstəliyi törədən mikroorqanizmlər

Bartonellyoz (*bartonellosis*) – mığmığaların dişləməsi ilə yoluxan, *Bartonella bacilliformis* tərəfindən

törədilən, uzunmüddətli qızdırma, dəri və selikli qişalarda xoralaşmağa meyilli papulyoz səpgilərlə gedən endemik transmissiv yoluxucu xəstəlik

Bart-Pamfri sindromu – karlıq, əllərin və ayaqların falanqalararası büküş nahiyələrində fibroz düyünlərin olması ilə gedən inkişaf anomaliyası

Basildaşıyıcılıq – *bax*: infeksiya daşıyıcısı

Basilla (*bacillus*) – *Bacillaceae* ailəsinə daxil olan spor əmələ gətirən çöpşəkili bakteriyaların ümumi adı

Basillofobiya (*bacillophobia*) – *bax*: bakteriofobiya

Basilluriya (*bacilluria*) – *bax*: bakteruriya

Basov fistulu (V.A. Basov, 1812-1879, cərrah) – dünyada ilk dəfə olaraq mədənin sekretor və motor funksiyasını öyrənmək məqsədilə itin mədəsinə qoyulmuş süni fistul

Basov qastroması (V.A. Basov, 1812-1879, cərrah) – *bax*: Basov fistul

Bassini əməliyyatı – qasıq yırtığı zamanı icra olunan cərrahi əməliyyat

Bassler simptomu (A. Bassler, 1874-1959, amer. gastroenteroloq) – kəskin appendisit zamanı göbək və qalça sümüyünün ön-orta oxunu birləşdirən şərti xəttin mərkəzi hissəsinə təzyiq etdikdə ağrının olması

Bastedo simptomu (W. A. Bastedo, 1873-1952, amer. cərrah) – xroniki appendisit zamanı yoğun bağırsağa hava vurduqda sağ qalça nahiyəsində ağrının olması

Bastian qanunu (H. Ch. Bastian, 1837-1915, ing. nevropatoloqu) – onurğa beyninin boyun və döş nahiyələrinin zədələnməsi zamanı ayaqlarda periferik iflicin yaranması

Baş ağrısı – əsasən gecələr başlayan, birtərəfli, gözətrafi nahiyəni əhatə edən bir neçə dəqiqədən bir saata qədər davam edən paroksizmal baş ağrısı

Baş beyin arxitektonikası – nevrologiyanın baş beyin qabığında sinir hüceyrələri, lifləri, damarları, qanqlionları və neyronlararası əlaqələrin ümumi quruluş prinsiplərini öyrənən bölməsi

Baş beyin damarlarının irsi kirəcləşməsi – *bax*: Fara sindromu

Baş beyin sıxılması (*compressio cerebri*) – kəllə daxilində həcmli proseslə əlaqəli olaraq kəllədaxili təzyiq və ocaqlı nevroloji simptomların meydana gəlməsi

Baş beyin yarımkürələri (*hemispherium cerebri*) – beynin genişlənmiş son əks tərəfdən boylama şırımla ayrılan hissəsi

Baş beynin şişməsi (*intumescencia cerebri*) – kəllədaxili təzyiqin artması və sinir mərkəzlərinin funksiyasının pozulması ilə gedən baş beyin həcminin nəzərəcarpacaq dərəcədə böyüməsi

Baş bitləri (*pediculosis capitis*) – dermatozoonozların törədicisi olan qansoran parazit; onların sancması nəticəsində başın tüklü hissəsində qaşınma, sıyrıntı, irinlik və s. əlamətlər baş verir; erkək baş biti 27 gün, dişi – 38 gün yaşayır

Baş foks – optik oxa paralel işıq şüalarının sındıqdan sonra yığıldığı nöqtə

Baş foks məsafəsi – əsas səthdən baş foksə qədər olan məsafə

Baş lokus antigeni – *bax*: HLA-antigeni

Başəyici qıclıq – salam vermək formasında qıcolma

Başgicəllənmə (*vertigo*) – vestibulyar və görmə analizatorlarının qarşılıqlı pozulması və birlikdə fəza oriyentasiyasını təmin edən dərin hissiyyətin pozulması nəticəsində ətrafdakı əşyaların və ya öz bədəninin xəyali düz xətti və ya dairəvi hərəkətləri hissiyyəti

Batalyon (ital. *battaglia* «dəstə») – quru, hava-desant qoşunları və dərin piyada hissələrində əsas taktiki bölmə

Batalyon tibb məntəqəsi – batalyonun hərbi qulluqçularına tibbi yardım göstərən məntəqə, rəisi feldşerdir

Batan dırnaq (*unguis incarnatus*) – dırnaq lövhəsinin yan kənarının barmağın yumşaq toxumasına girməsi

Bateofobiya – *bax*: hündürlükdən patoloji qorxu

Batiesteziya (*bathyaesthesia*) – *bax*: proprioseptiv hissiyyət

Batikardiya (*bathycardia*) – ürəyin dərinə yerləşməsi

Batipnoe (*bathypnoe*) – tənəffüsün ritminin, dərinliyinin və tezliyinin dəyişməsi ilə xarakterizə olunan qeyri-adi dərin tənəffüs (asidoz, hipoksemiya, ürək çatışmazlığı və tənəffüs analeptiklərinin təsirindən yarana bilər)

Batler simptomu (T. H. Butler) – *bax*: arxa keratokonus

Batmotrop təsir (yun. *bathmos* pillə, *astana* + *tropos* döngə, istiqamət) – ekstrakardial faktorların ürək əzələsinin yığılma qabiliyyətinə təsiri

Batofobiya (*bathophobia*) – dərinlikdən, dərin su hövzələrindən patoloji qorxu

Batometr – su mənbəyinin tələb olunan dərinliyindən müayinə məqsədilə suyun götürülməsi üçün cihaz

Batraxofobiya – *bax*: bufonofobiya

Batriden (*batridenum*) – immunodepressiv maddə

Battarizm (*battarismus*) – dərinə nəfəs alma məqsədilə təkanverici fasilələrlə gedən sürətli kəkələyici danışıq

Bauer əməliyyatı (K. H. Bauer, alm. cərrahı) – kraniostenoz zamanı kəllə-daxili təzyiqli aradan götürmək üçün icra olunan kraniotomiya

Bauer refleksi (J. Bauer) – qarnı üstə uzanmış 3-4 aylıq uşaqda ayaqaltı nahiyəyə təsir etdikdə iməkləmə cəhdinin yaranması

Bauer sınağı (R. Bauer, 1879-1959, avstriya həkimi) – *bax*: qalaktoza ilə sınaq

Bauginospazm (*bauhinospasmus*) – müvəqqəti bağırsağ keçməməzliyi törədən çənbər bağırsağın spastik əzələ yığılması

Baum əməliyyatı (P. Baum, alm. ginekoloqu) – vaginopeksiyanın modifikasiyası

Baumman-Deperi sindromu (Baumann; Doeperi) – hipofizin arxa payının funksional çatışmazlığı zamanı dispepsiya, hipotoniya, midriaz, miotoniya, hiporefleksiya

Bayarje simptomu – progressiv iflic zamanı bəbəklərin qeyri-bərabər olması

Bayer simptomu (H. Baeyer, alm. həkimi) – *tabes dorsalis* zamanı xəstənin gözü bağlı olduqda həkimin onun ayağında və qarnında büküklərin yerini dəyişməsini ayırd edə bilməməsi

Bayer-Axillo tendoplastikası – Axilles vətərinin sagittal səthdə Z-vari kəsilərək uclarının tikilməsi ilə icra olunan plastik əməliyyat

Bayer-Majito cədvəli (P. Bailliart,

Bayılma

1877-1969, amer. oftalmoloq; A. Magitot, 1877-1958. frans. oftalmoloqu) – gözün daxili təzyiqi və oftalmodinamometrin göstəricisinə əsasən torlu qışanın mərkəzi arteriyasında diastolik təzyiqin təyin edilməsi üçün nomogramma

Bayılma (*syncope*; sin. özündəngetmə) – beynə gələn qanın qısamüddətli, qəflətən azalması nəticəsində huşun itməsi ilə xarakterizə olunan patoloji vəziyyət

Hiperventilyasion bayılma (*s. hyperventilatione*) – uzun müddət davam edən, tezlaşmış və dərinədən nəfəsalma nəticəsində yaranmış respirator alkaloz nəticəsində damar tonusunun düşməsi zamanı təsadüf olunan bayılma

Hündürlük bayılması – yüksəklikdə nəfəs alınan havanın tərkibində oksigenin parsial təzyiqinin az olması nəticəsində baş verən hipoksiya səbəbindən bayılma

İsterik bayılma (*s. hysterica*) – isteriyalar zamanı huşun tam itməməsi və bir qədər vegetativ pozğunluqlarla müşahidə olunan bayılma

Ortostatik bayılma (*s. orthostatica*) – orqanizmin sürətli şəkildə horizontal vəziyyətdən vertikal vəziyyətə keçməsi və ya başısağı vəziyyətdən başını dikəltməsi nəticəsində meydana çıxan bayılma

Sinokarotid bayılma (*s. sinocarotica*) – bir və ya hər iki karotid sinusların sıxılması zamanı azan sinir şaxələrinin qıcıqlanması nəticəsində meydana çıxan bayılma

Vazovaqal bayılma (*s. vasovagalis*) – *bax*: inokarotid bayılma

Baykov simptomu (N. İ. Baykov, sov. cərrahı) – daxili meniskin qopması sindromu

Baytar sanitariya – heyvanların infeksiyon xəstəliklərdən, insanların isə xəstə heyvanlardan qorunması

Bayuoters sindromu (E. G. L. Bywaters, ing. həkim) – *bax*: travmatik toksikoz

Bayyarjenin daxili zolağı (J. G. F. Bayllarger, 1809-1890, frans. psixiatri) – *bax*: qanqlionar lövhənin zolağı

Bayyarjenin xarici zolağı (J. G. F. Bayllarger) – *bax*: daxili dənəvər lövhənin zolağı

Baz- (yun. *basis*) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “əsas, təməl”, “addım”, “yerimə” mənasını verir

Bazal (*basalis*) – mürəkkəb sözlərin tərkibinə daxil olub əsas, əsas aid olan, əsasdə yerləşən mənalarını verir

Bazal cismcik (*corpusculum basale*) – əsasında kirpikciklər və ya qamçılar olan xırda cismcik şəklində hüceyrə orqanellası

Bazal hüceyrəli epitelioma – *bax*: bazalioma

Bazal hüceyrəli xərçəng (c. basocellulare) – *bax*: bazalioma

Bazal hüceyrəli karsinoma (*carcinoma basocellulare*) – *bax*: bazalioma

Bazal indeks – uşaqıq yolundan götürülmüş yaxmada bazal və parabazal hüceyrələrin faizlə miqdarını göstərən kolpositogramma göstəricisi

Bazal membran (*membrana basalis*) – epidermislə derma arasında olan qat

Bazal qranula – *bax*: bazal cismcik

Bazal temperatur – səhər yuxudan sonra qida qəbuluna qədər bədən temperaturunun ölçülməsi

Bazal-dənəli hüceyrələr – *bax*: bağırsaqların argentaffinositləri

Bazalioma (*basalioma*) – dərinin epidermisindən və ya vəzli dəri

törəmələrindən inkişaf edən yerli inkişafı və ətraf toxumaların məhdud destruksiyası ilə xarakterizə olunan dəri xərcəngi

Adenoid bazaliomasi (*b. adenoidum*) – vəzəbənzər və kistoz strukturları ilə xarakterizə olunan bazalioma

Buynuzlaşmış bazalioma (*b. cornificatum*) – buynuzlaşma elementləri olan yastı epitelial hüceyrəli solid bazalioma

Dağıdıcı bazalioma (*b. terebrans*) – yaxınlıqda yerləşən toxumaların nəzərə çarpacaq dərəcədə dağılması ilə xarakterizə olunan bazalioma

Dermal bazalioma (*b. dermale*) – dermanın dərinliyində yerləşən və epidermislə əlaqələnməyən bazalioma

Düyünlü-xoralı bazalioma (*b. noduloulcerosum*) – xoralanmağa meylli düyünlərin olması ilə xarakterizə olunan bazalioma

Hialinizə olunmuş bazalioma – *bax*: sklerodermayabənzər bazalioma

Xoralaşmamış səthi yastı dəri bazaliomasi (*b. cutis planum superficiale inxulcerans*) – əsasən gövdə nahiyəsinin dərisində yerləşən çoxsaylı xoralanmayan düyünlər şəklində bazalioma

Kistoz bazalioma (*b. cysticum*) – nekroz və lizis nəticəsində hüceyrə kompleksində kistoz boşluqlar yaranan solid bazalioma

Multisentrik bazalioma (*b. multicentricum*) – üzəri pulcuqlarla örtülmüş xırda çoxsaylı səthi düyünlərlə xarakterizə olunan bazalioma

Pecetoid bazalioma – *bax*: xoralaşmamış səthi yastı dəri bazaliomasi

Piqment bazalioma (*b. pigmento-*

sum) – hüceyrələrində melonin olan bazalioma

Sklerodermayabənzər bazalioma (*basalioma sclerodermoideum*) – hialinozlaşmış stroması və lifləri arasında qısa toxuma atmaları və ya tünd şiş hüceyrə adalarından ibarət olan bazalioma

Solid bazalioma (*b. solidum*) – hüceyrələri kompakt yerləşmiş iri şəxələnmiş komplekslərdən ibarət bazalioma

Torlu bazalioma (*b. reticulare*) – tor şəklində birləşmiş ensiz toxuma atmalarından ibarət olan bazalioma

Trabekulyar bazalioma (*b. trabeculare*) – *bax*: torlu bazalioma

Bazedov triadası (K. A. von Basedow, 1799-1854, alm. həkimi)– *bax*: Merzeburq triadası

Bazedov xəstəliyi (*morbus Basedowi*; K. A. von Basedow, 1799-1854, alm. həkimi) – *bax*: tireotoksikoz

Bazedovifikasiya (*basedowificatio*; *morbus Basedowi* + lat. *facio* etmək) – eutireoid zobu olan şəxslərdə Bazedov xəstəliyinin morfoloji və kliniki əlamətlərinin meydana çıxması

Bazedovizm (*basedowismus*) – toksik diffuz zobun yüngülgedişli forması

Bazedov-tireotoksik ürəyi – *bax*: tireotoksik ürək

Bazen xəstəliyi (P. A. E. Bazin, 1807-1878, frans. dermatoloqu) – *bax*: indurativ dəri və rəmi

Bazett göstəricisi (H. C. Bazett, 1885-1950, amer. kardioloq) – ürəyin elektrik sistolasının ürək fəaliyyəti tsiklinə nisbətinin faizlə ifadəsi

Bazi – *bax*: baz

Bazixromatin – əsas rənglərlə boyanan xromatin

Bazidial göbələklər (*basidiomycetes*)

Bazidiomisetlər

– əksər yeməli və zəhərli göbələkləri birləşdirən ali göbələklər sinfi

Bazidiomisetlər (*basidiomycetes*) – *bax*: bazidial göbələklər

Bazifobiya – *bax*: ambulofobiya

Bazilyar (*basillaris*) – baş beyin əsasına aid olan

Bazilyar arteriya sindromu – *bax*: Kubrik-Adams sindromu

Bazilyar şırım (*sulcus basilaris*) – beyin körpüsünün ventral səthinin mərkəzi ilə boylama istiqamətdə gedən bazilyar arteriyaya məxsus şırım

Bazio- – *bax*: baz

Bazion (*basion*) – böyük ənsə dəliyinin ön kənarında orta xətt üzrə yerləşən ən aşağı antropometrik nöqtə

Baziotrib – *bax*: kefalokranioklast

Bazis – diş protezi bazisi

Bazo- – *bax*: baz

Bazofil (*basophilus*) – *bax*: bazofil qranulosit

Bazofil dənəvərlik – hüceyrənin əsas boyalarla boyanması zamanı aşkar edilən sitoplazma dənəvərliyi

Bazofil indeksi – kolpositoqrammada bazofil hüceyrələrinin faizlə göstəricisi

Bazofil maddə (*substantia basophila*) – neyron sitoplazmasının bazofil dənəvərliyi; əsasən kəskin məhdudlaşmamış sahələr şəklində aşkar edilir

Bazofil qranulosit (*granulocytus basophilus*) – dənələri əsas boyalarla boyadıqda aşkar olunan qranulosit

Bazofil substansiya (*substantia basophila*) – *bax*: bazofil maddə

Bazofil testi – *in vitro* olaraq spesifik allergenin əlavə edilməsi nəticəsində bazofillərin deqranulyasiyasına əsasən orqanizmin spesifik sensiblizasiyasının diaqnostika üsulu

Bazofil-eozinofil assosiasiyası – periferik qanda eyni zamanda bazofil və eozinofillərin mütləq sayının artması

Bazofiliya (*basophilia*) – 1) sitoplazmanın, hüceyrənin digər komponentlərinin əsas boyalarla boyanma xüsusiyyəti; 2) *bax*: bazofil leykositoz

Bazofilosit (*basophilocytus*) – *bax*: bazofil qranulosit

Bazofobiya (*basophobia*) – *bax*: ambulofobiya

Bazostozofobiya – ayaqüstə dayanmaqdan patoloji qorxu

Bazu kələfi sindromu (*syndromum plexus brachialis*) – bazu kələfinin zədələnmələri zamanı meydana çıxan bazu nahiyəsi əzələlərinin periferik iflici, ağrı, hissiyyat pozğunluğu

Bazu sindromu (*syndromum brachiale*) – bazu oynağı nahiyəsində ağrı, ətraf əzələlərin qismən atrofiyası və oynaq səthlərinin distrofik dəyişikliyi (infarktdan sonrakı sindromun bir növü)

Bazu-bilək sindromu (*syndromum brachio-manuale*) – bazu oynağı və bilək nahiyəsində ağrı, vegetativ və trofiki pozğunluqlar (məs., boyun osteoxondrozu, bazu oynağı periartriti)

Bazu-dirsək bucağı – saidin açılmış vəziyyətində bazu və dirsək sümükləri arasında əmələ gələn bucaq

Bazu-əzələ kanalı (*canalis humeromuscularis*) – bazu sümüyü ilə üçbaşı əzələnin başları arasında qalan məsafə (dirsək siniri, bazunun dərin arteriya və venalarının keçdiyi yer)

Bazofobiya – *bax*: bazifobiya

Bazu-kürək periartriti (*periarthritis humeroscapularis*) – bazu oynağının

da ağrı və hərəkət məhdudiyəti ilə gedən sindrom

Bazunun adəti çıxığı – adətən bazı oynamağının travmatik çıxığından sonra təkrarlanan çıxıq

BBB sindromu – *bax*: Opits sindromu

Bdello vibrobakteriya virusları (*Bdellovibrio bacteriovorus*) – digər bakteriyaların daxilində yaşayaraq çoxalan və onları məhv edən parazit bakteriyalar qrupu

Bdelloterapiya (*bdellotherapy*) – *bax*: hirudoterapiya

Becel (ərəb. *bejel*) – *Treponema bejel* spiroxeti tərəfindən törədilən, əsasən məişət yolu ilə keçən, erkən dövründə eritemapulyoz səpgilər, gecikmiş dövründə qummalar ilə təzahür edən Afrika və Cənubi Asiyada uşaqlar arasında təsadüf olunan xroniki infeksiya xəstəlik

Bedlam – XVI əsrdə Londonda ruhi xəstələrin saxlandığı yer

Bednar aftası (A. Bednar, 1816-1888, avstriyalı həkim) – *bax*: yenidoğulmuşların aftası

Bednar kistası (A. Bednar) – *bax*: Dyub absesi

Behçet xəstəliyi (H. Behçet, 1889-1948, türk dermatoloqu; sin.: Behçet sindromu) – ağız boşluğu, cinsiyyət üzvləri selikli qişasının aftoz-xorali dəyişikliyi, gözün iltihabi zədələnməsi ilə gedən, residiv verən, virus etiologiyalı xroniki xəstəlik

Behiyer-Hardi simptomu – ağciyər qanqrenası zamanı afoniya

Bexterev akroeritrozu (V.M. Bexterev, 1857-1927, sovet psixonevroloqu və fizioloqu) – *bax*: akroeritroz

Bexterev eritrozu (V.M. Bexterev) – *bax*: akroeritroz

Bexterev fenomeni (V.M. Bexterev) – əzələlərin yüksək oynaqılığı ilə

müşahidə olunan vəziyyət (məs., dirsək sinirinin perkusiyası ayrı-ayrı əzələ qruplarının yığılmasına səbəb olur)

Bexterev simptomu (V.M. Bexterev) – eşitmə orqanının müəyyən ton səslə qıcıqlandırıldıqda göz qapaqlarının hərəkət etməsi

Bexterev xəstəliyi (V.M. Bexterev) – ankiloz əmələ gətirən spondiloartrit; oynaqların xroniki sistem xəstəliyi (onurğanın fəqərələri arasında olan oynaq iltihablaşır, nəticədə fəqərələr bir-biri ilə bitişir və onurğanın hərəkətliliyi azalır)

Bexterevin kostoabdominal refleksi (V.M. Bexterev) – *bax*: qabırğa refleksi

Bexterevin kürək sümüyü-bazu refleksi (V.M. Bexterev) – *bax*: kürək sümüyü-bazu refleksi

Bexterevin nəfəsvermə refleksi (V.M. Bexterev) – aşağı qabırğaların qırıqlarını və döş sümüyünün aşağı kənarını perkussiya etdikdə nəfəsvermə hərəkətlərindən ibarət fizioloji refleksi

Bexterev-Ştrumpel-Mari xəstəliyi (V.M. Bexterev; A. Strumpell, 1853-1925, alm. terapevti; P. Marie, 1853-1940, frans. nevropatoloqu) – *bax*: Bexterev xəstəliyi

Bek xəstəliyi (C. P. M. Boeck, 1845-1917, norveç dermatoloqu) – *bax*: sarkoidoz

Bek lüpidi (C. P. M. Boeck) – *bax*: sarkoidoz

Bek miokardiofibrozu – sarkoidoz zamanı inkişaf edən ürək çatışmazlığı əlamətləri ilə təzahür edən miokardiofibroz

Bek sindromu (J. A. Book, isveç genetikisi) – ön onurğa beyni arteriyasının tutulması nəticəsində meydana

Bekker xəstəliyi

çıxan radikulyar qıcıqlanma, ağrı, paresteziya, eşitmənin kəskin zəifləməsi

Bekker xəstəliyi (P. E. Becker, alm. həkimi) – *bax*: oblitirasiyaedici kardiomiopatiya

Bekuın-Krida sindromu – *bax*: Payl sindromu

Bekuit-Videman sindromu (sin. EMG sindromu; J. B. Beckwith, amer. patoloq; H.-R. Wiedemann, alm. pediatri) – göbək yırtığı, makroqlossiya, gıqantizmdən ibarət simptomokompleks

Bel (*lumbus*) – yuxarıdan XII qabırğa, aşağıdan qalça sümüyü daraqları və oma sümüyünün əsası ilə məhdudlanan nahiyə

Bel aralığı – *bax*: bel-vətər aralığı

Bel blokadası – *bax*: bel-novokain blokadası

Bel böyrəyi – böyrəyin öz adı yerində deyil, bel nahiyəsində yerləşməsi

Bel quruması – gecikmiş sifilis zamanı onurğa beyninin arxa kökcüklərinin zədələnməsi nəticəsində ataksiya, yerişin pozulması, hipo və arefleksiya, hissiyyatın itməsi, paresteziya, əzələ hipotoniyası və s. əlamətlərlə təzahür edən vəziyyət

Bel üçbucağı (*trigonum lumbale*) – qarın divarının aşağıdan qalça darağı, içəridən kürəyin enli əzələsinin kənarı, xaricdən qarının xarici çəp əzələsi ilə məhdudlaşan sahəsi

Bel vannası – *bax*: oturaq vanna

Bel-aortal paraqanqlionu (*paraganglionum aorticum lumbae*) – aortanın aşağı müsarifə arteriyasının ayrıldığı nahiyəsinin ön səthində yerləşən paraqanqlion

Belər anesteziyası (L. Bohler, 1885-1973, avstriyalı travmatoloq) – sümük fraqmentləri arasındakı he-

matomaya anesteziya vasitəsinin vurulması ilə əldə olunan yerli anesteziya

Belerin ikili ekstenzion aparatı (L. Bohler; sin.: Belerin şinası) – aşağı ətraf sınıqları zamanı dartma məqsədilə istifadə olunan Braun aparatının təkmilləşdirilmiş forması

Belerin şinası – *bax*: Belerin ikili ekstenzion aparatı

Bell iflici (Ch. Bell, 1774-1842, şotl. anatom, fizioloq və cərrah; sin. Bell sindromu, prozopoplegiya) – başgicəllənmə, eşitmə zəifliyi, qulaqda küy, qulaq arxasında ağırlı şişkinlik, mimik əzələlərin birtərəfli iflici və intensiv olaraq göz yaşının axması ilə xarakterizə olunan patoloji vəziyyət

Bell maniyası (L. V. Bell, 1806-1862, amer. həkim) – *bax*: kəskin deliriya

Bell simptomu (Ch. Bell) – üz sinirinin periferik iflici zamanı gözü yummağa cəhd etdikdə zədələnmə nahiyəsində yuxarı göz qapağının aşağı enməsi və eyni zamanda göz almasının yuxarı və xaricə hərəkət etməsi

Bellanjer bıçağı – burun əməliyyatlarında istifadə olunan alət

Bellokun burnun arxa tamponadası – burun qanaxmasını dayandırmaq məqsədilə udlağın burun hissəsinə tampon yeritmək və onu ipək saplarla fiksə edərək burun keçəcəyində xaricə çıxarmaq

Bel-qabırğa üçbucağı (*trigonum lumbocostale*) – diafraqmanı bel və qabırğa hissələrinə ayıran əzələ liflərindən məhrum üçbucaq hissə

Bel-novokain blokadası – novokain məhlulunun böyrəkətrafi toxumaya yeridilməsi ilə icra olunan novoka-

- in blokadası; dinamik bağırsaq keçməməzliyi zamanı tətbiq olunur
- Belonofobiya** (*belonophobia*; yun. *belonē* iynə, uc + *fobiya*) – orqanizmə iynənin düşməsindən, iynələrdən qorxmaq
- Bel-sağrı piy kütləsi** – bel nahiyəsinin səthi fassiya üzərində yerləşən piy toxuması təbəqəsi
- Bel-sağrı piy yastığı** – *bax*: bel-sağrı piy kütləsi
- Belski-Filatov-Koplik ləkəsi** (sin.: Filatov-Koplik ləkəsi) – qızılca xəstəliyinin ilkin dövründə ikinci alt azı dişlərə qarşı yanaqların selikli qişasında əmələ gələn kiçik ağımtıl düyünlər (papulalar)
- Bel-vətər aralığı** (*spatium tendineum lumbale*) – qarın divarının yuxarıdan arxa aşağı dişli əzələnin aşağı kənarı ilə, içəridən gövdəni düzləndirən əzələnin xarici kənarı, bayırdan və aşağıdan isə qarının daxili çəp əzələsi ilə məhdudlanan sahəsi
- Bemeqrid** (*bemegridum*) – yuxugətirici vasitələrin antoqonisti olan analetik vasitə (barbituratlarla kəskin zədələnmələr zamanı tətbiq olunur)
- Bencamin sindromu** (Benjamin E., alm. pediatri) – hipoxrom anemiyanın müxtəlif inkişaf anomaliyaları ilə inkişaf etməsi
- Bendler sindromu** – melanin mübadiləsinin pozulması nəticəsində ağız boşluğunun selikli qişasında, dodaqlarda, üz dərisində ləkələrin olması, mədə-bağırsaq qanaxmaları və anemiya ilə təzahür edən anadangəlmə xəstəlik
- Beneke üsulu** – seksiya zamanı əvvəlcə boyun orqanlarının xaric edilməsi, gicgah-çənə oynaqlarının ayrılması, sərt damağın iskənə ilə çıxarılmasından sonra burun boşluğuna və udlağın burun hissəsinə baxılma üsulu
- Benfotamin** (*benphothiaminum*) – B1 vitamininin sintetik preparatı
- Benye-Brok sindromu** (E. Besnier, 1831-1909, frans. dermatoloqu; L. A. J. Brocq, 1856-1928, frans. dermatoloqu) – *bax*: diffuz neyrodermit
- Benye-Bek-Şaumann xəstəliyi** (E. Besnier; C. P. M. Boeck, 1845-1917, norveç dermatoloqu; J. N. Schumann, 1879-1953, isveç həkimi) – *bax*: sarkoidoz
- Benzilpenisillin natrium duzu** (*benzylpenicillinum-natrium*) – əsasən qram müsbət mikroorqanizmlərə təsir edən, *Penicillium* göbələkləri tərəfindən hasil olunan ilk antibiotik
- Benzobamil** (*benzobamilum*) – qıciqlanma ocağının əsasən qabıqaltı nahiyədə yerləşən epilepsiyalar zamanı istifadə olunan preparat
- Benzohekson** (*benzohexonium*) – qanqlioblokadaedici maddə
- Benzonal** (*benzonalum*) – epilepsiya mənzəli qıcolma tutmaları zamanı istifadə olunan preparat
- Benzotef** (*benzotephum*) – etilenin törəməsi olan, şiş əleyhinə təsir göstərən kimyəvi terapevtik dərman maddəsi
- Berger əlaməti** (E. Berger, 1855-1926, avstriyalı oftalmoloq) – *tabes dorsalis* və progressivləşən iflic zamanı bəbəyin ellipsvari formada olması
- Berger ritmi** (H. Berger, 1873-1941, alm. nevropatoloq və psixiatr) – *bax*: alfa ritm
- Beri sindromu** – *bax*: Françesketti sindromu
- Beri-beri xəstəliyi** (*beriberi*) – qıdada B₁ vitamini (tiamin) çatışmazlığı nəticəsində inkişaf edən və poli-

Berje xəstəliyi

nevrit, amiotrofiya və ürək-damar sisteminin pozğunluqları ilə səciylənən xəstəlik

Berje xəstəliyi (P. Berger, 1845-1908, frans. cərrah) – böyrəyin yumaqcıq aparatında İgA toplanması nəticəsində residivləşən hematuriya ilə gedən xəstəlik

Berjeron qlössiti (Bergeron) – dildə ağımtıl-bozumtul rəngli hashiyə ilə məhdudlanmış tünd qırmızı ləkələrin olması ilə xarakterizə olunan qlössit; gənc yaşda bəzi endokrin xəstəliklər və “B” qrup hipovitaminozları zamanı müşahidə olunur

Berkitt şişi (D. Burkitt, şotl. həkim) – əsasən üst və alt çənə və xayalar nahiyəsində, ekvatorial Afrika əhalisinin 8 yaşına qədər olan uşaqlarında təsadüf olunan onkoloji xəstəlik

Berqar-Vartenberq simptomu – *bax*: Vartenberq simptomu

Berqman bıcağı (E. Bergmann, 1836-1907, alm. cərrahi) – cərrahi əməliyyatlarda istifadə edilən kəsici alət

Berqman əməliyyatı (E. Bergmann, 1836-1907, alm. cərrahi) – xayanın hidropsu zamanı xaya xüsusi qişasının kəsilib çıxarılması əməliyyatı

Berqman-İsrael kəsiyi (E. Bergmann; J. A. Israel, 1848-1926, alm. cərrahi) – XII qabırğadan qalça sümüyünə qədər aparılan kəsiklə sidik axarına cərrahi müdaxilə

Bermann xəstəliyi (Ch. L. de Beurmann, 1851-1923, frans. həkim) – *bax*: sporotrixoz

Bernar-Sulye xəstəliyi (J. Bernard, frans. hematoloq və pediatri; J. P. Soulier, frans. hematoloq) – dəfələrlə təkrarlanan ağır burun qanaxmaları ilə xarakterizə olunan irsi xəstəlik

Berndorfer sindromu (A. Berndorfer,

macar uşaq cərrahi) – anadangəlmə inkişaf anomaliyalarının kompleksli: karlıq, qulaq seyvanının displaziyası, dovşandodaqlıq və qurdağızlıq, ağıl zəifliyi; həyatın ilk illərində ölümə nəticələnir

Berne simptomu – dil-udlaq sinirinin iflici əlamətləri: qusma refleksi zamanı yumşaq damaq qalxmır, lakin sağlam tərəfə dartılır

Berne-Sikar-Kolle sindromu – *bax*: vidaci dəlik sindromu

Bernet xəstəliyi (F. M. Burnet, avstraliya virusoloqu) – *bax*: Ku qızdırması

Bernşteyn üsulu (W. Bornstein, alm. otorinolaringoloqu) – üç qrup odorantların istifadə etməklə qoxu funksiyasının tədqiq edilməsi üsulu (təmiz – mum, stearin; taktil komponentli – naşatır spirti, mentol; dad komponenti – xloroform)

Bernut sindromu (F. Bernuth, alm. pediatri) – oynaqlarda və selikli qişalarda qansızma, yaralardan qanın uzun müddət axması ilə xarakterizə olunan sporadik hemofiliya

Bertranizm – başqasına əziyyət verməklə həyata keçirilən seksual pozuntu

Bərk ödem simptomu – onurğa beyininin zədələnmələri və mielitlər zamanı aşağı ətraf toxumalarının gərginləşməsi və bərkiməsi

Bespalov simptomu – qızılcanın erkən dövründə təbil pərdəsinin hipere-miyası, burun və udlaqda kataral əlamətlər

Bessen-Kornsveyq sindromu (F. A. Bassen; A. L. Kornzweig, amer. həkimlər) – *bax*: abetalipoproteine-miya

«Beşikdə ölüm» – zahirən sağlam uşağın qəflətən ölməsi sindromu

Beşinci xəstəlik – *bax*: yoluxucu eritema

Beşinci zöhrəvi xəstəlik – *bax*: zöhrəvi qranulema

Beta-applikator – dəri və selikli qişanın səthi qatlarında yerləşmiş şişlərin şüa terapiyası üçün nəzərdə tutulmuş beta şüalandırıcı izotoplar saxlamaq üçün hermetik qab və ya lövhə

Beta-dalğalar – *bax*: beta-ritm

Beta-hissəciklər – radioaktiv maddələrin parçalanması nəticəsində yaranan sürətli elektron axınından ibarət radioaktiv şüalanma növü

Beta-hüceyrə (*celulla beta*) – *bax*: bazofil insulosit

Beta-parçalanma – nüvələrin dəyişən zamanı beta hissəciklərin buraxılması ilə nəticələnən hal

Beta-ritm – emosional gərginlik, zehni iş və qıcıqlandırıcıların təsiri altında baş beyin summar potensialının aşağı amplitudalı 14-30 hers tezlikli rəqsi

Beta-şüalanma – alfa-hissəciklərdən kifayət qədər kiçik olan elektronlardan və ya pozitronlardan ibarətdir; beta şüalanma daha dərinə nüfuz edə bilir və onun qarşısı metal lövhə və ya şüşə, ya da adi paltarla alınabilir; toxumaların patoloji dəyişməliklərində müalicə məqsədilə işlədilir

Beta-terapiya – patoloji dəyişikliyə uğramış toxumalara beta şüalanan radioaktiv izotopların təsirinə əsaslanan şüa terapiyası

Bets hüceyrəsi (B. A. Бетт, 1834-1894, rus gistoloqu) – *bax*: giqant piramidal neyron

Betta endorfin – hipofizin orta pay hormonu

Betta lipotrop hormon – hipofizin ön pay hormonu

Betta xorionik qonadotropin – plasentara hormon

Bettolepsiya (yun. *betto* öskürmək + *lepsi* tutma) – öskürək bayılması; öskürək tutması zamanı huşun itməsi, əsasən xroniki ağciyər-ürək çatışmazlığı olan xəstələrdə baş verir

Beven əməliyyatı (A. D. Bevan, 1861-1943, amer. cərrah; sin. Biven əməliyyatı) – hipospadiya zamanı cinsiyyət üzvü dərisindən uretranın düzəldilməsi plastik əməliyyatı

Beven kəsiyi (A. D. Bevan) – qaraciyər və öd axarları əməliyyatları zamanı qarının ön divarının sağ qabırğa-altı nahiyədən qarının düz əzələsi boyunca aşağıya doğru lateral istiqamətdə bucaq altında kəsiyi

Beye-Bir qastropeksiya (H. D. Beyer, 1867-1924, amer. cərrah; A. K. G. Bier, 1861-1949, alm. cərrah) – qastroptoz zamanı kiçik piyliyin tikilməsi cərrahi əməliyyatı

Beyerink cihazı (M. W. Beyerinck, 1851-1931, hollandiyalı mikrobioloq) – aerob və anaerob kulturamı bir-birindən ayırmaq üçün U-şəkilli şüşə qab

Beyerink mühiti – *Azotobacter chroococcum* becərmək üçün sintetik qidalı mühit

Beyin apopleksiya (*apoplexia cerebri*) – *bax*: hemorragik insult

Beyin asimmetriyası – sağ və sol baş beyin yarımkürələrinin struktur baxımdan identik olan nahiyələrinin funksiya baxımından fərqli olması

Beyin ayaqcıqları (*pedunculus*) – orta beyinin ventral səthində tərkibində qabıq sinir lifləri olan cüt törəmə

Beyin bıçağı

Beyin bıçağı – cərrahi əməliyyatlarda istifadə edilən kəsicə alət

Beyin konusu (*conus medullaris*) – onurğa beyninin oma sümüyündə yerləşən hissəsi

Beyin kötüyü (*truncus cerebri*) – baş beynin onurğa beyni və beyin yarım kürələri arasında olan hissəsi (uzunsov beyin, körpü, beyincik, orta beyin və aralıq beyin)

Beyin orağı (*falx cerebri*) – sərt qişadan əmələ gəlmiş orağabənzər formalı, sagittal istiqamətdə yerləşmiş möhkəm törəmədir, xoruz pipiyindən başlayaraq daxili ənsə protuberansına qədər davam edir; yarım kürələrin arasına girərək onları bir-birindən ayırır; sərt qişanın digər törəmələri ilə birlikdə beynin təsbitində iştirak edir, yarım kürələrin yerdəyişməsinin qarşısını alır, yuxarı və aşağı sagittal ciblərin formalaşmasında iştirak edir

Beyin ödemə (*oedema cerebri*) – kəllə-beyin təzyiqinin qalxması nəticəsində meydana çıxan baş beyin toxumasının ödemə

Beyin ölümü – ürək fəaliyyətinin və qaz mübadiləsinin saxlanması şəraitində baş beynin total nekrozu

Beyin qabığı karlığı – böyük beyin qabığının eşitmə zonası neyronlarının zədələnməsi nəticəsində meydana çıxan mərkəzi karlıq

Beyin qişası (*meninx*) – beyin və onurğa beyninin birləşdirici toxumadan təşkil olunmuş qişalarının ümumi adı

Beyincik badamcıqları (*tonsilla cerebelli*) – beyincik yarım kürələrinin ön-yan kənarlarını tutan hissəsi

Beyincik çadırının fenestrasiyası (*fenestratio tentorii cerebelli*) – hidrosefaliya zamanı beyincik çadırında dəliyin yaradılması cərrahi əməliyyatı

Beyincik parezi (*parasis cerebellaris*) – beyinciğin zədələnmə nahiyəsində ətraf əzələlərin tonusunun zəifləməsi və enməsi

Beyincik sindromu (*syndromum cerebellare*) – beyinciğin zədələnməsi zamanı koordinasiya pozğunluğunun hərəkətin sinerjiyası (ataksiya, əzələ hipotoniyası, adiadoxokinez, hipermetriya) pozğunluğu ilə birgə təzahür etməsi

Beyincik zeytunu – *bax*: dişli nüvə

Beyinciğin gecikmiş atrofiyası (*atrophia cerebelli tarda*) – *bax*: Mari-Fua-Alajuanın xəstəliyi

Beyinciğin hipoqondizmlə ataksiyası – beyincik ataksiyası və cinsiyyət vəzilərinin tam inkişaf etməməsi ilə xarakterizə olunan irsi xəstəlik

Beyinciğin irsi ataksiyası (*ataxia cerebellaris hereditaria*) – *bax*: Piyer Marinin irsi beyincik ataksiyası

Beyli xəstəliyi (A. L. J. Bayle, 1799-1858, frans. psixiatr) – *bax*: proqressivləşən iflic

Beyli atroseptopeksiyası – qulaqcıqlararası qüsurun aradan götürülməsi üçün icra olunan plastik əməliyyat

Beyli mühiti – meninqokokk və qonokokkları becərmək üçün assitik maye əlavə etməklə öküz ürəyinin bulyonundan hazırlanmış qidalı aqar

Beyli üsulu – kəllənin sümük-plastik trepanasiyası edildikdən sonra kəllənin cibini kəsilməsi, aşağı ənsə payının və beyinciğin yuxarı hissəsinin əldə edilməsi üçün arxa kəllə çuxurunun açılması üsulu

Beyli ventrikuloseptopeksiyası – cərrahi əməliyyat: budun enli fassiyası və ya perikarddan götürülmüş sər-

bəst loskutla mədəciklərarası qüsurun ləğv edilməsi

Beylis-Starlinqin “bağırsağ qanunu”

(W. M. Bayliss, 1860-1924, ing. fizioloqu; E. H. Starling, 1866-1927, ing. fizioloqu) – bağırsağ divarının mexaniki qıcıqlınması zamanı qıcıqlanma nöqtəsindən yuxarıda yığılma, aşağıda isə boşalmanın meydana çıxması nəticəsində peristaltikanın yaranması

Beynəlxalq karantin qaydaları – *bax*: beynəlxalq tibbi-sanitariya qaydaları

Beynəlxalq sanitar konvensiya – səhiyyə məsələləri üzrə beynəlxalq razılaşmalar

Beynəlxalq tibbi-sanitariya qaydaları – karantin infeksiyaların (taun, vəba, sarı qızdırma) yayılmasının qarşısını almaq məqsədilə quru, su və hava sərhədlərində tətbiq edilən, beynəlxalq konvensiyalarla müəyyən edilmiş sanitar-inzibati və tibbi-sanitariya qaydalarının kompleksi

Beynin böyük arterial dairəsi (*circulus arteriosus cerebri*) – daxili yuxu, ön və beyin, həmçinin ön və arxa birləşdirici arteriyalardan əmələ gəlmiş damar həlqəsi

Beynin damarlı qışası – *bax*: beynin yumşaq qışası

Beynin dislokasiyası (*dislocatio cerebri*) – beyin şişləri, qansızmalar, hidrosefaliya, beyin ödemi, kəllədaxili təzyiqin qalxması səbəbindən baş beynin yerini dəyişməsi və deformatsiyası

Beynin funksional asimmetriyası – *bax*: beyin asimmetriyası

Beynin hörümçəybənzər qışası (*arachnoidea*) – beynin yumşaq və sərt

qışaları arasında yerləşən boş birləşdirici toxumadan ibarət qışa

Beynin məhdud qocalıqönü atrofiyası (*atrophia cerebri circumscripta prasenilis*) – *bax*: Pik xəstəliyi

Beynin proqressivləşən polidistrofiyası – *bax*: Alpers sindromu

Beynin seroz apopleksiyası (*apoplexia cerebrerosai*) – baş və onurğa beyni maddəsinə və qışalarına xırda perivaskulyar qansızma və seroz ödem

Beynin sərt qışa sinusu (*sinus durae matris*) – beyin sərt qışasının baş beyin venalarından qanı qəbul edərək daxili vidaci venaya axıdan kanallarının ümumi adı

Beynin sərt qışası (*dura mater*) – sıx birləşdirici toxumadan təşkil olunmuş kəllə sümüyünə söykənən (onurğa kanalında isə fəqərələrin səthindən epidural sahənin boş birləşdirici toxuması ilə ayrılan) qışa

Beynin yumşalması – *bax*: ensefalomalyasiya

Beynin yumşaq qışası (*pia mater*) – bilavasitə baş beyin və onurğa beyinə söykənən və onların relyefini təkrar edən boş birləşdirici toxumadan ibarət damarlarla zəngin beyni qidalandıran qışa

Bezoar (frans. *bezoard*) – mədədə həzm olunmamış qida hissəciklərindən ibarət yad cism

Bezold simptomu (F. Bezold, 1842-1908, alm. otorinolarinqoloqu) – mastoidit zamanı məməyəbənzər çıxıntının aşağı nahiyəsində şişkinliyin olması

Bezold triadası (F. Bezold) – otoskleroz zamanı sümük keçiriciliyinin uzanması və hava keçiriciliyindən üstün olması, eşitmənin aşağı həddin yüksəlməsi

Bezretkanın antivirus

Bezretkanın antivirus terapiyası

(A.M. Bezredka, 1870-1940, mikrobioloq) – stafilokokk və streptokokk etiologiyalı dəri xəstəliklərinin bulyonda becərilmiş kulturasının filtratı ilə kompres qoyulmaqla müalicəsi (hal-hazırda istifadə olunmur)

Bezretkanın desensibilizasiya üsulu

– zərdab köçürülməzdən öncə dəri altına 0,1-0,5 ml miqdarda zərdab yeridilməsi ilə baş verə biləcək anafilaktik reaksiyanın qarşısının alınması

Bezretkanın immunitet nəzəriyyəsi

– bir sıra yoluxucu xəstəliklərdən orqanizmin müdafiəsini, hüceyrələrin törədiciyə qarşı yerli spesifik qəbul edilməzliyinin meydana çıxması ilə əlaqələndirən nəzəriyyə

Bezretkanın peroral immunizasiyası

– bağırsağ infeksiyalarının qarşısının tabletka şəkilli vaksinlərin peroral verilməsi ilə alınması

Bəbək (*pupilla*) – qüzhəli qişanın mərkəzində olan, gözə düşən işığı nizamlayan dairəvi hissə

Bəbək kapsulu (*capsula lentis*) – bəbəyi xaricdən əhatə edən qişə

Bəbək reaksiyası – əsasən işığa, akkomodasiyaya, konvergensiyaya aid müxtəlif cür bəbək reflekslərinin ümumi adı

Koxlear bəbək reaksiyası – bax: ilbiz-bəbək refleksi

Otogen bəbək reaksiyası – bax: ilbiz-bəbək refleksi

Bəbəklərin hərəkətsizliyi (*immobilitas pupillarum*) – bəbək reaksiyasının olmaması

Bəbəklərin iftic hərəkətsizliyi (*immobilitas pupillarum paralytica*) – bəbək əzələsinin iflici nəticəsində midriaz və bəbək refleksinin itməsi

(süni olaraq xolinolitik dərmanların təsirindən yaradıla bilər)

Bəbəklərin reflektor hərəkətsizliyi (*immobilitas pupillarum reflectoria*) – bax: Arqayl-Robertson sindromu

Bəbəyin ektoptiyası (*ectopia pupillae*) – bəbəyin anadangəlmə, zədə və ya cərrahi əməliyyat nəticəsində qüzhəli qişanın mərkəzindən yerdəyişməsi

Bədbəxt hadisə – insan sağlamlığına ziyan vurulması və ya insan ölümü ilə nəticələnən ətraf şəraitin gözlənilməz və qəfləti dəyişikliyi

Bədbəxt hadisə haqqında akt – bədbəxt hadisənin vaxtı, yeri, səbəbi və şəraitini qeydə alan sənəd

Bədən baxışı – dəri xəstəliklərinin vaxtında aşkarı məqsədilə hamamlanma, hərbi qulluqçulara feldşer tərəfindən keçirilən baxış

Bədən quruluşu (*habitus*) – insan bədəninin ayrı-ayrı hissələrinin bir-birinə münasibəti, bədən formasının quruluşu, forması və ölçülərinin məcmusu

Astenik (dolixomorf) bədən quruluşu (*h. asthenicus*) – hündür boy,

uzun ətraflar, ensiz döş qəfəsi, dərialtı piy qatının zəif inkişaf etməsi və oval formalı üz quruluşu ilə xarakterizə olunan bədən quruluşu

Atletik bədən quruluşu (*h. athleticus*) – skelet və əzələsinin yaxşı inkişaf etməsi, çiyin qurşağının iri olması, dərialtı piy təbəqəsinin zəif inkişaf etməsi ilə xarakterizə olunan bədən quruluşu

Braxiomorf bədən quruluşu – diafraqmanın hündürdə yerləşməsi, ürəyin köndələn vəziyyəti, mədənin çəp və hündürdə yerləşməsi, kor ba-

ğırsağın hündürdə yerləşməsi, qaraciyərin peritondanxaric geniş sahəsi
Displastik bədən quruluşu (*h. dysplastikus*) – bədən hissələrinin qeyri-proporsional ölçüləri və bəzi hallarda isə kişilərdə qadın əlamətlərinin, qadınlarda isə kişi bədən quruluşuna xas olan əlamətlərin inkişaf etməsi ilə xarakterizə olunan bədən quruluşu

Leptosom bədən quruluşu (*h. leptosomicus*) – bax: astenik bədən quruluşu

Piknik bədən quruluşu (*h. pycnicus*) – alçaq boy, yumru baş, boyun və ətrafların qısa olması, enli döş qəfəsi, qarında piyin toplanması ilə xarakterizə olunan bədən quruluşu

Bədən temperaturu – bədənin istilik vəziyyətini xarakterizə edən ölçü

Febril bədən temperaturu – bədən temperaturunun 38-39°C arasında olması

Hiperpiretik bədən temperaturu (yun. *hyper* – artıq + *pyretos* qızdırma, istilik) – bədən temperaturunun 41°C-dən yuxarı olması

Piretik bədən temperaturu (yun. *pyretos* qızdırma, istilik) – bədən temperaturunun 39-41°C arasında olması

Subfebril bədən temperaturu – bədən temperaturunun 37-38°C arasında olması

Bədxassəli adenoma (*adenoma malignum*) – vəzi-boru törəmələrində nəzərə çarpmayan struktur-hüceyrəvi polimorfizmi olan yüksək diferensiasiyalı adenokarsinoma

Bədxassəli afta – bax: Spru

Bədxassəli anaplastik teratoma – bax: teratoblastoma

Bədxassəli angioendotelioma (*angi-*

oendothelioma malignum) – bax: angioendotelioma

Bədxassəli angiofibroma (*angiofibroma malignum*) – bax: bədxassəli histiositoma

Bədxassəli angioleyomioma (*angioleyomyoma malignum*) – bax: angioleyomiosarkoma

Bədxassəli ekzoftalm (*exophthalmus malignus*) – hipotalomo-hipofiz-ar-qalxanabənzər kompleksin disfunksiyasının səbəb olduğu xəstəlik, progressivləşən ekzoftalm, xarici oftalmoplegiya, konyunktivanın müxtəlif dərəcədə keratiti, ağır hallarda isə buynuz qişasının perforasiyası ilə xarakterizə olunur

Bədxassəli epitelioma – bax: xərçəng

Bədxassəli giqantofollikulyar adenopatiya (*adenopathia gigantea follicularis maligna*) – bax: giqantofollikulyar limfoma

Bədxassəli hemangioma (*haemangioma malignum*) – bax: hemangiosarkoma

Bədxassəli hemangioperisitoma – bax: perisitoma

Bədxassəli histiositoma (*histiocytoma malignum*) – hüceyrə polimorfizmi və mitotik aktivliyi ilə xarakterizə olunan bədxassəli damarbirdirici toxuma şişi

Bədxassəli keratoma (*keratoma malignum*) – bax: dölün ixtiozu

Bədxassəli qranulema – bax: Vegener qranulematozu

Bədxassəli mezenximoma (*mesenchymoma malignum*) – piy, fibroz, damar və boş birləşdirici toxumadan ibarət olan bədxassəli şiş

Bədxassəli miasteniya (*myasthenia maligna*) – kəllə sinirlərinin innervasiya etdiyi əzələlərin və tənəffüs

Bədxassəli miksoma

əzələlərinin sürətlə inkişaf edən miasteniyası

Bədxassəli miksoma – *bax*: miksosarkoma

Bədxassəli osteoblastoklastoma (*osteoblastoclastoma malignum*) – aqressiv inkişafı və metastazlaşmaya meyilli olması ilə fərqlənən uzunborulu sümüklərin osteoblastoklastoması

Bədxassəli ödem (*oedema malignum*) – nəzərəçarpan qazəmələgəlmə olmadan ödemənin əmələ gəlməsi ilə xarakterizə olunan anaerob infeksiya

Bədxassəli progressivləşən ekzoftalm (*exophthalmus malignus progressivus*) – *bax*: bədxassəli ekzoftalm

Bədxassəli struma – *bax*: metastazlaşan adenoma

Bədxassəli zob (*struma maligna*) – progressivləşən gedişi və ağır tireotoksikozla xarakterizə olunan diffuz zob

Bədləşmə – *bax*: malignizasiya

Bələk dermatiti – yeni doğulmuşlarda bələk materiallarının fiziki, kimyəvi təsiri nəticəsində yaranan dermatit

Bəlgəm (*sputum*) – hayxırma və öskürək zamanı tənəffüs yollarından xaric olunan möhtəviyyət, patoloji ifrazat

Çürüntülü bəlgəm (*s. putridum; s. foetidum*) – çürüntülü, iyli, irinli bəlgəm

İrinli bəlgəm (*s. purulentum*) – tərkibində irin olan bəlgəm (məs., ağciyər absesinin bronx mənfəzinə açılması zamanı təsadüf edilir)

Qanlı bəlgəm (*s. sanguinolentum*) – tənəffüs yollarının qanaxması zamanı qanla qarışmış bəlgəm

Mirvarili bəlgəm – tərkibində atipik hüceyrələr və detrit olan bəlgəm

(bronxların yastıhüceyrəli xərçəngi zamanı təsadüf olunur)

Paşlı bəlgəm (*s. rubiginosum*) – tənəffüs yollarında hemoqlobinin parçalanması nəticəsində pas rəngində olan bəlgəm (məs., pnevmoniya və ya vərəm zamanı təsadüf edilir)

Selikli bəlgəm (*s. mucosum*) – tərkibində hüceyrə elementləri olmayan şəffaf, rəngsiz, özlü bəlgəm

Seroz bəlgəm (*s. serosum*) – ağciyər ödemi zamanı xaric edilən mayeşəkili, köpüklü bəlgəm

Üçqatlı bəlgəm – üst qatı bozuntul köpüklü, orta qatı şəffaf suyabənzər, sonuncu qatı isə çirklili, bozuntul-yaşıl rəngli, irinli (ağciyərlərin qanqrenası zamanı təsadüf olunur)

Bəlgəmgətirici vasitələr (*expectorantia*) – bəlgəmin durulaşdırılması və səyirici epitelin aktivliyinin artırılması nəticəsində bəlgəmin xaric olmasını asanlaşdıran dərman maddələri (məs., yodidlər, tripsin və s.)

Bıçaq – tıbdə: cərrahiyyədə istifadə olunan kəsici alət

Amputasiya bıçağı – amputasiyalar zamanı yumşaq toxumaların kəsilməsi üçün bıçaq

Kataraktal xəttli bıçaq – oftalmoloji əməliyyatlarda istifadə edilən kəsici alət

Nizəşəkili neyrocərrahi bıçaq – neyrocərrahi əməliyyatlarda yaranın dibindəki toxumaları kəsmək üçün istifadə edilən bıçaq

Qarncıqlı bıçaq – yuvarlaq kəsici kənara malik cərrahi bıçaq

Sirkulyar bıçaq – halqəşəkili ağız olan cərrahi bıçaq

Transplantasiya bıçağı – plastik cərrahi əməliyyatlar zamanı dəri los-

kutunu kəsmək üçün istifadə olunan bıçaq

Bıçaq-qasıq (şpatel) – diş protezlərini hazırlamaq üçün istifadə olunan alət

Bıçaq-raspator – ağciyər əməliyyatları zamanı bronxların fibroz-qığırdaq qatlarını ayırmaq üçün alət

Biber xəstəliyi (H. Biber, İsveçrə həkimi, 19-20 əsr) – *bax*: Dimmer xəstəliyi

Bibliofobiya (*bibliophobia*) – kitablardan, kitabxanalardan qorxmaya

Biblioterapiya (*biblioterapia*; yun. *biblion* kitab + terapiya) – müalicə məqsədilə xüsusi seçilmiş bədii ədəbiyyatdan istifadə olunması

Biderman simptomu (J. B. Biedermann, amer. həkim) – sifilislə xəstələrdə ön damaq qövsünün tünd qırmızı rəngdə olması

Bidistillyator – apirogen distillə olunmuş su almaq üçün aparat

Bifurkasiya (*bifurcatio*; lat. *bifurcus* ikiyə bölünmüş) – ikiyə şaxələnmə, haçalanma

Bigeminiya (*bigemina*; lat. *bigeminus* ikiqat) – alloritmianın formasıdır, bu zaman hər normal ürək yığılmasının ardınca ekstrasistola gəlir

Biks – içərisində sarğı materialı saxlamaq üçün xüsusi qab

Bilavasitə auskultasiya – stetoskopuz qulaqasma

Bilavasitə inandırma – *bax*: bilavasitə təlqinetmə

Bilək (*carpus*) – əlin, beş əl darağı sümüyünün əsasının bilək sümükləri ilə, başının isə barmağın proksimal falanqaları ilə birləşdiyi nahiyəsi

Bilək kanalı (*canalis carpi*) – içərisindən barmaqları bükücü əzələlərin vətəri və orta sinir keçən kanal

Bilək kanalı sindromu – *bax*: bilək sindromu

Bilək sindromu – biləyin köndələn bağığının genəlməsi, orta sinirin bilək kanalında sıxılması nəticəsində nevropatiya, tendosinovit, B₆ vitamininin çatışmazlığından ibarət simptomokompleks

Bilək-ayaq-genital sindrom – cinsiyyət traktının ikiləşməsi (iki-buynuzlu uşaqlıq, uşaqlıq yolunun arakəsmə ilə ikiyə bölünməsi), sidik saxlaya bilməmək, kişilərdə cinsiyyət üzvünün hipospadiyası ilə birgə əyilməsi, ayağın balaca olması, bilək və ayaqaltı sümüklərin anomaliyaları, klinodaktiliyadan ibarət simptomokompleks

Bili – (bilio-; lat. *bilis* öd) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olaraq, “ödə aid”, “öd” mənasını verir

Biliar (*biliaris*) – öd, ödə aid olan

Bilifulvin – bilirubinün ödə digər maddələri ilə qarışması

Biliqnin (*biligninum*) – ödqovucu təsirlili maddə

Biliqnost (*bilignostum*) – diaqnostika məqsədilə istifadə olunan rentgeno-kontrast maddə

Bilimin (*biliminum*) – diaqnostika məqsədilə istifadə olunan rentgeno-kontrast maddə

Biliodigestiv (*bilio-* + lat. *digestio* həzm) – öd axarlarına və həzm traktına aid olan

Bilioraks (*biliothorax*; *bilio-* + yun. *thorax* sinə, döş qəfəsi) – plevra boşluğunda ödənin olması (zədələnmələr, öd fistulaları, qaraciyər şişləri zamanı təsadüf olunur)

Bilirubin (*bili-* + alm. *rubin* rubin, lat. *ruber* qırmızı) – qırmızı-sarı ödəniqmenti

Birləşmiş bilirubin – Erlix diazo-reaktivi ilə qırmızı rəng verən, qlükuron turşusu ilə eterifikasiya etmiş

Bilirubinqlükuronid

bilirubin (qanda mexaniki sarılıq zamanı artması müşahidə olunur)

Düz bilirubin – *bax*: birləşmiş bilirubin

Qeyri-düz bilirubin – *bax*: sərbəst bilirubin

Sərbəst bilirubin – qan plazmasının zülallarına adsorbsiya olunmuş, suda pis həll olan və Erlix diazoreaktivi ilə yalnız əlavə işləmədən sonra reaksiya verən bilirubin (qanda miqdarı adətən hemolitik sarılıq zamanı artır)

Bilirubinqlükuronid – *bax*: birləşmiş bilirubin

Bilirubinuriya (*bilirubinuria*) – sidiklə bilirubinın xaric olması

Bilisamin – göy öd piqmenti

Bilistrast (*bilistrastum*) – öd yollarının kontrast müayinəsi üçün istifadə olunan rentgenokontrast maddə

Bilivulfin – bilirubinın ödün digər maddələri ilə qarışığı

Bimanual müayinə – iki əllə müayinə

Binaural (*binauralis*) – hər iki qulağa aid olan

Binder sindromu – yuxarı çənə-burun displaziyası, qısa burun, onurğa sütununun qısa olması, yuxarı dodağın qabarıq olması, terminal barmaq falanqalarının hipoplaziyası, onurğanın ocaqlı əyriliklərindən ibarət simptomokompleks

Binq refleksi (R. Bing, 1878-1956, isveçrəli nevropatoloq) – aşıq-baldır oynağı nahiyəsində ayağın daxili və xarici səthinə çəkilə vurduqda barmaqların yığılması; piramid yolların zədələnməsi zamanı təsadüf edilir

Binq simptomu – çəkilə və zindanın zədələnməsi zamanı xəstənin yalnız eşitmə cihazı vasitəsi ilə eşitməsi

Binq sınağı (A. Bing, 1844-1922,

avstriyalı otorinolarinqoloq) – səstötürücü və səsçəbulədicil aparatın zədələnməsinin diferensial diaqnostikası zamanı tətbiq edilən üsul

Bint (alm. *binde* sarğı, bint) – sarğuların qoyulması və bərkidilməsi üçün istifadə olunan lent və ya boruşəkilli tibbi məmulatların ümumi adı

Elastik bint – dartılma qabiliyyəti olan, elastomer materialdan hazırlanmış bint (əsasən aşağı ətraf venalarının varikoz genişlənmələri və bağ aparatının gərilmələri zamanı tətbiq olunur)

Gips binti – tənziq bintin üzərinə tozşəkilli gipsin səpilməsindən hazırlanmış fiksəedicil sarğı

Pambıq bint – pambığın ətrafında rulon formasında dolanmış bint (adətən gips sarğularının altından qoyulur)

Rezin bint (sin.: Esmarxın binti) – qanaxmalar zamanı istifadə olunan nazik elastik rezindən hazırlanmış bint

Torşəkilli bint – boru formalı trikotaj, elastomer, torşəkilli bint (sarğıları cəld bərkitmək məqsədilə istifadə edilir)

Bio - (yun. *bios* həyat) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “həyata, həyat proseslərinə aid” mənasını verir

Biodaktiliya – əldə yalnız birinci və beşinci barmaqların olduğu anomaliya

Biodatçik – bioloji ötürücü

Bioepilyasiya – xüsusi vosklarla aparılan epilyasiya

Biogen aminlər – aminurşuların fermentativ dekarboksilləşməsi zamanı meydana çıxan aminlər (məs., histamin, serotanin, adrenalin və s.)

Biokatalizator – *bax*: ferment

Bioloji antiseptik tampon – insan plazmasından hazırlanmış, yerli təsirli, qansaxlayıcı maddələr (kalسيوم xlorid, jelatin və s.) hopdurulmuş biopreparat

Bioloji döyüş vasitələri – *bax*: bioloji silah

Bioloji kəşfiyyat – düşmən tərəfindən bioloji silahların hazırlanması və istifadəsinə, habelə istifadə olunan bioloji vasitələrin növlərinə dair məlumatların alınmasına yönəlmiş bir sıra tədbirlər

Bioloji silah (sin.: bakterioloji silah) – beynəlxalq konvensiya tərəfindən qadağan edilmiş, xəstəlik törədən mikroorqanizmlərdən istifadə etməklə bitki, heyvan və insanların kütləvi zədələnməsinə səbəb olan silah

Bioloji stimulyator – orqanizmin maddələr mübadiləsinə, regenerasiyasına və digər proseslərinə stimulyasiyaedici təsir göstərən, canlı orqanizmdə əmələ gələn, kimyəvi tərkibli bioloji aktiv maddələr

Bioloji şərait – düşmənin bioloji (bakterioloji) silah işlətməsi nəticəsində yaranan, qoşun və donanmanın fəaliyyətinə təsir göstərən şərait

Biometr – toxuma tənəffüsünü tədqiq etmək üçün cihaz

Biometriya (*bio-* + yun. *metreo* ölçmək) – statistikanın bioloji hallara tətbiqi

Biomikroskopiya – gözün buynuz, qüzehli və tor qişasının, konyuktivanın xüsusi mikroskop vasitəsi ilə müayinəsi

Biomonitorinq – toxumalarda və bioloji mayelərdə toksik maddələrin və onların metabolitlərinin miqdarının tədqiq edilməsi

Biomotor – ağciyərlərin süni ventilyasiyası üçün aparat

Biopreparatlar – xəstəliklərin müalicə və profilaktikası üçün istifadə olunan bioloji mənşəli preparatların ümumi adı

Biopsiya (*biopsia*) – 1) diaqnostik məqsədlə canlı orqanizmdən mikroskopik müayinə üçün götürülmüş toxuma tikəsi; 2) diaqnostik məqsədlə canlı orqanizmdən yarılarlaq və ya digər üsulla götürülmüş toxuma və orqanların mikroskopik müayinəsi

Bioplat – biopsiya yolu ilə alınmış material

Biosed (*biosedum*) – biogen stimulyator və regenerasiya proseslərini sürətləndirən maddə

Biosenologiya – *bax*: sinekologiya

Biosinxronizasiya – bioloji idarə edilə bilən

Biot tənəffüsü (C. Biot, frans. həkim) – eyni tezlikli və amplitudlu tənəffüs dövrlərindən sonra qəflətən meydana çıxan tənəffüs fasiləsi ilə xarakterizə olunan patoloji tənəffüs növü (tənəffüs mərkəzinin zədələnməsi və ya funksiyasının pozulması zamanı meydana çıxır)

Bioterapiya – bioloji (serum hormon) preparatlarla müalicə

Biotin (*biotinum*; sin. H vitamini) – vitamin qrupundan olan bioloji aktiv maddə, orqanizmə qida ilə daxil olur; turşu və sterinlərin biosintezində iştirak edir; biotinin çatışmazlığı zamanı dermatozlar və anemiya müşahidə olunur

Biotoksikasiya – bioloji mənşəli maddələrlə zəhərlənmə

Biotomiya (*bio-* + yun. *tome* kəsik) – *bax*: tomoqrafiya

Biotron

Biotron – süni iqlim kamerası, iqlim palatası

Biotropizm – latent törədicilərin virulent hala keçməsi

Bira iynəsi (A. K. G. Bier) – onurğa beyni kanalını punksiya etmək üçün iynə-troakar

Bira üsulu (A. K. G. Bier, 1861-1949, alm. cərrahı) – irinli proseslərin süni venoz hiperemiya yaratmaqla müalicəsi

Birbuynuzlu uşaqlıq (*uterus unicornis*) – uşaqlığın bir buynuzunun normal inkişaf etdiyi halda, digər buynuzun olmamasından ibarət inkişaf anomaliyası

Birə spiroxetozu – *bax*: endemik qayıdan yatalaq

Birinci qrup əlillik dərəcəsi – əmək qabiliyyətini tam itirmiş və başqasının qulluğuna ehtiyacı olan şəxslərin aid olduğu qrup

Birinci qurşaq-ciddi rejim – burada su mənbəyi, sukeçirici müəssisələr yerləşir; bu qurşaq digərlərindən hasarlanır və mühafizə olunur

Birincili ağciyər hipertenziyası – sağ mədəcək çatışmazlığına səbəb olan, orta və kiçik kalibrli ağciyər damarlarının obliterasiyası nəticəsində yaranan naməlum etiologiyalı xəstəlik

Birincili aldosteronizm – böyrəküstü vəzinin qabıq maddəsi tərəfindən aldosteronun artıq ifraz olunması ilə gedən xəstəlik

Birincili böyrək – *bax*: mezonefros

Birincili hiperxolesterinemiya – *bax*: ikinci tip hiperlipidemiya

Birincili lipidemiya – *bax*: hiperxolesterinemiya

Birincili müraciət – təqvim ili ərzində müəyyən xəstəliklə ilk dəfə olunan müraciət

Birincili ocaq – *bax*: birincili affekt

Birincili seqment – *bax*: somit

Birincili səpgi elementi – dəyişilməmiş dəridə meydana çıxan səpgi elementi

Birləşdirici axar (*ductus reuniens*) – daxili qulaqda yerləşib, sferik kisəni ilbiz axarı ilə birləşdirən kiçik kanal

Birləşmiş əkizlər – bədənin müxtəlif hissələrində bir-biri ilə birləşmiş bir yumurta əkizləri

Birləşmiş insulin – qan zərdabında onu daşıyan zülalla birləşmə şəklində mövcud olan qlükozanın piy toxuması tərəfindən mənimsənilməsinə təmin edən insulin

Birləşmiş sızanaqlar (*acne conglobata*) – bir neçə sızanağın birləşməsindən əmələ gələn, özündən sonra çapıq qoyan sızanaq növü

Birləşmiş T_3 (triyodtironin) – qalxanvari vəzin ikinci hormonudur; onun aktivliyi T_4 hormonundan 10 dəfə artıqdır; T_3 -ün 10% -i qalxanvari vəz hüceyrələri tərəfindən ifraz olunur, yerdə qalan 90% -i isə insan orqanizminin bütün toxumalarında T_4 -ün T_3 -ə parçalanması nəticəsində əmələ gəlir

Birləşmiş T_4 (tiroksin) – qalxanvari vəzin əsas hormonu olub ümumi ifraz olunan hormonların 90% təşkil edir

Birmer xəstəliyi (A. Biermer, 1827-1892, alm. həkimi) – *bax*: pernisiöz anemiya

Bir-Stivenson sindromu () – FGFR2 genin defekti nəticəsində inkişaf edir, üz-kəllə anomaliyaları, büküşlü dəri, cinsiyyət üzvlərinin və anusun anomaliyaları ilə xarakterizə olunur

Birtərəfli anorxizm (*anorchismus unilateralis*) – *bax*: monorxizm

Birtərəfli diqqət – əsasən ipoxondrik sindrom zamanı ağır xəstəliyə tutulmuş şəxsin yalnız öz xəstəliyi ilə bağlı söhbətlərə diqqət etməsi

Biseksuallıq – hər iki cinsə qarşı seksual meylin olması

Bisillin-1,3,5 (*Bicillinum-1,3,5*) – *Penicillin* qrupunun uzunmüddətli terapevtik təsir göstərən antibiotiki

Bismoverol (*bismoverolum*) – sifilis əleyhinə təsir göstərən bismut preparatı

Bissinoz (*byssinosis*; yun. *byssos* kətan) – əsasən təmizlənməmiş pambıqla işləyən işçilərdə bronxokonstriksiya nəticəsində müvəqqəti tənəffüs pozğunluğu

Bissosero-Neymann kristalları (G. Bizzozero, 1846-1901, ital. həkim; Neumann) – *bax*: Şarko-Leyden kristalları

Bişməcə (*intertrigo*) – büküşlərdə nəm dərinin sürtünməsi nəticəsində yaranan iltihabi vəziyyət

Diabetik bişməcə (*i. diabetica*) – şəkərli diabet zamanı əsas etibarilə bud-qasıq büküşündə, süd vəzilərinin altında və qoltuqaltı nahiyədə rast gəlinən bişməcə

Bişof divertikulu (F. Bischoff, 1907-1976, alm. uroloqu) – qurtlaqarxası absesin qida borusuna açılması nəticəsində qida borusunun mənfəzi ilə birləşən yalançı divertikul

Bitişmə (*commissura*) – anatomiya-da: iki orqan, struktur və ya sinir mərkəzləri arasında olan əlaqəni ifadə edən termin; patologiyada: orqanın ayrı-ayrı hissələri, qonşu orqanlar və toxumalar arasında bitişmənin olması

Bitişmiş böyrək (*ren concretus*) – hər

iki böyrəyin bir-biri ilə bitişməsindən ibarət inkişaf anomaliyası

Bitişmiş sırğalıq – qulaq seyvanı sırğalığının ən aşağı kənarının çənəarxası nahiyənin dərisi ilə bitişməsindən ibarət inkişaf anomaliyası

Bitlilik (*pediculosis*) – baş, paltar, qasıq bitlərinin sancması nəticəsində əmələ gələn dəri zədələnməsi

Bivak (frans. *bivouac*) – hərbi birləşmələrin yaşayış məskənlərindən kənarda yerləşməsi

Biven əməliyyatı – *bax*: Beven əməliyyatı

Biyoxinol (*biochinolum*) – sifilis əleyhinə təsir göstərən bismut preparatı

Bizəbənzer çıxıntı (*processus styliodens*) – mil sümüyünün lateral hissəsinin distal ucunda çıxıntı

Bizəbənzer çıxıntı – dilaltı sümük sindromu – cəniadlı bağıq kalsifikasiyası zamanı meydana çıxan disfagiya, başgicəllənmə və görmə qabiliyyətinin pozulması ilə xarakterizə olunan sindrom

Bizəbənzer hündürlük (*prominentia styliodens*) – orta qulağın təbil boşluğunun vidaci divarında hündürlük

Bizəbənzer nöqtə (*stylium*; yun. *stylos* sivri-uclu çubuk) – mil sümüyünün bizəbənzer çıxıntısının ən distal nöqtəsi

Bizquyruq qurdu – insanlarda enterobioz xəstəliyinin törədicisi

BL cüzamı – *bax*: hüdudi-lepramatoz cüzam

Blaptofobiya – kiməsə zədə yetirməkdən patoloji qorxu

Blastoma (*blastoma*) – birtipli toxumadan əmələ gəlmiş şiş

Blastomatoz teratoma (*teratoma blastomatosum*) – *bax*: teratoblastoma

Blastomikoz (*blastomycosis*) – maya göbələkləri tərəfindən törənen, irin-

Blastomogen maddə

li qranulemaların əmələ gəlməsi ilə gedən dərin mikoz

Avropa blastomikozu (*b. europaea*) – *bax*: kriptokokkoz

Braziliya blastomikozu (*b. brasiliensis*) – *bax*: parakoksidioidoz

Cənubi Amerika blastomikozu – ağciyərlərin zədələnməsi ilə başlayan dərin xroniki mikoz

Şimali Amerika blastomikozu – generalizə olunmuş dərin mikoz

Blastomogen maddə – *bax*: onkogen maddə

Blastomogenez (*blastomogenesis*) – *bax*: onkogenez

Blastopatiya (*blastopathia*) – blastulanın quruluş anomaliyalarının ümumi adı

Blastoz (*blastosis*) – *bax*: blastopatiya

Blattofobiya – tarakanlardan patoloji qorxu

Blaunt xəstəliyi – bud sümüyünün proksimal hissəsində uzununa böyüməsinin pozulması nəticəsində yaranan xəstəlik

Blefaradenit (*blepharadenitis*) – *bax*: meybomit

Blefarit (*blepharitis*) – göz qapağı kənarlarının iltihabı

Blefarofimoz (*blepharophimosis*) – göz yarığının qısalması və daralması

Blefaroxalazis (*blepharochalasis*) – gözün daxili bucağı nahiyəsində yuxarı göz qapağının nazikləşmiş dərisinin sallanması

Blefaroklonus – göz əzələlərinin klonik qıcolması

Blefarokonyunktivit (*blepharocconjunctivitis*) – göz qapaqlarının və konyunktivanın iltihabı

Blefaroplastika (*blepharoplastica*) – göz qapaqlarının çapıq deformasi-

yaları və ya inkişaf anomaliyaları zamanı aparılan əməliyyat

Blefaroplegiya (*blepharoplegia*) – göz qapaqları əzələlərinin iflici

Blefaroptoz (*blepharoptosis*) – üst göz qapaqlarının sallanması

Blefarorafiya (*blepharorrhaphia*) – göz qapağı qığırdağının tikilməsi

Blefarospazm (*blepharospasmus*) – kirpiklərin spazması, göz qapaqlarının spazması

Bleqvad-Haksthauzen sindromu (O. Blegvad, 1888-1961, danim. oftalmoloq; H. Haxthausen, 1892-1959, danim. dermatoloq) – otoskleroz, sümüklərin kövrək olması, skleranın göyümtül olması, katarakta, dişlərin qüsurlu olmasından ibarət inkişaf anomaliyası

Blend – elektroepilyasiyanın növü

Blennofobiya (*blennophobia*) – selikdən qorxmə

Bleomisin (*bleomycinum*) – şiş əleyhinə təsir göstərən sitostatik preparat

Bleyler üçlüyü (E. Bleuler, 1857-1939, İsveçrəli psixiatr) – şizofreniyanın xroniki mərhələsində xəstədə emosional kütlük, iradi sferanın pozulması və fikrin parçalanması

Blindaj (frans. *blindage*) – canlı qüvvəni güllədən, mərmə qəlpələrindən, minadan, kütləvi qırğın silahlarından qorumaq üçün tikilmiş sığınacaq yeri

Bliskriq (alm. *blitzkrieg*; *blitz* «ildırım, şimşək» və *krieg* «müharibə») – ildırımsürətli müharibənin aparılması barədə nəzəriyyə (bu nəzəriyyəyə görə rəqib öz qüvvələrini mobilizasiya etməyə imkan tapmamış qarşıya qoyulmuş hərbi məqsəd əldə olunur)

Blo perforatoru (C. P. H. Blot, 1822-

1888, frans. həkimi) – dölün məhv edilməsi əməliyyatlarında döl başını deşmək üçün akuşer aləti

Blok sindromu – onurğa beyninin subaraxnoidal sahəsinin keçiriciliyinin pozulması nəticəsində beyin-onurğa beyni mayesində zülalın yüksək miqdarda və sitozun az miqdarda və ya olmamasının birgə təsadüf etməsi; məs., ekstrapredul-yar şişlər zamanı müşahidə olunur

Blox-Sulsberger sindromu (B. Bloch, 1878-1933, isveçrəli dermatoloq; M. Sulzberger, amer. dermatoloq) – *bax*: Piqment saxlamama sindromu

Blox-Sulsbergerin melanoblastozu (B. Bloch, M. Sulzberger) – *bax*: Piqment saxlamama sindromu

Blum sindromu (D. Bloom, amer. dermatoloq) – boyun və zehni qabiliyyətin pre- və postnatal inkişafdan qalması, ultrabənövşəyi şüalara yüksək həssaslıq, dərinin piqmentasiyasının pozulması və bədxassəli şişlərə meyillilikdən ibarət irsi xəstəlik

Bogifobiya (*bogyphobia*; yun. *bogus* ruh, xəyalət) – xəyalət və ruhlardan qorxma

Boğulma (*incarceratio*) – 1) *bax*: asfiksiya; 2) hər hansı bir orqanın və ya anatomik törəmənin təbii və ya patoloji kanal və dəliklərdə, çarpiq və bitişmələr arasında sıxılaraq qan dövranının və sinir innervasiyasının və ya keçiriciliyinin pozulması

Boxdalek üçbucağı (V. A. Bochdaiek, 1801-1883, çex anatomu) – *bax*: bel-qabırğa üçbucağı

Boxdalek yarığı (V. A. Bochdaiek) – *bax*: bel-qabırğa üçbucağı

Boks (ing. *box* qutu) – 1) xəstəxanalarda və klinikalarda infeksiyon xəstələrin təcrid olunması üçün nəzərdə

tutulmuş xüsusi otaq; 2) xüsusi tədqiqatlar aparılan otaq (kamera)

Boksçuların demensiyası (*dementia pugilistica*) – *bax*: boksçuların travmatik ensefalopatiyası

Boqorad simptomu (F.A. Boqorad, sov. həkimi) – *bax*: timsah göz yaşı simptomu

Bomba (lat. *bomba*) – içi partlayıcı və yanıcı maddəylə dolu, bir odlama nizamıyla təchiz olunmuş, kürə formasında yoxedicilədu silah

Bomba yaylın atəşi – təyyarə və təyyarələr qrupu tərəfindən eyni vaxtda hədəfə, obyekt üzərinə atılan bombaların miqdarı və ya kütləsi

“Bombalanmış” qüzehli qişa (*iris bombe*; anat. *iris* qüzehli qişa; frans. *bombe* qabarmış, qabarıq) – gözdaxili mayenin gözün arxa kamerasında toplanması nəticəsində qüzehli qişanın irəli qabarması

Bombarda (frans. *bombarde*) – XIV-XVI əsrdə qalaların müdafiəsində istifadə olunan artilleriya toplarının ilk nümunələrindən biri

Bongeffər asteniyası (K. Bonhoeffer, 1868-1948, alm. psixiatri) – *bax*: infeksiyon asteniya

Bonne gözləri (P. Bonnet, 1884-1959, frans. oftalmoloq) – traxomanın başlanğıc mərhələsində biomikroskopiyaya zamanı bəbəyin yuxarı hissəsində xırda dairəvi çökəklər

Bonne hallüsinasiyası (Ch. Bonnet, 1720-1793, isveçrəli alim) – yaşlı şəxslərdə görmə qabiliyyətinin tam və ya hissəvi itirilməsi zamanı rəngarəng hallüsinator görüntülərin olması

Bonnevi-Ullrix sindromu (K. Bonnevie, 1872-1950, norveç zooloqu; O. Ullrich, 1894-1957, alm. pediatri) – qulaq seyvanlarının qüsurlu olması

Bonnier sindromu

və nisbətən aşağıda yerləşməsi, üz sinirinin iflici, damaq tağının hündürdə yerləşməsi, oliqofreniya, ətrafların inkişafdan qalması və alt çənənin hipoplaziyası ilə xarakterizə olunan irsi xəstəlik

Bonnier sindromu – Varoli körpüsünün zədələnmələri zamanı vestibulyar başgicəllənmə, nistaqım, eşitmənin zəifləməsi, üçlü sinirin nevrалgiyası və gözüün hərəkəti sinirinin zədələnməsi

Bormaşın (alm. Bohrmaschine) – Dişlərin içini ovmaq, təmizləmək üçün diş həkimlərinin işlətdiyi burğu maşını

Bor turşusu (*acidum boricum*) – anti-septik maddə

Boreson sindromu – zehni inkişafın çox geri qalması, qıcolma tutmaları, ikincili cinsi əlamətlərin zəif inkişaf etməsi, piylənmə, ptoz, əl və ayaq barmaqlarının qısa olmasından ibarət simptomokompleks

Boreson-Forsman-Leman sindromu – *bax*: Boreson sindromu

Borizm – bor turşusu ilə zəhərlənmə

Bornxolm xəstəliyi (ilk dəfə 1872-ci ildə Bornxolm adasında E.Sylvest tərəfindən təsvir edilmişdir) – *bax*: epidemik plevrodiniya

Borovski xəstəliyi (P. F. Borovski, 1863-1932, sov. həkim və parazitoloq) – *bax*: dəri leyşmaniozu

Borries sindromu – beyin absesi və irinli otitin ağırlaşması olaraq beyin-onurğa beyni mayesində yüksək polimorf hüceyrəli pleositozun müşahidə olunması

Boru badamcığı – udlağın burun hissəsinin yan divarında, eşitmə borusunun udlaq dəliyi ətrafında yerləşən cüt badamcıq

Boru hamiləliyi – *bax*: uşaqlıqdankənar hamiləlik

Boru yastıqcığı – eşitmə borusu qığırdağının yerləşdiyi yerdə udlağın burun hissəsində təpəcik

Boruçəkmə simptomu – *bax*: yelkən simptomu

Boru-damaq büküşü – eşitmə borusunun udlaq dəliyindən yumşaq damağa gedən selikli qişanın büküşü

Boruşəkilli gövdə – *bax*: Filatov «gövdəsi»

Bossoni bıçağı (*Bozzoni*) – gözüün ön hissəsində ikincili kataraktların, ön sinexiyaların və digər patoloji törəmələrin yarılması üçün istifadə edilən bıçaq

Boston ekzanteması – *bax*: epidemik ekzantema

Boş sidik axarı simptomu – sidik axarının keçiriciliyi pozulduqda retroqrad ureteropieloqrafiya zamanı sidik axarının ləyənönü nahiyəsində kontrast maddə olmadığı halda, böyrək ləyənində kontrast maddənin olması

Boş vena sinusu (*sinus venarum cavarum*) – sağ qulaqcığın aşağı və yuxarı boş venaların dəliklərinin açıldığı hissə

Boşluqdaxili şüa müalicəsi – şüa mənbəyinin bədən boşluğunda və ya boşluqlu orqanın daxilində yerləşdirilməsi ilə aparılan şüa müalicəsi

Botall axacağı (*ductus arteriosus*; L. Botallo, 1530-1600, ital. cərrah və anatom) – *bax*: arterial axacaq

Botanofobiya (*botanophobia*) – bitkilərdən qorxma

Botkin xəstəliyi (S.P. Botkin, 1832-1889, terapevt) – *bax*: infeksiyon hepatit

Botkin simptomu – 1) sol qulaqcıq-mədəcik dəliyinin stenozu za-

manı ürəyin sağ yarısının normadan böyük olması nəticəsində döş qəfəsinin asimmetriyası; 2) böyümüş sol qulaqcığın ağciyər toxumasını sıxması nəticəsində ürəyin yuxarı və sol sərhədi üzərində daimi olmayan kreptasiyalar və xırda qovucucuqlu yaş xırıltıların eşidilməsi; 3) öd kisəsi patologiyaları (xolesistit, öd daşı xəstəliyi) zamanı ürək nahiyəsində ağrının olması

Botkin-Qumprext cismciyi (S.S. Botkin, 1859-1910, terapevt; F. Gumprecht, 1864-1947, alm. həkimi) – hemolizə uğramış eritrosit

Botoks – əzələ spazmını və qırıqları aradan götürmək üçün botulotoksin A tərkibli preparat

Botulizm (*botulismus*) – botulotoksin tərəfindən uzunsov və onurğa beyninin xolinerjik strukturlarının zədələnməsi, əsasən oftalmoplegik və bulbar sindromlarla gedən ağır toksik-infeksiyon xəstəlik

Botulizm çöprü – *Bacillaceae* ailəsinin *Clostridium botulinum* cinsindən olan qram (+), ekzotoksin hasil edən, insanda botulizm xəstəliyi yaradan anaerob çöplər

Bouen xəstəliyi (J. T. Bowen, 1857-1941, amer. dermatoloq) – epidermadaxili dəri xərcəngi

Boumen kapsulu (W. Bowman, 1816-1892, ing. həkimi) – *bax*: böyrək yumaqcığı kapsulu. **Boumen vəziləri** – qoxu epitelinin altında, yumşaq birləşdirici toxumada yerləşən vəzilər

Boys simptomu (Boys) – qida borusu divertikulu zamanı boynun yan hissəsinə basdıqda gurultulu səsin eşidilməsi

Boyun (*cervix*) – başı bədənə birləşdirən bədən hissəsi

Boyun miqrəni – *bax*: Bare-Leu sindromu

Boyun sindromu – üç yuxarı boyun fəqərələrinin döənən funksional blokadası nəticəsində ənsə nahiyəsində və qulaqlarda ağrılar, disfagiya, başgicəllənmə və görmə qabiliyyətinin pozulması

Boyun-ayaqaqlı simptomu – piramid yolların zədələnməsi zamanı baş beyin qişalarının qıcıqlanması nəticəsində arxası üstə uzanmış xəstənin başını sinəsinə doğru yaxınlaşdırdıqda ayaq baş barmağının açılması

Boyunbağı testi – qarayara törədicisinin tərkibində penisillin olan mühtdə əkildikdə muncuq formalı kürəciklər şəklində inkişaf etməsinə əsasən aşkar edilməsi

Boyun-vestibulyar sindrom – onurğanın boyun şöbəsinin osteoxondrozu zamanı fəqərə arteriyasının sıxılması nəticəsində başın döndərilməsi zamanı meydana çıxan eşitmə və vestibulyar pozulmalar

Boz qanad – *bax*: azan sinir üçbucağı

Boz qaraciyərləşmə – krupoz pnevmoniya zamanı rast gəlinən mərhələ

Bozeman-Fritş kateteri – döl yumurtası qalıqlarını uşaqlıqdan xaric etmək üçün alət

Bozollo simptomu – döş aortasının anevrizması zamanı burun qanadlarının həddən artıq hərəkətli olması

Böyrək (*ren*) – sidik-cinsiyyət sisteminin peritonarxası sahədə fəqərə sütununun yanlarında yerləşən, azot mübadilə məhsullarını orqanizmdən kənar edən, su-elektrolit, turşu-qələvi və osmotik balansını tənzimləyən cüt orqanı

Böyrək basığı (*impressio renalis*) – qaraciyərin sağ payının aşağı sət-

Böyrək çatışmazlığı

hində sağ böyrəyin söykəndiyi yerə məxsus çökəklik

Böyrək çatışmazlığı (*insufficiencia renalis*) – böyrəyin bədənə azot mübadiləsi məhsullarını xaric etmə, elektrolit, osmotik və turşu-qələvi müvazinətini tənzimləmək funksiyasının pozulmasından ibarət patoloji vəziyyət

Gizli böyrək çatışmazlığı (*i.r. latens*) – xüsusi funksional sınaqlarla aşkar edilən, simptomuz gedən böyrək çatışmazlığı

Xroniki böyrək çatışmazlığı (*i.r. chronica*) – tədricən inkişaf edən, geri dönməyən böyrək çatışmazlığı (məs., böyrəyin inkişaf anomaliyaları, mübadilə xəstəlikləri, xroniki iltihabi xəstəliklər zamanı baş verir)

Kəskin böyrək çatışmazlığı (*insufficiencia renalis acuta*) – böyrək toxumasının kəskin zədələnmələri zamanı qəflətən meydana çıxan, əksər hallarda geri dönə bilən böyrək çatışmazlığı (məs., şok, zəhərlənmələr zamanı təsadüf oluna bilər)

Parsial böyrək çatışmazlığı (*i.r. partialis*) – böyrəyin ayrı-ayrı funksiyalarının pozulması ilə gedən böyrək çatışmazlığı (məs., şəkərsiz böyrək diabeti olan xəstələrdə)

Böyrək cisimcikləri (*corpusculum renalis*) – böyrəyin qabıq maddəsində yerləşən, ilk sidiyin əmələ gəldiyi, qanqötirici kapilyarlardan və onları əhatə edən kapsuldan ibarət nefronun başlanğıc hissəsi

Böyrək diabeti (*diabetes renalis*) – qanda şəkərin miqdarının normal olduğu halda böyrək kanalçıqlarından qlükozanın rearsorbsiyasının pozulması nəticəsində qlükozuriya

Böyrək kanalçıqları (*tubuli renales*) – nefronun tərkibinə daxil olan epite-

lial kanalçıqlar; düz (*tubuli renales recti*) və qıvrılmış (*tubuli renales contorti*) böyrək kanalçıqları ayırd edilir

Böyrək kanalı asidozu (*asidosis renales tubularis*) – böyrək kanallarının orqanizmdən hidrogen ionlarını çıxarma qabiliyyətinin zəifləməsi nəticəsində yaranan xəstəliklərin ümumi adı

Böyrək kasacıqları (*calyces renales*) – böyrək sinuslarında yerləşən və böyrək ləyəninə qovuşan sidikxararı yolların makroskopik hissəsi

Böyük böyrək kasacıqları (*calyces renales majores*) – kiçik böyrək kasacıqları və böyrək ləyəni arxasında yerləşən kasacıqlar (adətən hər böyrəkdə 2 belə kasacıq olur)

Kiçik böyrək kasacıqları (*calyces renales minores*) – 1-3 böyrək məməciyini əhatə edərək onlardan sidiyi toplayıb, böyük böyrək kasacığına açılan kasacıqlar

Böyrək kolikası – böyrək ləyəni və ya sidik axarının kəskin keçməməzliyi zamanı meydana çıxan ağrı tutması

Böyrək ləyəni (*pelvis renalis*) – böyrək sinuslarında yerləşən böyük böyrək kasacığından başlayan və sidik axarına keçən qıfabənzər axar

Böyrək məməcikləri (*papillae renales*) – kiçik böyrək kasacıqlarına yönəlmiş böyrək piramidlərinin zirvəsi

Böyrək mərkəzi – böyrək çatışmazlığı olan xəstələrə qanın böyrəkdənkənar təmizlənməsi və böyrəyin allotransplantasiyası ilə məşğul olan müalicə müəssisəsi

Böyrək piramidləri (*pyramides renales*) – böyrəyin beyin maddəsinin piramid formalı, zirvəsi böyrək sinuslarına yönəlmiş sahələri

Böyrək seqmentləri (*segmenta renalia*) – böyrək arteriyalarının şaxələrinə uyğun olaraq böyrəyin bölündüyü hissələr (beş belə seqment var)

Böyrək sinusu (*sinus renalis*) – böyrək parenximasında böyrək qapısı ilə əlaqələnen ensiz sahə

Böyrək yumaqcığı kapsulu (*capsula glomeruli*) – nefronun, kasa şəklində olan divarları daxili və xarici epitelial səhifələrdən və onların arasında qalan boşluqdan ibarət hissəsi

Böyrəkətrafi kapsul – *bax*: böyrəyin piy kapsulu

Böyrəklərin şəffafhüceyrəli adenomasi (*nephradenoma clarocellulare*) – böyrək parenximasında kompakt maddə əmələ gətirən aydın hüceyrələrdən təşkil olunmuş böyrəyin xoşxassəli şişi

Böyrəklərin xriazi (*chrysiasis renum*) – böyrəklərin qızıl tərkibli duzlarla toksiki allergik zədələnməsi

Böyrək-qaraciyər sindromu – *bax*: hepatorenal sindrom

Böyrəküstü vəzi adenomasi (*adenoma corticis glandulae suprarenalis*) – böyrəküstü vəzinin qabıq maddəsindən inkişaf edən hormonal-aktiv adenoma; adrenogenital sindromla təzahür edir

Böyrəküstü vəzi arteriozu – *bax*: obliterasiyaedən endarterit

Böyrəküstü vəzi çatışmazlığı – böyrəküstü vəzinin qabıq maddəsinin birincili zədələnməsi (Addison xəstəliyi) və ikincili dəyişikliyi zamanı adrenokortikotrop hormonun ifrazının azalması nəticəsində yaranan sindrom

Böyrəküstü vəzinin feminizasiya verən şişləri – qadın cinsi əlamətlərinin həddən artıq inkişaf etməsi simptomları

Böyrəküstü vəzinin paradoksal çatışmazlığı – *bax*: duzitkili adrenogenital sindrom

Böyrəküstü vəzinin qabıq maddəsinin kəskin çatışmazlığı (*insufficiencia adrenalis acuta*) – sinir oyanıqlığı, qarında kəskin ağrılar, qusma, hipertermiya, hemmorrhagik sindrom, ağır hallarda kollaps və koma ilə gedən simptomokompleks (məs., böyrəküstü vəzinin qabıq maddəsinin qansızmaları, adrenalectomiya zamanı rast gəlinir)

Böyrəküstü vəzinin qabıq maddəsinin xroniki çatışmazlığı (*insufficiencia adrenalis chronica*) – *bax*: Addison xəstəliyi

Böyrəküstü vəzinin virilizasiya edən disfunksiyası – *bax*: adrenogenital sindrom

Böyrəküstü vəzinin virilizasiya verən şişləri – kişi cinsi əlamətlərinin həddən artıq inkişaf etməsi simptomları

Böyrəyin dermoid kistası – tərkibi piy, diş və ya tükdən ibarət olan dermoid sistin olması ilə xarakterizə olunan anadangəlmə inkişaf qüsuru

Böyrəyin displaziyası – bətdaxili inkişaf anomaliyası olub, böyrək parenximasının ölçüsünün balaca olması və funksiyalarının aşağı düşməsi ilə xarakterizə olunan hal

Böyrəyin hipoplaziyası – bətdaxili inkişaf anomaliyası olub, histoloji quruluş və funksiyaların normal olmasına baxmayaraq böyrək ölçüsünün kiçik olması

Böyrəyin ikiləşməsi – bətdaxili inkişaf anomaliyası olub, eyni tərəfdə iki böyrəyin olması ilə xarakterizə olunan hal

Böyrəyin karbunkulu – böyrək da-

Böyrəyin natamam

marlarının bakterial emboliası və ya trombozu nəticəsində meydana çıxan kəskin irinli pielonefrit; böyrəyin qabıq və ya beyin maddəsində bir və ya bir neçə iltihab ocağının olması, sonra isə bu ocaqların birləşərək toxumaların geniş irinli əriməsi

Böyrəyin natamam ikiləşməsi – bətdaxili inkişaf anomaliyası olub, eyni tərəfdə böyrək parenximası və damarlarının ikiləşməsi, lakin kasa-cıq-ləyən sisteminin vahid olması ilə xarakterizə olunan hal

Böyrəyin piy kapsulu (*capsula adiposa*) – böyrəyi və böyrəkətrafi toxumaların əhatə edən və peritonarxası sahənin digər toxumalarından böyrək fassiyası ilə ayrılan piy toxuması qatı

Böyrəyin sadə sisti – bətdaxili inkişaf anomaliyası olub, adətən böyrəyin səthində yerləşən bir ədəd dairəvi və ya oval sistin olması ilə xarakterizə olunur

Böyrəyin solitar sisti – ağrı, hematuriya, şişin əllənməsindən ibarət triada ilə gedən xəstəlik, böyrəyin sadə sisti

Böyrəyin torakal distopiyası – nadir rast gəlinən bətdaxili inkişaf anomaliyası olub, sol böyrəyin döş boşluğunda yerləşməsi ilə xarakterizə olunan hal

Böyük ağ amiloid böyrək – bax: böyük piyli böyrək

Böyük ağ böyrək – qabıq maddəsi solğun boz, beyin maddəsi qırmızı rəngdə olan həcmcə böyük böyrək (lipoid nefrozun morfoloji əlaməti)

Böyük alabəzək böyrək – qabıq maddəsi şişkinləşmiş bozuntul-sarı rəngli, kiçik qırmızı ləkəli, beyin maddəsi qırmızı rəngli həcm və öl-

cücə böyümüş böyrək (yarıməkskin qlomerulonefritin morfoloji əlaməti)

Böyük alveolositlər (*alveolocyti magni*) – ağciyər epitelinin səthini örtən lipoproteid ifraz edən alveolositlər

Böyük beyin yarım kürələri – bax: baş beyin yarım kürələri

Böyük Borovski cismcikləri (*Leishmania Varietas major*) – zoonoz dəri leyşmaniozunun törədicisi

Böyük daşlıq siniri şırımı – gigəh sümüyünün piramidasının ön səthində böyük daşlıq sinirinin keçdiyi yer

Böyük dilaltı axar (*ductus sublingualis major*) – dilaltı tüpürcək vəzisinin daimi olmayan axarı

Böyük xoreya (*chorea major*) – orta əsrlərdə müşahidə olunan kollektiv psixoz, koordinasiyasız hərəkətlərin olduğu intensiv hərəkət oyanma ilə təzahür edir

Böyük körpücüküstü çuxur (*fossa supraclavicularis mayor*) – döş-körpücük-məməyəbənzər və trapesiyaya bənzər əzələlərin arasında qalan körpücük sümüyündən aşağıda yerləşən nahiyə (kürək-körpücük sümüyü üçbucağına uyğun gəlir)

Böyük piyli böyrək – ölçü və həcmcə böyümüş beyin və qabıq maddələri arasında aydın olmayan sərhədi olan bozuntul-çəhrayı rəngli, sıx konsistensiyalı böyrək (böyrək amiloidozunun morfoloji əlaməti)

Böyük piylik (*omentum majus*) – peritonun mədənin böyük ayrılıyi nahiyəsindən aşağı düşərək, nazik bağırsaqların ilgaklarını örtən və köndələn çənbər bağırsaqla birləşən təbəqəsi

Böyük qan dövranı – sol mədəcikdən başlayıb sağ qulaqcığa qədər davam edən qan dövranı

Böyük qırmızı böyrək – şişkinləşmiş

qabıq maddəsi göyümtül-qırmızı beyin maddəsindən aydın olmayan sərhədlərlə seçilən həcmcə böyük konsistensiyası yumşalmış olan böyrək (nefrotik komponentli kəskin və ya yarımkəskin qlomerulonefritin morfoloji əlaməti)

Böyük qulaq siniri sindromu (*syndromum nerviauricularis magni*) – böyük qulaq sinirinin zədələnmələri zamanı qulaq seyvanı və aşağı çənə bucağı nahiyəsinin hissiyyat pozğunluğu

Böyük Şarko isteriyası – nəzərəcarpan hərəkəti pozğunluqlar (isterik tutmalar, ifliclər və parezlər) və hiss orqanlarının funksional pozğunluğu ilə gedən isteriya

Böyük tibb bacısı – şöbə və bölmə rəislərinə administrativ və təsərrüfat məsələlərinin həllində kömək edən, palata tibb bacılarının və kiçik tibb personalının işini təşkil və nəzarət edən tibb bacısı

Böyükağızlılıq (*macrostoma*) – əng və çənə çıxıntılarının bir-biri ilə bitməməsi nəticəsində ağız yarığının böyük olmasından ibarət inkişaf anomaliyası

Böyümə faktoru – hüceyrələrin bölünməsinə sürətləndirən, lakin bu zaman plastik material və ya enerji mənbəyindən istifadə etməyən faktorların ümumi adı

Epidermal böyümə faktoru – epitelial hüceyrələrin bölünməsinə sürətləndirən zülal və ya peptid mənşəli böyümə faktoru

Fibroblastların böyümə faktoru – fibroblastların bölünməsinə sürətləndirən zülal və ya peptid mənşəli böyümə faktoru

Sinir toxumasının böyümə faktoru – sinir hüceyrələrinin diferensiasiya-

sını və inkişafını sürətləndirən zülal mənşəli böyümə faktoru

Böyümə hormonu – *bax*: somatotrop hormon

B-qrupundan olan arboviruslar – *bax*: flavoviruslar

Bradiakuziya (*bradyacusia*) – *bax*: ağıreşitmə

Bradifagiya (*bradyphagia*) – azan sinirin və ya dil-udlaq sinirinin birtərəfli zədələnməsi, isteriyalar zamanı udmanın ləngiməsi, çətinləşməsi

Bradifaziya (*bradyphasia*) – nitqin ləngiməsinin müxtəlif formalarının ümumi adı

Bradifreniya (*bradyphrenia*) – bütün psixi funksiyaların ləngiməsi

Bradikardik-hipotonik sindrom – *bax*: vazovaqal sindrom

Bradikardiya (*bradycardia*) – bədənin normal temperaturu və sakitliyi vəziyyətində ürək əzələsinin 1 dəqiqədə 60 dəfədən az yığılması

Bradikineziya (*bradykinesia*) – ekstrapiramid sistemin zədələnməsi zamanı hərəkətlərin ləngiməsi

Bradipepsiya (*bradypepsia*) – həzm şirəsinin az ifraz olunması nəticəsində həzm prosesinin ləngiməsi

Bradipnoe (*bradypnoe*) – tənəffüs tezliyinin azalması; tənəffüs mərkəzinin oyanıqlığının zəifləməsi zamanı 1 dəqiqədə 12-dən az tənəffüs hərəkətinin olması

Bradipraksiya (*bradypraxia*) – məqsədyönlü hərəkətlərin ləngiməsindən ibarət bradikineziyanın təzahürü

Bradipsixizm – *bax*: bradifreniya

Braditaxikardiya sindromu – *bax*: sinus düyününün zəifliyi sindromu

Braxi- – 1) (yun. *brachion* çiyin; əl) “yuxarı ətrafa aid”, “çiyinə aid” mənasında mürəkkəb sözlərin tə-

Braxialgiya

kibində işlənir; 2) (yun. *brachys* qısa) mürəkkəb sözlərin tərkibində “qısa”, “qısalmış” mənasını verir

Braxialgiya (*brachialgia*; *braxi-* + yun. *algos* ağrı) – çiyin nahiyəsində ağrı

Braxidaktiliya (*brachydactylia*; *braxi-* + yun. *daktylos* barmaq) – əl və ya ayaq barmaqlarının qısa olmasından ibarət inkişaf qüsuru

İrsi braxidaktiliya (*b. hereditaria*) – əllərdə olan və autosom-dominant yolla ötürülən braxidaktiliya

Braxiezofagus (*brachyoesophagus*) – *bax*: anadangəlmə qısa qida borusu

Braxifalangiya (*brachyphalangia*; *braxi-* + yun. *phalanx*, *phalangos* barmaq sümüyü) – barmaq falanqlarının qısa olmasından ibarət inkişaf anomaliyası

Brandt sindromu (Th. E. Brandt, isveç dermatoloqu) – *bax*: enteropatik akrodermatit

Branxiogen adenoma (*adenoma branchiogenum*) – *bax*: adenolimfoma

Branxiogen fistul (*fistula branchiogenana*) – embrionun qəlsəmə şırımlarının qalıqlarından yaranan ensiz kor kanalın olmasından ibarət anadangəlmə inkişaf qüsuru

Braşfild-Uayett sindromu (T. Brushfield, ing. həkim; W. Wyatt) – *bax*: Sterj-Veber-Krabbe sindromu

Braun aparatı (D. J. Browne, ing. cərrahı) – aşağı ətrafların sınıqlarının repozisiyası məqsədilə işlədilən vasitə (ətrafın bütün fizioloji ayrılıqlarına uyğun gələn bintlə bərkidilən metallik çərçivə)

Braun kranioklastı – akuşer əməliyyatlarında istifadə olunan cərrahi əməliyyat

Braun simptomu (Brown) – 1) qarın yatalağı xəstələrində fonendoskop-

la ileosekal nahiyəyə təzyiq etdikdə kreptasiyanın eşidilməsi; 2) kəskin appendisit zamanı xəstəni sağ böyründən sol böyrü üstə çevirdikdən 15-30 dəqiqə sonra dəri hiperesteziyası zonasının 2,5-5,0 sm yerdaşıması

Braun-Falkonun follikuldaxili mukofanerozu (O. Braun-Falco) – *bax*: dərinin follikulyar musinozu

Braunun dekapitasion qarmağı (G. A. Braun, 1829-1911, avstriyalı ginekoloq) – embriotomiya üçün istifadə olunan akuşer aləti

Braunun qlomus simptomu (Brown) – orta qulağın qlomus şişi (xemodektoma) zamanı şişin pulsasiya etməsi

Braytov xəstəliyi (köh.; R. Bright, 1789-1858, ing. həkim) – *bax*: Braytikov anemiyası

Braziliya səpgili yatalağı – *bax*: Qayalı dağlarının ləkəli qızdırması

Brenneman sindromu (J. Brenneman, 1872-1944, amer. pediatri) – yuxarı tənəffüs yollarının kəskin xəstəlikləri zamanı mezenterial və qarın boşluğu arxası limfa düyünlərinin iltihabı nəticəsində inkişaf edən «psevdoappendisit əlamətləri»

Brenner əməliyyatı (A. Brenner, 1859-1936, avstriyalı cərrah) – bud yırtığı zamanı tətbiq olunan cərrahi əməliyyat

Brenner şişi (F. Brenner, alm. patoloqu) – yumurtalığın fibroz toxumasından inkişaf edən xoşxassəli şişi

Brenneroma – *bax*: Brenner şişi

Brenşteyn şkalası (W. Börnstein, alm. otorinolarinqoloqu) – qoxu funksiyasını qiymətləndirmək üçün 12 maddədən ibarət şkala

Breyşk kraniotripi – döl başını aspirasiya etmək üçün akuşer aləti

Brike ataksiyası (*ataxie de Briquet*; P. Briquet, 1796-1881, frans. həkimi) – isterik hallarda əzələ və dəri hissiyyatının zəifləməsi

Brike sindromu (P. Briquet, 1796-1881, frans. həkimi) – diafraqmanın isterik zədələnməsi zamanı tənəffüsün dayanması və afoniya

Brikner simptomu (R. M. Brickner, amer. nevropatoloq) – üz sinirinin iflici zamanı kəskin səs qıçığının olmasına baxmayaraq göz qapağının bağlanmaması

Briqada (fran. *brigade*) – hərbdə hər hansı bir qoşun növünün və ya növlərinin administrativ və ya taktiki birləşməsi (alaydan böyük, diviziyadan kiçik)

Briqada həkimi – müxtəlif ölkələrin ordusunda atıcı briqadaların tibb xidməti rəislərinə verilmiş ad

Brilliant yaşılı (*viride nitens*) – boya-yıcı antiseptik maddə

Brill-Simmers xəstəliyi (N. E. Brill, 1860-1925, amer. həkim; D. Symmers, amer. patoloq) – *bax*: qiçant follikulyar limfoma

Brill-Simmers sindromu (N. E. Brill; D. Symmers) – limfoid toxumadan inkişaf edən bədxassəli şiş

Brill-Sinsser xəstəliyi (N. E. Brill; H. Zinsser, amer. həkim) – *Ricrettsia prowazerii* tərəfindən törədilən, residiv verən epidemik səpgili yatalaq

Brisso-Mari sindromu (E. Brissaud, 1852-1909, frans. həkim; P. Marie, 1853-1940, frans. nevropatoloqu) – isterik nevroz zamanı dil, dodaq, üz və boynun birtərəfli spazmı

Brisso-Sikar sindromu (E. Brissaud, 1852-1909, frans. həkim; J. A. Sicard, 1872-1929, frans. nevropatoloqu) – zədələnmə nahiyəsində üz əzələlərinin spazmı, əks tərəfdə isə

ətrafların spastik hemiparezi və ya hemiplegiyası

Bristou sindromu (J.S. Bristowe, 1827-1895, ing. nevroloq və neyrocərrahı) – döyənək cismin şişləri zamanı təsadüf olunan əqli zəiflik, yuxululuq, udqunmanın pozulması və hemiplegiyanın inkişafı ilə xarakterizə olunan vəziyyət

Broadbent simptomu – 1) (W. Broadbent, 1868-1951, ing. həkim) bitişməli perikardit zamanı IX-XI qabırğalar nahiyəsində ürəyin ritminə uyğun olaraq döş qəfəsinin periodik batıqlaşması; 2) (W. H. Broadbent, 1835-1907, ing. həkim) ürəyin sol qulaqcığının anevrizması zamanı ürək ritminə uyğun olaraq ürəyin arxadan sola doğru pulsasiya etməsi; 3) (J. F. H. Broadbent, 1865-1946, ing. kardioloq) bitişməli perikardit zamanı ürəyin ritminə uyğun olaraq epiqastral nahiyədə pulsasiya

Broadbent xəstəliyi (köh.; W. H. Broadbent, 1835-1907, ing. həkimi) – insultlu xəstələrdə sürətli gediş zamanı nevroloji simptomokomplekslər (ümumi beyin və ocaqlı simptomların artması və komatoz vəziyyətin inkişafı)

Brodi-Trendeleburq-Troyanov sınağı (B. C. Brodie, 1783-1862, ing. cərrahı; A.A. Troyanov, 1849-1916, sov. cərrahı; F. Trendelenburg, 1844-1924, alm. cərrahı) – *bax*: Trendeleburq-Troyanov sınağı

Brok afaziyası (P. P. Broca, 1824-1880, frans. antropoloq və cərrahı) – *bax*: motor afaziyası (hərəkəti, verbal karlıq)

Brok psevdopeladası (L. A. J. Brocq, 1856-1928, frans. dermatoloqu) – *bax*: psevdopelada

Brok simptomu

Brok simptomu – beyincik absesi zamanı boynun arxa əzələlərinin ağrılı bərkiməsi

Brokun ziyilli teleangiektaziyası (L. A. J. Brocq, 1856-1928, frans. dermatoloqu) – *bax*: barmaqların nevusabənzər məhdud angiokeratoması

Bromidlər (*bromida*) – tərkibində brom olan və sakitləşdirici təsir göstərən dərman preparatları (natrium bromid, kalium bromid, bromkamfora)

Bromidrofobiya (*bromhidrophobia*) – ətrafındakı insanlara öz bədəninə pis iy gəlməsindən patoloji qorxma

Bromidrozifobiya – *bax*: bromidrofobiya

Bromizoval (*bromisovalum*) – sakitləşdirici və zəif yuxugötürücü dərman vasitəsi

Bromkamfora (*bromcamphora*) – mərkəzi sinir sisteminə təsir edən sakitləşdirici dərman vasitəsi

Bromokriptin (*bromocriptinum*) – dofaminergik təsir göstərən preparat

Bronhidrofobiya – öz iyindən, tərləməsindən patoloji qorxu

Bronx (*bronchus*) – traxeyanın şaxələnərək havanı ağciyərlərə və ağciyərlərdən xaricə çıxarmasına xidmət edən aşağı tənəffüs yolu orqanı

Bronxadenit (*bronchadenitis*) – traxeya və iri bronxların ətrafında, divararalığında yerləşən limfatik düyünlərin iltihabı

Bronx-ağciyər sisti – *bax*: bronxosele

Bronxial astma (*asthma bronchiale*) – bronxların reaktivliyinin dəyişməsi ilə gedən xroniki residiv verən immunoloji dəyişikliklərlə gedən xəstəlik

Bronxial atopik astma (*a. bronchiale atopicum*) – reaginlərin əmələ

gəlməsi ilə əlaqədar olaraq meydana çıxan qeyri-infeksiyon allergik astma

Bronxial peşə astması (*a. bronchiale professionale*) – sistematik olaraq peşə allergenlərinin təsiri nəticəsində inkişaf edən bronxial astma

Hipereozinofil bronxial astması (*a. bronchiale hypereosinophilicum*) – qanda və bəlgəmdə eozinofillərin yüksək olması nəticəsində inkişaf edən bronxial astma

Qeyri-infeksiyon allergik bronxial astma (*a. bronchiale noninfectiosoallergicum*) – qeyri-infeksiyon allergenlər tərəfindən törədilən bronxial astma

İnfeksiyon-allergik bronxial astma (*a. bronchiale infectiosoallergicum*) – infeksiyon allergenlər tərəfindən törədilən bronxial astma

Bronxial konkret – *bax*: bronxolit

Bronxial müqavimət – tənəffüs zamanı traxeya və bronxların hava axınına müqaviməti

Bronxiolit (*bronchiolitis*) – bronxiollanın iltihabı (sərbəst xəstəlik kimi I yaşınadək uşaqlarda təsadüf olunur)

Bronxioma – *bax*: epistoma

Bronxit (*bronchitis*) – bronxların iltihabı xəstəliyi

Kapilyar bronxit (*b. capillaris*) – *bax*: bronxiolit

Səthi bronxit (sin. endobronxit) – bronx divarının səthi iltihabı ilə gedən bronxit

Bronxoektaz (*bronchoectasis*; *bronx* + yun. *ektasis* genişlənmə) – bronx divarlarının iltihabi-distrofik dəyişikliyi və ya bronx ağacının inkişaf anomaliyası nəticəsində bronxların məhdud nahiyədə genişlənməsi

Destruktiv bronxoektaz (*b. destruktiva*) – bronxların və ətraf toxuma-

nın irinləməsi zamanı əmələ gələn torbaşəkilli bronxoektoziya

Displastik bronxoektaz (*b. dysplastica*) – bronx divarlarının quruluşunun dəyişməsi ilə məhdud sahələrin genişlənməsini xarakterizə edən inkişaf anomaliyası

Dizontogenetik bronxoektaziya (*b. dysontogenetica*) – *bax*: displastik bronxoektaz

Bronxoefoqoskop (*bronx* + yun. *oiosphagos* qida borusu + *skopeo* baxmaq, tədqiq etmək) – qida borusunun, traxeya və bronxların müayinəsi üçün endoskop

Bronxolit (*broncholithus*) – vərəm prosesinin kəskinləşməsi dövründə kalsiləşmiş limfatik düyünün, yad cismin, bərkləşmiş seliysin bronx daxilində konkret əmələ gətirməsi

Bronxoqrafiya – bronxların və traxeyanın rentgenoloji müayinəsi

Bronxoskop – traxeya və bronxları müayinə etmək üçün işıq və optik sistemləri olan cihaz

Bronxoskopik aspirasiya – bronxoskopiya zamanı bronx möhtəviyyatının çəkilərək xaric edilməsi

Bronxoskopiya – aşağı tənəffüs yollarının bronxoskop vasitəsi ilə müayinəsi

Aşağı bronxoskopiya – traxeostomalı xəstələrə stoma nahiyəsindən bronxoskoplə daxil olub baxılması

Yuxarı bronxoskopiya – borusu ağızdan salınaraq udlaq, qırtlaq və bronxlara baxılmaqla aparılan bronxoskopiya

Brontofobiya (*brontophobia*) – ildırım, şimşək, qasırğadan patoloji qorxu

Brost-Yadossunun intraepidermal

epitelioması – *bax*: Yadossun epiteloması

Brugioz (*brugiosis*) – *Brugia malayi* tərəfindən törədilən limfatik sistemi zədələyən helmintoz

Bruksizm (*bruxismus*) – *bax*: odontizm

Brुकun vəzili-kistoz epiteloması (H. A. G. Brooke. 1854-1919, ing. dermatoloqu) – *bax*: adenoid kistoz epitelioma

Bruneomisin (*bruneomycinum*) – şiş əleyhinə təsir göstərən antibiotik

Brunner sindromu – monoaminoksidazanın çatışmazlığı nəticəsində yaranan irsi aqressiv davranış və yüngül ağılkəmliyindən ibarət simptomokompleks

Bruns sindromu (L. Bruns, 1858-1916, alm. nevropatoloqu) – beynin dördüncü mədəciyinin şişləri zamanı başın fiksə olunmuş vəziyyətdə saxlanması (əgər fiksə edilməzsə, başgicəllənmə, baş ağrısı və qusma müşahidə edilir)

Brusellyoz (*brusellosis*) – *brucella* cinsindən olan mikroorqanizmlərin törətdiyi, xəstə heyvanlardan insanlara kontakt və ya alimentar yolla keçən, xroniosepsis tipli polimorf klinikşəkilli, uzunmüddətli qızdırma, dayaq-hərəkət, sinir, ürək-damar, sidik-cinsiyyət sistemlərinin zədələnməsi ilə gedən xroniki gedişli zoonoz yoluxucu xəstəlik

Brusellyoz tendovaginiti (*tendovaginitis brucellosa*) – brusellyoz zamanı saidin distal nahiyəsində rast gəlinən tendovaginit

Brutal davranış – sosial və birgə yaşayış qaydalarına əməl etməmək, onları kobudcasına pozmaq

Bruton xəstəliyi (O. C. Bruton, 1908-2003, amer. pediatri) – genetik

Bryus xəstəliyi

immunoqlobulin çatışmazlığı nəticəsində qadınlar və uşaqlarda stafilyokok infeksiyası fonunda limfadenit, hepatosplenomeqaliya, hemolitik anemiyanın inkişafı

Bryus xəstəliyi (D. Bruce, 1855-1931, ing. mikrobioloq) – *bax*: brusellyoz

BT cüzamı – *bax*: hüdudi-tuberkuloid cüzamı

Bucaq ölçən – *bax*: qoniometr

Bud (*femur*) – aşağı ətrafin yuxarıdan qasıq və sağrı büküşləri, aşağıdan diz qapağının yuxarı kənarından 4-6 sm yuxarıdan çəkilməmiş horizontal xətlə məhdudlaşan hissəsi

Bud arakəsməsi (*septum femorale*) – qarının köndələn fassiyasının boşalmış və damarlar keçən bud kanalının daxili dəliyini medial damarlı sahədə örtən hissəsi

Bud çuxuru (*fovea femoralis*) – qasıq çuxurunun aşağı lateral nahiyəsində bud kanalının dərin həlqəsinə uyğun olan qarınönü peritonun çökəkliyi

Bud həlqəsi (*anulus femoralis*) – qasıq bağıının altında damar sahəsinin medial küncündə yerləşən və bud yırtıqları zamanı yırtıq qapısı rolunu oynayan bud kanalının daxili dəliyi

Bud kanalı (*canalis femoralis*) – öndən budun enli fassiyasının səthi səhifəsinin orağabənzər kənarının yuxarı buynuzları, arxadan darağabənzər fassiya, lateral olaraq bud venası yatağının əmələ gətirdiyi ensiz üçbucaq yarıq

Bud siniri sindromu (*syndromum nervi femoralis*) – bud sinirinin zədələnmələri zamanı budun yığılmasının və baldırın açılmasının məhdudlaşması, budun ön səthi əzələlərinin atrofiyası, diz refleksi-

nin olmaması, baldırın daxili və ön səthində səthi hissiyyatın enməsi

Bud sümüyü başının osteoxondriti – *bax*: Pertes xəstəliyi^[SEF] **Bud üçbucağı** – qasıq bağı, *m.sartorius* və *m.abductor* əmələ gətirdiyi sahə

Budda fenomeni – *bax*: Pançenko üsulu

Budun arxa dəri siniri sindromu (*syndromum nervi cutanei posterioris femoris*) – budun arxa səthində və sağrı nahiyəsinin aşağı hissəsində səthi hissiyyatın pozulması

Budun uzaqlaşma simptomu (sin. Razdolski simptomu) – beynin alın payının şişləri zamanı budun dördbaşı əzələsinin vətərini qalça darağı və ya baldırın ön səthi nahiyəsində döyəclədikdə, yaxud budun ön səthinin dərisini çimdiklədikdə budun qeyri-iradi bükülməsi və uzaqlaşması

Bufonofobiya – *bax*: qurbağalardan patoloji qorxu

Buxar sterilizatoru – təsiredici hissəsi yüksək təzyiq altında təsir göstərən qızmış su buxarı olan sterilizator

Buxman artrolizi (P.İ.Buxman, 1872-1949, sov. cərrahı) – dirsək sümüyünün artrolizinin I barmaq oynaq-larından köçürmə etməklə cərrahi müalicəsi

Buxman simptomu (P.İ.Buxman) – xroniki appendisit zamanı sağ bəbəyin genişlənməsi

Buxman tikişi (J. Buchman, amer. cərrahı) – reamputasiya olunmuş baldırın sümüktüstlüyünə qoyulmuş kiset tikişi

Buj (frans. *bougie*) – genişləndirici zond

Bujlama (frans. *bougie zond*, mil) – müayinə və ya müalicə məqsədilə

boruşəkilli orqanlara bujun salınması

Bulbar (köh. anat. *bulbus medullae spinalis* uzunsov beyin) – uzunsov beyinə aid olan

Bulbar epilepsiya (*epilepsia bulbaris*) – təcrübə zamanı uzunsov beynin qıcıqlandırılması nəticəsində heyvanlarda yaranan qıcolma tutmaları

Bulbar iflic (*paralysis bulbaris*) – uzunsov beyində yerləşən dil-udlaq hərəkəti sinirinin, azan və dilaltı sinirlərin zədələnməsi nəticəsində dil, dodaq, yumşaq damaq, udlaq, səs telləri və qırtlaq qapağı əzələlərinin iflici (disfoniya, disfagiya, səsin burun çalarlı olması, dilin yana əyilməsi və ya hərəkətsiz olması, tənəffüs, ürək-damar fəaliyyətinin pozulması şəklində təzahür edir)

Kompression bulbar iflic (*p. bulbaris compressiva*) – uzunsov beynin sıxılması nəticəsində inkişaf edən bulbar iflic

Laringeal bulbar iflic (*p. bulbaris laryngealis*) – bir və ya hər iki qayıdan sinirin zədələnməsi nəticəsində meydana çıxan bulbar iflic (fonasiya, bəzən isə udmanın pozulması şəklində təzahür edir)

Proqressivləşən bulbar iflic (*p. bulbaris progressiva*) – simptomların tədricən artması ilə xarakterizə olunan bulbar iflic (məs., yan amiotrofik skleroz, beyin qan dövrəni çatışmazlığı zamanı meydana çıxma bilər)

Bulbar sindrom (*syndromum bulbare*) – *bax*: bulbar iflic

Bulbit (*bulbitis*) – onikibarmaq bağırsağ soğanağının iltihabı

Bulimiya (*bulimia*; yun. *bus* öküz + *limos* aclıq) – patoloji, kəskin artan aclıq hissi, tez-tez ümumi zəiflik və qarın ağrısı ilə müşayiət olunur

Bulyoz pemfiqoid (*pemphigoidum bullosum*) – ilkin elementi qovucuq olan xoşxassəli autoimmun xroniki dəri xəstəliyi

Bulyoz epidermoliz (*epidermolysis bullosa*) – anadangəlmə suluqlu dəri xəstəliyi

Bumke simptomu (O. C. E. Bumke, 1877-1950, alm. psixiatr və nevropatoloqu) – ağrı və emosional qıcıq zamanı göz bəbəklərinin genişlənməsi; şizofreniya zamanı müşahidə olunur

Bunqpaqq – *bax*: tropik piomiozit

Burdenko əməliyyatı (N. N. Burdenko, 1876-1946, sov. cərrahı) – 1) çiyin kələfinin zədələnməsi zamanı diafraqmal və dəri-əzələ (və ya orta sinir) sinirləri arasında anastomozun qoyulması əməliyyatı; 2) ağır formalı anaerob infeksiya zamanı jcut qoyulmadan aparılan təcili amputasiya; 3) ətrafin amputasiyası zamanı əməliyyatdan sonrakı ağrının qarşısını almaq məqsədilə güdülün sinirlərinin 5%-li Formalin və ya 96%-li spirtlə işlənməsi

Burdenko üsulu – beynin sərt qişasından istifadə etməklə yuxarı sagittal sinusun travmatik qüsurunun bağlanması

Burdenko-Bakulevin omentodural anastomozu (N. N. Burdenko, 1876-1946, sov. cərrahı; A. N. Bakulev, 1890-1967, sov. cərrahı) – *bax*: omentodural anastomoz

Burjua-Qrizel sindromu – udlağın arxa hissəsinin infeksiyaları zamanı birinci boyun fəqərəsinin sürüşməsi nəticəsində meydana çıxan ayrıboyunluq

Burqon xəstəliyi (*Burqon*) – aşağı boyun və yuxarı döş fəqərələrinin onlara bağlanmış əzələlərin həddən

Burnevil xəstəliyi

artıq gərilməsi nəticəsində ox çıxıntılarının qopan sınığı

Burnevil xəstəliyi (D.M. Bourneville, 1840-1909, frans. həkim) – bax: tuberoz skleroz

Burnevil-Prinql xəstəliyi (D.M. Bourneville, 1840-1909, frans. həkim; J. J. Pringle, 1855-1922, ing. həkim) – bax: tuberoz skleroz

Burnun bədxassəli qeyri-spesifik qranuleması (*granuloma nasi malignum nonspecificum*) – bax: Vudsun bədxassəli burnun qranuleması

Burnun bədxassəli qranuleması (*granuloma nasi malignum*) – bax: Vudsun bədxassəli burnun qranuleması

Burnun əlavə cibləri (*sinus paranasales*) – daxilində hava olan boşluqlar

Burnun haçalanması – inkişaf anomaliyası: burnun zirvəsinin orta xətti boyunca yarığın olması

Burnun İtaliya üsulu ilə plastikası – burnun və dodağın çiyindən götürülmüş ayaqcıqlı dəri və dərialtı loskut vasitəsilə plastikası

Burnun nekrozlaşan qranuleması (*granuloma nasi necrotisans*) – bax: Vudsun bədxassəli burnun qranuleması

Burnun qanqrenoz qranuleması (*granuloma nasi gangraenosum*) – bax: Vudsun bədxassəli burnun qranuleması

Burnun yaralı serpiginoz Kapoşi sızanaqları – bax: burnun yaralı serpiginoz sızanaqları

Burşteyn simptomu (M. Burstein) – şok zamanı boz-göy rəngdə olan dəriyi barmaqla basdıqda tədricən yox olan ağ ləkənin meydana çıxması (müsbət simptom); kollaps zamanı

dəri örtüyü solğun olur, barmaq-la basdıqda dərinin rəngi dəyişmir (mənfi simptom)

Burun (*nasus*) – üzün ortasında yerləşən, sümük-qığırdaq əsaslı boşluğu olan, tənəffüs mərkəzinin başlanğıcı və qoxu analizatoru

Burun arakəsməsi (*septum nasi*) – burnun boşluğunu iki hissəyə bölən sümük, qığırdaq və zarlı hissələrdən ibarət olan vertikal lövhə

Burun astması – bax: vazomotor rinit

Burun boşluğu (*cavum nasi*) – burnun-udlağı xarici mühitlə əlaqələndirən boşluq

Burun boşluğunun atreziyası – burnun boşluğunu hissəvi və ya tam tıxayan qığırdaq, sümük və ya birləşdirici toxuma ilə tutulması

Burun boşluğunun disgeneziyası – burnun boşluğunun anatomik elementlərinin səhv inkişafını xarakterizə edən anomaliya

Burun boşluğunun distopiyası – burnun boşluğuna aid olmayan anatomik elementlərin burada əmələ gəlməsi ilə gedən inkişaf anomaliyası

Burun boşluğunun sinexiyaları – burnun boşluğunun selikli qişasının müxtəlif sahələri arasında yaranmış fibroz birləşmələr

Burun çəpəri ayrılığı (*deviatio septinasi*) – burnun tənəffüsünü çətinləşdirən burnun arakəsməsinin anadangəlmə və ya qazanılmış deformasiyası

Burun darağı – burnun arakəsməsinin birləşdiyi üst çənənin damaq çıxıntısının medial kənarı və damaq sümüyünün horizontal səhifəsindəki hündürlük

Burun-göz yaşı kanalının büküşü (*plica ductus nasolacrimalis*) – *bax*: göz yaşı büküşü

Burun darağı simptomu – anadangəlmə sifilis zamanı yenidoğulmuşlarda burnun sümük və qığırdaq hissəsinin birləşdiyi nahiyədə qabarıqlığın olması

«**Burun daraqcıqları**» simptomu – anadangəlmə sifilis zamanı uşaqda burnu əllədikdə təpəciklərin təyin edilməsi

Burun daşları – *bax*: rinolit

Burun dəhlizi – daxili səthi dəri ilə örtülən burun boşluğunun ön şöbəsi

«**Burun dəsmalı**» simptomu – onurğa beyni mayesinin burun likvoreyası zamanı burun dəsmalı ilə sildikdə dəsmalın adı burun ifrazatı ilə silinməsindən fərqli olaraq yumşaq qalması

Burun genişləndiricisi – tibbi müayinə və müalicə zamanı (o cümlədən cərrahi əməliyyatlar) istifadə olunan burnun xarici dəliyini genişləndirən alət

Burun göstəricisi – *bax*: burun indeksi

Burun indeksi – burnun eninin uzununa olan nisbətinin faizlə ifadəsi (burun formasının antropometrik göstəricisi)

Burun qanadı – xarici burnun yan divarının hərəkətli hissəsi

Burun sınağı – *bax*: kanalcıq sınağı

Burun vestibuloskopiyası – burun boşluğu dəhlizinin vizual müayinəsi

Burun yolu – burun boşluğunun burun balıqulaqları arasında yerləşən hissəsi

Burun-ağız arakəsməsi (*membrana*

oronasalis) – dölün burun boşluğunu ağız boşluğundan ayıran arakəsmə

Burun-dodaq şırımı (*sulcus nasolabialis*) – üst dodağı yanaqdan ayıran dəri büküşü

Burunətrafi ciblər (*sinus paranasales*) – kəllə sümüyündə yerləşən, içərisi selikli qişa ilə örtülən burun boşluğu ilə əlaqəli olan havalı boşluqlar

Burunətrafi sinuslar – *bax*: burunətrafi ciblər

Burunətrafi sinusların sisti – burunətrafi boşluqların buruna açılan dəliyinin müxtəlif səbəblərdən bağlanması və sümük divarlarının sinusa yığılan seroz, selikli və irinli möhtəviyyatı nəticəsində inkişaf edən sist

Burun-udlağın gənclik fibroması (*fibroma nasopharyngeale juvenile*) – burun-udlaqda, kəllə əsasında və qanad-damaq çuxurlarında udlaq-əsas fassiyasından inkişaf edən, əsasən 20 yaşına qədər uşaqlarda təsadüf edilən angiofibroma

Burun-udlaq (*epipharynx*) – burun boşluğunun arxasında yerləşən, burun boşluğu ilə xanalar vasitəsi ilə əlaqələnen və udlağın ağız hissəsi ilə sərt damaqla məhdudlanan udlağın yuxarı hissəsi

Burun-udlaq kistası – *bax*: Tornvaldt kistası

Burun-udlaq yolu (*meatus nasopharyngeus*) – aşağı və orta burun balıqqulaqlarının arxa sonunun arxasında yerləşən burun boşluğunun ən arxa hissəsi

Busse-Buşke blastomikozu (O. Busse,

Buş sınığı

1867-1922, alm. patoloqanatomu; A. Buschke, 1868-1943, alm. dermatoloqu) – *bax*: kriptokokkoz

Buş sınığı (İ. F. Buş, 1771-1843, sov. cərrahı) – barmağın xarici təsirin altında qəfil yığılması nəticəsində barmaq falanqasının vətərlə birgə üçbucaqşəkilli qopması

Buşar düyüncükləri (Ch. J. Bouchard, 1837-1915, frans. patoloqu) – deformatsiyaedici artroz zamanı barmaq falanqalarında bərk törəmələr

Buşar xəstəliyi (Ch. J. Bouchard) – *bax*: qastrektaziya

Buşe-Qzell xəstəliyi (H. Bouchet, 1873-..., frans. həkim; O. Gsell, 1902-..., isveçrəli həkim) – *bax*: sarılıqsız leptospiroz

Buşke xəstəliyi (A. Buschke, 1868-1943, alm. dermatoloqu) – *bax*: yaşlıların skleredeması

Buşke-Levenşteyn xəstəliyi – perianal nahiyədə virus etiologiyalı gıqant ölçülü törəmələr

Buşke-Fişer sindromu (A. Buschke, 1868-1943, alm. dermatoloqu; H. Fischer, 1884-1943, alm. dermatoloqu) – *bax*: Fişer sindromu

Butadion (*butadionum*) – pirazonol törəməsi olan qeyri-steroid iltihab əleyhinə preparat

Butirometr (yun. *butyron* heyvan yağı + *metreo* ölçmək, müəyyən etmək) – süd yağının miqdarını müəyyən etmək üçün cihaz

Butulka formalı ayaq simptomu – irsi nevrал amiotrofiyalar zamanı təsadüf olunan üzü aşağı çevrilmiş butulkanı xatırladan ayaq forması

Buvre xəstəliyi (L. Bouveret, 1850-

1929, frans. həkim) – *bax*: parok-sizmal taxikardiya

Buynuz çevrilmə – *bax*: buynuzlaşma

Buynuz qışa (*cornea*) – göz alması fibroz qışasının ön şəffaf hissəsi, onu mexaniki və kimyəvi zədələrdən qoruyur, gözə yad cismlər və mikroorqanizmlər düşməyə qoymur

Buynuz qışa həlqəsi simptomu (sin. Kayzer-Fleyşer həlqələri) – buynuzlu qışanın səthində yaşıl-qəhvəyi rəngdə nazik halqalar; bunlar misin depozitləri olub hər iki gözün buynuz qışasının kənarlarında yerləşir

Buynuz qışa pərdəsi (*nubeculacorneae*) – adi gözlə görünməyən, yalnız yan işıqlanma və biomikroskopiya zamanı aşkar edilən buynuz qışanın kiçik yarımşəffaf çapıq bulanıqlaşması

Buynuz qışa sindromu – işıqdan qorxma, blefarospazm, yuxarı göz qapağı altında yad cism hissiyyatı, gözdən yaşaxma və perikorneal inyeksiya

Buynuz qışada Hetçinson ləkəsi (J. Hutchinson, 1828-1913, ing. həkimi) – sifilitik keratit zamanı buynuz qışada rast gəlinən ləkə

Buynuz qışanın ağ ləkəsi (*leucoma*) – buynuz qışa xəstəliklərindən sonra burada qalan damar mənşəli, ağ və ya açıq boz rəngli bulanıqlıq

Buynuz qışanın ləkəsi (*macula corneae*) – buynuz qışanın mərkəzində və ya periferiyasında davamlı, məhdudlaşmış bulanıqlıq

Buynuz qışanın qalınlaşması (*applanatio corneae*) – göz almasının buy-

nuz qısa səthinin sonda çapıqlanma ilə nəticələnən qalınlaşması

Buyuzlaşma (*keratosis*) – toxumalarda keratin, keratogialin və yağ turşularından ibarət buyuz maddənin əmələ gəlməsi prosesi

Buzlu bürümə – tərkibində buz hissəcikləri olan torba ilə bürümə

Büzdümün epitelial yolu – kaudal bağın tam reduksiya olunmaması nəticəsində oma-büzdüm nahiyəsinin anadangəlmə anomaliyası

Bükücü əzələ (*musculus flexor*) – yığılması bədənin hər hansı bir hissəsinin bükülməsinə səbəb olan əzələ

Bükücü şırım – *bax*: fleksor xətlər

Bükülmə (*flexio*) – oynağın frontal oxu ətrafında, oynağı əmələ gətirən sümüklər arasında bucağın azalmasına səbəb olan hərəkət

Bükümlü baş dərisi – *bax*: bükümlü paxidermiya

Bükümlü dil (*lingua plicata*) – dil səthinin eninə və uzununa şırımlarla parçalanması, əksər hallarda məməciklərin olmaması

Bükümlü gastrit – *bax*: Menetriye xəstəliyi

Büllur (*lens*) – şəffaf, yüngül sarımtıl, işığı sındırma qabiliyyətinə malik olan orqan; göz bəbəyinin arxasında yerləşir

Büllur kisəsi (*capsula lentis*) – bülluru əhatə edən şəffaf elastik örtük

Büllurun ektopiyası (*ectopia lentis*) – büllurun şüşəyabənzər çuxurdan yerdəyişməsi ilə xarakterizə olunan irsi xəstəlik

Büllurun ekvatoru – büllurun ön səthi ilə arxa səthinin keçid xətti

Büllurun optik oxu (*axis opticus len-*

tis) – büllurun ön və arxa əyriliklərinin mərkəzindən keçən ox (gözün optik oxu ilə 2-3 dərəcə bucaq əmələ gətirir)

Bürümə – soyunmuş vəziyyətdə kuşetkada uzanmış xəstənin xüsusi qaydada mələfə ilə bürünməsi və üzərinin yorğanla örtülməsi

Büzüşmüş böyrək (*ren contractus*) – parenximasının bir hissəsinin birləşdirici toxuma ilə əvəz olunması nəticəsində ölçüləri kiçilmiş böyrək

Byornştad sindromu – karlıq, saç, qaş və kirpiklərin burulması ilə gedən anadangəlmə xəstəlik

Byurger simptomu (L. Buerger, 1879-1943, amer. cərrah) – aşağı ətrafın qan dövranının pozulması zamanı ayaq barmaqlarında paresteziyalar, ağrı və dərinin rənginin avazıması

Byurger xəstəliyi (L. Buerger, 1879-1943, amer. cərrah) – prosesin zədələnmiş arteriyalardan venalara keçməsi və ya əksinə zədələnmiş venalardan arteriyalara keçməsi ilə xarakterizə olunan aşağı ətrafların obliterasiyaedici endoartritinin bir forması

Byurger-Qryuts xəstəliyi (M. Burger, 1885-1966, alm. terapevti; O. Grutz, 1886-1963, alm. dermatoveneroloqu) – *bax*: idiopatik lipoidoz

Byurne sınağı (E. Burnet, 1873-1960, frans. mikrobioloqu) – brusellyoz xəstəliyini aşkar etmək üçün qoyulan dəri sınağı

Byuro-Barryer sindromu (Y. Bureau, frans. həkim; H. Barriere, frans. həkimi) – *bax*: yaranı mutilirasiyaedən qeyri-ailəvi psevdosiringomielitik akropatiya

C

Canlı sensibilizə olunmuş Bezretka vaksinləri (A.M. Bezredka, 1870-1940, mikrobioloq) – qarın yatalağı və ya dizenteriyaya qarşı virulent immun zərdab

Carcinoma in situ (lat. *in situ* öz yerində) – xərçəngin epitelin bazal membranını keçmədən inkişaf etdiyi başlanğıc mərhələsi

Cari sanitariya nəzarəti – hərbi hissənin sanitar vəziyyətini qiymətləndirmək, hərbi qulluqçuların xəstələnmə və digər sağlamlıq göstəriciləri arasında səbəb əlaqəsini aşkar etmək, profilaktik tədbirlərin həyata keçirilməsi üçün təkliflər hazırlamaq və onların icrasına nəzarət

Cekson sindromu (J. H. Jackson, 1835-1911, ing. nevropatoloq) – dilaltı sinirin zədələnməsi zamanı hemiplegiyanın inkişaf etməsi

Ceksonun yad cism simptomu – traxeya və bronxların yad cismi zamanı yaxın məsafədə fitəbənzər tənəffüsün eşidilməsi

Cəhənnəm daşı – gümüş nitrat

Cəngəllik yatalağı – *bax*: Tsutsuqamuşi

Cəngolma – əzələlərin qeyri-iradi yığılması, gərginləşməsi

Cərrahi alətlər – cərrahi əməliyyatlar zamanı istifadə edilən xüsusi hazırlanmış alətlər

Cərrahi briqada – hərbdə cərrahi müalicə müəssisəsinin şəxsi heyətindən seçilmiş, müəssisə daxilində və ondan kənar tələb olunan istənilən yerdə sərbəst şəkildə tam ixtisaslaşmış cərrahi yardım göstərən qrup

Cərrahi düyün – sapların ucu iki dəfə çarpazlaşdırılan düyün

Cərrahi əlcək – əməliyyat və müayinələrdə, digər tibbi manipulyasiyalarda tibb işçisinin əlinin və yaranın infeksiyalaşmaqdan qorunması üçün istifadə olunan əlcək

Cərrahi əməliyyat – bəzi xəstəliklərdə və yaralanmalarda müalicə məqsədilə kəsici alətlərin (neştər-cərrah bıçağı, qayçı və ya digər müvafiq alətlərin) köməyi ilə aparılan müdaxilə

Cərrahi hospitalizm – cərrahi stasionarın patogen mikroflora (əsasən stafilocokk) tərəfindən çirklənməsi nəticəsində hospitaldaxili cərrahi, əsasən irinli yaraların artması (son illər bu əsasən stafilocokkun antibiotikə rezistent ştamları tərəfindən törədilir)

Cərrahi infeksiya (*infectio chirurgica*) – müalicəsi cərrahi əməliyyat tələb edən xəstəlik və patoloji proseslərin ümumi adı (fleqmonalar, abseslər, sümük-oynaq və rəmi və s.)

Cərrahi iynələr – bioloji toxumaların birləşdirilməsi üçün istifadə olunur

CFC sindromu (*cardiofaciocutaneous*, kardiyo-dəri-üz) – əsas etibarilə dərinin ixtiozabənzər dermatozu, hiperkeratozu, hiperpigmentasiyası, üzün deformasiyası və anadangəlmə ürək qüsurlarından ibarət simptomokompleks

Cırtan böyrək – bətdaxili inkişaf anomaliyası olub, ölçüləri 2-5 sm olan, parenximasında yumaqcıqların sayı kəskin azalmış, inersistial fibroz toxumasının az inkişaf etməsi ilə xarakterizə olunan hal

Cırtan çanaq – cırtanboylu qadınlarda hipoplastik çanağın ən dar forması

Cırtıdan qurd (*Hymenolepis nana*) – insanlarda himenolepidoz xəstəliyinin törədicisidir; bu qurdun uzunluğu 1-3 sm olub, lentşəkilli bədənə (strobila), boyuna və başa (skoleks) malikdir, insanın nazik bağırsağında parazitlik edir

Cırtıdanlıq (*nanismus*) – çox kiçik boyla xarakterizə olunan klinik sindrom

Ciakkai sindromu (L. Giaccai, Livan radioloqu) – bax: yaralı mutilirasiyaedən ailəvi akropatiya

Cift (*placenta*) – hamiləlik dövründə fəaliyyət göstərən və ana ilə uşağın orqanizmi arasında əlaqəni təmin edən orqandır; süngərəbənzər, yumuşaq, qan ilə dolu disk şəklindədir və uşaqlığın selikli qişasına bitişikdir

Cilalanmış dırnaq – bax: parıldayan dırnaq

Cili mişarı (L. Gigli, 1863-1908, ital. ginekoloq) – bax: Olivekrun mişarı

Cilkrayst xəstəliyi – bax: Şimali Amerika blastomikozu

Cinsi abstinensiya (*abstinentia sexualis*) – cinsi aktivliyin məcburi və ya şüurlu şəkildə fərdi tələbatdan aşağı endirilməsi

Cinsi anesteziya – bax: cinsi soyuqluq

Cinsi kanal (*canalis pudendalis*) – bax: pudendal kanal

Cinsi soyuqluq (*friginitas sexualis*) – qadınlarda cinsi oyanıqlığın və həvəsin zəif olması

Cinsi təhrif olunma (*perversio sexualis*) – cinsi istiqamətin dəyişilməsi və ya qeyri-təbii yolla cinsi həzzalmalar

Cinsiyyət üzvünün mağaralı cismi (*corpus cavernosum*) – cinsiyyət

üzvünün tərkibinə daxil olan cüt silindrik törəmə

Cinsiyyət üzvünün kavernoza cismi (*corpus cavernosum penis*) – bax: cinsiyyət üzvünün mağaralı cismi

Cinsiyyət üzvünün suldurlu dəmrovu (*herpes genitalis*) – cinsiyyət üzvünün suluq şəklində zədələnməsi ilə gedən dəri xəstəliyi

Civə-kvars lampası – ultrabənövşəyi şüa ilə müalicə üçün

Coğrafi dil – bax: deskvamativ qlössit

Cövhr (*infusum*) – bitkilərin su hamamında qızdırılması nəticəsində alınan maye dərman forması

C-peptit – mədəaltı vəzi hormonu

Cüzam (*lepra*) – *Mycobacterium lepre hanseni* tərəfindən törədilən xəstəlik

BB cüzamı – bax: hüdudi cüzam

D cüzamı – bax: hüdudi cüzam

Diferensiasiya olunmamış cüzam (*l. indeterminata*) – bu xəstəlik üçün spesifik olmayan xroniki iltihabi infiltratlarla təzahür olunan cüzam xəstəliyi

Dimorf cüzam (*l. dimorpha*) – bax: hüdudi cüzam

Düyün formalı cüzam (*l. tuberosa*) – bax: lepramatoz cüzam

Histoid cüzam – lepromalarının tərkibində çoxsaylı iyəbənzər hüceyrə formalı cüzam çöpləri olan lepramatoz cüzam

Hüdudi cüzam – çox sayda sinir lifləri, cüzam çöpləri və diffuz yerləşmiş epitelioid hüceyrələrdən təşkil olunan lepromalarla təzahür edən cüzam xəstəliyi

Hüdudi-lepramatoz cüzam – az sayda epitelial hüceyrələr, limfositlər, vakuolizasiyalı makrofaqlar və diffuz yerləşmiş cüzam çöplərindən

Cüzam çöpu

təşkil olunan, lepromalarla təzahür edən cüzam xəstəliyi

Hüddüdi-tuberkuloid cüzam – tək sayda cüzam çöpləri və sinir liflərindən təşkil olunan lepromalarla təzahür edən cüzam xəstəliyi

Lepromatoz cüzam (*l. lepromatosa*) – lepromalarının tərkibində vakuollaşmış leproz hüceyrə tərkibli cüzam çöpləri olan və kürələr formasında qruplaşan cüzam

Tuberkuloid cüzam (*l. tuberculoides*) – tam dağılmış sinir liflərindən ibarət leproma və epidermisin eroziyası ilə xarakterizə olunan cüzam xəstəliyi

Tuberoz cüzam (*l. tuberosa*) – bax: lepromatoz cüzam

Cüzam çöpu (*Mycobacterium leprae*) – *Mycobacterium* cinsindən olan bakteriya; qram-müsbət, turşuya-davamlı çöpdür; qidalı mühitlərdə kultivasiya olunmur; insanda cüzam xəstəliyi yaradır

Ç

Çadır – bir dirəyə çərçivə əlavəsi ilə və ətrafına bez gərilməsi ilə yaradılan, iplərlə dəstəklənən digər materialdan ibarət olan, səhra şəraitində insanları, əşyaları yerləşdirmək üçün sığınacaq yeri

Çağırış, hərbi çağırış – müəyyən yaşa çatmış əhalinin müddətli hərbi xidmətə cəlb edilməsi

Çağırışa qədər yaşlı gənc – çağırış məntəqəsində qeydiyyatdan keçməmiş çağırışa qədər yaşlı gənc (çağırış məntəqəsində qeydə alınmış vətəndaşlar isə çağırışçı adlanır)

Çağırışa qədərki hazırlıq – çağırış-

şaqədərkə yaş qrupuna daxil olan gənclərin hərbi və fiziki hazırlığı

Çaxır burun – bax: rinofima

Çaklin əməliyyatı (В.Д. Чаклин, 1892-1976, sov. cərrah-ortoped) – keçirilmiş polimielitdən sonra, həddindən artıq hərəkətli orqanın hərəkətini məhdudlaşdırmaq üçün icra olunan əməliyyat

Çaklin simptomu (В. Д. Чаклин) – skolioz zamanı onurğa sütununun qabarıq qövsü tərəfdə yastıqcığın olması

Çaklin üsulu (В. Д. Чаклин) – bud sümüyü başının paralitik çıxıqları zamanı icra olunan cərrahi əməliyyat (bu zaman bud – çanaq oynaq açılır, oynaq çuxuru dərinləşdirilir, oynaq başı buda fiksə olunur)

Çallaşma (saçın ağarması) (*canities*) – saçların depigmentasiyası

Fizioloji çallaşma (*canities physiologica*) – yaşlı şəxslərdə təbii qocalmanın əlaməti kimi meydana çıxan çallaşma

Hissəvi çallaşma (*canities partialis*) – ayrı-ayrı saç cərgələrinin ağarması

Prezenil çallaşma (*canities praesenilis*) – bax: saçların vaxtından qabaq ağarması

Saçların anadangəlmə çallaşması (*canities congenita*) – saçlarda irsi olaraq pigmentin olmaması

Saçların medikamentoz çallaşması (*canities medicamentosa*) – bəzi dərman maddələrini qəbul etdikdə meydana çıxan müvəqqəti çallaşma (məs., rezorxin)

Saçların vaxtından qabaq çallaşması (*canities praematura*) – cavan yaşlarda inkişaf edən çallaşma (məs., intoksikasiya, endokrin və

sinir sistemi xəstəlikləri, hipovitaminoz və s. nəticəsində)

Çalovabənzər qığırdaq (*cartilago arytеноidea*) – əsaslı oynaq vasitəsi ilə üzüyəbənzər qığırdağın səhifəsi ilə birləşən üçbucaqlı piramida formalı qırtlağın cüt qığırdağı

Çanağın aşağı aperturası (*apertura pelvis inferior*) – bürdümün zirvəsi, oma-ox və oma-qabar bağları, oturaq qabarlar, oturaq və qasıq sümüklərinin aşağı şaxələri, simfizin aşağı kənarı ilə məhdudlanan kiçik çanağın aşağı dəliyi

Çanağın yuxarı aperturası (*apertura pelvis superior*) – oma burnu, qalça sümüklərinin qövsvari xətləri, qasıq sümüyü daraqları və simfizin yuxarı kənarı ilə məhdudlanan kiçik çanağın yuxarı dəliyi

Çanaq (*pelvis*) – iki çanaq sümüyü, oma və bürdüm sümüyündən təşkil olunmuş qapalı sümük həlqə
Anatomik dar çanaq – qadınlarda çanaq ölçülərindən heç olmasa birinin 1,5 sm-dən az olması

Asimmetrik dar çanaq (*p. angusta asymmetrica*) – bax: çəp daralmış çanaq

Böyük çanaq (*p. mayor*) – qalça sümüyünün qanadları, V bel fəqərəsi və omanın böyük hissəsindən ibarət çanağın yuxarı şöbəsi

Çəp daralmış çanaq (*p. oblique contracta*) – fəqərə sütununun əyilmələri, koksitlər zamanı çanağın bir hissəsinin daralması ilə gedən anatomik dar çanaq

Çəp yerini dəyişmiş çanaq (*p. oblique dislocata*) – bax: çəp daralmış çanaq

Dar çanaq (*p. angusta*) – 1. bax: anatomik dar çanaq; 2. klinik dar çanaq

Hipoplastik çanaq (*p. hypoplastica*) – mütənasib bədən quruluşlu, alçaqboylu qadınlarda ümumi bərabər daralmış çanaq

İnfantil çanaq (*p. infantilis*) – yetkin qadınlarda uşaq yaşına uyğun olan simmetrik anatomik dar çanaq
Kiçik çanaq (*p. minor*) – böyük çanaqdan arxadan oma və bürdümün zirvəsi, yanlardan qalça və oturaq sümüklər, öndən qasıq sümüyü və simfizdən keçən hüddüdi xətlə ayrılan çanaq nahiyəsi

Klinik dar çanaq – forma və ya ölçüsünə görə dölün doğuş yollarından keçməsinə maneə törədən çanaq

Koksalgik çanaq (*p. coxalgica*) – uşaq yaşlarında keçirilmiş koksit nəticəsində asimmetrik daralmış çanaq

Köndələn daralmış çanaq (*p. transversocontracta*) – bütün köndələn ölçülərinin kiçilməsi ilə gedən anatomik dar çanaq

Qadınlarda kişi tipli çanaq (*p. feminina androidea*) – qadınlarda çanaq sümüklərinin qalınlaşması, qasıqaltı bucağın daha iti olması, aşağıya doğru daralmış quruluşu ilə fərqlənən simmetrik anatomik dar çanaq

Qıfabənzər çanaq (*p. infundibuliformis*) – girişdən çıxışa doğru düz ölçülərinin kiçilməsi ilə xarakterizə olunan anatomik dar çanaq

Lordoz çanaq (*p. lordotica*) – bel-oma nahiyəsinin lordozu ilə əlaqədar olaraq çanağa girişin düz ölçüsünün kiçilməsi ilə xarakterizə olunan dar çanaq

Osteomalyatik çanaq (*p. osteomalacica*) – osteomalyasiya zamanı qasıq bitişməsinin dimdik formada

Çanaq boşluğu

önə doğru çıxması, çanaq çıxışının, oturaq qaburların və büzdümün aşağı nahiyəsinin içəriyə doğru yerdəyişməsi nəticəsində formalaşmış anatomik dar çanaq

Sadə yastı çanaq (*p. simplex plana*) – bütün düz ölçüləri kiçilmiş yastı çanaq

Skoliotik çanaq (*p. scoliotica*) – onurğanın bel nahiyəsinin skoliozu nəticəsində meydana çıxmış çəp daralmış çanaq

Spondilolistetik çanaq (*p. spondylolisthetica*) – V bel fəqərəsinin sürüşməsi nəticəsində çanaq girişinin düz ölçüsünün kiçilməsi ilə xarakterizə olunan anatomik dar çanaq

Uşaq tipli çanaq – *bax*: infantil çanaq

Ümumi bərabər daralmış çanaq (*p. aequabiliter contracta*) – bütün ölçüləri praktik olaraq eyni qədər kiçilmiş anatomik dar çanaq

Ümumi daralmış yastı çanaq – bütün ölçüləri kiçilmiş, lakin düz ölçüləri daha artıq kiçilmiş anatomik dar çanaq

Yastı çanaq (*p. plana*) – köndələn və çəp ölçülərinin normal olduğu halda düz ölçülərin kiçik olması ilə xarakterizə olunan anatomik dar çanaq

Yuvenil çanaq (*p. juvenilis*) – *bax*: infantil çanaq

Çanaq boşluğu (*cavum pelvis*) – kiçik çanağın çanaqdaxili fassia ilə örtülmüş yuxarıdan qarın boşluğu ilə əlaqəli olan daxili sahəsi

Çanaq böyrəyi – 1) böyrəyin kiçik çanaqda yerləşməsindən ibarət distopiyası; 2) *bax*: metanefros

Çanaq çıxacağı (*exitilis pelvis*) – *bax*: çanağın aşağı aperturası

Çanaq girişi (*aditus pelvis*) – *bax*: çanağın yuxarı aperturası

Çanaq dibi (*fundus pelvis*) – çanağın aşağı aperturasını təşkil edən yumşaq toxumaların (çanaq və sidik-cinsiyyət diafraqmaları) məcmusu

Çanaq ləkələri – rentgenoqrammada adətən flebolit və çanaq dibi əzələlərinin vətərlərinin sesamoid sümüklərinin əmələ gətirdiyi dairəvi və ya oval formalı intensiv, kiçikölçülü tünd ləkələr

Çanaq oxu (*axis pelvis*) – üç düz ölçünün mərkəzlərini birləşdirən əyilmiş xətt

Çapıq (*cicatrix*) – dəri morfoloji elementlərinin sağalması nəticəsində əmələ gələn element

Atrofik çapıq (*c. atrophica*) – hər hansı bir səpginin yerində meydana gələn dəri səthindən hündürə qalxmayan ikinci morfoloji səpgi elementi

Çiçəkdən sonrakı çapıq (*c. post variolam veram*) – təbii çiçəyin dərin pustulalarının yerlərində əmələ gələn dairəvi formalı çapıq

İnfarktdan sonrakı çapıq (*c. post infarctum*) – hər hansı bir orqanın infarktı nəticəsində əmələ gələn çapıq

Mozaik çapıq (*c. mosaica*) – sifilis qaburlarının yerində əmələ gələn alabəzək rəngli çapıq

Çapıqlama (*cicatrissatio*) – qranulyasion toxumanın yetişməsi, çapığın əmələ gəlməsi prosesi

Çapıqlaşan pemfiqoid (*pemphigoidum cicatricale*) – sağaldıqdan sonra kobud çapıq qoyan qeyri-akontolitik pemfiqus

Çarlin sindromu (C. Charlin, Çili oftalmoloqu) – xəlbir labirintinin ilti-

habi xəstəlikləri zamanı burun-kir-pik sinirinin atipik nevrallyası

Çapma ritmi – ürəkdə ekstratonun olmasını bildirən auskultativ fenomen
Diastolik çapma ritmi – ekstratonun diastola zamanı qeydə alındığı çapma ritmi

Mədəcik çapma ritmi – *bax*: diastolik çapma ritmi

Mezodiastolik çapma ritmi (yun. *mesos* orta + *diastola*) – ekstratonun diastolanın ortasında qeydə alındığı diastolik çapma ritmi

Presistolik çapma ritmi – ekstratonun qulaqcığının yığılması ilə əlaqədar olaraq ürəyin I tonundan əvvəl eşidilməsindən ibarət diastolik çapma ritmi (natamam atriöventrikulyar blokada zamanı qeydə alınır)

Protodiastolik çapma ritmi (yun. *proton* əvvəl + *diastola*) – ekstraton diastolanın əvvəlində qeydə alınır (aorta və ağciyər kötüyü qapaqlarının müxtəlif vaxtlarda bağlanması ilə əlaqədar olaraq meydana çıxır)

Qulaqcıq çapma ritmi – *bax*: presistolik çapma ritmi

Sistolik çapma ritmi – ekstratonun mədəciklərin sistolası zamanı meydana çıxmasından və 1-ci tondan sonra eşidilməsindən ibarət çapma ritmi (His dəstəsinin keçiriciliyinin pozulması və bitişmə perikarditləri zamanı qeydə alınır)

Çarc sindromu – burun qanaxmaları, irinli-nekrotik rinit və sinuid, burun arakəsməsinin və balıqqulaqlarının dağılması, xroniki otit, nefrit və qlomerulonefritlə xarakterizə olunan xəstəlik

Çargeyşvili simptomu – adenoid hipertrofiyası olan uşaqlarda yumşaq damağın irəliyə doğru basılması

Çarlton fenomeni (W. Charlton, alm.

həkimi) – *bax*: səpginin sönmə fenomeni

Çarlz sindromu – *bax*: Aşer sindromu

Çarpayı dövriyyəsi – il ərzində faktiki açılmış bir çarpayıya düşən xəstələrin orta sayı (çarpayı fondunun istifadə göstəricisi)

Çarpayı funksiyası – *bax*: çarpayı dövriyyəsi

Çat (*fissura*) – məhdud bir nahiyədə dərinin elastikliyinə pozulması nəticəsində əmələ gələn ikincili morfoloji element

Çatlanmış qab simptomu – kəllədaxili təzyiğin yüksəlməsi zamanı kəllə sümüyünü perkussiya etdikdə alınan səsin çatı olan gil qaba tıqqıldatdıqda alınan səsi xatırlatması

Çaytakanı yağ (*oleum hippophaeae*) – çaytakanı bitkisindən alınan, tərkibində karotin, karotinoid, tokoferol və digər vitaminlər olan təbii yağ

Çəbennov tutucusu – qüzehli qişadan yad cismi xaric etmək üçün istifadə edilən alət

Çermak refleksi (J. N. Czermak, 1828-1873, Çex həkim və fizioloqu) – aşağı çənənin altında azan sinirin keçdiyi nahiyənin sıxılması zamanı nəbzın 1 dəqiqədə 8-10 vuruş azalmasından ibarət fizioloji refleks

Çərni müdaxiləsi (V. Czerny, 1842-1916, alm. cərrahı) – 1) böyrəklərə peritondanxaric müdaxilə zamanı çəp bel kəsiyi; 2) öd yollarında aparılan əməliyyatlar zamanı sağ qabırğa altından xəncərəbənzər çıxıntıya doğru aparılan çəp kəsik

Çərni simptomu (A. Czerny, 1863-1941, alm. pediatri) – kiçik xoreya zamanı uşaqlarda nəfəsalma zamanı qarnın ön divarının içəri çəkilməsi, diafraqmanın yuxarı qalxması

Çeşidlənmə meydançası – yaralıların

Çeşidləmə-təxliyyə hospitalı

təxliyyəsi üçün xüsusi təchiz olunmuş yer

Çeşidləmə-təxliyyə hospitalı – hospital bazanın tərkibinə daxil olan yaralı və xəstələri qəbul edərək çeşidləyən və təxliyyənin növbəti mərhələsinə hazırlayan, ehtiyacı olan yaralı və xəstələrə yerində yardım göstərən müalicə-təxliyyə hospitalı

Çəhrayı dəmrov (*pityriasis rosea*) – mərkəzi çəhrayı və kəpəklənən, ətrafı qırmızı və kəpəklənməyən

Çəhrayı xəstəlik – *bax*: pellaqra

Çəhrayı sızanaq (*acne rosacea*) – səthi qan damarlarının davamlı genişlənməsi nəticəsində üz dərisinin qızarması ilə təzahür edən xroniki dermatoz

Çəkiç (*malleus*) – orta qulağın təbil boşluğunda yerləşən qulaq sümükcüyü

Çəkiçbənzər barmaqlar (*digiti malleiformes*) – ayaq barmaqlarının aşıq-falanqa oynaqında bükücü, birinci falanqalararası oynaqlarda açıcı kontrakturası

Çənəaltı çuxur (*fossa mandibularis*) – gicgah sümüyündə aşağı çənə sümüyü başının girərək gicgah-aşağı çənə oynaqının əmələ gətirdiyi çökək

Çənəaltı üçbucaq (*trigonum submentale*) – boynun ön nahiyəsində ikiqarıncıqlı əzələnin ön qarıncıqları və dilaltı sümüyün cismi ilə məhdudlanan nahiyə

Çənəarxası çuxur (*fossa retromandibularis*) – boynun yuxarı hissəsində aşağı çənə sümüyü şaxələri və döş-körpücük-məməyəbənzər əzələ arxasında qulaqətrafi vəzilərin yerləşdiyi çökəklik

Çəp yarımkanal (*semicanalis obliquus*) – *bax*: aypara dəlik

Çəpgözlük bucağı – çəpgözün görmə xəttinin normal vəziyyətindən dərəcələrlə fərqlənmə ölçüsü

Çəpgözlük (*strabismus*) – gözün hərəkəti aparatının patologiyası olub, göz almalarından birinin digərinə nisbətən ümumi fiksə nöqtəsindən kənara baxması

Çərcivə yaragenişləndiricisi – cərrahi əməliyyatlar zamanı yara kənarlarını genişləndirmək üçün istifadə olunan alət

Çiban – *bax*: furunkul

Çifirizm – hər hansı bir otu və ya olduqca qatı dəmlənmiş çayı (çifir) içib keflənmək; çifirin qəbulu psixomotor oyanmaya səbəb olur

Çıxıq (*luxatio*) – oynaq sümüklərindən birinin oynaq səthinə nəzərən yer dəyişməsi

Anadangəlmə çıxıq (*l. congenita*) – oynaqın əmələ gəlməsində iştirak edən sümüklərdən birinin displaziyası nəticəsində əmələ gələn anadangəlmə çıxıqlar

Natamam çıxıq (*l. incompleta*) – oynaq başının oynaq çuxurundan qismən çıxması, yerini qismən dəyişməsi

Patoloji çıxıqlar (*l. pathologica*) – oynaqda hər hansı patoloji destruktiv dəyişikliyin nəticəsində əmələ gələn çıxıqlar

Tam çıxıq (*l. completa*) – oynaq başının oynaq çuxurundan tamamilə çıxaraq yerini dəyişməsi

Çij simptomu (V.F. Çij, 1855-1914, rus psixiatri) – baş-beynin üzvi xəstəlikləri və epilepsiya zamanı xəstənin gözünün donması və polad rəngdə olması

Çiquatera – *bax*: siqvaterra

- Çil** (*ephelides*) – əsasən günəş şüalarının təsiri altında artan müxəlif ölçülü və intensivlikli piqment ləkələri
- Çiləyici** – deqazasiya məhsulları çiləyərək deqazasiya və dezinfeksiya, həmçinin dezaktivasiya etmək üçün istifadə edilən aparat
- Çillaqa xəstəliyi** (J. Csillag) – *bax*: damcıyabənzər sklerodermiya
- Çin restorani sindromu** – tərkibində qlutamat natrium olan ədviyyatla zəngin qida qəbul etdikdə meydana çıxan döş qəfəsi nahiyəsində ağrı, mədə nahiyəsində yanğı, üzün hiperemiyası, yüngül başgicəllənmə, nəbz tezləşməsi və ürəkbulanması
- Çiver əməliyyatı** (D. Cheever, amer. cərrahı) – damaq badamcıqlarının boyun nahiyəsindən müdaxilə edilməklə xaric edilməsi cərrahi əməliyyatı
- Çiyin nöqtəsi** (*akromion*) – kürək sümüyünün akromial çıxıntısının xarici kənarının mərkəzində yerləşən antropometrik nöqtə
- Çiyin sindromu** (*syndromum brachiale*) – *bax*: bazu sindromu
- Çiyin-bilək sindromu** (*syndromum brachio-manuale*) – əsasən soltərəfli boyun osteoxondrozu spondiloartroz zamanı çiyin oynaqında ağrı nəticəsində hərəkət məhdudiyəti, əlin reflektor distrofiyası
- Çiyin-əzələ kanalı** (*canalis humeromuscularis*) – bazu sümüyü ilə üçbaşlı əzələnin başları arasında yerləşən mil siniri, bazunun dərin arteriya və venasının keçdiyi kanal
- Çlenov-Mak-Karti refleksi** (L.Q. Çlenov, 1895-1959, sov. nevropatoloq; D. J. McCarthy, amer. nevropatoloq) – *bax*: dorsal adduktor refleksi
- Çlenovun dorsal adduktor refleksi** (L.Q. Çlenov, 1895-1959, sov. nevropatoloq) – *bax*: dorsal adduktor refleksi
- Çoxbarmaqçılıq** – *bax*: polidaktiliya
- Çoxbucaqlı arterial həlqə** – *bax*: beynin böyük arterial dairəsi
- Çoxdüynlü toksiki zob** – qalxanvari vəzidə çoxsaylı düynlərin olması və funksiyasının artması ilə gedən simptomokompleks
- Çoxkəməralı exinokokk** – *bax*: *Alveococcus multilocularis*
- Çoxkəməralı exinokokkoz** (*echinococcosis multilocularis*) – *bax*: alveokokkoz
- Çoxölçülü diaqnoz** – *bax*: Kreçmerin çoxölçülü diaqnozu
- Çoxsaylı xoşxassəli vəzili-kistoz epiteloma** (*epithelioma multiplex benignum glandulosum cysticum*) – *bax*: adenoid kistoz epiteloma
- Çoxsaylı qığırdaq ekzostozu** (*exostoses cartilagineae multiplices*) – *bax*: çoxsaylı sümük-qığırdaq ekzostozları
- Çoxsaylı obliterasiyaedən panarteriit** (*panarteriitis multiplex obliterans*) – *bax*: Takayasu sindromu
- Çoxsaylı Prinql steatosistomasi** (J. J. Pringle, 1855-1922, ing. dermatoloq) – *bax*: steatosistomatoz
- Çoxsaylı səthi epiteloma** (*epithelioma multiplex superficiale*) – *bax*: multisentrik bazalioma
- Çoxsaylı steatosistoma** (*steatocystoma multiplex*) – *bax*: steatosistomatoz
- Çoxsaylı sümük-qığırdaq ekzostozları** (*exostoses ostocartilagineae multiplices*) – sümük böyüməsinin pozulması və deformasiyası ilə müşayiət olunan uzunborulu sümüklərin epifiz və diafizlərində çoxsaylı sümük-qığırdaq ekzostozlarının

Çoxsaylı vəzili-kistoz

əmələ gəlməsi ilə xarakterizə olunan irsi xəstəlik

Çoxsaylı vəzili-kistoz xoşxassəli epitelioma (*epithelioma multiplex benignum glandulosum cysticum*) – *bax*: adenoid kistoz epitelioma

Çoxsaylı zədələnmə – bir və ya bir neçə zədələyicinin təsirindən iki və ya daha artıq orqanın zədələnməsi

Çopra-Qupta sınağı (K. Chopra, hind həkimi və farmakoloqu; J. C. Gupta, hind həkimi) – *bax*: sürmə sınağı

Çöpçü (köh.) – boğazda qalmış sümük, qida qalıqları və s. çıxaran ara həkimi

Çubuqnüvəli neytrofil qranulosit (*granulocytus neutrophilus bacillo-nuclearis*) – nüvəsi dartılmış paxla, nal və ya “S” şəklində olan neytrofil qranulosit

Çuqayev reaksiyası – *bax*: Çuqayev sınağı

Çuqayev sınağı (L.A. Çuqayev, 1873-1922, sov. kimyaçısı) – xolesterinin sink xlorid və benzolla reaksiyaya girərək moruğu rəng əmələ gətirməsinə əsaslanan sınaq

Çurayev refleksi – piramid yolların zədələnmələri zamanı ayaqaltı dərinin dabandan barmaqlara doğru qıcıqlandırılması nəticəsində ayaq barmaqlarının bükülməsi

D

D trisomiyası (sin. Patau sindromu) – D xromosom qruplarından birinin trisomiyası nəticəsində mikrosefaliya, diş əti və yuxarı dodağın bitişməməsi, ürək qüsurlarından ibarət kompleks inkişaf anomaliyası

Da Kosta sindromu (J. d'Acosta, 1539-1600, isp. rahib) – dağ xəstəli-

yinin ağır təzahürlərinin kompleksi – tənqəfəslik, sianoz, bayılmalar, görmə və eşitmə pozğunluqları

Daban (*calx*) – ayağın dabayaq nöqtələrindən biri, əsasını daban qabarı təşkil edən ayağın arxaya çıxan hissəsi

Daban mahmızı (*calcar calcaneum*) – daban sümüyünün aşağı və ya arxa səthində inkişaf edən sümük toxuması

Dad paresteziyası (*paraesthesia gustatoria*) – spontan yaranan xoşagəlməz dad hissiyyatı

Dağ qoşunları – dağlıq yerlərdə döyüş əməliyyatları aparmaq üçün xüsusi təlim keçmiş ümumqoşun, artilleriya, mühəndis və digər hissə və birləşmələr (dağ qoşunlarının tərkibində dağ xizəkçiliyi, qayaya dırmaşan, yük daşıyan və s. hissələr də ola bilər)

Dağ-sanitar nəqliyyatı – dağlıq ərazilərdə yaralı və xəstələri təxliyyə etmək üçün xüsusi nəqliyyat vasitələri

Daxili alın hiperostozu sindromu (*syndromum hyperostosis frontalis internae*) – *bax*: Morqani sindromu

Daxili dənəvər lövhənin zolağı (*stria laminae granularis internae*) – baş beyin qabığında horizontal yerləşmiş miyelin liflərin toplanması

Daxili drenaj – yığılmış mayenin hər hansı boşluqlu orqana və piy toxumasına axıdılması

Daxili hüceyrə kütləsi – *bax*: embrioblast

Daxili qasıq halqası (*anulus inguinalis internus*) – *bax*: dərin qasıq halqası

Daxili qulağın kisəciyi – daxili qulağın zarlı labirintinin hissəsi

Daxili qulaq (*auris interna*) – qulağın gicgah sümüyünün daşlıq hissəsin-

də yerləşən, sümük və zarlı labirint-dən ibarət hissəsi

Daxili qulaq dəliyi (*porus acusticus internus*) – daxili qulaq keçəcəyinə gedən, gicgah sümüyü piramidasının arxa səthindəki üz, ara, dəhliz-ilibiz sinirlərinin, labirint damarlarının keçdiyi dəlik

Daxili qulaq keçəcəyi (*meatus acusticus internus*) – daxili qulağın ara sinir, eşitmə siniri, üz siniri, daxili qulaq arteriyası və venasının keçdiyi hissəsi

Daxili qulaq keçəcəyi sindromu (*syndromum meatus acustici interni*) – gicgah sümüyü piramidası nahiyəsində şişlər və zədələnmələr zamanı mimik əzələlərin birtərəfli periferik iflici, eşitmə və vestibulyar analizatorun qıcıqlanması zəifliyi və qulaqda küy

Daxili orqanların anomaliyaları ilə gedən telekant – *bax*: Opits sindromu

Daxili spiral şırım (*sulcus spiralis internus*) – təbilkənarı dodağı və sümük spiral səhifənin dəhliz kənarının dodağını ayıran şırım

Daxili tunel (*cuniculus internus*) – *bax*: Korti tuneli

Daxili yuxu arteriyasının şırımı – *bax*: yuxu şırımı

Daimi böyrək – *bax*: metanefros

Dairə hərbi hospitalı – dairə tibb xidmətinin müalicə-profilaktika işində aparıcı rol oynayan və birbaşa dairə tibb xidməti rəisinə tabe olan hospital

Daimi hərbi-sanitar qatar – yaralı və xəstələri döyüş zonası tibb müəssisələrindən hərbi hospitalara təxliyyə etmək üçün xüsusi qatar^[SEP]**Dairəvi kraniotomiya** (*craniotomia circularis*) – *bax*: Bauer əməliyyatı

Dairəvi pəncərə (*fenestra rotunda*) – *bax*: ilbiz pəncərəsi

Daknomaniya (*dacnomania*; yun. *dakno* dişləmək + *maniya*) – ətrafdakıları dişləməkdən ibarət sarışan cəhd

Dakrioadenit (*dacryoadenitis*; *dakrio-* + yun. *aden* vəz + *-it*) – göz yaşı vəzisinin iltihabı

Dakrioblenoreya (*dacryoblenorrhoea*) – göz yaşı vəzisi və göz qapağının iltihabı

Dakriofleqmoneya (*dacryophlegmonia*) – göz yaşı kisəsinin fleqmonası

Dakriohemorreya (*dacryohaemorrhoea*) – göz yaşı ilə qanın axması

Dakriokanalikulit – *bax*: kanalikulit

Dakriolit (*dacryolithus*) – göz yaşı daşı

Dakriops (*dacryops*) – göz yaşı vəzisi və ya onun axarının retensiyon sistemi

Dakrioreya (*dacryorrhoea*) – göz yaşının axmasının artması

Dakriosistektomiya (*dacryocystectomy*) – göz yaşı kisəsinin çıxarılması əməliyyatı

Dakriosistit (*dacryocystitis*) – göz yaşı kisəsinin iltihabı

Kəskin dakriosistit (*d. acuta*) – *bax*:

kəskin irinli peridakriosistit

Fleqmonoz dakriosistit (*d. phlegmonosa*) – *bax*: kəskin irinli peridakriosistit

Dakriosistoblenoreya (*dacryocystoblenorrhoea*) – göz yaşı kisəsi və göz yaşı qapağının iltihabı

Dakriosistoetmoidostomiya (*dacryocystoethmoidostomia*; *dakriosisto-* + anat. *os ethmoidale* xəlbir sümüyü + yun. *stoma* dəlik) – göz yaşı axarının qarşısında maneə yarada biləcək ehtimala görə xəlbir sümüyü labirintinin müəyyən hissəsini xaric etməklə icra olunan dakriosistorinostomiya

Dakriosistoqrafiya

Dakriosistoqrafiya (*dakriosisto-* + yun. *grapho* yazmaq, təsvir etmək) – göz yaşı kisəsinin müayinə metodu

Dakriosistorinostomiya (*dacryocystorhinostomia*; *dakriosisto-* + yun. *rhis*, *rhinos* burun + *stoma* dəlik) – göz yaşı kisəsi ilə burun boşluğu arasında göz yaşını burun boşluğuna axıdan yolu açmaq üçün icra olunan cərrahi əməliyyat

Daxili dakriosistorinostomiya (*d. interna*) – *bax*: endonazal dakriosistorinostomiya

Endonazal dakriosistorinostomiya (*d. endonasalis*) – burun boşluğu tərəfindən icra edilən dakriosistorinostomiya

Xarici dakriosistorinostomiya (*d. externa*) – dəri kəsiyindən həyata keçirilir: göz yaşı kisəsi sahəsində

Dakriosistosele (*dacryocystocele*) – göz yaşı kisəsinin qabarması

Dakriosistostomiya (*dacryocystostomia*) – göz yaşı kisəsinin açılması əməliyyatı

Dakriosistotenozis (*dacryocystostenosis*) – göz yaşı kisəsinin stenozu

Dakriosist (*dakrio-* + yun. *kystis* kisə) – göz yaşı kisəsinin iltihabı

Daktil- (daktilo-; yun. *daktylos* barmaq) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “barmaqlara aid” mənasını verir

Daktilalgiya (*dactylalgia*; *daktil-* + yun. *algos* ağrı) – barmaqlarda ağrı

Daktilion (*dactylion*; yun. *daktylos* barmaq) – *bax*: barmaq nöqtəsi

Daktilit (*dactylitis*) – sümüklərin qalınlaşması və destruksiyası, şişkinlik, hərəkət zamanı ağrı, bəzən abses və fistulaların əmələ gəlməsi ilə xarakterizə edilən barmaq falanqalarının vərəm mənşəli iltihabı

Daktilokampozodiniya (*dactylocamposodynia*) – barmaqların ağrılı bükülməsi

Daktiloqrafiya (*dactylographia*) – barmaq izlərinin qeyd alınması

Daktiloqram – barmaqların izi

Daktiloqripoz – barmaqların anadangəlmə ayrılığı

Daktilomeqaliya (*dactylomegalia*; *daktilo-* + yun. *meqas*, *meqalu* böyük) – inkişaf anomaliyası: əl və/və ya ayaq barmaqlarının həddindən artıq böyük olması

Daktiloskopiya (*daktilo-* + yun. *skopeo* baxmaq, gözdən keçirmək) – barmaq izlərinin tədqiqi

Daktilospazm (*dactylospasmus*) – əl və ya ayaq barmaqlarının bir və ya bir neçəsini əhatə edən ani qıcolmalar

Daktiloz – sindaktiliyanın cərrahi korreksiyası

Daktinomisin (*dactinomycinum*) – şiş əleyhinə təsir göstərən antibiotik

Daktilologiya (*daktilo-* + yun. *logos* söz) – lal-karların əl (barmaq, daktil) əlifbasının köməyi ilə ünsiyyət vasitəsi

Dalağın zədələnməsi – qarın boşluğunun dəlib-keçən odlu silah yaralanmalarında baş verir

Dalaq indeksi – *bax*: dalaq malyariya indeksi

Dalaq sinusu (*sinus lienis*) – dalağın orqandaxili venoz sisteminin genişlənməmiş başlanğıc hissələrinin ümumi adı

Dalrimpil simptomu (J. Dalrymple, 1804-1852, ing. oftalmoloqu) – yuxarı göz qapağının retraksiyası nəticəsində göz yarığının genəlməsi səbəbindən göz almasının qabarıq görülməsi

Daltonizm (*daltonismus*; J. Dalton,

1766-1844, ing. kimyaçı və fiziki) – rəng korluğu; qırmızı və yaşıl rəngləri ayırd edə bilməməklə xarakterizə olunur

Dalton-Seydellin papulyoz dəri musinozu – *bax*: dərinin papuloz musinozu

Damaq yarığı (*palatoschisis; palatum fissum, uranoschisis*) – inkişaf anomaliyası: damağın orta xətt boyunca ikiyə bölünməsi nəticəsində ağız və burun boşluğu arasında əlaqənin olması

Damaq (*palatum*) – ağız boşluğunu burun boşluğu və qırtlağın burun hissəsi ilə ayıran üfqi arakəsmə
Sərt damaq – yuxarıdan və aşağıdan selikli qişa ilə örtülmüş, damağın ön 1/3-ni təşkil edən, sümük əsası olan hissəsi

Sümük damaq (*p. osseum*) – üst çənənin damaq çıxıntısı ilə damaq sümüklərinin horizontal səhifəsinin birləşməsindən yaranan sərt damağın sümük əsası

Tağabənzər damaq – zirvəsi itibucaq şəklində olan damaq

Yumşaq damaq (*p. molle*) – sərt damağın davamı

Damaq dilçəyi – selikli qişanın dublikaturasından yaranan, daxilində fibroz səhifə və dilçək əzələsi olan yumşaq damağın çıxıntısı

Damaq pərdəsi (*velum palatinum*) – *bax*: yumşaq damaq

Damaq-dil qövsü (*arcus palatoglossus*) – yumşaq damaqdan dilin kökünün yan səthinə gedən və öndən badamcıq çuxuru ilə məhdudlaşan, udlağın yan divarının selikli qişa büküşü

Damaq-udlaq qövsü (*arcus palatopharyngeus*) – yumşaq damaqdan udlağın yan divarına gedən və arxa-

dan badamcıq çuxuru ilə məhdudlaşan, udlağın yan divarının selikli qişasının büküşü

Damar (*vas*) – tərkibində qan və ya limfa hərəkət edən boruşkilli törəmə

Aparıcı limfatik damar (*v. lymphaticum efferens*) – limfanı limfatik düyündən aparən limfa damarı

Damar damarları (*v. vasorum*) – arteriya və venaların divarlarında şaxələnmiş xırda qan damarları

Gətirici limfatik damar (*v. lymphaticum afferens*) – limfanı limfatik düyünə gətirən limfa damarı

Kollateral damar (*v. collaterale*) – əsas qan dövranından əlavə qan damarı

Limfatik damar (*v. lymphaticum*) – mənfəzindən limfa axan damar

Damar çatışmazlığı (*insufficiencia vascularis*) – arterial təzyiqin aşağı düşməsi nəticəsində orqan və toxumaların qan təchizatının pozulması ilə xarakterizə olunan hal

Damar fistul simptomu – *bax*: Migind simptomu

Damar xalı (*naevus vasculosus*) – *bax*: hemangioma

Damardaxili disseminə olunmuş laxtalanma – mikrosirkulyasiyanın pozulması, toxuma hipoksiyasına səbəb olan damar daxilində həll olmayan fibrinin yaranması, trombotik və hemolitik sindromun yaranması

Damardaxili oksigenasiya – qanın transfuziyasından öncə oksigenlə zənginləşdirilməsi və ya oksigenin mikroemulsiya şəklində bilavasitə qan damarına yeridilməsi ilə aparılan oksigen terapiyası üsulu

Damardaraldıcı vasitələr (*vasoconstrictiva*) – damar divarının tonusunu

Damargenəldici vasitələr

artıran və damar mənəfəzini daraldan dərman vasitələri (məs., meza-ton, noradrenalin)

Damargenəldici vasitələr (*vasodilatantia*) – damar tonusunu aşağı salaraq damar mənəfəzini genəldən dərman vasitələri

Damarların dilatasiyası – *bax*: vazodilatasiya

Damarların sklerotik okklüziyası (*occlusio vasorum sclerotica*) – *bax*: obliterasiyaedən ateroskleroz

Damarlı qişanın qopması (*ablatio choroideae*) – gözün torlu qişasının damarlı qişasından qopması (məs., göz almasında aparılan cərrahi əməliyyatlar zamanı təsadüf olunur)

Damarlı qişanın progressivləşən atrofiyası – *bax*: xoriodermiya

Damar-trofiki nevropatiya (*neuropathia angiotrophica*) – *bax*: angiotrofonevroz

Damcı (*guttae*) – farmasiyada: damcılarla dozalanən maye dərman forması

Damcıölçən – aptekdə dərmanların hazırlanması zamanı damcıların sayılması üçün istifadə olunan standart pipet; daxili diametri 0,6 mm, xarici diametri 3 mm-ə bərabərdir

Damcışəkilli sklerodermiya (*sclerodermia guttata*) – gövdənin yuxarı nahiyələrində çoxsaylı xırda, dairevi, bir qədər basılmış, parıltılı ağ ləkələrlə təzahür edən ocaqlı sklerodermiyanın bir növü

Damcışəkilli ürək – *bax*: astenik ürək

Damuazo xətti (L. H. C. Damoiseau, 1815-1890, frans. həkimi) – *bax*: Ellis-Damuazo-Sokolov xətti

Danbolt-Kloss sindromu (N. Danbolt, norveç dermatoloqu; K. Closs, norveç həkimi) – *bax*: enteropatik akrodermatit

Danini-Aşner refleksi (G. Dagnini, 1866-1928, ital. həkim; B. Aschner, 1883-1960, avstr. ginekoloq) – *bax*: göz-ürək refleksi

Danini-Aşner üsulu – *bax*: Aşner üsulu

Danışığın ləng inkişafı sindromu – ilk deyiləsi sözdün digər sözlərdən sonra deyilməsi, bəzən xəstələrin danışıqının ayrı-ayrı sözlərdən ibarət olması, daha ağır formalarda isə danışıq əvəzinə əl hərəkətləri ilə fikrin bildirilməsi

Danışiq embolu – motor afaziyası zamanı xəstə tərəfindən dəfələrlə təkrar olunan söz və ya qısa söz birləşməsi

Dar aorta – aortanın bütün uzunluğu boyunca daralmasından ibarət inkişaf anomaliyası

Daraqüstü qüsür – *bax*: mədəciklərarası çəpərin suprakristal qüsuru

Darsonval – periferik sinir uclarına yüksək tezlikli cərəyanın təsiri ilə müalicəvi effekt verən aparat

Darsonvalizasiya (J. A. d'Arsonval, 1851-1940, frans. fizioloq və fizik) – yüksək tezlikli cərəyanla müalicə
Ümumi darsonvalizasiya – xəstənin bədənində zəif impulsiv yüksək tezlikli elektromaqnit sahəsi ilə təsir edilməsi

Yerli darsonvalizasiya – xəstənin bədəninin ayrı-ayrı sahələrinə yüksək tezlikli və gərginlikli zəif impulslarla təsir edilməsi

Darvin qabarcığı (Ch. Darwin, 1809-1882, ing. naturalisti) – qulaq seyvani qıvrımının arxa hissəsinin ön kənarındakı çıxıntı

Darye xəstəliyi (J. Darier, 1856-1938, frans. dermatoloqu) – əsasən dəri bükükləri nahiyəsində follikulyar

hiperkeratotik seboreyalar şəklində təzahür edən irsi xəstəlik

Daş ürək – ürəyin sistola fazasında dayanması

Daşın xaric edilməsi (*lithotomia*) – konkrementin xaric edilməsi məqsədilə sidik kisəsinin açılması cərrahi əməliyyatı

Daşıyıcılıq – orqanizmin heç bir klinik əlaməti olmadan patogen mikro-orqanizmləri ətraf mühitə verməsi

Daşlı dəlik (*foramen petrosum*) – əsas sümüyün böyük qanadlarında oval və qılıçlıq dəliyin arasında yerləşən daimi olmayan dəlik

Daşlı zob – *bax*: Ridel strumiti

Daşlıq-təbil yarığı (*fissura petrotympanica*) – *bax*: Qlazer yarığı

Dat (dxat) sindromu – sperma xaric olduqdan sonra özündə zəiflik yaranmasından qorxu

Daun sindromu (J. Down, 1828-1896, ing. həkimi) – 21-ci cüt xromosomların üçləşməsi ilə gedən genetik xəstəlik

Davamlı simmetrik akrosianoz – *bax*: idiopatik akrosianoz

Davidson simptomu (H. Davidsohn, 1842–1911, alman həkimi) – haymor cibinin şişləri, haymorit zamanı diafanoskopiyə aparıldıqda bəbəyin işıqlanmasının azalması

Dazlaşma (*alopecia*) – *bax*: alopesiya

DDL sindromu – disseminə olunmuş damardaxili laxtalanma sindromu

De Kerven xəstəliyi (F. de Quervain, 1868-1940, İsveçrə cərrahi) – *bax*: yarıməkəskin tireoidit

De Kervenin qranulematoz zobu (F. de Quervain) – *bax*: yarıməkəskin tireoidit

Deaktivasiya (*deactivatio*) – 1) fəaliyyətdən salma, aktivliyin itirilməsi; 2) müxtəlif cismlərdən, obyektlər-

dən radioaktiv maddələrin kənar edilməsi

Deanimasiya (köh. *deanimatio*; *de-* + lat. *animatio* canlılıq, canlanma) – *bax*: beyin ölümü

Deareasiya (*de-* + yun. *aer* hava) – oksigen və digər qazların mayelərdən çıxarılması

Debillik (*debilitas*; lat. *debilis* zəif, bacarıqsız) – ağıl kəməliyi ilə gedən ruhi xəstəlik

Debre-Fibiger sindromu (A. R. Debre, frans. pediatri: J. A. G. Fibiger, 1867-1928, danim. patoloqu) – *bax*: duz itkili adrenogenital sindrom

Debre-Mari xəstəliyi (K. Debre, J. Marie, frans. pediatrları) – ilk 10 gün ərzində tutmaşəkilli ağrılar, laringit və öskürəklə gedən, sonrakı günlərdə isə hərarətin yüksəlməsi, ağsağı ətraf və onurğa əzələlərinin süst iflici ilə xarakterizə olunan epidemik sindrom

Defekasiya (*defaecatio*; lat. «təmizlənmə, boşaldılma») – yoğun bağırsağın distal hissəsinin boşalması

Defeminizasiya (*defeminisatio*) – oğlanlarda qadın əlamətləri və davranışlarının aradan qaldırılması prosesi

Deferentektomiya (*deferentectomy*; sin. vazektomiya) – toxumçıxarıcı axarın xaric edilməsi əməliyyatı

Deferentit (*deferentitis*; anat. *ductus deferens* toxumçıxarıcı axar) – toxumçıxarıcı axarın iltihabı

Defibrilyasiya (*defibrillatio cordis*) – ürək əzələsinə elektrik impulsun təsiri nəticəsində hərəkətinin bərpa edilməsi

Defibrilyator – ürək ritminin pozulmalarını aradan götürmək üçün (paroksizmal taxikardiya, mədəcik və qulaqcıqların fibrilyasiyası və

Defibrinasiya sindromu

səyirməsi zamanı) ürəyə qısamüddətli, yüksəkərginlikli elektrik cərəyanı ilə təsir etmək üçün cihaz

Defibrinasiya sindromu – *bax*: damardaxili disseminə olunmuş lax-talanma

Defibrinizasiya (*defibrination*) – qandan fibrinin (qan plazmasının zülallarından biri) xaric edilməsi

Definitiv böyrək – *bax*: metanefros

Deformasiya edən xondrodisplaziya (*chondrodysplasia deformans*) – *bax*: çoxsaylı sümük-qığırdaq ekzostozları

Deformasiya edən osteoartroz – tədricən inkişaf edən, əsasən iri və distal falanqalararası oynaqların zədələnməsi nəticəsində günün sonuna doğru ağrının artması ilə gedən xəstəlik

Deformasiya edən ostoz (*ostosis deformans*) – bud və qamış sümüklərinin, fəqərənin və kəllə sümüyünün deformasiyası, hiperostozu, qalınlaşması və əyilməsi ilə xarakterizə olunan xəstəlik

Deformasiya edən spondilyoz (*spondylosis deformans*) – *bax*: spondilyoz

Deformasiya edən yaralı-mutilirasiya **edən akropatiya** (*acropathia ulceromutilans et deformans*) – *bax*: yaralı mutilirasiyaedən ailəvi akropatiya

Defunksianilizasiya (*defunctionalisatio*) – hər hansı bir orqanın funksiyasını itirməsi

Degenerasiya (*degeneratio*, lat. *degenero* yenidən doğulmaq) – 1) biologiyada – sadələşdirmə, əks inkişaf prosesi; 2) *bax*: distrofiya

Degenerativ pannus (*pannus degenerativus*) – hər hansı bir ağır xəstəliyin nəticəsində (məs., qlaukoma,

tor qişanın qopması) kor olmuş xəstələrdə buynuz qişanın distrofik bulanıqlaşması

Deqmisid (*degmucidum*) – detergent tərkibli antiseptik maddə

Dehidratasiya (*dehydratio*; *de-* + *yun. hydor* su, maye) – 1) neyrocərrahiyyədə beyin cərrahi əməliyyatları və kəllədaxili təzyiqin müalicəsi zamanı saluretiklərin, hipertonik məhlulların və digər preparatların tətbiqi ilə baş beyin həcminin azaldılması metodu; 2) orqanizmdə suyun miqdarının azalması

Dehidroepiandrosteron (*dehydroepiandrosteronum*) – kişilərin sidiyindən ifraz olunan androgen

Dehidroxol turşusu (*acidum dehydrocholicum*) – **ödqovucu təsirli maddə**

Deja vu (frans. «artıq görülən») – hal-hazırda gördüyü, eşitdiyi hadisənin əvvəllər baş verdiyini hiss etmək

Dejerin sindromu (J. J. Dejerine, 1849–1917, frans. nevroloq və anatom) – qulaqda güclü ağrı, lamisənin dilin ön 2/3-də pozulması, dildə herpetik səpgilər və qulaq sığalığı nəhiyəsində hissiyyatın pozulması

Dekalsifikasiya (*decalcificatio*; *de-* + *lat. calcium* kalsium) – sümüklərdən və ya dişlərdən kalsium duzlarının çıxarılması

Dekalvasiya **edən follikulit** (*folliculitis decalvans*) – *bax*: Kenko xəstəliyi

Dekamin (*decaminum*) – göbələk əleyhinə təsir göstərən preparat

Dekantasiya – çöküntüdə mayenin ayrılması

Dekanyulyasiya (frans. *decanulation*) – traxeostomik borunun traxeyadan xaric edilməsi

Dekapitasiya (*decapitatio*; *de-* + *lat.*

caput, capitis baş) – mamalıqda: patoloji doğum zamanı dölün başının bədəndən ayrılması

Dekapsulyasiya (*decapsulatio*) – hər hansı orqanın kapsulunun xaric edilməsi cərrahi əməliyyatı

Dekompozisiya (*decompositio*; *de-* + lat. *compositio* yığıma, quraşdırma) – *bax*: atrepsiya

Dekompresiya (*de-* + lat. *compressio* sıxma, sıxılma) – insanı əhatə edən mühitdə barometrik təzyiğin kəskin azalması

Dekortikasiya (*decorticatio*; *de-* + lat. *cortex, corticis* qabıq) – 1) baş beyin yarımkürələri qabığının xaric edilməsi və ya funksional olaraq kənarlaşdırılması (hissəvi dekortikasiya neyrocərrahiyyədə bəzi xəstəliklərin müalicəsində tətbiq olunur); 2) geniş mənada – hər hansı bir orqanın qabıq (kortikal) qatının xaric edilməsi

Dekstrokardiya (*dextrocardia*) – inkişaf anomaliyası: ürəyin, bədənin orta xəttinə nisbətən sağ tərəfdə yerləşməsi

Deqazasiya – təhlükəli kimyəvi maddələrin zədələnmiş obyektədən kənar edilməsi və ya zərərsizləşdirilməsi tədbirləri

Hissəvi deqazasiya – hərbi texnikanın səthinin (xidmət zamanı insanların təmasda olduğu hissəsinin) deqazasiyası

Öz-özünə deqazasiya – *bax*: təbii deqazasiya

Tam deqazasiya – hərbi texnikanın səthinin, silahların zədələnməmiş ərazidə xüsusi texniki vasitələrlə deqazasiyası

Təbii deqazasiya – təbii amillərin (günəş şüası, külək, yağış) təsiri nəticəsində ərazidə və müxtəlif əş-

yaların səthindəki zəhərləyici maddələrin təbii zərərsizləşdirilməsi

Deqazasiya maşınları – zəhərlənmiş silahın, texnikanın, nəqliyyatın, geyimin, mühafizə vasitələrinin, müdafiə qurğularının, ərazinin deqazasiyası, dezaktivasiyası və dezinseksiyası üçün mexaniki vasitələr

Deqazasiya məhlulları – deqazasiyada istifadə olunan məhlullar (dixloretan mayesi, 10%-li dixloramin maddəsi, 5%-li heksaxlormelamin maddəsi və s.)

Deqazasiya məntəqəsi – hərbi birləşmələrin kimyəvi müdafiə hissələrində açılmış deqazasiya və dezinseksiya alətləri ilə təchiz olunmuş məntəqə

Deqazasiya paketi – zəhərlənmiş bədənin dəri örtüyünü, geyimi, digər ləvazimatları zəhərləyici maddələrdən təmizləmək üçün nəzərdə tutulmuş maddələr toplusu

Deqos – **Lort-Jakob xəstəliyi** (R. G. Degos, frans. dermatoloqu; J. L. Lortat-Jacob, frans. cərrahı) – *bax*: diffuz ziyilli piqmentli displaziya

Delbanko xəstəliyi (E. Delbanco, 1869-1935, alm. dermatoloqu) – *bax*: Fordays xəstəliyi

Delbanko-Divans xəstəliyi – *bax*: Fordays xəstəliyi

Delbe-Pertes sınağı (P. L. E. Delbet, 1861-1925, frans. cərrahı; G. C. Perthes, 1869-1927, alm. cərrahı) – *bax*: Marşev sınağı

Dele-Heller xəstəliyi (K. J. P. Dohle, 1855-1928, alm. patoloqu; A. L. G. Heller, 1840-1913, alm. patoloqu) – *bax*: sifilitik aortit

Deley-Deniker sindromu (J. P. L. Delay, frans. həkimi; P. Deniker,

Delinkvent davranış

frans. nevropatoloq və psixiatr) – *bax*: neyroleptik sindrom

Delinkvent davranış (lat. *delictum* xata, yaramaz hərəkət, ing. *delinquency* cinayət, qəbahət) – yeniyetməlik dövründə kobud hərəkətlər, evdən qaçma, xoşagəlməz hərəkətlər, o cümlədən narkotik maddələrə, alkoqola, siqaretə meyillilik

Delirioz sindrom (*syndromum deliriosum*) – *bax*: deliriya

Deliriya (*delirium*; lat. dəlilik, ağılsızlıq) – hərəki oyanıqlıq, obrazlı sayıqlama ilə müşahidə olunan, görmə və eşitmə hallüsinasiyaları ilə gedən huşun hallüsinator tutqunlaşması

Alkoqol deliriya (*d. alcoholicum*) – deliriya formasında keçən və ataksiya, çox tərləmə, taxikardiya, arterial təzyiğin oynaması, əzələ hipotoniyası ilə müşayiət olunan kəskin alkoqol psixoz

Damar deliriyası (*d. vasculare*) – cerebral damar xəstəliklərində yaranan və əsasən gecə vaxtlarında təzahür edən deliriya

Epileptik deliriya (*d. epilepticum*) – epilepsiyanın nadir hallarda baş verən, oddan, tüstüdə, yangından qorxu ilə əlaqədar meydana çıxan psixoloji vəziyyət

İnfeksiyon deliriya (*d. infectiosum*) – kəskin infeksiyalar zamanı tez-tez baş verən simptomatik psixoz

İnisiyal deliriya (*d. initiale*; lat. *initialis* başlanğıca aid, ilkin) – yoluxucu xəstəlik zamanı bədən temperaturu yüksəlmədən əvvəl inkişaf edən deliriya

Kəskin deliriya – fasiləsiz hərəki aktivlik, huşun dərin tutqunlaşması, hallüsinasiyalar, hipertermiya, hiperazotemiya, susuzlaşma, trofiki

pozğunluqlarla (şizofreniya zamanı rast gəlinən hal) müşahidə olunan və bir neçə saatdan 3-5 günə qədər davam edən deliriya

Qızdırma (*d.febrile*) – yoluxucu xəstəlik zamanı yüksək bədən temperaturu dövründə yaranan deliriya
Travmatik deliriya (*d.traumaticum*) – daha öncə keçirilmiş kəllə-beyin travması ilə bağlı olan və travmanın şəraitini əks etdirən səhnə hallüsinasiyalarının üstünlük təşkil etməsi ilə xarakterizə olunan deliriya

Demand-stimulyasiya (ing. *demand* tələb, ehtiyac) – *bax*: ürəyin «tələbata görə» stimulyasiyası

Demand-kardiostimulyator (ing. *demand* tələb, ehtiyac) – *bax*: gözləyən elektrokardiostimulyator

Demarkasiya xətti (*linea demarcativonis*) – patologiyada: ayırıcı xətt, hüdudi xətt

Demarke simptomu (J.N. Demarquay, 1814-1875, frans. cərrah) – traxeyanın sifilisinin mümkün əlaməti: danışıq və udma zamanı qırtlağın sallanması

Demaskulinizasiya – kişi cinsi əlamətlərinin itirilməsi

Demensiya (*dementia*; *de-* + lat. *mens, mentis* ağıl, dərrakə) – *bax*: ağıl kəməliyi

Demielinizasiya (*demyelinisatio*) – sinir liflərinin mielin qişasının dağılması

Demilitarizasiya – silahların, silahlı qüvvələrin, hərbi istehkamların, hərbi sənayenin tam və ya qismən ləğv edilməsi

Deminerlizasiya (*demineralisatio*) – tibdə: bütün orqanizmdə və ya sümük toxumasında mineralların (xüsusən kalsium duzlarının) miqdarının azalması

Demofobiya (*demophobia*; yun. *demos* xalq, camaat + *fobiya*) – böyük insan kütləsindən patoloji qorxu

Demon-Meygs sindromu (J. O. A. Demons, 1842-1920, frans. cərrah; J. V. Meigs, 1892-1963, amer. cərrah) – *bax*: Meygs sindromu

Demonofobiya (*daemonophobia*; yun. *daimon* pis ruh + *fobiya*) – pis ruhlardan, şeytandan patoloji qorxu

De Morsye sindromu (De Morsier Georges, isveçrəli nevropatoloq və psixiatr) – sensor və motor pozğunluqları simptomokompleksi olub, zəhərlənmələr, zədələnmələr, anadangəlmə qüsurlar və beynin diensefal hissəsinin iltihabı zamanı görmə sinirinin hipoplaziyası və septiko-optik displaziya ilə xarakterizə olunur

Dempinq-sindrom (ing. *dumping* düşmə, tullama) – əməliyyat olunmuş mədənin ümumi zəiflik, arterial təzyiqin enməsi, əzələ hipotoniyası ilə müşayiət olunan xəstəliyi

Dendi əməliyyatı (W. E. Dandy, 1886-1946, amer. neyrocərrah) – 1) üçlü sinirin xroniki nevralgiyası zamanı ənsə nahiyəsindən müdaxilə etməklə üçlü sinirin hissi kökünün beyin körpüsü nahiyəsində kəsilməsi cərrahi əməliyyatı; 2) hipersekretor formalı açıq hidrosefaliya zamanı beyin mədəciklərinin damar kələfinin koaqulyasiyası cərrahi əməliyyatı

Dendi nöqtəsi (W. E. Dandy) – baş-beynin yan mədəciyinin arxa buynuzunun punksiya edilməsi üçün nöqtə (xarici ənsə qabarından 3,0 sm yuxarıya və 3,0 sm xaricə doğru)

Dendi- Razdolski simptomu (W. E. Dandy, Razdolski İ.Y. 1890-1962,

sov. nevropatoloqu) – onurğa beynin aşağı şöbələrinin və at quyruğu nahiyəsinin ekstremitullar şışləri zamanı xəstənin horizontal vəziyyətində spontan kökcük ağrılarının artması, oturduqda və ya ayaq üstə durduqda isə ağrının azalması

Dendi sxemi (W. E. Dandy) – kəllə sümüyündə baş-beyin mədəciklərin proyeksiyasını müəyyən etmək üçün kranioserebral topoqrafiyanın sxemi

Dendi simptomu (W. E. Dandy, 1886-1946, amer. neyrocərrah) – bel-oma radikuliti zamanı IV bel – I oma fəqərələri səviyyəsində paravertebral nahiyəyə çəkiqlə vurduqda oturaq sinirin gedişi boyunca qısamüddətli ağrının meydana gəlməsi

Dendi ventrikulosisternostomiyası (W. E. Dandy) – okklüzion hidrosefaliya zamanı beyin-onurğa beyni mayesinin III mədəcikdən subaraxnoidal sahəyə axmasını təmin etmək üçün III mədəciyin dibinin perforasiyası cərrahi əməliyyatı

Dendinin boyaq sınağı (W.E. Dandy) – okklüzion, arezorbktiv və hipersekretor hidrosefaliya zamanı baş beynin yan mədəciyinə yeridilmiş boyaq maddəsinin subaraxnoidal sahənin beyin-onurğa beyni mayesinin tərkibinə daxil olması və siddiklə xaric olması sürətinin qiymətləndirilməsinə əsaslanan diferensial diaqnostika üsulu

Denervasiya – orqan və toxumaların sinirdən məhrum edilməsi

Denge qızdırması (*febris dengue*) – arbovirusun səbəb olduğu və ağcaqanadlar tərəfindən ötürülən kəskin ocaqlı yoluxucu xəstəlik; tropik və subtropik ölkələrdə rast gəlinir
Hemorragik Denge qızdırması (f.

Dentin

dengue haemorrhagica) – törədi-ciyə qarşı həssaslığı olan, əvvəllər Denge qızdırması keçirmiş insanlarda kəskin gedişli, bəzən şokla ağırlaşan xəstəlik

Klassik Denge qızdırması (*f. dengue classica*) – ikifazlı qızdırma, baş ağrısı, artralgiya, mialgiya və qaşınan səpgilərlə gedən xəstəlik

Dentin (*dentinum*) – kollagen liflər və kalsium duzları hopmuş dişin bərk toxuması

Dentobronxial sindrom (*syndromum dentobronchiale*; lat. *dens, dentis* diş) – ekssudativ diatez və süd dişlərinin çoxsaylı kariyesi olan uşaqlarda inkişaf edən xroniki bronxit

Dentobronxit (*dentobronchitis*) – *bax*: dentobronxial sindrom

Dentofobiya – diş həkimindən patoloji qorxu

Deontologiya (yun. *deon, deontos* lazımlı olan) – tibdə: həkimlik etikası

Depersonalizasiya (frans. *depersonalisation*; *de-* + lat. *persona* şəxsiyyət) – ruhi xəstələrdə şəxsiyyətini itirmə

Autopsixi depersonalizasiya – psixi funksiyaların yadlaşması ilə təzahür edən depersonalizasiya

Vital depersonalizasiya – özünə qarşı yadlaşma ilə təzahür edən depersonalizasiya

Somatopsixi depersonalizasiya – öz bədəninin ayrı-ayrı hissələrinin inkarı ilə təzahür edən depersonalizasiya

Depiqmentasiya (*depigmentatio*) – toxumalardan piqmentin qismən və ya tam itməsi

Deprekuziya simptomu – *bax*: Şir simptomu

Depressiv ekvivalentlər – manikal-depressiv psixoz zamanı vaxta-

şırı meydana çıxan vegetativ xarakterli şikayət və simptomlar

Depressiv nevroz – əhval-ruhiyyənin enməsi ilə təzahür edən psixogen nevroitik pozuntu

Depressiv sindrom (*syndromum depressivum*) – *bax*: depressiya

Depressiv üçlük – əhval-ruhiyyənin enməsi, təfəkkürün və hərəkətlərin tormozlanması

Depressiya (*depressio*; lat. *deprimo, depressum* aşağı salmaq, yatırtmaq, boğmaq, əzmək) – psixi aktivliyin və əhval-ruhiyyənin enməsinin somatik pozğunluqlarla birgə təzahürü (iştahın enməsi, qəbizlik, arıqlama, ürək ritminin dəyişməsi)

Alkoqol depressiyası – sərxoş vəziyyətdə, disforik əhval-ruhiyyə fonunda xəstədə hətta özünə qəsd etmə fikirlərinin belə meydana çıxması

Atipik depressiya – daha çox şəxsin daxili həyəcanları ilə bağlı olan depressiv simptom

Gizli depressiya – əsasən vegetativ pozuntular, ağrı və digər əlamətlərlə təzahür edən depressiya

Həyəcanlı depressiya (*d. timida*) – əhval-ruhiyyənin hərəkətli-oyanıqlı fonda enməsi

Psixogen depressiya (*d. psychogena*) – *bax*: reaktiv depressiya

Reaktiv depressiya (*d. reactiva*) – reaktiv amillərin təsiri nəticəsində əmələ gələn depressiya

Postşizofrenik depressiya – şizofreniya tutmalarından sonra uzun müddət davam edən depressiya

Presenil bədxassəli depressiya (*d. praesenilis maligna*) – *bax*: presenil bədxassəli melanxoliya

Deprivasiya (ing. *deprivation* məhrum etmə, itki) – orqanizmin hər hansı

bir ehtiyacını qarşılamaq qabiliyyətinin məhdudlaşdırılması və ya itirilməsi

Deratizasiya (frans. *deratisation*, *rat* siçovul) – xəstəlik yayan gəmiricilərin məhv edilməsi

Derealizasiya (*de-* + lat. *realis* maddi) – ətraf mühitin olduğu kimi qavranılmaması, psixi xəstələrdə reallıqdan uzaqlıma

Derkum xəstəliyi (F. X. Dercum, 1856-1931, amer. nevropatoloq və psixiatr) – əsasən qadınlarda menopauza dövründə rast gəlinən və çoxsaylı, ağrılı lipomalarla təzahür edən xəstəlik

Derma (*dermis*, *corium*; yun. *derma* dəri) – daxili – xüsusi dəri qatı

Derma məməcikləri (*papillae*) – dermanın məməcikli qatından epidermisə nüfuz edən, konus formasında birləşdirici toxuma törəmələri

Dermabraziya (*dermabrasia*; *derm-* + lat. *abrasio* qaşımaya, qazımaya) – dərinin üst qatının mexaniki alətlər vasitəsi ilə təmizlənməsi

Mikrokristallik dermabraziya – alüminium oksidindən ibarət mikrokristallik steril qumun təzyiqli altında dərinin buynuz qatını hamarlaşdırmaq məqsədilə icra olunan prosedür

Dermanın degenerativ melanozu (*melanosis corii degenerativa*) – *bax*: pigment saxlamama sindromu

Dermanın məməcikləri (*papillae*) – dermanın məməyəbənzər qatından epidermisə doğru inkişaf edən konusabənzər, birləşdirici toxumadan ibarət törəmələr

Dermatit (*dermatitis*) – dərinin iltihabı

Dermatofiliyalar (*dermatophilias*) – dəriyə birə düşməsindən törənən qaşınan dermatozların ümumi adı

Dermatofitiyalar (*dermatophytiae*;

dermato- + yun. *phyteia* əkilmə) – *bax*: dermatomikozlar

Dermatofitlər (*dermatophytida*) – *bax*: mikidlər

Dermatofobiya (*dermatophobia*) – dəri xəstəliyinə tutulmaqdan patoloji qorxma

Dermatoheteroplastika – başqa fərdən alınan dərinin köçürülməsi

Dermatokonioz (*dermatocoinosis*; *dermato-* + yun. *konia* toz + *-oz*) – tozun törətdiyi dermatit

Dermatoqlifika (*dermato-* + yun. *glypho* kəsmək, oymaq) – xiromantiyanın müasir variantı olub, ovuc və ayaqaltı dəri relyefinə görə diaqnostika üsulu

Dermatogramma (*dermato-* + yun. *gramma* yazı) – *bax*: elektrodermatogramma

Dermatologiya (*dermato-* + yun. *logos* elm) – tibbin dəri və dəri xəstəliklərini öyrənən bölməsi

Dermatomikozlar (*dermatomycoses*) – dərinin patogen göbələklərlə zədələnməsi nəticəsində yaranan xəstəliklər qrupu

Dermatomiozit (*dermatomyositis*) – dərinin kəllogen lifləri və əzələ toxumasının birgə zədələnməsi ilə gedən sistem xəstəliyi

Dermatopatik limfadenopatiya (*lymphadenopathia dermatopathica*) – *bax*: Potriye-Vorenje sindromu

Dermatozoonoz (*dermatooonosis*; *dermato-* + yun. *zoon* heyvan + *nosos* xəstəlik) – qansoran parazitlər tərəfindən törənən dəri xəstəliklərinin ümumi adı

Dermoid (*dermoides*) – embriogenizin pozulması nəticəsində tərkibində ektoderma (buynuz maddə, tük və s.) elementləri olan sist

Dermoid sist – *bax*: dermoid

Dermoqrafometr

Dermoqrafometr – dermoqrafizmin müayinəsi zamanı dəri reaksiyasını təyin edən cihaz

Dermotrop – dəriyə təsir edən vasitə

Dermovaksin – çiçəyə qarşı vaksin, ospoviruslardan hazırlanır

Derrik xəstəliyi (E. H. Derrick, 1898 an. olub, avstraliyalı həkim) – *bax*: Ku qızdırması

Derrik-Bernet xəstəliyi (E. H. Derrick; F. M. Burnet, 1899 an. olub, avstraliyalı virusoloq) – *bax*: Ku qızdırması

Desant (frans. *descente* eniş, enmə) – döyüş əməliyyatları aparmaq məqsədilə düşmən ərazisinə çıxarılan və ya bunun üçün nəzərdə tutulan xüsusi hazırlanmış qoşun

Desaturasiya (*de-* + lat. *saturatio* doyma) – aviasiya və kosmik tibdə: dekompressiv pozğunluqların profilaktikası məqsədilə azotun orqanizmdən xaric edilməsi üçün tənəffüsün oksigenlə aparılması

Desensibilizasiya – *bax*: hiposensibilizasiya

Desensibilizəedici müalicə – həssaslığın azaldılmasına yönəlmiş müalicə

Desensibilizəedici vasitələr (*desensibilica*) – allergik reaksiyaları zəiflədən və ya qarşısını alan dərman maddələri

Deserebrasiya (*decerebratio*) – beynin ön hissəsinin (böyük yarımkürələr və aralıq beynin) xaric edilməsi

Deserebrasion rigidlik (*rigiditas decerebrationis*) – beyin yarımkürələri qabığı və qabıqaltı nüvələrin beyin tağı ilə əlaqəsinin pozulması nəticəsində gövdə və ətraf əzələlərin tonusunun kəskin artması

Desibel (lat. *decem* on + *bel* (A. G. Bell, 1847-1922, amer. ixtiraçı)) – səs ölçü vahididir; loqarifmik ölçü

vahidi olub, belin onda biridir; insan üçün yolverilən hədd 80 db-dir

Desidual qışa (*membrana decidua*; lat. *deciduus* qopan) – uşaqlığın qopan qışası, aybaşı zamanı xaric olan qışa

Deskvamasiya (*desquamatio*; lat. *desquamo*, *desquamatum* pulcuqları çıxarmaq) – epitel hüceyrələrinin fizioloji və ya patoloji soyulması prosesi

Desmodontoz – paradont toxumasının distrofik xəstəliyi

Desmurgiya (*desmurgia*; *desm-* + yun. *ergon* iş, hərəkət) – ümumi cərrahiyyənin sargılardan bəhs edən bölməsi

Destruksiya (*destructio*; lat. dağılma) – patomorfolojiyada: toxuma və hüceyrə strukturlarının dağılması

Destruktiv (lat. *destructivus*) – dağıdıcı, normal strukturu pozan vasitə

Destruktiv ocaq – *bax*: sümüyün destruksiya ocağı

Deşikli səhifə (köh.) – *bax*: xəlbir səhifə

Detergentlər (lat. *detergens*, *detergentis* təmizləyici) – səthi aktiv maddələr, tibdə yuyucu və dezinfeksiyaedici vasitələr kimi istifadə olunurlar

Determinasiya (lat. *determinatio* məhdudiyət, təyinetmə) – xəstəliyin gedişində böhran, krizis

Detorsiya (*detorsio*; *de-* + lat. *torsio* fırlanma, bükülmə) – bağırsaqlarda burulmanın aradan qaldırılması, sidik axarında patoloji əyilmənin düzəldilməsi

Detrit (*detritus*; lat. «sürtülüb əzilmiş», *detero*, *detritum* sürtmək, pozmaq) – patologiyada: toxumanın dağılmasından əmələ gələn immunoloji maddə

Devastasiya (lat. *devastatio* məhv edilmə, dağıdılma) – parazitlərin ta-

mamilə məhv edilməsinə yönəlmiş tədbirlər kompleksi

Deventerov çanağı (*pelvis Deventeri*; H. Deventer, 1651-1724, hol. mama-ginekoloq) – *bax*: sadə yastı çanaq

Deviantlıq – ümumi mənada sosial qrupda qəbul olunmayan, lakin normadan da kənara çıxmayan davranış, xasiyyət pozuntusu

Devika xəstəliyi (E. Devic, 1858-1930, frans. həkimi) – *bax*: optikomielit

Devika sindromu – *bax*: optikomielit

Devimetr – çəpgözlük dərəcəsini ölçmək üçün cihaz

Devisserasiya – daxili orqanların çıxarılması

Deyçlender xəstələri (C.E. Deutschlander, 1872-1942, alman ortopedi) – *bax*: yürüş pəncəsi

Deyteranomaliya (*deuteranomalìa*) – yaşıl rəngi qavrama qabiliyyətinin pozulması

Deyteranopiya (*deuteranopia*) – yaşıl rəng korluğu

Deyteranopiya (*deuteranopia*) – yaşıl rəngin qəbul edilməməsindən ibarət görmə pozuntusu

Dezadaptasiya (lat. *dis* yoxluq; *adaptatio* uyğunlaşma) – orqanizmin yaşayış şəraitinə uyğunlaşma qabiliyyətinin pozulması

Dezaktivasiya (*dez-* + lat. *activus* təsirli) – radioaktiv maddələrin zərərsizləşdirilməsi və ya kənar edilməsi tədbirləri

Hissəvi dezaktivasiya – çirklənmiş obyektin yalnız insanların hərbi vəzifə borclarını yerinə yetirən zaman təmasda olduğu hissəsinin dezaktivasiya edilməsi

Tam dezaktivasiya – obyektlərin xüsusi texniki vasitələrdən istifadə edilərək icazə verilən səviyyəyə qə-

dər dezaktivasiyası (yəni insanların zədələnməsi baxımından təhlükə yaratmayacaq səviyyəyə qədər)

Dezaminasiya (*deaminatio*) – molekuldan amin qrupların ayrılması prosesi

Dezinfeksiya – müxtəlif xarici mühit obyektlərində yoluxucu xəstəlik törədicilərinin məhv edilməsi

Cari dezinfeksiya – xəstəlik boyunca xəstənin istifadə etdiyi əşyaların və ifrazatların dezinfeksiyası

Qazlı dezinfeksiya – ətraf mühitə qazabənzər dezinfeksiyaedici maddələrin (məs., metil bromidi, etilen oksidi və s.) tətbiq edilməsi ilə aparılan dezinfeksiya

Profilaktik dezinfeksiya – yoluxucu xəstəliklərin olub-olmamasından asılı olmayaraq profilaktik məqsədlə aparılan dezinfeksiya

Son dezinfeksiya – epidemioloji ocaqda xəstə sağaldıqdan və ya ölmündən sonra aparılan dezinfeksiya

Dezinfeksiya aparatı – daxili səthləri, hava müstəvisini, müxtəlif obyektlərin xarici səthlərini dezinfeksiya və dezinseksiya etmək üçün aparat

Dezinfeksiya duş avtomobili (DDA) – səhra şəraitində hərbi qulluqçuların sanitariya işlənməsi üçün istifadə olunan avtomobil

Dezinfeksiya duş qoşqusu (DDQ) – *bax*: dezinfeksiya duş avtomobili (DDA)

Dezinfeksiya kamerası – paltar, yataq ləvazimatları, ayaqqabı və ya digər əşyaları yerləşdirmək üçün xüsusi yeri olan və dezinfeksiya üçün nəzərdə tutulmuş tikili və texniki qurğuların ümumi adı

Dezinfeksiyaedici vasitələr – yoluxucu xəstəliklərin törədicilərini məhv etmək üçün istifadə olunan vasitələr

Dezinfektor

Dezinfektor – dezinfeksiya tədbirlərini həyata keçirən və dezinfeksiya aparatlarına qulluq edən tibb işçisi

Dezinseksiya (*dez-* + lat. *insectum* həşərat) – zərərli həşəratların müxtəlif üsullarla məhv edilməsi

Qazlı dezinfeksiya – ətraf mühitə qazabənzər insektisidlərin buraxılması ilə aparılan dezinfeksiya (xlorpikrin, kükürlü anhidrid və s.)

Nəm dezinfeksiya – ərazini məhlul, emulsiya və ya suspenziyalarla təmizlənməsi ilə aparılan dezinfeksiya

Ocaqda dezinfeksiya – ümumi epidemiyaəleyhinə tədbirlərin tərkib hissəsi və profilaktik olaraq epidemik ocaqda aparılan dezinfeksiya

Dezinseksiyaedici vasitələr – gəmiriciləri məhv etmək üçün tətbiq olunan vasitələr

Dezinstruktur – dezinfeksiya söbənin orta tibbi təhsilli, bilavasitə dezinfeksiya, dezinfeksiya və deratizasiya işləri ilə məşğul olan işçisi

Dezinteqrasiya (*dez-* + lat. *integer* əl dəyməmiş, bütöv, tam) – psixiatriyada: endogen proses nəticəsində psixi fəaliyyətin parçalanması

Dezintoksikasiya – zərərli maddələrin təsirinin zərərsizləşdirilməsi

Dezodorasiya (*dez-* + lat. *odor* iy, qoxu) – pis qoxuların kənar edilməsi

Dezoksihemoqlobin – bərpa olunmuş hemoqlobin

Dezoksiribonukleaza – DNT-nin parçalanmasında iştirak edən ferment

Dezoksiribonuklein turşusu – hüceyrə nüvəsində yerləşən genetik informasiyanın daşıyıcısı olan biopolimer

Dezoksiriboza – dezoksiribonuklein turşusunun struktur komponenti

Dezopimon (*Desopimonomum*) – piylənmə zamanı istifadə olunan, anoreksinogen təsir göstərən maddə

Dezoriyentasiya – psixiatriyada: özünə və əhatə edən mühitə bələdliyin pozulması

Dəbilqə simptomu (sin.: Şarko simptomu) – nevrasteniyaya zamanı başın metallik həlqə və ya dəbilqə ilə sıxılması hissiyyəti

Dəhliz (*vestibulum*) – sümük labirintin mərkəzi hissəsi

Dəhliz axacağı – sümük labirintin dəhlizini kəllədaxili ilə birləşdirən, gicgah sümüyünün piramidasında yerləşən kanal

Dəhliz axacağının arxa aperturası – gicgah sümüyü piramidasının arxa səthində, daxili qulaq keçəcəyinin dəliyindən aşağı və lateral yerləşən dəlik

Dəhliz kənarı dodağı – daxili qulağın ilbiz axacağının sümük səhifəsinin yuxarı hissəsi

Dəhliz pəncərəsi (*fenestra vestibuli*) – orta qulağın medial divarında üzənginin əsası ilə örtülmüş dəlik

Dəhliz pilləkəni (*scala vestibuli*) – daxili qulaq ilbizinin spiral kanalı boşluğunun içərisində perilymfa olan yuxarı hissəsi

Dəhliz membranı – *bax*: Reyssner membranı

Dəqiqəlik indeks – *bax*: ürək indeksi

Dəmiryol qoşunları – rəqib tərəfindən dağıdılmış dəmir yolunu bərpa edən və yeni dəmiryol xətləri çəkən qoşun növü

Dəmrov (*lichen*) – əsas təzahürü səthi ləkələr və papulalar (düyünlər) olan dermatozların ümumi adı

Dənəvər hüceyrəli mioblastoma (*myoblastoma granulocellulare*) – əsasən ortayaşlı qadınlarda dəri, də-

rialtı təbəqə və ağız boşluğu orqanlarını zədələyən dənəli-hüceyrəvi quruluşa malik törəmə

Dənəvər-hüceyrəli nevroma – bax: dənəvər hüceyrəli nevioblastoma

Dənəvər-hüceyrəli neyrofibroma – bax: dənəvər hüceyrəli mioblastoma

Dənəvər-hüceyrəli perinevral fibroblastoma – bax: dənəvər hüceyrəli mioblastoma

Dəri amyöbiazi (*amoebiasis cutis*) – amyöbiazin aralıq və sağrı nahiyəsi dərisində yara-nekrotik dəyişiklik yaradan bağırsaqdankənar fəsadı

Dəri applikasiyası – peşə allergiyaları və kontakt dermatitləri zamanı tətbiq olunan, saidin açıcı səthinə allergen daxil edilməklə aparılan sınaq

Dəri araxnoizmi (*arachnois mus cutaneus*; yun. *arachne* hörümçək) – bax: araneydizm

Dəri buynuzu (*cornu cutaneum*) – dəri örtüyünün məhdud bir nahiyəsində buynuz maddənin dəri səthindən keyli qabarması

Dəri çatı (*rhagas labii*) – dəri tamlığının xətvəri ağırlı pozulması; dəri səpgisinin ikincili morfoloji elementi

Dəri elastoması (*elastoma cutis*) – bax: elastik psevdoksantoma

Dəri kankroidi (*cancroidum cutis*) – bax: bazalioma

Dəri qalvanik sınağı – kiçikyaşlı uşaqlarda səs qıcıqlandırıcılarının təsiri zamanı dəri-qalvanik reaksiyasının qeydiyyatına əsaslanan müayinə üsulu

Dəri loskutu – tərkibinə yalnız dəri və dərialtı toxuma daxil olan loskut (dəri plastikası zamanı istifadə olunur)

Dəri musinozu (*mucinosus cutis*) – dərinin birləşdirici toxuma və follikullarında musinin toplanması nəticəsində yaranan dermatoz

Dərinin düyünlü musinozu (*m. cutis nodosa*) – baldır və ayaq nahiyəsində bərk şişəbənzər törəmələrlə xarakterizə olunan dəri musinozu (hipotireoz zamanı təsadüf olunur) Dərinin follikulyar musinozu (*m. cutis follicularis*) – zədələnməmiş nahiyədə tüklərin tökülməsinə gətirən follikulyar papulaların əmələ gəlməsi ilə xarakterizə olunan dəri musinozu

Dərinin papulyoz musinozu (*m. cutis papulosa*) – əl və döş nahiyəsinin dərisində xırda, yastı papulaların əmələ gəlməsi ilə xarakterizə olunan dəri musinozu

«Dəri pəncərəsi» testi – dəri səthində eozinofillərin miqdarının dəyişməsinin təyininə əsasən qoyulan allergik dəri sınağı

Dəri sınağı – dəri üzərinə və ya dəri daxilinə allergenin daxil edilməsi və dəridə gedən yerli dəyişikliyə əsasən, orqanizmin spesifik sensibillizasiyasının təyin edilməsi

Dəri tipli teratoma – bax: dermoid

Dəri törəmələri (*appendices cutis*) – ektoderma törəməsi olan morfoloji dəri strukturları (tük, dırnaq, piy və tər vəziləri)

Dəri ureterostomiyası (*uretero-* + yun. *stoma* dəlik) – bax: ureterokutanecostomiya

Dəri və selikli qişaların hialinozu (*hyalinosis cutis et mucosae*) – dəri və selikli qişalarda hialinin toplanması ilə gedən irsi xəstəlik

Dəri-zöhrəvi dispanseri – dəri-zöhrəvi xəstəliyi olan əhalinin qeydiyyatına

Dərialtı qasıq halqası

tını, mütəmadi olaraq müayinə və müalicəsini aparan dispanser

Dərialtı qasıq halqası (*anulus inguinalis subcutaneus*) – bax: səthi qasıq halqası

Dərialtı piy təbəqəsi (*tela subcutanea*) – dərinin altında yerləşən toxumalardan ayıran təbəqə

Dəri çatı (*rhaqas*) – dəri tamlığının xətvəri, ağırlı pozulması; dəri səpgisinin ikincili morfoloji elementi

Dərin qasıq halqası (*anulus inguinalis profundus*) – köndələn fassiyasının toxum axarına keçən hissəsinin əmələ gətirdiyi halqa

Dərinin ağ atrofiyası (*atrophia cutis alba*) – aşağı ətraflarda ağımtıl, kənarı isə hiperpiqmentasiya sahəsi ilə məhdudlaşmış, xroniki residiv verən atrofiya ; səthi kapilyarit zamanı meydana çıxır

Dərinin akauliozu (*acauliosis cutis*) – *Scopulariopsis* cinsindən olan kif göbələkləri tərəfindən törədilən limfatik damarların gedişi boyunca qırmızı ləkələr, infiltratlar və ağrısız, yaralı düyünlərlə xarakterizə olunan dərin mikoz

Dərinin akladiozu (*acladiosis cuti*) – *Aleurisma* cinsindən olan kif göbələklərinin törətdiyi yara, məhdud düyünlər və infiltratlarla xarakterizə olunan dərin mikoz

Dərinin aurantiazı (*aurantiasis cutis*; sin. oxrodermatoz) – dəri və ya səlikli qışada karotinin yığılması nəticəsində sarı və ya narıncı rəngin alması (tərkibində karotin olan qidalarla həddən artıq qidalandıqda)

Dərinin çapıq atrofiyası (*atrophia cutis cicatricalis*) – bax: dərinin ikincili atrofiyası

Dərinin deskvamasiyası – dərinin qopması, buynuz qişanın qopması

Dərinin diffuz elastoması (*elastoma cutis diffusum*) – yaşlı şəxslərdə gözətrafi dərinin və yanaq nahiyəsi dərininin birləşdirici toxuma elementlərinin selikli distrofiyası və follikulyar dəliklərin genişlənməsi

Dərinin dislipidozu (*dyslipoidosis cutis*) – bax: lipoid nekrobioz

Dərinin hidrargiriyası (lat. *hydrargyrum civə*) – bax: dərinin merkurializmi

Dərinin xətsəkili atrofiyası (*atrophia cutis linearis*) – əsasən qarın, sağrı nahiyəsi və budlarda təsadüf olunan, elastik liflərin qırılması nəticəsində meydana çıxan atrofik xətlər

Dərinin xoşxassəli limfadenozu (*lymphadenosis cutis benigna*) – bax: dərinin limfositoması

Dərinin idiopatik progressivləşən atrofiyası (*atrophia cutis idiopathica progressiva*) – bax: xroniki atrofik akrodermatit

Dərinin ikincili atrofiyası – epidermisin və dermanın məməyəbənzər qatının qüsursuz zədələnməsi (destruksiyası); bu növ atrofiya əsasən diskoid qırmızı qurdeşənəyi zamanı rast gəlinir

Dərinin İtaliya üsulu ilə plastikası – eyni zamanda ayaqcıqlı parçaların (tikələrin) hazırlanması və dəri qüsuru olan yerə köçürülməsi (bələ parçalar əsasən uzaq məsafəyə köçürülməyə imkan verən əl və ayaqdan götürülür)

Dərinin qocalıq atrofiyası (*atrophia cutis senilis*) – yaşlı şəxslərdə dərinin nazikləşməsi, hiperpiqmentasiya və depiqmentasiya sahələrinin bir-birini əvəzləməsi

Dərinin ləkəli atrofiyası (*atrophia cutis maculosa*) – bax: eritematoz anetodermiya

Dərinin limfositoması (*lymphocytoma cutis*) – limfosit və histiositlərdən ibarət olan xoşxassəli şiş

Dərinin melanozu (*melanosis cutis*) – *bax*: melanodermiya

Dərinin merkuralizmi (*mercurialismus cutis*) – civə və onun birləşmələri ilə zəhərlənmə zamanı dəridə baş verən dermatozların (eritema, ekzema və s.) ümumi adı

Dərinin məhdud ağrılı ödemi (*oedema cutis circumscriptum dolens*) – *bax*: eritromelalgiya

Dərinin məməvari qatı (*stratum papillare*) – dermanın boş lifli birləşdirici toxumadan təşkil olunmuş və bilavasitə epidermisin altında yerləşən qatı

Dərinin paratravmatik zədələnməsi (yun. *para* yanında, ətrafında + *trauma*, *traumatos* yara, zədə) – gec sağalan yara, xora və fistulları ətrafında dərinin patoloji dəyişikliyi

Dərinin plazmositoması (*plasmocytoma cutis*) – dərinin plazmatik hüceyrələrdən ibarət bədxassəli şişi

Dərinin progressivləşən idiopatik atrofiyası – *bax*: xroniki atrofik akrodermatit

Dərinin progressivləşən torvari hemosiderozu (*haemosiderosis cutis reticularis progressiva*) – *bax*: Şamberq xəstəliyi

Dərinin simmetrik eritrosianozu (*erythrocyanosis cutis symmetrica*) – gənc qadınlarda dərinin topuqlar nahiyəsində şişkinləşməsi, göyümtül-qırmızı rəng alması, lokal temperaturun enməsi ilə gedən naməlum etiologiyalı dermatoz

Dərinin tor qatı (*stratum reticulare*) – dermanın məməyəbənzər qatının altında yerləşən, formalaşmış, sıx

birləşdirici toxumadan əmələ gəlmiş qatı

Dərinin torşəkilli piqmentasiyası (*pigmentatio cutis reticularis*) – dərinin boyun, gövdə və ətraflar nahiyəsində açıq-qəhvəyi rəngli hiperpiqmentasiyası (bilək və ayaqlar xaric)

Dərinin Urbax-Oppengeym dislipidozu (E. Urbach, 1893-1946, amer. dermatoloq, M. Oppenheim, 1876-1949, avstriyalı dermatoloq) – *bax*: diabetik lipid nekrobioz

Dərman abuzusu (*abusus medicamentosus*) – dərman maddələrinin tibbi göstəriş olmadan və ya lazım olduğundan artıq miqdarda qəbul edilməsi

Dərman allergeni (*allergenum medicamentosum*) – dərman vasitəsi və ya onun hər hansı bir komponentindən ibarət olan allergen

Dərman elektroforezi – xəstənin dəri və ya selikli qişasına qalvanik və ya impulsiv elektrik cərəyanı və dərman vasitələri ilə birgə təsirinə əsaslanan elektrik müalicə üsulu

Dərman idiosinkraziyası – dərman maddələrinə qarşı xüsusi, fərqli reaksiya

Dərman konyunktiviti – antibiotiklər, sulfanilamid preparatları, anestetiklər və yüksək allergik aktivliyi olan digər dərman preparatları tərəfindən törənen konyunktivanın iltihabı

Dərman maddələrinin uyğunsuzluğu (*incompatibilitas medicamentorum*) – birgə istifadəsi zamanı dərman maddələrinin terapevtik effektinin zəifləməsi, güclənməsi, itməsi və ya təhrif olunması, arzuolunmaz təsirlərinin güclənməsi

Dərman parkinsonizmi – neyroleptiklərin, üçtsiklik antidepressantların

Dərman preparatları

qəbulu nəticəsində yaranan parkinsonizm əlamətləri ilə gedən nevroloji sindrom

Dərman preparatları (*praeparatum medicinale, praeparatum pharmaceuticalum*) – müalicədə istifadə olunan dərmanlar

Dərman-karandaş – xarici istifadə üçün nəzərdə tutulan silindr formalı, bir ucu sivri şəkildə olan bərk dərman forması

Dəst – tibdə: bir və ya bir necə diaqnostik, müalicəvi və profilaktik tədbirləri həyata keçirmək üçün lazım olan alət, cihaz və materiallar toplusu

Dırnaq (*unguis*) – əl və ayaq barmaqlarının uclarındakı dırnaq yataqlarında yerləşən buynuz lövhəciklər, dəri artımı

Dırnaq ayparası (*lunula*) – dırnaq lövhəsinin arxa hissəsi, ayparəşəkili ağımsov yer

Dırnaq lövhəsi (*lamina unguis*) – dırnaq lövhəciyinin yerləşdiyi birləşdirici toxuma ilə örtülmüş epidermis qatı

Dırnaq sinusu (*sinus unguis*) – dırnaq lövhəsi ilə dırnaq yatağı arasındakı yarıq

Dırnaq-diz qapağı sindromu (*syndromum nail-patella*) – dırnaqlar və diz qapağının inkişafdən qalması, nefrit əlamətləri ilə xarakterizə olunan irsi xəstəlik

Dırnaqların pterigiumu (*pterygium unguis*; yun. *pterygion* qanada oxşar) – eponixiyanın hipertrofiya olunaraq, qanad şəklində dırnağın üzərində inkişaf etməsi

Dırnaqüstü lövhəcik (*eponychium*) – dırnaq gövdəsi (*corpus*), kökü (*radix*), ön qırağından (*margo*) ibarət lövhəcik

Di Corci sindromu (A.M. *DiGeorge*, amer. pediatri və endokrinoloq) – Fallo tetradası, T-limfositlərinin defisiti, hipokalsemiya ilə gedən anadangəlmə xəstəlik

Diabet əleyhinə vasitələr (*antidiabetica*) – şəkərli diabetin müalicəsində istifadə olunan, qanda şəkərin miqdarını aşağı salan dərman maddələri (insulin, butamid, siklamid və s.)

Diabetid (*diabetidum*) – şəkərli diabet zamanı dəri və selikli qişalarda rast gəlinən patoloji dəyişikliklərin ümumi adı

Diabetik amiotrofiya (*amyotrophia diabetica*) – diabetli xəstələrdə hiperqlikemiyanın birbaşa əzələ toxumasına və sinir liflərinə təsiri nəticəsində inkişaf edən amiotrofiya

Diabetik ketoasidoz – kəskin insulin çatışmazlığı nəticəsində yaranan təxirəsalınmaz hiperqlikemiya və metabolik asidoz halı

Diabetik lipoid nekrobioz (*necrobiosis lipoidea diabetica*) – şəkərli diabetli xəstələrdə təsadüf olunan nekrobioz

Diabetik mikroangiopatiya (*microangiopathia diabetica*) – şəkərli diabetli xəstələrdə inkişaf edən mikroangiopatiya (əsasən retino və nefropatiyalarla nəticələnir)

Diabetik nevropatiya (*neuropathia diabetica*) – şəkərli diabet zamanı sinir sisteminin (əsasən periferik sinirlərin) zədələnmələrinin ümumi adı

Diabetogen amillər – insulinin sekresiyasına və aktivliyinə təsir edən, şəkərli diabet yaradan amillər

Diafano- (yun. *diaphanes* şəffaf; *diaphainomai* bir şeyin arasından görünən) – mürəkkəb sözlərin tərkib

hissəsi olaraq “şəffaflıq”, “ışığa salınma” mənasını verir

Diafanoqonioskopiya – bəbək-qüzehli qışa bucağının qonioskop və diafanoskopiya üsulu ilə birgə müayinəsi

Diafanoskop (yun. *diaphanes* şəffaf, *skopia* müşahidə yeri) – daxili orqanları işıqlandırmaq üçün cihaz

Diafanoskopiya (*diafano-* + yun. *skopeo* gözdən keçirmək, müayinə etmək) – orqan və toxumaların xüsusi işıqlandırılması ilə aparılan müayinə üsulu

Diafiltrasiya – qan zərdabını ultrafiltratlardan keçirməklə və xəstə üçün lazım olan komponentlərin əvəz olunması ilə icra olunan hemodializ növü

Diafiz (*diaphysis*) – borulu sümüklərin orta hissəsi

Diafizar aklaziya (*aclasia diaphysialis*) – *bax*: çoxsaylı sümük-qığırdaq ekzostozları

Diafizit (*diaphysitis*) – diafizlə qalınlaşma və deformasiyası ilə xarakterizə olunan iltihabı

Diafonoskopiya (yun. *diaphanes* şəffaf, *skopia* müşahidə yeri) – paranasal sinusların müayinə metodu

Diaforez (yun. *diaphoresis*) – həddindən artıq tərləmə

Diafraqla kümbəzinin atrofiyası (*atrophia cupulae diaphragmatis*) – *bax*: diaqramanın relaksasiyası

Diafraqlal sinir sindromu (*syndromum nervi phrenici*) – diafraqlal sinirin, onurğa beyninin III-IV boynun seqmentlərinin ön köklərinin və ön buyuzların zədələnməsi zamanı öskürək təkəninin zəifləməsi, diaqramanın hündürdə və hərəkətsiz dayanması

Diafraqlal sinirin mobilizatoru (frans. *mobiliser* hərəkət etdirmək,

səfərbər etmək) – diafraqlal sinirin ayrılması və kəsilməsi üçün cərrahi bıçaq

Diaqramanın çatışmazlığı (*insufficiencia diaphragmatis*) – *bax*: diaqramanın relaksasiyası

Diaqramanın davamlı birtərəfli yuxarıda yerləşməsi – *bax*: diaqramanın relaksasiyası

Diaqramanın elevasiyası (*elevatio diaphragmatis*; lat. *elevatio* qaldırma, qalxma) – *bax*: diaqramanın relaksasiyası

Diaqramanın hipoplaziyası (*hypoplasia diaphragmatis*) – *bax*: diaqramanın relaksasiyası

Diaqramanın idiopatik yuxarıda yerləşməsi – *bax*: diaqramanın relaksasiyası

Diaqramanın relaksasiyası (*relaxatio diaphragmatica*) – inkişaf qüsuru: diaqramma kümbəzinin atrofiyası və normadan yuxarıda yerləşməsi

Diaqrammatit (*diaphragmatitis*) – diaqrammanın iltihabı (plevritin, peritonitin, ağciyər və qaraciyər abscesslərinin ağırlaşması, həmçinin iltihab törədicisinin hematogen və ya limfogen yolla diaqrammaya keçməsi nəticəsində yarana bilər)

Diaqrammit – *bax*: diaqrammatit

Diaqrammomedial sinüs (*sinus phrenicomedialistinalis*) – diaqrammal plevranın divararalığına keçdiyi yerdə yerləşən plevral sinüs

Diaqrammotomiya (*diaphragmotomia*; *diafraqla* + yun. *tome* kəsik, yarıma) – qarın boşluğundan döş boşluğuna və ya əksinə müdaxilə üçün diaqrammanın kəsilməsi

Diakarb (*diacarbum*) – karboanhidrazanın inhibitoru olan diuretik maddə

Diagnostik cədvəl – maşın diaгности-

Diaqnostik dispraksiya

kasında istifadə olunan və müxtəlif xəstəliklərdə təsadüf olunan xarakter simptomları əks etdirən cədvəl

Diaqnostik dispraksiya sindromu – döyənək cismin zədələnməsi zamanı sağ və sol əllərin razılaşmamış hərəkəti

Diaqnostik palata – xüsusi diaqnostik tədbirlər keçirmək və ya diaqnozu dəqiqləşdirilməmiş xəstələri yerləşdirmək üçün palata

Diaqnostik vasitələr – hər hansı bir orqanın strukturunu və ya funksional qabiliyyətini müəyyən etmək üçün orqanizmə yeridilən dərman vasitələri (məs., rentgenokontrast maddələr)

Diaqnostika (yun. *diagnostikos* müəyyən etməyi bacaran) – klinik təbabətin xəstəliklərin əlamətlərindən, diaqnoz qoyma üsul və prinsiplərindən bəhs edən şöbəsi

Elektrofizioloji diaqnostika – müəyyən orqan və toxumaların fəaliyyəti nəticəsində yaranan bioelektrik təzahürlərin qeydə alınması ilə aparılan diaqnostika

Epidemioloji diaqnostika (hərbi-də) – hərbi kollektivdə yoluxucu və qeyri-yoluxucu xəstəliklərin yaranması və yayılmasının səbəb və şəraitinin aşkara çıxarılması

Funksional diaqnostika – orqan və toxumaların funksional vəziyyətinin müxtəlif metodlarla diaqnostikasını

Instrumental diaqnostika – xəstənin müayinəsi zamanı müxtəlif alət və cihazlardan istifadə olunması ilə aparılan diaqnostika

Laborator diaqnostika – xəstənin müayinəsi zamanı müxtəlif laborator metodlardan (mikroskopik, kim-

yəvi, bakterioloji, seroloji) istifadə olunması ilə aparılan diaqnostika

Maşın diaqnostikası – xəstənin müayinəsi zamanı xüsusi proqramlardan istifadə etməklə, hesablama metodları və hesablayıcı maşınların tətbiqi ilə aparılan diaqnostika

Morfoloji diaqnostika – xəstənin hüceyrə, toxuma və orqanlarının strukturlarının müxtəlif metodlarla öyrənilməsi ilə aparılan diaqnostika

Patoqnomik diaqnostika – xəstəliyin tipik əlamətlərinə görə diaqnostikası

Radioizotop diaqnostika – nişanlanmış birləşmələr və radioaktiv izotoplardan istifadə etməklə aparılan diaqnostika

Rentgenoloji diaqnostika – bax: rentgenodiagnoz

Seroloji diaqnostika – bax: serodiagnoz

Sitoloji diaqnostika – orqan və toxumalardan alınmış preparatlarda müxtəlif hüceyrə elementlərinin mikroskopik yolla öyrənilməsi ilə aparılan diaqnostika

Sitoloji eksfoliativ diaqnostika – zədələnmiş orqan və toxumaların yuyuntuları və izlərin mikroskopik müayinəsi ilə aparılan diaqnostika

Topik diaqnostika – patoloji prosesin lokalizasiyasını müəyyən etməyə yönəlmiş diaqnostika

Diaqnostik-allergik sınaq – allergik xəstəliklərin diaqnostikasında yeridilmiş spesifik allergenə orqanizmin yerli və ya ümumi cavab reaksiyasına əsaslanan müayinə metodu

Diaqnostikum (yun. *diagnostikos* müəyyən etməyi bacaran) – seroloji müayinələr zamanı antigen kimi istifadə olunan standart preparat

Bakterial diaqnostikum – ölü bak-

teriyalardan hazırlanmış diaqnostikum

Eritrositar diaqnostikum – hər hansı bir mikrob antigenlə sensibillizə olunmuş, formalinləşdirilmiş eritrositar kütlə

O-diaqnostikum – tərkibində O-antigeni daşıyan bakterial diaqnostikum; bəzi xəstəliklərin, məsələn, salmonellaların törətdiyi xəstəliklərin seroloji diaqnostikasında istifadə olunur

Virus diaqnostikumu – müvafiq virusun kulturasından hazırlanmış diaqnostikum

Diaqnoz (yun. *diagnosis* müəyyən etmə, diaqnoz qoyma) – müayinə olunan şəxsin sağlamlıq vəziyyəti və ya ölüm səbəbi barədə verilmiş tibbi nəticə, rəy, fikir (xəstəliyin forması, gedişi, dərəcəsi və s.)

Anatomik diaqnoz (*d. anatomica*) – *bax*: patoloqoanatomik diaqnoz

Diaqnoz ex juvantibus (lat. *juvo* kömək etmək, yüngülləşdirmək, işə yaramaq) – aparılmış müalicənin nəticələrinə əsasən qoyulan diaqnoz

Erkən diaqnoz (*d. praecox*) – xəstəliyin erkən stadiyalarında qoyulan diaqnoz

Etioloji diaqnoz (*d. aetiologica*) – xəstəliyin mənbəyini göstərən diaqnoz (kliniki diaqnozun komponenti)

Funksional diaqnoz (*d. functionalis*) – ayrı-ayrı orqan və sistemlərin funksiyasının pozulma xarakterini və dərəcəsini əks etdirən diaqnoz (kliniki diaqnozun komponenti)

Gecikmiş diaqnoz (*d. tarda*) – xəstəliyin gecikmiş mərhələlərində qoyulmuş diaqnoz

Hipotetik diaqnoz (*d. hypothetica*) – mülahizə olunan diaqnoz

Histoloji diaqnoz (*d. histologica*) –

biopsion və ya autopsyon materialın histoloji müayinəsi nəticəsində qoyulmuş diaqnoz

İlkin diaqnoz – xəstənin tibbi yardım mürciəti zamanı, sistematik müayinənin başlamamasından öncə qoyulmuş diaqnoz (ilkin diaqnoz müayinə planı və müalicənin ilkin etapları üçün vacib əhəmiyyət kəsb edir)

Klinik diaqnoz (*d. clinicalis*) – klinik müayinə nəticəsində qoyulmuş diaqnoz

Məhkəmə-tibbi diaqnoz – məhkəmə-istintaq işi zamanı meydana çıxan hər hansı bir məsələni aydınlaşdırmaq məqsədilə aparılan hərbi tibbi ekspertiza nəticəsində formalaşan diaqnoz

Morfoloji diaqnoz (*d. morphologica*) – orqanizmdə baş verən morfoloji dəyişikliklərin xarakter və lokalizasiyasını əks etdirən diaqnoz (kliniki diaqnozun komponenti)

Təxmini diaqnoz (*d. probabilis*) – xəstənin müayinə prosesində tam əsaslanmamış, təsdiqə ehtiyacı olan diaqnoz

Nozoloji diaqnoz (*d. nosologica, diagnosis morbi*) xəstəliklərin qəbul olunmuş klassifikasiyası və nomenklaturasına əsasən terminlərdən istifadə olunmaqla yazılmış diaqnoz

Ölümdən sonrakı diaqnoz (*d. post-mortalis*) – *bax*: patoloqoanatomik diaqnoz

Patogenetik diaqnoz (*diagnosis pathogenetica*) – xəstəliyin kliniki təzahürlərinin, ağırlaşmalarının onun patogenezi ilə əlaqəsini göstərən diaqnoz (kliniki diaqnozun komponenti)

Patoloqoanatomik diaqnoz (*d. pathologoanatomica*) – meyitin

Dializ

yarılması nəticəsində orqan və toxumalarda qeyd olunan morfoloji dəyişikliklərə əsasən qoyulan diaqnoz

Retrospektiv diaqnoz – uzun müddət ərzində xəstəliyin gedişinin analiz olunması nəticəsində qoyulan diaqnoz

Simptomatik diaqnoz (*d. symptomatica*) – tam olmayan, xəstəliyin hər hansı təzahürlərini əks etdirən diaqnoz (məs., anemiya, hemipleqiya)

Sindrom diaqnozu – nozoloji diaqnozu təyin etmək mümkün olmayanda patoloji prosesin hər hansı bir sindromunun müəyyən edilməsi ilə qoyulan diaqnoz

Son diaqnoz – xəstənin müayinəsinin sonunda, müalicə müəssisəsindən çıxarışında və ya ölümündən sonra patoloji anatomik müayinə nəticəsində formalaşmış diaqnoz

Dializ (yun. *dialysis* ayrılma, dağılma) – «süni böyrək» aparatının iş prinsipi olan, yalnız kiçik molekulyar maddələri buraxan membranin köməyi ilə aparılan, yüksəkmolekullu maddələrin ayrılmasından ibarət təmizləmə prinsipi

Dializ məhlulu – klinik praktikada dializ və hemodializ üçün istifadə edilən məhlul

Dializ mərkəzi – *bax*: böyrək mərkəzi

Dializat (*dialisatum*) – dializ zamanı dializedici membrandan keçən maddələrin məcmusu

Diapedez (*diapedesis*; yun. *diapedesis* keçmə, nüfuzetmə) – qanın formalı elementlərinin zədələnməmiş kapilyar və kiçik vena divarlarından çıxması

Diareya (*diarrhoea*; yun. *diarrhoia*,

dia- + *rhoia* axıntı, axma) – *bax*: ishal

Diartroz (*diarthrosis*; yun. *diarthrosis* hərəkətli oynaq) – *bax*: oynaq

Dias xəstəliyi (B. E. Diaz, çilili cərrah-travmatoloq) – *bax*: Dias sindromu

Dias sindromu (B. E. Diaz) – aşıq-baladır oynaqında ağrı və axsama ilə gədən aşıq sümüyü epifizinin aseptik nekrozudur. **Diastetriya** (*diaceturia*; yun. *acidum diaceticum* asetosirkə turşusu + yun. *uron* sidik) – sidikdə asetosirkə turşusunun olması; diabet və qızdırmalı hallarda müşahidə olunur

Diaskleral işıqlanma – göz almasının diafanoskopiyası

Diaskopiya (*diascopia*; yun. *diaskopeo* diqqətlə gözdən keçirmək) – səpginin diaqnozunu təyin etmək üçün dəriyə şüşə ilə təzyiq edilməsi

Diastaza (köh.) – *bax*: amilaza

Diastazuriya (*diastasia*) – amilaza fermentinin sidiklə ifrazının artması; pankreatit zamanı müşahidə olunur

Diastema (*diastema*; yun. *diastema* məsafə, aralıq) – dişlərin yerləşmə anomaliyası: iki diş arasındakı artmış məsafə və ya boşluq

Diastematomieliya (*diastematomyelia*; yun. *diastema*, *diastematos* məsafə, aralıq + *myelos* beyin) – onurğa beyninin ikiləşməsindən ibarət inkişaf anomaliyası

Diastola (yun. *diastole* dartıb uzatma, genişləndirmə) – ürək əzələsinin boşalması və boşluğunun qanla dolma mərhələsi

Diatermiya (*dia-* + yun. *therme* istilik, isti) – yüksək tezlikli diatermik tokların müalicə məqsədilə istifadə edilməsi

Diatermokoaqulyasiya – yüksək tezlikli elektrik cərəyanının və istiliyin təsiri ilə toxumaların kəsilməsi və eyni zamanda koaqulyasiyanın əldə edilməsi

Diatermokoaqulyator – cərrahi əməliyyatların diatermokoaqulyasiya üsulu ilə aparılması üçün nəzərdə tutulan aparat

Diatermoqoniopunktura (*diathermogoniopunctura*) – bəbək-buynuz qışa bucağı nahiyəsində toxuma perforasiyasının diatermokoaqulyasiya vasitəsi ilə həyata keçirildiyi qoniopunktura

Diatermopalçıq müalicəsi – palçıq applikasiyaları və diatermiyanın birgə istifadəsinə əsaslanan müalicə üsulu

Diatez (*diathesis*) – orqanizmin bəzi xəstəliklərə meyilliyi

Diatom analizi – suda boğulma zamanı cəsədin qanında və daxili orqanlarında diatomov planktonun aşkar edilməsi ilə boğulma faktını müəyyənləşdirən məhkəmə-tibbi üsulu

Diazolin (*diazolinum*) – antihistamin təsirli maddə, allergiyaya qarşı preparat

Didaskaleynofobiya – yalnız məktəblərə xas olan fobiya, «məktəb qorxusu» kimi izah edilir

Diensefal sindrom (*syndromum diencephalicum*) – *bax*: hipotalamik sindrom

Diensefal-hipofizar kaxeksiya – *bax*: Simmonds xəstəliyi

Diensefal-kardial sindrom (*syndromum diencephalocardiale*) – ürək fəaliyyətinin pozğunluğunun üstünlüyü ilə gedən hipotalamik sindrom

Dietik ərzaq məhsulu – xəstənin qida xüsusiyyətlərinə və müalicəsinə cavab verən ərzaq məhsulu

Dietoloq (*diyeta* + yun. *logos* elm) – rəşional qidalanma məsələləri üzrə xüsusi hazırlıq keçmiş həkim-mütəxəssis

Difalliya (*diphallia*; *di-* + yun. *phallos* cinsi orqan) – inkişaf anomaliyası: iki xarici kişi cinsi orqanının (penisin) olması

Difenin (*dipheninum*) – əsasən böyük qıcolma tutmaları zamanı (*grand mal*) qıcolma əleyhinə preparat

Diferensial diaqnoz (*diagnosis differentialis*) – hər hansı bir xəstəliyi oxşar klinik xəstəliklə müqayisə etmə, inkar etmə yolu ilə qoyulan diaqnoz

Diferensiasiya (lat. *differentia* fərq) – 1) tamın müxtəlif hissə, forma, pillə, təbəqə və dərəcələrə ayrılması, parçalanması, təbəqələşməsi; 2) bir şeyin ayrı-ayrı müxtəlif ünsürlərə ayrılması, parçalanması, təbəqələşməsi

Difezil (*diphezylum*) – antihelmint preparat

Diffuz keratoma (*keratoma diffusum*) – *bax*: ixtioz

Diffuz kortikomeningeal angiomatoz (*corticomeningialis angimatosi diffusa*) – *bax*: Van-Boqart-Divri xəstəliyi

Diffuz toksiki zob (*struma diffusa toxica*) – qalxanvari vəzinin diffuz böyüməsi və tireoid hormonların artıq ifrazı ilə gedən xəstəlik, tireotoksikoz

Diffuz ziyilli piqmentli displaziya (*dysplasia verrucosa pigmentosa*) – kiçiköclülü, oval, ziyil formalı piqmentləşmiş papulaların əmələ gəlməsi ilə gedən naməlum etiologiyalı dermatoz

Difillobotrioz (*diphyllobothriosis*) –

Difoniya

Diphyllobothrium latum tərəfindən törədilən qurd invaziyası

Difoniya (*diphonia*; *di-* + yun. *phone* səs) – *bax*: diplofoniya

Difosgen – boğucu təsirli zəhərləyici maddə

Difteriya (*diphtheria*) – *Corinebacterium diphtheriae* tərəfindən törədilən, hava-damcı yolu ilə ötürülən əsnək, burun, qırtlaq, traxeyanın fibroz iltihabi ərplə örtülməsi və ümumi intoksikasiya ilə gedən kəskin infeksiyon xəstəlik

Burun difteriyası (*rhinitis diphtherica*) – burun selikli qişasının difteriya çöplərinin təsirindən zədələnməsi

Yara difteriyası (*diphtheria vulneralis*) – difteriya çöpləri tərəfindən törədilən, infeksiyanın daxil olduğu yerdə fibroz ərpşəkili iltihabın əmələ gəlməsi və ağır intoksikasiya ilə gedən kəskin infeksiyon xəstəlik

Difteriya çöpləri (*Corynebacterium diphtheriae*) – qrammüsbət, aerob və ya fakultativ anaerob, ekzotoksin ifraz edən, yalnız insan qanı və zərdabı olan mühitdə becərilən, insanda difteriya xəstəliyi törədən bakteriyalar

Diftongiya (*diphthongia*; *di-* + yun. *phthongos* səs, səda) – *bax*: diplofoniya

Digitoksin (*digitoxinum*) – xroniki ürək çatışmazlığı zamanı tətbiq olunan ürək qlükozidi

Dixlotiazid (*dichlothiazidum*) – tiazid tərkibli diuretik maddə

Dixromaziya (*dichromasia*; *di-* + yun. *chroma* rəng) – rəngduyma zəifliyi, üç əsas rəngdən (qırmızı, yaşıl, göy) birinin qəbul edilməməsi

Dik reaksiyası (G. R. H. Dick, 1881-1967, amer. bakterioloq) – skarla-

tinanın diaqnostikasında istifadə olunan təmizlənmiş streptokokk toksinlərindən ibarət dərialtı sınaq

Dik toksini – *bax*: eritrogen toksin

Dik zərdabı (köh.; G. R. H. Dick) – atların streptokokk toksini ilə immunizasiyası nəticəsində hazırlanan skarlatina əleyhinə antitoksik zərdab

Diklofenak -natrium (*diclofenac-natrium*) – qeyri-steroid iltihab əleyhinə preparat

Dikroselioz (*dicrocoeliosis*) – trematodozlar qrupundan olan *Dicrocoelium lanceatum* qurduunun törətdiyi helmintoz (xolangit, xolesistit və hepatit əlamətləri ilə gedir, yoluxmuş qarışqanı təsadüfən udmuş insan bu xəstəliyə tutula bilər)

Dikrota (*di-* + yun. *krotos* zərbə) – *bax*: dikrotik diş

Dikrotik dalğa – *bax*: dikrotik diş

Dikrotik diş – sfiqmoqrammanın kaktakrota və ya anakrotasında əsas dalğadan kiçik amplitudlu əlavə dalğa (iri arteriya divarlarının tonusunun enməsi zamanı müşahidə olunur)

Dikrotik qalxma – *bax*: dikrotik diş

Dikrotiya (*dicrotia*; *di-* + yun. *krotos* zərbə) – nəbz dalğasının ikiləşməsi fenomeni (periferik damarların tonusunun enməsi zamanı müşahidə olunur)

Diktioma (*dictyoma*) – torlu qişanın kirpikli hissəsinin az diferensiasiya etmiş hüceyrələrindən törənən bədxassəli şiş

Diktiositoma (*dictyocytoma*; *diktio-* + hist. *cytus* hüceyrə + *-oma*) – *bax*: diktioma

Diqqət – psixi fəaliyyətin müəyyən obyektdə yönəlməsi və ya hər hansı bir hadisə üzərində cəmlənməsi

Diqoksin (*digoxinum*) – xroniki ürək çatışmazlığı zamanı tətbiq olunan ürək qlükozidi

Diqton sindromu – *bax*: Van-der-Huve sindromu

Dil məməciyi (*papillae linguales*) – dilin selikli qişasının əsasən dad reseptorları yerləşən çıxıntıları

Dil retraktoru – dilaltı nahiyədə aparılan cərrahi əməliyyatlar zamanı dili çəkmək üçün istifadə olunan cərrahi alət

Dil siniri sindromu (*syndromum nervi lingualis*) – dil sinirinin zədələnməsi zamanı dilin ön 2/3 hissəsində paresteziya, səthi hissiyyatın, bəzi hallarda isə dad hissiyyatının pozulması

Dilaltı çuxur (*fovea sublingualis*) – aşağı çənə cisminin daxili səthində dilaltı vəzinin təsbit olunduğu yer

Dilaltı fibroqranulema (*fibrogranuloma sublinguale*) – *bax*: Rigi xəstəliyi

Dilaltı məməcik (*caruncula sublingualis*) – çənəaltı və böyük dilaltı tüpürcək vəzilərinin açıldığı, dilin yan tərəflərində yerləşən cüt hündürlük

Dilaltı nahiyə (*regio infrahyoidea*) – boynun ön nahiyəsinin dilaltı sümükdən aşağıda yerləşən hissəsi

Dilaltı sinir kanalı (*canalis nervi hypoglossi*) – ənsə qabarında yerləşən dilaltı sinirin keçdiyi sümük kanalı

Dilaltı sinir sindromu (*syndromum nervi hypoglossi*) – dilin atrofiyası və atrofiyaya uğramış nahiyəyə doğru dil əzələlərinin fibrilyar səyirməsi

Dilaltı sinir üçbucağı (*trigonum nervi hypoglossi*) – rombabənzər çuxurun aşağı medial hissəsində dilaltı sinir nüvəsinin yerləşdiyi sahə

Dilatasiya (*dilatatio*; lat. genişlənmə) – hər hansı bir boşluqlu orqanın mənfəzinin davamlı və diffuz genişlənməsi

Dilatator (lat. *dilato, dilatatum* genişləndirmək) – elastik balonun doldurulması və ya paralel plankanın (ensiz hamar lövhə) hərəkət etdirilməsi ilə daralmış təbii boşluqların genişləndirilməsi üçün istifadə olunan alət

Dilçək (*uvula*) – yumşaq damağın ağır boşluğuna sallanan ensiz ucu

Dilin arakəsməsi (*septum linguae*) – dilin boylama istiqamətində yerləşən və onu simmetrik olaraq iki hissəyə bölən nazik birləşdirici toxuma lövhəsi

Dilin batması – dil kökünün qırtlağın arxa divarına doğru yerdəyişməsi (narkoz, koma, dərin şok və aşağı çənənin ikitərəfli sınıqları zamanı təsadüf olunur)

Dilin cismi (*corpus linguae*) – dil kökündən sərhəd şırımı ilə ayrılan dilin ön sərbəst hissəsi

Dillon fenomeni (Y.Q. Dillon, 1873-1951, sov. rentgenoloqu) – rentgenoloji olaraq relaksasiya olunmuş diafraqma kümbəzinin maksimal nəfəsvermə zamanı yerdəyişməsinin təyini (diafraqmanın yığılma qabiliyyətinin saxlanması göstərən əlamət)

Dillon rasionu – qida borusunun keçməməzliyi zamanı maye və yarım-maye tərkibli yüksək kalorili qidalardan ibarət pəhriz (150 qr bitki yağı, 200 qr qaymaq, 400 qr unlu sup, 50 qr kərə yağı, 4 ədəd çiy yumurta, çayla birlikdə 100 qr şəkər)

Dillon sınağı – rentgenoloji müayinə zamanı ağciyər və/və ya mədədə havanın aşkar edilməsi ilə diri doqulmanın təyin olunması

Dilofilyarioz

Dilofilyarioz (*dirofilariosis*) – *Dirofilaria* qrupundan olan dəri altında, konyunktiva altında, göz yarığında və bəbəkdə yaşayaraq parazitlik edən helmint

Dil-udlaq siniri sindromu (*syndromum nervi glossopharyngei*) – dil-udlaq sinirinin zədələnməsi nəticəsində udma və danışıq zamanı disfagiya, udlağın yuxarı hissəsində anesteziya, udma refleksinin birtərəfli itməsi, udlağın yan nahiyələrində və damaq badamcıqlarında ağrı, ağız suyu ifrazının pozulması və dilin arxa 1/3-də hissiyyat pozğunluğu

Dimedrol (*dimedrolum*) – antihistamin təsirli maddə

Dimeksid (*dimexidum*) – iltihab əleyhinə yerli təsir göstərən preparat

Dimmer xəstəliyi (F. Dimmer, 1855-1926, avstriyalı oftalmoloq) – buyuz qişanın optik hissəsində boz rəngdə sapvari, xətvəri bulanıqlaşmanın olmasından ibarət irsi ailəvi xəstəlik

Dinamik cərgə – hər hansı bir statistik göstəricinin zamanla dəyişən ardıcılığı

Dinamit – tərkibində nitroqliserin, qarışığın bərkimə temperaturunu aşağı salmaq üçün nitroqlikol, tozvari aşqarlar və xüsusi əlavələr olan şiddətli partlayıcı qarışıq

Dinamoballistokardioqraf – dinamo- və ballistokardioqrammanı eyni zamanda və ya ayrı-ayrı qeyd etməyə imkan verən alət

Dinamoballistokardioqrafiya – eyni zamanda dinamo- və ballistokardioqrammanın çəkilməsi (dinamik ballistokardioqrafiya)

Dinamoballistokardioqramma – eyni

zamanda dinamo- və ballistokardioqrammanı əks etdirən əyri

Dinamokardioqraf – uzanmış vəziyyətdə olan şəxsin döş qəfəsinin ağırlıq mərkəzinin yerdəyişməsinə qeydə alan cihaz (ürəyin yığılma və qanın iri damarlarda hərəkətinə əsasən)

Dinamokardioqrafiya – ürək-damar sisteminin ürəyin yığılma və qanın iri damarlarda hərəkətinə əsasən, döş qəfəsinin ağırlıq mərkəzinin yerdəyişməsinin qeydə alınmasına əsaslanan müayinə üsulu

Dinamokardioqramma (DKQ) – ürəyin və iri damarların yığılması zamanı döş qəfəsinin ağırlıq mərkəzinin yerdəyişməsinə əks etdirən əyri **Boylama dinamokardioqramma** – döş qəfəsinin ağırlıq mərkəzinin ürəyin boylama oxuna nəzərən paralel yerini dəyişməsinə əks etdirən dinamokardioqramma

Dalğasaçkilli dinamokardioqramma – bir dalğanın digərinə keçməsi ilə xarakterizə olunan dinamokardioqramma (ürəyin yığılma funksiyasının kəskin zəifləməsinə göstərir)

Köndələn dinamokardioqramma – döş qəfəsinin ağırlıq mərkəzinin ürəyin boylama oxuna nəzərən perpendikulyar yerini dəyişməsinə əks etdirən dinamokardioqramma

Növbəlaşən dinamokardioqramma – iki müxtəlif tipli komplekslərin müntəzəm olaraq bir-birini əvəz etməsi ilə xarakterizə olunan dinamokardioqramma (ürəyin alternasiyasını əks etdirir)

Pikşaçkilli dinamokardioqramma – iki əks istiqamətli piklərlə (zirvə) xarakterizə olunan dinamokardioqramma (aortanın aterosklerozuna xarakterikdir)

- Standart dinamokardioqramma** – *bax:* boylama dinamokardioqramma
- V-şəkilli** dinamokardioqramma – əsas elementlərin konfigurasiyası V-şəklini xatırladan dinamokardioqramma (bitişməli perikarditə xarakterikdir)
- Dinamoqraf** (*dinamo-* + yun. *grapho* yazmaq, təsvir etmək) – ürək əzələsinin yığılma gücünün və tezliyinin qrafik qeydə alınması üçün cihaz
- Dinamoqrafiya** (*dinamo-* + yun. *grapho* yazmaq, təsvir etmək) – əzələ fəaliyyətinin, ürək əzələsinin yığılma gücünün və tezliyinin qrafik qeydiyyatına əsaslanan müayinə üsulu
- Dinamometr** (*dinamo-* + yun. *metreo* ölçmək, təyin etmək) – əzələ qüvvəsini müəyyən etmək üçün cihaz
- Dinamometriya** (*dinamo-* + yun. *metreo* ölçmək, təyin etmək) – hər hansı bir əzələ qrupunun gücünün dinamometr vasitəsi ilə ölçülməsi
- Dinoprost** (*dinoprost*) – uşaqlıq əzələsini stimulə edən maddə
- Dinoproston** (*dinoproston*) – uşaqlıq əzələsini stimulə edən maddə
- Dioksidin** (*dioxydinum*) – nitrofuran törəməsi olan antibakterial maddə
- Dioptro-** (*dioptri-*, *dioptro-*; yun. *diop-teia* görmə qabiliyyəti, müşahidə, *dioptrikos* optik cihazlara, ölçülərə aid) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “optik cihazlara, ölçülərə aid” mənasını verir
- Dioptrimetr** (*dioptri-* + yun. *metreo* ölçmək, təyin etmək) – eynək linsalarının əsas optik göstəricilərini ölçmək üçün cihaz
- Dioptron** – refraksiyanı müayinə etmək üçün cihaz
- Dioptroskopiya** (*dioptro-* + yun. *sko-* peo baxmaq, gözdən keçirmək) – oftalmoskop vasitəsi ilə refraksiyanın müəyyən edilməsi
- Dipetalonematoz** (*dipetalonematozis*) – *bax:* akantoxeylonematoz
- Dipiroksim** (*dipiroximum*) – xolinesterazanın reaktivatoru
- Diplakuziya** (*diplacusia*; *dipl-* + yun. *akusis* eşitmə qabiliyyəti) – eşitmə qabiliyyətinin pozulması
- Diplegiya** (*diplegia*; *di-* + yun. *plege* zərbə, zədələmə) – eyni bədən hissələrinin ikitərəfli iflici (məs., hər iki ayağın)
- Diploe** (*diploe*) – kəllə əsası sümüklərinin süngəri maddəsi
- Diploeqrafiya** (*diploe* + yun. *grapho* yazmaq, təsvir etmək) – diploik venalara kontrast maddə yeritdikdən sonra onların rentgenoloji müayinəsi
- Diploesinusografiya** (*diploe* + anat. *sinus sinus* + yun. *grapho* yazmaq, təsvir etmək) – baş beynin sərt qişə sinuslarına kontrast maddə yeritdikdən sonra diploik venaların rentgenoloji müayinəsi
- Diplofoniya** (*diplophonia*; *diplo-* + yun. *phone* səs, səda) – bir səsi tələffüz etdikdə, eyni zamanda müxtəlif yüksəklikli tonların yaranması (ön və arxa səs büküşlərinin müxtəlif tezlikli rəqsləri zamanı müşahidə olunur)
- Diploxeiriya** (*diplocheiria*; *diplo-* + yun. *cheir* əl) – inkişaf anomaliyası: əldə barmaqların sayının ikiqat olması
- Diplomieliya** (*diplomyelia*; *diplo-* + yun. *myelos* beyin) – inkişaf anomaliyası: onurğa beyinin ikiləşməsi
- Diplopiya** (*diplopia*; *dipl-* + yun. *ops, opos* göz, görmə qabiliyyəti) – görmənin ikiləşməsi

Diplopodiya

Binokulyar diplopiya (*d. binocularis*) – iki gözlə baxış zamanı diplopiya (gözlərdən birinin görmə oxunu yerdəyişməsi zamanı)

Çarpaz diplopiya (*d. cruciata*) – göz almasını yaxınlaşdırən əzələnin və gözün hərəki əzələsinin funksiyasının pozğunluğu zamanı sağ gözə aid olan təsvirin solda, sol gözə aid olan təsvirin sağda əks olunmasından ibarət binokulyar görmə (göz almasını yaxınlaşdırən əzələnin funksional pozğunluğu zamanı müşahidə olunur)

Eyniadlı diplopiya (*d. homonyma*) – göz almasını yaxınlaşdırən əzələnin və gözün hərəki əzələsinin funksiyasının pozğunluğu zamanı sağ gözə aid olan təsvirin sağda, sol gözə aid olan təsvirin solda əks olunmasından ibarət binokulyar görmə

Monokulyar diplopiya (*d. monocularis*) – bir gözlə baxdıqda meydana çıxan diplopiya (torlu qişanın müxtəlif nahiyələrində eyni zamanda təsvirin alınması. Büllurun hissəvi bulanması və ya çıxığı, iridodializ və polikoriya zamanı müşahidə olunur)

Müxtəlif adlı diplopiya (*d. heteronyma*) – bax: çarpaz diplopiya

Paralitik diplopiya (*d. paralytica*) – gözün bir və ya bir neçə xarici əzələsinin iflici zamanı müşahidə olunan diplopiya

Diplopodiya (*diplopodia*; *diplo-* + yun. *pus, podos* ayaq) – inkişaf anomaliyası: ayaq barmaqlarının sayının anadangəlmə ikiqat artıq olması

Diploskop (*diplo-* + yun. *skopeo* baxmaq, tədqiq etmək) – binokulyar görmənin vəziyyətini müəyyən et-

mək və çəpəgözlüyü müalicə etmək üçün cihaz

Diprazin (*diprazinum*) – antihistamin təsirli maddə

Diprosopus (*diprosopus*) – bax: üzün ikiləşməsi

Diprozop (*diprosopus*; *di-* + yun. *pro-sopon* üz, sifət) – bir başda iki üz olan bitişik əkizlər

Dipsomaniya (*dipsomania*; yun. *dipsa* susuzluq + *maniya*) – periodik olaraq əhval-ruhiyyə düşkünlüyü zamanı alkoqola bir neçə gündən bir neçə həftəyə qədər impulsiv meyillilik (ara müddətdə alkoqoldan qətiyyəən istifadə edilmir)

Direktiv – bir işi yerinə yetirmək üçün ali orqan tərəfindən aşağı orqanlara verilən göstəriş, əmr, təlimat

Direktoskopiya (lat. *directus* düz + yun. *skopeo* gözdən keçirmək) – bax: düz larinqoskopiya

Dirsək siniri kanalı (*canalis nervi ulnaris*) – bax: çiyin-əzələ kanalı

Dirsək siniri sindromu (*syndromum nervi ulnaris*) – dirsək sinirinin zədələnməsi nəticəsində biləyin quş pəncəsi formasını alması, V barmağın ovuc səthinin, IV barmağın dirsək yarısının hipo və ya anesteziyası, trofiki və vazomotor pozğunluğu

Disartikulyasiya – aydın danışmanın pozulması

Disbakteriotik təsir – canlı orqanizmdə disbakterioz yarada bilən hər hansı bir faktorun (adətən kimyəvi) təsiri

Disbakterioz (*dysbacteriosis*) – bağırsaq mikroflorasının kəmiyyət və keyfiyyətə dəyişməsi

Disbaziya (*dysbasia*; *dis-* + yun. *basis* yerimə, addım) – yerimənin pozulması

Disbiotrofiya (*dysbiotrophia*; *dis-* +

yun. *bios* həyat + *trophe* qidalanma)
– *bax*: distrofiya

Disbuliya (*dysbulia*; *dis-* + yun. *bule* iradə) – *bax*: abuliya

Disfagiya (*dysphagia*; *dis-* + yun. *phagein* yemək) – udma pozğunluqlarının ümumi adı

Ağrılı disfagiya (*d. dolorosa*) – qida borusunun yaralı zədələnmələrində, udqunma vaxtı döş sümüyü arxasında güclü ağrının yaranması ilə gedən disfagiya

Amiotaksik disfagiya (*d. amyotactica*) – qida borusu əzələlərinin yığılmasının diskoordinasiyası ilə əlaqədar disfagiya

Bukkofaringeal disfagiya (*d. buccopharyngealis*) – ağız boşluğundan udulan kütlənin udlağa ötürülməsində çətinlik yaradan disfagiya

Funksional disfagiya (*d. functionalis*) – udqunmanı çətinləşdirən heç bir səbəb olmadığı halda, epizodik və ya normal udqunma ilə növbələşən disfagiya

İsterik disfagiya (*d. hysterica*) – isteriya zamanı müşahidə olunan funksional disfagiya

Qida borusu disfagiyası (*d. esophagea*) – qida borusunda qida kütləsinin və ya mayenin mədəyə doğru hərəkət etməsinin çətinləşməsi ilə gedən disfagiya

Mexaniki disfagiya (*d. mechanica*) – qidanın udulması zamanı irətiləməsi yolunda maneə ilə əlaqədar meydana çıxan disfagiya

Paralitik disfagiya (*d. paralytica*) – udlağın və ya qida borusunun əzələlərinin iflici və ya atoniyası ilə əlaqədar yaranan disfagiya

Sideropenik disfagiya (*d. sideropenica*) – *bax*: Plummer-Vinson sindromu

Sirli disfagiya – *bax*: Lusoria disfagiyası

Spastik disfagiya (*d. spastica*) – ezofaqospazm və qida borusunun axalaziyası ilə əlaqədar disfagiya

Valsalva disfagiyası – dilaltı sümüyün sınığı ilə əlaqədar olaraq udqunmanın çətinləşməsi

Disfaziya (*dysphasia*; *dis-* + yun. *phasis* nitq) – nitq pozğunluqlarının ümumi adı

Disfoniya (*dysphonia*; *dis-* + yun. *phone* səs) – səsyaranmanın pozulması: səs xırıltılı, zəif, vibrasiyaya uğramış şəkildə eşidilir

Disforiya (*dysphoria*; yun. qıcıqlanma, acıq) – əhvalın acıqlı bir şəkildə enməsi; affekt (emosia) reaksiyalarına aid olub, acıqlı, kədərli vəziyyətlə xarakterizə olunan durum

Disfunksiya (*dysfunctio*) – qıcıqlandırıcıya qeyri-adekvat cavabla ifadə olunan funksiya pozğunluğu

Disgeneziya (*dysgenesis*; *dis-* + yun. *genesis* mənşə, inkişaf) – *bax*: displaziya

Disgenitalizm (*dysgenitalismus*) – cinsiyyət orqanlarının inkişafının ləngiməsi

Disgevziya (*dysgeusia*; *dis-* + yun. *geusis* dad) – dad hissənin təhrif olunması

Dishematoz (*dyshaematosis*; *dis-* + yun. *haima*, *haimatos* qan + *-oz*) – *bax*: sianodermiya

Disherminoma (*dysgernimona*) – yurmurtalığın diferensiasiya olunmamış hüceyrələrindən inkişaf edən nadir bədxassəli şiş

Dishidroz (*dyshidrosis*; yun. *hidros* tər) – tər ifrazının pozulması ilə gedən patoloji halların ümumi adı

Dishormonal hiperplastik prostatopatiya (*prostatopathia dyshormo-*

Dixondroplaziya

nalis hyperplastica) – bax: prostat vəzinin adenoması

Dixondroplaziya (*dyschondroplasia*; *dis-* + yun. *chondros* qığırdaq + *plasis* formalaşma, əmələ gəlmə) – bax: sümüklərin xondromatozu

Dixronoz – uzaq uçuşlar zamanı bioloji ritmin pozulması

Disk çökəkliyi (*excavatio disci*) – normal gözdə oftalmoskopiya zamanı aşkar edilən görmə siniri diskinin qıfəbənzər çökəkliyi

Diskalgıya (*disalgia*; anat. *discus intervertebralis* fəqərələrarası disk + yun. *algos* ağrı) – fəqərəarası diskin fibroz-bağ aparatının zədələnməsi nəticəsində müvafiq sinirin inervasiya etdiyi zonada ağrı

Diskalkuliya (*dyscalculia*) – bax: alkaluliya

Diskartroz (*disarthrosis*) – onurğa sütununun osteoxondrozu zamanı fəqərəarası oynaqların artrozu və diskozun birgə təzahürü

Dissektomiya (*dissectomia*) – fəqərəarası diskin çıxarılması cərrahi əməliyyatı

Diskeratoz (*dyskeratosis*) – epiderminin desmolizlə müşayiət olunan patoloji buynuzlaşması

Diskineziya (*dyskinesia*; *dis-* + yun. *kinesis* hərəkət) – koordinasiya hərəkətlərinin pozulmasının ümumi adı (o cümlədən daxili orqanların)

Bağrsaqların atonik diskineziyası (*d. intestinini atonica*) – bağırsağ tonusunun və peristaltikasının qəbizlik, qarında küt ağrılarla xarakterizə olunan kəskin zəifləməsi (bəzən dinamik bağırsağ keçməməzliyinə gətirə bilər)

Bağrsaqların spastik diskineziyası (*d. intestinini spastica*) – bağırsağ tonusunun artması, spastik yığılma-

sı, qəbizlik və qarında tutmaşəkili ağrılarla xarakterizə olunan vəziyyət

Gec diskineziya – neyroleptiklərin uzun müddət qəbul edilməsinin ağırlaşması

Göz qapaqlarının diskineziyası (*d. palpebrarum*) – iki göz qapağının eyni zamanda bağlanmasının normal baş verdiyi halda, bir gözü bağlamağın mümkün olmaması

Öd axarlarının diskineziyası – ödənin qaraciyərdən və öd kisəsindən onikibarmaq bağırsağa tökülməsinin pozulması ilə nəticələnən öd axarları divarlarının əzələ qatının patologiyası

Öd axarlarının hipertonik diskineziyası – öd kisəsi və öd axarlarının tonusunun qalxması nəticəsində öd axarlarının diskineziyası

Öd axarlarının hipertonik-hiperkinetik diskineziyası – bax: öd axarlarının hipertonik diskineziyası

Öd axarlarının hipotonik diskineziyası – öd kisəsi və öd axarlarının tonusunun aşağı düşməsi nəticəsində öd axarlarının diskineziyası

Öd axarlarının hipotonik-hipokinetik diskineziyası – öd axarlarının hipotonik diskineziyası

Professional diskineziya (*d. professionalis*) – peşə ilə əlaqədar olaraq bəzi hərəkətlərin sürətli icra olunması nəticəsində qeyri-peşə xarakterli işləri yerinə yetirərkən hərəkətlərin koordinasiyasının pozulması

Diskoblastula (*discoblastula*) – bax: embrional disk

Diskogen sindrom (*syndromum discogenum*) – fəqərəarası diskin düşməsi nəticəsində sinir kötüyü və ya onurğa beyni maddəsinin zədələnməsi

məsi səbəbindən meydana çıxan nevroloji sindromların ümumi adı

Diskoqrafiya (anat. *discus intervertebralis* fəqərəarası disk + yun. *grapho* yazmaq, təsvir etmək) – fəqərəarası diskin kontrast rentgen müayinəsi

Diskoliqamentoz (*discoligamentosis*) – osteoxondroz zamanı fəqərəarası diskin və bağ aparatının zədələnməsinin birgə təzahürü

Diskompleksasiya (*discomplexatio*) – hüceyrə elementlərinin nisbətinin dəyişilməsi (inkişaf anomaliyası kimi müşahidə olunur və ya distrofiya, iltihab zamanı inkişaf edir)

Diskopatiya (*discopathia*; anat. *discus intervertebralis* fəqərəarası disk + yun. *pathos* xəstəlik, əzab) – morfoloji dəyişikliyi olmadan fəqərəarası disklərin naməlum etiologiyalı zədələnməsi ilə gedən xəstəliklərin ümumi adı

Diskordantlıq (lat. *discordans, discordantis* uyğunlaşdırılmamış, bənzəməyən) – psixiatriyada: şizofreniya zamanı psixi fəaliyyətin tamlığının pozulması, intrapsixi ataksiya

Diskoriya (*dyscoria*; *dis-* + yun. *kore* bəbək) – bəbəyin formasının dəyişməsi

Disko (*discosis*) – onurğa sütununun osteoxondrozu zamanı fəqərəarası disklərdə distrofik dəyişiklik

Diskrazik kirəcləşmə (*calcinosis dyscrasica*) – *bax*: metastatik kalsinoz

Diskraziya (*dyscrasia*; *dis-* + yun. *krasis* qarışma, qarışıq) – orqanizmin maye mühitinin tərkibinin düzgün olmaması, dəyişməsi; humoral konsepsiyanın tərəfdarları bütün xəstəliklərin əsasında diskraziyanın dayandığını hesab edirdilər

Diskriniya (*dyscrinia*) – selikli qişanın

sekretor funksiyasının pozulması (məs., traxeya və iri bronxların, öd kisəsinin)

Diskvalifikasiya – hərbi xidmətə yarsız hesab edilmə

Disqammaqlobulinemiya (*dysgammaglobulinaemia*) – qanda bir və bir neçə immunoqlobulinin defisiti ilə xarakterizə olunan anadangəlmə və ya qazanılmış immunoloji çatışmazlıq hallarının ümumi adı

Disqnoziya (*dis-* + yun. *gnosis* bilik, dərk etmə) – dərk etmə qabiliyyətinin pozulması

Disqrafiya (*dysgraphia*; *dis-* + yun. *grapho* yazmaq, təsvir etmək) – yazı qabiliyyətinin pozulması ilə gedən patoloji halların ümumi adı

Dislaliya (*dyslalia*; *dis-* + yun. *lalia* nitq) – pəltəklilik

Disleksiya (*dyslexia*; *dis-* + yun. *lexis* nitq, söz) – aleksiyanın yüngül dərəcəsi

Dislipoproteidemiya – plazmanın lipid profilinin pozulması

Dislokasiya (lat. *dislocatio* yerdəyişmə; *dis-* + *loco, locatum* yerləşdirmək) – yerdəyişmə (hər hansı bir orqanın, genetikada – xromosom seqmentinin)

Dislokasiya sindromu – beyin strukturlarının ödem, şiş və ya hematoma ilə sıxılması zamanı yerdəyişməsi nəticəsində meydana çıxan nevroloji simptomlar

Dismeqalopsiya (*dysmegalopsia*; *dis-* + yun. *meqas, meqalu* böyük + *opsis* görmə qabiliyyəti) – əşya və ya onların hissələrinin ölçülərinin böyük görülməsindən ibarət metamorfopsiya

Dismenoreya (*dysmenorrhoea*; *dis-* + yun. *men* ay + *rhoia* axma, qurtar

Dismetriya

ma) – menstrual tsiklin pozulmalarının ümumi adı

Dismetriya (*dysmetria*; *dis-* + yun. *metron* ölçü) – beyinciğin zədələnməsi zamanı məqsədyönlü hərəkətlərin amplitudasının artıqlığı və ya çatışmazlığı

Dismimiya (*dysmimia*; *dis-* + yun. *mimia* təqlid etmə) – mimik hərəkətlərin pozulması

Dismneziya (*dysmnesia*; *dis-* + yun. *mnesis* yaddaş) – xatırlama imkanlarının zəifləməsi, yaddaş ehtiyatının azalması və ifadətmənin pisləşməsi ilə xarakterizə olunan yaddaş pozğunluğu

Dismorfofobiya (*dysmorphophobia*) – hər hansı şəxsə mövcud olan, amma onun düşündüyü qədər gözə çarpmayan qüsurların həmin şəxs tərəfindən kifayət qədər çox şişirdilməsi

Dismorfomaniya – bədənin ayrı-ayrı hissələrinin eybəcər və ya ölçülərinin dəyişməsi kimi qavranılması

Dismorfopsiya (*dysmorphopsia*; *dis-* + yun. *morphe* forma + *opsis* görmə qabiliyyəti) – görmə qabiliyyətinin pozulması (metamorfopsiya)

Disomiya – bir hüceyrədə identik xromosom dəstindən iki ədəd olması

Dispankreatizm (*dyspancreatismus*; *dis-* + yun. *pankreas*, *pankreatos* mədəaltı vəzi) – mədəaltı vəzinin ekskretor funksiyalarının pozulmalarının ümumi adı

Dispanser (frans. *dispensaire*; lat. *dispense* bölüşdürmək) – xəstəliklərin erkən aşkar edilməsi, müxtəlif qrup xəstəliklərin qeydiyyatı, sistematik müşahidəsi, ixtisaslaşmış tibbi yardımın göstərilməsi, əmək qabiliyyətinin artırılması üçün təkliflərin

hazırlanması ilə məşğul olan tibbi-profilaktik müəssisə

Dispanser dinamik müşahidə – hərbi-də: müəyyən xroniki xəstəliklərlə xəstələnməmiş hərbi qulluqçuların hərbi hissə həkiminin dinamik nəzarətində olması

Dispanser metodu – müxtəlif əhali qruplarının aktiv müşahidəsi, fərdi və ümumi profilaktik və müalicə tədbirlərinin aparılması, həmçinin sağlamlaşdırıcı, əmək və məişət qabiliyyətinin yüksəldilməsi tədbirlərinin hazırlanmasından ibarət metod

Dispanser müşahidə – dispanser metodunun tərkib hissəsi olaraq, dispanser qeydiyyatında olan xəstələrin aktiv izlənməsindən ibarətdir

Dispanserizasiya – 1) müalicə-profilaktik müəssisələrinin əhalinin müəyyən qrupları və xəstələrin müəyyən kontingentinə göstərilən tibbi xidmətin dispanser metoduна əsaslanan iş sistemi; 2) hərbi-də: hərbi qulluqçuların sağlamlıq vəziyyətini qiymətləndirmək üçün keçirilən tibbi müayinə

Dispareuniya (*dyspareunia*; *dis-* + yun. *pareunos* eyni yataqda birisi ilə yatan, otaq yoldaşı) – qadınlarda cinsi pozğunluqların ümumi adı

Dispepsiya (*dyspepsia*) – 1) mədə şirəsinin patoloji dəyişikliyi nəticəsində həzm pozulması; 2) südəməz uşaqlarda rast gəlinən xəstəlikdir, qidaanın həcmi və tərkibinin uşağın fizioloji imkanlarına uyğun gəlməməsi nəticəsində baş verir və əsasən mədə-bağırsaq pozğunluqları ilə təzahür edir

Dispeptik əlamətlər – həzm pozğunluğu simptomlarının ümumi adı (gə-

yirmə, qıvcırma, qarında təzyiq və dartılma hissi, ishal və s.)

Dispersiya (*dispersio*) – parçalanma, səpələnmə

Dispersləmə (lat. *dispergo* səpmək, səpələmək) – bərk və ya maye halında olan maddənin hər hansı bir mühitdə xırdalanması (farmaseftik praktikada istifadə olunur)

Disin plastik əməliyyatı (J. E. Dees, 1910-cu ildə an. olub, amerikalı həkim) – tam epispadiya zamanı sfinktorun plastikası, sidik kisəsinin ön əzələsiz seqmentinin çıxarılması və sidik kisəsi boynunun daraldılması əməliyyatı

Displaziya (*dysplasia*; *dis-* + yun. *plasis* formalaşma, əmələ gəlmə) – embriogenez və postnatal dövrdə orqan və toxumaların inkişafının pozulmasının ümumi adı

Dispnoe (*dyspnoe*; yun. *dyspnoia* tənənfəslik, nəfəs darlığı) – tənənfəslik, tez-tez nəfəs alma ilə xarakterizə olunan tənəffüs pozğunluğu

Disport – *bax*: botoks

Disput (*dispute*) – elmi mövzular üzrə müzakirə, mübahisə

Dissektor (lat. *disseco*, *dissectum* yarmaq, parçalamaq) – toxumaların küt yolla ayrılması, qan damarlarının, axarların müvəqqəti tutulması üçün sıxac şəklində cərrahi alət

Disseminasiya (*disseminatio*; lat. *dissemino* səpmək, yaymaq) – yoluxucu xəstəlik törədicisinin birincili ocaqdan və ya əsas düyünün şiş hüceyrələrindən qan və limfa damarları vasitəsilə bir orqan və ya bütün orqanizmə yayılması

Disseminasiyalı patoloji proses – yayılmış patoloji proses

Disseminə olunmuş abortiv ensefalomielit (*encephalomyelitis abortiva*

disseminata) – *bax*: Redlix-Flatau xəstəliyi

Disseminə olunmuş anadangəlmə lipopqranulematoz (*lipogranulomatosis disseminata congenita*) – *bax*: Farber sindromu

Dissimulyasiya (*dissimulatio*) – öz həqiqi fiziki və psixi vəziyyətini ört-basdır etmək üçün xəstəliyin hər hansı bir simptomunun və ya bütövlükdə xəstəliyin gizlədilməsi

Dissosial davranış – müxtəlif münasibətlərdə, ictimai fəaliyyətdə, ailə-qohumluq münasibətlərində özünü göstərən qeyri-normallıq

Dissosiasia – psixiatriyada: təfəkkürün, məntiqin parçalanması

Dissosiativ amneziya – psixoloji və ya duyğusal travmalar nəticəsində yaranan yaddaş pozuntuları

Dissosiativ fuqa – bir neçə gün davam edən və amneziya ilə nəticələnən çaşqınlıq halı

Dissosiativ pozuntu (lat. *dissociare* cəmiyyətdən ayrılmaq) – düşüncənin normal integrativ funksiyalarının qəflətən yaranan pozuntuları ilə şərtlənən sindromlar

Distal (*distalis*) – bədənin mərkəzi və ya orta xəttindən uzaqda yerləşən

Distansion alət – tibb personalına, adətən müdafiə ekranının arxasında olan, dəyər biləcək zərəri aradan qaldırmaq üçün görüləcək işin kənardan idarə olunmasını təmin edən alət

Distansion şüa müalicəsi – şüa mənbəyinin xəstənin bədən səthindən müəyyən məsafədə yerləşdirilməsi ilə aparılan şüa müalicəsi

Distillə aparatı – *bax*: distilliyator

Distillə kubu – *bax*: distilliyator

Distilliyator (lat. *destillo*, *destillatum* və *distillo*, *distillatum* damla-damla

Distimiya

axmaq) – suyun buxarlandırılaraq distillə halına salınması üçün aparat

Distimiya (*dysthymia*; *dis-* + yun. *thymos* əhval, hiss) – əsasən mənfi emosiya və diqqətin zəifləməsinin üstünlük təşkil etdiyi, əhval-ruhiyyənin səbəbsiz ötüb-keçən dəyişikliyi

Distireoz (*dysthyreosis*) – eyni zamanda hiper- və hipotireoz əlamətlərinin olması ilə səciyyələnən sindrom

Distonik – tonusu pozulmuş

Distoniya (*dystonia*; *dis-* + yun. *tonos* gərginlik) – tonusun patoloji dəyişikliyi

Distopiya (*distopia*) – orqan, toxuma və ya hüceyrənin özünə aid olmayan yerdə yerləşməsi

Böyrəyin bel distopiyası (*d. renis lumbalis*) – bətdaxili inkişaf anomaliyası olub, böyrəyin çanaqda deyil, bel nahiyəsində yerləşməsi ilə xarakterizə olunan hal

Distorsiya (*distorsio, distortio*) – oynağın böyük amplitudlu və ya adi istiqamətindən fərqli yönəlmiş hərəkəti zamanı oynaq bağlarının dartılması və ya hissəvi qırılması ilə gedən qapalı zədələnmə

Distraksiya (*distraktio*; lat. *dartma*) – zədələnmiş ətrafın müalicə məqsədilə bir anlıq və ya tədricən yavaş dardılması

Distraktor (lat. *distraho, distractum* çəkib uzatmaq, ayırmaq) – onurğa sütununun bel fəqərələrinin fiksasiyası və korreksiyası məqsədilə istifadə olunan cərrahi alət

Distress – normadan artıq fiziki gərginlik nəticəsində orqanizmin adaptasiya imkanlarının pozulması

Distrofiya (*dystrophia*; *dis-* + yun. *trophe* qidalanma) – maddələr mübadiləsinin pozulması nəticəsində

hüceyrə və toxumalara kəmiyyət və keyfiyyətə dəyişilmiş mübadilə məhsullarının toplanması ilə gedən patoloji proses

Diş (-lər) (*dens, denies*) – ağız boşluğunda yerləşir və əsasən bərk toxumalardan ibarətdir; qidanı qoparmaq və xırdalamaq funksiyasını icra edirlər, həmçinin sözlərin tələffüzündə iştirak edirlər

Daimi dişlər (*d. permanentes*) – 5-6 yaşdan 13-14 yaşına qədər çıxan dişlər (ağıl dişi – 18 yaşdan sonra)

İlk dişlər (*dentes primari*) – bax: süd dişi

Kəsicil dişlər – ön dişlər (8 diş), frontal dişlər

Kiçik azı dişlər – 4-5-ci dişlər, premolyar dişlər

Konvergensiya olunmuş dişlər (*d. convergentes*; lat. *convergo* yaxınlaşmaq, qarşılaşmaq) – diş cərgəsinin qüsuruna tərəf əyilmiş dişlər

Köpək dişi – üçüncü dişlər

Süd dişləri (*d. lactei*) – daimi dişlərə qədər mövcud olan, sonra isə daimi dişlərlə əvəz olunan dişlər

Tökülən dişlər (*d. decidui*) – bax: süd dişləri

Diş alveolu (*alveolus dentalis*) – çənə sümüyündə diş kökünün yerləşdiyi çökəklik

Diş boşluğu (*cavum dentis*) – dişin pulpa ilə dolmuş daxili boşluğu

Diş boynu (*collum dentis*) – dişin diş kökü ilə diş tacı arasında yerləşən, diş əti ilə əhatə olunan hissəsi

Diş daşı (*calculus dentalis*) – diş toxumasında bərk konsistensiyalı, adətən sarımtıl və ya bozumtul rəngli çöküntü

Diş əti (*gingiva*) – yuxarı və aşağı çənənin alveolyar çıxıntısının üzərini örtən selikli qişa (diş əti selikaltı

qatdan məhrumdur və sümük üstlü-yü ilə birləşir)

Diş əti ciblərinin küretəji – diş əti daşlarının kənar edilməsi

Diş kökü kanalı (*canalis radialis dentis*; sin. kök kanalı) – diş kökündə yerləşən və onun zirvəsinə açılan, içərisindən sinir və damarlar keçən kanal

Diş minası (*enamelum*; frans. *email* mina) – diş dentinini örtən, 97% qeyri-üzvi maddələrdən ibarət olan bərk diş toxuması

Diş okklüziyasının anomaliyası – qeyri-normal dişləm

Diş pastası – diş və ağız boşluğuna qulluq üçün nəzərdə tutulan pasta (tərkibində çökdürülmüş əhəng, antiseptik təsirli maddələr olur)

Diş protezi bazisi – protez yatağının relyefini dəqiq təkrar edən, üzərində süni dişlər yerləşdirilən plastmass və ya metal konstruksiya

Diş yuvası – *bax*: diş alveolu

Dişin kariyesi (*caries dentis*) – sümük toxumasının dağılması, çürüməsi

Dişin dərin kariyesi (*c. dentis profunda*) – karies boşluğunun diş pulpasından yalnız nazik dentin qatı ilə ayrıldığı diş kariyesi

Dişin ikincili kariyesi (*c. dentis secundaria*) – *bax*: dişin residiv verən kariyesi

Dişin residiv verən kariyesi (*c. dentis recidiva*) – əvvəllər müalicə olunmuş dişin plombunun yanında yerləşən diş kariyesi

Generalizəolunmuş diş kariyesi (*c. dentis generalisata*) – eyni zamanda bir neçə dişi zədələyən kariyes

Dişin plomblanması – dişin normal funksiyasını və formasını bərpa etmək məqsədilə əmələ gəlmiş boş-

luğun və qüsurun xüsusi materialla doldurulması

Dişləm (*occlusio*) – yumulu ağızda dişlərin düzgün vəziyyəti

Açıq dişləm (*o. aperta*) – molyar dişlərin bir-birinə təmas etməsi, ön dişlər (bəzən isə bəzi yan dişlər) arasında isə yarıqların qalması ilə xarakterizə olunan patoloji dişləm

Anterior dişləm (lat. *anterior* ön) – *bax*: progenik dişləm

Biproqnatik dişləm (*o. biprognathica*) – alveolyar çıxıntıların və hər iki çənənin ön dişlərinin bir qədər önə meyl etməsi

Çəp dişləm – yuxarı dişlərin bir hissəsi aşağı dişlərin önünə, digər hissəsinin arxasına keçməsi

Daimi dişləm (*o. permanens*) – bütün süd dişləri daimi dişlərlə əvəz olunduqdan sonra formalaşan dişləm

Dərin blokada edən dişləm – ön yuxarı dişlərin arxaya meyl etməsi nəticəsində aşağı çənənin qabağa hərəkətinin çətinləşməsi ilə xarakterizə olunan patoloji dərin dişləm

Dərin dişləm (*o. profunda*) – yuxarı və aşağı çənənin kəsici dişlərinin bir-birinə “girməsi” nəticəsində dişlərin kəsici və çeynəmə səthləri arasında düzgün kontaktın olmaması ilə xarakterizə olunan patoloji dişləm

Dərin örtükşəkilli dişləm – yuxarı ön dişlərin kəskin olaraq önə doğru əyilməsi və aşağı dişləri örtməsi ilə xarakterizə olunan patoloji dərin dişləm

Distal dişləm (*o. distalis*) – *bax*: proqnatik dişləm

Düz dişləm – *bax*: ortogenic dişləm

Fizioloji dişləm (*o. physiologica*) – yuxarı və aşağı çənənin bütün dişlə-

Dişlərin ağardılması

ri arasında tam çeynəmə və normal xarici görünüşü təmin edən əlaqənin olması ilə xarakterizə olunan dişləm

Qarışq dişləm (*o. mixta*) – uşaqlarda eyni zamanda həm süd, həm də daimi dişlərin olduğu dişləm

Mezial dişləm (*o. mesialis*; yun. *mesos* orta) – *bax*: progenik dişləm

Məcburi dişləm – aşağı çənənin hər hansı bir maneə nəticəsində meydana çıxan məcburi vəziyyəti nəticəsində yaranan patoloji dişləm (məs., düzgün olmayan protezləşmə nəticəsində)

Normal dişləm (*o. normalis*) – *bax*: fizioloji dişləm

Ortojenik dişləm (*o. orthogenica*) – aşağı çənənin kəsici və köpək dişlərinin kəsici kənarlarının yuxarı çənənin müvafiq dişlərinin kəsici kənarları ilə əlaqədə (kontaktda) olması

Patoloji dişləm (*o. pathologica*) – diş cərgəsinin funksiyasının və (və ya) xarici görünüşünün pozulması ilə xarakterizə olunan dişləm

Posterial dişləm (lat. *posterior* arxa) – *bax*: proqnatik dişləm

Projenik dişləm (*o. progenica*) – aşağı çənənin kəsici və köpək dişlərinin yuxarı çənənin müvafiq dişlərindən öndə yerləşməsi ilə xarakterizə olunan dişləm

Proqnatik dişləm (*o. prognathica*) – yuxarı çənənin kəsici və köpək dişlərinin aşağı çənənin müvafiq dişlərindən öndə yerləşməsi ilə xarakterizə olunan dişləm

Dişlərin ağardılması – dişin normal rənginin qazaoxşar və ya mayeşəkili maddələrlə bərpa edilməsi (kosmetik məqsədlə icra edilir)

Dişlərin artikulyasiyası – dişləmə,

çeynəmə, udma və danışq zamanı aşağı çənənin hərəkəti nəticəsində diş cərgələri arasında olan müstəvi mütənasibliyi

Dişlərin lyuksasiyası (*luxatio dentis*) – parodontda gedən distrofik dəyişikliklər və zədələnmələr nəticəsində dişin hərəkətli olması, laxlaması

Ditilin (*dithylinum*) – depolyarizəedici əzələ relaksantı

Diuretik vasitələr – *bax*: sidikqovucu vasitələr

Divaksin (*divaccinum*) – eyni zamanda iki müxtəlif yoluxucu xəstəliyin antigenini daşıyan vaksin

Divararalığı (*mediastinum*) – döş boşluğunun hissəsi olub, sağ və sol plevral kisələrin arasında yerləşərək, öndən döş sümüyü, arxadan onurğanın döş nahiyəsi, aşağıdan diafraqma, yuxarıdan döş qəfəsinin yuxarı aperturası ilə əhatə olunur

Arxa divararalığı (*mediastinum posterius*) – aşağı divararalığının perikardın arxa səthi və fəqərə arasında qalan hissəsi

Aşağı divararalığı (*mediastinum inferius*) – divararalığının ağciyər köklərindən aşağıda yerləşən hissəsi

Orta divararalığı (*mediastinum medium*) – aşağı divararalığının ürək, perikard və diafraqmal sinirlər yerləşən hissəsi

Ön divararalığı (*mediastinum anteriorius*) – aşağı divararalığının perikardın ön səthi ilə döş qəfəsi arasında qalan hissəsi

Yuxarı divararalığı (*mediastinum superius*) – divararalığının ağciyər köklərindən yuxarıda yerləşən hissəsi

Divararalığı flotasiya (*flotatio mediastini*) – açıq pnevmotoraks zamanı

divararalığının tənəffüslə sinxron olaraq kəfkirəbənzər yerdəyişməsi

Divergensiya (*divergentia*) – biologiyada: həyat şəraitinin dəyişməsi ilə əlaqədar ana növün əlamətlərinin ayrılması, bu da orqanizm qrupları arasında morfoloji və funksional fərqlərin yaranmasına gətirib çıxarıır

Divertikul (*diverticulum*; lat. şaxələnmə, qollara ayrılma) – kor kisə, qapalı sahə

Qida borusunun yalançı çoxsaylı divertikulları – *bax*: Barşon-Teşendorf sindromu

Qida borusunun çoxsaylı funksional divertikulları – *bax*: Barşon-Teşendorf sindromu

Qida borusunun divertikulu – qida borusu divarının məhdud qabarmaları

Çənbər bağırsağın divertikulu (*d. ilei verum*; *vestigium caulis vitellini*; sin. Mekkel divertikulu) – bağlanmamış embrional öd axarı, çəmbər bağırsağın inkişaf anomaliyası

Pulsion divertikul (*d. e pulsione*) – qida borusu divarının yığılmaları zamanı borudaxili təzyiqli nəticəsində divarda yaranan qabarmalar

Sidik kisəsinin divertikulu – kisənin divarında torbaşəkilli qabarmaların olması ilə gedən, əsasən anadangəlmə xəstəlik

Traxeyanın divertikulu – *bax*: traxeosele

Traksion divertikul (*d. e tractione*) – qida borusunun ətraf toxumalarının iltihabı nəticəsində əmələ gələn çarıqların qida borusunu zədələmiş orqana tərəf çəkməsindən yaranan divertikul (mediastinal limfadenit, xroniki mediastinal plevrit)

Udlaq divertikulu – hipofariqs-

də, qida borusunun arxasında öna çıxan şişkinlik kimi nəzərə çarpan, udqunmanı çətinləşdirən inkişaf anomaliyası

Diyeta (yun. *diatae* həyat tərz, qida rejimi) – xəstəyə təyin olunmuş qida rejimi və rasionu

Eliminasion diyeta (frans. *elimination* təmizləmə, ləğv etmə, kənar etmə) – hər bir insan üçün fərdi tərtib olunmuş və tərkibindən zərərli maddələrin (məs., allergenlər) çıxarıldığı diyeta

Hipoallergen diyeta – tərkibindən tez-tez allergiya verən, həmçinin kəskin və qıcıqlandırıcı məhsullar çıxarılmış diyeta (məs., yumurta, çiyələk və s.)

Kontrast diyeta – yüklü və yüksüz günlərin növbələşdirildiyi diyeta

Qələviləşdirici diyeta – sidiyin qələvililiyini artıran qidalarla (meyvələr, tərəvəzlər) zəngin olan diyeta (əsasən sidik-turşulu diatez və metabolik asidoz zamanı təyin olunur)

Oksidləşdirici diyeta – sidiyin turşuluğunu artıran qidalarla (çörək, ət, yumurta) zəngin olan diyeta (əsasən pielonefrit zamanı təyin olunur)

Reduksiyaedici diyeta (lat. *reduco* geri çəkmək) – qidanın energetik qiyməti orqanizmin sərf etdiyi enerjiddən az olan diyeta (piylənmə zamanı tətbiq olunur)

Rotasion diyeta (lat. *rotatio* dairəvi hərəkət) – əvvəllər qidalanmadan çıxarılmış bəzi məhsulların periodik olaraq qidaya daxil edildiyi diyeta (allergik halların diaqnostikası və müalicəsi ilə tətbiq olunur)

Yüksək zülal tərkibli diyeta – əsasən alimentar distrofiya zamanı təyin olunan, tərkibində yüksəkkeyfiyyətli zülallar olan diyeta

Diyetetika

Ziqzaqşəkili diyeta – bax: kontrast diyeta

Diyetetika (köh.; yun. *diatetike technē, diatetikos* – pəhrizə aid) – bax: diyetologiya

Diyetologiya (*diyeta* + yun. *logos* elm) – orqanizmin normal və patoloji vəziyyətləri üçün düzgün və səmərəli qidalanmadan bəhs edən elm

Diyetoterapiya (*diaetotherapia*) – pəhrizlə müalicə

Diz qapağı simptomu – bud sinirinin zədələnmələri zamanı budun dörd-başlı əzələsinin hipotoniyası və zəifliyi nəticəsində ayaq üstə durmuş xəstənin diz qapağının hərəkətinin kəskin artması

Diz qapağının laxlaması (*patella nantans*) – diz boşluğuna mayenin yığılma əlaməti

Dizadaptasiya – canlı orqanizmin ətraf mühit amillərinin təsirinə uyğunlaşmasının pozulması, adətən orqanizm üçün onun imkanı xaricində olan və qeyri-adi tələblərin qoyulması nəticəsində baş verir

Dizakuziya (*dysacusia; diz-* + yun. *akusis* eşitmə qabiliyyəti) – eşitmə qabiliyyətinin pozulması

Dizartriya (*dysarthria; diz-* + yun. *arthroo* aydın tələffüz etmək) – artikulyasiyanın bəzi səslərin aydın tələffüz edilməməsi, nitqin fasiləli olması və ləngiməsi şəklində pozulması

Beyincik dizartriyası (*d. cerebrellaris*) – beyinciğin zədələnməsi nəticəsində meydana çıxan dizartriya

Bulbar dizartriya (*d. bulbaris*) – dil-udlaq, azan və dilaltı sinirlərin iflici nəticəsində meydana çıxan artikulyasiya pozğunluğu (adətən udmanın pozulması ilə eyni vaxtda baş verir)

Ekstrapiramid dizartriya (*d. extrapyramidalis*) – striopallidar sistemin zədələnməsi nəticəsində meydana çıxan dizartriya

Qabıq dizartriyası (*d. corticalis*) – baş beyin qabığının artikulyasiyada iştirak edən əzələlərlə bağlı nahiyəsinin zədələnməsi nəticəsində hecaların səsləndirilməsinin pozulması

Parkinsonik dizartriya (*d. parkinsonica*) – parkinsonizm zamanı meydana çıxan, ləngimiş, aydın olmayan nitq pozulması ilə təzahür edən ekstrapiramid dizartriyanın bir növü

Pseudobulbar dizartriya (*d. pseudobulbaris*) – nüvə qabıqaltı yolunun zədələnməsi zamanı dil-udlaq, azan və dilaltı sinirlərin innervasiya etdiyi əzələlərin mərkəzi iflici nəticəsində meydana çıxan monoton danışıq formalı dizartriya

Dizenterin – dizenteriyanın diaqnositikasında allergen kimi istifadə olunan dizenteriya bakteriyalarının hidrolizəti

Dizenteriya (yun. *dysenteria, diz-* + *entera* bağırsağ) – *Şigella* bakteriyaları tərəfindən törədilən, əsasən yoğun bağırsağın distal nahiyəsini zədələyən infeksiyon xəstəlik

Xroniki fasiləsiz dizenteriya (*d. chronica continua*) – dizenteriyanın remissiyasız gedən uzunmüddətli növü

Xroniki residiv verən dizenteriya (*d. chronica recidiva*) – dizenteriyanın remissiyalar və kəskinləşmələrlə gedən uzunmüddətli növü

Subklinik dizenteriya (*d. subclinica*) – əlamətləri zəif təzahür edən, əsasən laborator və instrumental müayinə metodları ilə aşkarlanan dizenteriya növü

Toksik dizenteriya (*d. toxica*) – əsasən uşaq yaşlarında təsadüf olunan mərkəzi və periferik sinir sisteminin, ürək-damar sisteminin pozğunluqları və intoksikasiya əlamətləri ilə gedən kəskin dizenteriya

Dizergiya (*dysergia; diz- + yun. ergon* iş, hərəkət) – orqanizmin reaktivliyinin pozulması

Dizerqaziya (*dysergasia*) – baş beynin üzvi zədələnməsi nəticəsində davranışın pozulması

Dizesteziya (*dysaesthesia; diz- + yun. aisthesis* hiss, duyğu) – hissiyyatın təhrif olunması (məs., istinin ağrı və ya soyuq şəklində qəbul olunması)

Dizontogenez (*dysontogenesis*) – orqanizmin fərdi inkişafının pozulması (əsasən bətdaxili və erkən uşaq yaşlarına aid edilən termin)

Dizontogeniya – orqanizmin ontogenez mərhələsində inkişafının pozulması

Dizopsiya (*diz- + yun. opsis* görmə qabiliyyəti) – görmənin pozulması; parlaq işıqlandırma səbəbindən narahatlıq hissi

Dizosmiya (*dysosmia; diz- + yun. osme* iybilmə) – iylərin qəbul olunmasının təhrif olunması

Dizostoz (*dysostosis; diz- + yun. osteon* sümük) – sümüyün inkişaf anomaliyası ilə bağlı olan irsi sümük sistemi xəstəliklərinin ümumi adı

Ağız-barmaq-üz dizostozu (*d. orodigitofacialis*) – ensiz (“qartal”) burnun, yuxarı dodağın orta hissəsinin qısalması, dilin və yuxarı damağın ikiləşməsi, dişlərin inkişafının pozulması, barmaq falanqalarının inkişafdan qalması ilə təzahür edən dizostoz

Çənə-kəllə dizostozu (*d. maxillo-*

ranialis) – yuxarı çənənin, almacıq qövlərinin hipoplaziyası, proqeniya, kəllə əsasının ön nahiyəsinin qısa olması ilə təzahür edən dizostoz

Çənə-üz dizostozu (*d. mandibulofacialis*) – almacıq sümükləri, aşağı çənə sümüyünün hipoplaziyası, dişlərin inkişafının pozulması, qulaq seyvanının, bəzən isə orta qulağın da deformasiyası və makrostomiya (“balıq” və ya “quş” üzü) ilə təzahür edən dizostoz

Çoxsaylı dizostoz (*d. multiplex*) – *bax:* qarqoilizm

Enxondral politop dizostoz (*d. polytopica enchondralis*) – *bax:* Leri-Veyl disxondrostenozu

Kəllə-üz dizostozu (*d. craniofacialis*) – kəllə tikişlərinin vaxtından qabaq bağlanması nəticəsində kəllə sümüklərinin inkişafdan qalması, hipertelorizm, ekzoftalm, çəp gözlük, görmə pozğunluğu, qarmaqşəkilli burnun olması (“tutuquşu burnu”) ilə təzahür edən dizostoz

Kleydokranial dizostoz (*d. cleidocranialis*) – *bax:* körpücük-kəllə dizostozu

Körpücük-kəllə dizostozu (*d. claviculocranialis*) – əmgəklərin tam bitişməməsi, braxisefaliya, üz sümüklərinin hipoplaziyası, körpücük sümüklərinin tam və ya hissəvi inkişafdan qalması

Dizuriya (*dysuria; diz- + yun. uron* sidik) – sidik ifrazı pozulmalarının ümumi adı

DNT – *bax:* dezoksiribonuklein turşusu

Dodaq simptomu – rentgenoqramda osteofitin əmələ gəlməsini göstərən simptom

Dodaq sudurlu dәмrov (*herpes la-*

Dodaqdan oxuma

bialis) – dodaqların suluq şəklində zədələnməsi ilə gedən dəri xəstəliyi

Dodaqdan oxuma – dodaqların hərəkəti ilə nitqin vizual qavranılması; karlar və ağır eşidənlər tərəfindən ünsiyyət qurma üsulu kimi istifadə edilir

Doxi-Komay simmetrik akropiqmentasiya (Dohi; Komaya) – *bax*: simmetrik akropiqmentasiya

Doksofobiya (*doxophobia*) – öz fikirlərini ifadə etmək, minnətdarlıq, təşəkkür qorxusu

Doksisiklin hidroxlorid (*doxycycline hydrochloridum*) – tetrasiklin qrupundan olan geniş spektrli antibiotik

Doktrina (lat. *doctrina* elm, təhsil, emllilik) – elmi, fəlsəfi və ya siyasi nəzəriyyə, sistem

Doq burnu – *bax*: burnun haçalanması

Doqquzuncu gün sindromu – arsen preparatının parenteral yeridilməsindən sonra 9-cu gün meydana çıxan 40⁰-dək hərarət, ürəkbulanma, qusma, əsnəyin hiperemiyası, oynaqalarda ağrı, qaraciyər və dalağın böyüməsi və ağrılı olmasından ibarət patoloji vəziyyət

Dolama (*panaricium*) – barmaq toxumalarının kəskin irinli iltihabı

Çarpaz dolama (*p. cruciatum*) – I əl barmağından V əl barmağına və ya əksinə yayılan vətər dolaması

Dəri dolaması (*p. cutaneum*) – dəridə yerləşən dolama

Dərialtı dolama (*p. subcutaneum*) – dərialtı fleqmona şəklində gedən dolama

Dərin dolama (*p. profundum*) – dərialtı və daha dərinədə yerləşən toxumaların dolaması

Dırnaq dolaması (*p. unguale*) –

dırnaq toxumasının zədələndiyi dolama

Dırnaqaltı dolama (*p. subunguale*) – irinin dırnaq lövhəsi altına yığıldığı dolama

Dırnaqətrafi dolama (*p. paraunguale*) – dırnaq yatağı ətrafında lokallaşan dırnaq dolaması

Fleqmonoz dolama (*p. phlegmonosum*) – *bax*: dərialtı dolama

Limfatik dolama (*p. lymphaticum*) – barmağın səthi limfa damarlarının iltihabı ilə gedən dolama

Oynaq dolaması (*p. articulare*) – falanqalararası və ya bilək-falanqa oynaqlarının irinli artriti ilə gedən dolama

Səthi dolama (*p. superficiale*) – dəri və ya dırnaq yatağında lokallaşan və aşağıda yerləşən toxumalara yayılmayan dolama

Sümük dolaması (*p. osseum*) – barmaq falanqasının osteomieliti ilə gedən dolama

Sümük-oynaq dolaması (*p. osseo-articulare*) – barmaq falanqasının oynaq səthi ilə birgə zədələndiyi sümük dolaması

Vətər dolaması (*p. tendineum*) – barmaq vətərlərinin tendovaginiti ilə gedən irinli dolama

Dolayı onkometriya – orqana qanın dolmasını, orqana daxil olan və axan qanların fərqinə əsasən təyin edilməsi

Dolayı yolla inandırma – xəstənin psixikasına yeridilən ifadələrin dolayı yolla edilməsi

Dolixo- (yun. *dolchos* uzun) – mürəkəb sözlərin tərkib hissəsi olaraq “uzun”, “uzadılmış” mənası verir

Dolixokolon (*dolichocolon*; *dolixo-* + yun. *kolon* yoğun bağırsağ) – inki-

şaf anomaliyası: yoğun bağırsağın uzanması

Dolixosiqma (*dolichosigma*; *dolixo-* + anat. *colon sigmoideum* “S”-ə bənzər çənbər bağırsağ) – inkişaf anomaliyası: S-ə bənzər bağırsağın əlavə ilgəyinin olması nəticəsində uzanması

Dolixostenomeliya (*dolichostenomelia*; *dolixo-* + yun. *stenos* dar + *melos* bədən hissəsi, ətraflar) – *bax*: araxnodaktiliya

Dolma defekti – rentgenoloji müayinə zamanı bədxassəli şişlərin verdiyi şəkil

Doloto bıçağı – *bax*: sternotom

Dolovits-Oldes sindromu – inkişaf anomaliyası: daxili qulağın inkişafdan qalması, albinizm, qüzhəli qışanın açıq mavi rəngdə olması və göz dibində nöqtəli pigment ləkələrin olması

Dominant – üstünlük təşkil edən

Donma (*congelatio*) – mənfi temperaturun təsiri nəticəsində toxumalarda baş verən iltihabi və nekrotik dəyişiklik

Donor (lat. *dono* bağışlamaq, hədiyyə etmə) – digər şəxsə öz qanının bir hissəsini və ya orqanlarından birini verən şəxs

Donor məntəqəsi – qanın saxlanması üçün məntəqə

Donovan cismciyi (Ch. Donovan, 1863-1951, irlandiyalı həkim) – *bax*: Araqan-Viann çöpü

Donovanoz (*donovanosis*) – *bax*: zöhrəvi qranulema

Donuz soliteri (lat. *taenia solium*) – lentşəkili qurdların parazit növü; insanlarda tenioz xəstəliyinin törədici

Donuzların qızılyeli – *bax*: erizipeloid

Dopamin (Dofamin) – insan bədənində

da təbii yaranan kimyəvi maddədir; dərman olaraq simpatik sinir sisteminə təsirləri ürək döyüntülərinin artırılması və qan dövranını yüksəltmək üçün işlədilir; normal insanın beyində onun axıçı və əlaqəli hərəkətini təmin edən dopamini ifraz edən hüceyrələr var; dopamin beyinə gələn məlumatları bir sinir hüceyrəsindən digərinə ötürür

Dopan (*dopanium*) – beta-xloretil tərkibli, şiş əleyhinə təsir göstərən kimyəvi terapevtik dərman maddəsi

Dorafobiya (*doraphobia*; yun. *dora* dəri + *fobiya*) – heyvan dərisinə toxunduqdan sonra tüklənməkdən qorxma

Dormia ilgəyi (*Dormia*) – sidik axarından konkrementin çıxarılması üçün alət

Dorsartroz (*dorsarthrosis*; lat. *dorsum* bel, bel sütunu + yun. *arthron* oynaq) – *bax*: döş spondiloartrozu

Dorsal (*dorsalis*; lat. *dorsum* bel, kürək) – kürəyə aid, arxa tərəfdə olan

Dorsalgıya – klinik sindrom: fəqərə-qabırğa oynaqlarının artrozu və periartrozu nəticəsində meydana çıxan ağrı

Dovşandodaqlıq (*labium leporinum*) – anadangəlmə inkişaf qüsuru: üst dodağın orta xətt üzrə yarığı

Dovşangözlülük (*oculus leporinus*) – *bax*: laqoftalm

Doza (*dosis*; yun. porsiya, doza) – 1) farmakologiya və toksikologiyada: orqanizmə daxil olan və ya yeridilən maddənin miqdarı (şərti bioloji vahidlərlə);

Birdəfəlik doza (*d. pro dosi*) – bir dəfə qəbul üçün təyin edilən doza

Birdəfəlik yüksək doza (*d. pro dosi*)

Doza

maxima) – yol verilən ən böyük bir-dəfəlik doza

Dözülbilən maksimal doza (DL0) – orqanizmə yeridilməsi onun ölümünə səbəb olmadan, zəhərlənmə əlamətlərinin inkişafı ilə gedən ən yüksək doza

Effektiv doza (*d. effectica*) – müəyyən farmakoloji effekt törədən doza

Gündəlik doza (*d. pro die*) – sutka ərzində qəbul edilən doza

Gündəlik maksimal doza (*d. pro die maxima*) – yol verilən ən yüksək gündəlik doza

Hüdüdü doza – hüdüdü dozadan kiçik olan, yəni orqanizmdə dəyişiklik törətməyən doza

Hüdüdü doza – orqanizmdə dəyişiklik törədən ən kiçik doza

Kurs dozası (*d. pro cursu*) – bütün müalicə kursu üçün təyin olunmuş doza

Letal doza (*d. letalis*) – bax: ölüm-cül doza

Minimal ölüm dozası (DLM; *d. letalis minima*) – fiksə olunmuş zaman ərzində tək-tək, daha hissiyyatlı müşahidə heyvanlarında ölüm törədən doza

Minimal təsiredici doza – bax: hüdüdü doza

Minimal toksik doza (*d. toxica minima*) – normal fizioloji reaksiyaların sərhədini keçən hüdüdü doza

Müalicəvi doza (*d. therapeutica*) – effektiv doza, müəyyən terapevtik təsirə səbəb olan doza

Mütləq ölüm dozası (*d. letalis absoluta*) – fiksə olunmuş zaman ərzində müşahidə heyvanlarının ən azı 99%-də ölüm törədən doza

Orta effektiv doza (ED50; *d. effectica media*) – təcrübə heyvanları

nın 50 %-də müəyyən farmakoloji effekt törədən doza

Orta ölüm dozası (DL50) (*d. letalis media*) – fiksə olunmuş zaman ərzində müşahidə heyvanlarının ən azı 50%-də ölüm törədən doza

Ölümcül doza (DL; *d. letalis*) – ölüm törədən doza

Subletal doza (*d. subletalis*) – ölüm dozasına yaxın

Terapevtik doza (*d. therapeutica*) – bax: müalicəvi doza

Toksik doza (*d. toxica*) – orqanizmdə ölümə nəticələnəyən patoloji dəyişiklik törədən doza; toksik doza minimal toksik doza ilə minimal ölüm dozası arasındakı diapazonu tutur

Yüksək doza (*d. maxima*) – dərmanın minimal toksik dozasının çatmayan və şərti olaraq orqanizmə yeridilməsinə icazə verilən ən yuxarı dozası; zəhərli və güclü təsirlidərman maddələri üçün yüksək doza qanunvericiliklə müəyyən edilir və farmakopeyaya daxil edilir

Yüksək kurs dozası (*d. pro cursu maxima*) – yol verilən ən yuxarı kurs dozası

Doza – 2) hər hansı bir mühitdə ionlaşdırıcı şüalanmanın təsir ölçüsü

Birdəfəlik doza – bir ekspozisiya zamanı alınan fraksiyon şüalanma dozası

Dəri-eritem dozası – bax: eritem dozası

Eritem dozası – rentgen şüalanmasınının 6x8 sm dəri sahəsində və 23sm dəri-fokus məsafəsində 1 həftə sonra yüngül qızartı yaradan, 3 həftə sonra qəhvəyi rəngə boyanan və 6 həftə sonra qonur piqmentasiya törədən minimal dozası; 600 rada uyğun gəlir

Minimal ölüm dozası – fiksə olunmuş zaman ərzində şüalanmış heyvanlardan bir neçəsində ölüm yaranan doza

Mütləq minimal ölüm dozası – şüalanmadan müəyyən zaman sonra 100% ölüm törədən hüdudi doza

Ocaq dozası – şüalanma ocağının şərti mərkəzində ölçülən doza (məs., şişlərdə)

Şüa zədələnməsinin hüdudi dozası – müəyyən bioloji effekt törədən minimal doza

Şüalandırıcı doza – şüalanmaya məruz qalan xarici mühitin həcm vahidində udulan radioaktiv şüalar enerjisinin miqdarı

Tolerant doza – dözümlə bilən doza

Yol verilən radiasiya dozası – bir dəfə və təkrar şüalanmaya məruz qalarkən şəxsi heyəti zədələməyən radiasiya dozası

Zəhərlilik dozası – zəhərləyici maddə qatılığı ilə ekspozisiyanın (insanın zəhərlənmiş havada müəfizəsiz olma müddəti) hasil

Dozator (yun. *dosis* porsiya, doza) – maye və uçucu vasitələrin miqdarını ölçən aparat (laboratoriya və əczaçılıq praktikasında tətbiq olunur)

Dozimetr (yun. *dosis*, doza + *metres* ölçmək) – ionlaşdırıcı şüanın dozasını təyin etmək üçün cihaz

Döl başının üzməsi – qarnın ön divarına təkanverici təsir zamanı döl başının rəqsvari hərəkəti (çanaq gəlişini göstərən əlamət)

Dölün axondroplaziyası (*achondroplasia fetalis*) – bax: anadangəlmə xondrodistrofiya

Dölün antenatal qorunması – anadangəlmə xəstəliklərin, anomaliyaların, perinatal ölümün qarşısının alınması məqsədilə tətbiq olunan

sosial-gigiyenik və müalicə-profilaktik tədbirlərin məcmusu

Dölyanı maye – hamiləliyin erkən dövrlərindən doğuşa qədər dölü əhatə edən, ana ilə döl arasında maddələr mübadiləsini təmin edən, dölü qoruyan, dölyanı su kisəsində yerləşən maye

Dördbucaqlı membran (*membra-na quadrangularis*) – birləşdirici toxumadan təşkil olunmuş, qırtlağın fibroz-elastik zarının yuxarı hissəsi

Dördüncü tip hiperlipidemiya (*hyperlipidaemia*) – çox az sıxlıqlı lipoproteidlərin miqdarının artması, xolesterinin isə normal və ya bir qədər yüksəlməsi ilə gedən hiperlipidemiya

Döş aortası uzadılmış – inkişaf anomaliyası: döş aortasının uzanması, aorta qövşünün sola yerdəyişməsi və əyriliyin əmələ gəlməsi

Döş inağı (*angina pectoris*) – bax: stenokardiya

Döş qəfəsi mədəsi (*ventriculus thoracicus*) – bax: anadangəlmə qısa qida borusu

Döş sümüyüyanı xətt (*linea parasternalis*) – döş qəfəsinin ön səthində döş və orta körpüçük sümüyü xətləri arasından keçən şərti vertikal xətt

Döyələnmə simptomu – bax: Paster-natski simptomu

Döyənək (*clavus*) – dermatologiyada: dərinin buynuz qatının məhdud qalınlaşması; dərinin müəyyən bir hissəsinə uzunmüddətli təzyiq və sürtünmə nəticəsində baş verir

Döyüş – vuruşan tərəflərin birləşmə, hissə və bölmələrinin (təyyarə və gəmilərin) mütəşəkkil silahlı toqquşması

Döyüş bölgüsü – yerinə yetiriləcək tapşırığın xarakterindən asılı olaraq

Döyüş əmri

bölmədəki hərbi xidmətçinin xüsusi vəzifələrinin təyin edilməsi

Döyüş əmri – döyüş tapşırıqlarını qoşunlara çatdırmaq və qoşunların idarə edilməsi üçün döyüş sənədinin əsas formalarından biri

Döyüş itkiləri – düşmənin bütün silah növlərinin, müəyyən zədələyici amillərinin təsiri nəticəsində şəxsi heyətin, silahın, texnikanın və maddi vəsaitin itkisi

Döyüş qabiliyyəti – qoşun hissələrinin döyüş əməliyyatı aparmaq, döyüş tapşırıqlarını yerinə yetirmək qabiliyyəti

Döyüş nizamnaməsi – qoşunların döyüş fəaliyyətini müəyyən edən əsaslı rəsmi rəhbər sənəd

Döyüş radioaktiv maddələri – öz-özünə nüvə parçalanması xassəli radioaktiv atomlardan ibarət məhlul və ya toz şəklində xüsusi hazırlanmış maddələr

Döyüş sahəsinin təmizlənməsi – döyüş başa çatdıqdan sonra tibb xidməti nümayəndəsinin müşayiəti ilə sanitariya tələblərə uyğun aparılan təmizləmə; meyitlərin basdırılması və sanitariya baxımdan təhlükəli materialların zərərsizləşdirilməsi

Döyüş sanitariya itkisi – döyüş əməliyyatları zamanı və döyüş tapşırıqlarını yerinə yetirən zaman baş verən itki

Döyüş sursatı – bilavasitə canlı qüvvənin və texnikanın məhvi, qurğuların dağıdılması və xüsusi tapşırıqların yerinə yetirilməsi üçün döyüş vasitələrinin bir hissəsi

Döyüş texnikası – döyüşü aparmaq və qoşunları döyüşdə təmin etmək üçün istifadə olunan bütün texniki vasitələrin məcmusu

Döyüş zədələnməsi – hərbi qulluqcu-

ların döyüş və ya xidməti tapşırığı yerinə yetirən zaman aldığı zədə

Döyüş-zəhərləyici maddələri – *bax*: zəhərləyici maddələr

Draje (frans. *dragee*) – daxili istifadə üçün dozalara bölünmüş bərk dərman forması

Drakunkulyoz (*dracunculosis*) – *Dracunculus medinensis* tərəfindən törədilən qurd invaziyası

Drenaj – 1) təbii və patoloji boşluqlardan yaranan möhtəviyyətin xaricə axıtılması üçün vasitə

Diver drenajı – *bax*: T-şəkilli drenaj

Spasokukoski drenajı (S.İ. Spasokukoski, 1870-1943, sovet cərrahı) – rezin boru əvəzinə ucu kəsilmiş rezin əlcəyin barmağından istifadə edilməklə qoyulan drenaj

T-şəkilli drenaj – öd kisəsi əməliyyatları zamanı qısa köndələn hissəsi ümumi öd axarına yerləşdirilən, uzun hissəsi isə əməliyyat yarası ilə kənara çıxarılan, formasına görə T hərfini xatırladan drenaj

Drenaj (frans. *drainage*, ing. *drain* qurutmaq, drenaj salmaq) – 2) yaralardan, abseslərdən, bədənin boşluqlarından mayenin daim xaric olmasını təmin edən müalicə üsulu

Drenaj sistemi – *bax*: drenaj

Dressler sindromu (W. Dressler, amer. həkim) – miokard infarktından sonra plevrit və perikarditin bəzi hallarda pnevmoniya və eozinofiliya ilə birlikdə təzahür etməsi

Drilbor (alm. *drillbohrer* matqab, drilbor) – diş kanalını genişlətmək üçün alət

Dromo- (yun. *dromos* qaçış) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “sürətli hərəkət”, “yerdəyişmə” mənasını verir

Dromofobiya (yun. *dromos* yol, qaçış, yun. *phobos* qorxu) – küçədən və yolu keçməkdən qorxma

Dromoqraf – qan axını sürətini ölçmək üçün alət

Dromomaniya (*dromomania*) – yerini dəyişməyə impulsiv meyillilik

Dromotrop təsir (*dromo-* + yun. *tropos* istiqamət) – oyanmanın nəql edilməsi, keçiricilik sürətinə hər hansı bir amilin təsiri

Droperidol (*droperidolum*) – butirofen törəməsi olan neyroleptik dərman vasitəsi

Druza (alm. *druse*) – beyin toxumasında hüceyrəarası maddənin struktur-suz şəkildə toplanması

Duff simptomu – beynin alın payının şişləri və sinir tikləri zamanı qeyri-iradi olaraq tez-tez buruna toxunmaq və ya burnun silinməsinə xatırladan hərəkətlər

Duktoradioqrafiya (anat. *ductus* axar + *radioqrafiya*) – bax: radioduktoqrafiya

Duoden- (anat. *duodenum* onikibarmaq bağırsağ) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “onikibarmaq bağırsağa aid olan” mənasını verir

Duodenal (*duodenalis*; anat. *duodenum* onikibarmaq bağırsağ) – onikibarmaq bağırsağa aid olan

Duodenektomiya (*duodenectomy*) – cərrahi əməliyyat: onikibarmaq bağırsağın çıxarılması

Duodenit (*duodenitis*) – onikibarmaq bağırsağın iltihabı

Duodenobiliar sindrom – bax: gətirici ilgək sindromu

Duodenofibroskopiya – bax: duodenoskopiya

Duodenoskopiya (*duodeno-* + yun. *skopeo* baxmaq, gözdən keçirmək) – onikibarmaq bağırsağın selikli qi-

şasının qastroduodenoskop vasitəsi ilə müayinəsi

Duodenostaz (*duodenostasis*) – ximusun uzun müddət ləngiməsi ilə gədən onikibarmaq bağırsağın hərəkəti qabiliyyətinin pozulması

Duodenotomiya (*duodeno-* + yun. *tome* kəsik, yarıma) – onikibarmaq bağırsağın cərrahi yolla açılması, kəsilməsi (əsasən fater məməcisi və ümumi öd axarı nahiyəsində əməliyyatlar zamanı tətbiq olunur)

Duplikatura (*duplicatura*; lat. *duplico*, *duplicatum* ikiqat artırmaq) – hər hansı bir lövhəşəkilli strukturun iki qatından ibarət olan anatomik törəmə (məs., müsariqə - peritonun duplikaturası)

Dupuy-Dutemps simptomu (L. Dupuy-Dutemps, 1871-1946, frans. oftalmoloq) – üz sinirinin iflici zamanı hər iki göz qapağının enməsi, lakin xəstə gözünü yummaq istədikdə sağlam tərəfdə göz qapağının bağlanması, xəstə tərəfdə isə üst qapağının yuxarı qalxması

Durbin (binokl) – uzaqda olan cismləri iki gözle müşahidə etmək üçün nəzərdə tutulmuş optik qurğu

Durğun ilbiz (*cochlea congestiva*) – yüksək kəllədaxili təzyiqliq, daxili qulaqda qan dövrününün pozulması və ya endolimfanın hipersekresiyası ilə əlaqədar olaraq progressiv ağırreşitmə, qulaqlarda küy və vestibulyar pozuntular

Durğun sarılıq (*icterus congestivus*) – bax: obturasion sarılıq

Durğunluq stazi (*stasis congestiva*) – qanın venalara axınının pozulması nəticəsində inkişaf edən hemostaz

Durma (ayağa durma) simptomu – arxası üstə uzanmış xəstənin aşağıdakı hərəkətləri ardıcıl yerinə ye-

tirməklə ayağa qalxması: qarnı üstə çevrilməsi, iki əli və iki ayağı üstə durması, diz oynaqlarında ayaqların açılması, sonra tədricən əlləri ilə buduna dayaq verərək ayağa durması; miopatiya zamanı müşahidə olunur.

Duş qurğuları – səhra şəraitində qoşunların yuyunması və sanitariya təmizlənməsi üçün vasitə (əsasən avtomobillərdə qurulur)

Dutesku-Qrivu sindromu (N.Dutescu, O.Grivu, rumın cərrahları) – dilin hərəkət məhdudiyəti, ağız boşluğu həcmnin kiçilməsi, qurdağızlıq, tıtnıqlıq, burnun nazik olması, əng sümüyünün hipoplaziyası, mikrostomiya, mikrogeniya, göz yarığının «antimonqoloid» yerləşməsi

Duz itkili adrenogenital sindrom – ürək-damar çatışmazlığı, dehidratasiya, metabolik asidoz, hiperkalemiya, sidiklə natriumun itirilməsi ilə gedən, kortikosteroidlərin biosintezinin pozulması ilə əlaqədar olan irsi xəstəlik

Duz tükənməsi sindromu – *bax*: duzi-tirmə sindromu

Duzitirmə sindromu – orqanizmin duz, əsasən natrium və kalium duzları itirməsi nəticəsində arterial hipotenziya, adinamiya, əzələlərin səyirməsi, ürək fəaliyyətinin və psixikanın pozulmasının birgə təzahürü

Dübrenin diffuz dəri elastoması (W. Dubreuilh, 1857-1935, frans. dermatoloqu) – *bax*: dərinin diffuz elastoması

Düken əməliyyatı (J. Ducuing, 1885-1963, frans. onkoloq) – bədxassəli şiş zamanı orqanlarda aparılan cə-

rahi əməliyyat (məs., aşağı ətrafin melanoması)

Düşən sindromu (G. B. A. Duchenne, 1806-1875, frans. nevropatoloqu) – kiçikyaşlı uşaqlarda baş beyin sinirlərinin hərəkət reseptorları və ön buynuz nahiyəsində degenerativ proseslər nəticəsində kürək əzələlərinin atrofiyası, yumşaq damağın iflicli, xırıltı və afoniya, udma aktının çətinləşməsi, ağızın bağlanmaması, tüpürcək ifrazının artması

Düşük – *bax*: özbaşına abort

Dütan-Sestan simptomu (Dutemps-Cestan) – *bax*: Sestan simptomu

Düyün (*nodus*) – dərialtı piy təbəqəsində infiltrat hüceyrələrin toplanması nəticəsində əmələ gələn, dəri səp-gilərinin ilkin morfoloji elementi

Düyüncük – *bax*: Papula

Düyünlü miksomatoz (*myxomatosis nodosa*) – *bax*: dərinin düyünlü musinozu

Düyünlü periarteriit (*periarteriitis nodosa*) – kollagenozlar qrupundan olan, daxili orqanların arteriolalarının və arteriyaların divarlarının diffuz düyünlü iltihabi zədələnməsi (əsasən cavan və ortayaşlı kişilərdə təsadüf olunur)

Düyünlü poliarteriit (*polyarteriitis nodosa*) – orta və kiçik kalibrli damarların mikroanevrizm əmələ gəlməsi ilə gedən, orqan və toxumaların ikincili zədələnməsi ilə yaranan xəstəlik

Düyünlü ritm – *bax*: ürəyin atrioventrikulyar ritmi

Düz atəş məsafəsi – uçma trayektoriyası hədəfin hündürlüyündən yüksəyə qalxmayan atəş zamanı alınan məsafə

Düz bağırsağın atreziyası – anadan-

gəlmə inkişaf qüsuru: düz bağırsaqda təbii anusun bağlı olması

Düz bağırsağın birmomentli periton-aralıq ekstripsiyası – sol qalça nahiyəsində S-ə bənzər bağırsaq güdülünün çıxarılıb süni anusun yaradılması (düz bağırsağın distal nahiyəsinin xərçəngi zamanı)

Düz bağırsağın dekompensasiyası – *bax*: proktotomiya

Düz bağırsağın prolapsı – *bax*: düz bağırsağın sallanması

Düz bağırsağın sallanması (*prolapsus recti*) – düz bağırsağın distal hissəsinin anal dəlikdən aşağı düşməsi

Düz bağırsağın stenozu – iltihabi proses, travmatik zədələnmə, onkoloji xəstəliklər və ya anadangəlmə inkişaf qüsuru nəticəsində düz bağırsağın daralması

Düz bağırsaqarxası sahə (*spatium retrorectale*; sin. retrorektal sahə) – düz bağırsağın xüsusi fassiyası və oma sümüyünü örtən parietal fassiya arasında qalan hüceyrə sahəsi

Düz bağırsaqətrafı sahə (*spatium pararectale*; sin. pararektal sahə) – düz bağırsağın fassial futlyarı ilə məhdudlaşan sahə

Düz kürək sindromu – inkişaf anomaliyası: onurğanın döş nahiyəsində fizioloji kifozun olmaması, bel lordozunun azalması nəticəsində ürək və iri qan damarlarına təzyiqin artması

Dvayer intubasiyası (J. O'Dwyer, 1841-1898; amer. cərrah) – qırtlağın stenozu zamanı intubatorun köməyi ilə səs yarığına yeridilən, qırtlağın keçəcəyinə uyğun konfigurasiyalı borucuq vasitəsi ilə tənəffüsün bərpası

Dyukrey-Unnanın streptobakteriyaları (A. Ducrey, 1860-1940, ital.

dermatoloqu; P. G. Unna, 1850-1929, alm. dermatoloqu) – *bax*: yumşaq şankr çöpləri

Dyuqe anginası (J. B. N. Duguet, 1837-1914, frans. həkim) – bəzən qarın yatalağı zamanı rast gəlinən damaq badamcıqlarının və qövs-lərin şişməsi, onların səthində bozumtul ağ rəngdə əsası olan xırda yaraların olması

Dyupyuitren əməliyyatı (G. Dupuytren, 1777-1835, frans. cərrah) – ovuc fassiyasının xaric edilməsi cərrahi əməliyyatı

Dyubua metodu (rasional psixoterapiya) (P.Ch. Dubois, 1848-1918, frans. nevropatoloq) – əsasını inandırma təşkil edən məqsədyönlü psixoterapevtik müalicə üsulu

Dyuran-Reynals faktoru (F. Duran-Reynals, 1899-1958, isp. bakteriooloq) – *bax*: yayılma faktoru

E

Ebbott çarpayısı (E. G. Abbott, 1871-1938, amer. ortoped) – uşaqlarda skoliozun korreksiyası üçün gips korsetinin qoyulmasından öncə istifadə olunan ortopedik vasitə

Ebbottun redressiyaedici korseti (E. G. Abbott) – onurğa əyriliyinin müalicəsində istifadə olunan gips korseti

Ebert üsulu (C. J. Eberth, 1835-1926, alm. patoloqanatomu) – histoloji preparatda ağciyər epitelinin olmasının 0,5%-li gümüş nitrat məhlulu ilə aşkar edilməsi

Əbşteyn anomaliyası (W. Ebstein, 1836-1912, alm. terapevti) – anadangəlmə ürək qüsuru: üçtəylik qapağın arxa və arakəsmə qapaqcığı

Ebşteyn əlaməti

müxtəlif dərəcədə aşağı sürüşmüş və ya düşmüş olaraq mədəcək divarına pərçimlənmiş və sağ mədəciyin proksimal hissəsi nazik, məməyəbənzər əzələ və xordalar deformasiyalaşmış olur

Ebşteyn əlaməti – ekssudativ perikardit zamanı ürəyin mütləq perkutor kütlüyünün sağ sərhədi ilə yuxarı qaraciyər kütlüyünün yuxarı sərhədi arasında kor bucağın əmələ gəlməsi

Eddoys sindromu – *bax*: Van-der-Huve sindromu

Edebols əməliyyatı (G. M. Edebohls, 1853-1908, amer. cərrah) – böyrəyin fibroz kapsulasının tam xaric edilməsi cərrahi əməliyyatı; xroniki nefrit və ya “süleymani böyrək” zamanı tətbiq olunur

Edelman simptomu (Z.İ. Edelman, sov. nevropatoloq) – Kerniq simptomu aşkar edildikdə birinci ayaq barmağının açılmasından ibarət meningeal simptom

Eden-Hyubinet üsulu (R. Eden, alm. cərrahı; S. Hebinette, isveç cərrahi) – bazunun adəti çıxıqlarının aradan qaldırılması məqsədilə icra olunan cərrahi əməliyyat

Edeomaniya – *bax*: aydoyomaniya

Eder Dayton sindromu (Adair Ch. A. Dighton, 1885-ci ildə an.o., ing. otorinolarinqoloqu) – otoskleroz, skleranın mavi rəngdə olması və natamam osteogenezlə xarakterizə olunan irsi xəstəlik

Edip kompleksi (ing. *Oedipus complex*) – ruhi pozğunluqlar kompleksi: 3-4 yaşlı uşaqlar eyni cinsdən olan valideynə qarşı nifrət və qısqanclıq hissi duyur, əks cinsdən olan valideyni isə sahiblənir

Edwards sindromu (John H. Edwards,

1928-2007, ing. genetikisi) – xromosom xəstəliyidir və bir çox inkişaf qüsurları ilə səciyyələnir: karlıq, qulağın, ürəyin və böyrəklərin inkişaf anomaliyası, qırtlağın anadangəlmə pərezi və ya iflici

Efebifobiya – yeniyetmələrdən qorxu

Efebofiliya (*ephebophilia*; yun. *ephebos* gənc oğlan + *philia* sevgi, həvəs) – kişilərdə homoseksuallığın bir növü olub yeniyetmələrə və gənclərə qarşı cinsi marağın artması

Efedrin (*ephedrinum*) – adrenomimetik (damardaraldıcı) təsir göstərən maddə

Effektor (lat. *effector* fəaliyyət göstərən) – oyanmanı nəql edən sinir ucu

Efir kütləşməsi – rauş-narkoz (efir buxarlarının inhalyasiyası zamanı meydana çıxır)

Efiromaniya (*aetheromania*) – narkomanıyanın bir növüdür, bu zaman asılılıq obyektini etil efiridir

Egerin nizəşəkilli bıçağı (F. Jaeger, 1784-1871, avstriyalı oftalmoloq) – *bax*: nizəşəkilli göz bıçağı

Ehtiyat hərbi hissə – yeni qəbul olunmuş şəxsi heyətin hazırlanması, kompleksləşdirilməsi və cəbhəyə göndərilməsini təşkil edən hərbi hissə

Exinokokk (lat. *Echinococcus granulosus*) – siklofillidlər dəstəsinə (*Cyclophyllidea*) aid olan lentşəkilli qurdlardır, insanlarda exinokokkoz xəstəliyinin törədicisidir

Exinokokkektomiya (*echinococcectomia*) – cərrahi əməliyyat: exinokokku əhatə edən fibroz kapsulun açılması, onun xitin qovucuğunun möhtəviyyatı ilə birlikdə xaric edilməsi

Açıq exinokokkektomiya (*e. aper-*

ta) – fibroz kapsulun kənarlarının cərrahi əməliyyat yarasının kənarlarına tikilməsi, tamponadası və drenə edilməsi ilə icra olunan exinokokkektomiya

Qapalı exinokokkektomiya (*e. obturata*) – exinokokk fibroz kapsulunun tikilərək bağlanması ilə icra olunan exinokokkektomiya

Radikal exinokokkektomiya (*e. radicalis*) – exinokokku əhatə edən fibroz kapsulun və möhtəviyyatın tam xaric edilməsi ilə icra olunan exinokokkektomiya

Exinokokkotomiya (köh. *echinococcotomia*; *exinokokk* + yun. *tome* kəsik, yarıma) – *bax*: exinokokkektomiya

Exo- (yun. *echo* əks-səda) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “dalğalarla əks olunan, əks-sədəya aid” mənasını verir

Exoortoqrafiya – ultrasəsle aortoqrafiya

Exoensefaloqraf – baş beynin ultrasəs exoqrafiya üsulu ilə morfoloji müayinəsi üçün cihaz

Exoensefaloqrafiya – baş beynin ultrasəs exoqrafiya üsulu ilə müayinəsi (şişlərin, hematomaların, yad cisimlərin topik diaqnostikası üçün istifadə olunur)

Exoensefaloqramma – beyin toxumasının ultrasəsle müayinəsi

Exofraziya (*echophrasia*; *exo-* + yun. *phrasis* nitq) – *bax*: exolaliya

Exokardioqraf – ultrasəs exoqrafiya üsulu ilə ürəyin və ya onun qapaqlarının hərəkətini qeydə almaqla ürəyin fəaliyyətini öyrənən cihaz

Exokardioqrafiya – ürəyin ultrasəs dalğaları vasitəsi ilə müayinəsi üsuldür

Exokardioqramma – ürəkdən, onu

əhatə edən orqan və toxumalardan gələn ultrasəs impulslarının intensivliyini əks etdirən əyri

Exokardiolokator (*exo-* + yun. *kardia* ürək + lat. *loco, locatum* yerləşdirmək) – *bax*: exokardioqraf

Exokineziya (*echokinesia*; *exo-* + yun. *kinesis* hərəkət) – *bax*: exopraksiya

Exolaliya (*echolalia*; *exo-* + yun. *lalia* nitq, boş söhbət) – ruhi xəstənin başqalarından eşitdiyi söz və ifadələri qeyri-iradi təkrar etməsi; katatoniya simptomu

Exomimiya (*echomimia*; *exo-* + yun. *mimia* təqlid etmə) – ruhi xəstənin onu əhatə edən şəxslərin mimik hərəkətlərini qeyri-iradi təkrar etməsi; katatoniya simptomu

Exooftalmoqraf – gözün xətti ölçülərinin ölçülməsi və orada yeni törəmələrin və ya yad cisimlərin ultrasəs exoqrafiya üsulu ilə aşkar edilməsi üçün cihaz

Exooftalmoqrafiya – gözün ultrasəs müayinəsi

Exoostoskop (*exo-* + yun. *osteon* sümük + *skopeo* baxmaq, müşahidə etmək) – ultrasəs exoqrafiya üsulu ilə sümüklərdə sınıq və çatları aşkar etmək üçün cihaz

Exopatiya (*exo-* + yun. *pathos* əzab, xəstəlik) – ruhi xəstənin onunla söhbət edən şəxsin mimikası, pozası, söz və ifadələrini qeyri-iradi təkrar etməsi; katatoniya simptomu

Exopraksiya (*echopraxia*; *exo-* + yun. *praxis* hərəkət) – ruhi xəstənin onu əhatə edən şəxslərin hərəkətlərini qeyri-iradi təkrar etməsi; katatoniya simptomu

Exosimptomlar – xəstə tərəfindən ətrafındakıların söz və ifadələrini, mimikasını, hərəkətlərini qeyri-ira-

Exotaxokardioqraf

di təkrar etməsi kimi təzahürlərin ümumi adı

Exotaxokardioqraf (*exo-* + yun. *tachos* sürət + *kardioqraf*) – *bax*: exokardioqraf

Ekametr – elektrokardioqrammanı analiz etmək üçün nomoqrafik xətt-keş

Ekximoz (*ecchymosis*; yun. *ekchymosis*, *ekchymoo* sözündən – qan, maye tökmək) – dəri və ya selikli qişay geniş qan sızma

Ekxondroma (*ecchondroma*) – sümüyün hüdüdlərindən kənara inkişaf edən sümük xondroması

Ekxondroz (*ecchondrosis*; *ek-* + yun. *chondros* qığırdaq) – qığırdaq toxumasının öz adı lokalizasiyasından kənarda inkişaf etməsi

Ekk fistulu (N. V. Ekk, 1849-1908, rus cərrah və fizioloqu) – eksperimental heyvanda qaraciyər funksiyasının kənarlaşdırılması üsulu (qan qaraciyəri keçmədən birbaşa aşağı boş venaya daxil olur)

Eklampsiya (*eclampsia*; yun. *ekiampsis* alışma, tutuşma, ani baş vermə) – hamiləlikdə huşun itməsi ilə müşayiət olunan qıcolma

Eklin xəstəliyi (Th. Ecklin, isveçrəli pediatr) – yenidoğulmuşların xoşxassəli anemiyası

Ekluofobiya – *bax*: axluofobiya

Ekmneziya (*ekmnnesia*; *ek-* + yun. *mnesis* xatirə, yaddaş) – ruhi xəstələrdə keçmişdə baş verən hadisələrin indiki zamana keçməsi ilə xarakterizə olunan yaddaş pozuntusu

Ekofobiya (*eko* + yun. *phobos* qorxu) – 1) öz evindən patoloji qorxu; 2) ekoloji fəlakət qorxusu

Ekologiya (yun. *oikos* ev, yaşayır yeri + *logos* elm) – orqanizmlərin bir-bi-

ri ilə və ətraf mühitlə qarşılıqlı təsirini öyrənən elm

Geokimyəvi ekologiya – biokimyə və ekologiyanın, mühitin geokimyəvi amillərinin canlı orqanizmlərə təsirini öyrənən bölməsi

Radiasion ekologiya – ekologiyanın canlı orqanizmlərə ionlaşdırıcı şüaların təsirini öyrənən bölməsi

Endoallergiya (*endoallergia*) – *bax*: autoallergiya

Ekonomo-Fişer simptomu (K. Economo, 1876-1931, avstriyalı nevropatoloq; Fischer) – baş-beyin qan dövranının pozulması zamanı qabarıltı nüvənin zədələnməsi nəticəsində meydana gələn hemiballizm

Ekonomo-Geymanoviç xəstəliyi – *bax*: epidemik ensefalit

Ekonomo-Koskinas xəritəsi (K. Economo; G. N. Koskinas) – baş-beyin yarımkürələri qabığının arxitektomatik sxemi

Ekonomo triadası (K. Economo) – Ekonomo epidemik letargik ensefaliti olan xəstələrdə xəstəliyin kəskin dövründə qızdırma, patoloji yuxululuq və gözün hərəkəti qabiliyyətinin pozulması birgə təzahür edir

Ekrazer (frans. *ecraseur*) – *bax*: enterotrib

Eksfoliasiya (*exfoliatio*; *eks-* + lat. *folium* yarpaq, vərəq) – bəzi dermatozlarda müşahidə olunan çoxqatlı epitel təbəqələrinin laylanması

Eksfoliativ – qabıq verən, təbəqələnən

Eksfoliativ sindrom (*syndromum exfoliativum*) – yaşlı şəxslərdə psevdokapsulyar eksfoliasiyanın, qüzehi qişa və kirpikli cismin distrofiyası, büllurun bulanıqlaşması və gözün hidrodinamikasının pozulmaları ilə birgə təzahürü

Eksgibisionizm (*exhibitionismus*; lat.

exhibeo nümayiş etdirmək) – cinsi pozğunluq forması: cinsi məmnuniyyəti əks cins qarşısında cinsi orqanlarını çılpaqlaşdırmaqla təmin olunur

Eksikator (lat. *exsicco, exsiccatum* qurutmaq) – qalındıvarlı ağır şüşə qab olub, şüşə qapaqla örtülür, dibinə nəmçəkən maddə yerləşdirilir; əczaçılıq və laborator praktikada müxtəlif preparatları nəmləşmədən qorumaq üçün istifadə edilir.

Ekskoxleasiya (*excochleatio; eks-* + lat. *cochlear* qaşığı) – hər hansı bir patoloji boşluğun möhtəviyyatının, onun divarlarına toxunmadan, küt qaşıqla cərrahi xaric edilməsi

Ekskoriaasiya (*excoriatio; lat. excorio* dəri soymaq) – dəri və selikli qişaların təmliyin mexaniki, adətən xətti səthi pozulması

Ekskrement (lat. *excrementum* ifrazat) – *bax:* nəcis

Ekskresiya (lat. *excerno, excretum* ayırmaq, seçmək) – orqanizmin maddələr mübadiləsinin son məhsullarından, yad maddələrdən, həmçinin artıq sudan, mineral maddələrdən azad olunmasına yönəlmiş fizioloji proseslərin məcmusu

Ekskret (lat. *excemo, excretum* ayırmaq, seçmək) – orqanizm tərəfindən ifraz olunan maddələr mübadiləsinin son məhsulu

Ekskretor (*excretorius*) – ifrazat funksiyasını yerinə yetirən

Ekskretor funksiya – ifrazedicilə funksiya

Ekskretor pieloureterografiya – *bax:* uroqrafiya

Eksqumasiya (*eks-* + lat. *humus* torpaq, yer) – meyitin baxış və ya məhkəmə-tibbi ekspertiza üçün qəbirdən çıxarılması

Ekspansiv əhval-ruhiyyə – öz hisslərini ələ ala bilməmək

Ekspansivlik (frans. *expansivite; lat. expansio* genişlənmə, yayılma) – öz şəxsiyyətini, fiziki gücünü olduğundan yüksək qiymətləndirmə, yüksək psixi aktivlik

Eksperiment qoymaq – təcrübə aparmaq

Eksperimental cüzam (*lepra experimentalis*) – cüzamın müalicə və profilaktikasının, patogenizinin öyrənilməsi məqsədilə heyvanlarda cüzam çöplərinin yeridilməsi ilə törədilmiş patoloji vəziyyətin ümumi adı

Eksperimental hipertireoz (*hyperthyreosis experimentalis*) – *bax:* tireoid toksikozu

Eksperimental nevroz – eksperimental şəraitdə əsas sinir proseslərinin həddindən artıq gərginləşdirilməsi nəticəsində heyvanlarda ali sinir fəaliyyətinin pozulması

Eksperimental-psixoloji test – standart tapşırıqların icra edilməsinə görə psixi fəaliyyətin (yaddaş, diqqət, təfəkkür) müayinə metodlarının ümumi adı

Ekspert (lat. *expertus* təcrübəli) – müəyyən sahənin təcrübəli mütəxəssisi

Ekspertiza – düzgün qərara gəlmək üçün hər hansı bir məsələnin mütəxəssis (və ya mütəxəssislər qrupu) tərəfindən öyrənilməsi, yoxlanması

Ekspirator (*expiratorius; lat. exspiro, exspiratum* üfürmək, nəfəs vermək) – nəfəsverməyə aid olan

Eksplantasiya (*eks* + lat. *planto* əkirəm) – heyvan və bitkilərin hüceyrə, toxuma və orqanlarının orqa-

Eksplantat

nizmdən xaricdə, xüsusi qidalı mühitdə yetişdirilməsi

Eksplantat – orqanizmdən xaricdə yetişdirilmiş toxuma (orqan) parçası

Eksploziv nitq (lat. *explodo* səslə püs-kürmək) – partlayış xarakterli, ritmik olmayan nitq: uzanmış səslər, sözlər, qəflətən yaranan qısamüddətli səs dəyişikliyi və s.

Eksploziv reaksiya (ing. *explosive* hirsli, tez özündən çıxan) – psixopatiyalar zamanı qəflətən meydana çıxan qıcıqlanma və qəzəb tutmalarının jestlər və mimikalarla ifadə olunması

Eksplozivlik ((ing. *explosive* hirsli, tez özündən çıxan) – aqressiv hərəkətlərlə müşayiət olunan qıcıqlanmaya kəskin meyllilik

Ekspozisiya (lat. *expositio* nümayiş etdirmək, izah, şərh) – gigiyenada: zərərli amilin (fiziki, kimyəvi, bioloji) orqanizmə təsirinin davam etməsi

Ekspress üsul (ing. *express* təcili) – sürətləndirilmiş laborator müayinə üsullarının ümumi adı

Ekspress-protez – amputasiya əməliyyatından dərhal sonra qoyulan müvəqqəti protez

Ekspressiv (lat. *expressio* ifadə etmə) – emosional vəziyyəti əks etdirməyə qadir olan, təsirli

Ekssementoz (*excenemtosis*) – diş kökündə sementin lokal qalınlaşması

Ekssentrik hiperkeratoz (*hyperkeratosis excentrica*) – bax: porokeratoz

Eksserebrasiya (*excerebratio*; eks- + lat. *cerebrum* baş beyin) – kraniotomiyadan sonra dölün beyninin dağıdılması və xaric edilməsi

Eksserebrator (eks- + lat. *cerebrum* baş beyin) – kraniotomiyadan sonra dölün baş beyninin dağıdılması və

xaric edilməsi üçün qaşiq şəklində olan mamalıq aləti

Ekssessiv melanoblastoz – bax: neyrodermal melanoz

Ekssudasiya (*exsudatio*; eks- + lat. *sudo*, *sudatum* tərləmək) – orqan və toxumaların damar divarlarından qan mayesi və hüceyrələrinin iltihab nahiyəsinə süzülərək yığılması

Ekssudat (*exsudatum*; eks- + lat. *sudo*, *sudatum* tərləmək) – bulanıq, zülalla və hüceyrələrlə zəngin, hematogen və histogen mənşəli maye olub, iltihab yerində hasil olur; kiçik damar və kapilyarlardan ətraf toxumalara sızır

Fibrinoz ekssudat (*e. fibrinosum*) – tərkibində çox miqdarda fibrin olan ekssudat

Hemorragik ekssudat (*e. haemorrhagicum*) – tərkibində eritrositlərin çox olduğu ekssudat

İrinli ekssudat (*e. purulentum*) – tərkibində leykositlər, iltihablaşmış toxuma hüceyrələri və mikroorqanizmlər olan bulanıq qatı ekssudat

Selikli ekssudat (*e. mucosum*) – tərkibində çox miqdarda musin və ya psevdomusin olan ekssudat

Selikli-hemorragik ekssudat (*e. mucohaemorrhagicum*) – tərkibində eritrositləri çox olan selikli ekssudat

Seroz ekssudat (*e. serosum*) – əsasən plazmadan ibarət olan və tərkibində az sayda qanın formalı elementləri olan ekssudat

Seroz-fibrinoz ekssudat (*e. sero-fibrinosum*) – tərkibində fibrini çox olan seroz ekssudat

Seroz-hemorragik ekssudat (*e. serohaemorrhagicum*) – tərkibində eritrositləri çox olan seroz ekssudat

- Yara eksudatu** (*e. vulnerale*) – yara səthini örtən seroz-hemorragik, irinli və ya seroz eksudat
- Ekssudativ-kataral diatez** (*diathesis exsudativo catarrhalis*) – dəri və selikli qişalarda infiltrativ-deskvamativ proseslər, uzunsürən iltihabi və allergik reaksiyalarla xarakterizə olunan diatezin bir növü
- Ekstaz** (yun. *ekstasis* hiddət, qəzəb, heyran qalma) – qeyri-adi müsbət emosional vəziyyət; yüksək dərəcədə sevinc, coşqu
- Ekstenziya** (*extensio*; lat. dartma, düzəltmə) – əl-ayaqların və ya bədənin digər hissələrinin açılması, düzlənməsi
- Ekstensor** (*extensor*; lat. *extendo, extensum* çəkib uzatmaq, uzatmaq) – açıcı əzələ
- Ekstenzion aparat** – sınıqları dartma üsulu ilə müalicə etmək üçün istifadə olunan aparat
- Ekstero-** (лат. *exter, exterus* kənardə yerləşən, xarici) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “nəyinsə kənardə, xaricində yerləşən” mənasını verir
- Eksterorefleks** – xarici qıcıqlandırıcılar tərəfindən törədilən refleks
- Eksteroreseptor** – *bax*: eksteroseptor
- Eksteroseptor** (*ekstero-* + lat. *capio, cepi* qəbul etmək, başa düşmək) – ətraf mühitdən daxil olan qıcıqları qəbul edən reseptor
- Ekstirpasiya** (*exstirpatio*; lat. *exstirpo, exstirpatum* kökünü kəsmək) – cərrahi əməliyyat: orqanın tam çıxarılması
- Ekstrakorporal detoksikasiya** – xüsusi aparatlar vasitəsilə qanın orqanizmdən kənar toksik maddələrdən təmizlənməsi
- Ekstraksiya aparat** – hər hansı maye həlledicinin köməyiylə maddələrin ayrılmasını təmin edən aparat
- Ekstraksiya** (lat. *extraho, extractum* çıxartmaq, dartıb çıxartmaq) – cərrahiyyədə: cərrahi əməliyyat – hər hansı bir orqanın və ya yad cismin parçalanmadan xaric edilməsi
- Ekstrakt** (*extractum*) – bitki və ya heyvan mənşəli dərman xammaldan müxtəlif metodlarla alınmış məhlul
- Ekstraktor** (lat. *extraho, extractum* çıxartmaq, dartıb çıxartmaq) – hər hansı bir orqanın və ya cismin xaric edilməsi üçün istifadə olunan cərrahi alətlərin ümumi adı
- Ekstraktor borusu** – intubasiya borusunu çıxartmaq üçün alət
- Ekstramamilliyar Pedjet dermatozu** – *bax*: ekstramamilliyar Pedjet xərcəngi
- Ekstramamilliyar Pedjet xərcəngi** (J. Paget, 1814-1899, ing. cərrah və patoloq) – apokrin vəzilər və onların axarlarının xərcəngi; perianal nahiyədə, qoltuqaltı çuxurda, xarici cinsiyyət orqanlarında lokallaşır, qabıqlanan eritema ocaqları və nəmlənən ifrazatla səciyyələnir
- Ekstrapiramid iflic** (*paralysis extrapyramidalis*) – ekstrapiramid sistemin zədələnməsi nəticəsində hərəkətlərin çətinləşməsi və ya mümkünsüzlüyü
- Ekstrapiramid sindrom** (*syndromum extrapyramidale*) – ekstrapiramid sistemin müxtəlif zədələnmə amillərinin ümumi adı (məs., akinetiko-rigid sindrom)
- Ekstrasellulyar xolesterinoz** (*cholesterinosis extracellularis*) – *bax*: Ksantomatoz
- Ekstrasistola** – heterotop ocaqdan yaranan aftomatizm nəticəsində ürək və ya onun şöbələrinin yıxılmaları

Ekstrasistoliya

nın normadan tez baş verməsi və bu yığılmanın kompensator pauza ilə müşayiət olunması

Atrioventrikulyar ekstrasistola – heterotop ocağın qulaqcıq-mədəcik düyününə və ya onun yaxınlığında yerləşməsi nəticəsində meydana gələn ekstrasistola

Qulaqcıq ekstrasistolası – heterotop ocağın qulaqcıq miokardında yerləşməsi nəticəsində meydana gələn ekstrasistola

Qulaqcıq-mədəcik ekstrasistolası – bax: atrioventrikulyar ekstrasistola

Mədəcik ekstrasistolası – heterotop ocağın mədəcik miokardında yerləşməsi nəticəsində meydana gələn ekstrasistola

Mədəciküstü ekstrasistola-bax: qulaqcıq ekstrasistolası

Supraventrikulyar ekstrasistola – bax: qulaqcıq ekstrasistolası

Ekstrasistoliya (*extrasystolia*) – ekstrasistolaların əmələ gəlməsi ilə səciyyələnən ürək ritminin pozulması

Alloritmik ekstrasistoliya – bax: alloritmia

Gərginlik ekstrasistoliyası – yalnız fiziki gərginlik zamanı meydana çıxan ekstrasistoliya

Politop ekstrasistoliya (yun. *poly*- çox + *topos* yer) – heterotop ocaq avtomatizminin iki və daha artıq olduğu ekstrasistoliya

Sakitlik ekstrasistoliyası – xəstənin sakitlik halında azan sinirin aktivliyi fonunda meydana çıxan ekstrasistoliya

Ekstraton – ürəyin normada eşidilməyən əlavə tonu; ürək qapaqcıqları və miokardın bəzi zədələnmələri zamanı müşahidə olunur

Ekstravaskulyar maye – toxuma mayesinin qan damarı divarının bila-

vasitə yaxınlığında yerləşən qatı; divar vasitəsilə qanla bu qat arasında maddələr mübadiləsi baş verir

Ekstravazat (*extravasatum*; *ekstra-* + lat. *vaz* damar) – qan damarı ətrafında seroz-hemorragik eksudatın və ya az miqdarda qanın yığılması

Ekstravertlik (*ekstra-* + lat. *verto* çevirmək, döndərmək) – bəzi insanların xarakter xüsusiyyətidir. Yüksək ünsiyyətlikdə, ürəyiaçıqlıqda, başqa insanlara maraqla və dərin özünütlilə meyilli olmamaqda təzahür edir.

Ekstirpasiya (*exstirpatio*; lat. *exstirpo*, *exstirpatum* aradan qaldırmaq, kökünü üzmək) – cərrahi əməliyyat: hər hansı bir orqanın tam çıxarılması (məs., mədə, uşaqlıq və s.)

Ekstubasiya (*eks-* + lat. *tuba* boru, borucuq) – qırtlaqdan və traxeyadan intubasion borunun xaric edilməsi

Ekstubator (*eks-* + lat. *tuba* boru, borucuq) – intubasion borunu xaric etmək üçün alət

Ektaziya (*ectasia*; yun. *ektasis* dartma, genişlənmə) – toxuma və ya orqanın gərilməsi, genişlənməsi

Ektaziya tubulyar (*ectasia tubularis*) – böyrək kanalcıqlarının genişlənməsi

Ekto- (yun. *ektoz* kənarında, xaricdə) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “kənarında”, “xarici”, “bayırdan” mənasını verir

Ektoderma (*ectoderma*; *ekto-* + yun. *derma* dəri) – üçqatlı rüşeymin xarici rüşeym vərəqi

Dəri ektoderması (*e. epidermalis*) – ektodermanın epidermis inkişaf edən hissəsi

Nevral ektoderma (*e. neurale*) – ektodermanın sinir lövhəsi inkişaf edən hissəsi

Ektodermal – xarici rüşeym vərəqinə aid

Ektodermal oma-büzdüm sinusu (*sinus sacrococcygealis ectodermalis*) – *bax*: büzdümün epitelial yolu

Ektofit (*ectophyte*) – bədən səthində yaşayan bitki parazit

Ektoqliya – *bax*: atositar neyroqliya

Ektomiya (*ectomia*; yun. *ektome* kəsmə, çıxartma, kənar etmə) – cərrahi əməliyyat: orqan və toxumaların xaric edilməsi

Ektomorfiya – astenik bədən quruluşu, arıqlıq

Ektopaq (*ectopagus*) – bədənlərinin yan səthi ilə bitişmiş əkizlər

Ektoparazit – bədən səthində yaşayan parazit

Ektopiya (*ectopia*; yun. *ektopios* uzaq, yerindən uzaqlaşdırılmış) – daxili orqanların anadangəlmə yerdəyişməsi

Ektoplazma – hüceyrə sitoplazmasının xarici qatı

Ektrodaktiliya (*ectrodactylia*; yun. *ektroma* vaxtından əvvəl doğuş + *daktylos* barmaq) – inkişaf anomaliyası: bir və ya bir neçə barmağın olmaması

Ektrogeniya – hər hansı bir orqanın olmaması

Ektromeliya (*ectromelia*; yun. *ektroma* vaxtından əvvəl doğuş + *melos* bədənin hissəsi, ətraflar) – bütün aşağı ətrafların olmaması və ya çox zəif inkişaf etməsi

Ektropiya – göz qapağının xaricə çevrilməsi

Ekvi- (lat. *aequus* hamar, bərabər, uyğun) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “bərabər”, “bərabər səviyyədə” mənasını verir

Ekvilibrasiya – müvazinətin saxlanılması, müvazinətin yaradılması

Ekivalent temperatur – *bax*: operativ temperatur

Ekzantema (*exanthema*; yun. *exanthe* səpmə, səpgi) – dəri səpgilərinin ümumi adı

Dismenoreya ekzanteması (*e. dysmenorrhoeicum*) – menstruasiya zamanı və ya ondan öncə meydana gələn ekzantema

Menstrual ekzantema (*e. menstruale*) – *bax*: dismenoreya ekzanteması

Qrippoz ekzantema (*e. gripposum*) – qrip zamanı çoxsayda kiçik eritemalarla təzahür edən ekzantema

Səpgili yatalaq ekzanteması (*e. typhosum*) – səpgili yatalaq zamanı əsasən gövdə və ətrafların bükücü səthlərində çoxsaylı petexial səpgilərlə təzahür edən ekzantema

Toksik ekzantema (*e. toxicum*) – *bax*: toksidermiya

Ekzartikulyasiya (*exarticulatio*; *articulatio* oynaq) – cərrahi əməliyyat: oynaq yarığından keçməklə ətrafın distal hissəsinin və ya tam kəsilməsi

Ekzaserbasiya (*exacerbatio*; lat. *exacerbo* hirsəndirmək, qıcıqlandırmaq, çətinliyə salmaq) – *bax*: kəskinləşmə

Ekzema (*eczema*; yun. *ekzema* dəridə səpgi) – xroniki residivləşən allergik dəri xəstəliyi

Buynuz ekzeması (*e. keratoticum*) – *bax*: tilotik ekzema

Dishidrotik ekzema (*e. dyshidroticum*) – ovuc və ayaq altında lokallaşan çoxkəməralı qovuquqların əmələ gəlməsi ilə gedən ekzema

Günəş ekzeması (*e. solare*) – günəşin təsiri nəticəsində orqanizmin açıq hissələrində yaranan ekzema

Həqiqi ekzema (*e. verum*) – əsasən ətraflarda rast gəlinən sağlam dəri

Ekzematizasiya

ilə aydın sərhədi olmayan, simmetrik yayılmış kiçik ocaqlar şəklində təzahür edən ekzema

Hiperkeratotik ekzema (*e. hyperkeratoticum*) – bax: tilotik ekzema

İmpetiginoz ekzema (*e. impetiginosum*) – impetiqo ilə ağırlaşan ekzema

İntertriginoz ekzema (*e. intertriginosum*) – əsasən dəri büküşlərində rast gəlinən ekzema

Keratotik ekzema (*e. keratoticum*) – bax: tilotik ekzema

Kontakt ekzeması (*e. contactum*) – dəri həssaslığının hər hansı bir maddəyə qarşı yüksəkliyi zamanı həmin maddə ilə kontakt nəticəsində meydana çıxan ekzema

Qəpiyəbənzər ekzema (*e. nummularre*) – zədələnmiş dərinin dairəvi formada olması ilə gedən ekzema

Menstrual ekzema (*e. menstruale*) – menstruasiyaönü və menstrual dövrdə kəskinləşən ekzema

Mikrob ekzeması (*e. microbicum*) – irinli iltihab ocağı nahiyəsində sağlam və zədəli dərinin sərhədində epidermisin zolaqşəkilli soyulması ilə gedən ekzema

Nummulyar ekzema (*e. nummularre*) – bax: qəpiyəbənzər ekzema

Ovuc-ayaqaltı ekzema (*e. palmoplantare*) – bax: tilotik ekzema

Paratravmatik ekzema (*e. paratravumaticum*) – zədələnmiş dəri ətrafında yaranan mikrob ekzeması

Professional ekzema (*e. professionale*) – professional zərərli faktorların təsiri nəticəsində yaranan ekzema

Pruriginoz ekzema (*e. pruriginosum*) – səpgi elementləri arasında papullos-vezikulyar səpgilərin üstünlük təşkil etdiyi ekzema

Seboreya ekzeması (*e. seborrhoeicum*) – seboreyalı xəstələrdə rast gəlinən ekzema

Sulanən ekzema (*e. madidans*) – nəzərəcarpacaq dərəcədə sulanmanın olması ilə gedən ekzema

Tilotik ekzema (*e. tyiotoxicum*) – ovuc və ayaq altında hiperkeratozun inkişaf etməsi ilə meydana çıxan ekzema

Uşaq ekzeması (*e. infantile*) – uşaqlarda ekssudativ diatez fonunda inkişaf edən ekzema

Varikoz ekzema (*e. varicosum*) – varikoz genəlmiş venalar nahiyəsində meydana çıxan ekzema

Ekzematizasiya – klinik olaraq ekzemanı xatırladan xarici qıcıqlandırıcı faktorların təsirindən yaranan dərinin patoloji dəyişikliyi

Ekzematoid (*eczemaatoidum*) – mikroorqanizmlər tərəfindən törədilən və mikrob ekzemaya keçməyə meyilli olan məhdud səthi epidermodermis

Ekzensefaliya (*exencephalia*; yun. *enkephalos* beyin) – inkişaf anomaliyası: baş beyin düzgülün formalaşdığı halda, kəllə qapağı sümüklərinin tam və ya qismən olmaması

Ekzerez (köh. *exaeresis*; yun. *exairesis* kənar etmə, çıxartma) – cərrahi əməliyyat: yad cismin, orqanın, toxumanın bir hissəsinin burulması və ya qoparılması ilə icra olunur, məsələn sinirin, damarın ekzerezi

Ekzo – (yun. *exo* kənar, xaricdə) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “xaricdən”, “kənarından” mənasını verir

Ekzoallergen (*exoallergenum*) – bax: ekzogen allergen

Ekzoallergiya (*exoallergia*) – ekzogen allergenə qarşı allergiya

Ekzofit (*ekzo-* + yun. *phyton* böyüyən bir şey) – *bax*: osteofit

Ekzoftalm (*exophthalmus*) – göz almasının önə doğru qabarması

İltihabi ekzoftalm (*e. inflammatorius*) – göz yuvası nahiyəsində iltihabi proses nəticəsində inkişaf edən ekzoftalm

Növbələnən ekzoftalm (*e. intermittens*) – uzun müddət başı önə doğru əyilmiş vəziyyətdə saxlamaq və göz yuvasının venoz sisteminə durğunluq yarada biləcək digər patologiyalar zamanı rast gəlinən ekzoftalm

Pulsasiya edən ekzoftalm (*e.s pulsans*) – daxili yuxu arteriyasının partlaması zamanı meydana çıxan gicgah nahiyəsində eşidilən pulsasiya ilə birgə rast gəlinən ekzoftalm

Tireotoksik ekzoftalm (*e. thyrotoxicus*) – diffuz toksiki zob zamanı meydana çıxan ekzoftalm

Yalançı ekzoftalm (*e. spurius*) – göz yuvasında piy təbəqəsinin miqdarının artması və ya göz almasının ölçülərinin böyüməsi nəticəsində meydana gələn ekzoftalm

Ekzoftalmik oftalmoplegiya (*ophthalmoplegia exophthalmica*) – *bax*: bədxassəli ekzoftalm

Ekzoftalmometr (*ekzoftalm* + yun. *metreo* ölçmək, təyin etmək) – göz almasını müəyinə etmək üçün hər iki tərəfində güzgülü prizması olan üfüqi planka

Ekzoftalmometriya (*exophthalmometria*) – ekzoftalmın dinamikasını öyrənmək məqsədilə göz almasının göz yarığına nəzərən yerləşməsinin təyin edilməsi

Ekzogen (*exogena*) – xarici faktorların təsiri altında meydana çıxan

Ekzogen onkogen maddə – orqanizmə

xarici mühitdən daxil olan onkogen maddə

Ekzokrin pankreosit (*pancreocytus exocrinus*) – mədəaltı vəzin ekzokrin hissəsinin asinuslarının sekretor hüceyrəsi

Ekzoqlossiya (*exoglossia*; *ekzo-* + yun. *glossa* dil) – dilin ağızdan kənara çıxacaq qədər böyüməsi

Ekzorsizm (*exorcismus*; yun. *exorkizo* cadu etmək) – psixi pozğunluğu olan xəstələrin cadu ilə «şər qüvvələrin qovulması» məqsədilə müalicəsi; əsasən orta əsrlərdə geniş yayılmışdır, lakin bu gün də inkişaf etmiş ölkələrdə belə tətbiq olunur

Ekzostoz (*exostosis*; *ekzo-* + yun. *osteon* sümük) – sümük toxumasından inkişaf edən sümüküstü törəmə

Eqqers əməliyyatı (G. W. Eggers, amer. cərrah) – aşağı ətrafların spastik iflicləri zamanı diz oynağının bükücü kontrakturalarını aradan götürmək üçün tətbiq olunan cərrahi əməliyyat

Ego (lat. *ego* mən) – şəxsiyyətin üçlü struktur komponentlərindən biri; psixozanaliz nəzəriyyəsinə əsasən, ego ətraf aləmlə duyğu vasitəsilə əlaqə yaradan və «mən» kimi qəbul edilən insan şəxsiyyətinin bir hissəsidir

Ego-distonik seksual mənsubiyyət – əks cinsə mənsub olmağa meyl göstərmək

Eqofoniya (*aegophonia*; yun. *aix, aigos* keç i + *phone* səs) – səsin, səs tembrinin, yüksəkliyinin, intonasiyasının modulyasiyası; xəstənin səsi keç i bəyirməsini xatırladır

Egoizm (lat. *ego* mən) – özünü sevmək, özünün maraqlarını, hissini, zövqünü hər şeydən üstün tutmaq

Eqomaniya

(senil demensiya, epilepsiya, şəxsiyyət pozuntuları və s.)

Eqomaniya (yun. *mania* həvəs, ehtiras, ağılsızlıq) – özünə qarşı qeyri-normal maraq

Eqosentrik (lat. *ego* mən, *centrum* mərkəz) – eqoizmin ifrat dərəcəsi; yalnız öz maraqları ilə hesablaşan, düşüncə və hərəkətlərində bilinçli və ya bilmədən özünü diqqət mərkəzində qoyan insan haqqında deyilir

Elasin – bəzi patoloji proseslər zamanı elastik liflərin elastolizə uğraması nəticəsində əmələ gələn homogen yapışdırıcı kütlə

Elast- (yun. *elastos* yapışan, yapışqan) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “elastik”, “elastik liflərə, elastik toxumaya aid olan” mənasını verir

Elastik tibbi corab – burnu və dabanı olmayan, elastik ipdən toxunulmuş corab, müalicə məqsədilə aşağı ətrafların varikoz xəstəliyi zamanı istifadə olunur

Elastik qığırdaq – *bax*: elastik qığırdaq toxuması

Elastik psevdoksantoma (*pseudoxanthoma elasticum*) – elastik liflərinin əmələ gəlməsinin pozulması və dərinin, göz və ürək-damar sisteminin zədələnməsi ilə gedən irsi xəstəlik

Elastofibroma (*elastofibroma*) – tərkibində çox miqdarda kollagen və elastik liflər olan fibroma

Elastolitin (*elastolytinum*) – donuzların mədəaltı vəzindən alınan ferment preparat

Elastoliz (*elastolysis*; *elasto-* + yun. *lysis* dağılma, parçalanma) – elastik liflərin fermentativ dağılması

Elastotonometr – gözdaxili təzyiqi ölçmək üçün cihaz

Elastotonometriya – yük verdikdən sonra gözdaxili təzyiqin ölçülməsi

Elastoz (*elastosis*) – elastik liflərin artması ilə gedən dermatozların ümumi adı

Eldric-Berlin-Kyusik sindromu (Eldridge-Berlin-McKusick) – *bax*: Money sindromu

Elefantiaz (*elephantiasis*; yun. *elephas*, *elephantos* fil) – *bax*: fil xəstəliyi

Elektrik bıçağı – yüksək tezlikli elektrik cərəyanı ilə təhiz olunmuş, yumşaq toxumaların qansız aralanması məqsədilə istifadə olunan cərrahi alət

Elektra kompleksi – qız uşağının atasına olan sevgisi, anasını atasına qışqırmaq və anasını özünə rəqib kimi görməkdir

Elektrik qayçısı – yüksək tezlikli elektrik cərəyanı ilə təhiz olunmuş, yumşaq toxumaların qansız aralanması məqsədilə istifadə olunan qayçı şəklində cərrahi alət

Elektrik travması – yüksək gərginlikli elektrik cərəyanının (həmçinin ildırımın) orqan və toxumalara təsiri nəticəsində baş verən travma; sinir sisteminin zədələnməsi (qıc olma, bayılma), qan dövranı və tənəffüsün pozulması, dərin yanıklarla səciyyələnir

Elektrik-qıcolma terapiyası – ruhi xəstələrin müalicəsində baş beynin müəyyən nahiyələrini elektrik cərəyanı ilə qıcıqlandırmaqla aparılan terapiya

Elektrik-qıcolma terapiyası üçün aparat – *bax*: elektrokonvulsator

Elektro- (yun. *elektron* kəhrəba) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “elektrik”, “elektrik sahəsi və elektrik cərəyanına aid olan”,

“elektrik hadisələrin səbəb olduğu” mənasını verir

Elektroaerozol – hissəcikləri elektrik yükü daşıyan aerosol

Elektroaerozol aparatu – *bax*: elektroaerozol generatoru

Elektroaerozol generatoru – aerosolun hissəciklərinə elektrik yükü verən cihazla təmin olunmuş aerosol generatoru

Elektroaerozol inhalyasiyası – xəstənin orqanizminə tənəffüs yolları ilə dərman aerosolunun yeridilməsi

Elektroanalseziya – elektrik cərəyanı ilə mərkəzi sinir sistemində və ya bilavasitə ağrı olan nahiyəyə təsir etməklə ağrı hissiyyatının azaldılması

Elektroanesteziya – elektrik cərəyanının mərkəzi sinir sistemində təsirində əsaslanan narkoz üsulu

Elektroaspirator – cərrahi əməliyyatlar və digər müalicəvi prosedurlar zamanı mayenin sorulması üçün istifadə edilən elektrik cihaz

Elektrobazoqraf – yerışı tədqiq etmək üçün cihaz

Elektrocərrahiyyə – cərrahiyyənin, yüksək tezlikli elektrik cərəyanının istifadəsinə əsaslanan üsulların tətbiqi və inkişafı ilə məşğul olan bölməsi

Elektrodekalnsasiya – elektrolitik dissosiasiya üsullarının köməyi ilə sümük toxumasının duzlardan azad edilməsi; histoloji preparatların istehsalında tətbiq olunur

Elektrodermatograf (*elektro-* + yun. *derma, dermatos* dəri + *grapho* yazmaq, təsvir etmək) – insan dərisinin elektrik müqavimətinin dəyişməsinə qrafik qeydə alan cihaz

Elektrodermatogramma (*elektro-* + *dermatogramma*) – vegetativ sinir sisteminin və emosional sferanın

funksional vəziyyətinin müayinəsi zamanı dərinin elektrik müqavimətinin dəyişməsinə əks etdirən əyri

Elektrodermatom – transplantasiya məqsədilə müəyyən ölçüdə dəri parçalarının kəsilməsi üçün nəzərdə tutulmuş alət elektrik mühərriki ilə hərəkətə gətirilir

Elektrodermatometr (*elektro-* + yun. *derma, dermatos* dəri + *metreo* ölçmək) – insan dərisinin elektrik müqavimətinin dəyişikliyinə ölçən cihaz

Elektrodiagnostika – sinir və əzələlərin elektrik qıcıqlanmasına əsasən hərəkəti pozulmaların diaqnostikası üsulu; zədələnmənin lokalizasiyasını təyin etməyə imkan verir

Elektrodializator – elektrik sahəsində sürətləndirilmiş dializi həyata keçirən aparat

Elektroekssiziya (*electroexcisio*) – orqan və toxumaların elektrik bıçağı ilə kəsilməsi

Elektroensefaloqraf – baş beyinin elektrik sahəsinin potensiallar fərqi-nin dəyişməsinə qeydə alan cihaz

Elektroensefaloqrafiya (EEQ) – baş beyinin summar elektrik aktivliyini qeydə almaq və qiymətləndirmək üçün istifadə olunan nevroloji müayinə metodudur

Elektroensefaloqramma – elektroensefaloqrafiya üsulu ilə əldə olunmuş beyin bioelektrik fəallığını əks etdirən əyri

Elektroensefaloskopiya (*elektro-* + yun. *enkephalos* beyin + *skopeo* baxmaq, müşahidə etmək) – baş beyinin funksional müayinəsi üsulu

Elektroepilyasiya – elektrik cərəyanı və iynə vasitəsi ilə tüklərin kökünə təsir etməklə aparılan epilyasiya

Elektrofiziologiya – fizioterapiyanın

Elektrofobiya

orqanizmdə baş verən elektrik hadisələrini öyrənən bölməsi

Elektrofobiya – elektrik cərəyanından qorxu

Elektrofonokardioqraf – *bax*: fonoelektrokardioqraf

Elektroforetik dəri sınağı – 1) bəzi fizioloji aktiv maddələrin elektroforezinə əsaslanan damar reaksiyalarının öyrənilməsi üsulu; 2) orqanizmin bəzi dərman maddələrinə həssaslığının qiymətləndirilməsi üsulu

Elektroforez (*elektro-* + yun. *phoresis* daşınma, köçürmə) – elektrik sahəsinin xarici təsiri nəticəsində elektrik yüklənmiş hissəciklərin yerdəyişməsi; elektroforez fizioterapiyada, bəzi laborator biokimyəvi müayinə üsullarında istifadə edilir

Elektroforezinduktotermiya – dərman elektroforezi və induktoterminin müştərək təsirinə əsaslanan elektrik müalicə üsulu

Elektrogimnastika – əzələlərin yığılmasını təmin etmək məqsədilə sinir və ya əzələlərə impulslu elektrik cərəyanının təsiri ilə aparılan müalicə, profilaktika və ya təlim üsulu

Elektrik gips kəsən – elektrik cərəyanı ilə hərəkətə gətirilən gips sarğısını kəsmək üçün xüsusi alət

Elektrohemoskop (*elektro-* + yun. *haima* qan + *skopeo* baxmaq, müşahidə etmək) – qan hüceyrələrini avtomatik hesablamaq üçün cihaz

Elektrohidravlik sistolitotripsiya – elektrohidravlik təsirlə daşların parçalanması

Elektrohidroterapiya – orqanizmdə daimi qalvanik və ya impuls cərəyanının və vannanın birgə təsirinə əsaslanan elektroterapiya üsulu

Elektroimpulsator (*elektro-* + lat. *im-*

pulsus təkan, səbəb) – sinir və əzələ toxumasını elektrik stimulyasiya edən aparat; düzbucaq formasında olan elektrik impulsları və qalvanik cərəyanı generasiya edir

Elektrointestinoqrafiya (*elektro-* + lat. *intestinum* bağırsağ + yun. *grapho* yazmaq, təsvir etmək) – biopotensialın qeydiyyatına əsaslanan bağırsağın motor fəaliyyətinin müayinə üsulu

Elektrok calorimetr – xaric olan istiliyi təyin etmək üçün xüsusi cihaz

Elektrokardioqraf – ürəyin müayinəsi üçün istifadə edilən cihaz

Elektrokardioqrafik təsvir – bədən səthindən ürəyin bioloji toklarının qrafik təsviri

Elektrokardioqrafiya – insan bədəninin səthindən ürəyin elektrik cərəyanının qeydiyyatı; ürəyin ritminin və fəaliyyətinin diaqnostikası

Elektrokardiogram – insan bədəninin səthindən ürəyin elektrik cərəyanı vasitəsilə qeyd olunan dəyişikliklər sxemi

Elektrokardioskop (*elektro-* + yun. *kardia* ürək + *skopeo* baxmaq, müşahidə etmək) – ürəyin elektrik sahəsindəki dəyişiklikləri elektrik-şüa borusunun ekranında əks etdirməklə ürəyin bioelektrik aktivliyini qeydə alan cihaz

Elektrokardiostimulyator (EKS; sin. kardiostimulyator) – ürək ritmini tənzimləmək üçün tibbi cihaz. Bradikardiyalı, atriovantrikulyar blokadalı, zəif sinus düyünlü xəstələrin ürək vurğularının nizamlanması üçün istifadə olunur

Asinxron elektrokardiostimulyator – daimi tezliklə elektrik impulslarını ötürən elektrokardiostimulya-

tor; tam köndələn blokadası olan xəstələrə tətbiq olunur

Bioloji idarə olunan elektrokardiostimulyator – stimulyasiya olunmuş ürəkdən qəbul edilən siqnalara əsasən, elektrik impulslarını ötürən elektrokardiostimulyator

Gözləyən elektrokardiostimulyator – elektrik cərəyanını yalnız ürəyin normal yığılması olmayanda EKQ-nin *P* dişindən sonra ötürən, bioloji idarə olunan elektrokardiostimulyator

İmplantasiya olunan elektrokardiostimulyator – xəstənin dərisi altına yerləşdirilən, avtonom qidalanma mənbəyi olan elektrokardiostimulyator

İntrakorporal elektrokardiostimulyator – *bax*: implantasiya olunan elektrokardiostimulyator

Sinxron elektrokardiostimulyator – *bax*: gözləyən elektrokardiostimulyator

Elektrokardioversiya – səyirici aritmiyası olan xəstələrdə döş qəfəsindən daimi elektrik cərəyanı ilə təsir etməklə sinus ritminin bərpa edilməsi

Elektrokaustika (*elektro-* + yun. *kaustikos* yandırıcı) – canlı toxumaları xüsusi ucluqlar (elektrokauter) vasitəsilə dağlama üsulu; ucluqlar içərisindən keçən elektrik cərəyanı vasitəsilə qızdırılır

Elektrokauter (*elektro-* + yun. *kauter* yandırmaq üçün alət) – toxumaya koaqulyasiya məqsədilə istilik təsiri göstərən cərrahi alət

Elektrokoaqulyasiya – qanaxmanı dayandırma metodu; elektrik cərəyanının təsiri ilə toxumaların koaqulyasiyasından ibarət cərrahi manipulyasiya

Elektrokoaqulotomiya (*elektrokoaqulyasiya* + yun. *tome* kəsik, yarılma) – elektrik bığağını toxumalardan keçirərək kəsmək və koaqulyasiya etmək üsulu

Elektrokonvulsator – qıcolma tutmasının baş verməsi məqsədilə baş beyinə aşağı tezlikli sinusoidal və ya impulsu cərəyanla təsir etmək üçün aparat; psixi pozğunluqların müalicəsində istifadə edilir

Elektrokortikoqrafiya – baş beyin yarımkürələri qabığına impulsu elektrik cərəyanının təsiri nəticəsində meydana çıxan biopotensialların qrafik qeydə alınması

Elektrokortikoqramma (*elektro-* + *kortikoqramma*; EKoQ) – elektrokortikoqrafiya zamanı baş beyin yarımkürələri qabığının biopotensiallarının dəyişməsini əks etdirən əyri

Elektrokortikostimulyator – diaqnostika, müalicə və ya müayinə məqsədilə baş beyin yarımkürələri qabığına impulsu elektrik cərəyanı ilə təsir etmək üçün aparat

Elektroqastroenteroqraf (*elektro-* + yun. *gaster* mədə + *entera* bağırsaq + *grapho* yazmaq, təsvir etmək) – mədə-bağırsaq traktının müxtəlif hissələrinin biopotensiallarını eyni zamanda qeydə almaq üçün cihaz

Elektroqastroqraf – mədənin elektrik sahəsi potensiallarının fərqlərini qeydə alan cihaz

Elektroqastroqrafiya – biopotensialların qeydə alınmasına əsasən mədənin motor fəallığının müayinə üsulu

Elektromioqrafiya – skelet əzələlərinin biopotensiallarının qrafik qeydə alınmasına əsasən, əzələ sisteminin funksional müayinə üsulu

Elektromiomastikasioqrafiya – çey-

Elektromiostimulyator

nəmə əzələlərinin və aşağı çənənin hərəkətinin biopotensialının dəyişməsinin eyni zamanda qrafik qeydə alınması

Elektromiostimulyator – əzələləri elektrik impulsu ilə qıcıqlandırmaq üçün aparat

Elektromüalicə – *bax*: elektroterapiya

Elektronarkoz aparatı – bədənin müəyyən nöqtələrinə qoyulmuş elektrodlar vasitəsilə mərkəzi sinir sisteminə elektrik cərəyanı ilə təsir etməklə ağrısızlaşmanı əldə edən aparat

Elektroneyroqraf (*elektro-* + yun. *neuron* sinir + *grapho* yazmaq, təsvir etmək) – sinir və sinir liflərinin bioelektrik potensiallarını qrafik qeydə alan cihaz

Elektroneyroqrafiya (*elektro-* + yun. *neuron* sinir + *grapho* yazmaq, təsvir etmək) – sinir sisteminin, periferik sinirlərin bioelektrik aktivliyinin dəyişməsinin qrafik qeydiyyatına əsaslanan müayinə metodu

Elektroneyroqramma (*elektro-* + yun. *neuron* sinir + *grapho* yazmaq, təsvir etmək) – sinirlərin bioloji aktivliyini əskətdirən əyri

Elektroneyrolizis – sinir toxumasının elektrik cərəyanı vasitəsilə dağıdılması

Elektroneyromioqrafiya – sinir-əzələ keçiriciliyinin müayinəsi

Elektronistaqmoqraf – göz yarığı kənarına bərkidilmiş datçiklərin köməyi ilə göz alması elektrik sahəsinin potensiallarının dəyişməsinə əsasən, nistaqımı müayinə etmək üçün cihaz

Elektronistaqmoqrafiya – göz alması elektrik sahəsinin potensiallarının dəyişməsinə əsasən nistaqımın müayinə edilməsi

Elektron-şüa kardiografi – eyni zamanda elektrokardiogrammanı qeydə alan və onu elektron şüa borusunun ekranında əks etdirən cihaz

Elektroodontodiaqnostika (*elektro-* + yun. *odus, odontos* diş + *diaqnostika*) – elektrik cərəyanı ilə təsir etməklə diş sinirinin oyanıqlığına əsasən, diş pulpasının və periodontun müayinəsi

Elektrooftalmiya (*electroophthalmia*; sin. elektrik oftalmiya) – elektrik qövsü (qısa qapanma) şüaları nəticəsində gözün aldığı zədələr; belə zədələr qısa qapanma baş verdikdə mümkün ola bilər ki, bu da nəinki görünən işıqın, həm də görünməyən intensiv ultrabənövşəyi və infraqırmızı şüaların orqanizmin hüceyrələri tərəfindən udulması nəticəsində baş verən kimyəvi təsirdən yaranır

Elektrooftalmodiaqnostika (*elektro-* + yun. *ophthalmos* göz + *diaqnostika*) – göz xəstəliklərinin elektrofizoloji müayinələrə əsaslanan diaqnostika üsullarının məcmusu

Elektrooftalmodinamoqrafiya – gözün damar sisteminin xəstəlikləri zamanı torlu qişanın funksional vəziyyətinin diaqnostikası üsulu

Elektrooftalmodinamometr – oftalmodinamometriya üçün elektromexaniki cihaz

Elektrooftalmometr – buynuz qişanın ön səthinin əyrilik radiusunu, onun refraksiyasını ölçən və astigmatizmin növünü təyin edən, elektrik işıq mənbəyi ilə təchiz olunmuş cihaz

Elektrooftalmoskop – göz dibini müayinə etmək üçün cihaz

Elektrookuloqrafiya (*elektro-* + lat. *oculus* göz + yun. *grapho* yazmaq, təsvir etmək) – gözün hərəkəti zamanı biopotensialların dəyişiklik-

lərinin qrafik təsvirindən ibarət göz əzələlərinin və torlu qişanın funksional vəziyyətinin müayinəsi üsulu

Elektropatologiya – 1) nisbətən zəif elektrik gərginliyin təsiri altında heyvanlarda məhsuldarlığın azalması (məs., inəklərdə südün azalması); 2) orqanın elektropatologiyası – müvəqqəti xarakterli (qansaxlayan turna, dar paltar) və ya daimi (onurğada, oynaqlarda və s.) basılma zamanı qan axınının azalması nəticəsində toxumaların elektrik təchizatının pozulması

Elektropenetrasiya (köh.; *elektro-* + lat. *penetratio* keçmə, nüfuz etmə) – *bax*: diatermiya

Elektropireksiya (*elektro-* + yun. *pyrexia* istilik, qızdırma, qızdırma vəziyyəti) – xəstənin bədən temperaturunun süni artırılmasından ibarət olan elektromüalicə üsulu; elektrik enerjisi, yüksək tezlikli elektromagnit sahəsinin yaradılması hesabına toxumalarda endogen olaraq temperaturun qaldırılması ilə

Elektropletizmoqraf – orqanların elektrik müqavimətinin dəyişməsinə əsasən, qanla dolma qabiliyyətini ölçən cihaz

Elektropletizmoqrafiya – orqanların qan dövrəni zamanı müntəzəm dəyişən elektrik müqavimətinə və ya dielektrik xüsusiyyətlərinə əsasən, qanla dolmasının müayinə üsulu

Elektropnevmoensefaloqraf – se-rebrospinal mayenin təzyiqini ölçmək, likvorodinamik sınaqların aparılması və qeydiyyatı üçün cihaz

Elektropnevmatotaxoqrafiya – tənəffüs zamanı alınan və verilən havanın həcmnin dəyişmə sürətinin qrafik qeydiyyatına əsasən, xarici tənəffüsün müayinə üsulu

Elektropnevmatotaxoqramma – tənəffüs ərzində alınan və verilən havanın həcmnin dəyişmə sürətini əks etdirən əyri

Elektropunktura (*elektro-* + lat. *punctura* iynə, deşik) – 1) nazik elektrodun köməyi ilə bioloji aktiv nöqtələrə elektrik cərəyanının təsirinə əsaslanan refleksoterapiyanın üsulu; 2) nazik elektrodun köməyi ilə dəri hemangioması və ya selikli qişanın elektrokoagulyasiya üsulu

Elektrorentgenoqraf – selen lövhəyə çəkildikdən sonra adi kağıza köçürülməklə rentgen təsvirin alınması üçün qurğu

Elektrorentgenoqrafiya – selenlə yüklənmiş lövhəyə çəkildikdən sonra adi kağıza köçürməklə rentgen təsvirin alınması

Elektrorentgenoqrafik aparat – *bax*: elektrorentgenoqraf

Elektrorentgenoqramma – elektrorentgenoqrafiya üsulu ilə adi kağızda çəkilmiş rentgenoqramma

Elektroreoqraf – *bax*: reoqraf

Elektroreoqrafiya – *bax*: reoqrafiya

Elektroreoqramma – *bax*: reoqramma

Elektroretinoqraf – işıqla qıcıqlandırılma zamanı gözün torlu qişasının biopotensiallarında dəyişiklikləri qrafik qeydə alan cihaz

Elektroretinoqrafiya – işıqla qıcıqlandırılma zamanı gözün torlu qişasında yaranan biopotensialların qeydiyyatı əsasında torlu qişanın funksional vəziyyətinin öyrənilməsi üsulu

Elektroretinoqramma – elektroretinoqrafiya üsulu ilə alınan və torlu qişanın biopotensiallarının dəyişikliklərini əks etdirən əyri

Elektrorezeksiya – elektrik bıçağı ilə icra olunan rezeksiya

Elektrosalvioqramma

Elektrosalvioqramma – sekresiya zamanı ağız suyu vəzilərinin elektrik fəallığının qeydə alınması

Elektrosfiqmoqraf – arteriyaların divarında əmələ gələn elektrik siqnallarına əsasən, nəbz dalğalarını qrafik qeydə alan cihaz

Elektrosfiqmoqrafiya – elektrosfiqmoqraf vasitəsi ilə icra olunan sfiqmoqrafiya

Elektrosfiqmoqramma – elektrosfiqmoqraf vasitəsi ilə əldə olunan sfiqmoqramma

Elektrospinoqrafiya – zədə ocaqlarının dəqiqləşdirilməsi məqsədilə onurğa beyninin bioelektrik fəallığının qeydə alınması

Elektrospiroqraf – nəfəs alma və nəfəs vermənin həcmi ölçən və qrafik qeydə alan elektrik cihaz

Elektrostimulyasiya – impulsu cərəyan vasitəsi ilə orqan və toxumaların funksiyasının bərpa edilməsi və aktivliyinin artırılması

Elektrostimulyator – orqan və toxumaların elektrik cərəyanı impulsları ilə qıcıqlandırılması üçün aparatların ümumi adı

Elektroşok aparatı – *bax*: elektrokonvulsator

Elektroşok terapiyası – xüsusi cihaz vasitəsi ilə beyindən elektrik dalğalar keçirməklə insanda süni epileptik tutma yaratmağa əsaslanan müalicə üsulu

Elektroterapiya – orqanizmə elektrik cərəyanı və ya elektromaqnit sahəsinin dozalanmış təsirinə əsaslanan müalicə üsullarının ümumi adı

Elektrotermobuj (*elektro-* + yun. *therme* istilik + *buj*) – daxilində qızdırıcı elementi olan, sidikxararı kanalın strikturalarının müalicəsində tətbiq edilən buj (mil)

Elektrotomiya – electrocərrahi mənbənin yaratdığı güclü təsir hesabına aparılan yarma (*kəsmə*)

Elektroton – toxumalardan daimi elektrik cərəyanı keçərkən onların oyanıqıqlığının dəyişilməsi

Elektrotonoqraf – gözdaxili təzyiqin dəyişikliklərini qrafik qeydə almaq üçün elektromexaniki cihaz

Elektrotonoqrafiya – tonoqrafiyanın bir növüdür, gözdaxili təzyiqin dəyişikliklərinin elektrotonoqrafla fasiləsiz qeydə alınması

Elektrotranstermiya (köh.; *elektro-* + lat. *trans* arasından, içindən + yun. *therme* istilik, hərərət) – *bax*: diatermiya

Elektrotrepan – frezeri (fırlanan kəsicilə) fırladan elektrik ötürücüsü ilə təchiz olunmuş trepandan ibarət cərrahi alət

Elektrovibrator – otoskleroz zamanı üzəngini mobilizasiya etmək üçün eşitmə sümükçüklərini massaj edən aparat

Eler cihazı (J. Oehier) – onurğanın deformasiyasının istiqamətini və ölçüsünü təyin etmək üçün cihaz

Eler simptomu (J. Oehier, 1879-cu ildə an. olub, alm. həkimi) – endarteriit və ya aşağı ətrafların aterosklerozu zamanı ayaqların soyuması və solğunlaşması

Elevator (lat. *elevo*, *elevatum* qaldırmaq) – genişləndiricilər qrupuna aid lingəbənzər cərrahi alətlərin ümumi adı

Burun elevatoru – burun arakəsməsi qığırdaqüstlüyünü və sümükcüstlüyünü ayırmaq üçün istifadə olunan elevator

Damar elevatoru – iki tərəfi qarmaqşəkili olan, damarı əzmədən

tutaraq qaldırmaq üçün istifadə olunan cərrahi alət

Freyer elevatoru – endoskopi aşağı və orta burun keçəcəyinə daxil etmək üçün burun balıqçulaqlarını aralayan alət

Diş elevatoru – diş köklərini çıxarmaq üçün istifadə olunan elevator

Sümük elevatoru – basılmış və ya hissələrə parçalanmış sümükləri qaldırmaq üçün istifadə olunan elevator

Neyrocərrahi elevator – beyin toxumasını uzaqlaşdırmaq və əməliyyat sahəsini işıqlandırmaq üçün tətbiq olunan elevator

Elefterofobiya (*eleutherophobia*) – bax: elefterofobiya

Elefterofobiya (sin. elefterofobiya) – azadlıqdan, azadlığa çıxmaqdan xroniki qorxu

Eliksir (*elixir*; ərəbcə “*al-iksir*” müdrik daş) – bitki cövhərinin spirt, efir yağları və ya turşu məhlulu

Eliminasiya (lat. *eliminare* qovmaq) – zərərli maddələrin oqranizmdən xaric edilməsi; biologiyada – müxtəlif təbii səbəblər nəticəsində ayrı-ayrı fərdlərin və ya tam populyasiyanın tələf olması

Elleker-Finney gastroduodenostomiya (F. Oehiecker, 1874-1958, alm. cərrahı; J.M.T. Finney 1863-1942, amer. cərrah) – gastroduodenostomiyanın piloroplastika ilə birgə tətbiqi

Elleker simptomu (S. Jellinek, 1871-ci ildə an. olub, avstriyalı həkim) – diffuz toksik ur xəstəliyi zamanı yuxarı göz qapağı dərisinin piqmentasiyası

Elliot trepanı (R. H. Elliot, 1864-1936, ing. oftalmoloqu) – göz qişalarını trepanasiya etmək üçün alət

Elliptik cib (*recessus ellipticus*) – bax: elliptik çökəklik

Elliptik çökəklik (*recessus ellipticus*) – daxili qulağın sümük labirinti dəhlizinin medial divarındakı yarım dairəvi kanallarla birləşmiş dərinlik; elliptik kisəciyin yerləşdiyi yer

Elliptik kisəcik (*utriculus*) – sümük labirintin dəhlizində yerləşən, zərli yarım dairəvi kanallarla və sferik kisəciklə birləşən daxili qulağın zərli labirintinin hissəsi

Ellis sıxacı (O.H. Allis, 1836-1921, amer. cərrahı) – cərrahi əməliyyat zamanı mədə və ya bağırsağın selikli qişasını tutmaq üçün istifadə olunan, dodaqları bir neçə iti dişciklərlə təhciz olunmuş cərrahi alət

Ellis simptomu (O. H. Allis, 1836-1921, amer. cərrah) – bud sümüyü boynunun və ya çanaq sümüklərinin sınıqları zamanı aşkar edilən böyük burma nahiyəsində palpasiya olunan çökəklik

Ellis-Damuzo-Sokolov xətti (C. Ellis, 1826-1883, amer. həkimi; L. H. C. Damoiseau, 1815-1891, frans. həkimi; D.K. Sokolov, sov. həkimi 19-20 əsr) – ekssudativ plevrit zamanı fəqərə sütunundan lateral arxa qoltuqaltı xəttə qədər, sonra isə aşağı və önə doğru, orta körpüçük xəttinə qədər aşkar edilən perkutor xətt

Ellisin sümük tikişi (O. H. Allis) – sümüyə, sınıq xəttinə perpendikulyar olaraq yeridilən metal vintlərlə icra olunan osteosintez

Ellis-Van-Kreveld sindromu (R. W. B. Ellis, 1902-1966, ing. pediatri; S. van Creveld, hol. pediatr) – gövdənin disproporsiyası, ətrafların said və baldır sümükləri hesabına qısalması, polidaktiliya və sindaktiliya,

Elsberg

dırnaqların hipoplaziyası, çoxsaylı ekzostozlar, dişlərin inkişaf anomaliyası, intellektin enməsi və infantilizmlə gedən inkişaf anomaliyası

Elsberg-Dayk simptomu (C. A. Elsberg, 1871-1948, amer. cərrah; S. C. Dyke, ing. patoloq) – onurğa beyni şişləri zamanı rentgenoloji müəyyən edilən fəqərə qövsü ayaqcıqlarının deformasiyası və ayaqcıqlararası məsafənin artması

Elşniq mirvariləri (A. Elschnig, 1863-1939, alm. oftalmoloqu) – *bax*: Adamyuk-Elşniq kürəcikləri

Elşniq bıçağı (A. Elschnig) – kataraktanın ekstraksiyası zamanı kəsiyi genişləndirmək üçün istifadə edilən alət

Elşniq iynəsi (A. Elschnig) – şüşəyə-bənzər cismin sorulub çəkilməsi üçün boşluqlu iynə

Elşniq ləkələri (A. Elschnig) – oftalmoskopiya zamanı torlu qişada müşahidə olunan sarı və ya qırmızı ləkələr; hipertonik retinopatiyanın əlaməti

Elşniq tikişi (A. Elschnig) – cərrahi müdaxilə zamanı göz almasını fiksə etmək üçün gözün yuxarı düz əzələsinin vətərinə qoyulan müvəqqəti tikiş

Emaloid (frans. *email* mina + yun. *-eides* oxşar) – *bax*: adamantoma

Emanasiya (lat. *emanatio* axma, yayılma) – şüalanma, şüa buraxma

Emanoterapiya – radioaktiv qazla müalicə

Emanuel reaksiyası (G. Emanuel, alm. həkimi) – *bax*: mastik reaksiya

Emaskulyasiya (*emasculatio*; lat. *masculus* kişi cinsi) – cərrahi əməliyyat: cinsiyyət orqanının xaya ilə birləşmə tam çıxarılması

Embixin (*embichinum*) – beta xloretil

tərkibli, şiş əleyhinə təsir göstərən kimyəvi terapevtik dərman maddəsi

Embol (yun. *embolous*; yun. *embolos*, *embolon* çiv, tıxac) – normal şəraitdə rast gəlinməyən və qan damarının tutulmasına səbəb olan, qanda dövr edən substrat

Embolektomiya (*embolectomia*) – cərrahi əməliyyat: qan damarından embolun çıxarılması

Embolik okkuzliya – embolla tıxanma

Emboliya (*embolia*; yun. *embole* içəri atma, zorla girmə) – qan damarının embolla tutulması

Bakterial emboliya (*e. bacterialis*) – yaşamağa qabil mikroorqanizmləri olan tromb hissəcikləri ilə emboliya

Hava emboliyası (*aeroembolia*) – qan dövrəsinə venaların zədələnməsi nəticəsində və ya düzgün icra olunmayan venadaxili inyeksiyalar zamanı hava qovucuqlarının daxil olması nəticəsində baş verən emboliya

Hüceyrə emboliyası (*e. cellularis*) – əsasən şiş toxuma hüceyrələri və sitəsilə yaranan emboliya

Qaz emboliyası (*e. gaseosa*) – qanda həll olmuş qazın qabarcıq halına keçib embola çevrilməsi (yüksək təzyiqdən normal təzyiqə qalxdıqda qaz qanda sərbəstləşir və qabarcıqlara çevrilir)

Mikotik emboliya (*e. mycotica*) – *bax*: bakterial emboliya

Paradoks emboliya (*e. paradoxalis*) – ürək qüsurları zamanı böyük qan dövrəni damarlarına kiçik qan dövrəsinə keçən embollar nəticəsində baş verən arterial emboliya

Retroqrad emboliya (*e. retrograda*) – embolun, ağırlıq qüvvəsinin təsiri

ilə qan axınının əksinə hərəkət etdiyi emboliya

Toxuma emboliyası (*e. textualis*) – *Toxuma* hüceyrə emboliyası

Yağ emboliyası (*e. adiposa*) – borulu sümüklərin sınması zamanı sümük iliyindən yağ damlasının vena damarlarına düşməsi, oradan kiçik və böyük qan dövranına daxil olması nəticəsində baş verən emboliya

Embolofraziya (*embolophrasia*; yun. *embolos*, *embolon* çiv, tıxac + yun. *phrasis* nitq) – *bax*: embololaliya

Embololaliya (*embololalia*; yun. *embolos*, *embolon* çiv, tıxac + *lalia* danışmaq, boş söhbət) – eyni mənasız söz və ifadələrin danışmada tez-tez istifadə edilməsi

Embrioblast (*embryoblastus*; *embri-on* + yun. *blastos* cücarti, rüşeym, embrion) – erkən blastosista və morula mərhələlərində məməli heyvanların və insan rüşeymində trofoblastdan içəriyə doğru yerləşən hüceyrələr toplusu

Embriodiya – *bax*: Daun sindromu

Embriogenez (*embryogenesis*) – 1) embriologiyada – orqanizmin ziqotdan doğulana qədər olan inkişaf dövrü; 2) mamalıqda – dölün ana bətnində inkişaf mərhələsi (ilk 8 həftə)

Embriokardiya (*embryocardia*) – *bax*: kəfkirəbənzər ürək ritmi

Embriologiya (*embriion* + yun. *logos* elm) – orqanizmin embrional inkişaf qanunauyğunluqları haqqında elm

Embrional böyrək (*ren embryonalis*) – *bax*: paylı böyrək

Embrional disk (*discus embryonicus*) – erkən embrionun səmitin – birinci seqmentin əmələ gəlməsinə qədərki mərhələsi

Embrional follikulyar adenoma (*adenoma embryonale folliculare*) – qalxanvari vəzin embrional inkişaf mərhələlərindən birinin strukturuna uyğun gələn adenoması

Embrional neyroqlioma (*neuroglioma embryonale*) – *bax*: medulloblastoma

Embrional uşaqlıq (*uterus rudimentarius*) – inkişaf anomaliyası: inkişafdan qalmış (uzunluğu 3 sm-ə qədər), uşaqlıq boynu və uşaqlıq cisminə ayrılmamış uşaqlıq

Embrional ürək ritmi – *bax*: kəfkirəbənzər ürək ritmi

Embriopatiya (*embryopathia*; *embri-on* + yun. *pathos* xəstəlik, əzab) – embrional inkişaf dövründə inkişaf edən anomaliyaların ümumi adı

Anadangəlmə anoksemik embriopatiya – *bax*: Littl xəstəliyi

Diabetik embriopatiya (*e. diabetica*) – ananın şəkərli diabet xəstəliyi nəticəsində inkişaf edən embriopatiya

Məxmərək embriopatiyası (*e. rubecularis*) – hamiləliyin ilk 3 ayında ananın məxmərəklə yoluxması nəticəsində inkişaf edən embriopatiya

Şüa embriopatiyası (*e. radialis*) – ionlaşdırıcı şüaların təsirindən inkişaf edən embriopatiya

Virus embriopatiyası (*e. viralis*) – hamiləliyin ilk 3 ayında ananın virus xəstəlikləri ilə yoluxması nəticəsində inkişaf edən embriopatiya

Embriositoma (*embryocytoma*) – *bax*: teratoma

Embriotoksik – maddənin, ana orqanizminə daxil olaraq embrionda patoloji dəyişiklik törətmək və ya embrionun ölümünə səbəb olmaq xüsusiyyəti

Embriotokson (*embryotoxon*) – gözün

Embriotrofiya

güzeqli qıçasının periferik hissəsinin anadangəlmə bulanıq olması

Embriotrofiya (*embriotrofia*) – dölün, rüseymin qidalanması

Embriotropuq (*embrion* + yun. *tropos* istiqamət) – maddənin, ana orqanizminə daxil olaraq embriona təsir etmə xüsusiyyəti

Emfizema 1. (yun. *emphysema* köp, *emphysao* üfürmək, üfürmək) – orqanlarda havanın toplanması

Dərialtı emfizema (*e. subcutaneum*) – dərialtı təbəqədə hava toplanması nəticəsində yaranan emfizema

Dərialtı septik emfizema (*e. subcutaneum septicum*) – anaerob törədicilərin həyat fəaliyyəti nəticəsində dəri altında yaranan emfizema

Dərialtı travmatik emfizema (*e. subcutaneum traumaticum*) – hava daşıyıcı orqanların divarların zədələnməsi zamanı ətraf toxumalara hava keçməsi nəticəsində yaranan dərialtı emfizema

Dərialtı universal emfizema (*e. subcutaneum universale*) – zədələnmiş ağciyərdən havanın dəri altına keçərək bütün bədən səthi boyunca yayılması ilə xarakterizə edilən dərialtı emfizema

Divararası emfizema – *bax*: pnevmomediastinum

Hündürlük toxuma emfizeması – atmosfer təzyiqinin kəskin aşağı enməsi nəticəsində orqanizmin maye mühitinin qaz halına keçməsi zamanı yaranan emfizema

Mediastinal emfizema (*e. mediastinale*) – *bax*: pnevmomediastinum

Meyit emfizeması (*e. cadaverosum*) – meytin çürüntülü parçalanması zamanı orqan və ya toxumalar arasında yaranan emfizema

Universal toxuma emfizeması – *bax*: dərialtı universal emfizema

Emfizema 2. (*emphysema pulmonum*) – ağciyərlərin progressivləşən xəstəliyi olmaqla tənəffüsün qısalması və fiziki aktivlik zamanı ağciyər ehtiyatlarının tükənməsi ilə müşayiət olunan xəstəlik

Emfizematoz döş qəfəsi (*thorax emphysematosus*; sin. çəlləyəbənzər döş qəfəsi) – genişlənmiş döş qəfəsi, qabırğaların üfqi yerləşməsi, qabırğalararası məsafənin artması; ağciyərlərin xroniki emfizeması zamanı müşahidə olunur

EMG sindromu (ekzomfaliya-makroqlossiya-giqantizm) – *bax*: Bekuit-Videman sindromu

Emissarium (*emissarium*) – kəllə əsası sümüklərində daimi olmayan, emissar venaların keçdiyi dəliklər

Emmeropiya – paralel optik işıq şüalarının gözün torlu qıçasında toplanması

Emmetropik – refraksiya xətalrı olmayan

Emmetropiya (*emmetropia*; yun. *emmetros* ölçülmüş, uyğun + *ops, opos* göz) – gözün optik sistemi baş fokusunun torlu qışa ilə üst-üstə düşməsi, gözün normal refraksiyası

Emosional ambivalentlik – əks hissələrin əhval-ruhiyyədə eyni vaxtda meydana çıxması (məs., sevinc və kədər, istək və nifrət, gülüş və göz yaşları)

Emosional asteniya – *bax*: katapleksiya

Emosional iflic (köh.) – *bax*: psixi şok

Emosional kütlük – emosional sferanın tam laqeydlük vəziyyəti

Emosional labillik – emosional halın müxtəlif qütblərə doğru tez-tez dəyişməsi

Emosional sindrom (*syndromum emotionale*) – *bax*: affektiv sindrom

Emosional süstlük – soyuqluq, laqeydlik göstərməklə azhərəkətli emosiya

Emosional yorğunluq – emosional tonusun və emosional reaksiyaların zəifləməsi ilə xarakterizə olunan, həddən artıq güclü və monoton qıcıqlandırıcıların təsirindən meydana gələn yorğunluq

Emosiya (frans. *emotion*; lat. *moveo, emotum* həyəcanlandırmaq) – gərçəkliyin əks etdirilməsi prosesində insanda yaranan hissi hal

Bioloji emosiyalar – fizioloji ehtiyacların (aclıq, susuzluq, cinsi həvəs) təmin edilməsi və edilməməsi ilə bağlı olan emosiyalar

Mənfi emosiya – hər hansı bir tələbatın ödənilməməsinin xoşagəlməz təəssüratı şəklində olan emosiya

Müsbət emosiya – hər hansı bir tələbatın ödənilməsinin xoş təəssüratı şəklində olan emosiya

Stenik emosiyalar – hər hansı bir işləri görməkdə özünə inam yara-dan emosional vəziyyət

Emotivlik (lat. *moveo* həyəcanlandırmaq) – emosional reaktivliyin ruhi həyəcan halına gətirib-çıxarmaq qabiliyyəti; qan gördükdə, heyvanların ağırlarına, insanların əzablarına qarşı əsassız, az anlaşılan, lakin güclü və sürətli emosional reaksiyalar

Empatiya (*empathia*; *em-* + yun. *pat-hos* hiss, duyğu) – digər şəxsin ruhi istirablarına şərik olmaq, onu başa düşmək

Empiema (yun. *empyema* irinlik) – irinin hər hansı bir boşluğa və ya boşluqlu orqana toplanması

Empiemektomiya – *bax*: plevrektomiya

Empirik (yun. *empeiria* təcrübə) – yalnız təcrübəyə əsaslanan

Empirizm (yun. *empeiria* təcrübə) – hissi təcrübəni biliyin yeganə mənbəyi hesab edən, ağılın və təfəkkürün rolunu arxa plana çəkən fəlsəfi təlim

Enameloblast (*enameloblastus*) – embrionun diş orqanının daxili təbəqəsinin epitelial hüceyrəsi

Enameloma – diş minasını əmələ gətirən toxumanın xoşxassəli şişi

Enantema (*enanthema*; *en-* + yun. *ant-hema* səpmə, səpgi) – selikli qişa səpgilərinin ümumi adı

Enantibioz – bir-birinə zidd olan iki və ya daha çox orqanizmin (növün) birgə yaşayışı

Endaortit (*endaortitis*) – aortanın daxili qişasının iltihabı

Endaortit yarımkəskin septik (*endaortitis subacuta septica*) – aortanın daxili qişasının yaralanması ilə gədən endaortitin əmələ gəlməsinə səbəb olan xüsusi formalı sepsis

Endarterektomiya (*endarterectomia*) – cərrahi əməliyyat: keçiriciliyi bərpa etmək məqsədilə aterosklerozla zədələnmiş arteriyanın daxili qişasının xaric edilməsi

Qazlı endarterektomiya (*e. gaseosa*) – arteriyanın zədələnmiş daxili qişası ilə divarının digər qişaları arasına qaz yeridilməklə icra olunan endarterektomiya

Endarteriit (*endarteritis*) – arteriyanın daxili qişasının iltihabı

Endemik (*endemicus*) – yerli, müəyyən bir yerə xas olan, endemiyaya aid olan

Endemik Balkan nefropatiyası – Balkan yarımadası ölkələrinin sakinlərində rast gəlinən və böyrək kanalcıqlarının kanalcıqlarının

Endemik

distrofiyası ilə xarakterizə olunan naməlum etiologiyalı xəstəlik

Endemik qayıdan yatalaq (*typhus recurrens endemicus*) – *Borrelia spiroxetləri* tərəfindən törədilən, birlərlə ötürülən, qeyri-requlyar qızdırma tutmaları, dəridə birincili affektlə və sinir sisteminin zədələnməsi ilə təzahür edən təbii-ocaqılı kəskin yoluxucu xəstəlik

Endemik ocaq – uzun müddət ərzində əhalinin müəyyən xəstəliklə xəstələnməsinin müşahidə olunduğu və bu xəstəliyin mövcud olması üçün ətraf mühitdə müvafiq şəraitə malik ərazi

Endemik səpgili yatalaq – *Rickettsia typhi* tərəfindən törədilən, qızdırma və dəridə rozeollo-papulyoz səpgilərlə gedən kəskin ricketsioz xəstəlik

Endemiya (*endemia*; yun. *endemos* yerli) – sosial və təbii şəraitdən asılı olaraq müəyyən ərazidə müəyyən xəstəliyin insanlar arasında daimi olaraq qeydə alınması

Geokimyəvi endemiya – torpaqda və suda bəzi mikroelementlərin çatışmazlığı və ya artıq miqdarda olması səbəbi ilə baş verən endemiya

Endo - (yun. *endo* və *endon* içəridə, daxildə) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “daxili”, “daxildə” mənasını verir

Endo mühiti (S. Endo, 1869-1937, yapon bakterioloqu) – patogen enterobakteriyaların ayrılması bərk qidalı mühitdir, tərkibində ətli-peptonlu aqar, laktoza və əsas fuksin mövcuddur

Endoallergen (*endoallergena*) – bax: autoallergen

Endoanevrizmorafiya (*endoaneurysmorrhaphia*) – cərrahi əməliyyat:

travmatik anevrizma zamanı anevrizma kisəsi daxilindən damar qüsurunun tikilməsi

Endobotalit (*endobotalitis*) – qeyri-adi fəaliyyət göstərən arterial (Botal) axacağın divarlarının iltihabı

Endobotalit yarımkəskin septik (*endobotalitis subacuta septica*) – damar divarının daha dərin qatlarının yaralı zədələnməsi ilə gedən endobotalitlə səciyyələnən sepsis forması

Endobronxit (*endobronxitis*) – bax: səthi bronxit

Endodontiya (*endodontia*; *end-* + yun. *odus*, *odontos* diş) – anatomiyayı, fiziologiyayı, diş ətrafı toxumalarla yanaşı, diş kökü kanalları xəstəliklərini və müalicə metodlarını öyrənən terapevtik stomatologiya bölməsidir

Endoflebit (*endophlebitis*; yun. *phleps*, *phlebos* vena) – venaların iltihabı

Endoftalmit (*endophthalmitis*) – göz almasının daxili qişasının irinli iltihabı

Endogen (*endogenus*; yun. *endogenes*) – daxili səbəblər nəticəsində orqanizmdə yaranan, inkişaf edən

Endogen ekzema (*eczema endogenum*) – bax: diffuz neyrodermit

Endogen əsəbilik – bax: nevropatiya

Endogen onkogen maddə – orqanizmin özündə törənən onkogen maddə (məs., triptofan, tirozin törəmələri, steroid hormonlar)

Endokapilyarit (*endocapillaritis*) – kapilliyarların endotelinin destruktiv və proliferasiyası ilə gedən iltihabı

Endokard (*endocardium*) – ürək boşluğunu içəridən örtən ürəyin daxili qişası

Endokardial atrioventrikulyar yas-

tıq (*torus endocardialis atrioventricularis*) – atrioventikulyar kanalın endokardının qalınlaşması

Endokardial fibroelastoz (*fibroelastosis endocardialis*) – *bax*: subendokardial fibroelastoz

Endokardit (*endocarditis*) – ürəyin daxili qişasının (endokardın) iltihabı

Abakterial endokardit (*e. abacterialis*) – qeyri-bakterial mənşəli endokarditlərin ümumi adı

Anadangəlmə endokardit (*e. congenita*) – ananın keçirdiyi yoluxucu xəstəlik və ya hamiləlik toksikozu nəticəsində inkişaf edən endokardit

Bakterial septik endokardit – sepsisin ürəyin daxili qişasını zədələməsi nəticəsində yaranan endokardit

Bədxassəli endokardit (*e. maligna*) – *bax*: yaralı endokardit

Diffuz endokardit (*e. diffusa*) – revmatizmanın erkən mərhələlərində ürək klapanlarının diffuz mukoid şişməsi, fibrinoid dəyişikliyi, qranulomaların əmələ gəlməsi və trombotik kütlələrin toplanması ilə gedən endokardit

Divarönu endokardit (*e. parietalis*) – əsas etibarilə ürək boşluğunun daxili divarını örtən endokardın zədələnməsi ilə gedən endokardit

Fetal endokardit (*e. fetalis*) – *bax*: anadangəlmə endokardit

Fibroz endokardit (*e. fibrosa*) – *bax*: restriktiv kardiomiopatiya

Xordal endokardit (*e. chordalis*) – qulaqcıq-mədəcik klapanlarının vətər liflərinin zədələnməsi ilə gedən endokardit

Klapanlı endokardit (*e. valvularis*) – əsas etibarilə ürək klapanlarını örtən endokardın zədələnməsi ilə gedən endokardit

Qayıdan-ziyilli endokardit (*endocarditis verrucosa recurrens*) – revmatizm zamanı ürək klapanlarının çapıq bitişmələri fonunda yaranan ziyilli endokardit

Qurdeşənəyi endokarditi (*endocarditis luposa*) – sistem qırmız qurdeşənəyində rast gəlinən kəskin abakterial ziyilli endokardit

Leffler endokarditi – *bax*: restriktiv kardiomiopatiya

Libman-Saks endokarditi – *bax*: qurd endokarditi

Nekrotik-yaralı endokardit (*e. necrotica ulcerosa*) – *bax*: yaralı endokardit

Parietal endokardit (*e. parietalis*) – *bax*: divarönu endokardit

Polipoz endokardit (*e. polyposa*) – *bax*: ziyilli endokardit

Polipoz-yaralı endokardit (*e. polypoulcerosa*) – *bax*: ziyilli-yaralı endokardit

Revmatik endokardit (*e. rheumatica*) – revmatizm zamanı iltihabi prosesin ürək klapanlarının birləşdirici toxumasına yayılması nəticəsində inkişaf edən endokardit

Sadə endokardit (*e. simplex*) – *bax*: diffuz endokardit

Septik-yaralı endokardit (*e. septica ulcerosa*) – *bax*: ziyilli-yaralı endokardit

Travmatik endokardit (*e. traumatica*) – ürək klapanlarının travmatik zədələnməsi nəticəsində inkişaf edən endokardit

Travmatik-cərrahi endokardit (*e. traumatica chinirgica*) – mitral komissurotomiya əməliyyatından sonra inkişaf edən tromboendokardit şəklinə təzahür edən travmatik endokardit

Valvulyar endokardit (e. *valvularis*) – bax: klapanlı endokardit

Yaralı endokardit (e. *ulcerosa*) – ürək klapanları endokardının yaranması ilə gedən endokardit

Ziyilli endokardit (e. *verrucosa*) – ürək klapanlarının endokardında fibrin və trombotik kütlələrin toplanması ilə gedən endokardit

Ziyilli-yaralı endokardit (e. *verrucoulcerosa*) – ürək klapanlarının endokardının yaranması və trombotik ərplərin toplanması ilə gedən endokardit

Endokranial – kəllə daxili

Endokrin oftalmopatiya (*ophthalmopathia endocrinica*) – endokrin sistemin funksiyalarının pozulması nəticəsində baş verən (məs., şəkərli diabet, tireotoksikoz zamanı) gözün qeyri-iltihabi patoloji proseslərinin ümumi adı; göz qapağının arxaya çəkilməsi ilə göz yuvarlağının böyümüş kimi görülməsi

Endokrinologiya (*endo-* + yun. *krino* ayırmaq, seçmək + *logos* elm) – klinik təbabətin endokrin sistemin orqanlarının və ifraz etdiyi hormonların funksiya və quruluşunu, həmçinin endokrin sistem xəstəliklərini və onların diaqnostikası, müalicəsi və profilaktikası üsullarını öyrənən sahəsidir

Müqayisəli endokrinologiya – endokrinologiyanın müxtəlif növ heyvanlarda və insanda endokrin sistemin morfoloji və funksional xüsusiyyətlərini öyrənən bölməsi

Radiasion endokrinologiya – endokrinologiyanın ionlaşdırıcı şüaların endokrin sistemə təsirini və nişanlanmış radionuklidlərin endokrin sistem orqanlarının müa-

yinəsində istifadəsini öyrənən bölməsi

Endokrinoloq – şəkərli diabetin, qalxanvari vəzi və digər endokrin orqanların xəstəliklərinin müayinə və müalicəsi ilə məşğul olan həkim

Endokrinopatiya (köh., *endocrinopathia*) – daxili sekresiya vəzilərin funksional pozulmalarının ümumi adı

Endolimfa (*endolympha*) – daxili qulağın zarlı labirintində olan şəffaf maye

Endolimfatik axacaq (*ductus endolymphaticus*) – zarlı labirintdən gicgah sümüyün piramidasının arxa səthinə keçən və orada endolimfatik kisə əmələ gətirən kanal

Endolimfatik kisə (*vesica endolymphaticus*) – gicgah sümüyü piramidasının arxa səthində, beynin sərt qişasının altında yerləşən, daxili qulağın zarlı labirintinin endolimfatik axacağının genişlənmiş hissəsi

Endolimfatik sahə (*spatium endolymphaticum*) – zarlı labirintin tərkibində endolimfa olan boşluğu

Endometrioma – yumurtalıqın endometriod və ya «şokolad» kistası; uşaqlığın daxili qişası (endometri) yumurtalıqda böyüdükdə yaranan kista

Endometrioz (*endometriosis*) – ginekoloji xəstəlikdir, uşaqlığın daxili qişası – endometriumun uşaqlıqdan kənardə inkişaf etməsi

Ekstragenital endometrioz (e. *extragenitalis*) – cins orqanlardan başqa digər müxtəlif orqanların zədələnməsi ilə baş verən endometrioz

Genital (e. *genitalis*) – yalnız cinsi orqanların zədələnməsi ilə baş verən endometrioz

- Genital daxili endometrioz** (e. *genitalis interna*) – *bax*: adenomioz
- Genital xarici endometrioz** (e. *genitalis externa*) – uşaqlıq boruları və (və ya) yumurtalıqların (uşaqlıq cismi zədələnmir) zədələnməsi ilə gedən endometrioz
- Stromal endometrioz** (e. *stromalis*) – *bax*: endometrial sarkoma
- Endometrit** (*endometritis*) – uşaqlığın selikli qişasının iltihabı
- Endometrium** (*endometrium*) – uşaqlığın daxili selikli qişası
- Endometriya** – boşluğun həcminin ölçülməsi
- Endomizium** (*endomysium*; *endo-* + yun. *mys əzələ*) – skelet əzələlərində əzələ lifləri arasındakı qat şəklində yerləşən formalaşmamış boş birləşdirici toxuma
- Endonevral sinir tikişi** – endonevruma qoyulan tikiş
- Endonevrium** (*endoneurium*; *endo-* + yun. *neuron sinir*) – sinir kötüyünün tərkibində olan və sinir lifləri arasındakı qat şəklində yerləşən formalaşmamış boş birləşdirici toxuma
- Endonevroliz** (*endoneurolysis*) – cərrahi əməliyyat: sinir kötüyündən çapıqın kəsilərək təmizlənməsi
- Endosalpingit** (*endosalpingitis*) – uşaqlıq borusunun selikli qişasının iltihabı
- Endoskop** (*endo-* + yun. *skopeo baxmaq, tədqiq etmək*) – daxili orqanların vizual müayinəsi üçün nəzərdə tutulmuş işıqlandırıcı optik cihazların ümumi adı
- Endoprotez** – bədənin dərinliklərində yerləşən hər hansı bir orqanın və ya onun hissələrinin protezi
- Endoskopiya** (*endoscopia*; *endo-* + yun. *skopeo baxmaq, tədqiq etmək*) – daxili orqanların xüsusi cihazlarla – endoskoplarla müayinəsi üsulu
- Endosteoma** (*endosteoma*) – sümük iliği kanalının şişi
- Endostetioskop** – döş qəfəsi orqanlarını auskultasiya etmək üçün qida borusuna yeridilən boru
- Endosteum** (*endosteum*; *endo-* + yun. *osteon sümük*) – sümük iliği boşluğunun daxili qişası (daxili sümükküstlüyü)
- Endotelioma** (*endothelioma*) – mənbəyi qan və limfa damarlarının endotelisi olan bədxassəli şiş
- Endotelioz** (*endotheliosis*) – orqanizmin hiperergik reaksiyaları zamanı qan damarı endotelisinin şişmə, proliferasiya, yumşalma şəklində olan dəyişikliklərinin ümumi adı
- Endotermiya** (köh.; *endo* + yun. *therme* isti, istilik) – *bax*: diatermiya
- Endotoksemiya** – qanda daxili toksinlərin olması
- Endotromboflebit** (*endothrombophlebitis*) – venanın daxili qişasının trombozla müşayiət olunan iltihabı
- Endovideocərrahiyyə** – cərrahiyyənin laparoskopiya, torakoskopiya, artroskopiya, lumboskopiya, rinoskopiya və s. kimi minimal invaziv müdaxilələrdən ibarət müasir istiqamətinin ümumi adı
- Endryus əməliyyatı** (E. Andreus, 1856-1927, amer. cərrah) – xayanın hidroposu zamanı qişaların tikilmədən çevrilməsi ilə icra olunan cərrahi əməliyyat
- Endryus sindromu** (G. C. Andrews, 1891 an. olub, amer. dermatoloq) – *bax*: pustulyoz bakterid
- Endryusun pustulyoz bakteridi** (G. C. Andrews) – *bax*: pustulyoz bakterid
- Energetik balans** – orqanizmə daxil

Enerqometriya

olan və orqanizmin sərf etdiyi enerjinin nisbəti

Enerqometriya (*enerji* + yun. *metreo* ölçmək, müəyyən etmək) – orqanizmin energetik mübadiləsinin öyrənilməsi məqsədilə onun ümumi enerji sərfiyyatının müəyyən edilməsi üsullarının məcmusu

Engelmann xəstəliyi (G. Engelmann, 1876 an. olun, alm. cərrahı və ortopedi) – *bax*: Kamurati-Engelmann xəstəliyi

Enissofobiya (*enissophobia*) – bağışlanmaz günah və ya tənqiddən qorxma

Enkoprez (*encopresis*) – qeyri-iradi nəcis ifrazı

Enqla aparatı (E. H. Angle, 1855-1930, amer. stomatoloq) – *bax*: ortodontik qövs

Enqla qövsü (E. H. Angle) – *bax*: ortodontik qövs

Enqmen-Koulun anadangəlmə diskeratozu (M. F. Engman, 1869-1953, amer. dermatoloq; H. N. Cole, müasir amer. dermatoloq) – *bax*: anadangəlmə diskeratoz

Enqrama (*en* + yun. *gramma* yazı, qeyd) – insan orqanizmi tərəfindən qəbul edilən və edilməyən qıcıqların (informasiyaların) yaddaşda yazılmasıdır

Enmə simptomu – bel-oma radikuliti zamanı yataqda aşağı ətrafı diz və bud-çanaq oynaqında bükmədən uzanıq vəziyyətdən oturaq vəziyyətə keçmənin mümkün olmaması

Enneber simptomu (C. Hennebert, 1867-1954, belçikalı otolarinqoloq) – xarici qulaq keçəcəyində təzyiqli dəyişdikdə nistaqmın əmələ gəlməsi; anadangəlmə sifilisin əlaməti

Enoftalm (*enophthalmus*; *en-* + yun. *ophthalmos* göz) – göz almasının

geri çökməsi, yəni göz yuvasında normaldan daha dərində yerləşməsi

Enoxlofobiya – kütlədən (insanların çox toplanması) qorxma

Enostoz (*enostosis*) – sümük iliği kanalının sümük toxuması ilə tutulması

Enoterapiya (yun. *oinos* şərab, *therapia* müalicə) – şərabla müalicə üsulu; dünyada geniş yayılmaqla insanların sağlamlığının bərpa olunmasında və onların cavanlaşdırılmasında şərab və şərab məhsullarından istifadə olunur

Enoziofobiya (*enosophobia*) – bağışlanmaz günah və ya tənqiddən qorxma

Enrot simptomu (E. Enroth, 1879 ildə an. olub, fin oftalmoloqu) – diffuz toksiki ur zamanı yuxarı göz qapaqlarının yastıqcıqlar şəklində şişkinliyi

Ensefal- (yun. *enkephalos* beyin) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “baş beyinə aid” mənasını verir

Ensefalit (*encephalitis*) – baş beyinin iltihabı

Allergik ensefalit (*e. allergica*) – əsasən autoallergik reaksiyanın nəticəsində inkişaf edən ensefalit

Dizenteriya ensefaliti (*e. dysenterica*) – əsasən uşaqlarda dizenteriyanın ağırlaşması kimi inkişaf edən ensefalit

Hemorragik ensefalit (*e. haemorrhagica*) – baş beyin toxumasına çoxsaylı qansızmalar və beyində yumşalma ocaqlarının olması ilə xarakterizə olunan ensefalit

Hemorragik salvarsan ensefaliti – *bax*: beyin seroz apopleksiyası

Herpetik ensefalit (*e. herpetica*) – üçlü, dil-udlaq və azan sinirlərin qanqlionlarının zədələnməsi ilə ge-

dən herpes infeksiyasının ağırlaşması kimi inkişaf edən ensefalit

Zərdab ensefaliti (*e. serosa*) – zərdab köçürülməsindən sonra inkişaf edən allergik ensefalit

İkincili ensefalit (*e. secundaria*) – hər hansı bir yoluxucu xəstəliyin ağırlaşması kimi inkişaf edən ensefalit

Travmatik ensefalit (*e. traumatica*) – beyin maddəsinin zədələnməsi ilə nəticələnən kəllənin nüfuz edən yaralanmaları zamanı inkişaf edən ensefalit

Revmatik ensefalit (*e. rheumatica*) – revmatizm zamanı beyin damarlarının divarlarında xarakterik dəyişikliklərlə müşayiət olunan yarımkəskin ensefalit; əsasən kiçik xoreya şəklində təzahür edir

Postvaksinal ensefalit (*e. postvaccinalis*) – quduzluq, gənə ensefalitinə qarşı edilmiş peyvənddən sonra inkişaf edən allergik ensefalit

Malyariya ensefaliti (*e. malarica*) – malyariyanın ağırlaşması kimi inkişaf edən ağır ensefalit

Ensefaloqrafiya – hörümçəyəbənzər qışa altına qazın yeridilməsilə kontrastlaşdırılmasına əsasən, serebrospinal mayenin sirkulyasiya yollarının rentgen müayinəsi üsulu

Ensefaloqramma – beynin rentgen müayinəsi

Ensefalomalyasiya (*encephalomalacia*; *ensefalo-* + yun. *malakia* yumşaqıq) – beyin toxumasının yaş nekrozu; beyin infarktı, kəllə-beyin travması, bəzi zəhərlənmələr zamanı müşahidə olunur

Ensefalomeninqosele (*encephalomeningocele*; *ensefalo-* + anat. *meninges* beyin qişaları + yun. *kele* yırtıq) – baş beyin və onun qişalarının tər-

kibində beyin-onurğa beyni mayesi olan anadangəlmə yırtığı

Ensefalometriya (*ensefalo-* + yun. *metreo* ölçmək) – morfoloji tədqiqat və ya ensefaloqrafiya zamanı baş beyin və onun ayrı-ayrı hissələrinin kəmiyyət parametrlərinin ölçülməsi üsullarının ümumi adı

Ensefalomielit (*encephalomyelitis*) – baş beyin və onurğa beyninin birgə iltihabı

Demielinizəedici ensefalomielit (*e. demyelinisans*) – kəskin ensefalomielit; autoallergiyanın təzahürü, və həmçinin yoluxucu xəstəliyin ağırlaşması kimi yaranır

Postvaksinal ensefalomielit (*e. postvaccinalis*) – *bax*: postvaksinal ensefalit

Ensefalopatiya (*encephalopathia*; *ensefalo-* + yun. *pathos* əzab, xəstəlik) – baş beyin distrofik dəyişikliklərlə xarakterizə olunan xəstəliklərinin ümumi adı

Anadangəlmə ensefalopatiya (*e. congenita*) – baş beyin inkişaf anomaliyası nəticəsində meydana çıxan ensefalopatiyaların ümumi adı

Anoksik ensefalopatiya (*e. anoxica*) – ağciyər ventilyasiyasının, qan dövranının, toxuma mübadiləsinin pozulması zamanı hipoksiya nəticəsində meydana çıxan ensefalopatiya

Arteriosklerotik ensefalopatiya (*e. arteriosclerotica*) – baş beyin damarlarının ateroskleroza zamanı meydana çıxan, ocaqlı nevroloji pozğunluqlar və zehni qabiliyyətin enməsi ilə xarakterizə olunan dis-sirkulyator ensefalopatiya

Azotemik psixotik ensefalopatiya – *bax*: kəskin deliriya

Bilirubin ensefalopatiyası (*e. bilirubinica*) – öd piqmentlərinin tok-

sik təsiri nəticəsində inkişaf edən ensefalopatiya

Boksçuların travmatik ensefalopatiyası – boksla məşğul olan idmançıların çoxsaylı kəllə-beyin zədələnmələrindən sonra inkişaf edən, parkinsonizmə oxşar nevroloji pozğunluqlar və psixi sindromlarla təzahür edən ensefalopatiya

Damar ensefalopatiyası (*e. vascularis*) – *bax*: dissirkulyator ensefalopatiya

Diabetik ensefalopatiya (*e. diabetica*) – şəkərli diabet zamanı miqrenəbənzər baş ağrıları, astenik sindrom, görmənin zəifləməsi ilə təzahür edən ensefalopatiya

Dissirkulyator ensefalopatiya (*e. dyscirculatoria*) – beyin qan dövranının xroniki pozğunluğu nəticəsində inkişaf edən ensefalopatiya

Hipertonik ensefalopatiya (*e. hypertonica*) – bədxassəli hipertoniya xəstəliyi zamanı pulsasiya edən baş ağrıları, psevdobulbar simptomlarla təzahür edən dissirkulyator ensefalopatiya

Hipoksik ensefalopatiya (*e. hypoxica*) – *bax*: anoksik ensefalopatiya

Hipoqlikemik ensefalopatiya (*e. hypoglycaemica*) – mədəaltı vəzin, hipofizin və ya böyrəküstü vəzin zədələnmələri zamanı meydana çıxan xroniki hipopqlikemiya nəticəsində inkişaf edən ensefalopatiya

Posttravmatik ensefalopatiya (*e. posttraumatica*) – *bax*: travmatik ensefalopatiya

Şüa ensefalopatiyası (*e. radialis*) – orqanizmə ionlaşdırıcı şüaların təsirinə inkişaf edən ensefalopatiya

Travmatik ensefalopatiya (*e. traumatica*) – kəllə-beyin zədələnmələ-

ri zamanı gecikmiş ağırlaşma kimi meydana çıxan ensefalopatiya

Venoz ensefalopatiya (*e. venosa*) – yaşlı şəxslərdə baş beynin venoz axınının pozulması nəticəsində meydana çıxan dissirkulyator ensefalopatiya

Ensefalosele (*encephalocoele*) – içərisində baş beynin maddəsi və qişaları olan kəllə-beyin yırtığı (beyin mədəcikləri bura daxil olmur)

Ensefalosistosele (*encephalocystocoele*) – içərisində baş beynin maddəsi və qişaları, həmçinin genişlənmiş mədəciyinin bir hissəsi olan kəllə-beyin yırtığı

Ensefaloskanoqrafiya – baş beynin radioizotop skan edilməsi

Ensefalotrigeminal angiomatoz (*angiomatosis encephalotrigeminalis*) – *bax*: Sterj-Veber-Krabbe sindromu

Ensefaloz – *bax*: ensefalopatiya

Enslin sindromu (Enslin triadası) – üç anadangəlmə simptomun birləşməsi: adenoidin hipertrofiyası, gülləyəbənzər kəllə və ekzoftalm

Ent- (ento-; yun. *entos* içində, daxilində) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “daxildə”, “daxili” mənasını verir

Enter – (entero-; yun *entera* bağırsaqlar, daxili orqanlar) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “bağırsağa, daxili orqanlara aid olan” mənasını verir

Enteral oksigenasiya – oksigenin mədəyə yeridilməsi ilə aparılan oksigen terapiyası üsulu

Enteral sindrom (*syndromum entericum*) – bağırsaqda qida maddələrinin sorulmasının pozulması əlamətlərinin müxtəlif birləşmə təzahürlərinin

ümumi adı; enterit zamanı müşahidə olunur

Enteralgiya (*enteralgia*; *enter-* + yun. *algos* ağrı) – qarın nahiyəsində ağrılar, bağırsaq spazmaları

Enterit (*enteritis*) – nazik bağırsağın selikli qişasının iltihabı

İzolə olunmuş enterit (*e. isolata*) – qastrit və ya kolitlə müşayiət olunmayan enterit

Kəskin enterit (*e. acuta*) – sürətlə inkişaf edən enterit, qarında (əsasən göbək nahiyəsində) kəskin ağrı, ishal və ümumi zəifliklə büruzə verir

Qıçırma enteriti (*e. fermentativa*) – qidanın tərkibində karbohidratların çoxluğu və zülalın çatışmazlığı zamanı nazik bağırsaqda qıçırma proseslərinin inkişaf etməsi səbəbilə yaranan enterit

Stafilokokk enteriti (*e. staphylococcica*) – əsasən qızılı və ya ağ stafilokokkların səbəb olduğu və ümumi intoksikasiya əlamətləri ilə ağır gedişə malik olan enterit

Toksik enterit (*e. toxica*) – ekzogen və ya endogen mənşəli toksiki maddələrin nazik bağırsaq divarına təsiri nəticəsində inkişaf edən enterit

Yoluxucu enterit (*e. infectiosa*) – bakteriyalar, viruslar, ibtidailər və parazitər göbələklərin səbəb olduğu enteritlərin ümumi adı

Enteroanastomoz (*enteroanastomosis*) – nazik bağırsaqla hər hansı bir boşluqlu orqan arasında qoyulan anastomoz

Enterobiopsiya – nazik bağırsaq divarından biopsiyanın götürülməsi

Enterobioz (*enterobiosis*) – *Enterobius Vermicularis* tərəfindən törədilən perianal nahiyədə qaşınma və dispeptik əlamətlərlə təzahür edən helmintoz

Enterodermatokardiopatik sindrom (*syndromum enterodermatocardio-pathicum*) – *bax*: karsinoid sindromu

Enterodez (*Enterodesum*) – həzm traktından daxil olan və ya orqanizmdə əmələ gələn endotoksinləri özünə birləşdirərək xaric edən, kəskin mədə-bağırsaq intoksikasiyaları zamanı tətbiq edilən preparat

Entero duodenostomiya (*enteroduodenostomia*) – cərrahi əməliyyat: onikibarmaq bağırsaqla və nazik bağırsaqlar arasında anastomozun qoyulması

Enteroenteroanastomoz – nazik bağırsağın ilgəkləri arasında qoyulan anastomoz

Enteroenterostomiya (*enteroenterostomia*) – cərrahi əməliyyat: nazik bağırsağın ilgəkləri arasına anastomozun qoyulması

Enterogen – bağırsaqla mənşəli

Enterohepatik sindrom (*syndromum enterohepaticum*) – *bax*: Abrami sindromu

Enterokromafinositlər – *bax*: bağırsaqla argentaftinositlər

Enterokromafin hüceyrələri – *bax*: bağırsaqların argentaftinositləri

Enterokistoma (*enterocystoma*) – qarın boşluğunda, əsasən ileosekal bucaqlarda, embrional ödə axarından əmələ gələn və tərkibində bağırsaqla divarı elementləri olan sist

Enterokolit (*enterocolitis*) – nazik və yoğun bağırsağın selikli qişasının iltihabı

Flegmonoz enterokolit (*e. phlegmonosa*) – kəskin qarın simptomları və yüksək hərarətlə təzahür edən kəskin diffuz irinli enterokolit

Xroniki enterokolit (*e. chronica*) – qarın nahiyəsində spastik ağrılar,

Enteroqastrin

ishal, hipovitaminoz və zülal çatışmazlığı əlamətləri və uzunmüddətli gedişatı ilə xarakterizə olunan enterokolit

İnfeksiya enterokolit (*e. infectiosa*) – yoluxucu xəstəlik törədiciləri və onların toksinlərinin bağırsağın selikli qişasına təsiri nəticəsində baş verən enterokolitlərin ümumi adı

İrinli enterokolit (*e. purulenta*) – bağırsaq divarının irinli infiltrasiyası, selik və irin ifrazı ilə müşayiət olunan ishalla büruzə verən ağırgecişli enterokolit

Kəskin enterokolit (*e. acuta*) – qarında ağrı, ishal, hərəkətin yüksəlməsi ilə müşayiət olunan, sürətlə inkişaf edən enterokolit

Qranulyar enterokolit (*e. granulosa*) – bağırsaq divarında qranulemaların əmələ gəlməsi ilə xarakterizə olunan enterokolit

Parazitar enterokolit (*e. parasitaria*) – parazitar xəstəliklər zamanı meydana çıxan uzunsürən enterokolitlərin ümumi adı

Pseudomembranoz enterokolit (*e. pseudomembranosa*) – nəcislə selik və fibrindən ibarət nazik pərdəyəbənzər törəmələrin xaric olması ilə xarakterizə olunan enterokolit

Vərəm enterokoliti (*e. tuberculosa*) – vərəm mikobakteriyaları tərəfindən törədilən, bağırsaq divarlarında infiltratların və yaraların əmələ gəlməsi ilə xarakterizə olunan enterokolit

Enteroqastrin (*entero-* + yun. *gaster, gastros* mədə) – onikibarmaq bağırsağın selikli qişasında əmələ gələn, mədənin motor və sekretor fəaliyyətini artıran hormon

Enteroqastron (*entero-* + yun. *gaster, gastros* mədə) – onikibarmaq bağır-

sağın selikli qişasına yağ turşularının təsiri nəticəsində əmələ gələn, mədənin motor və sekretor fəaliyyətini tormozlayan hormon

Enteroqraf – bağırsağ peristaltikasını qeydə almaq üçün cihaz

Enterolit (*enterolithus*; *entero-* + yun. *lithos* daş) – bağırsağ daşı

Enterologiya (*enterologia*) – gastroenterologiyanın bağırsağ xəstəliklərini öyrənən bölməsi

Enteromeqaliya (nadir istifadə olunur) – bağırsaqların patoloji böyüməsi

Enteropatiya (*enteropathia*) – bağırsağ xəstəliklərinin ümumi adı

Enteroplegiya – bağırsaqların iflici

Enteroplikasiya (köh.; *enteroplicatio*; *entero-* + lat. *plica* qat, бүктüş) – cərrahi əməliyyat: nazik bağırsağın hərəkətliliyini azaltmaq məqsədilə onun müsariqəsinə büzməli tikişlərin qoyulması

Enteroprostomiya (*enteroproctostomia*; *entero-* + yun. *proktos* arxa keçid + *stoma* dəlik) – cərrahi əməliyyat: nazik və düz bağırsağ arasında anastomozun qoyulması

Enteroptoz (*enteroptosis*) – daxili orqanların sallanması

Enterorafiya (*enterorrhaphia*; *entero-* + yun. *rhaphe* tikiş) – bağırsağ yarasının tikilməsi

Enteroseptol (*enteroseptol*) – oksixolinin törəməsi olan antibakterial maddə

Enterosistoma (*enterocystoma*) – *bax*: enterokistoma

Enterosit (*enterocytus*) – bağırsağ epitelinin bəzi növ hüceyrələrinin ümumi adı

Enteroskop – cərrahi əməliyyat zamanı nazik bağırsağın müayinəsi üçün dəyirmi və ya oval güzgü şəklində alət

Enterospazm (*enterospasmus*; *entero-* + yun. *spasmos* spazma) – nazik bağırsağın spastik yığılması; bağırsağ diskineziyasının bir növü

Enterostaz – bağırsağ keçməməzliyi, bağırsaqların stazi

Enterostomiya (*enterostomia*; *entero-* + yun. *stoma* dəlik) – cərrahi əməliyyat: bağırsağ fistulünün qoyulması **Albertin enterostomiyası** (E. Albert, 1841-1900, avstr. cərrah) – nazik bağırsağa bağırsağ ilgəyinin aparıcı və gətirici hissələri arasında anastomozla birgə xarici fistulanın qoyulması cərrahi əməliyyatı

Robson enterostomiyası – *bax*: Mayo-Robson əməliyyatı

Enterotoksin – bağırsaqda parazitlik edən müəyyən növ bakteriyalar (*şigella*, *stafilokokk*, *klostridiya*, *eşerixiya*) tərəfindən ifraz olunan ekzotoksinlərin ümumi adı

Enterotom (*entero-* + yun. *tome* kəsik, yarılma) – “yan-yana” bağırsağ anastomozu qoyan zaman bağırsağ mənfəzini tikişlər qoyulduqdan sonra açmaq üçün istifadə olunan cərrahi alət

Enterotomiya (*enterotomia*; *entero-* + yun. *tome* kəsik, yarılma) – nazik bağırsağın kəsilərək tam və ya hissəvi xaric edilməsi

Enterotrib (*entero-* + yun. *tribo* sürtmək, basmaq, əzmək) – həzm traktının boşluqlu orqanlarını sıxmaq üçün cərrahi alət

Enterragiya – *bax*: intestinal hemorragiya

Entomofobiya (*entomophobia*) – həşəratlardan qorxma

Entropion (*entropium*; yun. *entrepo* çevirmək; *en-* + *tropos* dönmə, çevrilmə, istiqamət) – göz qapağının yerləşmə anomaliyası: göz qapağı-

nın çevrilməsi; onun kənarı tam və ya qismən göz almasına tərəf yönəlmişdir

Enukleasiya (*enucleatio*; lat. *enucleo*, *enucleatum* nüvəni çıxartmaq, qabıqdan çıxartmaq) – 1) cərrahi əməliyyat: kapsulu olan anatomik və ya patoloji törəmənin tam xaric edilməsi; 2) hüceyrə nüvəsinin hüceyrədən xaric edilməsi

Enurez (*enuresis*; yun. *enureo* isladılmaq) – gecə sidiyi saxlaya bilməmək

Enzim (yun. *enzyme* maya) – *bax*: ferment

Enzimatik adaptasiya – hüceyrədən xaric spesifik maddənin təsiri altında hər hansı bir fermentin aktivliyinin və miqdarının artması ilə təzahür edən adaptasiya

Enzimologiya (*enzim* + yun. *logos* elm) – fermentlərin quruluşu, təsnifatı və xassələrindən bəhs edən elm sahəsi

Enzimopatiya (*enzymopathia*; *enzim* + yun. *pathos* əzab, xəstəlik) – hər hansı bir fermentin olmaması və ya aktivliyinin dəyişməsi nəticəsində meydana çıxan xəstəlik və ya patoloji vəziyyətlərin ümumi adı

Alimentar enzimopatiya (*e. alimentaria*) – qidalanmanın xroniki pozğunluğu, əsasən zülal aclığı zamanı inkişaf edən enzimopatiya

İrsi enzimopatiya (*e. hereditaria*) – genetik olaraq bir və ya bir neçə fermentin çatışmazlığı nəticəsində inkişaf edən enzimopatiya

Enzimoterapiya (*enzymotherapy*) – fermentlərlə müalicə

Eozinofil (*eosinophilus*; *eozin* + yun. *philos* sevən) – *bax*: asidofil qranulosit

Eozinofil fassit – eozinofiliya fonun-

Eozinofil qranulema

da dərinin sklerodermoidşəkilli zədələnməsi ilə gedən xəstəlik

Eozinofil qranulema (*granuloma eosinophilicum*) – sümük iliyyinin retikuloendotelial elementlərinin hiperplaziyası, patoloji diş ətinin yaranması və eozinofiliya ilə gedən xəstəlik

Eozinofil leykosit – *bax*: asidofil qranulosit

Eozinofil monositar pnevmoniyası – *bax*: Maqrassi-Leonardi sindromu

Eozofobiya (*eosophobia*) – gün işığından qorxma

Ependima (*ependyma*; yun. “üst ge-yim”) – onurğa beynin mərkəzi kanalı və beyin mədəciklərini örtən neyroqliya hüceyrələrinin məcmusu

Ependimatit (*ependymatitis*) – baş beyin mədəciklərinin daxili qişasının (ependimanın) iltihabı

Dənəli ependimatit (*e. granularis*) – *bax*: qranulematoz ependimatit

Ekssudativ ependimatit (*e. exsudativa*) – beyin mədəciklərinə ekssudatın toplanması ilə gedən kəskin ependimatit

Fibrinoz ependimatit (*e. fibrinosa*) – ependimanın nekrozlaşmış səthinə çox miqdarda fibrinin çökməsi ilə xarakterizə olunan kəskin ependimatit

İrinli ependimatit (*e. purulenta*) – baş beyin mədəciklərinə irinli ekssudatın toplanması, ependim qişasının qopması və qişanın altında yerləşən beyin toxumasının leykositə infiltrasiyası ilə gedən ependimatit

Qranulyar ependimatit (*e. granularis*) – *bax*: qranulematoz ependimatit

Qranulematoz ependimatit (*e. granulomatoza*) – produktiv ependima-

tit, bu zaman ependima hüceyrələrinin proliferasiyası qranulemaların formalaşması ilə baş verir

Meningokokk ependimatiti (*e. meningococcica*) – meningokokk meningitinin ağırlaşması kimi yaranan kəskin irinli ependimatit

Produktiv ependimatit (*e. productiva*) – ependima hüceyrələrinin proliferasiyasının üstünlük təşkil etməsi və hidrosefaliyanın inkişafı ilə xarakterizə olunan xroniki ependimatit

Seroz ependimatit (*e. serosa*) – baş beyin mədəciklərinə seroz ekssudatın yığılması ilə xarakterizə olunan kəskin ependimatit

Vərəm ependimatiti (*e. tuberculosa*) – xroniki vərəm meningitinin ağırlaşması kimi yaranan və vərəm qabarcıqlarının əmələ gəlməsi ilə xarakterizə olunan produktiv ependimatit

Ependimit (*ependymitis*) – *bax*: ependimatit

Ependimoblastoma (*ependymoblastoma*) – ependimomanın bədxassəli variantı

Ependimoma (*ependymoma*) – ependima hüceyrələrindən inkişaf edən neyroektodermal şiş; əsasən beyin mədəciklərində və onurğa beyni toxumasında lokallaşır

Ependimoma atipik (*ependymoma atypicum*) – *bax*: ependimoblastoma

Ependimoma bədxassəli (*ependymoma malignum*) – *bax*: ependimoblastoma

Ependimoma dedifferensə olunmuş (*ependymoma dedifferentiatum*) – *bax*: ependimoblastoma

Epidemik diareya (*diarrhoea epidemica*) – *bax*: viruslu diareya

Epidemik ekzantema (*exanthema epi-*

demicum) – ECHO virusları tərəfindən törədilən, hərərət, ümumi intoksikasiya əlamətləri və ləkəli-papuloz səpgilərlə təzahür edən kəskin infeksiyon xəstəlik

Epidemik ensefalit (*encephalitis epidemica*) – süzülən (filtrasiya edən) virusların törətdiyi, hava-damcı yolu ilə ötürülən kəskin gedişli ensefalit

Epidemik hepatit (*hepatitis epidemica*) – *bax*: infeksiyon hepatit

Epidemik iflic (*paralysis epidemica*) – *bax*: poliomielit

Epidemik ishal (*diarrhoea epidemica*) – *bax*: viruslu diareya

Epidemik qayidan yatalaq (*typhus recurrens epidemicus*) – qayidan yatalaq spiroxetinin törətdiyi kəskin yoluxucu xəstəlik; bitlərlə ötürülür və qızdırma tutmaları, intoksikasiya, baş və əzələ ağrıları, hepatolienal sindromla xarakterizə olunur

Epidemik letargik Ekonomo ensefaliti (K. Economo, 1876-1931, avstr. nevropatoloq) – *bax*: epidemik ensefalit

Epidemik nefrozonefrit (*nephrosonephritis epidemica*) – *bax*: böyrək sindromlu hemorragik qızdırma

Epidemik plevrodiniya (*pleurodynia epidemica*; sin. bambıl xəstəliyi, Syulvest xəstəliyi, Bornxolm xəstəliyi) – *Koksaki B* virusları tərəfindən törədilən kəskin gedişatlı, döş qəfəsi və qarının yuxarı nahiyəsində əzələ ağrısı, qızdırma və baş ağrısı əlamətləri ilə başlayan kəskin yoluxucu xəstəlik

Epidemik proses (hərbdə) – hərbi qulluqçular arasında yoluxucu xəstəliklərin baş verməsi və yayılması prosesi

Epidemik səpgili yatalaq – *Ricrett-*

sia prowazerii tərəfindən törədilən kəskin yoluxu xəstəlikdir, bitlərlə ötürülür və mərkəzi sinir sisteminin zədələnməsi, qızdırma və dəridə rozello-papulyoz səpgilərlə xarakterizə olunur

Epidemioloji analiz – hər hansı bir yoluxucu xəstəliyin yayılma səbəbi, xarakteri və miqyası barədə epidemiya əleyhinə tədbirlər hazırlamaq məqsədilə aparılan epidemioloji, klinik və laborator göstəricilərin ümumiləşdirilməsi

Epidemioloji diaqnoz – epidemik ocağın xarakterinə, epidemiyanın növünə və əhəlinin zədələnməsinə görə verilmiş tibbi rəy

Epidemioloji eksperiment – yoluxucu xəstəliklərin spəsifik profilaktikası, kimyəvi profilaktika və dezinfeksiyaedici maddələrin effektivliyini öyrənmə metodu

Epidemioloji xəritə – ordunun əks epidemik məsələlərini həll etmək üçün şərti işarələr və qrafiklərlə işlənmiş ərazinin sanitar-epidemioloji vəziyyətini əks etdirən xəritə

Epidemioloji müayinə – xəstəlik törədicisinin ləğv olunması məqsədilə mənbəyini, xəstəlik törətmə mexanizmini və inkişaf yollarını müəyyən etmək üçün aparılan müayinə

Epidemioloji müşahidə – hərbi hissənin yerləşdiyi ərazinin yoluxucu xəstəliklərinə görə öyrənilməsi

Epidemioloji təhlil (hərbidə) – hərbi hissədə yoluxucu xəstəliklərin səviyyəsi, dinamikası və strukturunun təhlili, xəstəliyin yayılma və yaranma şəraiti və səbəblərinin müəyyən edilməsi

Epidemiya (*epidemia*; yun. *epidemia* yoluxma xəstəlik) – eyni infeksiyon xəstəliyin hər hansı bir yaşayış ye-

Epidemiya əleyhinə

rində (rayonda, ölkədə) adi halda qeyd olunduğundan çox yayılması
Qida epidemiyası – infeksiya törədicisinin qida vasitəsi ilə yayıldığı epidemiya

Məişət epidemiyası – bax: təmas epidemiyası

Təmas epidemiyası – infeksiya törədicisinin məişət-kontakt yolu ilə yayılması nəticəsində meydana çıxan epidemiya

Süd epidemiyası – infeksiya törədicisinin yayılma mənbəyinin süd olduğu qida epidemiyası

Su epidemiyası – infeksiya törədicisinin su vasitəsi ilə yayılması nəticəsində meydana çıxan epidemiya
Vətəgə epidemiyası – xəstəliyin təbii ocağı hədudlarında peşəkar ovçular, balıqçılar arasında meydana çıxan zoonoz epidemiya

Epidemiya əleyhinə tədbirlər (hərbi-də) – yoluxucu xəstəliklərin hərbi qulluqçular arasında yayılmasının qarşısının alınmasına yönəlmiş kompleks tədbirlər

Epidermal toksik nekroliz (*necrolysis epidermalis toxica*; sin. Layell sindromu) – infeksiya və ya medikamentoz mənşəli toksiko-allergik dermatoz

Epidermis (lat. *epidermis*) – dərinin üst qatı

Epidermisin əsas (bazal) qatı (*stratum basale*) – bilavasitə epidermisin bazal membranına bitişik olan, az diferensiasiya etmiş bazal hüceyrələrdən və melanositlərdən ibarət qat

Epidermisin buynuz qatı (*stratum corneum*) – epidermisin tərkibində keratin və hava qabarcıqları olan buynuzlaşmış hüceyrələrdən təşkil olunmuş səthi qatı

Epidermisin dənəli qatı (*stratum granulosum*) – epidermisin, sitoplazmasında keratohialin dənələri olan yastı hüceyrələrdən təşkil olunmuş qatı; tikanlı və parlaq qatları arasında yerləşir

Epidermisin parlaq qatı (*stratum lucidum*) – sitoplazmasında eleidin olan yastı hüceyrələrdən təşkil olunmuş qat

Epidermisin tikanlı qatı (*stratum spinosum*) – epidermisin Langerhans hüceyrələri ilə zəngin olan və ağrı hissiyyatını qəbul edən qatı; bazal və dənəli qatlar arasında yerləşir

Epidermofitid (*epidermophytidum*) – epidermofitiyalı xəstənin dərisində tərkibində törədici olmayan allergik səpgi elementi

Epidermofitiya (*epidermophytia*) – *Epidermophyton* və *Trichophyton* cinsindən olan bəzi sapşəkilli parazit göbələklərin səbəb olduğu dermatomikozların ümumi adı

Epidermofitoz (*epidermophytosis*) – bax: ayaqların epidermofitiyası

Epidermoid (*epidermoidum*) – çoxqatlı yastı epitellə örtülmüş və yağ qarışığı olmayan buynuz kütlələri ilə dolu dəri sisti

Epidermomikozlar (*epidermomycoses*) – törədiciləri yalnız dərinin epidermis qatında parazitlik edən mikozlar (epidermofitiyalar, rubrofitiya, dəri və selikli qişanın kandidamikozu, bəzi kif mikozları)

Epididim- (epididimo-; anat. *epididymis* xaya artımı) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “xaya artımına aid” mənasını verir

Epididimektomiya (*epididymectomy*) – cərrahi əməliyyat: xaya artımlarının xaric edilməsi

Epididimit (*epididymitis*) – xaya artımının iltihabı

Epididimoqrafiya (*epididimo-* + yun. *grapho* yazmaq, təsvir etmək) – toxumçıxarıcı axara kontrast maddənin yeridilməsindən sonra xaya artımının rentgenoloji müayinəsi

Epidural sahə (*cavum epidurale*) – tərkibində birləşdirici toxuma və venoz kələflər olan, fəqərələrin sümüküstlüyü və onurğa beyninin sərt qışası arasındakı sahə

Epidurit (*epiduritis*) – kəskin epidural abses

Hiperplastik epidurit (*e. hyperplastica*) – epidural sahə hüceyrələri və beynin sərt qışasında iri çapıqların olması ilə xarakterizə olunan xroniki epidurit

Xroniki epidurit (*e. chronica*) – əsasən vərəm meningiti zamanı meydana çıxan, lənggedişli, fəqərə sütunu nahiyəsində və onurğa beyni sinirlərinin innervasiya etdiyi nahiyədə ağrılarla təzahür edən epidurit

İrinli epidurit (*e. purulenta*) – irinli ekssudatın əmələ gəlməsi ilə inkişaf edən kəskin epidurit; innervasiya nahiyəsində kökcük ağrılarının olması və yüksək hərərət fonunda meningeal simptomlarla təzahür edir

İrinsiz epidurit (*e. non purulenta*) – seroz ekssudatın əmələ gəlməsi; əksər hallarda simptomuz, bəzi hallarda isə innervasiya nahiyəsində keçib-gedən kökcük ağrılarının olması ilə gedən epidurit

Epiduroqrafiya – suda həll olunan kontrast maddənin punksiya yolu ilə yeridilməsindən sonra epidural nahiyənin rentgen müayinəsi

Epifaringit (*epipharyngitis*) – *bax:* nazofaringit

Epifarinks (*epipharynx*; *epi-* + yun. *pharynx* udlaq) – *bax:* udlağın burun hissəsi

Epifarinqoqrafiya (*epifarinks* + yun. *grapho* yazmaq, təsvir etmək) – burun-udlağa kontrast maddə yeridildikdən sonra aparılan rentgenoloji müayinə

Epifarinqoskopiya (*epifarinks* + yun. *skopeo* baxmaq, tədqiq etmək) – *bax:* arxa rinoskopiya

Epifenomen (yun. *epi* yanında, *phenomenon* olmaq) – yanaşı gedən simptom, ikincili patoloji əlamət

Epifilaksiya (*epiphylaxia*; *epi-* + yun. *phylaxis* müdafiə) – bəzi ləng gedən yoluxucu xəstəliklər zamanı orqanizmə müvafiq vaksinin yeridilməsi ilə immunitetin aktivləşdirilməsi üsulu

Epifizar qığırdaq (*cartilago epiphysialis*) – epifiz və diafizi birləşdirən qığırdaq toxumasının lövhəsi

Epifizar lövhə (*lamina epiphysialis*) – *bax:* epifizar qığırdaq

Epifizin adenoması (*adenoma corporis pinealis*) – *bax:* pinealoma

Epifizektomiya (*epiphysectomia*) – cərrahi əməliyyat: epifizin (əzgilşəkili cismin) xaric edilməsi

Epifizeodez (*epiphyseodesis*; yun. *desis* bağlama, bərkitmə) – cərrahi əməliyyat: epifiz və metafiz arasındakı sinostozun yaradılması

Epifizeoliz (*epiphyseolysis*; yun. *lysis* dağılma, pozulma) – inkişafda olan epifizar qığırdağın dağılması

Epifizeonekroz (*epiphyseonecrosis*) – qan dövranı pozğunluğu nəticəsində borulu sümüklərin epifizinin nekrozu

Epifizit (*epiphysitis*) – epifizar qığırdağın da prosesə cəlb olunması ilə epifizin iltihabı

Epifora

Epifora (epiphora; yun. təzyiq, yığıntı, göz yaşının axması) oftalmologiyada – *bax*: retension göz yaşı axması

Epikantus (*epicanthus*; *epi-* + yun. *kanthos* göz yarığının bucağı) – göz yarığının medial bucağını örtən vertikal dəri бүküşü

Epikondisplaziya (*epicondysplasia*) – *bax*: tennis dirsəyi

Epikondilyar akroostepatiya (*acroosteopathia epicondylaris*) – *bax*: tennis dirsəyi

Epikriz (*epicrisis*; yun. *epikrisis* fikir, qərar) – xəstəliklə bağlı yekun nəticə, qərar

Etap epikrizi – xəstənin başqa müalicə-profilaktika müəssisəsinə köçürülməsi zamanı yazılan epikriz

Köçürmə epikrizi – *bax*: etap epikrizi

Epigastral nahiyə (*regio epigastrica*) – *bax*: qarınüstü nahiyə

Epigastrium (*epigastrium*; *epi-* + yun. *gaster*, *gastros* qarın, bətn, mədə) – *bax*: qarınüstü nahiyə

Epiglottit (*epiglottitis*; anat. *epiglottis* qırtlaq qapağı) – qırtlaq qapağı selikli qişasının iltihabı

Epignatiya (*epignathia*; *epi-* + yun. *gnathos* çənə) – aşağı çənənin ikiləşməsindən ibarət inkişaf anomaliyası

Epilepsiya (*epilepsia*; yun. tutma) – beyində patoloji oyanıq sahənin yaranması və bunun nəticəsində tutmalar, qıcolma zamanı sinir impulslarının üzə çıxması, şəxsiyyətin müxtəlif formalı dəyişikliyi ilə xarakterizə olunan xroniki xəstəlik

Abdominal epilepsiya (*epilepsia abdominalis*) – 1) bağırsaq keçməməzliyi zamanı bağırsaq kolikası şəklində təzahür edən epilepsiya; 2) *bax*: Mura sindromu

Ağır epilepsiya (*e. gravis*) – tez-tez böyük epileptik tutmalar, bəzi hallarda status epilepticus vəziyyəti ilə təzahür edən, huşun alaqranlıqlaşması və tez inkişaf edən ağıl kəməliyi ilə müşayiət olunan epilepsiya

Ailəvi epilepsiya (*e. familiaris*) – ailənin bir neçə üzvündə rast gəlinən, xəstəliyə konstitusional meyillə şərtlənən, əsas etibarilə maddələr mübadiləsinin pozulması nəticəsində meydana çıxan epilepsiya

Akustik epilepsiya (*e. acustica*) – *bax*: akustikogen epilepsiya

Akustikogen epilepsiya (*e. acusticogena*) – hər hansı bir səslərin təsirindən reflektor olaraq meydana çıxan epilepsiya

Alın epilepsiyası (*e. frontalis*) – patoloji prosesin baş beyin qabığının alın payının premotor nahiyəsində yerləşdiyi klonik və tonik qıcolmalarla, amneziya ilə təzahür edən fokal epilepsiya

Alkoqol epilepsiyası (*e. alcoholica*) – alkoqol delirisi və ya sərxoşluqdan sonra süstləşmə sindromu zamanı meydana çıxan böyük epileptik tutmalarla təzahür edən simptomatik epilepsiya

Audiogen epilepsiya (*e. audiogena*) – *bax*: akustikogen epilepsiya

Audiosensor epilepsiya (*e. audiosensoria*) – *bax*: akustikogen epilepsiya

Böyük epilepsiya (*e. major*) – uzunmüddətli epilepsiya tutması, epilepsiya tutmasının ağır forması

Damar epilepsiya (*e. vascularis*) – baş beyin damarlarının zədələnməsi nəticəsində meydana çıxan epileptik tutma, qıcolma və bayılmalarla təzahür edən simptomatik epilepsiya

Diensefal epilepsiya (e. diencephalica) – əsasən vegetativ sinir sisteminin əlamətləri ilə təzahür edən epilepsiyanın klinik forması

Diksinmə epilepsiya – qəflətən meydana çıxaraq qısamüddətli və güclü təsir edən qıcıqlandırıcının təsirindən yaranan diksinmə zamanı meydana çıxan reflektor epilepsiya

Essensial epilepsiya (e. *essentialis*) – bax: genuin epilepsiyası

Ənsə epilepsiyası (e. *occipitalis*) – patoloji ocağın baş beynin ənsə pəyində yerləşməsi zamanı meydana çıxan, əsasən görmə illüziyaları və hallüsinator epileptik tutmalarla təzahür edən fokal epilepsiya

Fokal epilepsiya (e. *focalis*) – patoloji ocağın baş beynin müəyyən bir sahəsində yerləşməsi nəticəsində meydana çıxan epilepsiya

Fotogen epilepsiya (e. *photogena*) – yanıb-sönən işıqın təsiri nəticəsində meydana çıxan reflektor görmə epilepsiyası

Frontal epilepsiya (e. *frontalis*) – bax: alın epilepsiyası

Funksional epilepsiya (e. *functionalis*) – baş beynin üzvi zədələnməsi ilə əlaqədar olmayaraq maddələr mübadiləsinin konstitusional pozğunluğu nəticəsində meydana çıxan epilepsiya

Gecə epilepsiyası (e. *nocturna*) – əsas etibarilə gecə yuxusu zamanı böyük epileptik tutmalarla təzahür edən epilepsiya

Gecikmiş epilepsiya (e. *tarda*) – ilk epilepsiya tutmasının yaşlı adamlarda təsadüf olunması

Genuin epilepsiya (*epilepsia genuina*) – baş beynin üzvi zədələnməsi ilə əlaqəsi olmayan naməlum etiologiyalı epilepsiyaların ümumi adı

Gicgah epilepsiyası – gicgah nahiyəsinin qıcıqlanması nəticəsində əmələ gələn epilepsiya

Gizli epilepsiya – əsasən psixi pozuntu zamanı hallüsinasiya və sayıqlamalarla təzahür edən, kəskin-gedişli, qısamüddətli tutmalar

Gündüz epilepsiyası (e. *diurna*) – bir qayda olaraq gündüz saatlarında meydana çıxan epilepsiya

İdiopatik epilepsiya (e. *idiopathica*) – bax: genuin epilepsiyası

İkincili epilepsiya (e. *secundaria*) – bax: rezidual epilepsiya

İnfantil epilepsiya (e. *infantilis*) – bax: uşaq epilepsiyası

Kəskin epilepsiya (e. *acuta*) – ağır intoksikasiyanın, ensefalit və ya meningitin inkişaf mərhələsində rast gəlinən böyük epileptik tutmalar şəklində təzahür edən simptomatik epilepsiya

Kiçik epilepsiya (e. *minor*) – qısamüddətli epilepsiya tutması, epilepsiya tutmasının yüngül forması

Kokain epilepsiyası (e. *cocainica*) – kokain intoksikasiyası zamanı meydana çıxan böyük epileptik tutmalarla təzahür edən simptomatik epilepsiya

Kriptogen epilepsiya (e. *cryptogena*) – bax: genuin epilepsiyası

Qabıqaltı epilepsiya (e. *subcorticalis*) – baş beynin bazal nüvələrinin zədələnməsi nəticəsində meydana çıxan epilepsiya

Qıcolmasız epilepsiya – bax: psixi epilepsiya

Qocalıq epilepsiyası (e. *senilis*) – yaşlı şəxslərdə meydana çıxan, genuin epilepsiyası və ya Alzgeymer xəstəliyi, qocalıq ağıl kəməliyi zamanı təzahür edən simptomatik epilepsiya

Epilepsiyayabənzər sindrom

Lokal epilepsiya (*e. localis*) – bax: fokal epilepsiya

Metabolik epilepsiya (*e. metabolica*) – orqanizmdə maddələr mübadiləsinin pozulması nəticəsində meydana çıxan epilepsiya

Miqrenoz epilepsiya – miqren tutmaları ilə növbələşən və ya eyni zamanda rast gəlinən epileptik tutma

Ocaqlı epilepsiya (*e. focalis*) – bax: fokal epilepsiya

Oksipital epilepsiya (*e. occipitalis*) – bax: ənsə epilepsiyası

Orqanik epilepsiya (*e. organica*) – bax: rezidual epilepsiya

Posttravmatik epilepsiya (*e. posttraumatica*) – baş beyin zədələnmələrindən sonra meydana çıxan epilepsiya

Psixi epilepsiya (*e. psychica*) – qıcolma tutmalarının olmadığı şəraitdə epileptik psixozla təzahür edən epilepsiya

Pubertant epilepsiyası (*e. pubertatis*) – ilk epilepsiya tutmasının yetkinlik yaşında təsadüf olunması

Reflektor epilepsiya (*e. reflectoria*) – əsas etibarı ilə reflektor təsirlərdən meydana çıxan epilepsiyaların ümumi adı

Reflektor eşitmə epilepsiyası (*e. reflectoria acustica*) – bax: akustikogen epilepsiya

Retinal epilepsiya – görmə qabiliyyətinin müvəqqəti itdiyi ocaqlı epilepsiya

Rezidual epilepsiya (*e. residualis*) – uşaq yaşlarında baş beyin inkişafdan qalması nəticəsində xarakter epileptik tutmalar, nevroloji simptomlar və psixopatoloji pozğunluqlarla təzahür edən simptomatik epilepsiya

Senil epilepsiya (*e. senilis*) – bax: qocalıq epilepsiyası

Sensor epilepsiya (*e. sensoria*) – bax: reflektor epilepsiya

Səhər epilepsiyası (*e. matutiana*) – epileptik tutmaların əsas etibarilə səhər saatlarına təsadüf etdiyi epilepsiya

Simptomatik epilepsiya (*e. symptomatica*) – baş beyin infeksiyon, toksiki, travmatik və ya üzvi zədələnmələri nəticəsində meydana çıxan epilepsiyaların ümumi adı

Televizion epilepsiya – zəif işıqlandırılmış məkanda çox yaxın məsafədən televiziya verilişlərini izlədikdə meydana çıxan simptomatik epilepsiya

Uşaq epilepsiyası (*e. infantilis*) – uşaq yaşlarında meydana çıxan mioklonotonik və ya akinetik epileptik tutmalar şəklində təzahür edən birtərəfli epilepsiya

Yuvenil (gənclərin) epilepsiyası (*e. juvenilis*) – ilk epileptik tutmaların 13-17 yaşlarda baş verdiyi epilepsiya

Yüngül epilepsiya (*e. mitis*) – tutmaların nadir hallarda baş verdiyi və şəxsiyyət dəyişikliyinə güclü nəzərə çarpdığı epilepsiya növü

Epilepsiyayabənzər sindrom (*syndromum epileptiforme*) – baş beyin üzvi zədələnmələri zamanı epilepsiyayabənzər paroksizmal pozğunluqlar

Epileptik demensiya (*dementia epileptica*) – epilepsiya xəstəliyinin yaratdığı ağıl zəifliyi, yaddaşın tədricən zəifləməsi, təfəkkürün ləngiməsi

Epileptik ekvivalentlər – boğulma, disforiya, düşüncənin alaqranlıq

vəziyyəti ilə təzahür edən epilepsiyanın müstəqil forması

Epileptik tutma (*accessus epilepticus*) – epilepsiya zamanı baş beynin intensiv oyanıqlığı nəticəsində baş verən tutma

Abortiv epileptik tutma (*a. epilepticus abortivus*) – əlamətlərin zəif ifadə olunduğu böyük epileptik tutma

Adversiv epileptik tutma (*a. epilepticus adversivus*) – gözün, başın və gövdənin yuxarı qaldırılmış yarım-bükülü yuxarı ətrafa doğru hərəkət etməsi ilə gedən epileptik tutma

Akinetik epileptik tutma (*a. epilepticus akineticus*) – əsasən uşaqlarda rast gəlinən huşun itməsi, əzələ tonusu saxlanıldığı halda hərəkətsizliklə müşayiət olunan, bir neçə dəqiqə davam edən epileptik tutma

Avtomatizmlə epileptik tutma – şüurun dumanlanması, qeyri-iradi hərəkətlər fonunda baş verən, ardınca amneziya ilə nəticələnən böyük və ya fokal epileptik tutma

Dismnestik epileptik tutma (*a. epilepticus dysmnesticus*) – əsas təzahürü hər hansı bir yaddaş pozuntuları olan fokal epileptik tutma

Fasiləsiz epileptik tutmalar – *bax:* epileptik vəziyyət

İdeator epileptik tutma (*a. epilepticus ideatorius*) – zorakı düşüncə və təsəvvürlərin yaranması şəklində baş verən fokal epileptik tutma

Retrokursiv epileptik tutma (*a. epilepticus retrocursivus*; lat. *retro* geriyə + *cursus* qaçış, hərəkət) – bu tutma zamanı xəstə bir neçə addım geri çəkilir

Retropulsiv epileptik tutma (*a. epilepticus retropulsivus*; lat. *retro* geriyə + *pulsus* zərbə, təkan) – bə-

dənin qısa müddətli geri əyilməsi şəklində baş verən epileptik tutma

Sensor epileptik tutma (*a. epilepticus sensorius*) – bu tutma ancaq və ya əsasən illüziya və ya hallüsinasiyalarla ifadə olunur

Ünvanlı epileptik tutma – *bax:* adversiv epileptik tutma

Vokal epileptik tutma (*a. epilepticus vocalis*) – nitqin ani tutulması, eyni sait səslərin təkrar edilməsi və (və ya) ritmik modulyasiyası ilə baş verən epileptik tutma

Epileptik vəziyyət (*status epilepticus*) – xəstənin bir sıra epileptik tutmaların baş verməsi və onlar arasında şüurunun tam bərpa olunmaması ilə xarakterizə olunan vəziyyəti

Epiloia (*epiloia*) – *bax:* tuberoz skleroz

Epilyasiya (*epilatio*; e- + lat. *pilus* tük) – müalicəvi və ya kosmetik məqsədlə üz və bədəndən arzuolunmaz tüklərin təmizlənməsi

Epimezofaringit (*epimesopharyngitis*) – burun boşluğunun və udlağın ağız hissəsinin selikli qişasının iltihabı

Epimiokard (*primordium epimyocardiale*) – daxili mezodermanın miokard və epikardın inkişaf etdiyi hissəsi

Epimizium (*epimysium*; epi- + yun. *mys* əzələ) – *bax:* xarici perimizium

Epinefrektomiya (*epinephrectomia*; köh. *epinephros* böyrəküstü vəzi) – *bax:* adrenalektomiya

Epinefrin (*epinephrinum*; köh. *epinephros* böyrəküstü vəzi) – *bax:* adrenalin

Epinevrium (*epineurium*; epi- + yun. *neuron* sinir) – sinirin lifli birləşdirici toxumadan ibarət xarici qatı

Episistostomiya (*epicystostomia*) –

Episklerya

cərrahi əməliyyat: qasıqüstü sidik kisəsi fistulünün qoyulması

Episklerya (*lamina episcleralis*) – skleranın qan damarları keçən xarici boş qatı

Episklerya sahə (*spatium episclerale*) – göz almasının fassial yatağı ilə sklerya arasındakı maye ilə dolu sahə

Episklerit (*episcleritis*) – skleranın səthi qatlarının iltihabı

Epispadiya (*epispadia*; *epi-* + yun. *spadon* dəlik, çat) – inkişaf anomaliyası: kişi sidik kanalının ön divarının bitişməsi; sidik kanalının xarici dəliyi penisin ucunda deyil, cismində və hətta kökündə açılır

Epistaxis (yun. *epistazo* damcılamaq) – *bax*: burun qanaxması

Epistaksiofobiya (*epistaxiophobia*; yun. *epistazo* damcılamaq, axmaq + *fobiya*) – zökəmdən, burun qanaxmasından qorxma

Epistemofobiya (*epistemophobia*) – elmdən, bilikdən qorxma

Epistoma (*epistoma*; yun. *epistomoo* tıxamaq, bağlamaq) – ağciyər kökünə yaxın nahiyədə bronx vəzi epiteldən inkişaf edən şiş

Epitelial (*epithelialis*) – epitelə aid olan; epiteldən ibarət olan

Epitelial-hüceyrə sarılığı (*icterus epitheliocellularis*) – *bax*: qaraciyər sarılığı

Epitelin desmoplastikası – *bax*: mezenximoplastika

Epitimpanit (*epitympanitis*) – gicgah sümüyünün zədələnməsi ilə gedən xroniki otit

Epitimpanum (*epitympanum*; *epi-* + yun. *tympanon* təbil) – *bax*: təbilüstü çökək

Epizodik ailəvi adinamiya – *bax*: Qamstorp xəstəliyi

Epizootiya (*epizootia*; *epi-* + yun. *zoon*

heyvan) – kəskin yoluxucu xəstəliklərin heyvanlar arasında sürətlə və geniş halda yayılması

Eponixiy (*eponychium*; *ep-* + yun. *onyx*, *onychos* dirnaq) – *bax*: dirnaqüstü lövhəcik

Eponim (yun. *eponymos* öz adını verən) – müəyyən şəxsin adı ilə adlandırılmış xəstəlik

Epşteyn sindromu (Epstein Alois, 1849-1918, avstriyalı pediatr; **pseudodiphtheria Epstein**) – yenidoğulmuş uşaqlarda yumşaq damaqda kəpənək formasında bozumtul ərpın olması

Epşteyn üsulu (Q. V. Epşteyn, 1889-1935, sov. parazitoloq və protozooloq) – peroksidaza reaksiyasına əsaslanaraq, qranulositlərin xüsusi dənəvərliyinin təyin edilməsi üsulu

Epşteyn-Barr virusu (M. A. Epstein; J. M. Barr) – infeksiyon mononukleozun törədicisi olan virus

Erb xəstəliyi (W. H. Erb, 1840-1921, alm. nevropatoloq) – *bax*: gənclik miopatiyası

Erb simptomu (W. H. Erb, 1840-1921, alm. nevropatoloq) – elektrik cərəyanı ilə qıcıqlandırıldıqda sinirlərin oyanıqlığının artması; tetaniya zamanı müşahidə olunur

Erbın yuvenil formal miopatiyası (W. H. Erb) – *bax*: gənclik miopatiyası

Erb-Qoldflam xəstəliyi (W. H. Erb, 1840-1921, alm. nevropatoloq; S. V. Goldflam, 1852-1932, polşalı nevropatoloq) – *bax*: miasteniya

Erbfenomeni (S. Erben, avstriyalı nevropatoloq) – xəstənin önə doğru əyilməsi və ya şaquli vəziyyətdən oturmaq vəziyyətdə keçməsi zamanı nəbzın müvəqqəti azalması; bəzən neyrosirkulyator distoniya zamanı

müşahidə olunur, bu da azan sinirin tonusunun qalxması ilə bağlıdır

Erb-Rot miodistrofiyası (W. H. Erb, 1840-1921, alm. nevropatoloqu; V.K. Rot, 1848-1916, sov. nevropatoloqu) – *bax*: gənclik miopatiyası

Erb-Rot miopatiyası (W. H. Erb, V.K. Rot) – *bax*: gənclik miopatiyası

Erb-Şarko-Ştrümpell xəstəliyi (W. H. Erb, 1840-1921, alm. nevropatoloqu; J. M. Charcot, 1825-1893, frans. nevropatoloqu; E. A. G. G. Strum-pell, 1853-1925, alm. nevropatoloqu) – *bax*: Ştrümpellin spastik paraplegiyası

Erdheyim sindromu (Erdheim Jakob, 1874-1937, avstriyalı patoloq) – udlaq cibindən inkişaf edən şiş nəticəsində baş ağrıları, görmə qabiliyyətinin pozulması, adipozogenital distrofiya, boy artımının gecikməsi, rentgenoloji olaraq türk yəhərinin genişlənməsi

Erdheyim şişi (J.Erdheim) – hipofizar cibin epitelial hüceyrələrindən inkişaf edən şiş

Ereksiya (lat. *erigo, erectum* düzləndirmək, qaldırmaq) – cinsi qıcıqlandırıcının təsirindən cinsi orqana gələn arterial qanın axınının bir neçə dəfə yüksəlməsi, cinsi orqandan gedən venoz qanın axınının isə bir neçə dəfə zəifləməsi səbəbindən cinsi orqan daxilində qanın ləngiməsi nəticəsində cinsi orqanın sərtləşməsi (bərkiməsi)

Erektıl disfunksiya – *bax*: impotensiya

Eremofobiya (*eremophobia*) – təklildən, insan olmayan yerdən qorxma

Erenfrid xəstəliyi – *bax*: çoxsaylı sümüklə qığırdaq ekzozozları

Eretik (*eretica*) – canlı, hərəkətli, oyanmış

Eretizm (*erethismus*; yun. *erethismos* qıcıq, oyanma) – xəstənin yüksək oyanıqlığı

Civə eretizmi (*e. mercurialis*; lat. *mercurius* civə) – merkuralizm zamanı qorxu, yuxusuzluq, dəhşətli yuxugörmə ilə birgə baş verən və barmaqların, göz qapaqlarının titrəməsi ilə müşayiət olunan eretizm

Merkural eretizm (*e. mercurialis*) – *bax*: civə eretizmi

Ereytofobiya (*ereuthophobia*) – həmsöhbətləri qarşısında qızarmaqdan patoloji qorxu

Eriksen simptomu (L. Erichsen, 1818-1896, ing. cərrahı) – fəqərə sütununun oma nahiyəsinin, oma-qalça birləşməsinin və ya çanaq sümüklərinin vərəmi zamanı qalça qanadı əllə sıxıldıqda zədələnmiş nahiyədə ağrının əmələ gəlməsi

Erint (*erynitum*) – antianginal təsirli maddə

Erisiklin (*erycyclinum*) – makrolidlər qrupundan olan geniş spektrli antibiotik

Erisman indeksi (F.F. Erisman, 1842-1915, sov. gigiyenisti) – döş qəfəsi dairəsinin uzunluğu və boyun yarısı arasındakı fərqdən ibarət olan fiziki inkişafın antropometrik indeksi

Eritem şüalandırıcısı – fizioterapiyada istifadə olunan, dəri və selikli qişaya uzundalğalı ultrabənövşəyi şüalarla təsir edən, mənəbəyi aşağı təzyiqli civə lampası (eritem lampa) olan şüalandırıcı

Eritema (*erythema*; yun. *erythema* qızartı) – dərinin məhdud nahiyədə qızarması

Autotoksik eritema (*e. autotoxicum*) – autointoksikasiya zamanı inkişaf edən çoxsaylı eritema

Bədxassəli ekssudativ eritema (*e. exsudativa malignum*) – bax: Stivens-Conson sindromu

Biəttin mərkəzdən qaçan eriteması (*e. centrapphugum Bieth*) – kollogenozlar qrupuna aid olan dəri xəstəliyi

Bruselyoz eriteması (*e. brucellosum*) – brusellyoz zamanı meydana çıxan və tez bir zamanda geri çəkilən iri qaşınan eritema

Çapıq-sızanaq eriteması – bax: soxulcanabənzər atrofodermiya

Çox formalı ekssudatlı eritema (*e. exsudativum multiforme*) – dəri örtüyünün məhdud bir sahəsində qan damarlarının genişlənmə nəticəsində çox formalı ekssudatlı eritema ilə gedən dəri xəstəliyi

Dəqquzuncu günün eriteması (*e. diei nonae*) – sifilisli xəstələrdə arsen tərkibli preparatların istifadəsinin 9-cu günü meydana çıxan allergik eritema

Düyünlü eritema (*e. nodosum*) – əsasən aşağı ətraflarda, eritema fonunda dəri altında bir və ya neçə ağrılı düyünün əmələ gəlməsi ilə gedən dəri xəstəliyi

Eritromelalgik persistədən eritema – bax: dərinin simmetrik eritrosianozu

Günəş eriteması (*e. solare*) – günəş şüasının təsirindən yaranan eritema

Həşiyələnmiş eritema – bax: zər-dab toksidermiyası

Xroniki keçən eritema – əsasən qadınlarda rast gəlinən, bir ədəd dairəvi halqası sağılana qədər pozulmayan qızartı formasında təzahür edən dəri xəstəliyi

İndurativ hipostatik eritema (*e. induratum hypostaticum*) – bax: dərinin simmetrik eritrosianozu

İnfraqırmızı eritema – infraqırmızı (istilik) şüalanma nəticəsində meydana çıxan eritema

Mərkəzdənqaçan halqəşəkilli eritema (*e. anulare centrifugum*) – çəhrayı rəngli yastıqciq şəklində hündürə qalxan, daim böyüyən və formasını dəyişən çoxsaylı üzüyəbənzər eritemaların olması ilə xarakterizə olunan naməlum mənşəli dermatoz

Miqrasiyaədən düyünlü eritema (*e. migrans nodosum*) – bax: miqrasiyaədən düyünlü pannikulit

Möhkəm fiqurlu eritema (*e. pers-tans figuratum*) – çəhrayı rəngli, kənarları al qırmızı, sərhədləri kəskin olan müxtəlif formalı, subyektiv əlamət verməyən ləkələrin əmələ gəlməsi ilə təzahür edən dəri xəstəliyi

Revmatik eritema (*e. anulare rheumaticum*) – revmatizmanın aktivləşməsi zamanı gövdə və ətraflarda dairəvi və ya qövsəbənzər eritemanın əmələ gəlməsi

Sikoziform çapıq eriteması (*e. cicatricale sycosiforme*) – bax: lyüpoid sikoza

Sürünən eriteması – bax: erizipeloid

Şüa eriteması (*e. radiale*) – şüaya yerli cavab olaraq eritema, ödem və tüklərin tökülməsi bir qədər sonra isə qabıqlanma və dərinin piqmentasiyası

Ultrabənövşəyi eritema – ultrabənövşəyi şüalanmaya məruz qalan dəri sahəsində əmələ gələn eritema

Yoluxucu eritema (*e. infectiosum*) – hərərətin yüksəlməsi, əsasən yanaqlarda və burunda kəpənəyi xatırladan ləkələr şəklində səpmə ilə xarakterizə olunan, hava-damcı yolu

ilə ötürülən naməlum etiologiyalı kəskin yoluxucu xəstəlik

Yüksək davamlı eritema (*e. elevata diutinum*) – iri oynaqların açıcı səthlərində yerləşən elastik konsistensiyalı, dairəvi, çoxsaylı qruplarla yerləşən naməlum mənşəli dermatoz

Eritematoz (*erythematosis*) – kollagenozlar qrupuna aid olan dəri xəstəlikləri

Eritematoz anetodermiya (*anetodermia erythematosa*) – elastik toxumanın tamamilə olmadığı dəri atrofiyası növü; solğun qırmızı, yuvarlaq, az şişkin ləkələrin əmələ gəlməsi ilə başlayır

Eritemoterapiya – xəstənin bədəninin ayrı-ayrı hissələrinin ultrabənövşəyi şüalarla, eritema əmələ gətirən dozada şüalanması ilə icra olunan işıq müalicəsi

Eritr- (*eritro*; yun. *erythros* qırmızı) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “qırmızı”, “qızartı” və “eritrositlərə aid olan” mənasını verir

Eritremiya (*erythraemia*; *eritr-* + yun. *haima* qan) – hipertoniya, splenomeqaliya, tromboz və eritrositlərin miqdarının qanda artması ilə gedən leykoz

Eritroblast (*erythroblastus*) – eritroid cərgəsindən olan az diferensiasiya etmiş hüceyrələrin ümumi adı

Eritroblastoemiya – qanda eritroblastların sayının artması

Eritroblastopeniya – qanda eritroblastların sayının azalması

Eritroblastoz (*erythroblastosis*) – yenidoğulmuşların hemolitik xəstəliyi

Eritrodermiya (*erythrodermia*) – dəri örtüyünü tam əhatə edən, qızartı və kəpəklənmə ilə gedən iltihabi dəri xəstəlikləri

Eritrodiapedez (*erythrodiapedesis*) – eritrositlərin kapilyar divarından keçərək qan dövrənindən çıxması

Eritrodieroz (*erythrodiareresis*) – eritrositlərin dağılmasından ibarət fizioloji proses

Eritrofaqositoz (*erythrophagocytosis*) – makrofaq sisteminin hüceyrələri tərəfindən eritrositlərin udulması və dağılması prosesi

Eritrofobiya (*erythrophobia*) – qırmızı rəngdən qorxma

Eritrogen toksin (sin. Dik toksini) – bəzi növ hemolitik streptokokklərin, o cümlədən skarlatina törədicisinin ifraz etdiyi və səpginin yaranmasına səbəb olan toksin

Eritrokeratodermiya (*erythrokeratodermia*) – eritrodermiyanın keratoz sahələri ilə birgə təzahür etməsi

Eritrokinetika (*eritro-* + yun. *kinetikos* hərəkətlə əlaqəli) – hematologiyanın eritrositlərin əmələ gəlməsi və dağılması prosesinin qanunauyğunluqlarını öyrənən bölməsi

Eritrolizis – eritrositlərin əriməsi

Eritromelalgiya (*erythromelalgia*) – arteriolaların tutmaşəkili genişlənməsi ilə gedən və yandırıcı ağrı, hiperalgeziya, ətrafların distal nahiyələrinin ödemi ilə təzahür edən angionevroz

Eritromeliya (*erythromelia*; *eritro-* + yun. *melos* bədənin hissəsi, ətraf) – *bax*: xroniki atrofik akrodermatit

Eritromisin (*erythromycinum*) – makrolidlər qrupundan olan genişspektrli antibiotik; kokklar, qrammüsbət bakteriyalar və rikketsiyalara qarşı aktivdir

Eritropedez (*erythropedesis*) – *bax*: eritrodiapedez

Eritropeniya (*erythropenia*) – qanda eritrositlərin sayının azalması

Eritropoetik

Eritropoetik hematoporfiriya – *bax:* anadangəlmə porfiriya

Eritropoetik uroporfiriya (*uroporphyruria erythropoetica*) – eritrositlərdə uroporfirin artıq miqdarda toplanması ilə xarakterizə olunan eritropoetik porfiriya

Eritropoez (*erythropoesis*) – orqanizmdə eritrositlərin əmələ gəlməsi prosesi

Eritropsiya (*erythrospia*) – görmənin ətrafdakı bütün əşyaların qırmızı rəngdə qəbul edilməsi şəklində pozulması

Eritroreksis (*erythrorrhexis*) – eritrositlərin ayrı-ayrı fraqmentlərə parçalanaraq dağılması prosesi

Eritrosit (*erythrocytus*) – qırmızı qan hüceyrəsi

Eritrosistemiya – qanda eritrositlərin sayının artması

Eritrositar şizoqoniya – eritrositlərə daxil olduqdan sonra malyariya plazmodilərinin 8-24 merozoitlərə bölünməsi

Eritrositlərin çökmə sürəti (EÇS) – qanın qeyri-spesifik laborator göstəricisi olub, zərəbdəki zülal fraksiyalarının nisbətini əks etdirir. EÇS-in dəyişməsi iltihabın olmasını, yaxud hər hansı bir patoloji prosesin dolayısı yolla əlamətini göstərir

Eritrositometriya – eritrositin ölçülərinin təyin edilməsi üsullarının ümumi adı

Eritrositopeniya (*erythrocytopenia*) – qan həcminin vahidində eritrositlərin miqdarının azalması

Eritrositopoez (*erythrocytopoesis*) – *bax:* eritropoez

Erizifak (yun. *erysis* çıxartma + *phakos* mərci, linza) – kataraktanın int-rakapsulyar ekstraksiyası üçün alət

Erizipeloid (*erysipeloidum*; yun. *erysi-pelas* qızılyel + *eidos* вид) – *Erysipelothrix rhusiopathiae*-nin səbəb olduğu, əsasən dəri və oynaqları zədələyən, intensiv genişlənen eritemanın əmələ gəlməsi, şişkinlik və ağrı ilə xarakterizə olunan yoluxucu xəstəlikdir (çiy ətlə əlaqədə olan peşə sahibləri - əsasən balıqçılar və qəssablar xəstələnir)

Erkən xloroz (*chlorosis praematura*) – cinsi yetişkənlik dövründə qızlarda meydana çıxan, oliqomenoreya, dadın təhrif olunması, yaşımtil çalarlı solğun dəri ilə xarakterizə olunan dəmirdefisitli anemiya

Erkən infiltrat – infiltrativ-pnevmonik vərəm zamanı ağciyərin yuxarı payında inkişaf edən kiçikölçülü infiltrat

Erkən postradiasion effekt – ionlaşdırıcı şüaların təsirindən dərhal sonra və ya yaxın günlərdə meydana çıxan postradiasion effekt

Erqaziofobiya (*ergasiophobia*; yun. *ergasia* iş, fəaliyyət) – 1) işləmək və ya funksiya göstərməkdən qorxma; 2) cərrahın əməliyyatdan qorxması

Erqo- (yun. *ergon* iş, fəaliyyət, hərəkət) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “işə, hərəkətə, fəaliyyətə aid olan” mənasını verir

Erqodinamoqraf – əzələ işini və əzələ yığılmasının qüvvəsini qeydə almaq üçün cihaz

Erqofobiya – işdən, hər hansı fəalliyəti icra etməkdən qorxma

Erqokalsiferol (*ergocalciferolum*) – D₂ vitamini; erqosteronun ultrabənövşəyi şüalandırılması yolu ilə əldə olunan, raxitə qarşı vitamin preparatı

Erqoqraf – fəaliyyətdə olan orqanların

əzələlərinin işini qrafik qeydə alan cihaz

Erqoqramm – erqoqraf vasitəsi ilə alınan insanın əzələ fəaliyyətini əks etdirən əyri

Erqometr – müəyyən yüklə mexaniki hərəkət edən insanın mexaniki işini ölçən cihaz

Erqometrini (*ergometrini maleas*) – uşaqlıq əzələsini stimulə edən maddə

Erqometriya – xüsusi mexaniki qurğular (erqometrlər) vasitəsi ilə insanın fiziki işinin ölçülməsi üsulu

Erqoterapiya (*ergotherapie*) – şəxsin zəruri həyat vərdişlərinin gündəlik həyatda inkişafı, bərpası və saxlanması ilə bağlı məsələləri öyrənən tibb sahəsi

Qeyri-fəal erqoterapiya – əzələlərin faradik cərəyanla törədilən məşqi

Erqotizm (*ergotismus*; frans. *ergot* çovdar mahmızı) – tərkibində *Claviceps purpurea* göbələkləri olan taxıldan hazırlanan qida məhsullarının qəbulu zamanı yaranan qida zəhərlənməsi

Erlix tetradası (P. Ehrlich, 1854-1915, alm. həkimi, mikrobioloq və bökimyacı) – bəlgəmdə eyni zamanda dörd patoloji elementin aşkar edilməsi: kirəclənmiş elastik liflərin, vərəm mikobakteriyalarının, xolesterin kristallarının və amorf kirəcin (köhnə vərəm ocağı möhtəviyyətinin bronx mənfəzinə açılmasının əlaməti)

Ermetr (köh., *eritema* + yun. *metreo* ölçmək) – dəridə eritema yarada bilən günəş şüalanmasının intensivliyini qiymətləndirən cihaz

Erni fenomeni (H. Erni, 1859-1937, isveçli həkimi) – döş qəfəsini döyəclədikdə öskürək, bəlgəm ifra-

zı və auskultativ simptomların meydana gəlməsi; bu, ağciyərdə həmin nahiyədə, tərkibində maye və hava olan böyük boşluğun olmasının əlamətidir

Erotizm (*erotismus*; yun. *eros, erotos* sevgi, istək,ehtiras) – cinsi meylin müxtəlif təzahürlərinin ümumi adı

Erotofobiya (*erotophobia*) – seksual sevgi və ya seksual suallardan qorxma

Erotomaniya (*erotomania*) – cinsi əlaqə olmadan öz məhəbbəti haqqında yalandan sayıqlama; erotizm sindromu kimi məna daşıyır

Eroziv maddə – dağıdıcı, yeyici maddə

Eroziya (*erosio*) – epidermis və ya selikli qişanın səthi qüsuru

Hemorragik eroziya (e. haemorrhagica) – selikli qişaya məhdud qanaxmanın səbəb olduğu eroziya

Həqiqi eroziya (*erosio vera*) – bax: iltihabi eroziya

İltihabi eroziya (*e. inflammatoria*) – dərinin və ya selikli qişanın iltihabı nəticəsində yaranan eroziya

Eskuzan (*aescusan*) – angioprotektor təsirli maddə

Esmarx bıçağı (F. A. Esmarch, 1823-1908, alm. cərrahi) – cərrahi əməliyyatlarda istifadə edilən kəsici alət

Esmarx binti (F. A. Esmarch) – rezin bint

Esmarx əməliyyatı (F. A. Esmarch) – bazu oynaqının yüksək amputasiyası və ekzartikulyasiyası

Esmarx şınası (F. A. Esmarch) – ətrafları immobilizasiya etmək üçün nəqliyyat şınası

Esmarx turnası (F. A. Esmarch) – qanaxmanı dayandırmaq üçün uzunluğu 1,5 metr olan qalın rezin boru şəklində olan turna (sıxac)

Esmarx turniketi

Esmarx turniketi – *bax*: Esmarx turnası

Esmarx-Langenbek jqutu (F. A. Esmarx, 1823-1908, alm. cərrahı; B. K. Langenbeck, 1810-1887, alm. cərrahı) – qanaxmanı dayandırmaq üçün rezin lent şəklində turna

Essensial akrosianoz – *bax*: idiopatik akrosianoz

Essensial arterial hipertenziya – *bax*: hipertoniya xəstəliyi

Essensial dəmirdefisitli anemiya – *bax*: gecikmiş xloroz

Essensiale (*essentiale*) – doymamış yağ turşuları və fosfolipid-diqliserin efirli xolin fosfor turşuları kompleksi (əsasən qaraciyər xəstəlikləri zamanı istifadə olunur)

Esser-Moraks üsulu (J. F. S. Esser, 1878-1946, hol. cərrah; V. Morax, 1866-1935, frans. oftalmoloq) – ayaqcıq üzərində dəri loskutundan istifadə etməklə icra olunan blefaroplastika üsulu

Esterogendefisitli vulvovaginit – esterogen hormonunun çatışmazlığı nəticəsində meydana çıxan atrofik vulvovaginit

Estezio- (yun. *aisthesis* hiss, duyğu) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “hissiyata, duyğuya aid olan” mənasını verir

Estezioepitelioma (*aesthesioepithelioma*) – *bax*: estezioneyroblastoma

Esteziologiya (*estezio-* + yun. *logos* elm) – hissiyyat orqanlarının quruluş və funksiyalarını öyrənən elm

Esteziometr – həssaslıq hədlərini (ağrı, temperatur və s.) təyin edən cihazların ümumi adı

Estezioneyroblastoma (*aesthesioneuroblastoma*) – qoxu neyroepitelindən inkişaf etmiş bədxassəli şiş; burun boşluğu divarlarında, udlağın

burun hissəsi və xəlbir labirintdə yerləşir

Estezioneyrositoma (*aesthesioneurocytoma*) – *bax*: estezioneyroblastoma

Esteziya – taktil (ümumi) hissiyyat

Estiomaniya (köh.; *esthiomania*) – *bax*: sitomaniya

Estradiol – qadın cinsiyyət hormonudur, yumurtalıq follikullarında sintez olunur; qadınlarda cinsi sistemin qadın tipi üzrə inkişaf etməsini, ikincili qadın cinsi əlamətlərinin inkişafını, aybaşı funksiyasının baş tutması və tənzimlənməsini, yumurta hüceyrəsinin inkişafını, hamiləlik dövründə uşaqlığın böyüməsi və inkişaf etməsini, qadının emosional sahəsinə aid olan xüsusiyyətlərin formalaşmasını təmin edir.

Estrogen (*oestrogena*) – qadın cinsiyyət hormonudur, qan və limfanın tərkibində sərbəst halda, ya da zülallarla birləşmiş halda olur; qadın orqanizmində uşaqlıqda, uşaqlıq yollarında menstruasiya fazalarına mənsub olan morfoloji və fizioloji proseslərə təsir göstərir

Estrogendefisitli vulvovaginit – vulva və uşaqlıq yolunun menopauza, ovariektomiya, laktasiya dövründə estrogenlərin azalmasına veridyi reaksiya

Eşara (yun. *eschara* ocaq, qasnaq) – dərinin qanqrenası, yağlı dərman maddələrinin səthi arteriyalarda yaratdığı tromboz nəticəsində yaranır

Eşer-Hirt sindromu (Escher Franz, Hirt H., isveçrəli otorinolarinqoloqlar) – zindan-üzəngi oynağının ankilozu nəticəsində ikitərəfli ağırreşitmə, sırğalığın hiperplaziyası

Eşerixioz (*escherichiosis*; *Escherichia coli* bağırsağ çöpü) – qastroenterit

və gastroenterokolit sindromları ilə gedən, bağırsağ çöpləri ilə törənən kəskin bağırsağ infeksiyası

Eşitmə (*auditus*) – eşitmə orqanı və eşitmə analizatoru tərəfindən həyata keçirilən, səs dalğalarının qəbul edilməsi prosesi

Binaural eşitmə (*a. binauralis*) – hər iki qulaq tərəfindən səsin qəbul edilməsi; eşitmə mənbəyinin istiqamətini müəyyən etməyə imkan verir

Monoaural eşitmə (*a. monoauralis*) – səsin bir qulaq tərəfindən qəbul edilməsi; digər qulağın karlılığı və ya süni surətdə funksiyasının dayandırılması şəraitində

Eşitmə adaptasiyası – eşitmə analizatorunun intensiv səsin təsirinə adaptasiyası (səsin təsiri zamanı və ya ondan sonra eşitmə həssaslığının aşağı enməsi ilə təzahür edir)

Eşitmə borusu (*tuba auditiva*) – təbil boşluğunu udlağın burun boşluğu ilə birləşdirən boru (sümük-qıgırdaq kanalı)

Eşitmə borusunun kəskin katari – eşitmə borusu selikli qişasının iltihabı

Eşitmə cihazı – zəif eşitməni kompensasiya etmək məqsədilə fərdi istifadə üçün nəzərdə tutulmuş səs gücləndiricisi

Eşitmə dizesteziyası – psixi xəstələrdə eşitmə qabiliyyətinin pozulması

Eşitmə fonoreseptorları – *bax*: Korti hüceyrələri

Eşitmə ilgəyi (*lemniscus acusticus*) – eşitmə yolunun ikinci neyronlarının cəmi

Eşitmə itiliyi (*acuitas auditus*) – eşitmə analizatorunun həssaslığı; səsin qəbul edilmə səviyyəsinə görə müəyyən edilir

Eşitmə ləkələri – *bax*: statik ləkələr

Eşitmə lifləri – *bax*: Retsiusun dayaq sapları

Eşitmə orqanının dizgeneziyası – qulağın elementlərinin kəskin anadangəlmə deformasiyası ilə xarakterizə edilən inkişaf anomaliyası

Eşitmə telləri (*fibrae acusticae*) – *bax*: Retsiusun dayaq sapları

Etakridin laktat (*aethacridini lactas*) – boyayıcı antiseptik maddə

Etambutol (*ethambutolum*) – etilenaamid törəməsi olan, vərəm əleyhinə dərman

Etamid (*aethamidum*) – purin mübadiləsini tənzimləyən dərman

Etamzilət (*etamsylatum*) – angioprotektor təsirli maddə

Etapirazin (*aethapirazinum*) – fenotiazin törəməsi olan neyroleptik dərman vasitəsi

Eteromaniya (yun. *aither* efir + *maniya*) – *bax*: efiromaniya

Etil spirti (*spiritus aethylicus*) – rəngsiz, kəskin iyə malik maye, tibbi praktikada xaricə antiseptik və qıcıldırıcı vasitə kimi sürtmə və kompreslər şəklində istifadə olunur

Etilizm – *bax*: xroniki alkoqolizm

Etilmorfin hidroxlorid (*aethylmorphini hydrochloridum*) – narkotik təsirli analgetik

Etimizol (*aethimizolum*) – tənəffüs mərkəzini stimula edən analeptik vasitə

Etio- (yun. *aitia* səbəb) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “xəstəliyin səbəbinə aid olan” mənasını verir

Etiologiya (*etio-* + yun. *logos* elm) – tibbin xəstəliklərin səbəbini öyrənən bölməsi

Etionamid (*ethionamidum*) – tioamid

Etiopatogenez

turşusunun törəməsi olan vərəm əleyhinə preparat

Etiopatogenez (*aetiopathogenesis*) – xəstəliyin yaranma səbəbi və inkişaf mexanizmi haqqında biliklərin məcmusu

Etiotrast (*aethyotrastum*) – diaqnostika məqsədilə istifadə olunan rentgenokonstrast maddə

Etiotrop (*etio-* + yun. *tropos* dönmə, istiqamət) – xəstəliyin səbəbinə qarşı yönəlmiş, xəstəliyə səbəb olan amilin təsirini aradan qaldıran və ya zəiflədən (müalicə üsulu bərdə)

Etmoidit (*ethmoiditis*) – xəlbir sümüyünün selikli qişasının iltihabı

Etmozin (*aetmozinum*) – aritmiya əleyhinə təsir göstərən maddə

Etosuksimid (*ethosuximidum*) – kiçik epilepsiya tutmaları və mioklonik tutmalarda tətbiq olunan preparat

Eu – (*ev-*, *ey-*; yun. *eu* yaxşı, tamamilə, doğru, düzgün) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “yaxşı”, “həqiqi”, “düzgün” mənasını verir

Eufillin (*euphyllinum*) – purin törəməsi olan spazmolitik maddə

Euxlorhidriya (*euchlorhydria*) – mədə şirəsində xlorid turşusunun normal miqdarı

Evaginasiya (*evaginatio*; frans. *evagination* qabartma, gərmə) – bağırsağın çevrilərək anal dəlikdən və ya bağırsaq fistulundan xaricə çıxması

Evakuator (lat. *evacuo*, *evacuatum* boşaltmaq) – sidik kisəsindən parçalanmış konkretləri xaric etmək üçün alət; litotriptor dəstinə daxildir

Evans sınağı (H. M.-L. Evans, 1882-1971, amer. həkim) – lüteinləşdirici hormonun aşkar edilməsi üsulu; üsul hormonun siçovullarda yetişmiş follikulları sarı cismlərə çevirmə qabiliyyətinə əsaslanır

Evans sindromu (R. S. Evans, amer. həkim) – autoimmun hemolitik anemiya və autoimmun trombotopoeniyanın birgə təzahür etməsi

Evart simptomu (W. Ewart, 1848-1929, ing. həkimi) – *bax*: Yuert simptomu

Eventrasiya (*eventratio*; lat. *venter*, *ventris* qarın, daxili orqanlar) – daxili orqanların qarın boşluğu divarının açılan dəliyindən bayıra çıxması

Çapıq eventrasiyası (*e. cicatricalis*) – parietal peritondan olan yırtıq kisəsindən məhrum çapıq yırtığı

Dərialtı eventrasiya (*e. subcutanea*) – periton, aponevroz və əzələlərə qoyulmuş cərrahi tikişlərin aralanması zamanı dərialtı birləşdirici toxumaya eventrasiya

İntraplevral eventrasiya (*e. intrapleuralis*) – diafraqma və plevranın müştərək zədələnmələri zamanı plevral boşluğa eventrasiya

Eversbuş əməliyyatı (O. Eversbusch, 1853-1912, alm. oftalmoloqu) – göz qapağı qüsurları zamanı icra olunan plastik əməliyyat

Evirasiya (lat. *eviratus* arvadaoxşar, arvadşifət) – qadın karakterinin, o cümlədən seksual hissələrin tədricən dəyişərək kişi xasiyyətinə çevilməsi (maskulinizasiya sindromu)

Evokatorlar (lat. *evocatum*, *evoco* oyatmaq, səbəb olmaq) – hüceyrələrin diferensiasiyası proseslərində iştirak edən toxuma hormonları

Evrifagiya (*eurysphagia*; yun. *eurys* geniş + *phagein* yemək, aşırmaq) – bitki və heyvan mənşəli müxtəlif qidaları yemək qabiliyyəti; insanlar və bəzi növ heyvanlar üçün xarakterikdir

Evtanaziya (*euthanasia*) – sağalmaz

xəstəlikdən əziyyət çəkən insanı və ya heyvanı həyatdan məhrum etmə təcrübəsi

Eyakulyasiya (*ejaculatio*) – cinsi əlaqə zamanı və ya cinsi əlaqəni əvəz edən cinsi aktivlik zamanı (məs., masturbasiya) toxum şirəsinin (spermanın) sidik kanalından kənar edilməsi, atılmasıdır

Eybəcərlik (*monstruositae; teratismus*) – xarici görünüşün həddən artıq eybəcər olması və həyatı vacib orqanların fəaliyyətində ciddi qüsurların olması ilə gedən inkişaf qüsuru

Eydetizm (yun. *eidōs* görünüş, surət) – hər hansı bir cismin hiss üzvünə bilavasitə təsiri kəsildikdən sonra onun əyani surətinin parlaq və aydın halda bərpa edilməsi

Eydi sindromu (W. J. Adie, 1886-1935, ing. nevropatoloqu) – bəbək reaksiyasının birtərəfli zəifləməsi, anizokoriya, gün ərzində bəbəyin ölçüsünün dəyişməsi, aşağı ətraflarda vətər refleksinin enməsi ilə səciyyələnən simptomokompleks; daha çox qadınlarda müşahidə olunur

Eydi-Xolms sindromu (W. J. Adie, 1886-1935, ing. nevropatoloqu; G. M. Holmes, 1876-1965, ing. nevropatoloqu) – *bax*: Eydi sindromu

Eyforikomaniya – *bax*: narkomaniya

Eyforiya (*euphoria*) – insanın səbəbsiz şən olması, məmnuniyyət duyduğu və özünü yaxşı hiss etdiyi bir ruhi vəziyyət

Eyforiya ipoxondrik (*euphoria hypochondriaca*) – ipoxondrik əlamətlərin eyforiya ilə bərgə rast gəlinməsi

Eyxofobiya (*euchophobia*; yun. *eu-chos* arzu, dilək) – arzunu dilə gə-

tirməkdən və dinləməkdən patoloji qorxu

Eyakapniya – qanda karbon-dioksidin normal gərginliyi

Eykenin hipofarinqoskopiya üsulu (C. Eicken, 1873-1960, alm. otorinolarinqoloqu) – qırtlaq qapağını zondun köməyi ilə önə çəkməklə icra olunan larinqoskopiya

Eylenburq sindromu (A. Eulenburg, 1840-1917, alm. nevropatoloqu) – soyuğun təsirdən udmaq, üz, ətrafların distal hissələrinin əzələlərində qıcolma yığılmaları

Eynək (*perspicillum*) – insanın gözlərinin qarşısında saxladığı, müxtəlif üsullarla bərkidilən bir cüt şüşə və ya digər şəffaf materialdan hazırlanan lövhəciklər; görməni korreksiya etmək, gözü mexaniki, kimyəvi və şüalandırıcı təsirlərdən qorumaq üçün istifadə olunur

Günəşdən müdafiə eynəyi – günəşin, qarın və suyun parıltısının gözə olan mənfi təsirini azaltmaq üçün nəzərdə tutulan eynək

Hermetik eynək – dəri ilə sıx təmasda olan rezin çərçivə ilə təmin edilmiş eynək (gözü tozdan və mexaniki təsirdən qoruyan eynək)

İşıqdan müdafiə eynəyi – gözə düşən işıq şüasının bir hissəsinin udulması və ya əks etdirilməsilə azaldılması üçün nəzərdə tutulan eynək

İzeykonik eynək – anizokoriya, ametropiyanı korreksiya edən eynək

Korreksiyaedici eynək – gözün akkomadasiyasını və refraksiyasını korreksiyaedici eynək

Müdafiə eynəyi – gözü mexaniki, kimyəvi və şüalandırıcı təsirlərdən qorumaq üçün eynək

Eynək simptomu

Prizmatik eynək – uzanmış vəziyyətdə oxumaq üçün nəzərdə tutulan eynək

Sferoprizmatik eynək – linzalarının üzərinə sferoprizmatik elementlər yapışdırılmış eynək, çəpəgzözlük və heterofiya zamanı binokulyar görməni korreksiya etmək üçün nəzərdə tutulmuşdur

Teleskopik eynək – çərçivəsinə optik teleskopik sistem yerləşdirilmiş, görmə itiliyi kəskin aşağı olan insanlar üçün nəzərdə tutulan eynək

Eynək simptomu – kəllə sümüyü əsasının sınıqları zamanı gözətrafi toxumaya qansızma

Eynis üsulu (V.L. Eynis, 1890-1979, sov. ftiziatri) – dərindən nəfəsalmanın və nəfəsvermənin zirvəsində körpücük sümüklərində müqayisəli perkussiyadan ibarət olan ağciyər zirvəsində patoloji dəyişikliklərin aşkar edilməsi üsulu

Eynqus (alm. *einguss* tökmə) – süni qızıl diş tacının hazırlanması zamanı istifadə olunan qızıl disklərin əldə edilməsi üçün metal qəlib şəklində olan qurğu

Eypnoe (yun. *ey yaxşı, pnoe* tənəffüs) – sakitlik vəziyyətində orqanizmin ehtiyacını ödəyən ventilyasiya kəmiyyəti; normal tənəffüs

Eyritmiya (*eurhythmia*) – kardiologiyada: normal nəbz ritmi və ya ürək yığılmaları

Eysoptrofobiya (*eisoptrophobia*) – güzgüdəki öz əksindən qorxma

Eytner əməliyyatı (Eitner) – cərrahi əməliyyat: qulaq seyvanının korreksiyası

Eytrofiya (*ey-* + yun. *trophe* qidalanma) – orqanizmin, orqanların funksiya və strukturunda pozulmalar olmadıqda assimilyasiya və dis-

similyasiya proseslərinin optimal əlaqəsi ilə xarakterizə olunan vəziyyəti

Eyzelsberq əməliyyatı (A. F. Eiselsberg, 1860-1939, alm. cərrahi) – cərrahi əməliyyat: qastroenterostomiya zamanı mədə çıxacağıının tikilərək bağlanması

Eyzenlor sindromu (K. Eisenlohr, 1847-1896, alm. həkimi) – qarın yatağının ağırlaşması kimi meydana çıxan dizartriya, dilin, dodaqların və yumşaq damağın iflici, aşağı ətrafların zəifləməsi

Eyzenmenger kompleksi (V. Eisenmenger, 1864-1932, alm. həkimi) – *bax*: Eyzenmenger sindromu

Eyzenmenger sindromu (V. Eisenmenger) – anadangəlmə ürək qüsurlarında sistem arterial təzyiqin qüsür dəliyi vasitəsilə ağciyər arteriyasına ötürülməsi nəticəsində meydana çıxan ağciyər arteriyasının hipertenziyası

Ezofageal həlqə sindromu – diafraqmanın qida borusu dəliyinin yırtığı zamanı mədə-qida borusu reflüksünün səbəb olduğu döş sümüyü arxasında ağrı, gəyirmə, qanlı qusma və gizli qida borusu qanaxmaları

Ezofagit (*oesophagitis*) – qida borusu selikli qişasının iltihabı

Eroziv ezofagit (*o. erosiva*) – selikli qişanın eroziyalar şəklində səthi zədələnməsi ilə gedən ezofagit

Fleqmonoz ezofagit (*o. phlegmonosa*) – əksər hallarda irinli mediasinitlə ağırlaşan, selikli qişanın irinli iltihabı ilə gedən ezofagit

Hemorragik ezofagit (*o. haemorrhagica*) – qida borusu selikli qişasına qansızma, eroziya və yaraların əmələ gəlməsi ilə gedən ezofagit

Xorali ezofagit (*o. ulcerosa*) – qida borusunun selikli qişasında müxtəlif dərnlilikli xoraların əmələ gəlməsi ilə gedən ezofagit

Kataral ezofagit (*o. catarrhalis*) – qida borusu selikli qişasının ödemi və hiperemiyası ilə gedən ezofagit

Korroziv ezofagit (*o. corrosiva*) – kimyəvi yanlıqlar zamanı döş sümüyü arxasında kəskin ağrı, qanlı qusma və hərərətlin yüksəlməsi ilə gedən, qida borusunda strikturaların əmələ gəlməsinə səbəb olan ezofagit

Peptik ezofagit – mədə, onikibarmaq bağırsağın və ya nazik bağırsağın tərkibinin qida borusuna atılması səbəbilə əmələ gələn ezofagit

Ezofagizm (*oesophagismus*) – *bax*: ezofaqospazm

Ezofaq- (ezofaqo-; anat. *esophagus*, *oesophagus* qida borusu; yun. *oisophagos* qida borusu) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “qida borusuna aid olan” mənasını verir

Ezofaqektaziya (*oesophagectasia*) – qida borusunun patoloji genişlənməsi

Ezofaqektomiya (*oesophagectomia*) – cərrahi əməliyyat: qida borusunun xaric edilməsi

Ezofaqoaortoqrafiya – aorta qövsünün qida borusuna ən yaxın yerləşmə səviyyəsində qida borusunun daxili təzyiqinin dəyişməsinin qrafik qeydə alınmasına əsasən aorta pulsasiyasının müayinə üsulu

Ezofaqoaortoqramma – aorta qövsünün qida borusuna ən yaxın yerləşmə səviyyəsində qida borusunun daxili təzyiqinin dəyişməsinə əks etdirən əyri

Ezofaqatrioqrafiya (*ezofaqo-* + anat. *atrium* ürək qulaqcığı + yun.

grapho yazmaq, təsvir etmək) – ezofaqokardioqrafiyanın bir növü: ezofaqokardioqrafın balonunu qulaqcıqlar səviyyəsində yerləşdirməklə qulaqcıqların mexaniki fəaliyyətinin ayrıca öyrənilməsi

Ezofaqatriogramma (*ezofaqo-* + anat. *atrium* ürək qulaqcığı + yun. *gramma* qeydetmə) – qulaqcıqlar səviyyəsində qida borusunun daxili təzyiqinin dəyişməsinə əks etdirən əyri

Ezofaqodiniya (*oesophagodynia*; *ezofaq-* + yun. *odyne* ağrı) – qida borusu nahiyəsində ağrı

Ezofaqoelektrokardioqrafiya – aktiv elektrodun qida borusuna yeridilməsi ilə aparılan elektrokardioqrafiya üsulu; ürək aritmiyalarının diaqnostikasında tətbiq olunur

Ezofaqoelektrokardioqramma – aktiv elektrodun qida borusuna yeridilməsi ilə aparılan birpolyuslu elektrokardioqramma

Ezofaqofibroskop – qida borusunun mənfəzini və daxili səthini müayinə etmək üçün lifli endoskop

Ezofaqofibroskopiya – ezofaqofibroskopun köməyi ilə qida borusunun müayinə üsulu

Ezofaqofundostomiya (*oesophagofundostomia*; *ezofaqo-* + lat. *fundus* dib + *stoma* dəlik) – *bax*: qastroezofaqostomiya

Ezofaqogen baş beyin absesi – xroniki irinli ezofagit zamanı infeksiyanın baş beyinə keçməsi nəticəsində inkişaf edən baş beyin metastatik absesi

Ezofaqokardioqraf – qida borusuna yeridilmiş zondun ucunda olan kiçik rezin balonun qəbul etdiyi qida borusu təzyiqinin dəyişiklikləri

Ezofaqokardioqrafiya

üzrə ürək fəaliyyətini qrafik qeydə alan cihaz

Ezofaqokardioqrafiya – qida borusu təzyiqinin dəyişikliklərinin ezofaqokardioqraf vasitəsi ilə qeydə alınmasına əsaslanan ürək fəaliyyətinin müayinəsi üsulu

Ezofaqokimoqrafiya – qida borusu yığılmalarının rentgenokimoqrafiya və ya elektrokimoqrafiya üsulları ilə qeydə alınması

Ezofaqoqastroduodenofibroskop – qida borusu, mədə və onikibarmaq bağırsağın selikli qişasının müayinəsi üçün tibbi endoskop

Ezofaqoqastrostomiya (*oesophago-gastrostomia*) – *bax*: qastroezofaqostomiya

Ezofaqologiya (*ezofaqo-* + yun. *logos* elm) – gastroenterologiyanın qida borusu xəstəliklərini, onların diaqnostika, müalicə və profilaktikası üsullarını öyrənən bölməsi

Ezofaqomalyasiya (*oesophagomalacia*; *ezofaqo-* + yun. *malakia* yumşaq) – turş mədə möhtəviyyətinin qida borusuna atılması nəticəsində qida borusu divarının yumşalması

Ezofaqomanoqrafiya – *bax*: ezofaqotonoqrafiya

Ezofaqoplastika (*oesophagoplastica*) – qida borusunun tam və ya qismən çıxarılmasından sonra onun əvəz edilməsi üzrə plastik əməliyyatların ümumi adı

Ezofaqorafiya (*oesophagorrhaphia*) – qida borusu divarının tikilməsi

Ezofaqoskop – qida borusunun mənfəzini müayinə etmək üçün tibbi endoskop

Ezofaqoskopiya – ezofaqoskopla qida borusunun müayinəsi

Ezofaqospazm (*oesophagospasmus*)

– qida borusunun spastik diskineziası

Ezofaqostomiya (*oesophagostomia*)

– cərrahi əməliyyat: qida borusuna xarici fistulun qoyulması

İkili ezofaqostomiya (o. duplex) – *bax*: Bairov əməliyyatı

Ezofaqotomiya (*oesophagotomia*) – qida borusu mənfəzinin açılması cərrahi əməliyyatı

Daxili ezofaqotomiya (o. *interna*)

– döş qəfəsi və ya qarın divarından icra olunan ezofaqotomiya

Daxili plevradanxaric ezofaqotomiya (o. *interna extrapleuralis*) – arxa divararalığından icra olunan ezofaqotomiya

Xarici ezofaqotomiya (o. *externa*) – boyunda qida borusunun başlanğıc şöbəsini kəsinib açmaq yolu ilə icra olunan ezofaqotomiya əməliyyatı

Ezofaqotonoqrafiya – elektromanometrin köməyi ilə qida borusunda təzyiq dəyişmələrinin qrafik qeydiyyatı

Ezofaqoventrikuloqramma (*ezofaqo-* + anat. *ventriculus* (*cordis*) ürəyin mədəciyi + yun. *gramma* yazı, qeyd) – ürək mədəcicləri səviyyəsində qida borusu daxili təzyiqin dəyişikliklərini əsk etdirən əyri

Ezofaqoyeyunoanastomoz (*oesophagoyeyunoanastomosis*; *ezofaqo-* + anat. *jejunum* nazik bağırsağ + *anastomoz*) – qida borusunu nazik bağırsaqla birləşdirən anastomoz

Ezoforiya (*esophoria*) – bir gözün içəriyə doğru yerini dəyişməyə meyilli olan gizli çəpgözlük

Ə

Əczaçı astması – aptekdə işləyən şəxslərdə peşə allergenlərinin səbəb olduğu qeyri-infeksiyon allergik astma

Əczaçı (yun. *pharmakeutes* dərman hazırlayan) – farmasevtika fakültəsini bitirmiş ali və ya orta ixtisaslı şəxs; dərmanın istehsalından xəstəyə çatdırılmasına qədər hər mərhələdə yetkinlik sahibi olan insan

Əczaçılıq – dərman hazırlamaq, hazırlanan dərmanları yoxlamaq, saxlamaq və buraxmaq haqqındakı tətbiqi fənlərin məcmusu; dava-dərman hazırlama sənəti

Əfəndiyev üsulu (F.A. Əfəndiyev, 1909-1963, sov. cərrahı) – yanıqların müalicəsində toxuma səthinə novokain, furasilin və pioktanin qarışığının vurulması (16-18 saatdan sonra hermetik təbəqə əmələ gəlir)

Əhəngləşmə (*calcinosis, calcificatio*) – *bax*: kalsinoz

Əksepidemik rejim – yoluxucu xəstəliklər xəstəxanalarında, bakterioloji laboratoriyalarda və təcridxana-karantin müəssisələrində müəssisədaxili və ondan kənarında insanların yoluxmasının qarşısının alınması məqsədilə həyata keçirilən tədbir və məhdudiyyətlərin məcmusu

Xüsusi əksepidemik rejim – *bax*: ciddi əksepidemik rejim

Ciddi əksepidemik rejim – tibbi təxliyyənin mərhələlərində həyata keçirilən əksepidemik rejim, xüsusi təhlükəli infeksiyalarla yoluxmuş və bioloji vasitələrlə zədələnmiş xəstələrin tam təcrid olunması və ərazinin silahlı mühafizə ilə təmin edilməsi ilə aparılır

Əksepidemik plan – hər hansı bir za-

man intervalında keçirilməsi nəzərdə tutulan əksepidemik tədbirlər kompleksini əks etdirən sənəd

Əksepidemik tədbirlər – yoluxucu xəstəliklərin əhali arasında yayılmasının qarşısını almağa yönəldilmiş tədbirlər

Əkskimyəvi geyim – dəridən keçən kimyəvi maddələrin tətbiqi zamanı qorunma məqsədilə geyinilən xüsusi geyim

Əkskimyəvi müdafiə – düşmən tərəfindən kimyəvi silah tətbiq edildikdə, onun qoşunlara, əhaliyə və kənd təsərrüfatı heyvanlarına təsirinin qarşısını almaq və ya əhəmiyyətli dərəcədə zəiflətmək məqsədilə görülmən tədbirlər kompleksi

Əksolunmuş ağrı – mənbəyindən uzaqda təzahür edən ağrı

Əqli qabiliyyət – *bax*: intellekt

Əqli yaş – müayinə edilən şəxsin zehni inkişafına uyğun olan yaş

Əqlin səslənməsi simptomu – ağıla gələn hər bir fikrin yüksək səslə ətrafdakılara çatdırılması

Əl darağı-falanqa oynaqları (*articulatio metacarpophalangeae*) – əl darağı sümüklərinin başları ilə proksimal falanqaların əsaslarının birləşməsindən əmələ gələn oynaqlar

Əlahiddə tibbi dəstə – səyyar səhra müalicə-təxliyə müəssisəsi

Əl-akuşer üsulları – hamiləlik və doğuş zamanı diaqnostik və ya terapevtik məqsədlə tətbiq edilən, əllə icra olunan müxtəlif manipulyasiyalar

Əlaqəsiz təfəkkür – sözlərin, cümlələrin, fikirlərin məntiqi, qrammatik quruluşunun itməsi

Əlavə böyrək (*ren accessorius*) – adətən kiçiköclülü, əsas böyrəklərin

Əlavə ərzaq payı

birindən yuxarıda yerləşmiş üçüncü böyrəyin olmasından ibarət inkişaf anomaliyası

Əlavə ərzaq payı – şəxsi heyətin bəzi kateqoriyasına əsas ərzaq payına əlavə olaraq verilən ərzaq payı

Əlavə qaraciyər (*hepar accessorium*) – inkişaf anomaliyası: əsas orqanla əlaqəsi olan və ya ayrıca yerləşən əlavə qaraciyər payının olması

Əlavə mədəaltı vəzi axarı (*ductus pancreaticus accessorius*) – mədəaltı vəzinin daimi olmayan, başından inkişaf edən və onikibarmaq bağırsağın kiçik məməciyi üzərində açılan axarı

Əlavə sinir sindromu (*syndromum nervi accessorii*) – döş-körpü-cükl-məməyəbənzər əzələnin, həmçinin trapesiyabənzər əzələnin orta və aşağı hissələrinin iflici nəticəsində əli üfüqi səviyyədə yuxarı qaldırmanın mümkünsüzlüyü, başı əks tərəfə çevirmənin çətinləşməsi

«Əlcək şirəsi» – əməliyyat zamanı cərrahi əlcəklərdə yığılan, dərinin tərkibində piy vəzilərinin buraxdığı şirə; əlcəyin hermetikliyi pozulduqda bu əlcək şirəsinin mikroflorası əməliyyat yarasını çirkləndirə bilər

Əleyhqaz – zəhərləyici maddələrdən, qazlardan, tüstüdən və s.-dən qorunmaq üçün filtrlı maska

Əlil (lat. *invalidus* zəif, xəstə) – xəstəlik və ya qocalıq nəticəsində əmək qabiliyyətini itirmiş; şikəst

Əlillik qrupu (dərəcəsi) – müxtəlif hüquq və güzəştlər almağa əsas verən, həkim-əmək ekspert komissiyası tərəfindən müəyyən edilən, əmək qabiliyyətinin daimi və ya müvəqqəti itirilmə dərəcəsi

Əlin paroksizmal hematması – barmağın distal falanqalarının ovuc

səthində spontan və ya mexaniki təsirdən əmələ gələn naməlum etiologiyalı hematoma

Əllərin əyilmə reaksiyası – *bax*: Otan fenomeni

Əllərin işlənməsi – cərrahi əməliyyatda iştirak edəcək personalın əllərinin dezinfeksiya edilməsinə yönəlməmiş tədbirlərin ümumi adı

Əmək qabiliyyətinin hissəvi olmaması – səhhətinə ziyan vurmadan, digər işləri icra etmək qabiliyyəti saxlanılmaqla müvəqqəti və ya dayanıqlı müddətdə öz adi işini icra edə bilməməsi

Əmək qabiliyyətinin itirilməsi günü – hərbiyə: xəstəlik və zədə ilə əlaqədar itirilən döyüş hazırlığı günlərinin miqdarı

Əmək qabiliyyətinin müvəqqəti olmaması – bir neçə müddət ərzində əmək qabiliyyətinin tam və ya hissəvi itirilməsi

Əmək qabiliyyətinin olmaması – sosial sığorta qanunvericiliyində nəzərdə tutulan, həkim komissiyası tərəfindən müəyyən olunan, xəstəlik, bədbəxt hadisə və ya digər səbəbdən ümumi, yaxud peşə əmək qabiliyyətinin itirilməsi

Əmək qabiliyyətinin olmaması vəərəqəsi – müvəqqəti olaraq əmək qabiliyyətli olmadığını təsdiq edən tibbi sənəd

Əmək qabiliyyətinin tam olmaması – müəyyən sosial rejim və qulluğa ehtiyacı olmaqla istənilən işi icra etməyə müvəqqəti və ya dayanıqlı əmək qabiliyyətinin olmaması

Əməliyyat cərrahi (*operatic*; lat. «iş», «hərəkət») – diaqnostik və ya müalicəvi məqsədlə icra olunan, xəstənin orqan və ya toxumalarının

anatomik tamlığının pozulmasına səbəb olan tədbirlər kompleksi

Akuşer əməliyyatı (o. obstetrica) – hamiləlik, doğuş və ya doğuşdan sonrakı dövrdə qadın cinsi orqanlarında və ya döl yumurtasında aparılan əməliyyatlar

Birmərhələli əməliyyat – zaman fasiləsi olmadan bir mərhələdə icra olunan əməliyyat

“Böyük” əməliyyat – icrası xəstənin stasionar müalicə şəraitində olmasını tələb edən əməliyyat

Diaqnostik əməliyyat (o. diagnostica) – diaqnoz qoymaq məqsədilə icra olunan əməliyyat (məs., biopsiya, plevra və ya oynaq boşluğunun punksiyası, vazozqrafiya və s.)

Diaskleral əməliyyat (o. diaskleralis) – skleradan müdaxilə etməklə göz almasında aparılan əməliyyat

Eksplorativ əməliyyat (o. expiorativa) – bax: diaqnostik əməliyyat

Ginekoloji əməliyyat – qadın cinsi orqanlarında aparılan əməliyyat

İkimərhələli əməliyyat – arasında bir neçə gün fasilə olmaqla iki mərhələdə aparılan əməliyyat (bu zaman ərzində ikinci mərhələnin aparılması üçün şərait yaradılır)

“Kiçik” əməliyyat – icrası xəstənin stasionar müalicə şəraitində olmasını tələb etməyən, ambulator və poliklinika şəraitində icra olunan əməliyyat

Kosmetik əməliyyat (o. cosmetica) – eybəcərlik və qüsurları aradan qaldırmaq məqsədilə icra olunan cərrahi əməliyyat

Qanlı əməliyyat – dəri və selikli qişaların tamlığının pozulması ilə icra olunan əməliyyat

Qansız əməliyyat – icrası zamanı dəri və selikli qişaların tamlığının

pozulmadığı əməliyyat (məs., endoskopiya, çıxıqların salınması)

Müalicəvi cərrahi əməliyyat – xəstəlik ocağının çıxarılması və orqanın funksiyasının bərpa olunması məqsədilə icra olunan cərrahi əməliyyat

Palliativ əməliyyat (o. palliativa) – müvəqqəti yüngülləşmə üçün edilən əməliyyat

Planlı cərrahi əməliyyat – icrası müəyyən bir günə əvvəlcədən təyin edilən və ya xəstənin sağlamlığına əhəmiyyətli zərər vermədən təxirə salına bilən əməliyyat

Plastik əməliyyat (o. plastica) – bədənin müəyyən hissələrinin və ya orqanlarının funksiya və (və ya) formasını bərpa etmək məqsədilə toxumaların yerdəyişməsi, transplantasiyası və ya implantasiyası vasitəsilə icra olunan əməliyyat

Radikal əməliyyat (o. radicalis) – icrası xəstənin tam sağalması ilə nəticələnən əməliyyat

Rekonstruktiv əməliyyat (o. reconstructiva) – orqanın (bədənin hissəsinin) anatomik quruluşunu və ya funksiyasını bərpa edən əməliyyat

Təcili əməliyyat – xəstəliyin başlanmasından qısa müddət sonra icra olunması zəruri olan əməliyyat (bir neçə sutka ərzində)

Təcili olmayan əməliyyat – bax: planlı əməliyyat

Təxirəsalınmaz əməliyyat (o. urgens) – həyati təhlükə olduqda dərhal icra olunması tələb olunan əməliyyat (məs., qanaxmanın dayandırılması, traxeotomiya, xoraların perforasiyası zamanı laparotomiya və s.)

Əməliyyat masası – cərrahi əməliyyat-

Əməliyyat

lar aparmaq üçün xüsusi uyğunlaşdırılmış, xəstənin vəziyyətini dəyişməyə imkan verən masa

Əməliyyat sahəsinin işlənməsi – cərrahi əməliyyat olunacaq bədən nahiyəsinin dezinfeksiya edilməsinə yönəldilmiş tədbirlərin ümumi adı

Əməliyyat-sarğı bloku – müalicə müəssisəsinin əməliyyatlara hazırlıq və onların aparılması, sarğıların qoyulması üçün nəzərdə tutulmuş bölməsi

Əməliyyat tibb bacısı – cərrahi alətlərin, tikiş və sarğı materiallarının əməliyyata hazırlanmasına (sterilliyinin təmin olunmasına) cavabdeh olan və cərrahi müdaxilələr zamanı cərraha kömək edən tibb bacısı

Əməliyyat yarası (*vulnus operativum*) – cərrahi əməliyyat prosesində meydana çıxan yara

Əməliyyatdan sonrakı ağırlaşma (*complicatio postoperativa*) – cərrahi əməliyyatdan sonra meydana çıxan, əməliyyatla və ya əməliyyat zamanı istifadə olunan dərmanlarla əlaqəli olan ağırlaşma

Əməliyyatdan sonrakı letallıq – əməliyyatdan sonra ölənlərin sayının əməliyyat olunan xəstə sayına nisbəti (faizlə) kimi hesablanan statistik göstərici

Ənsənin sklerozlaşan Erman follikuliti (köh.; S. Ehrmann, 1854-1926, avstriyalı dermatoloq) – *bax*: keloid akne

Ərizəbazlıq – *bax*: kverulyantlıq

Ərzaq attestatı – hərbi qulluqçunun ərzaq təminatına qoyulması barədə attestat

Ərzaq payı – hərbidə: şəxsi heyətin rəsmi rəqləmləndirilmiş qida dəsti

Əsas cib (*sinus sphenoidalis*) – əsas

sümüyün cismində yerləşən burnun əlavə cibi

Əsas cib arakəsməsi (*septum sinuum sphenoidalis*) – əsas cibi sağ və sol şöbəyə ayıran sümük lövhəciyi

Əsas ərzaq payı – hərbi qulluqçulara hərbi əməyin xarakteri və ətraf mühit şəraiti nəzərə alınmaqla verilən sutkalıq ərzaq norması

Əsas mübadilə – müayinə olunan şəxsin qida qəbulundan 14 saat sonra, normal istilik şəraitində, arxasıüstə uzanmış vəziyyətdə, tam fiziki və psixi sakitlik şəraitində müəyyən edilən enerji mübadiləsinin intensivlik göstəricisi

Əsəbi güllüş (*risus convulsivus*) – şirdilmiş mimik hərəkətlərlə müşayiət olunan qeyri-təbii davamlı güllüş; şizofreniya, baş beynin üzvi zədələnmələri və nevrozlar zamanı müşahidə olunur

Əsnək (*auces*) – ağız boşluğundan qırtlağa gedən dəlik; yuxarıdan yumşaq damağın arxa kənarı ilə, yan tərəflərdən damaq-udlaq və damaq-dil qövsləri ilə, aşağıdan dil kökünün yuxarı səthi ilə məhdudlaşır

Əsnəyin istmik nahiyəsi (*isthmus faucium*) – həzm traktının ağız boşluğu ilə udlaq arasında olan daralmış hissəsi, yuxarıdan yumşaq damaq, yanlardan damaq-dil, damaq-udlaq qövsləri, aşağıdan dilin kökü ilə məhdudlaşır

Əşya-geyim attestatı – hərbi qulluqçunun hansı əşya-geyimlə nə vaxt təmin olunmasını bildirən attestat

Əşyaların radiasion təhlükəlilik qrupu – radioaktiv maddələrin daxili şüalanma və bilmək potensialına görə klassifikasiyası

Ətirli sular (*aquae aromaticae*) – efir yağlarının suda məhlulu olan dər-

man vasitələri; dərman vasitələrinin dadını yaxşılaşdırmaq üçün istifadə olunur

Ətraf mühitin antropogen amilləri – insanın fəaliyyəti nəticəsində yaranan ətraf mühit amilləri

Ətraf mühitin antropogen amilləri (yun. *anthropurgia* insan fəaliyyəti) – *bax*: mühitin antropogen amilləri

Ətraf mühitin təsərrüfat-məişət amilləri – *bax*: ətraf mühitin antropogen amilləri

Ətrafların periodik iflici (*paralysis periodica*) – *bax*: paroksizmal iflic

«Əyilməyən insan» sindromu – əsasən gövdə əzələlərinin progressivləşən rigidliyi və onların hərəkət məhdudluğu yaradan ağrılı spazmları ilə xarakterizə olunan naməlum etiologiyalı xəstəlik

Əyilmiş qida borusu – *bax*: Barşon-Teşendorf sindromu

Əyriboyunluq (*torticollis, caput obstipum*) – boyun əzələləri və digər yumşaq toxumaların dartılması, boyun fəqərələrinin əyrilikləri və ya xəstəlikləri nəticəsində başın əyri olması

Əzələ (lər) (*musculus*) – canlı orqanizmin bədənində hərəkəti təmin edən strukturlardır; əzələlər, lifli quruluşu sayəsində sıxılıb boşalaraq sümükləri hərəkətə gətirir

Əzələ albumini – *bax*: mioalbumin

Əzələ atrofiyası (*atrophia musculorum*) – əzələ liflərinin tədricən nazıqlaşması və zədələnməsi, yığılma qabiliyyətinin azalması ilə xarakterizə olunan əzələlərin atrofiyası; müxtəlif intoksikasiyalar zamanı müşahidə olunur, bir sıra irsi xəstəliklərin əsas əlamətidir

Əzələ defansı (taxta qarın) – qarının ön

divarının əzələlərinin məhdud və ya yayılmış gərginliyi

Əzələ lövhəsi – *bax*: miotom

Əzələ sequenti – *bax*: miotom

Əzələ sütunu – *bax*: miofibrilyar sahə

Əzələ tenziometri (lat. *tensio* gərginlik + yun. *metreo* ölçmək) – *bax*: mio-tonometr

Əzələ yorulması – daha çox əzələ gərginliyinə məruz qalan əzələ qrupunun yorulması

Əzələ-boru kanalı (canalis musculotubarius) – gicgah sümüyünün piramidasında təbil boşluğunu xarici kəllə əsası ilə birləşdirən sümük kanalı

Əzələlərin elektrostimulyasiyası – *bax*: elektrogimnastika

Əzgiləoxşar cismin adenoması (*adenoma corporis pinealis*) – *bax*: pinealoma

Əzik (*contusio*) – yumşaq toxumaların zədələnməsi ilə birlikdə qan damarlarının qırılması nəticəsində əmələ gələn zədə yeri

F

F sindromu – ağıreşitmə, armudabənzər burun, enli dilçək, «toyuq döşü» və sindaktilyadan ibarət inkişaf anomaliyaları

Fabr əlaməti (A. Fabre) – kiçikmüddətli hamiləlik zamanı uşaqlığın yan divarlarının şişkinləşməsi

Fabri angiokeratoması (J. Fabry, 1860-1930, alm. dermatoloqu) – *bax*: Fabri xəstəliyi

Fabri xəstəliyi (J. Fabry; sin. Fabri angiokeratoması, Fabri sindromu) – irsi olaraq qlikolipoid mübadiləsinin pozulması nəticəsində dəridə xoşxassəli çoxsaylı angioma tipli

Fabri sindromu

damar törəmələrinin olması, hiperkeratoz, ətraflarda ağrı, vazomotor labillik, göz, bağırsaq və böyrəklərin zədələnməsi

Fabri sindromu (J. Fabry) – *bax*: Fabri xəstəliyi

Fagedenizm (*phagedaenismus*) – birincili sifilis ocağını və ya yumşaq şankrı əhatə edən toxumada inkişaf edən yaralı-nekrotik proses

Brokun deşici fagedenizmi – *bax*: dərin fagedenizm

Deşici fagedenizm – *bax*: dərin fagedenizm

Dərin fagedenizm (*p. profundus*) – üzülmüş xəstələrdə dərinə yerləşmiş toxumaların yaralı nekrotik dəyişikliyi

Səthi fagedenizm (*p. superficialis*) – adətən xəstənin ümumi halına təsir etmədən səthi toxumaların zədələnməsi ilə baş verən fagedenizm

Faje simptomu (J. Ch. Faget, 1818-1884, frans. həkim) – sarı qızdırmanın ikinci mərhələsində yüksək temperatur zamanı müşahidə olunan nisbi və ya həqiqi bradikardiya

Fakit – büllurun iltihabı

Faktor I (sin. fibrinogen) – qanın laxtalanma sisteminin faktoru, trombin substratı, koagulyasiya prosesində son enzim, plazmin substratı, fibrinolitik prosesin enzimidir; əsasən qaraciyərdə sintez olunan zülaldır, trombinin təsiri nəticəsində fibrinə çevrilir

Faktor II (sin. protrombin) – qlükoproteid olub, euqlobulinlərə aiddir, qaraciyərdə vitamin K-nin iştirakı ilə əmələ gəlir; Faktor II, Faktor XII, Faktor V, fosfolipidlər və kalsiumun təsiri ilə protrombin parçalanaraq trombin əmələ gətirir; protrombinin səviyyəsi aşağı olduqda qanın

laxtalanma müddəti pozulur, Faktor II-nin səviyyəsinin artması trombozun inkişafına səbəb olur

Faktor III (sin. toxuma trombokinazası, toxuma tromboplastini) – orqanizmin bütün toxumalarında, əsasən də beyində, ağ ciyərlərdə, ciftə aşkar edilmişdir, qanın laxtalanması prosesində protrombinin trombinə çevrilməsinin katalizatoru kimi iştirak edir

Faktor IV – kalsium ionlarıdır; qanın laxtalanması prosesində iştirak edirlər

Faktor V (sin. akselerin, proakselerin) – qan plazmasının qaraciyərdə əmələ gələn qlobulinidir, protrombinin trombinə çevrilməsi prosesində iştirak edir və onu sürətləndirir

Faktor VI – *bax*: Faktor V

Faktor VII (sin. prokonvertin) – qan plazmasının qaraciyərdə əmələ gələn qlobulinidir, K vitamininin iştirakı ilə hepatositlər tərəfindən sintez olunan və protrombin kompleksinin tərkibinə daxil olan beta-qlobulindən ibarətdir, trombositə fosfolipidlərin və ya toxuma tromboplastininin təsiri ilə fəallaşır

Faktor VIII (sin. antihemofil qlobulin) – qan plazmasının qlobulinidir, faktor X aktivləşdirilməsində iştirak edir; faktor VIII irsi çatışmazlığı hemofiliya A-nın inkişaf etməsinə səbəb olur

Faktor IX (sin. Kristmas faktoru) – K vitamininin təsiri ilə qaraciyərdə sintez olunan termotabil beta-2-qlobulindən ibarətdir; faktor IX irsi çatışmazlığı hemofiliya B-nin inkişaf etməsinə səbəb olur

Faktor X (sin. Styuart-Prouer faktoru) – K vitamininin təsiri ilə qaraciyərdə sintez olunan alfa-2-qlobulinidir,

toxuma tromboplastininin və kalسيوم ionlarının iştirakı ilə VII faktorun təsirindən öz fəal formasına keçir

Faktor XI – plazmatik tromboplastik sələfdir, retikulo-histiositar sistem vasitəsilə sintez edilən beta-2-qlobulindən ibarətdir; faktor XI çatışmazlığı hemofiliyanın hər hansı bir formasının inkişafına səbəb olur

Faktor XII (sin. Xageman faktoru) – retikulohistiositar sistemdə sintez olunan termostabil qammaqlobulindən ibarətdir; faktor XII irsi çatışmazlığı Xageman xəstəliyinin inkişafına səbəb olur

Faktor XIII (sin. transqlutaminaza) – fibrini sabitləşdirən faktordur və qaraciyərdə sintez edilən beta-2-qlobulindir; fəallaşdırılmış XIII faktor, əsasında fibrin monomerlərinin öz aralarında birləşməsi duran, biokimyəvi reaksiyaları katalizə edən transamidazdır; faktor XIII irsi çatışmazlığı Laki-Loran (*Lucky-Laurent*) xəstəliyinin inkişaf etməsinə səbəb olur

Fako- (yun. *phakos* mərci) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “gözün bülluruna aid” mənasını verir

Fakodonez (*phacodonesis*; *fako-* + yun. *donesis* tərpənmə, titrəyiş) – kirpikli cismin liflərinin bir hissəsinin qopması səbəbi ilə gözü hərəkət etdirdikdə büllurun titrəməsi

Fakoemulsifikasiya – büllurun ultrasəsə dağıdıldıqdan sonra sorulmasından ibarət kataraktanın ekstraksiyası üsulu

Fakomalyasiya (*phacomalacia*; *fako-* + yun. *malakia* yumşaqılıq) – büllurun kapsulunun tamlığının pozulması və distrofik prosesin inkişaf

etməsi nəticəsində büllurun dağılması

Fakomatoz (*phacomatosis*; yun. *phakos* xal) – ektodermanın displaziyası səbəbilə baş verən və dəri zədələnmələri (leykodermiya, hiperpigmentasiya, angiomalar, teleangiektaziyalar) və sinir sistemi pozğunluqları (epilepsiyayabənzər tutmalar, ekstrapiramid sistemin pozğunluqları, zehni inkişafdan qalma) ilə xarakterizə olunan irsi xəstəliklər qrupu

Fakosele – büllurun yırtığı, büllurun düşməsi

Fakoskleroz (*phacosclerosis*) – büllurun mərkəzi hissəsinin sklerozu

Fakultativ simptom – ikinci dərəcəli diaqnostik əhəmiyyət kəsb edən, xəstəliyin vacib olmayan əlaməti

Faq – *bax*: bakteriofaq

Faqo – (yun. *phagein* yemək, aşırmaq) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “bakteriofaqa aid olan”, “udmaya aid olan” mənasını verir

Faqodiyagnostika – xəstənin orqanizmindən ifraz olunan bakteriyaların identifikasiyası üçün standart bakteriofaqların tətbiqinə əsaslanan yoluxucu xəstəliklərin diaqnostika üsulu

Faqofobiya (*phagophobia*) – udma və ya yeməkdən qorxma, qidanı udarkən boğula bilmək qorxusu

Faqoprofilaktika – yüksək yoluxma riski olan şəxslərə bakteriofaqın peroral yeridilməsi ilə yoluxucu xəstəliklərin spesifik profilaktikası

Faqosit (*phagocytus*; *faqo-* + *cytus* hüceyrə) – mikroorqanizmləri, dağılmış hüceyrələri və yad hissəcikləri tutaraq həzmetmə qabiliyyətinə malik olan hərəkətli hüceyrələrin ümumi adı

Faqosit alveolyar

Faqosit alveolyar (*phagocytus alveolaris*) – ağciyər alveollarının boşluğuna alveollararası arakəsmədən daxil olan sərbəst makrofaq

Faqosit göstərici – bir faqositar hüceyrə tərəfindən udulan mikrobların orta sayı

Faqoterapiya – orqanizmə bakteriofaqın yeridilməsi ilə yoluxucu xəstələrin müalicə üsulu

Falakrofobiya (*phalacrophobia*) – dazlaşmaqdan qorxma

Falangizasiya (*phalangisatio*) – plastik əməliyyat: barmaqqlar itirildikdə əlin funksiyasını yaxşılaşdırmaq üçün əl darağı sümükləri arasında arakəsmələrin kəsilməsi

Falimint (*falimint*) – dezinfeksiyaedici, zəif yerli analgeziyaedici təsir göstərən preparat (ağız və burun-udlağın iltihabı prosesində tətbiq olunur)

Fallasiya (*fallacia*; köh., lat. «yalan», «cadugərlik») – hallüsinasiya və illüziyaların ümumi adı

Fallis-Barron əməliyyatı (L. Fallis; J. Barron) – kolektomiya zamanı qalça bağırsaqla düz bağırsaqlar arasında anastomozun qoyulması

Fallo pentadası (E.-L. Fallot, 1850-1911, frans. həkim) – anadangəlmə ürək qüsuru: ağciyər kötüyü dəliyinin stenozu, ağciyər kötüyünün hipoplaziyası, aortanın sağa yerdəyişməsi, mədəciklər və qulaqcıqlar arasındakı arakəsmənin qüsurunun birgə təzahürü

Fallo pentalogiyası (E.-L. Fallot) – *bax*: Fallo pentadası

Fallo tetradası (E.-L. Fallot) – anadangəlmə ürək qüsuru olub, mədəciklərarası çəpərin qüsuru, ağciyər arteriyasının daralması – stenozu, sağ mədəcik çıxacağıının obstruksiyası,

sağ mədəciyin hipertrofiyası və aortanın sağa yerdəyişməsi əlamətləri ilə səciyyələnir

Fallo tetralogiyası (E.-L. Fallot) – *bax*: Fallo tetradası

Fallo triadası (E.-L. Fallot) – anadangəlmə ürək qüsuru: ağciyər kötüyünün stenozu, qulaqcıqlararası arakəsmənin qüsuru və sağ mədəciyin hipertrofiyası əlamətləri ilə səciyyələnir

Fallo trilogiyası (E.-L. Fallot) – *bax*: Fallo triadası

Fallop borusu (G. Fallopius (Fallopio), 1523-1562, ital. anatom) – uşaqlığın yuxarı hissələrindən yumurtalıqlara doğru uzanan 10 sm-lik boru

Fallop kanalı (G. Fallopius) – *bax*: üz siniri kanalı

Falloplastika (*phalloplastica*) – cinsiyyət üzvünün bərpa olunması cərahi əməliyyatlarının ümumi adı

Faltın şınası – yuxarı çənə sınıqlarının immobilizasiyası üçün istifadə olunan müalicəvi şına

Fankoni anemiyası (G. Fanconi, 1892-ci ildə an. olub, isveçrəli pediatr) – *bax*: Fankoni sindromu

Fankoni xəstəliyi (G. Fanconi) – *bax*: Fankoni nefronoftizi

Fankoni nefronoftizi (G. Fanconi) – nefron ilgəyinin və distal kanalciqların zədələnməsi ilə gedən irsi xəstəlikdir; çox vaxt oğlanlar xəstələnir; hipotonik poliuriya, polidipsiya, hipozostenuriya, sidik çöküntüsünün normal və hipertenziviya əlamətlərinin olmaması fonunda getdikcə yüksələn azotemiya xarakterikdir

Fankoni sindromu – sümük iliyinin hipoplaziyası, pansitopeniya, həmçinin dərinin (hiperpiqmentasiya), sümük sistemi və ya daxili orqan-

ların (böyrəklər, dalaq) inkişaf anomaliyaları ilə xarakterizə olunan irsi xəstəlik; autosom-resektiv yolla ötürülür

Fankoni-Albertini-Zellveger sindromu (G.Fanconi; A. Albertini, isveçrəli patoloq; H.Zellweger, isveçrəli pediatr) – psevdoraxitik asidotik osteopatiya; psevdoraxit əlamətləri, qulaq seyvanının displaziyası, dərin və enli burun bucağı, alın təciklərinin önə çıxması, göz yarığının darlığı, alt çənənin önə çıxması, boynun qısa olması ilə səciyyələnir

Fankoni-Debre-De Toni sindromu (G. Fanconi, isveçrəli pediatr; A. R. Debre, 1882-ci ildə an. olub, frans. pediatr; G. de Toni, 1895-ci ildə an. olub, ital. pediatr) – irsi xəstəlikdir; kanalciqlarda suyun, fosfat və qlükozanın, aminturşuların, K, Na, bikarbonatların reabsorbsiyası azalır; raxit əlamətləri və osteomalasiya xarakterikdir; autosom-resektiv yolla ötürülür

Fankoni-Şlezinger sindromu (G. Fanconi; B. Schlesinger, ing. pediatr) – kalsium-fosfor mübadiləsinin irsi pozulması; uşaq yaşlarında fiziki və zehni inkişafdan geri qalma, uzun çoxsaylı deformatsiyaları ilə təzahür edir

Fantom (frans. *fantome*, yun. *phantasma* xəyal, təxəyyül, təsəvvür) – xəyali, illüziya

Fantom ağrılar – olmayan orqan nahiyəsində ağrının hiss edilməsi (adətən əl və ayağın amputasiyasından sonra baş verən ağrı)

Fantom dozimetrik – ionlaşdırıcı şüaların udma dozasını təyin etmək üçün hazırlanmış bədənin və ya onun hissələrinin modeli

Fantom toxuma ekvivalentli – *bax*: dozimetrik fantom

Fantom uroloji – insan bədəninin sidik yollarını əks etdirən və tədris prosesində istifadə olunan modeli

Far qlomeruloskleroza (K.Th. Fahr, 1877-1945, alm. patoloq) – *bax*: Fara nefroskleroza

Far nefroskleroza (K.Th. Fahr) – bədxassəli hipertoniya xəstəliyi zamanı böyrək yumaqcıqları kapillyarlarının və arteriolalarının fibrinoid nekrozu ilə xarakterizə olunan nefroskleroz

Far sindromu (K. Th. Fahr) – baş beyin bazal nüvələri və daxili kapsulunu qanla təchiz edən damarların kircələşməsi ilə xarakterizə olunan irsi xəstəlik; 20-30 yaşlarında tremor, atetoz, mərkəzi ifliclər, epilepsiyabənzər tutmalar, progressivləşən ağıl kəmliyi ilə təzahür edir

Farabef ekzartikulyasiyası – baş barmağın əl darağı sümüyü ilə birgə icra olunan ekzartikulyasiyası

Farabef qarmağı (L. H. Farabeuf, 1841-1910, frans. anatom və cərrah) – cərrahi əməliyyat zamanı yaranı genişləndirmək üçün alət

Farabef raspatoru (L. H. Farabeuf) – sümüküstlüyünü laylara ayırmaq üçün cərrahi alət

Farabefin küt qarmağı (L. H. Farabeuf) – *bax*: Farabef qarmağı

Faradizer – indeksion cərəyanı bədənədən keçirmək üçün cihaz

Faradoterapiya – xəstəliyin faradik cərəyanla müalicə edilməsi

Farber sindromu (S. Farber, 1903-cü ildə an. olub, amer. pediatr) – irsi disseminasiya olunmuş bədxassəli lipoqranulematoz zamanı tənqənfəslik, qırtlaqda, qırtlağın udlaq nahiyəsində və udlaqda qranulo-

Faringit

maların əmələ gəlməsi ilə əlaqədar olaraq tənəffüsün və udmanın çətinləşməsi, səsin xırıltılı olması

Faringit (*pharyngitis*) – udlağın selikli qişasının və limfoid toxumasının iltihabı

Xroniki atrofik faringit (*p. chronica atrophica*) – bu zaman udlağın selikli qişası nazikləşmiş, hamar, quru, bəzi yerlərdə qatı seliklə örtülmüş olur

Xroniki faringit (*p. chronica*) – udlağın selikli qişasının vaxtaşırı residiv verən xroniki iltihabı

Xroniki hipertrofik faringit (*p. chronica hypertrophica*) – udlağın selikli qişası və onun daxilində yerləşən limfoid toxuma elementlərinin qalınlaşması və hiperemiyalaşması ilə gedən faringit

Xroniki kataral faringit (*p. chronica catarrhalis*) – udlağın selikli qişasının hiperemiyası və qatı seliklə örtülməsi ilə gedən xroniki faringit

Xroniki quru faringit – *bax*: xroniki atrofik faringit

Kəskin faringit (*p. acuta*) – udlağın selikli qişasının kəskin iltihabı

Oranulyoz faringit (*p. granulosa*) – selikli qişanın sistematik olaraq qıcıqlanması nəticəsində meydana gələn, lokalizasiyası udlağın arxa divarında olan xroniki hipertrofik faringit

Yan faringit (*p. lateralis*) – əsasən tonzillektomiya əməliyyatı olunmuş xəstələrdə rast gəlinən, lokalizasiyası udlağın yan divarı nahiyəsində, damaq-udlaq qövsələrinin arxasında olan xroniki hipertrofik faringit

Faringq- (faringqo-; yun. *pharynx*, *pharyngos* udlaq) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “udlağa aid” mənasını verir

Faringqoqrafiya (faringqo- + yun. *grap-ho* yazmaq, təsvir etmək) – kontrast maddənin yeridilməsi ilə udlağın rentgenoloji müayinəsi

Faringqomikoz (*pharyngomycosis*) – *Leptotrix buccalis* mikroorqanizmləri tərəfindən törədilən və udlağın selikli qişasını örtən yastı epitelin buynuzlaşması ilə təzahür edən xəstəlik

Faringqoskop – udlağı müayinə etmək üçün cihaz

Faringqoskopiya (*faringqo-* + yun. *skopeo* baxmaq, müşahidə etmək) – diaqnostik məqsədlə udlağın müayinə üsulu

Faringqospazm (*pharyngospasmus*) – spazmofiliya, tetanus, isteriya zamanı udlaq əzələlərinin qıç olması

Faringqostoma (*pharyngostoma*) – udlağın xarici fistulu

Faringqotomiya (*pharyngotomia*; *fa-rinqo-* + yun. *tome* kəsik, yarılma) – cərrahi əməliyyat: udlağın kəsilərək açılması

Dilaltı sümükaltı farinqotomiya (*p. infrahyoidea*) – yumşaq toxumaları horizontal kəsiklə kəsdikdən sonra dilaltı sümüyün aşağı kənarı səviyyəsində icra olunan farinqotomiya

Dilaltı sümükdən keçən farinqotomiya (*p. transhyoidea*) – *bax*: orta farinqotomiya

Dilaltı sümüüstü farinqotomiya (*p. suprahyoidea*) – dilaltı sümüyün yuxarı kənarının üstündən yumşaq toxumaları kəsməklə aparılan farinqotomiya

Köndələn-yan farinqotomiya (*p. transversolateralis*) – dilaltı sümü-kaltı və yan farinqotomiyaları özündə cəmləşdirən cərrahi üsul

Orta farinqotomiya (*p. mediana*) – orta və ya «T»şəkilli kəsiklə yum-

şaq toxumaları, dilaltı sümüyün cismini kəsib açmaqla, udlağın qırtlaq hissəsində icra olunan farinqotomiya

Ön farinqotomiya (*p. anterior*) – udlağın qırtlaq hissəsinin ön divarından icra olunan farinqotomiya
Transhoid farinqotomiya (*p. transhyoidea*) – *bax*: orta farinqotomiya

Yan farinqotomiya (*p. lateralis*) – udlağın yan divarının yarılması ilə icra edilən farinqotomiya

Farmakoangiografiya – arteriyaların daha aydın təsvirini əldə etmək məqsədilə qan damarlarının tonusunu dəyişən dərman maddələrinin yeridilməsindən sonra aparılan angiografiya

Farmakodinamika (*farmako-* + yun. *dynamikos* gücə malik olan, təsirli) – farmakologiyanın dərman maddələrinin təsir mexanizmini öyrənən bölməsi

Farmakofobiya (*pharmacophobia*) – dərman, həb qəbulundan qorxma

Farmakogenetika – tibbi genetikanın dərman maddələrinə orqanizm tərəfindən verilən reaksiyaların genetik əsasını öyrənən bölməsi

Farmakokinetika (*farmako-* + yun. *kinetikos* hərəkətə aid olan) – farmakologiyanın dərman maddələrinin orqanizmə daxil olma yollarını, paylanması, metabolizmi və xaric olmasını öyrənən bölməsi

Farmakoqnoziya (*pharmacognosia*; *farmako-* + yun. *gnosis* bilik, öyrənmə) – farmasiyanın bitki və heyvan mənşəli dərman xammalını öyrənən və onun tədarükü, saxlanması üsullarını hazırlayan bölməsi

Farmakologiya (*pharmacologia*; *farmako-* + yun. *logos* elm) – dərman

maddələrinin və digər bioloji aktiv maddələrin orqanizmə təsirini öyrənən elm

Biokimyəvi farmakologiya – farmakologiyanın dərman maddələrinin təsirindən orqanizmdə gedən biokimyəvi prosesləri öyrənən bölməsi

Eksperimental farmakologiya – farmakologiyanın dərman və bioloji aktiv maddələrin orqanizmə təsirini eksperimental şəraitdə öyrənən bölməsi

Klinik farmakologiya – farmakologiyanın dərman maddələrinin xəstə orqanizminə təsirini öyrənən bölməsi

Molekulyar farmakologiya – farmakologiyanın dərman maddələrinin bioloji substratla qarşılıqlı təsir mexanizminin molekulyar əsaslarını öyrənən bölməsi

Farmakoloji maddə – klinik təcrübənin obyektinə, farmakoloji aktivliyə və toksikliyə malik olan maddə

Farmakomaniya (*pharmacomania*) – 1) müxtəlif növ dərman vasitələrindən istifadəyə patoloji meyillilik; 2) əhali tərəfindən kütləvi şəkildə dərman vasitələrinin (əsasən trankvilizatorlar və yuxu dərmanlarının) qəbulu

Farmakopeya (*pharmacopoeia*; *farmako-* + yun. *poico* hazırlamaq) – dərman maddələrinin keyfiyyətini normalaşdıran standartlar və qaydalar toplusu

Farmakoterapiya (*pharmacotherapy*) – dərman vasitələrinin tətbiqinə əsaslanan müalicə üsullarının məcmusu

Farmasevtik analiz – dərman maddələrinin tərkibinin kəmiyyət və

Farmasiya

keyfiyyətini müəyyən etmək üçün aparılan analiz

Farmasiya (*pharmacia*; yun. *pharmakeia* dərmanların qəbulu, tətbiqi) – dərmanların hazırlanması, standartlaşdırılması, öyrənilməsi, saxlanılması və buraxılması, həmçinin dərman təminatının təşkilinə həsr olunmuş elmi biliklər və praktik fəaliyyət sahəsi

Farnsuortun rəng testi (Farnsworth) – rəngli görmənin müayinə üsulu, ondan ibarətdir ki, müayinə olunan şəxsə xüsusi seçilmiş rəngli kağız nümunələrini bir rəngdən digər rəngə tədricən keçməklə düzməyi təklif olunur

Farrant üsulu (Farrant) – susuzlaşdırılmamış histoloji preparatların konservləşdirilməsi üsulu

Fasmofobiya – kabuslardan qorxma

Fassial kanal (*canalis fascialis*) – *bax*: pudental kanal

Fassit (*fasciitis*) – fassiyanın iltihabı

Fassikulyasiya (*fasciculatio*; anat. *fasciculus* əzələ liflərinin dəstəsi) – onurğa beyninin zədələnmiş ön buynuzları və ön köklərinin innervasiya etdiyi nahiyədə əzələ lifləri dəstəsinin qeyri-iradi yığılması

Fassinasiya (lat. *fascinatio* tilsimə salınma) – hipnoz edən şəxsin hipnoza məruz qalan şəxsin gözlərinə diqqətlə baxmaqla icra edilən hipnoz seansı

Fassiodez (*fasciodesis*) – cərrahi əməliyyat: fassial loskutun köməyi ilə oynaqın hərəkətinin məhdudlaşdırılması

Fassiolez (*fasciolosis*) – trematodozlar qrupundan olan və xolangit, xolelstit, hepatoxolangit əlamətləri ilə gedən helmintoz

Fassioloipsoidoz (*fasciolopsidosis*) –

Fasciolopsis buski tərəfindən törədilən, dispeptik əlamətlərlə gedən helmintoz

Fassiometriya (*fasciotomia*) – cərrahi əməliyyat: fassiyanın kəsilməsi, məsələn, odlu silah yarasının cərrahi işlənməsi və ya kontrakturanın aradan qaldırılması zamanı

Fassiya (*fascia*) – sıx lifli birləşdirici toxumadan təşkil olunan, əzələ, qan damarları və sinirləri, bir çox daxili orqanları örtən qışa

Fater divertikulu (A. Vater, 1684-1751, alm. anatomu) – *bax*: qaraciyər-mədəaltı vəzi ampulası

Fater məməciyi (A. Vater) – *bax*: qaraciyər-mədəaltı vəzi ampulası

Fater-Paçini cismcikləri (A. Vater, 1684-1751, alm. anatomu; F. Pacini, 1812-1883, ital. anatomu) – əsasən ayaqaltı və ovuc səthində yerləşən və təzyiq hissini qəbul edən cismciklər

Fauler əməliyyatı (E. P. Fowler) – otoskleroz zamanı təbil boşluğunun açılması və üzənginin ön ayağının kəsilməsindən ibarət cərrahi əməliyyat

Fauler üsulu (E. P. Fowler) – eşitmə orqanının zədələnməsinin diferensial diaqnostikası üsulu

Fauler vəziyyəti (G. R. Fowler, 1848-1906, amer. cərrah) – xəstənin, baş ucu 50 sm-ə qədər qaldırılmış çarpayıda yarımoturaq vəziyyəti

Faust üsulu (E. C. Faust, amer. parazitoloq) – nəcisdə helmintlərin və helmint yumurtalarının aşkar edilməsi üsulu (33 %-li sink sulfat məhlulu ilə)

Favid (*favidum*) – favuslu xəstələrdə, elementlərində törədici olmayan allergik səpgi

Eritematoskvamoz favid (*f. erythe-*

matosquamosum) – dərinin hipere-miyası və qabıqlanması ilə təzahür edən favid

Eritematoz favid (*f. erythematosum*) – dəri hiperemiyası sahələri şəklində təzahür edən favus

Ləkəli-pustulyoz favid (*f. maculopustulosum*) – boz pulcuqlar və xırda pustulalarla örtülmüş ləkə formalı favid

Lixenoid favidi (*f. lichenoideum*) – quru pulcuqlarla örtülmüş ləkə formalı favid

Favizm (ital. *favismo*) – qlükozo-6-fosfatdehidrogenaza fermentinin (Q-6-FDG) çatışmazlığı ilə bağlı olan irsi hemolitik anemiya

Favoz kerion (*kerion favicum*; yun. *kerion* arı şanı) – *bax*: başın tüklü hissəsinin trixofitoid favusu

Favoz qranulema (*granuloma favosum*) – *bax*: başın tüklü hissəsinin trixofitoid favusu

Favus (*favus*) – *Trichophyton schoenleinii* parazit göbələkləri tərəfindən törədilən, başın tüklü hissəsinin, bəzi hallarda dırnaq və daxili orqanların zədələnməsi ilə xarakterizə olunan xroniki dermatomikoz

Başın tüklü hissəsinin favusu (*f. capillitii*) – başın dərisinin və tüklərinin zədələnməsi ilə gedən favus

Başın tüklü hissəsinin trixofitoid favusu (*f. capillitii trichophytoides*) – başın dərisinin və tüklərin infiltrativ irinləmə tipli trixofitiya şəklində gedən favusu

Dərin favus (*f. profundus*) – *bax*: başın tüklü hissəsinin trixofitoid favusu

Eritematoskvamoz favus (*f. erythematosquamosus*) – qeyri-düzgün formalı, üzəri ağımtıl pulcuqlarla

örtülən, ləkələrlə xarakterizə olunan favus

Hamar dəri favusu (*f. cutis glabrae*) – üzün, gövdə və ətrafların dərisinin zədələnməsi ilə gedən favus

Herpetik favus (*f. herpeticus*) – hamar dərinin hiperemiyası, ödemə və vezikulo-pustulyoz səpgiləri ilə gedən favus

İmpetiginoz favus (*f. impetiginosus*) – zədələnmə ocağında impetiqonu xatırladan qartmağın olması ilə xarakterizə olunan favus

Septik favus (*f. septicus*) – müxtəlif orqanların çoxsaylı zədələnmələri ilə xarakterizə olunan, ağır gedişli, visseral favus

Skutulyar favus (*f. scutularis*) – epidermisdə iri, açıq-sarı rəngli, mərkəzində çökəklilik olan qartmaqların olması ilə gedən favus

Visseral favus (*f. visceralis*) – daha çox daxili orqanların zədələnməsi nəticəsində inkişaf edən favus

Fazmofobiya (*phasmophobia*) – fantastik varlıqlardan, ruhdan qorxma

Febrifobiya (*febriphobia*) – qızdırmadan qorxma

Febril (*febrilis*; lat. *febris* qızdırma) – qızdırmaya, yüksək bədən temperaturuna aid olan

Febril vəziyyət (status febrilis) – bədən temperaturu yüksək olduğu zaman istilik hissiyyəti, üzün hiperemiyası, nəbzın və tənəffüsün tezləşməsi

Febril epilepsiya (köh.; *epilepsia febrilis*) – epilepsiyadan əziyyət çəkməyən uşaqlarda bədən temperaturunun yüksəlməsi fonunda epilepsiyabənzər tutmalar

Federiçi sınağı (F. Federici) – kamer-ton vasitəsi ilə sümük və hava səskəçiriciliyinin tədqiqi zamanı səsin qavranılma müddətinin müqayisə

Fegeler sindromu

edilməsi yolu ilə səskeçirici və səsqavrana aparatlarının zədələnməsinin diferensial diaqnostika üsulu

Fegeler sindromu (F.Fegeler, alm. dermatoloq) – 1) *naevus flammeus posttraumaticus*: üçlü sinirin innervasiyası nahiyəsində posttravmatik al-qırmızı nevus (xal): birtərəfli dəri hiperemiyası ocaqları, alnın və yanaqların şişməsi, hiperesteziya, adinamiya və eyni tərəfdəki oynaqalarda ağırlıq hissi; 2) *syndromus pterygopalatinus*: qanad-damaq kələfinin (ganglion pterygopalatinum) qıcıqlanması təzahürləri: burnun selikli qişasının birtərəfli hipersekresiyası, zədələnməmiş tərəfdə göz yaşının axması, üzün ödemə və eriteması

Fekal (*faecalis*; lat. *faeces* nəcis) – nəcisə aid olan

Fellingq xəstəliyi (I.A. Folling, 1888-ci ildə an. olub, norveç həkimi) – *bax*: fenilketonuriya

Fellingq sınağı (I.A. Folling) – sidiyə dəmir xlorid əlavə edildikdən sonra göy-yaşıl rəngin alınmasına əsaslanan sidikdə fenilpirözüm turşusunun aşkar edilməsi üsulu; fenilketonuriyanın diaqnostikası üçün tətbiq olunur

Fellingq sindromu (I.A. Folling) – *bax*: fenilketonuriya

Felps-Qoxtun osteoklast-redressatoru (A. M. Phelps, 1851-1902, amer. ortoped; H. Gocht, 1869-1938, alm. ortopedi) – daban sümüklərinin yerdəyişməli sınıqlarının repozisiyası zamanı istifadə olunan alət

Felti sindromu (A. R. Felty, 1895-ci ildə an. olub, amer. həkim) – böyüklərdə revmatoidli artrit formasıdır; poliartrit dalaq və limfa dü-

yünlərinin böyüməsi, leykopeniya, bəzən anemiya və trombositopeniya ilə birgə təzahürü

Feltin-Beler üsulu (Feltin; L. Bohler, 1885-1973, avstriyalı cərrah-travmatoloq) – daban sümüklərinin sınığı zamanı sümüklərdən millə keçirmə və yük asma ilə aparılan müalicə üsulu

Feminizasiya (*feminisatio*; lat. *femina* qadın) – kişilərdə qadınlara məxsus cinsi əlamətlərin inkişaf etməsi

Feminizm (*feminismus*; lat. *femina* qadın) – qadınların bütün vətəndaş hüquqları ilə təmin olunması, qadın diskriminasiyasının aradan qaldırılması uğrunda mübarizə, ictimai-siyasi hərəkət

Femisterin sümük plastikası (D. B. Phemister, 1882-ci ildə an. olub, amer. cərrah) – qamış sümüyünün yalançı oynaqları zamanı aparılan sümüyün plastikası üsulu

Fenamin (*phenaminum*) – fenilalkilamin törəməsi olan, mərkəzi sinir sisteminə stimüləedici təsir göstərən dərman vasitəsi

Fenantren – bir çox onkoloji dərman maddələrinin tərkib hissəsi

Fenasal (*phenasalum*) – bağırsaq sistozlarında tətbiq olunan antihelmint preparat

Fenazepam (*phenazepamum*) – benzo diazepin törəməsi olan trankvilizator

Fenestrasiya (*fenestration*; lat. *fenestra*, *fenestratum* pəncərələrlə, dəliklərlə təmin etmək) – epilepsiya zamanı kəllə sümüyünün trefinasiyası; kəllədəxili təzyiqli azaltmaq məqsədilə baş beyində patoloji ocağın qabıq proyeksiyası üzərində aparılır

Fenestrasiya fenomeni – konstruktiv

perikardit zamanı rentgen şəklində ürəyin tərpənməz konturları fonunda zirvə nahiyəsində azacıq pulsasiya edən qabarmın olması

Fenestrator (lat. *fenestro*, *fenestratum* pəncərələrlə, dəliklərlə təmin etmək) – eşitməni yaxşılaşdırmaq məqsədilə aparılan cərrahi əməliyyatlar zamanı istifadə olunan iti, polad qarmaq şəklində cərrahi alət

Fenger əməliyyatı (Ch. Fenger, 1840-1902, amer. cərrah) – cərrahi əməliyyat: böyrək ləyəni və sidik axarı strikturalarının kəsilməsi

Fenibut (*phenibutum*) – gərginliyi, qorxunu, həyəcanı azaldan, yuxunu yaxşılaşdıran nootrop təsirli dərman vasitəsi

Fenigidin (*phenihydinum*) – kalsium ionlarının antoqonisti olan antianginal maddə

Fenilin (*phenylinum*) – dolayı təsirli antikoagulyant

Fenilketonuriya (*phenilketonuria*) – fenilalanin mübadiləsinin pozulması nəticəsində fiziki və psixi inkişafdan geri qalma, hərəkətlərin və əzələ tonusunun pozğunluğu (hiperkineziya, dizkineziya) ilə təzahür edən irsi xəstəlik; autosom-resesiv yolla ötürülür

Fenilpiroüzüm oliqofreniya – *bax*: fenilketonuriya

Fenilsalisilat (*phenylisalicylas*) – fenol tərkibli antiseptik maddə

Fenkarol (*phencarolum*) – antihistamin təsirli maddə

Fenqofobiya (*phengophobia*; sin. fotofobiya) – işıqdan qorxma

Fenobarbital (*phenobarbitalum*) – qıcolma əleyhinə, sakitləşdirici və yuxugətirici dərman vasitəsi (istifadəsi məhdudlaşdırılıb)

Fens fenomeni (E. Fenz, avstriyalı hə-

kim) – boyun osteoxondrozu zamanı önə əyilmiş başı yanlara döndərdikdə ağrının meydana gəlməsi

Fentanil (*phentanylum*) – narkotik təsirli analgetik

Fentolamin (*phentolaminum*) – alfa-adrenoblokator təsirli antiadrenergik maddə

Feoxromoblastoma (*phaeochromoblastoma*) – *bax*: feoxromositoma

Feoxromosit (*phaeochromocytus*; yun. *phaios* boz, tünd + *chroma* rəng, çalar + *cytus* hüceyrə) – *bax*: xromaffinosit

Feoxromositoma (*phaeochromocytoma*) – xromafin toxumanın hüceyrələrindən, əsasən də böyrəküstü vəzinin beyin maddəsindən əmələ gələn hormonal-aktiv şiş; katexolaminlərin artıq miqdarda ifraz olunması ilə gedən xəstəlik

Fepranon (*phepranonum*) – piylənmə zamanı istifadə olunan anoreksinogen təsirli maddə

Ferezol (*pheresolum*) – fenol tərkibli antiseptik maddə

Ferkoven (*fercovenum*) – müxtəlif etiologiyalı anemiyalar zamanı tətbiq olunan dəmir preparatı

Ferqyuson simptomu (Fergusson) – sakroileit zamanı bir ayağı üstə stulun üzərində dayanmış xəstənin digər ayağını stuldan aşağı salmaq cəhdinin ağrılı olması

Ferment(lər) (lat. *fermentum* qıvcırma, acıma) – zülal təbiətli üzvi katalizatorlar

Fermentopatiya (*fermentopathia*; *ferment* + yun. *pathos* xəstəlik, əzab) – *bax*: enzimopatiya

Fermentoterapiya – müalicə məqsədilə fermentlərdən istifadə olunması

Ferraro-Van-Boqart-Nissen xəstəliyi (A. Ferraro; L. van Bogaert, 1897-

Ferreri əməliyyatı

ci ildə an. olub, belçikalı nevropatoloq; Nissen) – mərkəzi sinir sisteminin baş beyin yarımkürələri qabığının atrofiyası və bazal nüvələrin degenerasiyası ilə xarakterizə olunan ailəvi xəstəlikdir; 40-45 yaşlarda demensiya və akinetik rigidlik sindromunun inkişaf etməsi ilə təzahür edir

Ferreri əməliyyatı (G. Ferreri, 1856-cı ildə an. olub, ital. otorinolarinqoloqu) – cərrahi əməliyyat: laringo- və traxeostomanın bağlanması

Ferreti əlaməti (Ferreti) – appendisit zamanı sağ qalça sümüyündən yuxarı nahiyədə perkutor səsin zəifləməsi və qısalması

Ferreir-Markiş sindromu (J. Ferreir-Marques) – *bax*: piy toxumasının üzüyəbənzər atrofiyası

Ferritin (lat. *ferrum* dəmir) – qaraciyərdə, dalaqda, sümük iliyində və başqa toxumanın tərkibində dəmir olan zülal; bədəndə dəmir anbarı funksiyasını yerinə yetirir

Ferrum lek (*ferrum lek*) – anemiyalar zamanı tətbiq olunan dəmir tərkibli preparat

Ferster simptomu (O. Foerster, 1873-1941, alm. nevropatoloq və psixiatrı) – talamusun zədələnməsi zamanı bütün qıcıqlanmaların ağrı kimi qəbul edilməsi

Ferster sindromu (O. Foerster) – beynin alın payının və alın-körpü-beyincik yollarının inkişafdan qalması nəticəsində əzələ tonusunun kəskin enməsi, hiperkinezlər, zehni və hərəkəti sferanın inkişafdan qalması ilə təzahür edən uşaq serebral iflici

Ferster-Abbi əməliyyatı (O. Foerster, 1873-1941, alm. nevropatoloq və psixiatrı; R. Abbe, 1851-1928, amer. cərrah) – cərrahi əməliyyat:

onurğa beyni arxa kökcüklərinin subdural kəsilməsi

Fersroben (alm. *verschroben* dəlisov) – xəstədə anlaşılmaz jestlər, mimi-kalar, hərəkətlər, nitqində mürəkkəb, mənəca uyğun olmayan söz və neologizmlərin üstünlük təşkil etməsi ilə müşahidə olunan şəxsiyyət dəyişikliyi

Festal (*festal*) – mədəaltı vəzi və öd fermentləri olan fermentativ preparat

Fet- (feto-; lat. *fetus* törəmə, nəsil) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “dölə, fetal dövrə aid” mənalarını verir

Fetal adenoma (*adenoma fetale*) – qalxanvari vəzinin embrional inkişaf dövrünün toxuma strukturuna uyğun gələn adenoması

Fetometriya (*fetometria*) – dölün və onun ayrı-ayrı üzvlərinin ölçülərinin təyin edilməsi üsullarının ümumi adı, məsələn, rentgenoqrafiya, exoqrafiya ilə

Fetopatiya (*fetopathia*) – bətdaxili inkişafın IV ayından başlayaraq meydana çıxan, döldə inkişaf anomaliyaları yaradan xəstəliklərin ümumi adı

Bakterial fetopatiya (fetopathia bacterialis) – ana bətnində bakterial infeksiya ilə yoluxma nəticəsində meydana çıxan fetopatiya

Diabetik fetopatiya (*f. diabetica*) – ananın şəkərli diabet xəstəliyi ilə əlaqədar olaraq meydana çıxan fetopatiya

İnfeksion fetopatiya (*f. infectiosa*) – ananın infeksiya xəstəlikləri nəticəsində meydana çıxan fetopatiya
Listerioz fetopatiya (*f. listeriosa*) – dölün listeriyalarla yoluxması nəticəsində meydana çıxan fetopatiya

Sifilitik fetopatiya (*f. syphilitica*) – ana bətnində sifilislə yoluxma nəticəsində meydana çıxan fetopatiya
Sitomeqalik fetopatiya (*f. cytomegalica*) – dölün sitomeqaliya virusu ilə yoluxması nəticəsində meydana çıxan fetopatiya

Toksoplazmoz fetopatiyası (*f. toxoplasmosica*) – dölün toksoplazmoz törədici ilə yoluxması nəticəsində meydana çıxan fetopatiya

Vərəm fetopatiyası (*f. tuberculosa*) – dölün vərəm mikobakteriyaları ilə yoluxması nəticəsində meydana çıxan fetopatiya

Virus fetopatiyası (*f. viralis*) – ananın orqanizmində olan virus infeksiyası nəticəsində meydana çıxan fetopatiya

Fetoplasantar çatışmazlıq (*insufficiencia fetoplacentaris*) – ciftin bəzi funksiyalarının çatışmazlığı (məs., hormonal, maddələr mübadiləsinin); dölün inkişafının pozulmasına, hətta ölümünə gətirib çıxarır

Fetoz (*fetosis*) – dölün qeyri-iltihabi xəstəliklərinin ümumi adı

Feyer xəstəliyi (E. Feer, 1864-1955, isveçrə pediatri) – *bax*: akrodiniya

Feygenbaum simptomu (A. Feigenbaum, frans. oftalmoloq) – şəkərli diabet zamanı oftalmoskopiyada göz dibinin arxa hissəsinin sarımtıl rəngdə olması

Feynmesser-Zeliq sindromu (M. Feinmesser, S. Zelig, israil otorinolarinqoloqları) – üz dərisinin və gözün buynuz qişasının paresteziyası ilə xarakterizə olunan inkişaf anomaliyası

Feyrbank xəstəliyi (Th. Fairbank, ing. radioloq) – əsasən bud, bazu, mil sümüklərinin endoxondral sümüklə

ləşmə prosesinin pozulması ilə gədən irsi ailəvi xəstəlik

Fəaliyyət qabiliyyəti – öz maraqlarını, əmlakının qorunmasını təmin etmək bacarığının olması və ya olmaması

Fəqərə(-lər) (*vertebra(-ae)*) – sümük və ya qığırdaqlı elementlər olub, onurğa sütununu əmələ gətirirlər

Fəqərə arteriyası sindromu – *bax*: Barre-Lyeu sindromu

Fəqərə dəliyi (*foramen vertebrale*) – fəqərə cisminin arxa səthi və qövslərinin yaratdığı dəlik; bütün fəqərələrin fəqərə dəlikləri fəqərə kanalını təşkil edirlər

Fəqərə siniri sindromu – *bax*: Barre-Leu sindromu

Fəqərələrin blokadası (*conrescentia vertebrarum*) – bir neçə fəqərənin bitməsi (Bexterev xəstəliyi, vərəm spondiliti zamanı müşahidə olunur)

Fəqərələrin konkresensiyası – *bax*: fəqərələrin blokadası

Fəqərələrin torsiyası (*torsio vertebrarum*) – skolioz zamanı fəqərələrin vertikal oxu ətrafında fırlanması

Fəqərənin məməyəbənzər çıxıntısı (*processus mamillaris*) – bel fəqərəsinin yuxarı oynaq çıxıntısından yuxarı-arxa istiqamətə yönəlmiş cüt çıxıntısı

Fəlsəfi intoksikasiya – fəlsəfəyə, dinə qarşı qeyri-adi marağın olması

Fərdi kimyəvi təsir əleyhinə paket – xüsusi qablamada yerləşdirilmiş deqazasiyaedici vasitələr dəsti

Fərdi qaz əleyhinə paket – zəhərli qazlarla zəhərlənmələr zamanı istifadə üçün nəzərdə tutulan, hər bir hərbi qulluqçuya özünəyardım üçün verilən fərdi paket (tez bir zamanda əldə olunan deqazasiya üçün nəzərdə tutulan)

Fərdi nişan – hərbi xidmətdə olan hər

Fırlanma epilepsiyası

bir əsgər və çavuşa verilən üzərində nömrəsi olan nişan

Fırlanma epilepsiyası (*epilepsia rotatoria*) – xəstənin bir yerdə fırlanması ilə təzahür edən auralı epileptik tutma

Fibrilyasiya (*fibrillatio*) – əzələ liflərinin titrəməsi

Fibrin (lat. *fibra* lif) – suda həll olunmayan, qanın laxtalanması prosesində trombinin təsiri nəticəsində fibrinogendən əmələ gələn zülal

Fibrinaza – laxtalanmanın 13-cü amili

Fibrinemiya – qanda fibrinin olması

Fibrin-ferment – *bax*: trombin

Fibrinogen (Faktor I) (*fibrinogenum*) – qanın təbii tərkib hissəsi olub, laxtalanmanın son mərhələsini – laxtalanın əmələ gəlməsini təmin edir; əsasən qaraciyərdə sintez olunan zülaldır

Fibrinoid – 1) *bax*: fibrinoid çevrilmə; 2) fibrinoid çevrilmə nəticəsində birləşdirici toxumada yaranan zülal-polisaxarid kompleksi

Fibrinoid çevrilmə – kallogenin dağılması və anomal zülal- polisaxarid komplekslərinin yaranmasına əsaslanan mezenximal distrofiya növü

Fibrinoid maddə – *bax*: fibrinogen

Fibrinoid şişmə – *bax*: fibrinoid çevrilmə

Fibrinokinazalar – plazmogenin plazminə çevrilməsi prosesini katalizasiya edən proteolitik fermentlər

Fibrinolitik maddələr (*fibrinolytica*) – fibrin laxtasını əridən və trombozla müşayiət olunan xəstəliklərin (məs., fibrinolizin, streptaza) müalicəsində tətbiq olunan dərman maddələri

Fibrinoliz (*fibrin* + yun. *lysis* dağılma, parçalanma) – fermentativ reaksiya nəticəsində fibrin laxtasının həll olması prosesi

Meyit qanının fibrinolizi – qəfləti ölüm zamanı fibrinoliz nəticəsində qanın laxtalanmaması

Fibrinolizin (*fibrinolysinum*) – plazminogenin aktivləşdirilməsi nəticəsində alınan fibrinolitik preparat

Fibrinolizin antiaktivatoru – fibrinoliz-fibronokinazanın aktivatorlarını inhibisiya edən maddələr

Fibrinosol (*fibrinosolum*) – parenteral qidalandırma zamanı tətbiq olunan dərman vasitəsi

Fibrinuriya – sidikdə fibrinin olması

Fibroadenoma (*fibroadenoma*) – lifli vəzili şiş

Fibroelastik mioendokardit (*myoendocarditis fibroelastica*) – *bax*: su-bendokardial fibroelastoz

Fibroezofaqoskopiya – qida borusu və ağız-udlaq zədələrinin diaqnostikasında istifadə olunan müayinə üsulu

Fibroid (köh.; *fibroidum*; *fibro-* + yun. *-eides* oxşar) – fibroz toxumanı xatırladan

Fibroqastroduodenoskopiya – qida borusu, mədə və onikibarmaq bağırsağın müayinə metodu

Fibroqastroskop – *bax*: qastrofibroskop

Fibroma (*fibroma*) – düz əzələlərdən və fibroz toxumadan ibarət olan, uşaqlığın ən tez rast gəlinən xoşxassəli şiş

Bərk fibroma (*f. durum*) – iyəbənzər fibroblast və ya fibrosit tipli hüceyrələrdən və çox miqdarda kollagen liflərdən təşkil olunmuş fibroma

Embrional fibroma (*f. embryonale*) – elementləri dölün birləşdirici toxumasını xatırladan fibroma

Limfangiektatik fibroma (*f. lymphangiectaticum*) – tərkibində çoxsaylı genişlənmiş limfa damarları olan yumşaq fibroma

- Papilyar fibroma** (*f. papillare*) – polip formasında olan fibroma
- Polipoz fibroma** (*f. polyposum*) – *bax*: papilyar fibroma
- Teleangiektatik fibroma** (*f. teleangiectaticum*) – çoxsaylı genişlənmiş qan damarlarına malik fibroma
- Yumşaq fibroma** (*f. molle*) – lifli birləşdirici toxuma elementlərindən başqa tərkibində çoxsaylı damar və sistlər olan fibroma
- Fibroma ameloblastik** (*fibroma ameloblasticum*) – proliferasiyaedən odontogen epitelədən və birləşdirici toxumadan ibarət xoşxassəli şiş
- Fibroma xondromiksoid** (*fibroma chondromyxoidum*) – qığırdağın aralıq məhsullarından təşkil olunan, tərkibində ulduzabənzər hüceyrələr olan xoşxassəli şiş
- Fibroma tekosit hüceyrəli ksantomatoz** – *bax*: tekoma
- Fibromatoid** (*fibromatoidum*) – kollikvativ dəri və rəmi zamanı çapıq üzərində balaca ada şəklində inkişaf edən sağlam dəri
- Fibromatoz** (*fibromatosis*) – birləşdirici toxumanın şişəbənzər qalınlaşması və çoxsaylı fibromaların olması
- Anadangəlmə ailəvi fibromatoz** (*f. congenita familiaris*) – şişlərin skelet əzələləri gedışı boyunca inkişaf etməsi ilə gedən anadangəlmə fibromatoz
- Aponevrotik gənclik fibromatozu** (*f. juvenilis aponeurotica*) – şişlər gənc yaşlarda əzələ aponevrozundan inkişaf edir
- Keloid fibromatoz** (*f. keloidalis*) – şişin tərkibində çox miqdarda kollagen olan fibromatoz
- Fibromektomiya** (*fibromectomia*) – fibromanın kənar edilməsi
- Fibromieloid retikulyoz** (*reticulosis fibromyeloidea*) – *bax*: limfoqranulematoz
- Fibromiomektomiya** (*fibromyomectomy*) – uşaqlıq fibromasının çıxarılması əməliyyatı
- Fibrosplenoma** (*fibrosplenoma*) – *bax*: splenoma
- Fibrotoraks** (*fibrothorax*) – plevra boşluğunda lifli birləşdirici toxumanın əmələ gəlməsi
- Fibroz** (*fibrosus*; lat. *fibra* lif) – fibroza, lifli birləşdirici toxumaya aid olan
- Fibroz birləşmə** (*articulatio fibrosa*) – sümüklərin lifli birləşdirici toxuma vasitəsi ilə fasiləsiz birləşməsi
- Fibroz hepatolienal sindrom** (*fibrosis hepatolienalis*) – qaraciyər sirrozu zamanı hipersplenik sindrom və dalaq fibrozunun birgə rast gəlinməsi
- Fibroz idiopatik retroperitonit** (*retroperitonitis fibrosa idiopathica*) – *bax*: Ormond xəstəliyi
- Fibroz kapsula** (*capsula fibrosa*) – *bax*: fibroz qişa
- Fibroz qişa** (*tunica fibrosa*) – parenximatoz orqanları xaricdən örtən birləşdirici toxuma qişası
- Fibroz osteodisplaziya** (*osteodysplasia fibrosa*) – bu xəstəlik zamanı sümük toxuması fibroz toxuma ilə əvəz olunur, bu da sümüklərin deformasiyasına səbəb olur
- Fibroz osteoma** – *bax*: fibroz osteodisplaziya
- Fibroz periureterit** – *bax*: Ormond xəstəliyi
- Fibroz zob** (*struma fibrosa*) – *bax*: Ridel strumiti
- Fibrozit** (*fibrositis*) – əsas etibarilə lifli birləşdirici toxumadan təşkil olunmuş strukturların distrofik və iltihabi dəyişikliyi
- Fibroz-toz düyünü** – ağciyərlərdə si-

likozlar zamanı perivaskulyar və peribronxial olaraq tozların toplanması

FiBS (*fibs pro injectionibus*) – biogen stimulyator və regenerasiya proseslərini sürətləndirən maddə

Fieski əməliyyatı (D. Fieschi, ital. cərrahı) – cərrahi əməliyyat: xroniki koronar çatışmazlıq zamanı ürəyin kollateral qan dövranını yaxşılaşdırmaq məqsədilə daxili döş arteriyalarının ikitərəfli bağlanması

Fikirlərin ləngiməsi simptomu – *bax*: şperrunq

Fiksə (lat. *figo, fixum* möhkəmləndirmək, bərkətmək) – biologiyada: ölümdən sonra strukturlarında baş verə biləcək hər hansı bir dəyişikliyin qarşısını almaq məqsədilə canlı hüceyrə və toxumalara təsir edilməsi, məsələn, anatomik, histoloji və mikrobioloji preparatların hazırlanması zamanı

Fiksə olunmuş immun kompleks – bir sıra autoimmun xəstəliklər zaman (qırmızı qurdeşənəyi, sistem sklerodermiya, immunokompleks nefritləri, sistem vaskulitlər) immuno-fluoresent və morfoloji müayinə zamanı alınan, xəstəliyin diaqnostikasında həlledici rol oynayan xarakterik immunomorfoloji dəyişiklik

Fiqurnov əməliyyatı (K.M. Fiqurnov, 1887-1961, sov. mama-ginekoloqu) – cərrahi əməliyyat: qadınlarda sidiki saxlaya bilməmə zamanı sidik kisəsinin arxa divarının yan nahiyələrinin və dibinin çanaq fassiyası qövsünün vətərinə tikilməsi

Fil- (filo-; yun. *phylon* nəsil, tayfa) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “nəslə, növə, sinifə aid olan” mənasını verir

Fil xəstəliyi (*elephantiasis*; yun. *elephas, elephantos* fil) – davamlı limfostaz nəticəsində aşağı ətrafların, bəzi hallarda isə əyaq və cinsiyyət dodaqlarının həcminin nəzərəçarpacaq dərəcədə böyüməsi, dəri və dərialtı birləşdirici toxumanın trofiki pozğunluğu və sklerozu ilə müşayiət olunur

Filaqrius əməliyyatı (Philagrius, IV əsr yunan həkimi) – cərrahi əməliyyat: anevrizma kisəsinin zədələnməmiş arteriya ilə birgə xaric edilməsi, gətirici və aparıcı damarların və kollateralaların bağlanması

Filaqrius üsulu – anevrizmanın şiş toxuması kimi çıxarılması üsulu

Filatov gövdəsi (V. P. Filatov, 1875-1956, sov. oftalmoloqu) – dərialtı təbəqəyə malik dəri lent şəklində olan autotransplantat; yerini dəyişdirdikdə hər iki ucu dəri ilə birləşdirilmiş boru şəklində tikilir

Filatov xəstəliyi (N.F. Filatov, 1847-1902, sov. pediatri) – *bax*: infeksiyon mononukleoz

Filatov keratoplastikası (V. P. Filatov, 1875-1956, sov. oftalmoloqu) – meytin qüzehli qişasından götürülmüş transplantatla icra olunan hissəvi keratoplastika

Filatov trepanı (V. P. Filatov) – *bax*: Filatov-Marsinkovski trepanı

Filatov üçbucağı (N.F. Filatov) – skarlatina simptomu: burun, dodaq və çənəaltı nahiyələrdə səpgilərin olmadığı üçbucaq sahə, parlaq çəhrayı və ya qırmızı yanaqlar fonunda öz solğunluğu ilə seçilir

Filatov üsulu (N.F. Filatov) – birincili ağciyər vərəmi zamanı döş sümüyünün sağ və sol tərəfindən perkusiya etməklə böyümüş paratraxéal limfa vəzilərinin aşkar edilməsi üsulu

Filatov-Kalfa diademası (V.P. Filatov, 1875-1956, sov. oftalmoloqu; S.F. Kalfa, 1892-ci ildə an. olub, sov. oftalmoloqu) – keratoplastika əməliyyatı zamanı yuxarı göz qapağını immobilizasiya etmək məqsədilə xəstənin üzünə qoyulan xüsusi vasitə

Filatov-Kalfa elastotonometri (V.P. Filatov; S.F. Kalfa) – göz daxili təzyiqi elastotonometriya üsulu ilə ölçmək üçün çəkisi 5; 7,5; 10 və 15 qram olan 4 tonometrədən ibarət dəst

Filatov-Kalfa elastotonometriyası (V.P. Filatov; S.F. Kalfa) – qlaukomanın erkən diaqnostikası üsulu; göz almasına artan çəki ardıcılığı ilə (5; 7,5; 10 və 15 qr) tonometrlərin təsiri zamanı göz qişalarının deformasiya xarakterinin müəyyən edilməsinə əsaslanır

Filatov-Koplik ləkəsi (N.F. Filatov, 1847-1902, sov. pediatri; H. Koplik, 1858-1927, amer. pediatr) – qızılca xəstəliyində xarakter ləkələr (yanığın daxili səthində)

Filatov-Marsinkovski trepanı (V.P. Filatov, 1875-1956, sov. oftalmoloqu; A.P. Marsinkovski) – laylı keratoplastika zamanı gözün qüzehli qişasında silindrik dəliyin (4.05-5 mm diametrdə) açılması üçün istifadə olunan dörd trepanın ümumi adı

Filemafobiya (*philemaphobia*) – öpməkdən və ya öpməkdən qorxmaq

Filiform (*filiformis*; lat. *filum* sap + *formis* oxşar) – sap formasında olan

Filimonov sindromu (İ.N. Filimonov, 1890-1966, sov. nevropatoloqu) – üçlü, üz, dil-udlaq, azan və dilaltı sinirlərin innervasiya etdiyi əzələlərin mərkəzi iflici ilə süst tetraplegiyanın birləşməsi; beyin körpüsü

əsasının ikitərəfli zədələnmələri zamanı müşahidə olunur

Filipoviç simptomu (K. Filipowicz, polşalı həkim) – qarın yatalağı olan xəstələrdə ovuc və ayaq altının sarı rəngə boyanması

Fillips reaksiyası (R. A. Phillips, 1906-cı ildə an. olub, amer. həkim) – qan zərdabının və ya plazmanın xüsusi çəkisinə əsasən zülalın miqdarının müəyyən edilməsi üsulu

Filodez (*filodesis*; lat. *filum* sap, parça + yun. *desis* bağlama) – cərrahi əməliyyat: süni polimer materiallardan istifadə edilməklə oynaqın hərəkətinin məhdudlaşdırılması

Filofobiya (*philophobia*) – sevməkdən, aşıq olmaqdan qorxmaq

Filosofiya (*philosophia*) – fəlsəfədən qorxma

Filosofovun fincan simptomu (P.İ. Filosofov, 1879-1935, sov. terapevti) – xroniki mediastinit zamanı ön divararalığının yuxarı perkutor sərhədinin genişlənməsi

Filyariatoz (*filariatosis*) – filyariya qrupundan olan qurdların törətdiyi helmintozların ümumi adı

Fingerin psevdofrunkulyozu (E. A. F. Finger, 1856-1939, avstriyalı patoloq) – *bax*: psevdofrunkulyoz

Finlandiya anginası – *bax*: Simanovski-Vensan anginası

Finney əməliyyatı (J. M. T. Finney, 1863-1942, amer. cərrah) – cərrahi əməliyyat: hidronefroz zamanı pieloureterooanastomozun yaradılması

Finokyetto genişləndiricisi (E. Finochietto, 1881-1948, argentinalı cərrah) – döş boşluğu orqanlarında aparılan cərrahi əməliyyatlar zamanı istifadə olunan yaragenişləndiricisi

Finsen xəstəliyi (J. C. Finsen, 1826-

1885, islandiyalı həkim) – *bax*: epidemik plevrodiniya

Finsen yaragenişləndiricisi – cərrahi əməliyyatlar zamanı yara kənarlarını genişləndirmək üçün istifadə olunan alət; əsasən gözyaşı kisəsində aparılan əməliyyatlar zamanı istifadə olunur

Fissurorafiya (*fissurorrhaphia*) – cərrahi əməliyyat: yuxarı dodaq və (və ya) damağın anadangəlmə bitişməməsi zamanı yarıq kənarlarının tikilməsi

Fistul simptomu – xarici qulaq keçəcəyində havanın təzyiqinin artıb-azalması zamanı nistaqımın meydana çıxması; irinli məhdud labirintit zamanı labirintdə fistulanın olmasını göstərən əlamət

Fistul (*fistula*) – ikiboşluqlu orqan, eləcə də orqanla bədən səthi və ya patoloji prosesin inkişaf etdiyi boşluqlu orqanla xarici mühit arasında yaranan anormal əlaqədir (iki epitelial təbəqə arasında əlaqə)

Alveolyar fistul (*f. alveolaris*) – plevra boşluğu ilə ağciyər alveollarını və bronx yollarını birləşdirən bronxoplevral fistul

Anadangəlmə fistul (*f. congenita*) – inkişaf anomaliyası zamanı embrional axar və ya yarıqların bitişməməsi nəticəsində meydana gələn fistul

Anadangəlmə göbək fistulu (*f. umbilici congenita*) – inkişaf qüsuru olaraq meydana çıxan fistulların ümumi adı

Anal dəlik fistulu (*f. ani*) – daxili dəliyi anal nahiyənin selikli qişasına, xarici dəliyi isə dəriyə açılan xarici fistul

Aortopulmonal fistul (*f. aortopulmonalis*) – aorta və ağciyər kötüyünü birləşdirən anadangəlmə fistul

Arteriovenoz fistul (*f. arteriovenosa*) – arteriya mənfəzini müvafiq vena mənfəzi ilə birləşdirən fistul (əsasən zədələnmələr zamanı meydana gəlir)

Assitik fistul (*f. ascitica*) – qarın boşluğunu ətraf mühitlə birləşdirən və assitik mayeni kənara axıdan fistul

Bağırsağ fistulu (*f. intestinalis*) – bağırsağ mənfəzini xarici mühitlə əlaqələndirən fistul (cərrahi əməliyyatların ağırlaşması və ya qarının nüfuz edən yaralanmaları zamanı meydana gələ bilər)

Bağırsağ-göbək fistulu (*f. intestino-umbilicalis*) – göbək nahiyəsinə açılan anadangəlmə bağırsağ fistul

Bronxial fistul (*f. bronchialis*) – bronx mənfəzini dəri səthi ilə birləşdirən xarici fistula (əsasən odlu silah yaralanmalarında rast gəlinir)

Bronxozofageal fistul (*f. bronchoesophagea*) – əsasən, qida borusunun yad cismlər ilə zədələnmələri zamanı meydana gələn bronx mənfəzini qida borusu mənfəzi ilə birləşdirən fistul

Bronxoqastral fistul (*f. broncho-gastrica*) – bronx mənfəzini mədə boşluğu ilə birləşdirən fistul (qarın boşluğu və döş boşluğunun müştərək yaralanmaları zamanı rast gəlinir)

Bronxoplevral fistul (*f. bronchopleuralis*) – bronx mənfəzini plevra boşluğu ilə birləşdirən daxili fistul (məs., ağciyər yaralanmaları, empiyemanın bronx mənfəzinə açılmaları zamanı rast gəlinir)

Bronxopulmonal fistul (*f. bronchopulmonalis*) – bronx mənfəzini ağciyərdə olan patoloji boşluqla

birləşdirən fistul (məs., ağciyər absesi zamanı)

Bronxotorakal fistul (*f. bronchotoracalis*) – bax: bronxial fistul

Daxili fistul (*f. interna*) – boşluqlu orqanları bir-biri ilə və ya bədən boşluqları ilə birləşdirən, bədən səthinə açılmayan fistullar

Dermoid fistul (*f. dermoidea*) – dermoid sistin anadangəlmə xarici fistulu

Diş əti fistulu (*f. gingivalis*) – periodont və ya çənə sümüyündəki absesi ağız boşluğu ilə əlaqələndirən fistul

Dodağabənzər fistul (*f. labiiformis*) – selikli qişası bilavasitə ətraf dəriyə keçən boşluqlu orqanların xarici fistulu

Duodenal fistul (*f. duodenalis*) – əsasən mədə rezeksiyasının ağırlaşması kimi meydana çıxan onikibarmaq bağırsağın xarici fistulu

Göbək fistulu (*fistula umbilicalis*) – bax: anadangəlmə göbək fistulu

Hepatobronxial fistul (*f. bronchohepatica*) – qaraciyər absesinin diafraqmadan döş qəfəsinə açılması zamanı meydana çıxan, bronx mənfəzini abses boşluğu və ya qaraciyərdaxili öd axarları ilə birləşdirən fistul

Xarici fistul (*f. externa*) – bədən boşluğunun, abses boşluğunun və ya boşluqlu orqanın bədən səthinə açılan fistulu

İrinli fistul (*f. suppurativa*) – irinli iltihab ocağını xarici mühit və ya hər hansı bir boşluqla əlaqələndirən fistul

Qaraciyər fistulu (*f. hepatica*) – bax: öd fistulu

Qastroduodenal fistul (*f. gastroduodenalis*) – mədə və onikibarmaq

bağırsağın mənfəzlərini əlaqələndirən daxili fistul (məs., cərrahi əməliyyatların ağırlaşması kimi meydana çıxma bilər)

Liqatur fistulu (*f. ligaturalis*) – cərrahi əməliyyatdan sonra sorulmamış tikiş materialının ətrafında əmələ gələn irinli fistul

Mədə fistulu (*f. gastrica*) – mədəni xarici mühitlə əlaqələndirən fistul (mədədə icra olunan cərrahi əməliyyatların ağırlaşması və ya qarnın nüfuz edən yaralanmaları zamanı meydana gələ bilər)

Mədə-bağırsağ fistulu (*f. gastrointestinalis*) – mədə boşluğunu bağırsağın hər hansı bir şöbəsinin mənfəzi ilə əlaqələndirən fistul

Natamam bağırsağ fistulu (*f. intestinalis incompleta*) – bağırsağ möhtəviyyatının bir hissəsinin fistul vasitəsi ilə xaric olunması, qalan hissəsinin isə bağırsağın distal şöbələrinə ötürülməsi

Nəcis fistulu (*f. faecalis*) – yoğun bağırsağın nəcis ifraz olunan xarici fistulu

Orqanlararası fistul (*f. interorganica*) – iki və ya daha artıq boşluqlu orqanı bir-biri ilə əlaqələndirən daxili fistul

Öd fistulu (*f. biliaris*) – öd yollarını xarici mühitlə əlaqələndirən fistul (cərrahi əməliyyatların ağırlaşması və ya qarnın nüfuz edən yaralanmaları zamanı meydana gələ bilər)

Pararektal fistul (*f. pararectalis*) – pararektal absesin düz bağırsağın mənfəzi və ya xarici mühitlə əlaqələndiyi fistul

Rektopararektal fistul (*f. rectopararectalis*) – bağırsağın mənfəzinə açılan pararektal fistul

Sidik kisəsi-göbək fistulu (*f. vesici-*

Fistulektomiya

coumbilicalis) – anadangəlmə inkişaf anomaliyası: sidik kisəsinin göbək nahiyəsinə açılan fistul

Süni fistul (*f. artificialis*) – cərrahi yolla yaradılan anastomozların ümumi adı

Tam bağırsağ fistulu (*fistula intestinalis completa*) – bağırsağ möhtəviyyatının tam olaraq fistul vasitəsi ilə xaric olunması

Traxeal fistul (*f. trachealis*) – traxeostomiyanın gecikmiş fəsadı, traxeyanın yaralanmaları və ya inkişaf qüsurları nəticəsində meydana gələn, traxeyanı bədən səthi ilə əlaqələndirən fistul

Uretrorəktal fistul (*f. urethrorectalis*) – sidik kisəsinə bağırsağ mənfəzi ilə əlaqələndirən fistul

Fistulektomiya – fistulun kəsilməsi

Fistuloqrafiya (*fistul* + yun. *grapho* yazmaq, təsvir etmək) – kontrast maddə yeridildikdən sonra fistulun rentgenoqrafiyası

Fistuloxolangioqrafiya (*fistuloqrafiya* + yun. *chole* öd + *angeion* damar) – öd axarı fistullarının fistuloqrafiyası

Fistuloxolesistoxolangioqrafiya (*fistuloqrafiya* + yun. *chole* öd + *kystis* kisə + *angeion* damar) – öd kisəsi və öd axarı fistullarının fistuloqrafiyası

Fişer simptomu (Th. Fischer, 1863-1949, ing. həkimi) – xəstə başını maksimal dərəcədə arxaya doğru əydikdə döşdaxili limfa vəzilərinin böyüməsi zamanı iri damarların və havaaparıcı yolların sıxılması nəticəsində döş sümüyü üzərində sistolik küyün və ya fişiltılı xırıltının eşidilməsi

Fişer sindromu (H. Fischer, 1884-1943, alm. dermatoloqu) – erkən

yaşlarda keratodermiya, ovuc-ayaqaqlı nahiyənin hiperhidrozu, onixoxrifoz, əl və ayaq barmaqlarında tükün inkişaf etməsi və distal falanqların qalınlaşması ilə təzahür edən irsi xəstəlik

Fişer üsulu 1 (B. Fischer-Wasels, 1877-1941, alm. patoloqu) – meyitin təşrihi zamanı boynun ön səthinin dərisini tam saxlamaq məqsədilə kəsik məməyəbənzər çıxıntıdan döş sümüyü dəstəsinə qədər aparılır

Fişer üsulu 2 (A. H. W. Fischer, 1901-ci ildə an. olub, alm. həkimi) – yoğun bağırsağın kontrast rentgen müayinəsi zamanı anal dəlikdən hava və bariyumun bağırsağa daxil edilməsi

Fişer-Brügge sindromu (H. Fischer, 1884-1943, alm. dermatoloqu; Brugge) – ağız ətrafında dərinin davamlı qızarması; angiotrofonevrozun təzahürü

Fişer-Evans sindromu (J. A. Fisher; R. S. Evans, amer. həkim) – *bax*: Evans sindromu

Fişerin stereoskopik şəkilləri (E.M. Fişer, oftalmoloqu) – binokulyar görmənin pozulmalarının müalicəsi zamanı istifadə edilən rəngli stereo cütlüklər dəsti

Fişman kəsiyi (L.Q. Fişman, 1898-ci ildə an. olub, sov. cərrahi) – cərrahi əməliyyat: vətər dolması zamanı falanqların proksimal nahiyədə boylama ön-yan kəsiyi və ovuc nahiyəsində aparılan kəsiklər

Fiş-Renvik sindromu (Fisch L., Renwick T. K., amer. otorinolaringoloqlar) – inkişaf anomaliyası: karlıq, gözün qüzhəli qişasının heteroxromiyası, damaq tağının hündürdə yerləşməsi, tərənin ön nahiyəsində ağ saç dəstəsinin olması

Fitin (*phytinum*) – qan və sümük əmələgəlməni stimula edən fosfor çatışmazlığı ilə əlaqədar meydana çıxan sinir sistemi xəstəliklərinin müalicəsində tətbiq olunan fosfor preparatı

Fito- (yun. *phyton* bitki, zoğ) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “bitkiyə aid” mənasını verir

Fitobezoar – həzm olunmamış bitki liflərindən ibarət bezoar

Fitokimyəvi analiz – bioloji aktiv maddələr və onların konsentrasiyalarının müəyyən edilməsi məqsədilə bitki mənşəli dərman vasitələrinin kimyəvi tərkibinin keyfiyyət və kəmiyyət analizi

Fitosterinlər – bitki mənşəli sterinlər

Fitoterapiya (*phytotherapia*) – dərman bitkilərinin istifadəsinə əsaslanan müalicə

Fitotoksikologiya – toksikologiyanın bitkilərin tərkibində olan toksinləri öyrənən bölməsi

Fiziatriya (*physiatria*) – *bax*: fizioterapiya

Fiziki inkişaf – fərdi inkişaf prosesində orqanizmin morfoloji və funksional xüsusiyyətlərinin dəyişməsi prosesi

Fiziki yorğunluq – fiziki işlə məşğul olduqda meydana çıxan fiziki iş qabiliyyətinin göstəricisinin enməsi, ürək-damar, tənəffüs və əzələ sisteminin funksional vəziyyətinin dəyişməsi ilə xarakterizə olunan yorğunluq

Fizio- (yun. *physis* təbiət, təbii xüsusiyyətlər) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “təbiətə, təbii xüsusiyyətlərə, fiziki amillərə aid” mənasını verir

Fizioqnomika (yun. *physiognomonika*; sin. fizioqnostika) – üz ifadəsinin və ümumi fiziki görünüşün öyrənilmə-

si; tibdə xəstəliklərin diaqnostikasında istifadə edilir

Fizioqnostika – *bax*: fizioqnomika

Fizioloji anelektroton – toxumaya daimi cərəyanla təsir etdikdə anod nahiyəsində toxumanın oyanıqlığının və ötürücülüyünün azalması

Fizioloji minimum zülal – *bax*: azot minimumu

Fiziopatiya (*physiopathiae*) – hərbi dövrdə sinir və oynaqların yüngül yaralanmalarından sonra psixoloji faktorların təsiri altında yaralanan nahiyə ilə anatomik əlaqəsi olmayan sahələrdə iflic və kontrakturaların meydana çıxması

Fizioprofilaktika – təbii və süni yaradılmış fiziki faktorların möhkəmləndirici və təlim təsiri altında xəstəliklərin profilaktikası

Fizioterapevt – fiziki müalicə üsulları mütəxəssisi

Fizioterapevtik aparat (*Almaq və Bi-omaq*) – maqnit sahəsi ilə müalicə üçün

Fizioterapevtik aparat (*BOP-4*) – ultrabənövşəyi şüalarla müalicə üçün aparat

Fizioterapevtik aparat (*BTL-21*) – mikrodalğalı terapiya üçün aparat

Fizioterapevtik aparat (*Btl-4000*) – impuls cərəyanı və ultrasəs müayinəsi üçün aparat

Fizioterapevtik aparat (*BTL-fizio-4000*) – maqnit və lazerterapiya üçün aparat

Fizioterapevtik aparat (*Digital TEMS*) – impuls cərəyanı ilə müalicə üçün aparat

Fizioterapevtik aparat (*İntellekt*) – implus cərəyanları ilə müalicə üçün nəzərdə tutulur

Fizioterapevtik aparat (*İSKRA-1*) –

Fizioterapevtik aparat

yüksək tezlikli cərəyan müalicəsi üçün aparat

Fizioterapevtik aparat (*Limfastim*) – damar patologiyalarında müalicə üçün aparat

Fizioterapevtik aparat (*Potok*) – daimi cərəyan ilə müalicə üçün aparat

Fizioterapiya (yun. “təbiətin gücü ilə müalicə”) – təbii (günəş şüası, hava, su, müalicəvi palçıq) və fiziki (elektrik cərəyanı, elektromaqnit sahəsi, süni işıq mənbəyi, ultrasəs və s.) amillərin müalicə xüsusiyyətlərini araşdıran və onların müalicə-profilaktik məqsədilə tətbiqi üsullarını hazırlayan tibbi bölmədir

Fizostiqmin (*physostigminum*) – geri dönən antixolinesteraz təsir göstərən maddə

Flamin (*flaminum*) – ödqovucu təsirli maddə

Flatau fonasteniyası (E. Flatau, 1869-1932, polşa nevropatoloqu) – depressiya zamanı sakit afoniyaya qəddər zəifləyən nitq

Flatau simptomu – meningit əlaməti: başı intensiv, passiv əydikdə bəbək-lərin genəlməsi

Flavinat (*flavinatum*) – riboflavinin kofermenti

Fleb- (flebo-; yun. *phleps*, *phlebos* vena) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “venaya aid” mənasını verir

Flebektomiya (*phlebotomia*) – cərrahi əməliyyat: venanın çıxarılması

Flebit (*phlebitis*) – dərialtı və ya dərin venaların iltihabı; əsasən aşağı ətraflarda əmələ gəlir

Flebofibroz (*phlebofibrosis*) – vena divarlarının elastik liflərinin və əzələ elementlərinin birləşdirici toxuma ilə əvəz olunması ilə xarakterizə olunan patoloji proses

Flebokavoqrafiya – *bax*: kavoqrafiya

Fleboqrafiya (*flebo-* + yun. *grapho* yazmaq, təsvir etmək) – qana kontrast maddə yeridildikdən sonra venaların rentgenoqrafiyası

Böyrək fleboqrafiyası – böyrək venalarının selektiv olaraq aşağı boş venadan kontrastlaşdırdıqdan sonra çəkilən fleboqrafiya

Dalaq fleboqrafiyası – *bax*: splenoportoqrafiya

Döş fleboqrafiyası – kontrast maddənin aşağı qabırğalardan birinə yeridildikdən sonra çəkilən divaralığı fleboqrafiyası

Orbital fleboqrafiya – üz venasına kontrast maddə yeridildikdən sonra orbita venalarının fleboqrafiyası

Retroqrad serebral fleboqrafiya – beynin sərt qişası sinuslarına qan dövrünün əksinə olaraq kontrast maddə yeridildikdən sonra çəkilən serebral fleboqrafiya

Serebral fleboqrafiya – baş beyin venalarının fleboqrafiyası

Fleboqramma – qana kontrast maddə yeridildikdən sonra venaların rentgenoqramması (bir neçə venanın)

Fleboliz (*phlebolysis*) – cərrahi əməliyyat: venaların ətraf çapıq toxumadan ayrılması

Flebologiya (*flebo-* + yun. *logos* elm) – angiologiyanın venaları öyrənən bölməsi

Flebopatologiya – xüsusi patologiyanın venaların xəstəliklərini və patoloji vəziyyətlərini öyrənən bölməsi

Flebopyezoqrafiya – pyeoelektrik daçıqın köməyi ilə vena divarlarının nəbz dalğasının qrafik qeydə alınmasından ibarət venoz qan dövrünün müayinə üsulu

Flebopyezogramma – pyeoelektrik daçıqın köməyi ilə qeydə alınan,

vena divarlarının nəbz dalğasını əks etdirən əyri

Fleboreksis (*phleborrhexis*) – venanın partlaması

Flebostenoz (*phlebostenosis*) – vena divarlarının patoloji dəyişikliyi nəticəsində mənfəzinin daralması

Flebotenziografiya – venoz təzyiqin dəyişməsinin qrafik təsviri

Flebotenziogramma – venoz təzyiqin dəyişməsinə əks etdirən əyri

Flebotenziometriya – venoz təzyiqin ölçülməsi

Düz flebotenziometriya – manometrle borucuqlar vasitəsilə bağlı olan iynənin venaya daxil edilməsinə əsaslanan flebotenziometriya

Qeyri-düz flebotenziometriya – venanın üzərinə qoyulmuş manometrə birləşdirilmiş qalın rezinlə venanın sıxılması, sonra isə qan dövrünü bərpa olunana qədər tədricən sıxılma dərəcəsinin azaldılması ilə icra olunan flebotenziometriya

Flebotodermiya (*phlebotodermia*) – dərinin *Phlebotomus* cinsindən olan ağcaqanadların tüpürcək vəzilərinin sekretinə yüksək həssaslığı səbəbi ilə baş verən tropik dermatoz

Flebotom – qanalma üçün istifadə olunan alət – lanset

Flebotonoqraf – flebotenziografiya aparmaq üçün xüsusi cihaz

Flebotonoqrafiya – *bax*: flebotenziografiya

Flebotonoqramma – *bax*: flebotenziogramma

Flebotonometr – venoz təzyiqi ölçmək üçün monometrik cihaz

Flebotonometriya – *bax*: flebotenziometriya

Flebotromboz (*phlebothrombosis*) – venada qismən və ya tam tıxanmaya səbəb olan trombun əmələ gəlməsi

Fleksiya (*flexio*) – *bax*: bükülmə

Fleksor (*musculus flexor*; lat. *flecto*, *flexurn* əymək, bükmək) – *bax*: bükücü əzələ

Fleksor xətlər (lat. *flecto*, *flexurn* bükmək, əymək) – ovuc və ayaq altında köndələn dəri büküşləri

Fleqmona (*phlegmone*; yun. iltihab) – birləşdirici toxumanın kəskin yayılmış irinli iltihabı

Gözyaşı kisəsinin fleqmonası (*p. sacci lacrimalis*) – *bax*: kəskin irinli peridakriostit

Qırtlağın fleqmonası (köh.; p. laryngis) – *bax*: fleqmonoz laringit

Odontogen fleqmona (*p. odontogena*) – ağız boşluğunda yerləşən iltihab ocağından irinli infeksiyanın yayılması nəticəsində çənətrafi toxumada inkişaf edən fleqmona

Subpektoral fleqmona (*p. subpectoralis*) – döş əzələlərinin altındakı toxumadan inkişaf edən fleqmona

Sümükküstlüyü altı fleqmona (*p. subperiostealis*) – *bax*: bədxassəli periostit

Yenidoğulmuşların fleqmonası (*p. neonatorum*) – həyatın ilk ayında yenidoğulmuşların dərialtı təbəqəsində inkişaf edən, nekroz və sepsislə ağırlaşan fleqmona

Yenidoğulmuşların nekrotik fleqmonası (*p. necrotica neonatorum*) – *bax*: yenidoğulmuşların fleqmonası

Fleqmona qazlı (*phlegmone gaseosa*) – *bax*: anaerob infeksiya

Fleqmona qəhvəyi – *bax*: anaerob infeksiya

Fleqmonoz (*phlegmonosus*) – fleqmonaya aid olan, fleqmonanın inkişafı ilə xarakterizə olunan

Fletçer xəstəliyi (W. Fletcher, 1872-1938, ing. həkimi) – *bax*: melioidoz

Fliktena

Fliktena (*phlyctaena*; yun. *phlyk-ati-na* qabar, suluq) – ətrafında genişlənmiş damarları olan qırmızı-bozuntul, düyünlü, spesifik-allergik təbiətli infiltrat; çox vaxt limb nahiyəsində, nadir halda konyunktivada, bəzən isə buynuz qişada əmələ gəlir

Fliktena miliar (*phlyctaena miliaris*) – çoxsaylı xırda fliktenaların əmələ gəlməsi ilə xarakterizə olunan vərəm-allergik keratokonyunktivitin bir növü

Fliktena solitar (*phlyctaena solitaria*) – nisbətən iriöçlü (diam. 1-2 mm) tək bir fliktenanın əmələ gəlməsi ilə xarakterizə olunan vərəm-allergik keratokonyunktivitin növü

Flinn-Eyrd sindromu (Flynn P., Aird Robert Burns, amer. nevropatoloqları) – 7 yaşından sonra eşitmə sinirlərinin atrofiyasından ibarət inkişaf anomaliyası

Fliiss nöqtələri (W. Fliess, 1858-1928, alm. otorinolarinqoloqu) – burun selikli qişasının hissələri, onlara təsir etdikdə (məs., novokain məhlulu sürtdükdə) müxtəlif orqan və sistemlərin funksional vəziyyətində dəyişikliklər baş verir

Flyuori- (flyuoro-; lat. *fluor* axın) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “flyuoressensiyaya aid” mənasını verir

Flyuoressensiyadən anticislər – flyuoressensiyadən boyalarla birləşmiş anticism preparatları

Flyuoressent angiografiya – göz damarlarının venadaxili flyuoressen yeridilməklə kontrastlaşdırılmasına əsaslanan müayinə üsulu

Flyuorimetr – bax: flyuorometr

Flyuorokardiometriya – flyuoroqrammanın analizinə əsasən ürəyin

xətti ölçülərinin və həcmnin təyin edilməsi

Flyuorokimoqrafiya – flyuografiya və rentgenokimoqrafiyanın müştərək aparıldığı rentgenoloji müayinə üsulu

Flyuoroqraf – parlayan ekrandan rentgen təsvirin fotosəklini çəkmək üçün cihaz; kütləvi müayinələr zamanı istifadə olunur

Flyuoroqrafiya – tədqiq olunan obyektin parlayan ekrandan rentgen təsvirinin fotosəklini çəkməkdən ibarət olan rentgenoloji müayinə üsulu

Flyuorometr (*fluoro-* + yun. *metreo* ölçmək) – lüminessensiyanın intensivliyini ölçmək üçün cihaz

Flyuoroskopiya (köh.; *fluoro-* + yun. *skopeo* baxmaq, müşahidə etmək) – bax: rentgenoskopiya

Flyuoroz (lat. *fluorum* ftor + *-oz*) – orqanizmə ftorun artıq miqdarda daxil olması nəticəsində meydana gələn xroniki xəstəlik, məsələn, içməli suyun tərkibində 1,5 mq/l-dən artıq konsentrasiyada ftor olduqda, xəstəlik osteoskleroz və diş minasının hipoplaziyası ilə xarakterizə olunur

Flyus (köh., alm. *fluss*) – bax: kəskin odontogen periostit

FOAR sindromu (*syndromus facio-oculo-acustico-renalıs, FOAR*) – facies – üz, okulus – göz, auditus – qulaq, ren – böyrək latın sözlərinin abreviaturası; irsi anomaliyaların kompleksi: miopiya, telekant və hipertelorizm, ağır eşitmə və karlıq, proteinuriya

Fobiofobiya (*phobophobia*) – bax: fobofobiya

Fobiya (*phobia*; yun. *phobos* qorxu) – təşviş və qorxu hissləri, həmçinin

müxtəlif vegetativ əlamətlərlə müsayiət olunan hal; dayanıqlı şəkildə qorxunun yaranması

Elementar fobiya – konkret əşya və ya hadisə ilə məhdudlanan fobiya

Fobofobiya (*phobophobia*; yun. *phobos* qorxu; sin. fobiofobiya) – fobiyadan, qorxunun yaranmasından qorxma

Fohvinkel sindromu (K. H. Vohwinkel, alm. dermatoloqu) – ovuc və pəncənin keratozu, dırnaqların saat şüşəsi formasında olması, mülayim hipохонadizm və neyrosensor eşitmə zəifliyi ilə xarakterizə olunan irsi xəstəlik

Fokal (*focalis*) – 1. patoloji proses ocağına aid olan; 2. optik sistemin fokusuna aid olan

Fokal işıqlanma üsulu – *bax*: yan işıqlanma

Fokomeliya (*phocomelia*; yun. *phoke* suiti + *melos* bədənənin hissəsi, oynaq) – inkişaf anomaliyası: ətrafların proksimal hissələrinin olmaması və ya inkişafdan qalması

Foks-Fordays xəstəliyi (G. H. Fox, 1846-1937, amer. dermatoloq; J. A. Fordyce, 1858-1925, amer. dermatoloq) – sıx konik, qırmızımtıl rəngli, qaşınan, qruplarla qoltuqaltı çuxurda, qasıq nahiyəsində yerləşən naməlum etiologiyalı dermatoz

Foqt əməliyyatı (A. Vogt, 1879-1943, isveçrə oftalmoloqu) – torlu qişanın ayrılması zamanı skleraya onun büküşlərini əmələ gətirən tikişlərin qoyulması cərrahi əməliyyatı

Foqt xəritəsi (O. Vogt, 1870-1959, alm. nevropatoloqu; C. Vogt, 1875-1962, alm. nevropatoloqu) – baş beyin qabığının mieloarxitektonikasının təxminən 200 hissəyə bölünməsilə qrafik təsviri

Foqt sindromu (C. Vogt, 1875-1962, alm. nevropatoloqu) – uşaq serebral iflici olan xəstələrdə striopallidar sistemin zədələnməsi nəticəsində mərkəzi diplegiyanın atetozla birgə təzahür etməsi

Foqt üsulu (A. Vogt, 1879-1943, isveçrəli oftalmoloq) – göz almasının ön şöbəsində yad cismin yerini müəyyən etmək üçün gözün skeletsiz rentgenoqrafiyası

Foqt-Koyanaqi sindromu (A. Vogt, 1879-1943, isveçrəli oftalmoloq; Y. Koyanaqi, 1880-ci ildə an. olub, yapon oftalmoloqu) – daxili qulağı, göz və dərinə xüsusi olaraq zədələyən virus infeksiyası; yüksək tonlarda artan eşitmə zəifliyi, ikitərəfli uveit, bülürun bulanıqlaşması, saç və qaşların tökülməsi ilə nəticələnir

Foqt-Koyanaqi-Xarada sindromu (A. Vogt, 1879-1943, isveçrəli oftalmoloq; Y. Koyanaqi, 1880-ci ildə an. olub, yapon oftalmoloqu; E. Harada, yap. oftalmoloqu) – *bax*: Foqt-Koyanaqi sindromu

Foqt-Vardenburq sindromu (A. Vogt; P.J. Waardenburg, 1886-ci ildə an. olub, hol. oftalmoloq) – gecikmiş karlıq, qulaq seyvanının inkişafdan qalması, qülləyəbənzər kəllə, qarmağabənzər burun, körpücük sümüyünün displaziyası, kriptorxizm və sindaktiliya ilə təzahür edən inkişaf anomaliyası

Fol turşusu (B9 vitamini) (*acidum folicum*) – B qrupu vitamin kompleksinin əsas tərkib hissəsi olan preparat; mübadilə proseslərində, qan hüceyrələrinin yaranmasında iştirak edir, immun və mədə-bağırsaq sistemlərinin fəaliyyətində mühüm rol oynayır

Foley əməliyyatı

Foley əməliyyatı (F. E. B. Foley, 1891-ci ildə an. olub, amer. uroloq) – sidik axarının strikturası nəticəsində yaranmış hidronefroz zamanı icra olunan plastik əməliyyat

Folkmann sindromu (R. Volkmann, 1830-1889, alm. cərrahı) – aşıq-baldir oynağının irsi və ya anadangəlmə çıxığı

Folkmannın işemik kontrakturası (R. Volkmann) – ətrafların qıps sarğısı ilə sıxılması zamanı əzələ və sinirlərin işemiyası nəticəsində meydana gələn əl və ayaq barmaqlarının kontrakturası

Folkmann aparatı (tarixi; R. Volkmann) – aşağı ətraf sınıqlarının dartma üsulu ilə müalicəsində tətbiq olunan vasitələrdən biri

Folkmann əməliyyatı (R. Volkmann) – bud-çanaq oynağının ankilozu zamanı yerinə yetirilən bud sümüyünün düzəldici pazşəkili osteotomiyası

Folkmann qarmağı (R. Volkmann) – dişləri 90°-li bucaq altında əyilmiş çəngəl şəklində cərrahi alət

Folkmann plantoqrafiyası (R. Volkmann) – hissə verilmiş kağızda ayaq izlərinin şellakın spirtli məhlulunda təsbit edilməsinə əsaslanan plantoqrafiya

Follikul (*folliculus*) – yumurtalığın struktur komponenti olub, birləşdirici toxuma qışası ilə əhatə olunmuş bir qrup hüceyrələrdən ibarətdir; hər follikulun mərkəzində bir cinsiyyət hüceyrəsi – yumurta yerləşir

Follikulit (*folliculitis*) – tük kisəciyinin irinli iltihabı; mərkəzindən adətən tük keçir, içərisində irin müşahidə olunur; iltihab prosesi tük kisəciyini, onun ətraf toxumalarını və tük məməciyini əhatə edir

Follikulların atreziası (*atresia folliculorum*) – hipofizin follikul stimuləedici hormonunun ifrazının azalması zamanı follikulların yetişməsinə çatmadan geriyə inkişaf etməsi

Follikulların ekspressiyası (*expressio folliculorum*) – cərrahi əməliyyat: gözün konyunktivasından traxomatoz follikulların çıxarılması

Follikuloma (*folliculoma*) – bax: qranulyoz hüceyrəli şişlər

Follikulyar (*follicularis*) – follikula aid olan

Follikulyar adenoma (*adenoma folliculare*) – qalxanvari vəzinin strukturunda atipik vəzi hüceyrələrindən təşkil olunmuş follikulları olan adenomasi

Follikulyar dəmrov – tük follikullarının ətrafında yerləşən dəmrov

Follikulyar limfoblastoma (*lymphoblastoma folliculare*) – bax: gığant follikulyar limfoma

Follikulyar maye (*liquor follicularis*) – yetişmiş və yetişən follikulun boşluğunu dolduran və tərkibində estrogen olan maye

Follikulyar ooforoma (*oophoroma folliculare*) – bax: qranulyoz hüceyrəli şişlər

Fon – (fone-; yun. *phone* səs) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “səsə aid olan” mənasını verir

Fonasiya (yun. *phone* səs) – qabırğarası əzələlərin və diafraqmanın hərəkəti nəticəsində hava təzyiqinin traxeya və bronxlarda yüksəlməsi və onun periodik səs dəliyindən çıxması zamanı səs tellərini gərginləşdirərək bir-birinə yaxınlaşdırmaq və toxundurmaqla nəticələnən fizioloji akt

Maksimal fonasiya vaxtı – uzun

müddət sait səslərin birini tələffüz etmə qabiliyyəti

Fonasteniyə (*phonasthenia*) – səs yaradıcı aparatın həddən artıq yüklənməsi nəticəsində meydana çıxan, larinqoskopik təyin olunmuş dəyişikliklər aşkar edilmədikdə disfoniya və ya afoniya

Foniatriya (*fon-* + yun. *iatreia* müalicə etmə) – otorinolarinqologiyanın səs aparatının funksional pozulmalarının müalicə və profilaktikası məsələlərinə həsr olunmuş bölməsi

Fonoelektrokardiogram – fonokardiogram və elektrokardiogramı sinxron qeyd edən, ürək fəaliyyətinin müayinəsi üçün cihaz

Fonofobiya (*phonophobia*) – *bax*: akustikofobiya

Fonoforez (*fono-* + yun. *phoresis* daşıma, köçürmə) – ultrasəslə dərmanların birgə tətbiqinə əsaslanan müalicə üsulu

Fonokardiografiya – ürayin fəaliyyəti zamanı əmələ gələn səslərin qrafik qeyd edilməsi

Fonokardiogram – ürayin səs fəaliyyətinin qrafik yazısı

Fonoqrafiya – tibdə: daxili orqanların fəaliyyəti nəticəsində meydana çıxan səs dalğalarının qrafik qeydə alınması

Fonoqramma – tibdə: daxili orqanların fəaliyyəti nəticəsində meydana gələn səs vibrasiyalarının gücünün, tezliyinin və tembrinin dəyişməsinə əks etdirən əyri

Fonopediya vokal (*fono-* + yun. *paideia* tərbiyə, təlim) – qırtlaq xəstəliklərinin vokal səsin pozğunluqları ilə müşayiət olunan və tənəffüs, artikulyasiya və səsəmələgəlmə sistemlərinin məşq etdirilməsinə əsaslanan müalicə metodu

Fonopsiya (*phonopsia*) – sinesteziya növü: hər bir səs görüntüsünün müəyyən bir rəngə boyanması

Fonoreseptorlar – *bax*: eşitmə reseptorları

Fopurin (*phopurinum*) – purin törəməsi olan antimetabolit təsirli preparat

Forbsun sümük plastikası (W. S. Forbes, 1831-1905, amer. cərrah) – qamış sümüyünün yalançı oynaqları zamanı qalça sümüyü qanadından götürülmüş sümük vasitəsi ilə aparılan plastika

Forbs-Olbrayd sindromu (A. P. Forbes, endokrinoloq; F. Albright, amer. cərrah) – hipofizin hiperfunksiyası zamanı piylənmə və hirsutizmle müşayiət olunan amenoreya və qalaktoreyanın birgə təzahürü

Fordays xəstəliyi (J. A. Fordyce, 1858-1925, amer. dermatoloq) – piy vəzilərinin heterotopik yerləşmələri zamanı yanağın, dodaqların, damaq və xarici cinsiyyət orqanlarının selikli qişasında sarımtıl düyünlərin olması

Fordays sindromu (J. A. Fordyce) – *bax*: xayanın nevusabənzər məhdud angiokeratoması

Fordaysın xayanın məhdud angiokeratoması – *bax*: xayanın nevusabənzər məhdud angiokeratoması

Fordaysın simmetrik dəri atrofiyası – *bax* xroniki atrofik akrodermatit

Fordays-Sattonun xayanın angiokeratoması (J. A. Fordyce; R. L. Sutton, 1878-1952, amer. dermatoloq) – *bax*: xayanın nevusabənzər məhdud angiokeratoması

Forestye sindromu (J. Forestier, 1890-1982, frans. həkimi) – boynun spondilyozu zamanı yaranan disfagiya

Forq əlaməti (E. Forgue, 1860-1943, frans. cərrahı) – əlin, birinci bar-

Formaldehid məhlulu

mağın arxa tərəfdən çıxığı zamanı barmağın əldaracağı sümüyü ilə düz bucaq əmələ gətirənə qədər olan de-
formasiyası

Formaldehid məhlulu (*solutio formaldehydi*) – dezinfeksiya və dezodorasiya məqsədilə işlədilən antiseptik maddə

Formikasiya (frans. *formication*; lat. *formica* qarışqa) – üzərində qarışqaların və ya digər həşəratların gəzməsi, sancması kimi hallüsinasiyaların olması

Forney sindromu – *bax*: Forni sindromu

Forni sindromu (W. R. Forney, amer. həkim; sin. Forney sindromu) – ailəvi irsi xəstəlik: otoskleroz və osteoxondrodistrofiyanın ürəyin anadangəlmə mitral qüsuru ilə birgə təzahür etməsi

Fornikotomiya (*fornicotomia*; anat. *fornix cerebri* beyin tağı + yun. *tome* kəsik) – epilepsiya zamanı beyin tağında aparılan stereotaksik cərrahi əməliyyat

Forpost sindromu (alm. *vorposten* ön post) – psixozun meydana gəlməsindən bir neçə il öncə müşahidə olunan psixopatoloji epizod

Fosfakol (*phosphacolum*) – geri dönməyən antixolinesteraz təsir göstərən maddə

Fosfaturiya (*phosphaturia*) – sidiklə fosfat turşusu duzlarının ifrazının artması

Fosfemid (*phosphemidum*) – şiş əleyhinə təsir göstərən kimyəvi terapevtik dərman maddəsi

Fosfen (yun. *phos* işıq + *phaino* göstərmək) – görmə analizatorunun hər hansı bir nahiyəsinin elektrik və ya mexaniki qıcıqlanması zamanı görmə hissiyyatının meydana çıxması

Fosfestrol (*phosphoestrolum*) – şiş əleyhinə təsir göstərən hormonal preparat

Fosfotiamin (*phosphothiaminum*) – B1 vitamininin sintetik fosforlu, efirli preparatı

Fosgen – boğucu təsirli zəhərləyici maddə

Foss üsulu (B.-V. Voss, alm. cərrah-ortoped) – cərrahi əməliyyat: bud-çanaq oynağının deformasiyaedici artrozları zamanı budu yaxınlaşdıraraq əzələ vətərinin tenotomiyası

Foster-Kennedi sindromu (F. Kennedy, 1884-1952, amer. nevropatoloq) – bir gözdə görmə sinirinin ilkin atrofiyasının digər gözdəki durğun məməciklə birgə təzahürü; kəllədaxili patoloji proseslər zamanı müşahidə olunur (şiş, araxnoidit, anevrizma və s.)

Foşar xəstəliyi (P. Fauchard, 1678-1761, frans. stomatoloq) – *bax*: parodontoz

Fote əməliyyatı – xroniki koronar çatışmazlıq zamanı icra olunan cərrahi əməliyyat

Fotizm (*photisma*; yun. *photisma* işıqlandırma) – hər hansı bir analizatorun (görmə analizatoru istisna olmaqla) qıcıqlandırılması nəticəsində meydana gələn işıq hissiyyatı

Foto- (yun. *photos*, *phos* işıq) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “ışığa, işıqla şüalanmaya”, “fotoşəkilə aid” mənasını verir

Fotoallergenlər – orqanizmə daxil olaraq, onun ftohəssaslığını artıran maddələr

Fotoauqlifobiya – parlaq işıqdan qorxmaq

Fotobiotik – yalnız işıqda yaşaya bilən

Fotocavanlaşma – yaş dəyişikliklərini

korreksiya etmək üçün işığın təsiri üçün istifadə olunan üsul

Fotodermatit (*photodermatitis*) – dəriyə işıq şüasının (məs., günəşin, elektrik qövsünün, əridilmiş metalın) təsiri nəticəsində yaranan dermatit

Fotodermatoz (*photodermatoses*) – dərinin günəşə qarşı fotohəssaslığının artması nəticəsində yaranan xəstəlik

Fotodinamik təsir – işığın orqanizmə təsiri; oksigenin iştirakı ilə bioloji strukturların (və ya funksiyaların) işıqla zədələnməsi

Fotoepilyasiya – arzuolunmaz tüklərin genişspektrli işıq şüalarının köməyi ilə təmizlənməsi

Fotofobiya – *bax*: fenqofobiya

Fotoxromatik müalicə – rəngli işıqla müalicə

Fotoqastroqraf – 1) mədənin mexaniki hərəkətlərinin fotoqeydə alınması üçün cihaz; 2) mədənin selikli qişasının fotosəklini çəkmək üçün işıq mənbəyi ilə təchiz olunmuş kiçik fotokamera

Fotoqastroskop – mədənin selikli qişasının müayinəsi üçün endoskop

Fotonizasiya – *bax*: fotocavanlaşma

Fotooftalmiya (*photoophthalmia*) – konyunktiva və göz qapaqlarının dərisinin ultrabənövşəyi və ya infraqırmızı şüalarla zədələnməsi; gözlərin sulanması, işıqdan qorxma və blefarospazmla təzahür edir

Fotooksihemometr – *bax*: oksihemometr

Fotopsiya (*photopsia*) – işıq qıçığı olmadan işıq saçan qığılcımlar, xətlər, ləkələr şəklində işığın subyektiv qavranması

Fotorentgenoqraf – *bax*: flüoroqraf

Fotorentgenoqrafiya (köh.) – *bax*: flüoroqrafiya

Fotoreseptorlar – *bax*: görmə reseptorları

Fotostimulyasiya – işıqla qıcıqlandırma

Fototerapiya – günəşdən və ya süni mənbələrdən alınan işıq şüalarının müalicə məqsədilə tətbiq olunması; işıqla müalicə

Foveal (anat. *fovea centralis* mərkəzi çuxur) – torlu qişanın sarı ləkəsinin mərkəzi çuxuruna aid olan

Fovill sindromu (A. L. F. Foville, 1799-1878, frans. nevropatoloq və psixiatr) – Varoli körpüsünün zədələndiyi nahiyədə üz və uzaqlaşdırıcı sinirlərin innervasiya etdiyi əzələlərin iflici, əks tərəfdə isə hemiparez və hemiplegiyanın olması

Fovler vəziyyəti (G. R. Fowler, 1848-1906, amer. cərrah) – *bax*: Fauler vəziyyəti

Foyqtun metametrik xətləri (Ch. A. Voigt, 1809-1890, avstriyalı anatom) – saçın inkişaf istiqamətinin xəyali xətləri

Frambeziya (*framboesia*) – dəri, oynaq və sümükləri zədələyən spiroxetozlar qrupundan tropik yoluxucu xəstəlik; daxili orqanlar frambeziya zamanı zədələnmir

Fransesketti sindromu (A. Franceschetti, 1896-1968, isveçrəli oftalmoloq) – qulaq seyvanının diske-neziyası, xarici qulaq keçəcəyinin atreziyası, karlıq, göz yarığının çəpinə yerləşməsi, dişlərin hipoplaziyası ilə xarakterizə olunan inkişaf anomaliyası

Fransesketti-Svalen sindromu (A. Franceschetti; P. Zwahlen, 1916-1972, isveçrəli oftalmoloq) – *bax*: çənə-üz dizostozu

Frangi

Frangi – *bax*: becel

Franke sindromu – burun arakəsməsinin əyriliyi, damağın inkişaf anomaliyası və adenoidin hipertrofiyası nəticəsində burun tənəffüsünün çətinləşməsi ilə gedən inkişaf anomaliyası

Frankl-Hoxvart sindromu (L. Frankl-Hochwart, 1862-1914, avstriyalı nevropatoloq) – hipofizin şişi zamanı ikitərəfli karlıq, ataksiya, görmə sahəsinin konsentrik daralması

Franklin sindromu (E.C. Franklin, amer. həkim) – qlobulin sintezinin pozulması nəticəsində damağın, dilçəyin, qırtlaq qapağının kəskin ödemli, limfatik düyünlərin böyüməsi, hərərətə yüksəlməsi, hepatosplenomeqaliya ilə gedən irsi xəstəlik

Fransız tipli immunoparez – *bax*: alimfositoz

Fransua-Hostreyt sindromu (E.J. Francois, belçikalı oftalmoloq) – irsi anomaliyalar kompleksi: xarici qulaq keçəcəyinin atreziası, sağ qulaq seyvanının inkişafdan qalması, alt çənənin hipoplaziyası, qurdağızlıq, əqli inkişafdan geri qalma, görmə sinirinin hipoplaziyası

Freniko- (anat. *nervus phrenicus* diafraqmal sinir) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “diafraqmal sinirə aid olan” mənasını verir

Frenikotomiya (*phrenicotomia*) – cərrahi əməliyyat: diafraqma sinirinin kəsilməsi; kollapsoterapiya üsulu

Frenkel diplokokku (A. Frankel, 1848-1916, avstriyalı həkim) – *bax*: pnevmokokk

Freşels simptomu (E. Froschels, avstriyalı otorinolarinqoloq) – otoskleroz zamanı müşahidə olunan xarici qulaq keçəcəyi dərisinin taktil

həssaslığının zəif olması; lallıq və lal-karlıqın diferensial-diaqnostik əlaməti

Freşels-Zemax refleksi – fizioloji refleks: göz almalarının səsin mənbəyinə doğru əyilməsi ilə eyni anda baş və bədənin əks istiqamətə əyilməsi

Frey sindromu (L. Frey, 1889–1942, frans. həkimi; sin. aurikulotemporal sindrom) – *bax*: aurikulotemporal sindrom

Frey-Bayarje sindromu (L. Frey; J. G. F. Baillarger, 1809-1890, frans. psixiatr; sin. aurikulotemporal sindrom) – *bax*: aurikulotemporal sindrom

Freyzer sindromu (G.R. Fraser, amer. genetik) – kriptoftalm, xarici və orta qulağın diskineziyası, göz yaş axarlarının inkişafdan qalması və ya tam olmaması, qırtlağın daralması, sindaktiliya, böyrəklərin hipoplaziyası, qızlarda ginekoloji diskineziyalarla gedən inkişaf anomaliyası

Fridlender xəstəliyi (köh.; C. Fridlander, 1847-1887, alm. patoloq-anatom) – *bax*: obliterasiyaedən endarteriit

Fridmann sindromu (M. Friedmann, 1858-1925, alm. nevropatoloq) – 1) baş ağrıları, başgicəllənmə, kədər, qorxu, yuxusuzluq və yaddaş itkisinin birgə təzahürü; posttravmatik ensefalopatiya zamanı beyində damar pozğunluqları ilə əlaqədar (xırda damar və kapillyarların genişlənməsi, kapillyar hemorragiyalar) müşahidə olunur; 2) *bax*: piknolepsiya

Fridreyx sindromu (N. Friedreich, 1825-1882, alm. həkimi) – karlıq, nistaqm, anadangəlmə ürək qüsuru, ataksiya, görmə sinirinin atrofiyası

və intonasionalı nitqlə təzahür edən irsi anadangəlmə onurğa beyni ataksiyası

Fridrexin irsi ataksiyası (N. Friedreich, 1825-1882, alm. həkimi) – kardiodistrofiya, skeletin (onurğa, döş qəfəsi və s.) deformasiyası və progressivləşən ataksiya ilə gedən irsi neyrodegenerativ xəstəlik; autosom-dominant və ya autosom-recessiv yolla ötürülür

Fridel traxeobronxoskopu (Friedel, Almaniya) – ümumi narkoz altında traxeobronxoskopiya icra etmək üçün dəst

Frigidlik (*frigiditas*; lat. *frigidus* soyuq) – qadınlarda cinsi soyuqluq

Fronemofobiya (*phronemophobia*) – düşünmədən qorxma

Frontal cib (*sinus frontalis*) – göz yuvasının yuxarı hissəsində yerləşən burnun əlavə cibi

Frontal hiperostoz (*hyperostosis frontalis*) – *bax*: Morqani sindromu

Frontal nahiyə (*regio frontalis*) – alın nahiyəsi

Frontit (*frontitis*; anat. *sinus frontalis* alın cibi) – alın cibinin selikli qişasının iltihabı

Frottaj (frans. *frottage* sürtmə, sürtülmə) – ictimai yerdə kütlə içərisində cinsi oyanma məqsədilə digər şəxslərlə sıxlaşma istəyi, cinsi orqanın sürtülməsi

Frottarizm – *bax*: frottaj

Fruen sindromu (G. Froin, frans. həkim) – *bax*: blok sindromu

Fruen-Nonne sindromu (G. Froin; M. Nonne, 1861-1959, alm. nevropatoloq) – *bax*: blok sindromu

Frustrasiya (lat. *frustratio* yalan, uğursuzluq, boş ümid) – psixologiyada: insanın öz həyatı məqsədlərinə çatmasına maneçilik törədən real və

xəyali maneələrlə üzləşdiyi zaman düşüüy psixi vəziyyət

Ftalazid (*phthallazolum*) – sulfanilamid qrupundan olan, əsasən bağırsaq mənfəzində təsir göstərən antibakterial təsirli maddə

Ftazin (*phthazinum*) – sulfanilamid qrupundan olan, əsasən bağırsaq mənfəzində təsir göstərən antibakterial təsirli maddə

Ftiriofobiya (*phthiriophobia*) – *bax*: pedikulofobiya

Ftivazid (*phthivazidum*) – izonikotin turşusunun törəməsi olan, vərəm əleyhinə preparat

Ftiz – (ftizio-; yun. *phthisis* vərəm) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “vərəmə aid” mənasını verir

Ftizial habitus (*habitus phthisicus*; lat. *habitus* xarici görünüş) – astenik bədən quruluşunun nazik dəri, yanaqlarda incə qızartı, mavi və parlaq skleralar, qoltuqaltı nahiyədə tərləmə ilə uyğun gəlməsi; vərəmin mümkün əlaməti

Ftiziatr – vərəm xəstəliyinin müxtəlif növlərinin (dəri vərəmi, cinsiyyət orqanlarının vərəmi, bağırsaq vərəmi və s.) diaqnostikasında və müalicəsində ixtisaslaşdırılmış həkim

Ftiziatriya (*ftiz-* + yun. *iatreia* müalicə) – vərəm xəstəliyinin diaqnostikası, müalicə və profilaktikasına yönəlmiş tibbi elm sahəsi

Ftiziofobiya (*phthisiophobia*) – vərəmə yoluxmadan patoloji qorxu

Ftorafur (*phthorafurum*) – bədxassəli proseslərdə tətbiq olunan antimetabolit təsirli preparat

Ftoratizin (*phthoracizinum*) – əsasən həyəcanlı-depressiv vəziyyətlərdə, maniakal-depressiv psixozlarda, şizofreniyada tətbiq olunan antidepressant

Ftorbenzotef

Ftorbenzotef (*phthorbenzotephum*) – şiş əleyhinə təsir göstərən kimyəvi terapevtik dərman maddəsi

Ftorfenazin (*phthorphenazinum*) – fenotiazin törəməsi olan neyroleptik dərman vasitəsi

Ftorotan (*phthorothanum*) – inhalyasion narkoz zamanı istifadə edilən dərman vasitəsi

Ftorurasil (*phthoruracilum*) – bədxassəli proseslərdə tətbiq olunan anti-metabolit təsirli preparat

Fua sindromu (Ch. Foix, 1882-1927, frans. nevropatoloqu) – *bax*: mağaralı sinus sindromu

Fua-Şavani-İllemand sindromu (Ch. Foix, 1882-1927, frans. nevropatoloqu; J. A. Chavany, frans. nevropatoloqu; P. Hillemand, 1895-ci ildə an. olub, frans. həkimi) – yumşaq damağın və qırtlağın ikitərəfli simmetrik miokloniyası; uzunsov beyin və ya beyinciyn zədələnmələri zamanı müşahidə olunur

Fua-Tevenarın baldır fenomeni (Ch. Foix; A. Thevenard, 1898-1959, frans. nevropatoloqu) – *bax*: baldır fenomeni

Fukozidoz – irsi lizosom xəstəliyi olub, alfa-l-fukozidazanın çatışmazlığı nəticəsində toxumalarda fukozların toplanması

Fuks diktiomasi (E. Fuchs, 1851-1930, avstriyalı oftalmoloq) – *bax*: diktioma

Fuks sindromu (E. Fuchs) – buynuz qişada iltihab əlaməti olmadan presipitatların olması, bəbəyin mavi hipoplaziyası, katarakta, şüşəyəbən-zər cismin dənəli destruksiyasından ibarət simptomokompleks

Fuqa (lat. *fuga* qaçış) – psixiatriyada: xəstənin özünə nəzarəti itirməsi, ət-rafdakıları nəzərə almadan qaçma,

paltarını soyunma, yerində fırlanma kimi hərəkətlərlə xarakterizə olunan ambulator avtomatizmin qısamüddətli halı; epilepsiya və mərkəzi sinir sisteminin orqanik xəstəliklərinin simptomu

Dissosiativ fuqa – bir neçə gün davam edən və amneziya ilə nəticələnən çəşqınlıq halı

İsterik fuqa – üzvi əsas olmayan, lazımsız hərəkətlərlə müşayiət olunan müxtəlif vaxtlarda yaranan pozuntu

Fundal (lat. *fundus* dib, alt) – hər hansı bir orqanın dibinə aid olan (əsasən mədənin)

Fundal histerektomiya (*hysterectomia fundalis, defundatio uteri*) – uşaqlığın dibinin çıxarılması əməliyyatı

Funksional axiliya – üzvi zədələnmə olmadan mədə sekresiyasının zəifləməsi

Funksional antaqonizm – orqanizmdə orqan və sistemlərin əkstəsirli fəaliyyəti (məs., açıcı və bükücü əzələlər)

Funksional asimmetriya – bədənin simmetrik hissələrinin və ya orqanlarının funksiyaları fərqli yerinə yetirməsi (məs., sağ və sol əlin)

Funksional çarpayı – konstruksiyası xəstəyə müxtəlif vəziyyətlərin verilməsini təmin edən (oturaq, horizontal, Trendlenburq, horizontal ayaqların yuxarı qaldırılması) çarpayı

Funksional mədə hipersekresiyası – mədə şirəsinin artıq ifraz edilməsi

Funksiyaların kortikalizasiyası (lat. *cortex, corticis* qabıq) – tənzimləmə funksiyalarının beyin qabığında cəmləşməsi

Funksiyanın pozulması (*functio lae-*

sa) – iltihabın 5 xarici əlamətlərindən biri

Funqoid qranulema (*granuloma fungoidum*) – *bax:* göbələyəbənzər mikoz

Furadonin (*furadoninum*) – nitrofuran törəməsi olan antibakterial maddə

Furagin (*furaginum*) – nitrofuran törəməsi olan antibakterial maddə

Furasilin (*furacilinum*) – nitrofuran törəməsi olan antibakterial maddə

Furazolidon (*furazolidonum*) – nitrofuran törəməsi olan antibakterial maddə

Furazolin (*furazolinum*) – nitrofuran törəməsi olan antibakterial maddə

Furman-Furmen sindromu (Fourman P., Fourrnari J., ing. həkimləri) – eşitmə aparatının inkişaf anomaliyaları: erkən yaşlardan daxili qulağın inkişaf anomaliyaları ilə bağlı olan zəif eşitmə və ya tam karlıq, qulaqətrafi fistullar, birtərəfli boyun fistulları

Furosemid (*furosemidum*) – yumaqciq diuretiki

Furunkul (lat. *furunculus*) – tük follikulunun və ətraf yumşaq toxumalarının kəskin irinli nekrozlu iltihabı

Furunkulyoz (*furunculosis*) – çoxsaylı furunkulların əmələ gəlməsi ilə xarakterizə olunan stafilodermiya; maddələr mübadiləsinin pozğunluqları fonunda yaranır

Futurofobiya (ing. *future* gələcək) – gələcəkdən patoloji qorxu

Fuziya (lat. *fusio* birləşmə) – oftalmologiyada: fizioloji proses – sağ və sol gözün torlu qişalarında alınan iki monokulyar şəkillərin vahid görmə obrazı şəklində birləşməsi

Fyodorov kəsiyi (S.P. Fyodorov, 1869-1936, sov. cərrahı) – 1) öd kisəsinə operativ giriş: sağ qabırğa-

altı nahiyədə xəncərəbənzər çıxıntıya doğru kor bucaq altında dönməklə aparılan kəsik; 2) böyrək və sidik axarının yuxarı üçdə birinə operativ giriş: XII qabırğanın sonundan göbəyə doğru aparılan qövşəkilli kəsik

Fyodorov rektoskopu (S.P. Fyodorov) – obturatorlar və işıq mənbəyi ilə təhciz olunmuş müxtəlif ölçülü və diametrlil metal borucuqlar dəstindən ibarət olan rektoromanoskopun ilk nümunələrindən biri

Fyodorov sıxıcısı (S.P. Fyodorov) – nefrektomiya zamanı böyrəyin sıxılması üçün istifadə olunan cərrahi sıxıcı

Fyodorov vəziyyəti (S.P. Fyodorov) – xəstənin çarpayıda yarımoturaq vəziyyəti, bu zaman ayaqlar bud-çanaq və diz oynaqlarında bükülmüş vəziyyətdə olur; əməliyyatdan sonrakı dövrdə xəstəyə verilən vəziyyət

Fyodorovun böyrək güzgüsü (S.P. Fyodorov) – uroloji əməliyyatlarda yumşaq toxumaları çəkmək üçün istifadə olunan cərrahi alət

Fyodorovun subkapsulyar nefrektomiyası (S.P. Fyodorov) – *bax:* subkapsulyar nefrektomiya

G

G sindromu – *bax:* Opits sindromu

GAPO sindromu (Growth retardation, Alopecia, Pseudoanodontia, Optic atrophy) – boyun inkişafdan qalması, alopesiya, dişlərin inkişafdan qalması və görmə sinirinin atrofiyasından ibarət simptomokompleks

Gecə sanatoriyası – *bax:* sanatoriya-profilaktoriya

Gecə sidiyi saxlaya bilməmə (*enure-*

Gecikmiş dempinq-sindrom

sis nocturna; sin. enurez) – yuxu zamanı qeyri-ixtiyari işmə ilə xarakterizə olunan xəstəlik

Gecikmiş dempinq-sindrom (ing. *dumping boşaltma, tökmə*) – mədə əməliyyatı keçirilmiş şəxslərdə mədəaltı vəzin sekretor funksiyasının kəskin pozulması

Gecikmiş ekssudativ ekzematoid – *bax*: diffuz neyrodermit

Gecikmiş xloroz (*chlorosis tarda*) – 30 yaşdan yuxarı qadınlarda, əsasən uşaqlıq qanaxmaları nəticəsində meydana çıxan dəmirdefisitli anemiya

Gecikmiş katatoniya – katatonik sindromun ilk dəfə olaraq yaşlı şəxslərdə təsadüf olunması

Gecikmiş postradiasion effekt – ionlaşdırıcı şüaların təsirindən bir neçə ay və ya il sonra meydana çıxan postradiasion effekt

Gemellologiya (lat. *gemellus* cüt + yun. *logos* elm) – biologiya və tibbin əkizləri öyrənən bölməsi (genetika, morfologiya, fiziologiya, psixologiya və patologiya baxımından)

Genç sınağı – nəfəsvermə zamanı tənəffüsün saxlanılması müddəti

Generalizasiya (*generalisatio*; lat. *generalis* ümumi) – patologiyada: patoloji prosesin məhdud ocaqdan bütün orqanizmə yayılması

Generalizə olunmuş elastoreksis (*elastorrhexis generalisata*) – *bax*: elastik psevdoksantoma

Generalizə olunmuş hiperostoz (*hyperostosis generalisata*) – *bax*: Kamurati-Engelmann xəstəliyi

Generalizə olunmuş qranulematoz mezarteriit (*mesarteriitis granulomatosa generalisata*) – *bax*: gıqant-hüceyrəli arteriit

Generalizə olunmuş lentikulyar me-

lanoz (*melanosis lenticularis generalisata*) – *bax*: Lentiginoz

Generalizə olunmuş ossifikasiyalı hiperostoz (*hyperostosis generalisata ossificans*) – *bax*: Bamberger-Mari periostozu

Generalizə olunmuş osteofitoz (*osteophytosis generalisata*) – *bax*: Bamberger-Mari periostozu

Generalizə olunmuş papulyoz fibromatoz (*fibromatosis papulosa generalisata*) – birləşdikdə sklerodermanı xatırladan düyünlər əmələ gətirən ləkə və səpgilərin olması ilə xarakterizə olunan naməlum etiologiyalı dermatoz

Genetik kodun diskretliyi (*discretus*) – genetik kodun fərdiliyi; genetik kodun bu xüsusiyyəti ondan ibarətdir ki, bu nukleotid yalnız bir kodonun tərkibinə daxil ola bilər

Genetik postradiasion effekt – genotipin dəyişilməsi ilə nəticələnən postradiasion effekt (məsələn, mutasiyalar, xromosom dəyişiklikləri və s.)

Genetika (yun. *genesis* – mənşə) – orqanizmlərin irsiyyət və dəyişkənliklərini öyrənən elm

Geniş lentəoxşar helmint – insanlarda difillobotrioz xəstəliyinin törədicisidir

Genişləndirici – yaraların, boşluqların və kanalların kənarlarını genişləndirmək üçün istifadə olunan cərrahi alət

Genitoanorektal sindrom (*syndromum genitoanorectale*) – qadın cinsiyyət orqanlarının, düz bağırsağın və anusun birgə zədələnməsi, məsələn, bədxassəli törəmələr zamanı

Genom (ing. *genome*, yun. *genos* nəsil, происхождение) – hüceyrənin

haploid xromosom kompleksində yerləşən genlərin cəmi. Hüceyrənin haplofazasında diploid (2n) bir genom, diplofazada isə iki olur. Onlardan biri dişi cinsi qametın zıqotasına, digəri isə erkək cinsi qametın zıqotasına keçir

Genotipik – irsiyyətə məxsus, genetik əsası olan

Genslen-Erb sindromu (M. Gänslen, 1895-ci ildə an. olub, alm. terapevti; W.H. Erb, 1840-1921, alm. terapevt və nevropatoloqu) – hemolitik sarılıq, dalağın böyüməsi, karlıq, dişlərin piqmentasiyası, gözün müxtəlif anomaliyaları ilə təzahür edən irsi hemolitik anomaliya

Gentamisin sulfat (*gentamycini sulfas*) – aminoqlikozidlər qrupundan olan geniş spektrli antibiotik

Geo – (yun. *ge* Yer kürəsi) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “Yerə, torpağa aid olan” mənasını verir

Geofagiya (*geo-* + yun. *phagein* yemək) – psixiatrik simptom olub, torpaq yemə

Gerhard simptomu (W. Gerhardt, 1809-1872, alm. həkimi) – aortanın anevrizması olan xəstələrdə tənəffüs zamanı qırtlağın hərəkətsizliyi

Geriatriya (*geriatria*; *geri-* + yun. *iatreia* müalicə) – kliniki təbabətin yaşlıların xəstəliklərini öyrənmə sahəsi

Geriyə dönməz vəziyyət – yaralının huşunun və reflekslərinin tam itməsi, sərbəst nəfəsalmanın və ürək yığılmalarının olmaması, elektroensefaloqrammada baş beyinin bio-cərəyanlarının olmaması

Germafobiya (*germaphobia*) – müxtəlif infeksiya ilə yoluxmaqdan patoloji qorxu

Germanofobiya (*germanophobia*) –

Almaniyadan və ya almanlara məxsus hər şeydən qorxma

Geromorfizm (yun. *geron* qoca, *morphe* forma) – vaxtından əvvəl qocalma; gənc yaşlarda üz dərisinin trofik pozğunluqları

Geronto- (*geri-*, *gero-*; yun. *geron*, *gerontos* qoca – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “qocalıq”, “qocalma” mənasını verir

Gerontofiliya (*gerontophilia*; *geronto-* + *philia* sevgi, həvəs) – əks cinsdən olan yaşlı adamlara qarşı seksual həvəsin olması

Gerontofobiya (*gerontophobia*) – qocalarla kontakta olmaqdan, qocalıqdan qorxma

Gerontologiya (*geronto-* + yunə *logos* elm) – tibbin və biologiyanın şöbəsi olub, orqanizmlərin, o cümlədən insanın qocalma qanunauyğunluqlarını öyrənir

Gerontoterapiya (*gerontotherapy*) – qocalma proseslərinin müalicəsi

Gənlik bazofilizmi (*basophilismus juvenilis*) – gənc yaşlarında hipofizin adrenokortikotrop hormonunu artıq ifraz etməsi nəticəsində piylənmə, arterial hipertenziya, dəridə dartılma zolaqları ilə xarakterizə olunan klinik sindrom

Gənlik kifoza (*k. juvenilis*) – *bax*: Şeyermann-Mau xəstəliyi

Gənlik qövsü (*arcus juvenilis*) – gözün buynuz qişasının qocalıq qövsünə oxşar, lakin gənc yaşlarda inkişaf edən davamlı bulanıqlaşması

Gənlik osteoxondriti (*osteochondritis juvenilis*) – *bax*: gənlik osteoxondrozu

Gənlik osteoxondrozu (*osteochondrosis juvenilis*) – skeletin intensiv inkişafı dövründə meydana çıxan və sümüklərin aseptik spontan nekro-

Gənclik sızanaqları

zu, normal sümükləşmə prosesinin pozulması ilə gedən xəstəliklərin ümumi adı

Gənclik sızanaqları – əsasən yetkinlik dövrünə təsadüf edən düyüncüklü, bərkimiş, bəzən absesləşən birləşmiş sızanaqlar

Gənə qızdırması (*febris acarina*) – gənələr tərəfindən törədilən müxtəlif yoluxucu xəstəliklərin ümumi adı

Aralıq dənizi gənə qızdırması – bax: Marsel qızdırması

Cənubi Afrika gənə qızdırması – bax: Afrika gənə rikketsiozu

Dağlıq Amerika gənə qızdırması – bax: Kolorado qızdırması

Hindistan gənə qızdırması – bax: Tsusuqamuşi

Kolorado gənə qızdırması – bax: Kolorado qızdırması

Qayıdan gənə qızdırması (*f. acarina recurrens*) – bax: qayıdan endemik yatalaq

Sumatra gənə qızdırması – bax: Tsusuqamuşi

Şərqi Afrika gənə qızdırması – bax: Afrika gənə rikketsiozu

Şimali Asiya yatalaq gənə qızdırması – bax: Şimali Asiya gənə rikketsiozu

Gətirici ilgək sindromu – Bilrot II əməliyyatı keçirmiş şəxslərdə gətirici ilgəyin evakuasiyasının pozulması nəticəsində əmələ gəlmiş ödlü qusma

Gəyirmə – mədə və qida borusunda toplanmış qazın qeyri-iradi olaraq ağız vasitəsilə ayrılması

Gigəh arteriiti (*arteriitis temporalis*) – bax: qiğanthüceyrəli arteriit

Gigəh payı sindromu (*syndromum lobi temporalis*) – baş beynin gigəh payının zədələnməsi zamanı

qoxu və eşitmə hallüsinasiyaları, əks tərəfdə eşitmənin zəifləməsi, hemianopsiya, nitqin və yaddaşın pozulması;

Gigəh sümüyünün daşlıq hissəsi (*pars petrosa ossis temporalis*) – bax: gigəh sümüyünün piramidası

Gigəh sümüyünün piramidası (*pars petrosa*) – tərkibindən orta və daxili qulaq, üz və dəhliz-ilbiz sinirlərinin keçdiyi, zirvəsi önə və medial yönəlmiş üçbucaqlı piramida formasında olan gigəh sümüyünün daxili hissəsi

Gigəh-çənə oynaqı sindromu – çəynəmə əzələlərinin birtərəfli zədələnməsi zamanı qulaqda ağrı, küy və tutulma, alt çənənin hərəkətinin məhdudlaşması, gigəh-çənə oynaqında şaqıltılı səslər

Gigiyena (yun. *hygieinos* sağlamlıq verən, müalicəvi) – ətraf mühitin insan sağlamlığına təsirini, insanın əmək qabiliyyətini, yaşama müddətini, sanitariya tədbirlərinin və tələblərinin normativlərini, insanların yaşayış şəraitini və sağlamlaşdırıcı tədbirlərin hazırlanmasını öyrənən elm

Aviasiya gigiyenası – əmək gigiyenasının, aviasiya texnikasının və uçuş şəraitinin insan orqanizminə təsirini öyrənən, gigiyenik normativləri müəyyən edən bölməsi

Hərbi gigiyena – hərbi tibbin bir sahəsi olub, şəxsi heyətin fəaliyyətinə Silahlı Qüvvələrin şəraitinin təsirini öyrənməklə bərabər, hərbi qulluqçuların sağlamlığına təsir göstərən amilləri araşdırmaqla onların döyüş fəaliyyətini, döyüş bacarığını qoruyub-artırmaqla məşğul olur

Hərbi-dəniz gigiyenası – hərbi gigiyenanın bir bölməsi olub, Hərbi

Dəniz Donanması şəraitinin şəxsi heyətin fəaliyyətinə təsirini öyrənməklə, həmçinin gəmilərdə və hərbi dəniz bazalarında sanitar normativlər və tədbirlərin araşdırılması, spesifik sanitar-gigiyenik tədbirlərin aparılması ilə məşğul olur

Giks xəstəliyi (E. P. Hicks, ing. həkimi) – *bax*: irsi sensor retikulyar nevropatiya

Giqant (*gigas*; yun. *gigas*, *gigantos* yekə adam, *giqant*) – hipofizin somatotrop hormonunun artıq ifrazı nəticəsində qeyri-adi hündür boylu insan

Giqant buynuz qişa – *bax*: meqalokornea

Giqant follikulyar adenopatiya (*adenopathia gigantofollicularis*) – *bax*: *giqant follikulyar limfoma*

Giqant follikulyar limfoblastoma (*lymphoblastoma gigantofolliculare*) – *bax*: *giqant follikulyar limfoma*

Giqant follikulyar limfoma (*lymphoma gigantofolliculare*; sin. Brill-Simmers xəstəliyi) – follikulların kəskin böyüməsi, retikulyar sistemin hiperplaziyası ilə gedən limfoid toxumanın bədxassəli şişi

Giqant hipertrofik qastrit (*gastritis hypertrophica gigantea*) – *bax*: Menetriye xəstəliyi

Giqant osteoid-osteoma (*osteoid-osteoma giganteum*) – süngəri sümüklərdə yerləşən və periferiyaya doğru osteoskleroz zonalarının olmaması ilə fərqlənən böyük ölçülü osteoid-osteoma

Giqanthüceyrəli arteriit (*arteriitis gigantocellularis*) – əsasən iri kalibrli arteriyaların zədələnməsi ilə gedən sistem vaskulit

Giqantizm (*gigantismus*) – çox böyük sürətlə boy ataraq mövcud norma-

lardan kənara çıxma (insan, heyvan və ya bədənin ayrı-ayrı üzvləri haqqında)

Giqantoma (*gigantoma*) – *bax*: osteoblastoklastoma

Gilənar (albalı) çəyirdəyi simptomu – torlu qişanın mərkəzi arteriyasının kəskin keçməməzliyi zamanı oftalmoskopiyada bulanıq torlu qişa fonunda tünd qırmızı rəngli mərkəzi çuxurun ayırd edilməsi

Gilfort-Tanlı sindromu – dad və qoxu funksiyasının inkişafdan qalması, hərərət mübadiləsinin pozulması, hipotrikoz, yəhərəbənzər burun və artofik rinitlə xarakterizə olunan inkişaf anomaliysi

Gilofobiya (*hylophobia*; yun. *hyle* meşə + *fobiya*) – meşədən qorxma

Gimza boyası (G. Giemsa, 1867-1948, alm. kimyaçı və bakteriooloqu) – *bax*: Romanovski-Gimza boyası

Ginatreziya (*gynatresia*) – qadın cinsiyyət aparatının aşağı şöbəsinin üçdə bir hissəsinə bitişməsi

Ginekofiliya (*gynaecophilia*) – 1) kişilərdə, durmadan yeni qadınlarla cinsi yaxınlaşma arzusu ilə xarakterizə olunan hiperseksualizm; 2) qadın homoseksualizminin bir forması olub, yetkin qadınlara qarşı sövq (həvəs)

Ginekomastiya (*gynaecomastia*; gineko- + yun. *mastos* döş) – kişilərdə döş vəzilərinin birinin və ya hər ikisinin böyüməsi ilə xarakterizə olunan patoloji hal

Gingivit (*gingivitis*) – diş ətinin selikli qişasının iltihabı

Gips (yun. *gypsos*) – ağ və ya sarı rəngli mineral; sınımış, çıxmış sümükləri bitişdirmək və bədənin zədələnməsi hissəsinin hərəkətsizliyini təmin etmək üçün həmin mineraldan düzəl-

Gips boyunluğu

dilən möhkəm sarğı; cərrahiyyədə və dişlərin protezləşdirilməsində istifadə olunur

Gips boyunluğu – gövdənin yuxarı hissəsini, boynu və başı əhatə edən (üzün açıq qalması şərti ilə) dairəvi gips sarğısı (boyun və yuxarı döş fəqərələrinin zədələnmələri zamanı tətbiq olunur)

Gips uzunboğaz çəkməsi – diz oynadığından ayaq barmaqlarının ucuna qədər qoyulan dairəvi gips sarğısı (arxa nahiyənin açıq qalması şərti ilə)

Girdə pəncərə (*fenestra rotunda*) – *bax*: ilbiz pəncərəsi

Girdə pəncərə zarı (*membrana fenestrae rotundae*) – *bax*: ikinci təbil pərdəsi

Girke xəstəliyi (E. Gierke, 1877-1945, alm. patoloqu) – *bax*: I tip qlikogenoz

Girke-Van-Kreveld sindromu (E. Gierke, 1877-1945, alm. patoloqu; S. van Creveld, holland pediatri) – *bax*: I tip qlikogenoz

Gizə əlaməti (Guisez) – xroniki tonzillit zamanı ön damaq qövslərinin hiperimiyası

Gizli diabet (*diabetes lateens*) – başlanğıc gedişi və simptomları ikinci tip diabetə, lakin etiologiyası birinci tip diabetə uyğun gələn autoimmun diabet

Gizli qabıqlanma fenomeni – səpgiləri qaşdıqda kəpəyəbənzər qabıqlanmanın meydana gəlməsi; damcışəkilli parapsoriasisın simptomu

Göbək (*umbilicus*) – göbəkbağı düşdükdən sonra qarnın ortasında qalın kiçik çuxur, batıq

Göbək nahiyəsi (*regio umbilicalis*) – yuxarıdan X qabırğanın ən aşağı nöqtələrini birləşdirən xətlə, aşağı-

dan – sümükarası xətlə, yanlardan – qarnın düz əzələlərinin lateral kənarları boyunca uzanan şaquli xətlərlə məhdudlanan qarnın orta nahiyəsi

Göbək anginası (*angina mycotica*) – *bax*: kandidoz angina

Göbələyəbənzər qranulema (*granuloma fungoideum*) – *bax*: göbələyəbənzər mikoz

Göbələyəbənzər məməcik (*papilla fungiformis*) – dilin ucunun və ya orta hissəsinin selikli qişasında məməciklərin göbələyəbənzər forma alması (bu nahiyədə dad və isitilik reseptorları yerləşir)

Göbələyəbənzər mikoz (*mycosis fungoidea*) – liçfoid toxumanın ilkin olaraq dermadan inkişaf edən bədxassəli şişi

Gödəkə simptomu – bədən və ətraflarda ağrı və temperatur hissiyyatının dissosiasiya olunmuş pozulması (konfiqurasiyaya görə həmin zona gödəkcəni və ya yarımğödərcəni xatırladır); aşağı boyun və yuxarı döş seqmentləri səviyyəsində onurğa beyninin arxa buynuzları və ağ bitişmələrinin zədələnməsi nəticəsində əmələ gələn siringomieliyanın əlaməti

Görmə dəstəsi kanalı (*canalis fasciculi optici*) – *bax*: görmə kanalı

Görmə itiliyi (*acuitas visualis*) – görmə analizatorunun görünən obyektin sərhəd və detallarını seçə bilmək qabiliyyəti; ayrı-ayrı nöqtələr arasındakı minimal məsafəyə əsasən təyin edilir

Görmə kanalı (*canalis opticus*) – pazşəkilli sümüyün kiçik qanadında yerləşən və kəllə boşluğunu göz yuvası ilə birləşdirən qısa sümük

kanalı; görmə siniri və damarların keçdiyi yer

Görmə qabarı (*thalamus*) – *bax*: talamus

Görmə qabiliyyəti (*visio, visus*) – görmə orqanı və görmə analizatoru tərəfindən işığın qavranılması, bunun sayəsində orqanizm ətraf mühit obyektləri barəsində məlumat əldə edir (ölçü, forma, rəng və s.)

Binokulyar görmə (*v. binocularis*) – iki gözlə görmə

Fotopik görmə (*v. photopica*) – *bax*: gündüz görmə

Gecə görmə (*v. nocturna*) – gözün çubuğabənzər aparatı vasitəsi ilə tam qaranlıqda görmə

Gündüz görmə (*v. diurna*) – intensiv işıqlanma zamanı yumaqcıq aparatı vasitəsi ilə görmə

Mezopik görmə (*v. mesopica*) – *bax*: toran görmə

Mərkəzi görmə (*v. centralis*) – gözün yumaqcıq aparatı ilə icra olunan görmə

Periferik görmə (*v. peripherica*) – nəzər, mətnin sətirləri boyunca hərəkət edərkən, görmənin maksimal itiliyi və qavrayışın tamlığı yalnız gözün torlu qişasının mərkəzi hissəsində, aydın görmə zonası adlandırılan yerdə meydana gəlir

Skotopik görmə (*v. scotopica*) – *bax*: gecə görmə

Toran görmə (*v. crepuscularis*) – zəif işıqlanma zamanı gözün çubuğabənzər aparatı ilə görmə

Görmə psevdonevriti (*pseudoneuritis optica*) – görmə sinirinin, oftalmoskopik şəkllə əsasən iltihabını xatırladan inkişaf anomaliyası; sinirin atrofiyası inkişaf etmir və görmə funksiyaları əziyyət çəkmir

Görmə purpuru – *bax*: rodopsin

Görmə sahəsi (*campus visionis*) – göz və başı hərəkət etdirmədən insanın görmə orqanı tərəfindən qəbul etdiyi sahə

Anatomik görmə sahəsi (*c. visionis anatomicus*) – gözün göz yarığında vəziyyətindən və kəllə sümüyünün qurluşundan asılı olaraq üzün önə çıxan sahələri ilə (burun, qaş qövs-ləri və s.) məhdudlaşan görmə sahəsi

Binokulyar görmə sahəsi (*c. visionis binocularis*) – hər iki gözün görmə sahələrinin cəmi

Boruşəkili görmə sahəsi (*c. visionis tubularis*) – görmə sahəsinin kəskin konsentrik daraldığı görmə sahəsi

Fizioloji görmə sahəsi (*c. visionis physiologicus*) – torlu qişanın optik sərhədlərinə uyğun gələn maksimal görmə sahəsi

Fotopik görmə sahəsi (*c. visionis photopicus*) – gündüz işıqlanması şəraitində görmə sahəsi

Monokulyar görmə sahəsi (*c. visionis monocularis*) – bir gözün görmə sahəsi

Mütləq görmə sahəsi (*c. visionis absolutus*) – *bax*: fizioloji görmə sahəsi

Nisbi görmə sahəsi – *bax*: anatomik görmə sahəsi

Skotopik görmə sahəsi (*c. visionis scotopicus*) – gecə şəraitində görmə sahəsi

Görmə sahəsinin konsentrik daralması – görmə sahəsinin boruşəkili daralması

Görmə sahəsinin lokal daralması – görmə sahəsinin digər nahiyyələrinin normal qaldığı halda hər hansı bir hissəsinin daralması

Görmə siniri çarpazı sindromu (*sy-*

Görmə siniri diski

ndromum chiasmatis optici) – bax: xiazma sindromu

Görmə siniri diski (*discus nervi optici*) – göz dibində yerləşən 1,5-2,0 mm diametrlı, açıq şəhrayı – ağ rəngdə girdə törəmə

Görmə siniri diskinin durğunluğu – görmə sinirinin qeyri-iltihabi ödemi

Görmə siniri diskinin ekskavasiyası (*excavatio disci nervi optici*) – görmə siniri diskində çökəklik

Atrofik ekskavasiya (*e. atrophica*) – bütün görmə diskini tutan və torlu qısa damarlarının əyilməsi ilə gedən qlaukomatoz ekskavasiya

Fizioloji ekskavasiya (*e. physiologica*) – görmə siniri diskində olan normal çökəklik

Kənar ekskavasiya (*e. marginata*) – bax: qlaukomatoz ekskavasiya

Qlaukomatoz ekskavasiya (*e. glaucomatosa*) – qlaukoma zamanı sinir liflərinin atrofiyası ilə gedən ekskavasiya

Görmə siniri sindromu (*syndromum nervi optici*) – görmə sinirinin zədələnməsi zamanı görmə itiliyinin azalması və göz bəbəyinin işığa olan reaksiyasının zəifləməsi ilə görmə sahəsinin patoloji dəyişikliyi

Görmə sinirinin atrofiyası (*atrophia nervi optici*) – iltihabi və degenerativ dəyişiklik nəticəsində görmə siniri liflərinin destruksiyası səbəbindən baş verən atrofiya (adətən görmə qabiliyyətinin zəifləməsi və itməsi ilə nəticələnir)

Görmə sinirinin birincili atrofiyası (*a. nervi optici primaria*) – göz dibinin dəyişikliyi olmadan sinirin zədələnməsi və ya mərkəzi sinir sisteminin xəstəlikləri zamanı meydana çıxan görmə sinirinin atrofiyası

Görmə sinirinin hissəvi atrofiyası

(*a. nervi optici partialis*) – bəbəyin birbaşa işığa reaksiyasının saxlanılması ilə gedən görmə siniri liflərinin bir hissəsinin destruksiyası nəticəsində meydana çıxan atrofiya

Görmə sinirinin ikincili atrofiyası (*a. nervi optici secundaria*) – göz dibi patoloji prosesləri nəticəsində meydana çıxan görmə sinirinin atrofiyası

Görmə sinirinin qlaukomatoz atrofiyası (*a. nervi optici glaucomatosa*) – qlaukoma zamanı göz daxili təzyiqin qalxması nəticəsində meydana çıxan görmə sinirinin atrofiyası

Görmə sinirinin natamam atrofiyası (*a. nervi optici incompleta*) – bax görmə sinirinin hissəvi atrofiyası

Görmə sinirinin progressivləşən atrofiyası (*a. nervi optici progressiva*) – oftalmoskopik görüntüdə və görmə itiliyində artan dəyişikliyin olması ilə gedən atrofiya

Görmə sinirinin sadə atrofiyası (*a. nervi optici simplex*) – bax görmə sinirinin birincili atrofiyası

Görmə sinirinin tabetik atrofiyası (*a. nervi optici tabetica*) – tabes dorsalis zamanı meydana çıxan görmə sinirinin birincili atrofiyası

Görmə sinirinin tam atrofiyası (*a. nervi optici completa*) – bəbəyin birbaşa işığa reaksiyasının saxlanılmaması ilə gedən görmə sinirinin bütün liflərinin destruksiyası nəticəsində meydana çıxan atrofiya

Görmə sinirinin nevropatiyası (*neurotaphia nervi optici*) – görmə sinirin qeyri-iltihabi zədələnmələrinin ümumi adı

Görmənin psixi iflici – bax: Balint sindromu

Görünən fikirlər simptomu – müvafiq vizual obrazın görünməsi ilə müşayiət olunan hər hansı bir fikrin qeyri-iradi yaranması; ideator avtomatizm zamanı müşahidə olunur

Göstəriş – tibdə: hər hansı bir diaqnostik və ya müalicəvi tədbirin həyata keçirilməsinə əsas (patoloji prosesin xarakteri, lokalizasiyası, gedişi və törənmiş pozğunluqlara əsaslanan)

Gövdənin nevusabənzər məhdud angiokeratoması (*angiokeratoma corporis circumscriptum naeviforme*) – gövdə və ya ətraflarda tək-tək zədələnmə ilə xarakterizə olunan angiokeratoma

Gövdənin diffuz angiokeratoması (*angiokeratoma corporis diffusum*) – *bax*: Fabri xəstəliyi

Gövdənin yastı epitelioması – *bax*: xoralaşmamış səthi yastı dəri bazalioması

Gövdəşəkilli dəri plastikası – iki qidalandırıcı ayaqla uzun gövdəşəkilli dəri parçasının yara sağaldıqdan sonra dəri qüsuru olan yerə köçürülməsi

Göy bələk sindromu – triptofanın sorulmasının pozulması və hiperkalsiemiya səbəb olan irsi xəstəlikdir; sidikdə indikan və indolun miqdarının artması ilə xarakterizə olunur, bu səbəbdən uşağın bələyi göy rəngə boyanır

Göy öskürək (*pertussis, tussis convulsiva*; frans. *coqueluche*) – spazmatik öskürək tutmaları ilə xarakterizə olunan kəskin infeksiya xəstəliyi; hava-damcı yolu ilə ötürülür və əsasən 10 yaşa qədər olan uşaqlarda rast gəlinir

Göy öskürək çöpləri – *Bordetella* cinsindən olan bakteriya; kiçik qram-

mənfi, fakultativ aerobdur, qanlı mühitlərdə kiçik koloniyalar əmələ gətirməklə inkişaf edir; insanda göy öskürək xəstəliyinin törədicisidir

Göy-yaşıl irin çöpləri – *Pseudomonas* cinsindən olan bakteriya; hərəkətli qrammənfi çöpdür; fakultativ aerob; yara infeksiyası və digər iltihablı proseslərin törədicisidir

Göz (*oculus*) – görmə funksiyasını təmin edən duyğu orqanı

Göz alması (*bulbus oculi*) – gözün, göz ağı və göz qarasının da daxil olduğu şarşəkilli hissəsi; göz almasının daxilində sulu nəmlik (ön və arxa kameralarda), büllur və şüşəvari cism yerləşir

Göz almasının qopması (*avulsio bulbi oculi*; lat. *avulsio* qopma; anat. *bulbus oculi* göz alması) – travma nəticəsində göz almasının görmə sinirindən qopması

Göz almasının sudurlu dəmrovu (*herpes corneolis*) – göz almasının suluq şəklində zədələnməsi ilə gədən dəri xəstəliyi

Göz ekvatoru – frontal səthdə göz almasının ən böyük dairəsi

Göz qapağının atonik çevrilməsi – yaşlı şəxslərdə gözün dairəvi atrofiyası və dərinin elastikliyi azalması nəticəsində təsadüf olunan göz qapağının çönməsi

Göz qapağının xaricə çevrilməsi (*ectropium palpebrae*; yun. *ektre* xaricə çevirmək) – göz qapağının yerləşmə anomaliyası: qapağın kənarı göz almasına söykənmir, konyunktival səthi xaricə çevrilmiş olur

Göz qapağının daxilə çevrilməsi (*entropium palpebrae*) – göz qapağının yerləşmə anomaliyası: qapağın sərbəst kənarının (onun daxili qabır-

Göz qapağının parolitik

ğası üzərində bitən kirpiklərlə) göz almasına doğru çevrilməsi

Göz qapağının parolitik çevrilməsi (ectropium paralyticum) – əsasən üz sinirinin iflici zamanı təsadüf olunan göz qapağının çönməsi

Göz qapağının spastik çevrilməsi (ectropium spasticum) – əsasən xroniki konyunktivit, buynuz qişasının xəstəlikləri ilə əlaqədar olan blefarospazmda meydana çıxır

Göz qapaqları (*palpebrae*) – gözün ön səthini örtən, onu kənar təsirlərdən qoruyan hərəkətli köməkçi orqanları; üst (p. superiores) və alt (p. inferiores) göz qapaqları seçilir

Göz qapaqlarının yarığı (*rima palpebrarum*) – *bax*: göz yarığı

Göz qapaqlarının səyirməsi simptomu – kəskin ensefalit zamanı müayinə edən şəxsin barmağı müayinə olunan şəxsin gözüne yaxınlaşdıqda göz qapaqlarının səyirməsi

Göz qırpma (*nictitatio*; *nictatio*) – göz qapaqlarının qeyri-iradi və ya reflektor qısamüddətli bağlanması

Göz tonometri – gözdaxili təzyiqli ölçmək üçün cihaz

Göz və dil simptomu – xəstənin eyni zamanda dilini çıxarmaq və gözlərini qapalı saxlamağı bacarmaması; məsələn, kiçik xoreya zamanı üz və dil əzələlərinin hiperkinezinin təzahürü

Göz yarığı (*rima palpebrarum*; sin. göz qapaqlarının yarığı) – göz qapaqlarının kənarları ilə məhdudlaşan dəlik, onun vasitəsilə işıq süası göz almasına çatır

Göz yaşı (*lacrima*) – damla, qətrə halında gözdən axan su

Göz yaşı axarı – *bax*: göz yaşı kanalçıqları

Göz yaşı axması (*lacrimatio*) – göz

yaşı mayesinin konyunktiva kisəsindən üz dərisinə axması

Hipersekretor göz yaşı axması – göz yaşının artıq miqdarda axması

Retension göz yaşı axması – göz yaşının pozulması səbəbindən baş verir

Göz yaşı büküşü (*plica lacrimalis*) – burun boşluğu selikli qişasının aşağı burun keçəcəyində göz yaşı-burun axarının ağzında yerləşən büküşü

Göz yaşı gölü (*lacus lacrimalis*) – göz yarığının gözün medial bucağında genişlənən nahiyəsi; buraya konyunktival kisədən göz yaşı mayesi daxil olur

Göz yaşı ifrazı – göz yaşı vəziləri tərəfindən göz yaşı mayesinin sekresiyası

Göz yaşı kanalı (*canaliculus lacrimalis*; *ductus lacrimales*) – başlanğıcını yuxarı və aşağı göz yaşı nöqtələrindən götürərək, göz yaşı gölünü göz yaşı kisəsi ilə birləşdirən iki dar axarın ümumi adı

Göz yaşı kisəsi (*saccus lacrimalis*) – göz yaşı-burun axarının genişlənməmiş yuxarı kənarı, göz yuvasının medial bucağında yerləşir; göz yaşı kisəsinə gözyaşı kanalçıqları axır

Göz yaşı kisəsinin ekstirpasiyası (*exstirpatio sacci lacrimalis*) – *bax*: dakriosistektomiya

Göz yaşı kisəsinin fistulu (*fistula sacci lacrimalis*) – göz yaşı kisəsinin xarici fistulu; göz yaşı kisəsinin fleqmonası nəticəsində və ya dakriosistektomiyanın ağırlaşması kimi əmələ gəlir

Göz yaşı mayesi (sin. göz yaşı) – buynuz qişası və konyunktivanı daima isladan şəffaf, rəngsiz maye

Göz yaşı məməciyi (*papilla lacrima-*

lis) – gözyaşı nöqtəsi yerləşən gözün daxili (medial) bucağında göz qapağı kənarının bir qədər yüksəlməsi

Göz yaşı nöqtəsi (*punctum lacrimale*)

– gözün daxili bucağındakı göz qapağının kənarında yerləşən və göz yaşı kanalına aparıcı dəlik

Göz yaşı yolları – göz yaşının konyunktiva kisəsindən burun boşluğuna axmasını təmin edən anatomik törəmələrin məcmusu; onlara göz yaşı gölü, göz yaşı kanalları, göz yaşı kisəsi və burun-göz yaşı axarı daxildir

Göz yaşı-burun sınağı – *bax*: kanalçıq sınağı

Göz yaşının aparılması – göz yaşının konyunktiva kisəsindən göz yaşı yolları vasitəsilə burun boşluğuna axdırılması

Göz yuvası (*orbita*; sin. orbita) – kənlənin üz hissəsində göz almasının yerləşdiyi cüt batıqlıq

Göz yuvasının ekzenterasiyası (*exenteratio orbitae*) – göz möhtəviyyatının xaric edilməsi cərrahi əməliyyatı, məsələn, bədxassəli şişlər zamanı

Göz-diş-barmaq sindromu – *bax*: Meyer-Şvikkerat sindromu

Gözün akkomodasiyası (*accomodatio oculi*) – göz billurunun optik qüvəsini dəyişdirməklə cisimlərin əksinin (xəyalının), gözdən olan məsafədən asılı olaraq, tor təbəqədə aydın fokusa gətirilməsi prosesinə deyilir

Gözün büllur akkomodasiyası – *bax*: gözün daxili akkomodasiyası

Gözün büllurdankənar akkomodasiyası – *bax*: gözün xarici akkomodasiyası

Gözün daxili akkomodasiyası (*a. oculi interna*) – kirpikli əzələnin

yığılması zamanı büllurun sınıma qabiliyyətinin dəyişməsi nəticəsində meydana çıxan gözün akkomodasiyası

Gözün ekstrakapsulyar akkomodasiyası (*a. oculi extracapsularis*)

– kirpikli əzələnin yığılması zamanı büllur səthinin əyrisinin dəyişməsi ilə xarakterizə olunan gözün daxili akkomodasiyası

Gözün xarici akkomodasiyası (*a. oculi externa*) – gözün xarici əzələlərinin yığılması zamanı ön-

arxa ölçüsünün dəyişməsinə əsaslanan gözün akkomodasiyası; insanda olması sübut edilməmişdir

Gözün mütləq akkomodasiyası (*a. oculi absoluta*) – hər bir göz üçün ayrıca ölçülmüş akkomodasiya parametrlərinin (akkomodasiyanın həcmi və sahəsi) məcmusu

Gözün nisbi akkomodasiyası (*a. oculi relativa*) – obyektin binokulyar fiksasiyası zamanı, yəni konvergensiyanın məlum dərəcəsində ölçülmüş gözün akkomodasiya parametrlərinin məcmusu

Gözün intrakapsulyar akkomodasiyası (*a. oculi intracapsularis*) –

kirpikli əzələnin yığılması zamanı büllur liflərin yerdəyişməsi nəticəsində meydana çıxan gözün daxili akkomodasiyası

Gözün kapsuldaxili akkomodasiyası – *bax*: gözün intrakapsulyar akkomodasiyası

Gözün kapsuldankənar akkomodasiyası – *bax*: gözün ekstrakapsulyar akkomodasiyası

Gözün amiloidi – gözün toxumalarında amiloid maddənin toplanması ilə səciyyələnən patoloji proses

Gözün arxa kamerası (*camera oculi posterior*) – qüzehli qişa ilə büllur

Gözün astiqmatizmi

arasında yerləşən boşluq; içərişi maye ilə dolu olur

Gözün astiqmatizmi (*astigmatismus*; *a-* + yun. *stigma*, *stigmatos* nöqtə) – gözün optik sisteminin şüanı sındırma qüvvəsinin müxtəlif meridianlarda eyni olmaması, nəticədə torlu qişada əşyaların təsviri aydın alınmır

Buynuz qişa astiqmatizmi (*a. cornealis*) – buynuz qişanın qeyri-bərabər əyriliyi nəticəsində baş verən edən astiqmatizm

Büllur astiqmatizmi (*a. lenticularis*) – büllurun qeyri-düzgün forması səbəbi ilə baş verən astiqmatizm

Çəp oxlu astiqmatizm – bu astiqmatizm zamanı gözün əsas meridianları vertikal və horizontal meridianlarla üst-üstə düşmür

Düz astiqmatizm (*a. rectus*) – gözün şüanı sındırma qüvvəsinin əsas şaquli meridianda üfüqi meridiانا nisbətən çox olması ilə xarakterizə olunan astiqmatizm

Düzgün astiqmatizm (*a. regularis*) – şüanı sındırma qüvvəsi gözün hər bir meridianında optik zona daxilində dəyişmir

Düzgün olmayan astiqmatizm (*a. irregularis*) – yalnız müxtəlif meridianlarda deyil, eyni meridianın müxtəlif kəsiklərində də şüanı sındırma qüvvəsinin müxtəlif olması ilə xarakterizə olunan astiqmatizm

Əks astiqmatizm (*a. reversus*) – şüanı sındırma qüvvəsinin gözün əsas şaquli meridianında üfüqi meridiandan az olması ilə xarakterizə olunan astiqmatizm

Fizioloji astiqmatizm (*a. physiologicus*) – tez-tez rast gəlinən və nisbətən az dərəcəli (0,5 dptr-ya qədər) düzgün düz astiqmatizm,

görməni pozmur və adətən korreksiyasına ehtiyac olmur

Hipermetro-hipermetropik astiqmatizm – *bax*: mürəkkəb hipermetropik astiqmatizm

Qarışıq astiqmatizm (*a. mixtus*) – gözün baş meridianlarından birinin miopiyası, digərinin isə hipermetropiyası ilə xarakterizə olunan astiqmatizm

Miopo-hipermetropik astiqmatizm – *bax*: qarışıq astiqmatizm

Miopo-miopik astiqmatizm – *bax*: mürəkkəb miopik astiqmatizm

Mürəkkəb astiqmatizm (*a. compositus*) – gözün hər iki əsas meridianlarında müxtəlif dərəcəli, lakin eyni növdən olan ametropiya ilə xarakterizə olunan astiqmatizm

Mürəkkəb hipermetropik astiqmatizm (*a. compositus hypermetropicus*) – gözün hər iki əsas meridianlarında müxtəlif dərəcəli hipermetropiya ilə xarakterizə olunan astiqmatizm

Mürəkkəb miopik astiqmatizm (*a. compositus myopicus*) – gözün hər iki əsas meridianlarında müxtəlif dərəcəli miopiya ilə xarakterizə olunan astiqmatizm

Sadə astiqmatizm (*a. simplex*) – gözün əsas meridianlarından birində emmetropiya, digərində isə ametropiya ilə xarakterizə olunan astiqmatizm

Sadə hipermetropik astiqmatizm (*a. simplex hypermetropicus*) – gözün əsas meridianlarından birində hipermetropiya ilə xarakterizə olunan astiqmatizm

Sadə miopik astiqmatizm (*a. simplex myopicus*) – gözün əsas meridianlarından birində miopiya ilə xarakterizə olunan astiqmatizm

Gözün buynuz qıçası (*cornea*) – gözün ən ön hissəsində yerləşən, işığı fokuslamaq və gözü xarici zədələyici faktorlardan qorumaq üçün xüsusiləşmiş şəffaf və əyri səthə malik olan toxumadır; ön səthi – epitel ilə, arxa səthi isə endotel ilə örtülüdür

Gözün damarlı qıçası (*tunica vasculosa*) – gözün orta qıçasıdır, birbaşa skleranın altında yerləşir; əsas xüsusiyyətləri – torlu qıçanın akkomodasiyası, adaptasiyası və qidalanmasıdır

Gözün ekzenterasiyası (*exenteratio oculi*) – *bax*: gözün evisserasiyası

Gözün enukleasiyası (*enucleatio oculi*) – göz almasının xaric edilməsi cərrahi əməliyyatı

Gözün evisserasiyası (*evisceratio oculi*) – cərrahi əməliyyat: skleranı saxlamaqla göz alması möhtəviyyətinin xaric edilməsi

Gözün hərəkəti sinir sindromu (*syndromum nervi oculomotorii*) – birtərəfli ptoz, göz almasının yuxarı, aşağı və daxilə hərəkətinin olmaması, uzaqlaşan çəpgözlük, midriaz, bəbəyin işığa düz reaksiyasının olmaması; gözün hərəkəti sinirinin zədələnməsi zamanı müşahidə olunur

Gözün xarici (fibroz) qıçası (*tunica fibrosa bulbi*) – gözü kənardan örtən fibroz qıça; gözün formasını yaradır, onun müəyyən turqorunu saxlayır, müdafiə funksiyasını yerinə yetirir və gözü hərəkət etdirən əzələlərin bağlanması üçün xidmət edir

Gözün kardial nöqtələri (lat. *cardinalis* əsas) – gözün optik sisteminin iki əsas fokuslarının (ön və arxa), iki əsas və iki düyünlü nöqtələrinin ümumi adı

Gözün metallozu – gözə düşmüş yad

cism (metal) toksiki təsiri altında baş verən dəyişikliklər (iridosiklit, şüşəyabənzər cism bulanması, torlu qıçanın proliferativ və distrofik dəyişiklikləri)

Gözün optik oxu (*axis opticus*) – bülur və buynuz qıça səthlərinin əyri-lik mərkəzlərindən keçən düz xətt

Gözün ön kamerası (*camera oculi anterior*) – buynuz qıça ilə qüzehli qıça arasında yerləşən boşluq; içəri-si maye ilə dolu olur

Gözün paroksizmal xoşxassəli hipertenziası – *bax*: Pozner-Şlossman sindromu

Gözün torlu qıçası (*retina*) – göz almasının daxili qıçasıdır; buynuz qıçası və büllurun köməyiylə sinir impulslarına çevrilərək beynə göndərilən təsvirin qəbul olunmasına cavabdehdir

Gözün yardımçı orqanları (*organa oculi accessoria*) – göz almasının hərəkətini təmin edən, müdafiə və trofik funksiya daşıyan orqanlar (buraya göz alması əzələləri, göz boşluğu fassiyası, qaşlar, kirpiklər, konyunktiva və göz yaşı aparatı daxildir)

Grişberq üsulu (J. Hirschberg, 1843-1925, alm. oftalmoloqu) – işıq refleksinin bəbəyin mərkəzindən sapma dərəcəsinə görə çəpgözlük bucağının oftalmoskop vasitəsi ilə təyin edilməsi

Güdü – orqan və ya ətrafın amputasiyadan sonra qalan hissəsi (travmatik və ya anadangəlmə)

Amputasion güdü – orqan və ya ətrafın cərrahi yolla amputasiyasından sonra qalan hissəsi

Dayaq güdü – protezləşmə məqsədilə istifadə edilən güdü

Konik güdül – ətrafların güdülünün konus formasında daralması

Sancaşəkilli-güdül – ətrafların amputasiyon güdülünün sonunda toxuma artıqlığı nəticəsində qalınlaşmanın olması

Gülhanə Əsgəri Tibbi Akademiyası (GATA) – Türkiyə Respublikasında hərbi qulluqçuların müalicəsi və hərbi tibbi kadrların hazırlanması ilə məşğul olan akademiya

Güllə yaralanması – güllə və qəlpələr tərəfindən törədilən yaralanmaların ümumi adı

Gümüşləmə metodu – gümüş nitrat məhlulunun impregnasiyası vasitəsi ilə bəzi toxuma strukturlarının aşkar edilməsi üsullarının ümumi adı

Günəş aclığı – *bax*: günəş çatışmazlığı

Günəş çatışmazlığı – günəşin ultrabənövşəyi şüalarının uzun müddət çatışmazlığı nəticəsində orqanizmdə əmələ gələn trofik və mübadilə proseslərinin pozğunluğu

Günəş kələfi sindromu (*syndromum plexus solans*) – qarın boşluğu orqanlarının xəstəlikləri, qarın travmaları zamanı həzm traktı və böyrəklərin funksiyalarının pozulması, arterial təzyiqin dəyişməsi, adinamiya, qorxu və kədər hissi ilə müşayiət olunan qabırğaaltı nahiyədə kürəyə irradiasiya edən güclü ağrı tutmaları

Günəş psevdoleykoderması (*leuco derma solare*) – günəş yanıqları və ya günəş şüalarının təsiri ilə gəriləyən dəri səpgilərinin (dəmrov, psoriaz, seboreifid zamanı) yerində inkişaf edən psevdoleykoderma

Günəş şüalanması – tam və ya qismən çılpaq şəxsə günəş şüalarının birbaşa təsiri

Günəş vannası – *bax*: günəş şüalanması

Günvurma (*apoplexia solans*) – günəş şüalarının orqanizmə birbaşa və uzunmüddətli intensiv təsiri nəticəsində meydana çıxan günəş vurması

Güzehli qişanın piqment haşiyəsi – güzehli qişanın tünd qəhvəyi rəngə boyanmış və bəbəyi bütün çevrəsi boyunca əhatə edən hissəsi

Güzgü (*speculum*) – tibdə: boşluqlu yaraların, təbii kanalların genişləndirilməsi və ya bilavasitə vizual müayinəsi üçün istifadə olunan tibbi alətlərin ümumi adı; səthi cilalanmış düz və ya əyilmiş lövhələr və ya müvafiq çərçivədə olan şüşə güzgülərdir

Alın güzgüsü – *bax*: Simanovskinin alın reflektoru

Burun güzgüsü – ön rinoskopiya, burun boşluğunda aparılan operativ müdaxilələr və müalicə prosedurları zamanı istifadə olunan alət

Burun-udlaq güzgüsü – burun-udlağın müayinəsində istifadə olunan 8-10 mm diametrlı, dəyirmi çərçəvədə olan və bucaq altında metal milə birləşdirilmiş şüşə güzgü

İşıqlandırıcı rektal güzgü – *bax*: anoskop

Killian güzgüsü (G. Killian, 1860-1921, alm. otorinolarinqoloqu) – burun əməliyyatlarında istifadə olunan alət

Qırtlaq güzgüsü – qırtlağın müayinəsi üçün nəzərdə tutulmuş, diametri 16-25 mm olan dəyirmi çərçivədə və bucaq altında metal milə birləşdirilmiş şüşə güzgü

Müller güzgüsü – *bax*: Müller yaragenişləndiricisi

Güzgü simptomu – xəstənin uzun müddət və ağız-burnunu əyməklə

müşayiət olunan güzgüdə özünə baxması; şizofreniya, psixopatiya və digər psixi xəstəliklərin əlamətidir

H

Hadiofobiya (sin. agiofobiya) – müqəddəslərdən və müqəddəs əşyalardan qorxma

Hafefobiya – *bax*: afenfozmfobiya

Haleofiliya (*galeophilia*; yun. *gale* pişik + *philia* sevgi, meyl) – *bax*: aylurofiliya

Haleofobiya (*galeophobia*; yun. *gale* pişik + *fobiya*) – *bax*: aylurofobiya

Halisterez (*halisteresis*; yun. *hals* duz + *steresis* məhrum olma) – dekal-sinasiya nəticəsində normal formalaşmış sümük toxumasının yerində osteoid toxumanın əmələ gəlməsinin patoloji prosesi

Halqren sindromu (Alstrem-Halqren sindromu); Ahlström Carl-Henry, İsveç nevropatoloq, psixiatr və genetik; Hallgren B., İsveç genetik) – anadangəlmə anomaliyalar kompleksi: piylənmə, şəkərli diabet, hiperurikemiya, karlıq, beyincik ataksiyası, nistaqm, oliqofreniya, piqmentli retinit

Halle əməliyyatı (M. Halle, 1873-1939, alm. otorinolarinqoloqu) – xroniki qaymorit zamanı icra olunan cərrahi əməliyyat: aşağı burun keçəcəyi ilə yuxarı çənə boşluğu arasında dəliyin formalaşdırılması

Hallüsinasiya (*hallucinationes*; lat. *hallucinatio* sayıqlama, qarabasma) – mövcud olmayan bəzi obyektləri görmək, eşitmək, qoxusunu hiss etmək, toxuna bilmək kimi səhv duyğuların beyin tərəfindən gərçək kimi qəbul edilməsi

Antaqonik hallüsinasiya (*h. antagonicisticae*) – kontrast hallüsinasiya sindromu (məs., eşitmə hallüsinasiyası zamanı bir səsin bir, digər səsin isə əksmənalı söz deməsi)

Assosiativ hallüsinasiyalar – bu zaman hallüsinasiyaların elementləri məntiqi ardıcılıqla dəyişir, məs., hər hansı bir səsi eşitdikdə, o səs uyğun görmə hallüsinasiyaları yaradır

Autoskopik hallüsinasiya (*h. autoscopicae*; yun. *autos* öz + *skopeo* görmək) – xəstədə bir başqa şəxsin onun kimi görünməsi və geyinməsi hallüsinasiyasının olması

Ekstrakamp hallüsinasiya (lat. *extra* kənar, *haricində* + *campus* sahə) – müəyyən analizatorun hissiyyat zonasından kənar yaranan hallüsinasiyalar, bu zaman xəstə həmin obyektlərin arxasında olduğunu düşünür

Elementar hallüsinasiya (*h. elementariae*) – bu zaman xəstəyə elə gəlir ki, o, ötəri səslər eşidir, müxtəlif şəkillər görür (məs., fit səsi, pıçılı, duman, tüstü və s.)

Eşitmə hallüsinasiyası (*h. acusticae*) – yanlış qavramanın bir növü olub müxtəlif səslərin, pıçılıtların, musiqinin eşidilməsi; xəstə kiminsə onu çağırıldığını, təhqir etdiyini və ya hansı mülahizələr söyləməsini eşidir, bəzi xəstələr heç bir mənə ifadə etməyən səslər (küylər) eşidir.

Funksional hallüsinasiyalar (*h. functionales*) – real qıcıqlandırıcılar əsasında yaranır və yalnız qıcıq mənbəyi yox olduqdan sonra, o da yox olur; xəstələr dəniz səsində, yarpaqların xışıltısında insan səsi eşitdiyini deyirlər

Görmə hallüsinasiyası (*h. visuales*)

Hallüsinasiya

– ətraf mühitdə olmayan predmetlərin və hadisələrin beynin sensor sferasında yalançı görmə obrazların yaranması və xarici mühitə irradiasiyası və ya proyeksiyası

Həqiqi hallüsinasiyalar (*h. verae*) – hallüsinasiyaların obyektı orqanizmdən kənar mühitdə yerləşmiş olur, məs., səs divarın arxasından, küçədən, qoxu o biri otaqdan gəlir və s.

Hipnohagik hallüsinasiyalar (*h. hypnagogicae*; yun. *hypnos* yuxu + *agogos* səbəb olan) – mürgüləmə fazasında gözləri yumanda və ya qaranlıq fonda baş verən hallüsinasiya

İmperativ hallüsinasiyalar (*h. imperativae*, lat. *impero, imperatum* əmr etmək; sin. əmredici hallüsinasiyalar) – əsasən eşitmə analizatorlarında olur və əmredici tonla fərqlənir, çox vaxt bu səslər insanın özünə və ya ətrafdakılarına təhlükəli olan hərəkətləri etməyi əmr edir

Kinestetik hallüsinasiya (*h. kinesteticae*; yun. *kinesis* hərəkət + *aisthesis* hiss, duyğu) – xəstənin əl-ayaq barmaqlarının, dilinin onun iradəsinə tabe olmadığını hesab etməsi

Qoxu hallüsinasiyaları (*h. olfactoriae*) – bu zaman xəstələr burunlarına pis qoxunun gəlməsini (iyələnmiş ət, kəskin qoxulu dərman, benzin və s.) bildirirlər

Mürəkkəb hallüsinasiyalar (*h. complexae*) – eyni vaxtda iki və daha çox analizatorun iştirakı ilə yaranan hallüsinasiyalar (eşitmə və görmə, görmə və taktıl və s.)

Pik hallüsinasiyası – bax: Pik illüziyası

Psixogen hallüsinasiyalar (*h. psy-*

chogenaе) – psixi travma nəticəsində baş verən hallüsinasiyalar

Səhnə hallüsinasiyası (*h. scenicae*) – görmə hallüsinasiyasının bir növü (xəstəyə elə gəlir ki, gözləri qarşısında tamaşa gedir, surətlər görünür)

Statik hallüsinasiyalar (*h. staticae*) – eynitipli, azdəyişən hallüsinasiyalar

Stereotip hallüsinasiya (*h. stereotypicae*) – təkrarolunan və eynitipli hallüsinasiya

Şarl-Bonne tipli hallüsinasiyalar (Charles Bonnet, 1720-1793; isveçrəli naturalist və filosof) – müxtəlif qavrama orqanlarında patoloji proseslərlə əlaqədar yaranan sadə həqiqi hallüsinasiyalar, məs., katarakta zamanı görmə, otit zamanı işə eşitmə hallüsinasiyaları meydana çıxır

Taktıl hallüsinasiyalar (*h. tactiles*) – xəstələr bədənin müxtəlif nahiyələrində göynəmə, soyuqluq, dartılma və s. kimi hissiyyatın olması, bədənlərində cücülərin və qarışqaların gəzdiyini deyirlər; bir sıra hallarda bu bəcəklər onları sanki dişləyir, cırmaqalayır və digər formada narahat edir

Temperatur hallüsinasiyası – xəstədə bədəninin isti və ya soyuq olması ilə bağlı qavrama reduksiyası

Üzvi hallüsinasiya – aydın düşüncə fonunda daima və ya tez-tez təkralanan görmə və eşitmə hallüsinasiyaları

Verbal hallüsinasiya (*h. verbales*; lat. *verbalis* şifahi) – nitq formalı eşitmə hallüsinasiyası

Visseral hallüsinasiyalar (*h. viscerales*) – lokalizasiyası daxili orqan-

larda yerləşən hallüsinasiyalar; xəstə daxilində müxtəlif predmetlərin, canlı həşəratların olduğunu hiss edir

Hallüsinogen (*hallucinogena*) – hallüsinasiya yaradan amil (preparat, zəhərli maddə və s.)

Hallüsinoz (*hallucinosis*) – eyni vaxtda yaranan hallüsinasiyalar çoxluğu; bütün analizatorlara (görmə, eşitmə, qoxu, taktıl və s.) aid ola bilər; adətən düşüncənin pozuntusu olur

Haloperidol (*haloperidolum*) – neyroleptik dərman vasitəsi

Hamam – insanların yuyunması üçün xüsusi təchiz olunmuş yer

Buraxılış tipli hamam – tam sanitariya təmizlənmənin aparılması üçün dezinfeksiyaedici kamera ilə təchiz olunmuş hamam

Tualet tipli hamam – gigiyenik yuyunma üçün nəzərdə tutulmuş hamam

Hamartiya (*hamartia*; yun. nöqsan, səhv) – inkişaf anomaliyası: anatomik strukturlarda toxumaların yanlış nisbəti

Hamartofobiya (köh.; *hamartophobia*; yun. *hamartia* nöqsan, yaramaz hərəkət + *fobiya*) – günah, nalayiq hərəkət etmək qorxusu

Hamilələrin maskası – *bax*: hamilələrin xloazması

Hamilələrin pemfiqoidi – subepidermal qovucucuların əmələ gəlməsi ilə gedən, hamiləlik və doğuşdan sonrakı dövrdə yaranan nadir xəstəlik

Hamiləlik (*graviditas*) – qadın orqanizmində gedən fizioloji proses: mayalanmış yumurta hüceyrəsindən dölnün əmələ gəlməsi

Çoxdöllü hamiləlik (g. *multifeta-*

lis) – uşaqlıqda iki və ya daha artıq embrionun inkişafı ilə gedən hamiləlik

Ektopik hamiləlik (g. *ectopica*) – uşaqlıqdan kənar gedən hamiləlik

Normal hamiləlik – birinci menstruasiya dövründən 280 gün və ya 40 həftə ağırlaşmalarsız davam edən və sağlam uşağın doğulması ilə başa çatan hamiləlik

Uşaqlıqdankənar hamiləlik (g. *extrauterina*) – yumurta hüceyrənin mayalanmasının uşaqlıqdankənar, adətən uşaqlıq borusunda baş verməsi

Hamiləlik nefropatiyası (*nephropathia gravidarum*) – hamilələrdə ödem, arterial hipertenziya və proteinuriya ilə xarakterizə olunan toksikozun forması

Hamiləlik təqvim – son menstruasiyanın ilk gününə əsaslanaraq hamiləlik müddətini, doğuşaqədərkəki məzuniyyəti və doğuş tarixini müəyyən etmək üçün xüsusi təqvim

Hamiləliyin terapevtik yolla pozulması – uşaqlığın yığılmasını əmələ gətirən dərmanların köməyi ilə hamiləliyin pozulması

Hammerslaq simptomu (Hammerschlag V., avstr. otorinolarinqoloq) – tərən ümumi hiposekresiyası nəticəsində dəri quruluğu; otosklerozlu xəstələrdə müşahidə olunan əlamət

Hant sindromu (J. R. Hunt; 1874-1937, amer. nevropatoloq) – ara sinirin nevrologiyası zamanı birtərəfli qulaq və baş ağrıları, qulaq nahiyəsində dəmərov, yumşaq damaqda səpgilər, horizontal nistaqm, başgicəllənmə, tüpürcək və göz yaşı sekresiyasının pozulması, üz sinirinin parezi və eşitmənin zəifləməsi

Haptefobiya

Haptefobiya (*haptophobia*) – toxunmaqdan qorxma

Hapten (yun. *hapto* tutmaq) – tam olmayan antigen, toxuma proteinlərinə birləşdikdən sonra antigen olan kiçik maddə

Harada sindromu (E. Harada, yapon oftalmoloqu) – meninqoensefalit zamanı meningizm, ağır eşitmə, vestibulyar funksiyanın pozulması, görmənin zəifləməsi, ikincili qlaukoma, ikitərəfli uveit və göz dibinin depiqmentasiyası

Harke üsulu – seksiya zamanı kəllə əsası sümüklərinin sağittal müstəvidə mişarlanması (kəsilməsi) yolu ilə burunətrafi sinusların açılması üsulu

Harpaksofobiya (*harpaxophobia*; yun. *harpax* quldur + *fobiya*) – oğurluğa düşər olmaqdan qorxma (evinin, əşyalarının və s. oğurlanmasından qorxma)

Harti periostal kanalları (Harty) – orta qulaq boşluğunda elastik liflər

Hartman cibi (kisəciyi) (H.A. Hartmann, 1860-1952, frans. cərrahı) – öd kisəsi boynunun mənfəzinin sağ divarında genişlik; bu cib nahiyəsində öd daşları əmələ gəlir və onlar öd kisəsi axacağına sıxılmasına səbəb olurlar

Hasner büküşü (J.R. Hasner, 1818-1892, çex oftalmoloqu) – *bax*: göz yaşı büküşü

Hassin simptomu – boynun simpatik sinirlərinin zədələnməsi zamanı qulaq seyvanlarının basılması və arxaya çəkilməsi; qulaq seyvanının birtərəfli sallanması

Hatçinson sindromu (J. Hutchinson, 1828-1913, ingl. həkimi) – anadangəlmə sifilis zamanı labirint mənşəli ağıreşitmə, parenximatöz keratit,

üst orta kəsici dişlərin deformasiyası, kariyə səmeyllilik

Hatofiliya (*gatophilia*; isp. *gata* pişik + yun. *philia* sevgi, həvəs) – *bax*: aylurofiliya

Hatofobiya (*gatophobia*; isp. *gata* pişik + *fobiya*) – *bax*: aylurofobiya

Hava ilə evakuasiya – *bax*: aeroevakuasiya

Hava nüvə partlayışı – işıqlanma sahəsi yerin səthinə toxunmayan yüksəklikdə atmosferdə nüvə partlayışı

Hava yastığı simptomu – xəstənin hərəkət və danışıq qabiliyyətinin tormozlanması ilə əlaqədar olaraq meydana çıxan, yataqda uzanmış xəstənin başının baldırcan aralı halda qalması, çənənin sinəyə sıxılması ilə təzahür edən katatonik stupor əlaməti

Havanın bakterial çirklənməsi – 1m² sahədə olan mikroorqanizmlərin sayı (havanın təmizliyinin sanitar göstəricisi)

Havers kanalı (C. Havers, 1650-1702, ing. anatomu) – *bax*: osteon kanalı

Haydu-Çeyni sindromu (N. Hajdu, 1908-1987, macar radioloqu; W.D. Cheney, 1899-1985, amer. radioloq) – nadir irsi xəstəlikdir, akroosteoliz və aşağı çənənin hipoplaziyası, ümumi osteoporoz, kəllə tikişlərində əlavə sümüklərin olması, alçaqboyluluqla xarakterizə olunur

Hayxırma (*expectoratio*) – bəlgəm gətirmə, bəlgəm tüpürmə

Haymor – (haymoro-; anat. sinus Highmori haymor cibi) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “yuxarı çənə (haymor) cibinə aid” mənasını verir

Haymor cibi (köh. *sinus Highmori*; N.

Highmore, 1613-1685, ing. həkim və anatom) – əng cibində yerləşən burnun əlavə cibi

Haymorit (*highmoritis*) – haymor boşluğu selikli qişasının iltihabı

Atrofik haymorit (*h. atrophica*) – selikli qişanın atrofiyası ilə gedən, burundan az miqdarda xoşagəlməz ifrazat və haymor nahiyəsində ağrı ilə xarakterizə olunan xroniki haymorit

Hiperplastik haymorit (*h. hyperplastica*) – selikli qişanın hiperplaziyası və poliplərin əmələ gəlməsi ilə gedən, arasıkəsilməyən burun ifrazatı və burun tənəffüsünün çətinləşməsi ilə müşahidə olunan xroniki haymorit

Xroniki haymorit (*h. chronica*) – uzun sürən, remissiya və kəskinləşmələrlə davam edən, ümumi zəiflik, baş ağrısı, burun tutulması və digər simptomlarla təzahür edən haymorit

İrinli haymorit (*h. purulenta*) – haymor boşluğunda irinli eksudatın yığılması ilə gedən haymorit

Kataral haymorit (*h. catarrhalis*) – haymor boşluğunda seroz və ya selikli eksudatın əmələ gəlməsi ilə gedən haymorit

Kəskin haymorit (*h. acuta*) – üşütmə, bədən hərarətinin yüksəlməsi, alında və zədələnmiş haymor cibi nahiyəsində ağrılar, burun boşluğundan birtərəfli çox miqdarda ifrazat, həmin tərəfdə tənəffüsün çətinləşməsi və selikli qişanın ödemi ilə təzahür edən kataral və ya irinli haymorit

Odontogen haymorit (*h. odontogena*) – dişlərin və əng sümüyü xəstəliklərinin fəsadı kimi meydana gələn haymorit

Travmatik haymorit (*h. traumatica*) – üst çənənin travması, alveolyar çıxıntı və ya burun boşluğunda icra edilən əməliyyatlar nəticəsində inkişaf edən irinli haymorit

Haymorografiya – haymor boşluğunun kontrast maddənin yeridilməsi ilə rentgen müayinəsi

Haymoroskopiya – *bax*: antroskopiya

Haymorotomiya (*highmorotomia*) – haymor boşluğunun açılması və möhtəviyyatının iti qaşıqla xaric olunmasından ibarət cərrahi əməliyyat

Hayrofobiya (*chairophobia*; yun. *chairo* sevinmək + *fobiya*) – sevinc hissəsinin yaranmasından patoloji qorxu

Hebefreniya (*hebephrenia*; *hebe* + *phren* ağıl, zəka) – yetkinlik yaşlarında əmələ gələn və polimorf affektiv, sayıqlama, hallüsinator və katonik pozğunluqlarla xarakterizə olunan şizofreniyanın bir forması, təlxəklik, gülünc mimikalar, nitqin qırıqlığı ilə təzahür edir

Heberden düyünləri (W. Heberden, 1710-1801, ing. həkimi) – distal proksimal falanqalararası oynaqlarda sümük qalınlaşması

Heberden xəstəliyi (W. Heberden) – *bax*: stenokardiya

Hebranın qırmızı kəpəklənən dəmrovu (*pyriasis rubra Hebrae*; F. Hebra, 1816-1880, avstr. dermatoloq) – dəri quru, qırmızı-göyərmiş rəngdə, zəif pigmentli, ödem və infiltrasiya müşahidə olunmur, tamamilə xırda pulcuqlarla örtülmüş olur; tədricən atrofiya və saçların tökülməsi, dırnaqların distrofiyası inkişaf edir, oynaqlarda hərəkətlər məhdudlaşır

Hed-Holmes sindromu (H. Hedad, 1861-1940, G.M. Holmes,

Hedonofobiya

1876-1965, ing. nevropatoloqları) – hipotalamus nahiyəsinə kortikal təsir nəticəsində birtərəfli olaraq qoxu və dadbilmənin, hissiyyatın pozulması, hiperkinetik əlamətlər

Hedonofobiya (köh.; *hedonophobia*; yun. *hedone* zövq, həzz + *fobiya*) – həzz almaqdan patoloji dərəcədə qorxma

Hedri simptomu – dalağın zədələnməsi zamanı döş sümüyünə təzyiq etdikdə sol qabırğaaltı nahiyədə, qaraciyər zədələndikdə isə - sağ qabırğaaltı nahiyədə ağrıların əmələ gəlməsi

Heerfordt sindromu (Ch. F. Heerfordt, 1871-1953, danim. oftalmoloq; sin. uveoparotit) – xroniki parotit, iridosiklit, subfebril hərərət, üz siniri, gözüün hərəki siniri, dəhliz-ilbiz sinirinin iflici

Heksadaktiliya (*hexadactylia*; yun. *hex* altı + *daktylos* barmaq) – inkişaf anomaliyası: əl və ya ayaqda 6 barmağın olması

Heksamidin (*hexamidinum*) – əsasən böyük qıcolma tutmalarında (*grand mal*) istifadə olunan qıcolma əleyhinə preparat

Heksenal (*hexenalum*) – venadaxili narkoz zamanı istifadə edilən dərman vasitəsi

Hektik vəziyyət – qızdırmalı vəziyyət

Heqar genişləndiricisi (A. Hegar, 1830-1914, alm. ginekoloqu) – uşaqlıq boynunu genişləndirmək üçün alət

Heqar iynətutani (A. Hegar) – tikişlərin qoyulması zamanı cərrahi iynələrin tutulması üçün istifadə olunan düz, halqəşəkilli tutacağı olan alət

Heqar mili (A. Hegar) – uşaqlıq boynu

kanalının genişləndirilməsi üçün istifadə olunan metal mil

Heliofiliya (yun. *helios* günəş, *philia* həvəs, meyl) – günəş şüası ilə isinməyə patoloji hərislik

Heliofobiya (*heliophobia*) – günəş şüalarından və günəşdən qorxma

Heliopatiya (*heliopathia*; *helio-* + yun. *pathos* əzab, xəstəlik) – günəş şüalanmasının orqanizmdə törətdiyi patoloji hal

Helioterapiya (*heliotherapia*) – klimatoterapiyanın bir növü olub, günəş şüalarının insan orqanizminə yerli və ya ümumi təsiri ilə aparılan müalicə növü

Hellat simptomu (Хеллат Пээтер, 1857-1912, rus otorinolaringoloqu) – irinli mastoidit əlaməti: ehtizaza gətirilmiş kamertonu zədələnmiş məməyəbənzər çıxıntı üzərinə qoyduqda, xəstə tərəfindən səsin daha yaxşı qavranılması

Helmintlər (*helminthes*; yun. *helmins*, *helminthos* qurd, bağırsağ qurdu) – orqanizmin müxtəlif orqan və toxumalarında parazit həyat keçirən qurdlar

Helmintofobiya (*helminthophobia*) – qurd xəstəliyinə yoluxmadan qorxma

Helmintologiya (*helminthologia*; *helminthos* + yun. *logos* elm) – helmintləri və onların törətdikləri xəstəlikləri öyrənən elm

Helmintoz (*helminthosis*) – insanlarda, heyvanlarda və bitkilərdə parazit qurdlar – helmintlər tərəfindən törədilən qurd xəstəliyi

Kontakt helmintoz (*h. contactilis*) – insandan-insana bilavasitə və ya məişət əşyalarının vasitəsi ilə keçən helmintoz

Ocaqlı-regionar helmintoz –

müəyyən ərazidə vəhşi heyvanlar arasında törədicinin dövr etməsi ilə əlaqədar uzun müddət mövcud olan helmintoz

Helveq-Larsen sindromu (H.F.

Helweg-Larsen, danim. dermatoloq) – irsi ektodermal displaziyalar: ağıreşitmə və karlıq, yəhərəbənzər burun, ətraf mühitin yüksək temperaturuna qarşı dözümsüzlük, tər və piy vəzilərinin hipoplaziyası, dırnaqların distrofiyası, ovuc və pəncələrin hiperkeratozu

Hem- (hemat-, hemato-, hemo-; yun. *haima*, *haimatos* qan) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “qana aid” mənasını verir

Hemafein – hemoqlobindən əmələ gələn patoloji piqment

Hemaqqlütinasiya – qan cisimciklərinin yapışması; eritrositlərin aqqlütinasiyası

Hemaqqlütininlər – *bax*: hemaqqlütinasiyaedici anticism

Hemalaun – *bax*: Mayer hemalaunu

Hemangioblastoma (*haemangioblastoma*) – *bax*: angioretikulema

Hemangiofibroma (*haemangiofibroma*) – *bax*: angiofibroma

Hemangioma (*haemangioma*) – qan damarlarından inkişaf edən xoşxassəli şiş

Arterial hemangioma (*h. arteriale*) – arterial qan damarlarından inkişaf edən hemangioma

Hipertrofik hemangioma (*h. hypertrophicum*) – *bax*: proliferasiyaedən kapillyar hemangioma

Kapillyar hemangioma (*h. capillare*) – birləşdirici toxuma ilə əhatə olunmuş kapillyar tipli damarlardan ibarət olunan hemangioma

Proliferasiyaedən kapillyar hemangioma (*h. capillare prolifera-*

rans) – damar endotelinin nəzərə çarpan proliferasiyası

Venoz hemangioma (*h. venosum*) – venoz damarlardan inkişaf edən hemangioma

Hemangiomatoz (*haemangiomatosis*) – qan damarlarının həddən artıq çoxalmasını xarakterizə edən xəstəliklərin ümumi adı

Hemangiosarkoma (*haemangiosarcoma*) – qan damarlarından inkişaf edən bədxassəli şiş

Hemartroz (*haemarthrosis*) – qanın oynaq boşluğunda toplanması

Hematidroz (*haemathidrosis*; *hemat-* + yun. *hidros* tər + *-oz*) – qan və ya qan piqmentinin tərlə ifraz olunması, qanlı tərləmə

Hematoblast (yun. *haima* qan, *blastano* böyüyürəm) – yetişməmiş qan cisimciyi

Hematofobiya (*haematophobia*) – özünün və başqasının qanını görmək qorxusu

Hematogen (*hemato-* + yun. *genes* törənmiş) – qana aid olan, qandan yaranan

Hematometr – qan cərəyanının sürətini ölçmək üçün cihaz

Hematoksik – qan üçün zəhərli

Hematologiya (*haematologia*) – qan tərkibini (qan hüceyrələri, zülalları, hemoqlobin), laxtalanmanı, qanyaradan orqanları və qan xəstəliklərini öyrənən sahə, daxili xəstəliklərin bir bölməsi

Hematoloq (*hemato-* + yun. *logos* elm) – qan və qanyaratma sistemi xəstəlikləri üzrə ixtisaslaşan terapevt

Hematoma (*haematoma*) – çoxlu miqdarda qanın bir yerdə toplanması nəticəsində əmələ gələn qan şişi

Beyindəxili hematoma (*h. intra-*

Hematomezis

cerebrale) – baş beyin maddəsində yerləşən hematoma

Böyrəkətrafi hematoma (*h. pararenale*) – böyrəkətrafi toxumada yerləşən hematoma

Ekstrapleural hematoma (*h. extrapleurale*) – döş qəfəsi yumşaq toxumaları və parietal plevra arasında yerləşən hematoma

Epidural hematoma (*h. epidurale*) – beynin sərt qişası (*dura mater*) ilə kəllə sümükləri arasında olan sahədə qanın toplanması

İntramural hematoma – damar daxili hematoma

Kəllədaxili hematoma (*h. intracraniale*) – kəllə boşluğunda yerləşən hematoma

Kəllədaxili qişaalı hematoma (*h. intracraniale subdurale*) – *bax*: subdural hematoma

Mədəcikdaxili hematoma (*h. intraventriculare*) – baş beyin mədəcikləri daxilinə qan yığılması

Parauretral hematoma (*h. pararethrale*) – parauretral toxumada və ya cinsiyyət üzvünün mağaralı cisminə yerləşən hematoma

Peritonarxası hematoma (*h. retroperitoneale*) – peritonarxası toxumada yerləşən hematoma

Pulsasiyaedən hematoma (*h. pulsans*) – arterial toxumadaxili qan axma nəticəsində yaranan və zədələnmiş arteriya ilə əlaqəsi saxlanılan hematoma yerləşən hematoma; pulsasiyaedən hematomadan travmatik arterial anevrizma formalaşa bilər

Subaraxnoidal hematoma (*h. subarachnoidale*) – baş beyin subaraxnoidal sahəsində yerləşən hematoma

Subdural hematoma (*h. subdurale*)

– baş beynin sərt qişası altında yerləşən hematoma

Uşaqlıqarxası hematoma (*h. retroperinum*) – uşaqlıq-düz bağırsağ çökəkliyində yerləşən hematoma

Hematomezis (*haematomesis*) – qan və ya qəhvə çöküntülü qusma

Hematomfalos (yun. *haima* qan, *omphalos* göbək) – göbək hematoması, qanlı göbək yırtığı

Hematomieliya (*haematomyelia*; *hemato-* + yun. *myelos* onurğa beyni) – onurğa beyninə qansızma

Hematoporfiriya (köh.; *haematoporphyrria*) – *bax*: porfiriya

Hematosarkoma (*haematosarcoma*) – limfoid və retikulyar toxumadan inkişaf edən bədxassəli şiş

Hematosele (*haematocele*; *hemato-* + yun. *kele* şişkinlik) – 1) tunika vaginalisdə qan yığılı; 2) çanaqda lokallaşdırılmış bəzi hematom növlərinin adı

Hematotimpanon (*haematotympanon*; *hemato-* + yun. *tympanon* baraban, orta qulağın içi) – hemorragik eksudatın təbil boşluğuna yığılması

Hematotimpanum (*haematotympanum*; *hemato-* + lat. *tympanum*, yun. *tympanon* baraban, orta qulağın içi) – *bax*: hematotimpanon

Hematoraks (*haematothorax*; *hemato-* + yun. *thorax* sinə, döş qəfəsi) – *bax*: hemotoraks

Hematuriya (*haematuria*) – sidikdə qanın və ya eritrositlərin olması

Hemeralopiya (*hemeralopia*; yun. *hemera* gün + *alaos* kor + *ops*, *opos* göz; sin. toyuq korluğu) – gündüz korluğu; insan pis işıqlandırılmış yerlərdə (alaqaranlıq otaqda, axşam vaxtı çöldə) yaxşı görmür

Hemianakuziya – birtərəfli karlıq

Hemianestiziya (*hemianaesthesia*) –

bədənin bir hissəsində hissiyyatın itməsi

Hemianopiya (*hemianopia*) – *bax*: hemianopsiya

Hemianopsiya (*hemianopsia*; *hemi-* + *yun.* inkaredici ön *şəkilçi an-* + *op-sis* görmə; *sin.* hemianopiya) – hər iki gözdə görmə sahəsinin yarısının yoxluğu

Binazal hemianopsiya (*h. binasalis*) – hər iki gözün görmə sahəsində burun nahiyəsinin itməsi

Bitemporal hemianopsiya (*h. bitemporalis*) – görmə sahəsinin xarici hissəsinin itməsi

Heteronim hemianopsiya (*h. heteronyma*; *yun.* *heteronymos* müxtəlif adlı) – hər iki gözdə görmə sahəsinin ya gicgah, ya da burun nahiyəsində itməsi

Homonim hemianopsiya (*h. homonyma*; *yun.* *homonymos* eyni adlı) – bir gözdə gicgah nahiyəsində, digər gözdə isə burun nahiyəsində görmənin itməsi

Hemianosmiya (*yun.* *hemi* yarım, *an* yoxdur, *osmia* qoxu hissiyyatı) – burun boşluğunun sağ və ya sol yarısında qoxu hissiyyatının itməsi

Hemiartroz (*hemiarthrosis*; *hemi-* + *yun.* *arthrosis* birləşmə, oynaq) – *bax*: simfiz

Hemikardiya (*hemi-* + *yun.* *kardia* ürək; *sin.* ikikameralı ürək) – ürəyin sol və ya sağ yarısının anadangəlmə inkişafdan qalması, yalnız iki kamera inkişaf etmiş olur

Hemikraniya (*hemicrania*) – 1) əsasən başın yarısında lokallaşdırılan ağrı; 2) *bax*: miqren

Hemilaringektomiya (*hemilaryngectomia*; *hemi-* + *yun.* *larynx*, *laryngos* qırtlaq + *ektomiya*) – cərrahi

əməliyyat: qırtlağın bir hissəsinin kəsilib xaric edilməsi

Hemimeliya (*hemi-* + *yun.* *melos* ətraf, bədənin hissəsi) – ətraflardan birinin olmamasından ibarət inkişaf anomaliyası

Hemiparez (*hemiparesis*) – bədənin bir hissəsində əzələlərin parezi; piramid yolların zədələnməsi zamanı müşahidə olunur

Hemisistoliya (*hemisystolia*) – ürək ritminin ürəyin yalnız sağ və ya sol şöbələrinin vaxtaşırı yığılması şəklində pozulması

Hemisporoz (*hemisporosis*) – *Hemispora stellata* göbələklərinin törətdiyi, əsas etibarilə dərinin düyünşəkili zədələnməsi və xoralaşması, bəzi hallarda ağciyər və digər orqanların da zədələnməsi ilə gedən dərin mikoz

Hemoblastoz (*haemoblastosis*) – qan-yaradıcı hüceyrələrdən inkişaf edən şislərin ümumi adı; qan xərcəngi

Hemobiliya (*haemobilia*; *hemo-* + *lat.* *bilis* öd) – öd yollarına qanaxma

Hemodializ (*haemodialysis*) – böyrəklərin fəaliyyətinin pozulması nəticəsində bədəndə toplanan artıq maddələrin, azot qalıqlarının və mayenin xaric edilməsi üsulu

Hemodializator – *bax*: süni böyrək

Hemodinamika (*hemo-* + *yun.* *dynamikos* güclü, gücə aid) – qanın ürək-damar sistemində hərəkətinin səbəblərini, şərtlərini və mexanizmlərini öyrənən qan dövrəni fiziologiyasının bölməsi

Hemodromometriya – qan sürətinin müəyyən edilməsi

Hemofiliya (*haemophilia*) – qanın laxtalanma xüsusiyyətinin pozulması ilə xarakterizə olunan irsi xəstəlik

Hemofiltrasiya

Damar hemofiliyası – *bax*: angio-hemofiliya

Hemofiliya A – qanda faktor VIII zülalı əskikdir

Hemofiliya B – qanda faktor IX zülalı əskikdir

Hemofiltrasiya – qanın süni membranlar vasitəsi ilə təmizlənməsi üsulu

Hemofobin (*haemophobinum*) – kalsium xloridin və pektinlərin qarışığından ibarət olan hemostatik vasitə

Hemoxromatoz (*haemochromatosis*) – genetik defekt nəticəsində dəmirin mədə-bağırsaq traktında sorulmasının artması və onun orqanizmin toxumalarında toplanması ilə müşayiət olunan ağır, çoxsistemli xəstəlik

Hemokapillyar – *bax*: qan kapillyarı

Hemokonsentrasiya – qanın qatılması; plazma həcmnin azalması səbəbindən qanda qırmızı qan hüceyrələrinin nisbi həcmnin artması; hemokonsentrasiya orqanizmdən güclü maye itkisinə səbəb olan hər hansı bir xəstəlik zamanı yarana bilər

Hemoqlobin (*haemoglobinum*) – insanın, onurğalı heyvanların və bəzi onurğasız heyvanların eritrositlərində yerləşən qırmızı rəngli tənəffüs piqmentidir; tənəffüs orqanlarından orqan və toxumalara oksigeni nəql edir və geriye isə karbon qazını aparır

HbA – insanın normal hemoqlobini, iki alfa zəncirdən və iki beta zəncirdən ($\alpha 2\beta 2$) ibarətdir, yaşlı insanın qırmızı qan hüceyrələrində olan Hb-nin təxminən 97%-ni məhz bu quruluşa malik hemoqlobin təşkil edir

HbA1 və HbA2 – böyüklük, yaşlılıq (adultus) hemoqlobini

HbF – fetal hemoqlobin, «fetus» – sözündən götürülmüşdür və meyvə, döl mənasını verir; iki alfa zəncir və iki qamma zəncirdən ($\alpha 2\gamma 2$) ibarətdir və normada yaşlı insanlarda çox az miqdarda təsadüf edir. HbF qırmızı qan hüceyrələrinin çox kiçik bir qisminə müəyyən edilir və bu hüceyrələr F-hüceyrələr adlanır

HbP – primitiv hüceyrədəki hemoqlobin (rüşeymdə)

HbS – oraşəkili eritrosit hüceyrələrində müşahidə olunur

Hemoqlobinometr – *bax*: hemometr

Hemoqram – qan hüceyrələrinin hesablanması

Hemoliz (*haemolysis*; *hemo-* + yun. *lysis* dağılma, parçalanma) – hemoqlobinin qan plazmasına çıxması ilə müşayiət olunan eritrositlərin qılıfının dağılma prosesi, bu zaman plazma qırmızı rəngə boyanır və şəffaf olur

Hemometr – qanda hemoqlobinin miqdarını təyin etmək üçün cihaz

Hemoperitoneum – qarın boşluğuna qanın yığılması

Hemopoez (*haemopoiesis*, *haemopoiesis*; *hemo-* + yun. *poiesis* yaradılma, əmələgəlmə) – qanın formalı elementlərinin orqanizmdə yaranması və morfofunksional yetişməsi prosesi

Hemoreseptor – kimyəvi qıcığı qəbul edən hissi sinir ucu

Hemorragik erroziya (*erosio haemorrhagica*) – selikli qişaya məhdud qansızma ilə yanaşı gedən eroziya

Hemorragik irinli rektokolit (*rectocolitis haemorrhagica*) – *bax*: qeyri-spesifik yaralı kolit

Hemorragik kapillyaropatiya (*capillaropathia haemorrhagica*) – *bax*: angiohemofiliya

Hemorragik qızdırma (*febris haemorrhagica*) – kəskin virus – zoonoz xəstəliklər qrupu olub, ümumi intoksikasiya, hemorragik sindrom və kapilyarotoksikozun inkişafı ilə gedən xəstəliklər

Argentina hemorragik qızdırması – Junin virusları tərəfindən törədilən Cənubi Amerikanın endemik rayonlarında təsadüf edilən, yüksək remittədən hərarət, mialgiya, selikli qişaların petexial səpgisi və qansızmaları ilə gedən xəstəlik

Bolivyanın hemorragik qızdırması – Machupo virusların tərəfindən törədilən Argentina hemorragik qızdırmasının klinikasına oxşar lakin daha ağır gedişli xəstəlik

Böyrək sindromlu hemorragik qızdırma (*febris haemorrhagica cum syndrome renale*; sin.: Ural hemorragik qızdırması, Uzaq Şərq hemorragik qızdırması, Yaroslavl hemorragik qızdırması, Zakarpat hemorragik qızdırması) – əsasən böyrəyin xırda damarlarının zədələnməsi, böyrək çatışmazlığı əlamətlərinin inkişafı ilə gedən hemorragik qızdırma

Cənubi Amerika hemorragik qızdırması – Cənubi Amerikanın bir neçə ölkəsində rast gəlinən hemorragik qızdırmaların ümumi adı

Hemorragik Krim qızdırması – ağır intoksikasiya əlamətləri və kəskin ifadə olunmuş hemorragik sindromla gedən virus transmissiv xəstəliyi

Konqo-Krim hemorragik qızdırması – bax: Krim hemorragik qızdırması

Koreya hemorragik qızdırması – bax: böyrək sindromlu hemorragik qızdırma

Lassa hemorragik qızdırması – bax: Lassa qızdırması

Omsk hemorragik qızdırması – birələr tərəfindən ötürülən, arbovirusların törətdiyi 10-12 gün davam edən qəfləti qızdırma, ümumi intoksikasiya və hemorragik sindromla gedən Qərbi Sibirdə təsadüf olunan xəstəlik

Ural hemorragik qızdırması – bax: böyrək sindromlu hemorragik qızdırma

Uzaq Şərq hemorragik qızdırması – bax: böyrək sindromlu hemorragik qızdırma

Yaroslavl hemorragik qızdırması – bax: böyrək sindromlu hemorragik qızdırma

Zakarpat hemorragik qızdırması – bax: böyrək sindromlu hemorragik qızdırma

Hemorragik leykoklastik mikrobid (*microbidum haemorrhagicum leucoclasticum*) – dərinin səthi allergik vaskuliti; aşağı ətrafların (daha az yuxarı) dərisində kiçik eritematoz və ya eritematoz-hemorragik ləkələrin əmələ gəlməsi ilə təzahür edir; xroniki infeksiya xəstəliklərinin (məs., xroniki tonzillit) kəskinləşməsi zamanı müşahidə olunur

Hemorragik meninqoensefalit (*meningoencephalitis haemorrhagica*) – beyin maddəsi və beyin qişalarına qansızma ilə gedən komatoz vəziyyətə nəticələnən beyin-onurğa beyni maddəsində qanın aşkar olunduğu, əksər hallarda qrip virusu tərəfindən törədilən infeksiya-allergik xəstəlik

Hemorragik nefrozonefrit – bax: böyrək sindromlu hemorragik qızdırma

Hemorragik polioensefalit (*polioen-*

Hemorragik sindrom

cephalitis haemorrhagica) – əsas etibarlı ilə xroniki alkoqolizm, avitaminozlarda rast gəlinən, psixikanın və gözün hərəki funksiyalarının pozulması, kordinasion pozğunluqlarla təzahür edən, orta beyin damarlarının zədələnməsi nəticəsində əsasən boz maddəyə qansızma

Hemorragik sindrom (*syndromum haemorrhagicum*) – qanın laxtalanma sisteminin pozulması və ya qan damarlarının keçiriciliyinin dəyişməsi zamanı meydana çıxan xarici və ya daxili qanaxma, qansızmalar

Hemorragik vaskulit (*vasculitis haemorrhagica*) – sonradan kəpəklənən, suluqlanan, düyünlənən hemorragik səpgilər və mədə-bağırsağ simptomları ilə gedən allergik xəstəlik

Hemorragik Vernike polioensefaliti (K. Wernicke, 1848-1905, alm. psixiatr və nevropatoloqu) – *bax*: hemorragik polioensefalit

Hemorragiya (*haemorrhagia*; yun. *haimorrhagia* qanaxma) – *bax*: qansızma

İntestinal hemorragiya – bağırsaqlarla qan xaric olması

İntraventikulyar hemorragiya – beyin mədəciyinə qansızma

Varikoz hemorragiya – varikoz genişlənmiş venalardan qanaxma

Hemorroidektomiya (*haemorrhoidectomy*) – hemorroidal (babasil) düyünlərinin cərrahi yolla xaric edilməsi

Hemorroy (*haemorrhoides*; yun. *haimorrhoides* qanaxma) – düz bağırsağın ən aşağı hissəsində selikli qişanın altında yerləşən venoz damar toxumasının (düyünlərin) patoloji şəkildə dəyişməsi

Daxili hemorroy (*h.internae*) – bu

zaman hemorroidal düyünlər düz bağırsaq-anal dəlik xəttindən yuxarıda yerləşir

Xarici hemorroy (*h.externae*) – hemorroidal düyünlər düz bağırsaq-anal dəlik xəttindən aşağıda yerləşir
Kombinə olunmuş hemorroy – həm daxili, həm xarici hemorroidal düyünlərin birgə müşahidə olunması

Hemosiderofaq (*haemosiderophagus*) – *bax*: siderofaq

Hemositlər – qan cismcikləri

Hemositoblast (*haemocytoblastus*) – rüşeymin qan hüceyrəsi

Hemositologiya – klinik laborator hematologiyanın qan və sümük iliği hüceyrələrini öyrənən bölməsi

Hemositometr (*haemocytometer*) – qan hüceyrələrinin sayını müəyyən etmək üçün xüsusi şüşə kamera

Hemosorbsiya (yun. *haima* qan + lat. *sorbeo* udmaq) – qanda olan yad maddələrin adsorbentlər tərəfindən zərərsizləşdirilməsi ilə aparılan ekstrakorporal üsul

Hemostatik (*hemo-* + yun. *statikos* dayandıran) – qansaxlayan

Hemostatik klipslər – qanaxmanı dayandıran üçün gümüş məftildən hazırlanmış qövslər

Hemostatik maddələr (*haemostatica*) – *bax*: qanaxmanı dayandıran vasitələr

Hemostatik süngər – tərkibində trombin, trombokinaza olan donor və ya iribuynuzlu məməlilərin qanından hazırlanan, qanaxmanı dayandıran üçün quru, məsaməli kütlə

Hemostaz (*haemostasis*) – cərrahiyyədə: qanaxmanın dayandırılması

Hemoterapiya (*haemotherapy*) – qan və onun komponentlərinin istifadə-

sinə əsaslanan müalicə üsullarının ümumi adı

Hemotimpanum – orta qulağın təbil boşluğunda qanın toplanması

Hemotoraks (*haemothorax*; *hemo-* + *yun. thorax* sinə, döş qəfəsi) – qanın plevra boşluğuna toplanması; döş divarı və döşdaxili orqanların, damarların zədələnməsi nəticəsində meydana gəlir

Hemotransfuzion reaksiya – *bax*: posttransfuzion reaksiya

Hemotransfuziya (*haemotransfusio*) – *bax*: qanköçürmə

Hend-Krisçen-Şüller xəstəliyi (A. Hand, 1868-1949, amer. pediatr; A. Schuller, 1874-1958, avstr. Nevropatoloq və psixiatr; H.A. Christian, 1876-1951, amer. həkim) – skelet sümüklərin, o cümlədən diş-çənə sisteminin zədələnməsi, ekzoftalm və şəkərsiz diabetlə xarakterizə olunan retikulohistiositoz

Henle ilgəyi (F.G.J. Henle, 1809-1885, alm. morfoloqu) – *bax*: nefron ilgəyi

Henzen axarı (V. Hensen, 1835-1924, alm. fizioloq və anatomu) – *bax*: birləşdirici axar

Henzen düyünü (V. Hensen) – *bax*: ilkin düyüncük

Heparin (*heparinum*) – 1) düztəsirli antikoagulyant dərman maddəsi; 2) tosqun hüceyrələr tərəfindən sintez olunan, trombinin protrombinə, fibrinin fibrinogenə çevrilməsini və trombinin aktivliyini azaldan qanın təbii əks laxtalanma faktoru

Hepatargiya (*hepatargia*) – qaraciyər çatışmazlığı və ya qaraciyər intoksikasiyası zamanı inkişaf edən klinik sindrom

Hepatit (*hepatitis*) – qaraciyərin iltihabı

Amöb hepatiti (*h. amoebica*) – amöbiyaz olan xəstələrdə *Entamoeba histolytica* tərəfindən ifraz olunan toksinlərin törətdiyi hepatit

Anadangəlmə hepatit (*h. congenita*) – dölnün qaraciyəri ana bətnində zədələndiyi zaman yaranan hepatitlərin ümumi adı

Hepatit A (*hepatitis A*) – hepatit A virusu (HAV) tərəfindən törədilən qaraciyər infeksiyası; hepatit B və C-dən fərqli olaraq hepatit A xroniki hepatit və sirroz yaratmır

Hepatit B (*hepatitis B*) – hepatit B virusu (HBV) ilə yoluxma nəticəsində inkişaf edən qaraciyər iltihabı; bir çox hallarda HBV infeksiyası xroniki hal alır və tədricən qaraciyərdə sirroz və ya qaraciyər xərçənginə gətirib çıxarır

Hepatit C (*hepatitis C*) – hepatit C virusu (HCV) tərəfindən törədilən qaraciyər xəstəliyi; xəstəlik uzun müddətə qaraciyəri zədələyir və qaraciyər sirrozunun inkişafına səbəb olur

Xroniki hepatit (*h. chronica*) – 3 aydan artıq davam edən hepatit

Kəskin hepatit – qaraciyərin müxtəlif etiologiyalı kəskin iltihabı zədələnməsi

Virus hepatiti (*hepatitis viralis*) – iki klinik oxşar infeksiyon virus xəstəliklərinin ümumi adı – infeksiyon hepatit və zərđab hepatiti

Zərđab hepatiti (*hepatitis serosa*) – parenteral yolla keçən, inkubasiyon dövrü 9-26 həftə olan, tədricən inkişaf edən və adətən orqanizmdə Avstraliya antigeni tapılan virus hepatiti

Hepatit B antigeni – *bax*: Avstraliya antigeni

Hepatokardial sindrom (*syndromum*

Hepatolentikulyar

hepatocardiale) – qaraciyər və ya ödçıxarıcı yolların xəstəlikləri zamanı ürək fəaliyyətinin pozulmalarının ümumi adı

Hepatolentikulyar degenerasiya – *bax*: hepatoserebral distrofiya

Hepatolienal fibroz (*fibrosis hepato-lienalis*) – qaraciyər sirrozu zamanı dalağın fibrozunun və hipersplenik sindromun birgə təzahürü

Hepatolienal sindrom (*syndromum hepato-lienale*) – qaraciyər və dalağın birgə böyüməsi

Hepatolit (*hepato-* + yun. *lithos* daş) – öd kisəsi, qaraciyər xarici və qaraciyərdaxili öd yollarında əmələ gələn və xolesterin, kalsium duzları və öd piqmentlərindən ibarət olan daş

Hepatolitik – qaraciyər toxumasını dağdan

Hepatoma (*hepatoma*) – qaraciyərin bədxassəli adenoması

Hepatomeqalilik hiperlipoitemiya – *bax*: idiopatik lipoidoz

Hepatomeqaliya – qaraciyərin böyüməsi

Hepatonefrit – *bax*: hepatorenal sindrom

Hepatonefroz – *bax*: hepatorenal sindrom

Hepatoptoz – qaraciyərin sallanması

Hepatorenal sindrom (*syndromum hepato-renale*) – kəskin qaraciyər və böyrək çatışmazlığı zamanı sarılıq, qanın laxtalanma sisteminin pozulması, hipoproteinemiya, uremiyanın birgə təsadüf olunması

Hepatofosfoqlükomutaz çatışmazlığı – *bax*: VII tip qlikogenoz

Hepatofosforilaza çatışmazlığı – *bax*: VI tip qlikogenoz

Hepatoserebral distrofiya (*dystrophia hepato-cerebralis*) – zülal və

mis mübadiləsinin irsi pozğunluğu nəticəsində qaraciyər sirrozu və baş beynin ikincili dəyişiklikləri ilə (ekstrapiramid rigidlik, hiperkinezlər, bulbar və beyincik pozğunluqları və psixi pozğunluqlar) təzahür edən irsi xəstəlik

Hepatoserebral sindrom (*syndromum hepato-cerebrale*; sin. Konovalov sindromu) – qaraciyərin xroniki progressivləşən xəstəlikləri zamanı sinir-psixi pozğunluqların qaraciyər zədələnməsi əlamətləri ilə birgə təsadüf edilməsi

Hepatosplenomeqaliya – qaraciyərin və dalağın böyüməsi

Hepatotoksik – qaraciyərə toksik təsir göstərən maddə

Hepatoz (*hepatosis*) – parenximanın distrofik dəyişiklikləri ilə xarakterizə olunan qaraciyər xəstəliyi

Xolestatik hepatoz (*h. cholestatica*) – xolestazla öd piqmentinin hepatositə toplanması distrofik dəyişikliklərlə (əsasən zülal distrofiyası) xarakterizə olunur

Piqmentli hepatoz (*h. pigmentosa*) – piqment mübadiləsinin pozulması ilə xarakterizə olunan hepatoz

Piyli hepatoz (*h. adiposa*) – hepatositlərin piy distrofiyası ilə təzahür edən hepatoz; zülal-vitamin çatışmazlığı, hipoksiya, endokrin pozulmalar (əsasən şəkərli diabet zamanı), qaraciyər toxumasına toksiki təsirlər zamanı müşahidə olunur

Hepfner sıxacı (E. Hopfner, alm. cərrahı) – işçi səhində, hətta toxumaların yüngül sıxılması zamanı belə alətin sürüşməsinin qarşısını alan, uzununa kəsikləri olan geniş, elastik dodaqcıqlara malik qandayandırıcı sıxac

«**Heptavit**» *həbləri* (*tabulettae*

«heptavitum» *obductae*) – A, B₁, B₂, B₆, C vitaminləri və nikatina-middən ibarət vitaminokompleks

Hering fenomeni (H.E. Hering, 1866-1948, alm. fizioloqu) – *bax*: tənəffüs aritmiyası

Hering sınağı (K.E.K. Hering, 1834-1918, alm. fizioloqu) – xüsusi aparat vasitəsilə binokulyar görməni müəyyən etmə üsulu; müayinə olunan şəxsə topun uzadılıb çəkilməsinin ipin önündə və ya arxasında düşdü-yünü vizual müəyyən etmək təklif olunur

Hering simptomu – irinli haymorit zamanı diafanoskopıya vaxtı zədələnməmiş tərəfin qaranlıq görünməsi

Heringin qaraciyərin aralıq kanalcıqları (K.E.K. Hering) – *bax*: xolangiolo

Herkshaymer atrofodermatiti (K. Herxheimer, 1861-1942, alm. dermatoloqu) – *bax*: xroniki atrofik akrodermatit

Hermofroditizm (*hermaphroditismus*) – bir fərdə hər iki cinsə mənsub əlamətlərin olması

Həqiqi hermofroditizm (*h. verus*) – orqanizmdə eyni anda həm kişi, həm də qadın cinsi vəzilərin olması ilə xarakterizə olunan hermofroditizm

Yalançı hermofroditizm (*h. spurisus*) – orqanizmdə yalnız kişi və ya qadın cinsi vəzilərin olması ilə xarakterizə olunan hermofroditizm

Hernio- (lat. *hernia* yırtıq) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “yırtığa aid” mənasını verir

Herniologiya (*hernio-* + yun. *logos* elm) – abdominal cərrahiyyənin qarın yırtıqlarının etiologiyası, patogenezi, növləri və yerləşməsini öyrənən bölməsi

Herniotomiya (*hernio-* + yun. *tome* kəsik) – cərrahi əməliyyat: yırtıq kisəsinin çıxarılması

Hernioplastika (*hernioplastica*) – yırtığın ləğvi əməliyyatlarında yırtıq qarısının bağlanması üsullarının ümumi adı

Herniorafiya (*herniorrhaphia*; *hernio-* + yun. *rhaphe* tikiş) – yırtıq qarılarının tikilməklə bağlanması üsulu

Herofobiya (*cherophobia*) – şadyana-lıqdan, şənlikdən qorxu

Heroinizm (sin. heroinomaniya) – asılılıq obyektini heroin olan narkomaniya növü

Heroinomaniya – *bax*: heroinizm

Hero- (heronto-; yun. *geron*, *gerontos* qoca) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “qocalıq”, “qocalma” mənasını verir

Herontofiliya (*gerontophilia*) – yaşlı insanlara qarşı cinsi meyil

Herontologiya (*heronto-* + yun. *logos* elm) – insanın qocalmasını və bu qocalmaya qarşı mübarizə metodunu öyrənir

Herostratizm – şəxsiyyət pozuntusunun təzahürü olaraq, öz üstünlüyünü nümayiş etdirmək üçün ətrafdakılara pislilik etmək

Herpangina (*herpangina*) – Koksaki virusları tərəfindən törədilən kəskin infeksiyon xəstəlik, qızdırma, boğazda ağrı, ağızın arxa hissəsində içi maye ilə dolu olan səpgilərin əmələ gəlməsi ilə xarakterizə olunur

Herpes (*herpes*; yun. *herpeine* sürünən, sürünmək) – eyniadlı qrupdan olan viruslar tərəfindən törədilən, dəri və selikli qişada eritematoz-ödemli əsasda, qruplar şəklində meydana çıxan qabarcıqlarla xarakterizə olunan xəstəliklərin ümumi adı

Herpetik angina (*angina herpetica*)

Herpetik konyunktivit

– A qrupuna aid Koksaki virusları tərəfindən törədilən üşütmə, hərərətin yüksəlməsi, boğazda ağrılar və əsnəyin selikli qişasında sonradan yaraya keçən vezikulların əmələ gəlməsi ilə xarakterizə olunan infeksiyon xəstəlik

Herpetik konyunktivit – *herpes simplex* virusu tərəfindən törədilən konyunktivanın iltihabı

Herpetizm (köh.; *herpetismus*; yun. *herpes, herpetos* herpes) – *bax*: artiritizm

Herrman-Aquilar-Zak sindromu – ağıreşitmə, şəkərli diabet, diabetik nefropatiya ilə gedən inkişaf anomaliyası

Hers xəstəliyi (H. G. Hers, 1923-cü ildə an. olub, belçikalı biokimyəçi) – *bax*: qlikogenozun VI tipi

Hersmann-Şilder sindromu (J.Gerstmann, 1887-1969, avstr. nevropatoloq; P.F. Schilder, 1886-1940, nevropatoloq və psixiatr) – barmaqların aqnoziyası ilə müşayiət edilən yazma və sayma qabiliyyətinin pozulması

Hertviq-Magendi simptomu (R. Hertwig, 1850-1937, alm. zooloq; F.Magendie, 1783-1855, frans. fizioloq) – beyincik absesi zamanı göz almasının zədələnmiş tərəfdə aşağı və daxilə, əks tərəfdə isə yuxarı və xaricə baxması

Hestononkaproat (*Gestononroncaproat*) – şiş əleyhinə təsir göstərən hormonal preparatı

Hestoz (*gestosis*; lat. *gesto* hamilə olmaq) – hamiləliyin ikinci yarısında baş verən, həyati orqan və sistemlərdə, xüsusilə qan-damar sistemində ciddi pozuntularla xarakterizə olan ağırlaşmadır; əksər hallarda hamiləlikdən əvvəl ciddi xroniki xəstəlik-

ləri olan (hipertoniya, böyrək, qara ciyər, endokrin sistemi xəstəlikləri, mübadilə pozulmaları və s.) qadınlarda inkişaf edir, lakin bəzən həstoz hətta tam sağlam qadınlarda da inkişaf edə bilər; hamilələrin həstozu zamanı baş beyində struktur və funksional pozuntular baş verir ki, bu da mikrosirkulyasiyanın pozulması, sinir hüceyrələrinin distrofik dəyişikliyi, trombların yaranması, kiçikcaqlı qan sızmalarının inkişaf etməsi, kəllədaxili təzyiqlin qalxması ilə xarakterizə olunur

Heteroforiya (*heterophoria*; sin. gizli çəpgözlük) – binokulyar görməsi olan şəxslərdə gözü hərəkət etdirən əzələlərin tam bərabər təsiri olmadığı şəraitdə yaranır; binokulyar görmə pozulduqda, yəni xəstənin bir gözünü örtükdə, gözün simmetrik vəziyyəti də pozulur; qısamüddətli diplopiya və yaxın məsafədə iş görəkən görmə qüsuru ilə özünü biruzə verir

Heterotropiya (*heterotropia*; sin. çəpgözlük) – bir gözün görmə oxunun digər gözlə müştərək olan görmə nöqtəsindən yayınması

Heterogen (yun. *heterogenes*; *hetero-* + *genos* nəsil) – müxtəlif cinsli, müxtəlif mənşəyi olan

Heteroxromiya (*heterochromia*) – gözlərin fərqli rəngdə olması; sağ və sol gözün güzhəli qişasının fərqli rəngdə olması və ya bir gözün güzhəli qişasının müxtəlif hissələrinin fərqli rənglənməsi

Heteropsiya (*heteropsia*) – iki gözün görmə qabiliyyətinin müxtəlif olması

Heteroseksualizm – əks cinsdən olanlara qarşı cinsi meyl (normal cinsi münasibət)

Heterotopiya (*heterotopia*) – emb-

riogenez prosesində müəyyən bir strukturun (orqan, toxuma) qeyri-adi yerdə əmələ gəlməsi

Heydenqayn üsulu (L. Heidenhain, alm. cərrahı) – baş nahiyəsində aparılan əməliyyatlar zamanı qanaxmanın qarşısını almaq üçün əməliyyat kəsiyi ətrafındakı yumşaq toxumaların öncədən tikilməsi

Heykok-Uilson sindromu (J.B. Heycock, ing. pediatrı; J.Wilson, ing. nevropatoloqu) – irsi anomaliyalar koçpleksi: ağıreşitmə, nistaqm, ataksiya, anosmiya, ixtioz, piqmentli retinit, polinevrit, taxikardiya, fotofobiya, şəkərli diabet

Heyne-Medin xəstəliyi (köh.; J. Heine, 1800-1879, alm. cərrah-ortoped; K. O. Medin, 1847-1927, isveç pediatrı; sin. poliomielit) – kəskin virus xəstəliyi olub, onurğa beyni və beyin sütununun boz maddəsinin zədələnməsi, süst pərez və ifliclərlə özünü göstərir; uşaq iflici

Heyne-Norri sindromu (L.Heine, 1870-1940, alm. oftalmoloqu; G. Norrie, 1855-?, danim. oftalmoloqu) – gözün tor qişasının anadangəlmə şişi və eşitmə analizatorunun pozulması nəticəsində karlıq, korluq, oliqofreniya, göz almasının atrofiyası, buynuz qişanın degenerasiyası

Həddən artıq həssashq angiiiti (*angii-tis hypersensitiva*) – nekroza məruz qalan müxtəlif lokalizasiyalı düyünlərin əmələ gəlməsi ilə xarakterizə olunan kəskin allergik vaskulit

Həddən artıq kompensasiya – *bax*: hiperkompensasiya

Hədəf simptomu – psixotrop vasitələrin ayrı-ayrı simptomlara seçici təsiri

Həkim-epidemioloq – infeksiyon xəstə-

liklərin qarşısının alınması ilə mübarizə aparən həkim-mütəxəssis

Həkim baxışı – ambulator-poliklinik xidmətin planlaşdırılmasında istifadə olunan həkimin xəstəyə baxışı və ya evə gedişindən ibarət statistik vahid

Həkim cavabdehliyi – vəzifə və peşəkarlıq fəaliyyətinə görə həkimin daşdığı hüquqi cavabdehlik

Həkim cinayəti – qanunvericilik orqanları tərəfindən həkimin peşəkar-vəzifə borclarını yerinə yetirərkən (və ya fəaliyyətsizlik göstərməsi) cinayət kimi qiymətləndirilən hal

Həkim kabinetini (otağı) – ambulator-poliklinik müəssisədə həkim qəbulu üçün nəzərdə tutulan və xüsusi avadanlıqlarla təchiz olunan otaq

Həkim səhvi – həkimin peşəkar fəaliyyətini yerinə yetirən zaman bil-məyərəkdən yanılması (yəni bu səhv həkimin öz borcuna laqeyd münasibəti və mövqeyindən sui-istifadə etməsi səbəbindən deyil, nəticəni təxmin edə və qarşısını ala bilməməsi səbəbindən buraxılmışdır)

Həkim-ekspert – ixtisasından və tutduğu vəzifəsindən asılı olmayaraq məhkəmə-istintaq orqanlarının tapşırığı ilə epizodik olaraq məhkəmə tibbi-ekspert vəzifəsini icra edən həkim

Həkim-epidemioloq – yoluxucu xəstəliklərin epidemiologiyası, epidemioloji müayinələrin aparılması, əksepideмик tədbirlərin hazırlanması və yoluxucu xəstəlik ocaqlarının epidemioloji müayinəsini aparmaq üzrə ixtisaslaşmış həkim-mütəxəssis

Həkim-əmək ekspertizası – müayinə olunan şəxsin əmək qabiliyyətinin

Həkim

xəstəliklə əlaqədar olaraq müvəqqəti və ya daimi itirilməsi, əlillik dərəcəsinin müəyyən edilməsi, əlilliyin səbəbi və əmək qabiliyyətinin bərpa olunması ilə bağlı (protezləsmə, əlil arabası və ya avtomobili ilə) rəy

Həkim-laborant – klinik laborator diaqnostika sahəsində ixtisaslaşmış mütəxəssis

Həkim-məsləhət komissiyası – müalicə həkimi, şöbə müdiri və baş həkimin əmək qabiliyyətinin ekspertizası üzrə müavinindən ibarət komissiya

Həkim-sığorta ekspertizası – həkim-ekspert tərəfindən sığortalanmış şəxsin zədələnməsi ilə əlaqədar əmək qabiliyyətini itirmə və ona dəyən ziyanın müəyyənləşdirilməsi

Həkim-stomatoloq – stomatologiya mütəxəssisi, diş həkimi

Həkim-uçuş ekspert komissiyası – mülki aviasiyada şəxslərin sağlamlığının müasir uçuş aparatlarında uçuşa yararlı olmasını və uçuş heyətinin təkrar şəhadətlənməsini müəyyən edən komissiya

Həkiməqədərki yardım – həyati vacib orqanların funksiyalarının saxlanılmasına və yaralıların təliyyəyə hazırlanmasına yönələn, sanitar və feldşerlər tərəfindən göstərilən tədbirlər kompleksi

Həkimlərin attestasiyası (*attestatio*) – səhiyyə şöbəsində təşkil olunmuş xüsusi komissiya tərəfindən həkimin müəyyən ixtisas üzrə kvalifikasiya dərəcəsinin təyin edilməsi

Həqiqi arxa sklerektaziya – *bax*: skleranın həqiqi stafilomasi

Həqiqi hermofroditizm – eyni şəxsdə hər iki cinsə məxsus cinsi orqanların inkişafı

Həqiqi laringosele – qırtlağın inkişaf

anomalıyası zəminində divarının atoniyası nəticəsində yaranan laringosele

Həqiqi melanoz (*melanosis vera*) – *bax*: melanoz

Həqiqi polisitemiya (*polysythemia vera*) – eritrosit, leykosit və trombositlərin miqdarının artması ilə gədən neoplastik xəstəlik

Həlqəyəbənöz qığırdaq – *bax*: üzüyəbənöz qığırdaq

Hərərətəsalıcı vasitələr (*antipyretica*) – qızdırma zamanı bədən temperaturunu aşağı salan dərman vasitələri

Hərbi doktrina – ölkənin müdafiə siyasətinin təməl prinsipləri; milli təhlükəsizliyinin təminatı strategiyasının tərkib hissəsi olaraq, insanın, cəmiyyətin və dövlətin hüquq və mənafələrinin daxili və xarici hərbi və digər təhdidlərdən qorunmasına yönəlmiş hərbi təhlükəsizlik sisteminin konseptual əsasını müəyyənləşdirən sənəddir

Hərbi epidemiologiya – hərbi qulluqlar arasında baş vermiş yoluxucu xəstəliklərin səbəbini, profilaktikasını öyrənir

Hərbi feldşer – orduda ixtisaslı həkim yardımını tələb etməyən hallarda həkimin rəhbərliyi altında və ya sərbəst şəkildə müalicə və profilaktik işləri yerinə yetirən orta tibb təhsilli şəxs

Hərbi fiziologiya – ümumi fiziologiyanın və təbabətin hərbi əməyin, o cümlədən yaralı və xəstə hərbcilərin ordu sıralarına qayıtmasının fizioloji əsaslarını öyrənən sahəsi

Hərbi həkim – ali tibbi təhsili olan, orduda həkim vəzifəsi tutan şəxs

Hərbi həkim çantası – səhra çıxışlarında həkimin istifadə etdiyi tibbi yardım çantası

Hərbi həkim komissiyası – hərbi həkim ekspertizasını həyata keçirən əsas orqan

Hərbi hissənin tibb bölməsinin rəisi – tibb bölməsinin fəaliyyətinə nəzarət edir, rütbəsi t/x mayoru

Hərbi hissənin tibb məntəqəsi – hərbi qulluqçulara təxirəsalınmaz tibbi yardım göstərən müəssisə

Hərbi hissənin tibb məntəqəsinin rəisi – tibb məntəqəsinin fəaliyyətinə nəzarət edir, rütbəsi t/x mayoru

Hərbi hospital – müalicə-profilaktika müəssisəsidir, xəstə və yaralılara ixtisaslı və ixtisaslaşdırılmış tibbi yardımın göstərilməsi, onların müalicəsi və sağlamlığının bərpası üçün təsis edilir

Hərbi hospitalın rəisi – hospitalda rəhbərlik edir, rütbəsi t/x polkovniki

Hərbi xəstələnmə – xəstəliklərin müəyyən vaxt ərzində hərbi kollektivdə yayılma dərəcəsi

Hərbi qarnizon hospitalı – müəyyən bir qarnizonun (qarnizonlar) şəxsi heyətinə tibbi yardım göstərmək məqsədilə yaradılmış hospital

Hərbi qulluqçunun tibb kitabçası – sülh dövründə hərbi qulluqçunun sağlamlıq göstəricilərini, tətbiq olunmuş müalicə-profilaktik tədbirləri və məsləhətləri qeyd almaq üçün hərbi-tibbi qeydiyyat sənədi

Hərbi nevropatologiya – hərbi təbabətin və nevrologiyanın hərbi qulluqçular arasında sülh və müharibə dövründə təsadüf olunan sinir sistemi xəstəlikləri və zədələnmələrinin xüsusiyyətlərini öyrənən, bu xəstəliklərin etap müalicəsinin təşkili və hərbi həkim ekspertizası üsullarını hazırlayan bölməsi

Hərbi neyroçərrahiyyə – hərbi təba-

bətin neyroçərrahi xəstələrə yardım və onların etap müalicəsinin nəzəri və praktik hissələrini öyrənən bölməsi

Hərbi oftalmologiya – oftalmologiyanın və hərbi təbabətin döyüş şəraitində gözlərin zədələnməsi, onların etap müalicəsi və hərbi-həkim ekspertizasını öyrənən bölməsi

Hərbi otorinolarinqologiya – otorinolarinqologiya və hərbi təbabətin quلاق, burun, burunətrafi ciblər, udlaq və qırtlağın döyüş zədələnmələrini, etaplı müalicəsinə və hərbi-həkim ekspertizasını öyrənən bölməsi

Hərbi parazitologiya – hərbi epidemiologiya və tibbi parazitologiyanın hərbi hissənin şəxsi heyəti arasında parazitər xəstəliklərin yayılması və profilaktikasını öyrənən bölməsi

Hərbi sanatoriyalar – təbii müalicə amilləri (iqlim, mineral sular, digər müalicə amilləri) və başqa müalicə üsullarından istifadə etməklə hərbi qulluqçuların və hərbi təqaüdcülərin, onların ailə üzvlərinin müalicəsi üçün nəzərdə tutulmuş müalicə-profilaktika müəssisələri

Hərbi təbabət – Prezident yanında Ali Attestasiya Komissiyası bülletenində milli təhlükəsizlik və hərbi elmlər sahəsi üzrə elmi dərəcə almaq üçün dissertasiyanın müdafiəsi üçün şifr (7303.01)

Hərbi tibb – ordunun səhiyyə məsələləri, döyüş zədələnmələrinin meydana gəlməsi, xarakteri, o cümlədən ordunun şəxsi heyətində rast gəlinən xəstəliklər, müalicə-təxliyyə işlərinin, gigiyenik və əkspepidemik tədbirlərin hazırlanması haqqında elm

Hərbi-dəniz gigiyenası – hərbi gəmilərdə məişət şəraitinin şəxsi heyə-

Hərbi

tin sağlamlığına təsirini öyrənən, şəxsi heyətin sağlamlığı üçün tələb olunan şəraitin yaradılması planını hazırlayan ümumi gigiyenanın bir hissəsi

Hərbi-dəniz hospitalı – hərbi-dəniz qüvvələrinin üzən və ya sahilə olan şəxsi heyətinə yardım göstərmək üçün yaradılmış hospital

Hərbi-həkim ekspertizası – hərbi-həkim komissiyası tərəfindən hərbi qulluqçuların və ya çağırışçıların hərbi xidmətə yararlılıq dərəcəsinin müəyyən edilməsi barədə tibbi şəhadətləndirmə

Hərbi-həkim komissiyası – hərbi-həkim ekspertizasını həyata keçirən hərbi-tibbi xidmət orqanı

Hərbi-psixiatrik ekspertiza – hərbi xidmətə psixi cəhətdən yararlı və yararsız olmanı təyin etmə

Hərbi-sanitar anbarlar – tibbi və sanitar-təsərrüfat malları saxlanılan anbarlar

Hərbi-sanitar əksepidemik dəstə – xüsusi təhlükəli infeksiyalarla mübarizə məqsədilə yaradılmış müəssisə

Hərbi-sanitar qatar – yaralı və xəstələri dəmir yolu ilə daşımaq və yolda müalicə etmək üçün xüsusi qatar

Hərbi-sanitar nəqliyyat – müharibə dövründə xəstə və yaralıları təxliyə etmək üçün ixtisaslaşmış nəqliyyat vasitəsi

Hərbi-sanitar təsvir – *bax*: hərbi – tibbi coğrafi təsvir

Hərbi-sanitariya xidməti – *bax*: hərbi-tibbi xidmət

Hərbi-səhra anesteziologiyası – anesteziologiya və hərbi səhra cərrahiyyəsinin hərbi-səhra şəraitində

anesteoloji yardımın təşkil olunmasından bəhs edən sahə

Hərbi-səhra cərrahiyyəsi – döyüş və təlimlər zamanı (səhra şəraitində) cərrahi tibbi yardım göstərilməsi haqqında elm

Hərbi-səhra infeksiyon hospitalı – müharibə dövründə yoluxucu xəstəliyə yoluxmuş hərbi qulluqçuların müalicə olunduğu tibbi müəssisə

Hərbi-səhra oftalmologiyası – *bax*: hərbi oftalmologiya

Hərbi-səhra otorinolarinqologiyası – *bax*: hərbi otorinolarinqologiya

Hərbi-səhra rentgenologiyası – hərbi təbabətin və rentgenologiyanın döyüş şəraitində xəstə və yaralıların rentgenoloji müayinəsinin təşkili, texniki təchizatı öyrənən bölməsi

Hərbi-səhra terapiya hospitalı – döyüşlərdə terapevtik patologiyalı xəstələrə ixtisaslaşdırılmış tibbi yardım müəssisəsi

Hərbi-səhra terapiyası – özündə hərbi tibbin və müasir klinik terapiyanın nailiyyətlərini birləşdirən hərbi-tibbi elm

Hərbi-səhra təbabəti – tibbin yaralı və xəstə hərbi qulluqçuların, stasionar müalicə bazası olmadığı halda, səhra şəraitində müalicəsi ilə məşğul olan sahəsi

Hərbi-tibbi administrasiya – hərbi-tibbin sülh dövründə Silahlı Qüvvələrin tibbi təminatını öyrənən və təşkil edən hissəsi

Hərbi-tibbi arxiv – sülh və müharibə dövründə hərbi-tibbi xidmətə aid olan sənədləri yığan, sistemləşdirən idarə

Hərbi-tibbi coğrafi təsvir – hərbi hissənin (sülh və ya müharibə dövründə) yerləşdiyi ərazinin coğrafi vəziyyəti, bu vəziyyətin şəxsi heyətin

sağlamlığına təsiri və tibbi təminatın təşkil olunma xüsusiyyətlərinin geniş təsviri

Hərbi-tibbi coğrafiya – hərbi-tibbin və tibbi coğrafiyanın ərazinin təbii və sosial şəraitini, bu şəraitin şəxsi heyətin sağlamlığına göstərə biləcəyi təsiri və döyüş fəaliyyəti zamanı həmin ərazidə tibbi təminatın təşkil olunmasını öyrənən bölməsi

Hərbi-tibbi çanta – dərman preparatları və sarğı materialları üçün çanta

Hərbi-tibbi doktrina – silahlı qarşıdurmanın vasitə və üsullarını, tıbb elminin və təcrübənin səviyyəsini, vasitə və qüvvələrin vəziyyətini əhatə edən müəyyən tarixi şəraitdə ordunun hərbi əməliyyatlarının tibbi təminatının sistem və metodlarını müəyyən edən elmi əsaslı prinsiplərin məcmusu

Hərbi-tibbi fakültə – Azərbaycan Tibb Universitetinin nəzdində fəaliyyət göstərir, hərbi həkim kadrları hazırlayır

Hərbi-tibbi hazırlıq – Silahlı Qüvvələrin şəxsi heyətinin döyüş və bədbəxt hadisələr zamanı özünə və qarşılıqlı yardım göstərməyə, yoluxucu xəstəliklərin profilaktikası, şəxsi gigiyena qaydalarına riayət etməsinə hazırlanması

Hərbi-tibbi xidmət – sülh və müharibə zamanı hərbi qulluqçuların sağlamlığını qoruyan, onların daimi tibbi təminatı ilə məşğul olan xidmət

Hərbi-tibbi qeydiyyat – hərbi qulluqçuların sağlamlığının səviyyəsini və dəyişkənliyini xarakterizə edən faktların sistemlə qeydiyyatı, həmçinin hərbi-tibbi xidmətin fəaliyyətinin effektivliyinin həcmi

Hərbi-tibbi müəssisə – müəyyən tapşırıqları yerinə yetirmək məqsədilə

formalaşdırılmış hərbi-tibbi xidmət müəssisəsi (hospital, gücləndirilmiş tibbi hissə)

Hərbi-tibbi statistika – tibbi qeydiyyat və hesabat məlumatlarının tədqiqi və təhlili

Hərbi-tibbi təchizat – qoşunları tibbi əmlakla təmin edilməsi

Hərbi-tibbi təhsil – Silahlı Qüvvələrin hərbi-tibbi təhsil müəssisəsində təhsil sistemi

Hərbi-tibbi təminat – Silahlı Qüvvələrin tibbi vasaitlərlə kompleks təmin olunması tədbirləri

Hərbi-tibbi topoqrafik təsvir – *bax*: hərbi-tibbi coğrafi təsvir

Hərbi-uçuş ekspertizası – hərbi uçuş komissiyası tərəfindən aviasiya təhsili almaq üçün və mütəmadi olaraq uçuş heyətinin uçuşa yararlılıq dərəcəsinin şəhadətləndirilməsi

Hərbi-uçuş komissiyası – uçuş heyətini ekspertiza etmək üçün aviasiya məktəblərində, həmçinin hərbi birliklərin və onların aviasiya hospitallarında yaradılmış komissiya

Hərəkət amplitudası – idman təbabətində bədənin hissələrinin bütünlükdə bədənə və ya onun digər hissələrinə nəzərən yerdəyişməsinin dərəcələrlə ölçülməsi

Hərəkətin həcmi – *bax*: hərəkət amplitudası

Hərəkətsiz rezonatorlar – burun boşluğu, əlavə ciblər və burun-udlaq

Hərəkəti pozğunluq – onurğa sütununun yaralanmalarında müşahidə olunur

Hərəkəti sinir ucu (*terminatio nervi motoria*) – sinir impulslarını əzələ toxumasına ötürən motoneyronun sinir ucu

Hərəkəti stereotip (*stereotypia motoria*) – mənasız, ifadəlikdən məhrum eyni hərəkətlərin qeyri-ixtiyari təkrarlanması

Həşişizm

rar edilməsi; katatoniya, şüurun pozulması zamanı, həmçinin, sensor deprivasiya şəraitində olan şəxslərdə müşahidə olunur

Həşişizm – həşiş (hind çətənəsinin yarpaq və zoğlarının qatranı; *Caimabis indica*) və anaşaya qarşı hərisliklə ifadə olunan narkomaniya

Həyati göstəriş – *bax*: vital göstəriş

Həyati zədə (*laesio intravitalis*) – məhkəmə-tibbi ekspertizası tərəfindən aşkar olunan, ölüm baş verənə qədər alınmış zədə

Həyati-qulaq sınağı – yenidöğulmuşlərin meyitində məhkəmə-tibbi ekspertizası zamanı eşitmə borusunda və orta qulaqda havanın olmasına əsasən, diri doğulmanın təsdiqlənməsi

Həyəcan – psixiatriyada: əhval-ruhiyyənin enməsi və təşviş hissləri ilə özünü büruzə verən, daxili narahatlıq və qorxu hissləri ilə müşayiət olunan vəziyyət

Həzm (*digestio*) – orqanizmə daxil olan mürəkkəb qida maddələrinin sadə kimyəvi birləşmələrə parçalanmasını təmin edən fiziki-kimyəvi proseslərin məcmusu

Həzm borusu – *bax*: həzm traktı

Həzm kanalı (*canalis digestorius*; sin. həzm traktı) – *bax*: həzm traktı

Həzm prosesi (*digestio*) – orqanizmə daxil olmuş mürəkkəb qidalı maddələrin fiziki-kimyəvi proseslərdən keçərək, mənimsənilməsi asan olan daha sadə kimyəvi maddələrə çevrilməsi prosesi

Həzm traktı (*tubus digestorius*) – həzm sisteminin bir hissəsi olub, boruşəkilli quruluşa malikdir, qida borusu, mədə, yoğun və nazik bağırsaqlardan ibarətdir

Həzm traktının ikilənməsi (*duplicatio*

tractus digestorii) – həzm traktının müxtəlif səviyyələrində orqanların boşluqları ilə əlaqəsi olan və ya izlələnmiş boşluqların olmasından ibarət inkişaf anomaliyası

Hərbi hospitalın cərrahiyyə şöbəsi – cərrahi xəstələrin müalicəsi və müayinəsi aparılır

Hərbi hospitalın dəri zöhrəvi xəstəlikləri şöbəsi – dəri və zöhrəvi xəstələrin müalicəsi və müayinəsi aparılır

Hərbi hospitalın qəbul bölməsi – xəstələrin qəbulu və hospitalın müvafiq bölmələrinə yerləşdirilməsi ilə məşğul olur

Hərbi hospitalın nevrologiya bölməsi – nevroloji xəstələrin müalicəsi və müayinəsi aparılır

Hərbi hospitalın süa-diaqnostika bölməsi – xəstələrin müayinəsi və diaqnostikası ilə məşğul olur

Hərbi hospitalın terapiya şöbəsi – terapeutik xəstələrin müalicəsi və müayinəsi aparılır

Hərbi hospitalın yoluxucu xəstəliklər şöbəsi – yoluxucu xəstələrin müalicəsi və müayinəsi aparılır

Hərbi xidmət – dövlət qulluğunun xüsusi növü olmaqla Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələrində və ya Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq yaradılmış başqa silahlı birləşmələrdə qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş qaydada və müddətlərdə Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının, əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin həyata keçirdikləri xidməti fəaliyyət

Hərbi vəzifə – qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş qaydada Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının hərbi qeydiyyatı, çağırışqədərki hazır-

lıği, hərbi xidmətə çağırışı, çağırış üzrə və könüllü hərbi xidmətkeçməsi, ehtiyatda olması, toplanışlara çağırışı və toplanış keçməsi, səfərbərlik üzrə vəzifələrin yerinə yetirilməsi

Hıçqırtı, hıçqırıq (*singultus*) – diafraqmanın qeyri-iradi sıxılması nəticəsində bağlı və ya kəskin daralmış səs yarığından qeyri-ixtiyari, təkrarlanan qısa nəfəsin gəlməsi

Hialin qığırdaq (*cartilago hyalina*) – *bax*: hialin qığırdaq toxuması

Hialin (*hyalinum*; yun. *hyalos* şüşə) – sərt konsistensiyaya malik şüşəvari yarımşəffaf zülal maddə, turşu boyalarla boyanır, turşu və qələvilərə qarşı davamlıdır; toxumalarda bir sıra patoloji proseslər zamanı görünür

Hialin trombu (*thrombus hyalinicus*) – dağılmış eritrosit, trombosit və presipitasiya olunmuş plazma zülallarından ibarət homogen tromb

Hiardioz (*giardiosis*) – *Giardia lamblia* tərəfindən törədilən antroponoz parazitər infeksiya

Hidr- – 1) (yun. *hidros* tər) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub “tər”, “tərləm” mənasını verir; 2) (hidro-; yun. *hydor* su, maye) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub “su” mənasını verir;

Hidradenit (*hidradenitis*) – apokrin tər vəzilərinin irinli iltihabı; adətən dərinin bir-birinə sürtüldüyü nahiyələrdə (qoltuq altı, qasıq bölgəsi, döşlərin altı, bud nahiyəsi) meydana gəlir

Hidradenoma (*hidradenoma*) – tər vəzilərinin xoşxassəli şiş xəstəliyi

Məməcikli hidradenoma (*h. papillare*) – apokrin tər vəzilərinin hidradenoması

Şəffaf hüceyrəli hidradenoma (*h. clarocellulare*) – *bax*: tər vəzilərinin aydın hüceyrəli adenoması

Hidragiroz (*hydrargyrosis*; lat. *hydrargyrum* civə) – *bax*: merkuriyalizm

Hidragirizm (lat. *hydrargyrum* civə) – *bax*: merkuriyalizm

Hidrartroz (*hydrarthrosis*) – iltihabi proses olmadan iri oynaqların boşluğuna mayenin yığılması

Hidrartroz intermittə edən (*hydrarthrosis intermittens*) – oynaq boşluğuna periodik olaraq mayenin yığılması (əsasən diz oynaqlarına)

Hidroensefalomeninqosele (*hydroencephalomeningocele*; *hidro-* + yun. *enkephalos* baş beyin + *meninx*, *meninxos* beyin qişası + *kele* kiçik şiş, yırtıq) – *bax*: ensefalomeninqosele

Hidroensefalosele (*hydroencephalosele*) – *bax*: ensefalosele

Hidroensefalosistosele (*hydroencephalocystocele*; *hidro-* + yun. *enkephalos* baş beyin + *kystis* kisə + *kele* kiçik şiş, yırtıq) – *bax*: ensefalosistosele

Hidrofobiya (*hydrophobia*) – sudan, üzməkdən və ya boğulmaqdan qorxma; quduzluq xəstəliyi zamanı rast gəlinən simptom

Hidrogen bombası – çox böyük dağıdıcı qüvvəyə malik istilik-nüvə reaksiyası nəticəsində ani olaraq ayrılan, nüvə enerjisindən istifadəyə əsaslanan, partlayış təsirli nüvə silahının bir növü

Hidrogen peroksid məhlulu (*solitio Hydrogene peroxyd*) – oksidləşdirici təsirə malik antiseptik maddə

Hidrogen-sulfid vannası – kükürd vannası

Hidrolizin məhlulu (*solutio hydrolysi-ni*) – parenteral qidalandırma zamanı tətbiq olunan dərman vasitəsi

Hidromaniya

Hidromaniya (yun. *hydor* su, *mania* dəlilik) – 1) suya atılıb boğulmaq həvəsi; 2) su ilə müalicəyə hədsiz meyllilik; 3) şiddətli susuzluq

Hidronefroz (*hydronephrosis*; *hidro-* + yun. *nephros* böyrək + *-oz*) – böyrək funksiyasının pozulması nəticəsində formalaşır, ləyən-kasa sisteminin genişlənməsi və böyrək parenximasının hipotrofiyası ilə xarakterizə olunan xəstəlik

Hidropeksik sindrom (yun. *hydor* su + *pexis* bərkimə, qatılma) – antidiuretik hormonun aktivliyinin artması nəticəsində orqanizmdə mayenin ləngiməsi; ürək, böyrək və qaraciyərin patologiyası ilə bağlı olmayan sidik ifrazının azalması, susuzluğun olmaması və ödemlərlə xarakterizə olunan klinik sindrom

Hidrops (yun. *hydrops* vadyanka) – bədən boşluqlarına su yığılması

Hidroreya (*hydrorrhoea*) – həddən artıq maye ifrazı

Hidrosalpinks (*hydrosalpinx*; anat. *salpinx* uşaqlıq borusu) – keçirilmiş salpingitdən sonra uşaqlıq borusunu fimbrial hissəsinin yapışması və mənfəzinin bağlanması nəticəsində uşaqlıq borusunun mənfəzində seroz mayenin toplanması

Hidrocefal sindrom (*syndromum hidrocephalicum*) – hidrocefaliya zamanı baş ağrısı, baş gicəllənməsi, sebrebrospinal maye təzyiqinin artması; hidrocefaliya zamanı müşahidə olunur

Hidrocefaliya (*hydrocephalia*; *hidro-* + yun. *kephale* baş, kəllə) – beyin hidropsu, beyin boşluqlarına su yığılması

Arezorbtiv hidrocefaliya (*h. arezorbtiva*) – beyin-onurğa beyni ma-

yesinin rezorbsiyanın azalması ilə əlaqədar olan hidrocefaliya

Daxili hidrocefaliya (*h. interna*) – əsasən beyin mədəciklərində sebrebrospinal mayenin yığılması ilə xarakterizə olunan hidrocefaliya

Hipersekreter hidrocefaliya (*h. hypersecretoria*) – beyin-onurğa beyni mayesinin ifrazının artması ilə əlaqədar olan hidrocefaliya

Okklüzion hidrocefaliya (*h. occlusiva*) – beyin-onurğa beyni mayesinin sirkulyasiyasının pozulması ilə əlaqədar olan hidrocefaliya

Hidrocefalosele (*hydrocephalocoele*) – *bax*: ensefalosele

Hidrocele (*hydrocele*) – xaya qişalarının hidropsu, xaya qişaları arasına mayenin yığılması

Hidroterapiya (*hydrotherapia*) – su ilə müalicə

Hidrotimetr (ing. *hydrotimeter*) – suyun sərtliyini müəyyən edən cihaz

Hidroz (*hidrosis*) – tər vəziləri funksiyasının pozulmalarının ümumi adı

Hidrozofobiya (*hidrosophobia*) – tərləməkdən və nəticədə soyuqlamaqdan qorxu

Hierofobiya (*hierophobia*) – *bax*: agi-fobiya

Hiqrometr – rütubətliyi ölçən cihaz

Hiqronium (*hygronium*) – qanlıoblokadaedici maddə

Hilger sindromu (J.A. Hilger, amer. otorinolarinqoloq) – yuxu arteriyasının vaskulyarizasiya zonasında damarların proksizmal genişlənməsi nəticəsində neyrovegetativ pozulmalar zamanı qəflətən meydana çıxan boğaz və boyunda birtəfərli ağrı, udqunmanın pozulması

Hilofobiya (*hylophobia*) – bitkilərdən, meşədə olmaqdan qorxma

Himenolepidoz (*hymenolepidosis*) –

Hymenolepis nana və *Hymenolepis diminuta* tərəfindən törədilən, əsasən mədə-bağırsaq traktını zədələyən ümumi toksik və allergik reaksiyalarla gedən antroponoz helmintoz

Hip- (hipo-; yun. *hypo-*) – “altında”, “altdan”, “azalma”, “çatmazlıq” mənasını verən önşəkilçi

Hipemiya (köh.; *hypoemia*; *hip-* + yun. *haima* qan) – bax: işemiya

Hiperadrenalinemiya (*hyperadrenalinaemia*) – qanda adrenalinin miqdarının artması

Hiperadrenalizm (*hyperadrenalismus*) – klinik sindrom: böyrəküstü vəzin beyin maddəsinin hiperfunksiyası

Hiperaktivlik – narahatçılıq, hiperkinetiz şəkildə aqressivliklə təzahür edən hərəkət oyanıqlığı (psixomotor oyanma)

Hiperakuziya (*hyperacusia*; *hiper-* + yun. *akusis* eşitmə qabiliyyəti) – üz sinirinin üzəngi sinirinin ayrıldığı yerdən yuxarıda zədələnməsi nəticəsində səsəşitmə qabiliyyətinin yüksəlməsi, qəbul edilən səslərə qarşı həssaslıq

Hiperaldosteronizm (*hyperaldosteronismus*) – hiperenziya və hipokalemiya ilə gedən və əsasən böyrəküstü vəzin adenomasi zamanı rast gəlinən sindrom

Birincili hiperaldosteronizm (*h. primarius*; sin. Kohn sindromu) – bu xəstəlik zamanı vəz toxuması normadan artıq aldosteron ixrac edir

İkincili hiperaldosteronizm (*h. secundarius*) – hipertoniya xəstəliyi və böyrək hipertenziyalarında aldosteronun daimi yüksək sekresiyası renin-angiotenzin-aldosteron

sisteminin aktivliyinin artması nəticəsində vəz verir

Hiperammoniemiya (*hyperammoniaemia*) – qanın plazmasında sərbəst ammonium ionlarının artıq miqdarında olması; sidik cövhəri mübadiləsinin pozulması ilə müşayiət olunan xəstəlik

Hiperassit gastrit – mədə turşuluğunun artması ilə gedən mədə iltihabı

Hiperazotemiya (*hyperazotaemia*) – bax: azotemiya

Hiperazoturiya (*hyperazoturia*) – bax: azoturiya

Hiperbarik oksigenasiya (yun. *hyper* artıq + *barys* ağır) – yüksək hava təzyiqində oksigen miqdarının artıq dərəcədə olması ilə barokamerada aparılan oksigen terapiyası

Hiperbarooksigenoterapiya (*hyperbarooxygenoterapia*) – bax: hiperbarik oksigenasiya

Hiperbetalipoproteidemiya – bax: ikinci tip hiperlipidemiya

Hiperbilirubinemiya (*hyperbilirubinaemia*) – qanda bilirubin miqdarının artması

Hiperbuliyyə (yun. *hyper* çox, *bule* iradə) – iradənin pozuntu forması olub, iradənin güclənməsi deməkdir: ümumi fəaliyyətin artması, qida meylinin güclənməsi, cinsi şövqün artması

Hiperdaktiliya (*hyperdactylia*) – bax: polidaktiliya

Hiperdiagnozika – xəstəliyin olması və ya diaqnozda göstəriləyindən zəif olmasına baxmayaraq şisirdilmiş tibbi diaqnoz

Hipereleidoz (*hipereleidosis*) – bax: porokeratoz

Hipereleidoz eksentrik atrofik (*hipereleidosis excentrica atrophica*) – bax: porokeratoz

Hiperemezis

Hiperemezis (*hyperemesis*; hiper- + yun. *emesis* qusma) – gün ərzində, həmçinin gecə vaxtı bir neçə dəfə təkrarlanan qusma; yoluxucu xəstəliklərin ağır formalarında, zəhərlənmələr, hamilələrdə toksikoz olduqda müşahidə olunur

Hiperemiya (*hyperaemia*) – arterial qan axınının güclənməsi və ya venoz qan dövranının çatışmazlığı nəticəsində orqan və toxumaların yerli qızarması

Hiperergiya (*hyperergia*) – orqanizmin reaktivliyinin yüksəlməsi; allergik reaksiyanın normadan artıq olması

Hiperesteziya (*hyperaesthesia*; hiper- + yun. *aisthesis* hiss, duyğu) – dəri hissiyyatının yüksəlməsi formasında adi qıcıqların qavranılmasının patoloji yüksəlməsi

Emosional hiperesteziya – yüksək emosionallıq fonunda ümumi hissiyyatın artması

Udlağın hiperesteziyası – udlağın xroniki iltihabi xəstəlikləri nəticəsində yaranan yüksək hissiyyat

Hiperfosfatemiya (*hyperphosphataemia*) – qanda fosforun konsentrasiyasının 4,5 mq%-dən yuxarı qalxması

Hiperfunksiya (*hyperfunctio*) – orqanizmin hər hansı bir orqan və ya sisteminin funksiyasının artması; fizioloji qıcıqlandırıcının intensivliyinin artmasına reaksiya kimi baş verir

Hipergeneziya (*hypergenesia*) – bədənin hər hansı bir hissəsinin normadan artıq inkişaf etməsi ilə xarakterizə olunan inkişaf anomaliyalarının ümumi adı

Hipergenitalizm (*hypergenitalismus*;

sin. hiperqonadizm) – vaxtından əvvəl cinsi yetişməlik

Hipergevziya (*hypergeusia*; hiper- + yun. *geusis* dad) – dad hissiyyatının artması ilə təzahür edən dad pozğunluğu

Hiperhidratasiya (*hyperhydratio*) – orqanizmdə və ya onun ayrı-ayrı hissələrində mayenin artıq miqdarında toplanması

Hiperhidriya (*hyperhydria*; hiper- + yun. *hydor* su) – bax: hiperhidratasiya

Hiperhidroz (*hyperhidrosis*) – həddindən artıq tərləmə

Hiperxolesterinemiya (*hypercholesterinaemia*) – qanda xolesterin səviyyəsinin həddindən artıq yüksəlməsi

Hiperinoz (*hyperinosis*) – plazmada fibrinogenin miqdarının artması

Hiperinsulinemiya (*hyperinsulinaemia*) – qanda insulinin miqdarının artması

Hiperinsulinizm (*hyperinsulinismus*) – hiperinsulinemiyanın səbəb olduğu, hipopqlikemiya ilə xarakterizə olunan və ümumi zəiflik, iştahanın artması, tərləmə, taxikardiya, ağır hallarda isə qıcolmalar və psixikanın pozulması ilə təzahür edən sindrom

Hiperkaliemiya (*hyperkaliaemia*) – qanda kaliumun miqdarının artması; hiperkaliemiya zamanı əzələ zəifliyi (bəzən iflic), mədənin və bağırsaqların hipokineziyası, arteriolların tonusunun azalması, taxikardiya, apatiya, yuxululuq, əmək qabiliyyətinin azalması, psixasteniyə müşahidə edilir, sinir sisteminin parasimpatik şöbəsinin aktivliyi artır, ürəyin avtomatizmi, keçiriciliyi pozulur, bu da bradikardiya səbəb olur

Hiperkalsiemiya (*hypercalcaemia*)

– qanda kalsiumun miqdarının artması; böyrək parenximasında və ya sidik axarlarında konkretlər əmələ gəlir, osteoporoz (sümük toxumasının sıxlığının azalması ilə nəticələnən distrofiyası) inkişaf edir, psixonevroloji pozulmalar baş verir; dispeptik əlamətlər (iştahanın pozulması, ürəkbulanma, qusma), susuzluq, poliuriya, hiperkalsiuriya, hiperkoagulyasiya, əzələ hipotoniyası və sümük ağrıları da müşahidə olunur

Hiperkeratoz (*hyperkeratosis*) – epidermin buynuz qatının qalınlaşması

Hiperkinetik-hipotonik sindrom (*syndromum hyperkineticohypotonicum*) – zolaqlı cismin zədələnməsi zamanı hiperkinez və əzələ hipotoniyasının birgə meydana çıxması

Hiperkinez (*hyperkinesis*; hiper- + yun. *kinesis* hərəkət) – skelet əzələlərinin özünəməxsus hərəkəti pozğunluğu, qeyri-iradi hərəkətləri Atetoid hiperkinez (*h. athetoida*) – bax: atetoz

Ekstrapiramid hiperkinez (*h. extrapyramidalis*) – ekstrapiramid sistemin zədələnməsi zamanı meydana çıxan hiperkinezlərin (atetoz, hemiballizm, torsion spazm və s.) ümumi adı

Funksional hiperkinez (*h. functionalis*) – bax: isterik hiperkinez

İsterik hiperkinez (*h. hysterica*) – isteriya zamanı müşahidə olunan hiperkinez, emosional oyanma zamanı artır və sükut zamanı yox olur

Qabıqaltı hiperkinez (*h. subcorticalis*) – bax: ekstrapiramid hiperkinez

Hiperkompensasiya (*hypercompensatio*) – psixiatriyada: zərurət ol-

madan həddən artıq kompensator müdafiə

Hiperkortisizm (*hypercorticismus*) – displastik tip piylənmə: piyin üz, boyun, bədən və qarnın ön divarı nahiyəsində toplanmasına baxmayaraq, arıq ətrafların olması

Hiperqammaqlobulinemiya (*hypergammaglobulinaemia*) – qanda immunoqlobulinlərin miqdarının artması; intensiv immunizasiya və bəzi xəstəliklər zamanı təsadüf olunur

Hiperqlikemik amiotrofiya (*amyotrophia hyperglycaemica*) – bax: diabetik amiotrofiya

Hiperqlikemik sindrom (*syndromum hyperglycaemicum*) – qanda qlükozanın konsentrasiyasının artması nəticəsində dəri və selikli qişaların quruması, poliuriya və yangı hissiyatının olması

Hiperqlikemiya – qanda qlükozanın (qan şəkəri) miqdarının yüksək olması

Hiperqlikodermiya (*hyperglycodermia*) – dəridə şəkərin miqdarının yüksək olması

Hiperqonadotrop sindrom (*syndromum hypergonadotropicum*) – qonadotrop hormonların ifrazının artması nəticəsində cinsi yetişmənin vaxtından əvvəl baş verməsi, fiziki və zehni inkişafın pozulması

Hiperleykositoz (*hyperleucosytosis*) – qanda leykositlərin miqdarının həddindən artıq olması (1 mkl-da 50 mindən yuxarı)

Hiperlipidemiya (*hyperlipidaemia*) – qanda lipidlərin (xolesterolin, triqliseridlər) yüksək səviyyədə olması

Hiperlipoidemiya (*hyperlipoidaemia*) – bax: lipoidemiya

Hipermastiya (*hypermastia*; hiper +

Hipermenoreya

yun. *mastos* döş, məmə) – bax: polimastiya

Hipermenoreya (*hypermenorrhoea*; hiper- + yun. *men* ay + *rhoia* axın, axma) – menstruasiya zamanı ayrılan qanın miqdarının çox olması

Hipermemorfoz (*hypermetamorphosis*) – psixiatriyada: adi halda diqqət çəkməyən əşya və hadisələrə qeyri-iradi və qısamüddətli diqqətin yönəlməsi halı

Hipermetropiya (*hypermetropia*; yun. *hypermetros* artıq + *ops*, *opos* göz) – bax: uzaqdangörmə

Hipermimiya (*hypermimia*; hiper- + yun. *mimia* oxşatma) – mimik hərəkətlərin güclənməsi

Hipermneziya (*hypermnnesia*; hiper- + yun. *mnesis* yaddaş) – yaddaşın qısamüddətli patoloji güclənməsi

Hipermorfoz (*hypermorphosis*; hiper- + yun. *morphosis* formalaşma) – bax: anaboliya

Hipernatriemiya (*hypernatraemia*) – qanda natriumun konsentrasiyasının yüksək (145 mEkv/l-dən artıq) olması

Hipernefroma (*hypernephroma*; hiper- + yun. *nephros* böyrək + *-oma*) – böyrəyin hipernefroid şişi, böyrək xərçənginin bir növü

Hipernefroma xoşxassəli (köh.; *hypernephroma benignum*) – bax: böyrəklərin şəffafhüceyrəli adenomasi

Hiperodontiya (*hyperodontia*; hiper- + yun. *odus*, *odontos* diş) – bax: poliodontiya

Hiperoftalmopatik sindrom (*syndromum hyperophthalmopathicum*) – bax: bədxassəli ekzoftalm

Hiperoksigenasiya – yüksək təzyiqli barokameradan aparılan oksigen terapiyası

Hiperosmiya (*hyperosmia*; hiper- + yun. *osme* iybilmə qabiliyyəti) – qoxu qabiliyyətinin güclənməsi

Hiperparatireoz (*hyperparathyreosis*; anat. *glandula parathyreoida* qalxanvariətraf vəzi) – endokrin sistemin xəstəliyi; paratireoid vəzlərin artıq miqdarda parathormon ifraz etməsi nəticəsində orqanizmdən kalsium və fosforun artıq miqdarda xaric olması; yaddaşın pozulması, depressiya və psixi pozulmalarla xarakterizə olunur

Hiperpiqmentasiya (*hyperpigmentatio*) – dəri və selikli qişaların piqmentasiyasının artması

Hiperplaziya (*hyperplasia*; hiper- + yun. *plasis* formalaşma) – şiş hüceyrələri istisna olmaqla hər hansı toxuma və orqanın hüceyrələrinin artması nəticəsində anatomik ölçüsünün böyüməsi

Böyrəküstü vəzinin qabıq maddəsinin anadangəlmə hiperplaziyası – kortikosteroidlərin ifrazının onların sintezinə cavabdeh olan fermentlərin anadangəlmə qüsuru ilə bağlı olan klinik simptomlar

Dərinin psevdopiteliomatoz hiperplaziyası (*h. cutis pseudoepitheliomatosa*) – epidermisin qalınlaşması və qeyri-bərabər inkişafı ilə xarakterizə olunan hiperplaziyası

Endometrinin hiperplaziyası – endometrium hüceyrələrinin artması nəticəsində disfunksional uşaqlıq qanaxmaları ilə gedən xəstəlik

Prostat vəzinin xoşxassəli hiperplaziyası – prostat vəzinin periuretral hissəsinin böyüməsi nəticəsində sidik axarının obstruksiyası və sidik ifrazının ləngiməsi ilə gedən xəstəlik

Vəzili hiperplaziya (*h. glandularis*)

– vəzili epitelinin hiperplaziyası, məs., süd vəzində, mədədə, uşaqlığın selikli qişasında

Vəzili-kistoz hiperplaziya (*h. glandulocystica*) – yumurtalıqların dis-funksiyası zamanı müşahidə olunan endometrinin vəzili hiperplaziyası

Hiperplaziya adenomatoz – *bax*: prostat vəzinin adenoması

Hiperpnoe (*hyperpnoe*; *hiper-* + *yun. pnoe* nəfəs; *sin. hiperventilyasiya*) – tezləşmiş dərin tənəffüs; orqanizmin oksigenə tələbatı artıqda (gərgin fisiki iş, tirotoksikoz və anemiyalar, atmosfer havasında oksigenin parsial təzyiqinin azalması və s.) müşahidə olunur

Hiperprolaktinemiya – prolaktin hormonun səviyyəsinin yüksəlməsi; qanda prolaktinin 20 nq/ml-dən artıq olması

Hiperprolaktinemiya sindromu – prolaktinin artıq patoloji sekresiyası ilə xarakterizə olunur, kişilərdə və qadınlarda hipofonadizmin inkişaf etməsi, qadınlarda menstrual tsiklin pozulması, süd vəzilərindən uşağın qidalanması ilə bağlı olmayan südün özbaşına axması (laktoreya), metabolik pozğunluqlar, sonsuzluqla müşahidə olunur

Hipersalivasiya (*hypersalivatio*) – tüpürçək vəziləri tərəfindən ağız suyunun həddindən artıq ifraz edilməsi

Hipersekresiya (*hypersecretio*; *yun. hypér* üstündə, üstündən, *lat. secretio* ifrazat) – funksional aktivliyin artması nəticəsində vəzidən sekretin (ifrazatın) ifrazının artması

Hiperseksuallıq (*hiper-* + *lat. sexualis* cinsi) – cinsi əlaqəyə meylin artması

Hipersomnik sindrom (*syndromum*

hypersomnicum) – hipotalamusun zədələnməsi zamanı hipersomniya və katapleksiya tutmalarının gecə yuxusunun pozulması ilə birgə rast gəlinməsi

Hipersomniya (*hypersomnia*; *hiper-* + *lat. somnus* yuxu) – patoloji yuxuculluq

Hipersplenik sindrom (*syndromum hypersplenicum*) – dalağın böyüməsi, sümük iliyyində formal elementlərin artması, periferik qanda isə azalmasının birgə təsadüf olunması

Hipersplenizm (*hypersplenismus*; *hiper-* + *yun. splen* dalaq) – *bax*: hipersplenik sindrom

Hipersteatoz (*hypersteatosis*; *hiper-* + *yun. steat*, *steatos* piy) – *bax*: sebo-reya

Hiperstenik ürəyi (*cor hypersthenicum*) – hiperstenik bədən quruluşlu insanlarda ürəyin anatomik oxunun üfuqi vəziyyətə yaxın olan və rentgenoloji olaraq böyük rentgen kölgəsi verən konstitusional forması

Hipersteniya (*hypersthenia*; *hiper-* + *yun. sthenos* güc) – tormozlanma prosesinin ləngiməsi və yüksək oyanma ilə müşayiət olunan nevrastenianın bir mərhələsi

Hiperstenuriya (*hypersthenuria*; *yun. sthenos* güc + *uron* sidik) – sidiyin xüsusi çəkisinin normadan artıq olması (1030-dan çox)

Hipertelorizm (*hypertelorumismus*; *yun. tele* uzaq + *horismos* ayrılma) – cüt orqanlar arasındakı (əsasən gözlər) məsafənin normadan artıq olması

Hipertenzin (*hypertensinum*) – *bax*: angiotenzin

Hipertenziv sindrom (*syndromum hypertensivum*) – tutmaşəkili baş ağrıları, qusma, huşun pozulması, bəzi hallarda isə görmənin pozulması və

Hipertermik sindrom

kəllə sümüyündə rentgenoloji dəyişikliklərin olması

Hipertermik sindrom (*syndromum hyperthermicum*) – hipotalamusda termorequlyasiya mərkəzinin funksiyasının pozulması nəticəsində bədən temperaturunun 40⁰ C-dək və daha yuxarı olması

Hipertermiya (*hyperthermia*; hiper- + yun. *therme* istilik) – orqanizmin yüksək bədən temperaturu ilə xarakterizə olunan halı

Hipertermiya elektrik – *bax*: elektro-pireksiya

Hipertermiya süni (*hyperthermia artificialis*) – *bax*: piroterapiya

Hipertenziya (*hypertensio*; sin. hipertoniya) – arterial təzyiğin vaxtaşırı və ya daimi olaraq yüksəlməsi ilə xarakterizə olunan xroniki xəstəlik
Arterial hipertenziya (*h. arterialis*) – 1) arteriyalarda qanın hipertenziyası, arterial təzyiğin (AT) 140/90 mm.c.süt-dan yuxarı qalxması; 2) *bax*: sistemli hipertenziya
Böyrək mənşəli hipertenziya – böyrək arteriyasının stenozu, aterosklerozu, pielonefrit, qlomerulonefrit, böyrəkdaşı xəstəliyi və s.

Dəyişən hipertenziya – arterial təzyiğin bəzən yüksək, bəzən norma daxilində olması

Endokrin (hormonal) mənşəli hipertenziya (*h. endocrinica*) – endokrin sistemin funksiyalarının pozulması zamanı baş verən arterial hipertenziya; İtsenko-Kuşinq sindromu, feoxromositoma, hiperaldosteronizm, qalxanabənzər vəz xəstəlikləri (zob), hiperparatireoz, oral kontraseptivlərin qəbulu və s.

Gözün hipertenziyası (*h. oculi*) – gözdaxili təzyiğin artması; gözün hipertenziyası yerli və ya ümumi

müxtəlif xəstəliklər, orqanizmin intoksikasiyası, endokrin pozulmalar nəticəsində, uzun müddət yüksək dozada hormonlar qəbul etdikdə və s. yarana bilər

İkincili hipertenziya (*h. secundaria*) – *bax*: simptomatik hipertenziya

Klimakterik hipertenziya (*h. climacterica*) – klimaks dövründə inkişaf edən arterial hipertenziya

Labil hipertenziya (*h. labilis*) – orta, tez-tez baş verən və asan müalicə olunan arterial hipertenziya; dəyişən hipertenziya

Paroksizmal hipertenziya (*h. paroxysmalis*) – mütəmadi olaraq bir neçə saatlıq və ya bir neçə günlük baş verən arterial hipertenziya; məs., hipertoniya xəstəliyi, klimaks zamanı müşahidə olunur

Portal hipertenziya (*h. portalis*) – qaraciyərin qapı venasında baş verən venoz hipertenziya

Renovaskulyar hipertenziya (*h. renovascularis*; lat. *ren* böyrək + *vasculum* kiçik damar) – *bax*: vazorenal hipertenziya

Simptomatik hipertenziya (*h. symptomatica*; sin. ikincili hipertenziya) – bir sıra daxili orqanların (böyrəklər, ürək, aorta) funksiyalarının pozulması ilə bağlı olan arterial hipertenziya

Sinir mənşəli hipertenziya – neyrosirkulyator distoniya (NSD), kəllə-beyin travmaları və s.

Stabil hipertenziya (*h. stabilis*) – daimi, davamlı arterial təzyiğin yüksək olması

Vazorenal hipertenziya (*h. vasorenalis*; lat. *vas* damar + *ren* böyrək) – böyrək arteriyalarının zədələnmələri zamanı baş verən arterial

hipertenziya; böyrəklərdə baş verən iltihabi proseslər, leykositoz, subfebril hərarət, böyrək damarlarının zədələnməsi ilə biruzə verir

Venoz hipertenziya (*h. venosa*) – venalarda qanın hipertenziyası

Hipertireoz (*hyperthyreosis*; anat. *glandula thyreoides* qalxanabənzər vəzi) – qalxanabənzər vəzinin xəstəliyi olub, qanda tireoid hormonlarının miqdarının artması ilə xarakterizə olunur; qalxanabənzər vəzidə çoxlu miqdarda tiroksin (T4) və triyodtironin (T3) hormonları əmələ gəlir ki, bu da zülal və lipid mübadiləsinin, ürək-damar və sinir sisteminin funksiyalarının pozulmasına gətirib çıxarır

Hipertonik məhlul (*solutio hypertonica*) – qanın osmotik təzyiqindən daha yüksək osmotik təzyiqə malik olan məhlul, tibdə natrium xloridin 3-10% sulu məhlulları, qlükozanın 10-40% sulu məhlulları istifadə olunur

Hipertoniya (*hypertonia*; yun. *tonos* gərginlik) – 1) əzələlərin, boşluqlu orqanların divarlarının əzələ qatının tonusunun artması; 2) *bax*: hipertenziya

Hipertrikoz (*hypertrichosis*; *hiper-* + yun. *thrix, trichos* tük) – həddindən artıq tüklənmə

Hipertrofik Barraker-Simons xəstəliyi (R.J. Barraquer, isp. həkimi; A. Simons, alm. həkimi) – zədələnməmiş nahiyədə dərialtı toxumanın həcmi-nin total və ya lokal artması

Hipertrofik hipersekretor qastropatiya – *bax*: gastroduodenit

Hipertrofiya (*hypertrophia*) – bədənin, ətrafların və üzün bir hissəsinin ölçülərinin artması

Hipertrofiyalaşmış dırnaq (*unguis hypertrophicus*) – *bax*: skleronixiya

Hiperurikemiya (*hyperuricaemia*) – qanda sidik turşusunun miqdarının artması (kişilərdə 400 mikromol/litr, qadınlarda 360 mikromol/litr-dən yuxarı)

Hipurobilinuriya (*hyperurobilinuria*) – *bax*: urobilinuriya

Hiperventilyasion sindrom – sakitlik vəziyyətində ağciyər ventilyasiyasının güclənməsi

Hiperventilyasiya (sin. hiperpnöe) – dərin və tezləşmiş tənəffüs nəticəsində meydana çıxan, qanda oksigenin gərginliyinin artması, karbon qazının gərginliyinin azalmasına gətirib çıxaran ağciyər ventilyasiyasının həcmindən artıq olması; ürək döyüntülərinin sürətlənməsi

Hipervitaminoz (*hypervitaminosis*) – orqanizmə artıq miqdarda vitaminlərin daxil olması zamanı orqanizmin intoksikasiyası nəticəsində inkişaf edən patoloji halların ümumi adı

A hipervitaminozu (*hypervitaminosis A*) – retinolun dozasının artıq olması və ya həddindən artıq A vitamini ilə zəngin olan qidalarla bəslənmə nəticəsində yaranan baş ağrısı, yuxululuq, ürəkbulanma, qusma, işıqdan qorxma, qıcolma halları

B₆ hipervitaminozu (*hypervitaminosis B₆*) – piridoksinin artıq dozada qəbul edilməsi nəticəsində proqressivləşən ataksiya, aşağı ətrafların vibrasion və proprioseptiv hissiyyatının itməsi halları

D hipervitaminozu (*hypervitaminosis D*) – erqokalsiferolun artıq dozada qəbul edilməsi nəticəsində iştahanın azalması, qusma, bədən

Hipervolemiya

çəkisinin azalması, oynaqlarda ağrı, bəzən qıcolma halları

E hipervitaminozu (*hypervitaminosis E*) – E vitamininin artıq dozada qəbul edilməsi zamanı yarımçıq doğulmuşlarda nekrozlaşan enterokolit və sepsis halı

K hipervitaminozu (*hypervitaminosis K*) – yeni doğulmuşlarda K vitamininin doza artıqlığı zamanı yaranan hemolitik sindrom

Hipervolemiya (*hypervolaemia*; *hyper-* + frans. *volume* həcm + yun. *haima* qan) – dövr edən qanın ümumi həcmnin artması

Hipnalgıya (*hypualgia*) – ancaq yuxuda baş verən nevroitik ağrılar

Hipnolepsiya (*hypnolepsia*; *hipno-* + yun. *lepsis* tutma) – dövrü tutmalarla təsadüf edilən qısamüddətli yuxuculluq; narkolepsiya zamanı təzahür edir

Hipnopediya (yun. *hypnos* yuxu + *paideia* öyrətmə) – öyrətmə üsulu (pedaqoji iş), təbii yuxu zamanı insanın yaddaşına məlumatların yeridilməsi

Hipnotik avtomatizm – hipnotik yuxu vəziyyətində mürəkkəb hərəkətlərin ardıcıl icra edilməsi

Hipnotik vasitələr – *bax*: yuxugətirici vasitələr

Hipnoz (*hypnosis*) – söz, baxış və s. vasitələrlə insanı idarə olunan vəziyyətə salmaq; kənar təsirlə baş-beyin tormozlanması nəticəsində yaranan yarıyuxulu hal; tibdə müalicə məqsədilə tətbiq olunur

Kollektiv hipnoz – eyni vaxtda çox sayda insanın hipnoza uğradılması

Hipoakselrinemiya (*hypoaccelerinaemia*) – *bax*: Ovren xəstəliyi

Hipoakuziya (*hipo-* + yun. *akusis* eşitmə qabiliyyəti) – korti orqanının reseptor hüceyrələrinin qıcılqanma-

sının zəifləməsi ilə əlaqədar eşitmənin pozulması

Hipobioz (*hypobiosis*) – *bax*: distrofiya

Hipobuliya (*hypobulia*; *hipo-* + yun. *bule* iradə) – fəal hərəkətlərin, o cümlədən fəaliyyətin zəifləməsi, ətrafdakılarla ünsiyyətin məhdudlaşması ilə xarakterizə olunan ruhi vəziyyət

Hipoderma (*hypoderma*; *hipo-* + yun. *derma* dəri) – dərialtı piy təbəqəsi, yumşaq birləşdirici toxumadan ibarət qat

Hipodermit (*hypodermatitis*) – *bax*: pannikulit

Hipodinamiya (*hypodynamia*; *hipo-* + yun. *dynamis* güc) – əzələ qüvvəsi və tonusunun azalması; fiziki fəaliyyətin məhdudlaşması ilə müşayiət olunur; oturaq həyat tərzii və oturaq peşə fəaliyyəti, uzun sürən yataq şəraiti, kosmik uçuşlar zamanı çəki-sizlik vəziyyəti nəticəsində inkişaf edə bilər; orqanizmin nizamlayıcı mexanizmlərinin fəaliyyətinin pozulmasına, dayaq-hərəkət aparatının, iş fəaliyyətinin, orqanizmin qoruyucu qüvvələrinin zəifləməsinə səbəb olur

Hipodontiya (*hypodontia*) – inkişaf anomaliyası: dişlərin sayının normaldan az olması

Hipofalangiya (*hypophalangia*) – inkişaf anomaliyası: əl və ya ayaq barmaqları falanqalarının sayının az olması

Hipofarinqoskopiya (*hipofarinks* + yun. *skopeo* gözdən keçirmək, müşahidə etmək) – larinqoskoplə və ya qırtlaq güzgüsü ilə udlağın qırtlaq hissəsinin vizual müayinəsi

Dərin hipofarinqoskopiya – qırtlaq zondunun köməyi ilə qırtlaq qapa-

ği irəli çəkilməklə aparılan hipofarinqoskopiya

Hipofarinks (*hypopharynx*; *hipo-* + yun. *pharynx* udlaq) – qırtlaq qapağının yuxarı kənarı səviyyəsindən qida borusunun başlanğıc hissəsinə qədər olan udlağın aşağı hissəsi

Hipofizar bazofilizm (*basophilismus hypophysialis*) – *bax*: İsenko-Kuşinq xəstəliyi

Hipofizar kaxeksiya (*cachexia hypophysialis*; sin. Simmonds xəstəliyi, hormonal kaxeksiya) – birincili hipofizar çatışmazlıq hesab olunur ki, bu zaman hipofiz hormonlarının çoxunun sekresiyasının pozulması baş verir, nəticədə periferik endokrin vəzlərin ikincili hipofunksiyası inkişaf edir

Hipofizar nanizm (*nanismus hypophysialis*) – somatotrop hormonun ifrazının az olması nəticəsində boyun inkişafdan qalması

Hipofizin adenokarsinoması (*adenocarcinoma hypophysis*) – adenohipofiz toxumasından inkişaf edən adenokarsinoma; çoxsaylı metastazlarla, tez infiltrativ inkişaf etməsi ilə xarakterizə olunur

Hipofizin adenoması (*adenoma hypophysis*) – hipofiz vəzindən əmələ gələn xoşxassəli şiş; endokrin pozğunluqlarla təzhür edir

Hipofizin asidofil adenoması (*a. hypophysis acidophilicum*) – asidofil adenositlərdən inkişaf edən asidofil adenoma; gıqantizm və akromeqaliya ilə təzahür edir

Hipofizin bazofil adenoması (*a. hypophysis basophilicum*) – bazofil adenositlərdən inkişaf edən hipofizin adenoması; əsasən İsenko-Kuşinq xəstəliyi formasında təzahür edir

Hipofizin xromofob adenoması (*a. hypophysis chromophobicum*) – xromofob adenositlərdən inkişaf edən hipofizin adenoması; adətən adipozogenital distrofiya sindromu ilə təzahür edir

Hipofizin oksifil adenoması (*a. hypophysis oxyphilicum*) – *bax*: hipofizin asidofil adenoması

Hipofizin sinir payı (*lobus nervosus*) – *bax*: neyrohipofiz

Hipofunksiya (*hypofunctio*) – hər hansı bir orqanın, orqanlar sisteminin və ya toxumaların funksiyasının zəifləməsi

Hipogeneziya (*hypogenesis*) – *bax*: hipoplaziya

Hipogevziya (*hypogeusia*; *hipo-* + yun. *geusis* dad) – dad hissiyatının azalması (qismən itməsi) пониженная вкусовая чувствительность

Hipohidroz (*hypohydrosis*) – tərləmənin azalması

Hipoxolesterinemik vasitələr (*hypocholesterinaemica*) – qanda xolesterinin miqdarını aşağı salan dərman vasitələri

Hipokalemiya (*hypokaliaemia*) – qanda kaliumun miqdarının azalması

Hipokalsiemiya faktor – *bax*: kalsitonin

Hipokapniya (*hypocapnia*; *hipo-* + yun. *kapnos* tüstü) – qanda karbon qazının (CO₂) miqdarının normadan az olması

Hipokinetik-hipertonik sindrom (*syndromum hypokineticohypertonicum*) – *bax*: akinetik-rigid sindromu

Hipokineziya (*hypokinesia*; *hipo-* + yun. *kinesis* hərəkət) – *bax*: hipodinamiya

Hipokortisizm (*hypocorticismus*; *hipo-* + lat. *cortex*, *corticis* qabıq) – kortikosteroidlərin (böyrəküstü

Hipoksemiya

vəzin qabıq maddəsinin hazırladığı maddələr) çatışmazlığı sindromu, ariqlama, dəri örtüyü və selikli qişaların hiperpiqmentasiyası, su-duz mübadiləsinin pozulmaları, ishal və s. xarakterizə olunur

Hipoksemiya (*hypoxaemia*) – qanda oksigenin miqdarının azalması

Hipoksiya (*hypoxia*; *hip-* + lat. *oxygenium* oksigen) – orqanizmin toxumalarının oksigenlə kifayət qədər təhiz edilməməsi və ya onun mənimənilməsinin pozulması ilə müşahidə olunan hal; oksigen aclığı

Döln hipoksiyası (*h.fetus*) – *bax*: döln asfiksiyası

Dövrani (ürək-damar) hipoksiya – hemodinamika və ya beyinin qan dövrünün pozulması nəticəsində əmələ gələn toxumaların hipoksiyası, məs., ürək-damar çatışmazlığı, şok halları, tromboz, emboliya, ateroma nəticəsində

Ekzogen hipoksiya (*h.exogena*) – ətraf mühidə oksigenin səviyyəsinin azalması nəticəsində yaranan hipoksiya

Hemik hipoksiya (*h. haemica*; yun. *haima* qan) – qan hüceyrələrin oksigen nəqlində pozulması səbəbi ilə yaranan hipoksiya; qanda eritrositlər azlığı, anemiya və ya hemoglobin-oksigen birləşmə prosesinin pozulması qan hipoksiyasına səbəb olur

Xroniki hipoksiya (*h.chronica*) – xroniki oksigen aclığı; ürək qüsurları, kardioskleroz, bronxial astma, qanaxmalar zamanı müşahidə olunur

Kəskin hipoksiya (*h.acuta*) – qanın toxumalara oksigen daşıma qabiliyyətinin pozulması nəticəsində yaranan hipoksiya; şiddətli qanaxmalar,

miokardın infarktı, tənəffüs mərkəzinin zədələnməsi, bronxial astma tutması, dəm qazı ilə zəhərlənmə kəskin hipoksiyaya səbəb ola bilər
Toxuma hipoksiya (*h. texturalis*) – hüceyrələrin oksigeni işlətmə pozulması nəticəsində olan hipoksiya; toxumaların tənəffüsündə iştirak edən ferment sistemlərinin tıxanması və ya pozulması (zəhərli maddələr, preparatlar)

Tənəffüs hipoksiyası (*h.respiratoria*) – tənəffüs orqanların fəaliyyətinin pozulması (məs., bronxial astma, pnevmoniya, tənəffüs orqanın şişi, nəfəs əzələlərin iflici, döş qəfəsinin travmaları) nəticəsində yaranan oksigen çatışmazlığı

Hipoqammaqlobulinemiya (*hypogammaglobulinaemia*; sin. aqammaqlobulinemiya) – qan zərdabında qammaqlobulinlərin az olması

Hipoqammaqlobulinemiyanın Barandun növü (S. Barandun, hematoloq) – *bax*: idiopatik hipogammaqlobulinemiya

Hipoqastral nahiyyə – *bax*: hipogastrium

Hipoqastrium (*hypogastrium*; yun. *hypogastriion* qarının aşağı hissəsi) – qarının aşağı nahiyəsi: yuxarıdan ön-yuxarı qalça qanadlarını birləşdirən xəttlə, aşağıdan qasıq büküsləri və qasıq sümüklərinin yuxarı kənarları ilə məhdudlaşır

Hipoqlikemik sindrom (*syndromum hypoglycaemicum*) – qanda qlükozanın miqdarının enməsi nəticəsində aclıq hissiyyəti, əzələ zəifliyi, hərəki və psixi oyanıqlıq, taxikardiya, ətrafların əsməsi (gecikmiş dempinq-sindrom)

Hipoqlikemik vasitələr – şəkərli diabetin müalicəsində tətbiq olunan

dərman vasitələri (məs., insulin, butamid, siklamid)

Hipoqlikemiya (*hypoglycaemia*) – qanda qlükozanın miqdarının aşağı olması

Hipoqonadizm (*hypogonadismus*) – qanda cinsiyyət hormonu olan testosteronun səviyyəsinin azalması

Hipomaniakal sindrom – *bax*: hipomaniya

Hipomaniya (*hypomania*) – əhval-ruhiyyənin bir az artması, dövrü psixozlarda – maniakal faza mərhələsi; maniakal sindromun zəif ifadə olunmuş forması

Hipomimiya (yun. *hypo* aşağı, *mimikon* mənəli) – mimik reaksiyaların (üz əzələlərinin hərəkətinin) zəifləməsi; MSS-nin zədələnmələri nəticəsində, ifliclər və üz sinirinin parəzləri zamanı əmələ gəlir

Hipomneziya (*hypomnesia*; yun. *mnesis* yaddaş) – yaddaşın zəifləməsi

Hippopotomomonstroseskvippedaliofobiya (*hippopotomomonstrosesquippedaliophobia*) – uzun sözlərdən qorxu

Hipoparatireoz (*hypoparathyreosis*) – qalxanabənzərətəraf vəzinin funksiyasının çatışmazlığı sindromu, qanda kalsiumun miqdarının azalması, qıcolmalar, sinir pozğunluqları ilə xarakterizə olunur

Hipopatiya sindromu (*hipo-* + yun. *pathos* əzab, xəstəlik) – ətrafda baş verənləri adekvat qəbuletmə qabiliyyətinin itirilməsi, baş verən hadisələrin reallığına şübhə ilə yanaşma şəklinə emosional pozğunluqların simptomokompleksi; ensefalitlər zamanı müşahidə olunur

Hipopituitarizm (*hypopituitarismus*; *hipo-* + anat. *glandula pituitaria* hipofiz) – hipofizin ön payının bütün

trop hormonlarının sintezinin azalması ilə hipofiz vəzinin funksiyasının çatışmazlığı; cinsi istəyin itməsi (libido aşağı düşür), cinsi problemlər, sonsuzluq, bədən çəkisinin nəzarətsiz artması və aşağı əhval-ruhiyyə, depressiya müşahidə olunur

Hipoplastik uşaqlıq (*uterus hypoplasticus*) – estrogen hormonlarının çatışmazlığı zamanı müşahidə olunan düzgün quruluşa malik kiçikölcülü uşaqlıq

Hipoplaziya (*hypoplasia*) – inkişaf anomaliyası: orqanizmin və ya hər hansı bir orqanın tam inkişaf etməməsi

Hipoproteinemiya (*hypoproteinaemia*) – qanda zülalın miqdarının az olması

Hipoprotrombinemiya (*hypoprotrombinaemia*) – qanda protrombinin miqdarının azalması, qanaxma simptomarı ilə təzahür edir; K vitamininin çatışmazlığı, vərəm, hipertireoz zamanı rast gəlinir

Hiposalemiya (lat. *sal* duz + yun. *haima* qan) – qanda natrium ionlarının və xlorun miqdarının aşağı olması hesabına qanın osmotik təzyiqinin aşağı olması

Hiposalivasiya (*hyposalivatio*) – tüpürcək vəzilərinin sekresiyasının azalması

Hiposeksuallıq – cinsi əlaqə istəyinin zəifləməsi

Hiposensibilizasiya (*hyposensibilizatio*) – orqanizmin allergenə qarşı həssaslığını azaldan müalicə-profilaktik tədbirlər kompleksi

Hiposialiya (*hyposialia*) – *bax*: hiposalivasiya

Hiposmiya (*hyposmia*) – qoxunu hiss etmə qabiliyyətinin azalması

Hiposofobiya

Hiposofobiya (sin. akrofobiya) – hündürükdən qorxma

Hipostaz (*hipostasis*) – bədənin aşağı hissələrində və ayrı-ayrı orqanlarda qanın durğunluğu

Hiposteniya (*hipo-* + yun. *sthenos* güc) – nevrasteniya zamanı rast gəlinən yorğunluq, təqətsizlik

Hipostenuriya (*hyposthenuria*) – sidiyin xüsusi çəkisinin normadan az olması (1009-dan az)

Hiposteziya (*hypoesthesia*) – hiss üzvləri vasitəsilə qəbul edilən daxili və xarici qıcıqlanmanın zəifləməsi; belə pozuntu zamanı mühihdən əşya və hadisələr solğun, məzmunuz, səslər zəif, qoxular kütləşmiş qavranılır, depressiv hallar da tez-tez rast gəlinir

Hipotalamik sindrom (*syndromum hypothalamicum*) – hipotalamusun zədələnməsi nəticəsində meydana çıxan müxtəlif vegetativ, endokrin, mübadilə və trofik pozğunluqların ümumi adı

Hipotenziv sindrom (*syndromum hypotensivum*) – kəllədaxili təzyiğin davamlı enməsi nəticəsində sıxıcı xarakterli baş ağrıları, ürəkbulanma və qusma, tez yorulma, yuxuculluq

Hipotenziv vasitələr (*hypotensiva*) – arterial qan təzyiğini aşağı salan dərman vasitələri (məs., dibazol, rezepin, katapressan, oktadin və s.)

Hipotenziya (*hypotensio*; *hipo-* + lat. *tensio* gərginlik) – damarlarda, boşluqlu orqanlarda və orqanizmin müxtəlif boşluqlarında hidrostatik təzyiğin aşağı olması

Arterial hipotenziya (*h. arterialis*) – qan təzyiğin aşağı olması

Beyin hipotenziyası (*h. cerebrealis*) – beyin toxuması interstisial mayesinin aşağı təzyiği

Ortostatik hipotenziya (*h. orthostatica*) – bədənin şaquli vəziyyətində arterial təzyiğin aşağı düşməsi

Toksik hipotenziya (*h. toxica*) – bir sıra toksik maddələrin (məs., karbon oksid, dəm qazı) təsiri nəticəsində inkişaf edən simptomatik arterial hipotenziya

Venoz hipotenziya (*h. venosa*) – arterial hipotenziya və vena divarlarının tonusunun aşağı olması nəticəsində venalarda təzyiğin aşağı olması

Hipotermiya (*hypothermia*; yun. *therme* isti, istilik) – istilik balansının pozulması nəticəsində orqanizmin temperatur göstəricilərinin normadan aşağı düşməsi

Hipotimiya (*hypothymia*; yun. *thymos* əhval-ruhiyyə) – hərəkəti və psixi aktivliyi azalması ilə müşahidə olunan əhval-ruhiyyənin aşağı olması

Hipotimpanum (*hypotympanum*; *hipo-* aşağı + lat. *tympanum* orta qulağın içi) – timpanumun yuxarı sərhədi çəkcik sümüyünün aşağı dəstəyindən keçən aşağı hissəsi

Hipotireoid epifizar disgenез (*dysgenesis hypothyreoida epiphysialis*) – borulu sümüklərin epifizlərinin inkişafının pozulması

Hipotireoid ürək (*cor hypothyroidum*) – miksedema zamanı ürəkdə xarakter dəyişiklik; ürəyin sərhədlərinin genişlənməsinin, bradikardiya, elektroqakdiogrammada P- və T-dişçiklərinin olmaması ilə birgə təzahürü; hipotireozu olan xəstələrdə müşahidə olunur

Hipotireoidizm (*hypothyroidismus*) – *bax*: hipotireoz

Hipotireoz (*hypothyreosis*; *hipo-* + anat. *glandula thyreoida* qalxanabənzər vəzi) – qalxanabənzər

vəzinin çatışmazlığı sindromu; hipotireoz zamanı orqanizmin mübadilə prosesləri ləngiyir, orqanizmə daxil olan qidalı maddələr çox ləng parçalanır və nəticədə həтта az qida qəbul edən insan artıq çəki yığmağa başlayır

Hipotonik-hiperkinetik sindrom (*syndromum hypotonicohyperkineticum*) – *bax*: hiperkinetik-hipotonik sindrom

Hipotoniya (*hypotonia*; sin. hipotenziya) – arterial təzyiğin normadan aşağı olması

Hipotrixoz (*hypotrichosis*; yun. *thrix, trichos* tük) – tüklərin zəif inkişaf etməsi

Hipotrofiya (*hypotrophia*; *hypo-* + yun. *trophe* qidalanma) – erkən uşaqlıq dövründə müşahidə olunan qidalanmanın xroniki pozulması; bədən çəkisinin müxtəlif dərəcədə itirilməsi ilə xarakterizə olunur

Postnatal hipotrofiya – yeni doğulmuşların çəkisinin boya nisbətən geri qalması

Prenatal hipotrofiya – bətn daxilində dölün qidalanmasının pozulması nəticəsində yaranan çəki azlığı

Hipovitaminoz (*hypovitaminosis*) – orqanizmdə bir və ya bir neçə vitaminin çatışmazlığı

Hipovolemiya (*hypovolaemia*; frans. *volume* həcm + yun. *haima* qan) – *bax*: oligemiya

Hippokamp saçaqları (*fimbria hippocampi*) – beynin ağ maddəsinin hippokampın yuxarı medial kənarında yerləşən və onun efferent liflərindən ibarət olan zolağı

Hippokrat barmaqları (*digiti hippocratici*) – *bax*: baraban barmaqlar

Hippokrat sifəti (*facies hippocratica*) – ağır xəstələrdə orqanizmin

susuzlaşdırılması ilə bağlı olan (məs., yayılmış peritonit, bağırsağ keçməzliyi, vəba xəstəliyi zamanı) üzün səciyyəvi dəyişikliklərinin məcmusu (gözün parlaqlığının sönməsi, kirpiklərin aşağı enməsi, burnun sivriləşməsi, qulaq seyvanında qırıqların meydana gəlməsi, sığalığın büzüməsi, üzün rənginin bozarması, alın dərisinin quru və gərgin olması)

Hipsofobiya (*hypsofobia*; yun. *hypsos* hündürlük + *fobiya*) – yüksəkliyə qalxmaq və yüksəklikdə olmaq qorxusu

Hipsotermometr (yun. *hypsos* hündürlük) – *bax*: termobarometr

Hirudoterapiya (*hirudotherapy*; lat. *hirudo* zəli) – zəli ilə müalicə

Hiss bucağı (W. His, 1863-1934, alm. anatomu) – qida borusunun qarın şöbəsinin mədəyə açılan hissəsi ilə mədə dibi arasında əmələ gələn bucaq

Hiss dəstəsi (W. His, 1863-1934, alm. anatomu) – ürəyin keçirici sistemə aid olub, qulaqcıq-mədəcik düyününün davamıdır; mədəciklərarası arakəsmədə yerləşir

Hiss kanalı (W. His, 1831-1904, alm. anatomu) – gələcəkdə kista və fistulların mənbəyi ola biləcək qalxanabənzər vəzin rüşeymini dölün ağız boşluğu ilə birləşdirən axacaq

Hiss orqanı (*orqanum sensorum*) – ətraf mühitdən daxil olan qıcıqları qəbul və birincili analiz edən orqan

Hissəvi korluq – *bax*: natamam korluq

Hissəvi məhkəmə-kimyəvi analiz – müəyyən kimyəvi maddənin təyin edilməsi üçün aparılan məhkəmə-kimyəvi analiz

Hissi pozğunluq – onurğa sütunu yara-

Hissi sinir ucu

lanmasında hissiyyatın tam və his-səvi pozulması

Hissi sinir ucu (*terminatio nervi sensoria*) – hissi neyronun dendritinin sinir ucu

Hissiyat (*sensibilitas*) – orqanizmin ətraf mühitdən və ya öz orqan və toxumalarından gələn qıcığı qəbul etmə qabiliyyəti

Ağrı hissiyyatı (*s. dolorosa*) – bax: nosiseptiv hissiyyat

Dad hissiyyatı (*s. gustatoria*) – kimyəvi qıcıqlandırıcıların dad reseptorlarına göstərdiyi təsirdən meydana çıxan hissiyyat

Dəri hissiyyatı (*s. cutanea*) – dərinin müxtəlif reseptorlarının (taktil, temperatur, ağrı) qıcıqlanması zamanı meydana çıxan hissiyyat

Dərin hissiyyat (*s. profunda*) – bax: proprioseptiv hissiyyat

Diferensial hissiyyat (*s. differentialis*) – qıcıqlanmanın intensivliyinin dəyişməsinin ayırd edilməsi

Direksion hissiyyat – ətraf mühitin bəzi xüsusiyyətlərinə əsasən, müstəvi oriyentasiyası və müvafiq istiqamətin seçilməsi hissiyyatı

Diskriminasion hissiyyat (*s. discriminativa*) – eyni zamanda müxtəlif lokalizasiyalarda eyni növ qıcıqlandırıcının təsirini ayıra bilən hissiyyat növü

Eksteroseptiv hissiyyat (*s. exteroceptiva*) – ətraf mühitdən gələn qıcıqlandırıcılara qarşı yaranan hissiyyat

Elektrik-dəri hissiyyatı (*s. electrocutanea*) – elektrik cərəyanının dəriyə təsiri nəticəsində yaranan hissiyyat

Epikritik hissiyyat (*s. epicritica*) – qıcıqlanmanın miqdarına, keyfiyyətinə görə diferensiasiya etməyə imkan verən hissiyyat

Eşitmə hissiyyatı (*s. auditiva*) – səsə qarşı yaranan hissiyyat

İnteroseptiv hissiyyat (*s. interoceptiva*) – orqan və toxumaların daxili mühitindən gələn qıcıqların qəbul edilməsi

İşıq hissiyyatı (*s. visualis*) – görünən şüaların təsirinə qarşı yaranan hissiyyat

Qoxu hissiyyatı (*s. olfactoria*) – iy yaranan maddələrin kimyəvi təsiri nəticəsində meydana çıxan hissiyyat

Mürəkkəb hissiyyat (*s. composita*) – müxtəlif modallıqda olan reseptorların fəaliyyətinin inteqrasiyasına əsaslanan hissiyyat

Nosiseptiv hissiyyat (*s. nociceptiva*) – zədələyici qıcığın ağrı yaratması ilə nəticələnən hissiyyat növü

Proprioseptiv hissiyyat (*s. proprioceptiva*) – əzələ, vətər, bağ və oynaqların digər elementlərinin qıcıqlanmasına qarşı yaranan hissiyyat

Səthi hissiyyat (*s. superficialis*) – bax: eksteroseptiv hissiyyat

Temperatur hissiyyatı (*s. thermaesthetica*) – ətraf mühitin temperaturunun dəyişməsinə qarşı yaranan hissiyyat

Vibrasion hissiyyat – proprioseptiv hissiyyatın aşağı tezlikli dalğaların təsirindən yaranan növü

Visseral hissiyyat (*s. visceralis*) – daxili orqanların reseptorlarının qıcıqlanması nəticəsində meydana çıxan hissiyyat

Hissiyyatsız qəmgin psixi anesteziya – psixi səbəbdən baş verən xəstənin xüsusi hissiyyatsızlığı

Histaqlobulin (*histaglobulinum*) – antihistamin təsirlili maddə

Histamin əleyhinə vasitələr – *bax*: antihistamin vasitələr

Histamin (*histaminum*) – 1) əsasən tosqun hüceyrə və bazofil qranulositlərində olan fizioloji aktiv bioloji maddə (allergik reaksiyaların mediatorlarından biri); 2) sayə əzələlərin spazmını yaradan, kapillyarları genəldən və arterial təzyiği aşağı salan, ətraf toxumalarda ödem yarıda bilən dərman maddəsi

Histaminin spesifik azad olma testi – xəstənin qanına spesifik allergen daxil etdikdən sonra *in vitro* olaraq histaminin azad olmasına əsasən, orqanizmin spesifik sensiblizasiyasının təyin edilməsi

Histerektomiya (*hysterectomia*) – cərahi əməliyyat: uşaqlığın çıxarılması

Histidin (*histidinum*) – hepatitlərin, mədə və onikibarmaq bağırsağ xoralarının müalicəsində tətbiq olunan amin turşusu

Histologiya (*histologia*) – çoxhüceyrəli heyvan və insan toxumalarının inkişafı, quruluşu və funksiyalarının qanunauyğunluqlarını öyrənən tibbi-bioloji elm

Ekoloji histologiya – histologiyanın, ətraf mühitə uyğunlaşma baxımından toxumaların inkişaf və quruluş xüsusiyyətlərini öyrənən bölməsi

Eksperimental histologiya – histologiyanın eksperiment zamanı toxumalarda baş verən dəyişiklikləri öyrənən bölməsi

Müqayisəli histologiya – histologiyanın bu bölməsinin əsas üsulu – müxtəlif heyvanlarda toxumaların inkişafı, quruluşu və funksiyalarının müqayisəsidir

Histoloji akkomodasiya (*accomoda-*

tio histogica) – orqanın yeni şəraitə uyğunlaşması prosesində ayrı-ayrı toxuma elementlərinin struktur və funksional xüsusiyyətlərini dəyişmədən formasını dəyişməsi

Histopatologiya (*histopathologia*) – patoloji proseslər və xəstəliklər zamanı hüceyrə səviyyəsində toxumalarda gedən morfoloji dəyişikliklər barədə elm

Hitziq simptomu (E. Hitzig, 1838-1907, alm. psixiatr və nevropatoloqu) – təbil telinin və üzəngi sinirinin ayrılan yerləri arasındakı sahədə üz sinirinin zədələnməsi zamanı qulaqda xışiltının olması hissi

HLA-antigeni (ing. *Human Leucocyte Antigen*) – insan leykositlərindən və trombositlərdən, həmçinin bir çox toxumaların hüceyrələrindən alınan antigen; orqanizmə məxsus və ya yad hüceyrələri tanımaq üçün immun sistemə zəruridir

Hockin xəstəliyi (Th. Hodgkin, 1798-1866, ing. həkimi) – *bax*: limfoqranulematoz

Hockin paraqranuleması (Th. Hodgkin) – *bax*: paraqranulema

Hoffmann-Eqq sindromu (Hoffmann-Egg) – xarici qulaq keçəcəyinin atreziyası, qulaqətrafi fistullar, diş düzümünün pozulması, üzün birtərəfli hipoplaziyası, anadangəlmə katarakta və əqli inkişafdan qalma ilə xarakterizə olunan inkişaf anomaliyası

Hoffman sindromu – ətraf əzələlərinin hipertrofiyası və dilin böyüməsi ilə gedən sindrom

Hofer-Leydlər əməliyyatı (G. Hofer, avstriyalı otorinolarinqoloq; R. Leidler, avstriyalı otorinolarinqoloq) – qulaq seyvanında aparılan plastik əməliyyat

Holci-Massoni cismciyi

Holci-Massoni cismciyi (C. Golgi, 1844-1926, ital. histoloqu; V. Maz-zoni, 1823-1885, ital. həkimi) – *bax*: soğanağabənzər cismcik

Holl simptomu (J. N. Hall, 1858-1939, amer. həkim) – döş sümüyü üstü çıxıntı diastolası zamanı palpator olaraq traxeyanın titrəməsinin təyin edilməsi (aortanın anevrizması zamanı)

Holl üsulu (M. C. Hall, 1881-1938, amer. parazitoloq) – enterobiozun diaqnostikası zamanı perianal nahiyədən qaşıntının götürülərək mikroskopiya edilməsi

Holmqren əməliyyatı (G. Holmgren, 1875-1954, isveç otorinolarinqoloqu) – otoskleroz zamanı icra olunan cərrahi əməliyyat

Holmqren üsulu (A. F. Holmgren, 1831-1897, isveç fizioloqu) – rənginə, parlaqlığına və dolğunluğuna görə fərqlənən yumaqlara əsasən, rəngli görmənin müayinəsi

Holoakardiya (*holoacardia*) – *bax*: akardiya

Holotopiya (*holotopia*; yun. *holos* tam, *topos* yer) – bədənin hər hansı bir hissəsində və ya orqanda yerləşmə

Holsted simptomu (W. S. Halsted, 1852-1922, amer. cərrah) – pankreatit zamanı qarının ön divarının dərisinin sianozlu olması

Holsted tikişi (W. S. Halsted) – bir cərgəsi dərialtı toxumadan, digəri dəri daxilindən keçən ikicərgəli cərrahi tikiş

Holsted-German əməliyyatı (W. S. Halsted, 1852-1922, amer. cərrah; Hermann) – aparıcı və gətirici ilgəklər arasında anastomozun qoyulması və bağırsağ fistulunun tikilməsi cərrahi əməliyyatı

Holt-Oram sindromu (M. Holt, ing.

pediatrı; S. Oram, ing. kardioloqu) – əlin baş barmağının və qulaqcıqlararası arakəsmənin eyni zamanda təsadüf olunan, qüsurları ilə təzahür edən. autosom-dominant yolla ötürülən irsi xəstəlik

Holzknex-Yakobson simptomu (G. Holzknex, 1872-1931, avstriyalı rentgenoloq; O. Jacobson, alm. rentgenoloqu) – bronxların yad cismi zamanı sürətli tənəffüs vaxtı nəfəsalma aktında divararalığının zədələnmə təərəfə, nəfəsvermə aktında isə sağlam təərəfə yerini dəyişməsi

Homeo – (homo-; yun. *homoios* oxşar; *homos* eyni) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “oxşarlıq”, “eynilik”, “həmcinslik” mənasını verir

Homeopatik aptik – həkim-homeopat tərəfindən yazılan resept əsasında dərman hazırlayan və buraxan aptek

Homeopatiya (yun. *pathos* əzab, xəstəlik) – abstrakt nəzəriyyələrə əsaslanan qədim müalicə növüdür, onlara əsasən eyni maddələr yüksək dozada xəstəlik və hətta ölüm törədə bilirsə, kiçik dozalarda isə əksinə, həmin maddələr orqanizmi sağaltmaq qabiliyyətinə malikdirlər, məs., ilanın zəhəri qan-damar sistemini zədələdiyi halda, homeopatik dozalarda ürək-damar sistemi xəstəliklərindən məsələn, hipertoniya, varikoz və s. əziyyət çəkənlər üçün xeyirlidir.

Homeostaz (*homeo-* + yun. *stasis* hərəkətsizlik) – orqanizmin daxili mühitinin (qan, limfa, toxuma mayesi) kimyəvi tərkibinin, fiziki, kimyəvi xassələrinin və əsas fizioloji funksiyaların (qan dövrəsi, tənəffüs, maddələr mübadiləsi və s.) sabitliyi

Hominofobiya (*hominophobia*) – kişilərdən qorxma

Homodəri – *bax*: allo-dəri

Homogen (yun. *homogenes*) – təbiətə və quruluşca eyni olan, eynicinsli

Homokeratoplastika – *bax*: allokeratoplastika

Homoplastika (homoplasty; yun. *homoiōs* oxşar, *plastikē* formalaşma, əmələgəlmə; sin. alloplastika) – orqan və ya toxumaların (transplantatın) bir insandan digərinə köçürülməsi

Homoseksualizm (*homosexualismus*) – öz cinsindən olan şəxslərə cinsi meyl

Homosistinuriya (*homocystinuria*) – metionin mübadiləsinin pozulması olub, sidiklə homosistinin ifrazı, əqli inkişafın ləngiməsi, büllurun ektopiyası, az miqdarda açıq saçların olması və qıcolmaya meyliyin olması ilə xarakterizə olunan və vücudun bəzi aminurşularını emal edə bilməyəcəyi genetik vəziyyətdir

Homo-sümük – *bax*: allo-sümük

Homo-toxuma – *bax*: allo-toxuma

Homoziqot (homo- + yun. *zīgote* bir-birinə bağlanmış) – diploidli hüceyrə və ya bütöv bir orqanizmin eyni allel genə malik olması; öyrənilən əlamətlərə görə oxşar qamətlərin mayalanmasından əmələ gələn ziqot

Hopdurulmuş geyim – *bax*: mühafizə geyimi

Hoplofobiya (*hopophobia*) – odlu və soyuq silahdan qorxma

Hormon (*hormonum*; yun. *hormao* hərəkətə gətirmək) – əsasən daxili sekresiya vəziləri tərəfindən ifraz olunan və maddələr mübadiləsində, orqanizmin funksiyalarının tənzim-

lənməsində iştirak edən aktiv bioloji maddə

Adrenokortikotrop hormon (*h. adrenocorticotropicum*) – hipofizin ön pay hormonu

Androgen hormonlar (*h. androgena*) – *bax*: androgenlər

Antidiuretik hormon (*h. antidiureticum*) – hipofizin arxa pay hormonu, hipotalamusun supraoptik nüvəsində əmələ gəlir və hipofizin arxa payında toplanır; nefronun distal şöbəsindəki mayenin reabsorbsiyasını stimullaşdırır

Folikul stimullaşdırıcı hormon (*h. folliculostimulans*) – hipofizin ön pay hormonu, kişilərdə toxum kəncələri və spermatoqenezin inkişafını, qadınlarda isə follikulların inkişafını stimullaşdırır

Kişi cinsi hormonları (*h. sexualia masculina*) – *bax*: androgenlər

Laktogen hormon (lat. *lac*, *lactis* süd + yun. *genes* yaradan) – *bax*: prolaktin

Lüteinləşdirici hormon (*h. luteinisans*; anat. *corpus luteum* sarı cism) – hipofizin ön pay hormonu

Lüteotrop hormon (*h. luteotropicum*; anat. *corpus luteum* sarı cism + yun. *tropos* döngə) – *bax*: prolaktin

Melanosit stimullaşdırıcı hormon (*h. melanocytostimulans*) – hipofizin orta payında əmələ gələn peptid hormondur; dəriyə, gözlərə, saçə rəng verən melanın pigmentinin melanositlərdə sintezini təmin edir

Qadın cinsi hormonları (*h. sexualia feminina*) – *bax*: estrogenlər

Qonadotrop hormon (*h. gonadotropicum*) – cinsiyyət vəzilərinin formalaşması və aktivliyini stimullaşdırən hipofizin ön pay trop hor-

Hormonal preparatlar

monlarının ümumi adı (follikulstimulyasiyaedici və lüteyinləşdirici hormon)

Somatotrop hormon (*h. somatotropicum*; yun. *soma*, *somatos* bədən + *tropos* döngə, istiqamət) – anabolik prosesləri stimullaşdıran hipofizin ön pay hormonu; bu hormonun təsiri nəticəsində sümük, qığırdaq və əzələ toxumalarında, qaraciyərdə və digər daxili orqanlarda zülalların biosintezi sürətlənir

Tireotrop hormon (*h. thyreotropicum*; anat. *glandula thyreoidea* qalxanvarı vəz + yun. *tropos* döngə, istiqamət) – qalxanvarı vəzin funksiyasını stimullaşdıran hipofizin ön pay hormonu

Hormonal preparatlar (*praeparata hormonalia*) – təbii hormonlar və ya onların sintetik analoqlarından hazırlanmış dərman vasitələri

Hormonal requlyasiya – orqanizmin və ya ayrı-ayrı orqanlarının həyat fəaliyyətinin hormonlar vasitəsi ilə tənzimlənməsi

Hormonologiya – hormonlar haqqında elm

Horner əzələsi (W. E. Horner, 1793-1853, amer. anatomu) – gözün həlqəvi əzələsinin göz yaşı hissəsi; göz yaşı kisəsinin arxasında yerləşir və ondan göz yaşı fassiyası ilə ayrılır

Horsli əməliyyatı (V. A. H. Horsley, 1857-1916, ing. cərrahı) – epilepsiyanın müalicəsi məqsədilə icra olunan cərrahi əməliyyat; epileptik ocaqda beyin qabığının bir hissəsinin və subkortikal ağ maddənin beyin səthindən 1.5-2 sm dərinliyinə aradan qaldırılması

Horton miqreni (B. T. Horton) – *bax*: Horton sindromu

Horton sindromu (B. T. Horton, 1895-ci ildə an. olub, amer. həkim) – yuxuya getdikdən 1-2 saat sonra göz yaşının axması, göz qapaqları və burnun selikli qişasının şişkinliyi, eyni tərəfdə rinoreya ilə müşayiət olunan birtərəfli baş ağrılarının olması; əsasən qadınlarda müşahidə olunur

Horton-Maqat-Braun sindromu (B. T. Horton, 1895-ci ildə an. olub, amer. həkim; ; T. B. Magath, amer. həkim; G. E. Brown, 1885-1935, amer. həkim) – *bax*: gıqanthüceyrəli arteriit

Hospital (alm. *hospital*, lat. *hospitalis* qonaqpərvər) – xəstə və yaralı hərbi qulluqçuların stasionar müalicəsi üçün nəzərdə tutulmuş tibb müəssisəsi; hərbi xəstəxana

Aviasiya hospitalı – Hərbi-Hava Qüvvələrinin uçuş və uçuş-texniki heyətinə tibbi yardım göstərmək və hərbi-həkim ekspertizası üçün nəzərdə tutulmuş hospital

Çoxprofilli hərbi səhra hospitalı – müxtəlif dərəcəli yaralı və xəstələrin müalicəsi üçün nəzərdə tutulmuş hospital

Hərbi hospital – *bax*: hospital

İxtisaslaşdırılmış hospital – müəyyən növ yaralılara və xəstələrə ixtisaslaşdırılmış tibbi yardımın və müalicənin göstərilməsi üçün nəzərdə tutulmuş hospital

Səhra səyyar cərrahi hospital – hərbi səhra şəraitində yaralı və xəstələrə cərrahi yardımın göstərilməsi üçün nəzərdə tutulmuş hospital

Səhra səyyar hospital – struktur və təminatına görə səhra şəraitində yardım göstərmək və sərbəst yer-dəyişmə qabiliyyətinə malik hos-

pital; müharibə dövründə yaralı və xəstələrə ixtisaslaşmış tibbi yardımın göstərilməsi üçün yaradılır

Səhra səyyar terapevtik hospital – hərbi səhra şəraitində yaralı və xəstələrə terapevtik yardımın göstərilməsi üçün nəzərdə tutulmuş hospital

Təxliyyə hospitalı – müharibə dövründə fəaliyyət göstərən, öz nəqliyyat vasitələri olmayan və hospital bazalarının tərkibində istifadə olunan, yaralı və xəstələrə ixtisaslaşdırılmış tibbi yardımın göstərilməsi üçün nəzərdə tutulmuş hospital

Üzən hospital – *bax*: hospital gəmisi

Yüngül yaralılar üçün hospital – müharibə dövründə fəaliyyət göstərən və yüngül yaralılara tam sağalmaları və döyüş qabiliyyətlərinin bərpaasına qədər ixtisaslaşdırılmış tibbi yardımın göstərilməsi üçün nəzərdə tutulmuş hospital

Hospital baza – hərbi manevrlər aparılan ərazidə yerləşən hospitallar və onların xidmət göstərdiyi hərbi hissələrin məcmusu

Hospital ərzaq payı – stasionar müalicədə olan şəxslər üçün nəzərdə tutulmuş ərzaq payı

Hospital gəmisi – xəstələrə və yaralılara tibbi yardım göstərmək və təxliyyə etmək üçün, tibbi personalla komplektləşdirilmiş, uyğunlaşdırılmış və təmin olunmuş gəmi

Hospital idarəetmə sistemi – xəstələrin və icra olunacaq müayinə və müalicə məlumatlarının vahid şəbəkə üzrə hospitalda qeyd olunması, saxlanması və istifadəsi

Hospitalın profilizasiyası – hospitalın hər hansı bir ixtisas üzrə fəaliyyət göstərmək üçün nəzərdə tutulması

Hospitalizasiya – tibbi yardıma və müalicəyə və ya əsaslı tibbi müayinəyə ehtiyacı olan şəxslərin stasionara yerləşdirilməsi (xəstəxana, hospital, doğum evi və s.)

Müvəqqəti hospitalizasiya – hərbi tibbdə vəziyyəti yaxşılaşana və ya təxliyyəsini çətinləşdirən şəraitin (döyüş, meteoroloji vəziyyətin və s.) dəyişməsinə qədər təxliyyəsi təxirə salınan yaralı və ya xəstənin hospitalizasiyası

Planlı hospitalizasiya – ambulator-poliklinik müəssisənin həkimi tərəfindən tibbi göstəricilər nəzərə alınmaqla və stasionarla razılaşdırılmış, əvvəlcədən təyin olunmuş vaxtda icra olunan hospitalizasiya

Təcili hospitalizasiya – təcili ehtiyac olduqda, təcili yardım müəssisəsinin göndərişi ilə və ya bilavasitə stasionarın qəbul bölməsi tərəfindən (göndərişsiz) icra olunan hospitalizasiya

Hospitalizm – uzun müddət stasionar müalicə müəssisələrində evdən və yaxınlarından ayrı olmanın təsiri altında sağlamlığın pisləşməsi, xəstəxana mühitinin pasiyentin ruhi və fiziki vəziyyətinə təsirinin nəticəsi

Hospital-sanitar gəmi – *bax*: hospital gəmisi

Hottron sindromu (H.A. Gottron, alm. dermatoloqu) – *bax*: akrogeriya

Houp simptomu (J. Hope, 1801-1841, ing. həkimi) – birinci və ikinci ürək tonlarının ayrılması və ya ikilənməsi; aorta anevrizmasının dəyişkən simptomu

Hörümçək əli – *bax*: araxnodaktiliya

Humoral (*humoralis*; lat. *humor* nəm, maye) – orqanizmin daxili maye mühitlərinə aid olan

Humoral faktorlar

Humoral faktorlar – müxtəlif orqan və toxumalarda əmələ gələn və orqanizmə maye mühit vasitəsi ilə təsir edən bioloji aktiv maddələr

Humoral tənzim – orqanizmin həyat fəaliyyətinin bioloji aktiv maddələrin köməyi ilə maye mühitlər (qan, limfa, toxuma mayesi) vasitəsi ilə tənzim edilməsi

Hurler sindromu (G. Hurler, alm. pediatri) – böyük baş, burun kökünün basılması, dodaqların iri olması, qısa boyun, ağır eşitmə ilə gedən irsi xəstəlik; autosom-recessiv tip üzrə irsən ötürülür

Huşun pozulması – sinir sisteminin ətraf mühitə və insanlara laqeydlik, şəraitə qiymətləndirə bilməmə ilə nəticələnən zədələnməsi

Hüceyrə (*cellula*) – bütün orqanizmlərin struktur funksional vahidi olub, öz-özünü törədən və inkişaf edən sistemdir; iki əsas hissədən – nüvə və sitoplazmadan ibarətdir; canlılığı cansızdan fərqləndirən yeganə strukturdur

Adrenologen hüceyrə (*c.adrenologena*; *adrenalin* + yun. *genes* əmələ gətirən) – adrenalin və noradrenalin hasil edən xromaffin hüceyrə

Argentofil hüceyrələri (*c. argentophilaecae*) – *bax*: bağırsağ argenta-finositləri

Asidofil hüceyrə (*c.acidophila*) – sitoplazmasında turş boyaları qəbul edən qranulalar olan hüceyrə

Bazofil hüceyrə (*c.basophila*) – sitoplazmasında əsas boyaları qəbul edən qranulalar olan hüceyrə

Endotel hüceyrələr (*endothelocytus*) – yastı hüceyrələr olub, epitelə çox oxşayır və damarlar boyu istiqamətdə uzanırlar; qan və limfa

damarlarının və ürək kameralarının daxili səthini bütöv bir qat kimi örtürlər

Epitelial hüceyrə (*epitheliocytus*) – epitelial toxuma hüceyrələrinin ümumi adı

Feoxrom hüceyrə (*phaeochromocytus*) – *bax*: xromaffinosit

Fotosensor hüceyrələr (*c.photosensoriae*) – işıqla qıcıqlanma zamanı oyanma qabiliyyətinə malik hüceyrələrdir; insanda fotosensor hüceyrələr tor qişanın neyroepitelial qatında yerləşir

Giqant hüceyrə (*c.gigantea*) – çox-nüvəli və ya bir iri nüvəsi olan iri hüceyrə; orqan və toxumalarda bir sıra patoloji proseslər zamanı (əsasən iltihabi) əmələ gəlirlər

Giqant piramidal hüceyrə (*c.pyramidalis gigantea*) – *bax*: giqant piramidal neyron

Hamiləlik hüceyrələri (*c.graviditatis*) – hamiləlik zamanı hipofizin ön payında əmələ gələn asidofil dənəcikli iri hüceyrələr

Xromaffin hüceyrələr – *bax*: xromaffinosit

Xromofil hüceyrələri – *bax*: xromofil adenositləri

Xromofob hüceyrələr – *bax*: xromofob adenositlər

İmmun-kompetent hüceyrə – əks cisimlər hasil edən hüceyrə

Kulçitski hüceyrələri – *bax*: bağırsağ argenta-finositləri

Qoxu hüceyrəsi (*c.olfactoria*) – havada iyli maddələrin konsentrasiyasındakı dəyişiklikləri qəbul edən reseptor hüceyrə

Quild hüceyrələri – zarlı labirintdə yerləşən endolimfanı qan dövranına süzən hüceyrələr

Lanqhans hüceyrələri – bax: Piroqov-Lanqhans hüceyrələri

Leproz hüceyrələr (*c.leprosa*) – iri və sitoplazmaya malik hüceyrələrdir, natamam faqositoz nəticəsində əmələ gəlirlər, cüzam xarakterlidirlər

Leykoz hüceyrə (*c.leucotica*) – patoloji dəyişikliyə uğramış qan hüceyrəsi; yetişməmiş ağ qan hüceyrəsi

Lütein hüceyrələri – bax: lüteosit

Marşanov hüceyrəsi – bax: perisit

Mezangial hüceyrələr – bax: mezangiosit

Mukoid hüceyrə – bax: mukosit

Pankreatik adaların alfa hüceyrələri – bax: assidofil insulosit

Pankreatik hüceyrə – bax: ekzokrin pankreosit

Perivaskulyar hüceyrə – bax: perisit

Piqment hüceyrə (*c.pigmentosa*) – sitoplazmasında tünd rəngli piqment maddələri (melanin) toplanan hüceyrə

Piy hüceyrələri (*c.adiposa*) – kövşək birləşdirici toxuma hüceyrələrinə aid olub, sitoplazmalarında ehtiyat halında piy toplamaq qabiliyyətinə malikdir

Plazmatik hüceyrələr (*plasmocytus*) – kövşək birləşdirici toxumanın hüceyrələrindən olub girdə, oval, ya çoxbucaqlı şəkildə, nisbətən kiçik hüceyrələrdir; diametrləri təxminən 6-9 mikrona bərabərdir; antigen stimulyasiyası nəticəsində qanın B-limfositlərindən yaranaraq immunoqlobulinlər (antitellər) sintez edirlər

Purkinye hüceyrələri – bax: armudabənzər neyron

Reseptor hüceyrələr (*c.receptori-*

ae) – spesifik qıcıqlandırıcıların təsirini qəbul edən hüceyrələr (məs., tor çışanın fotosensor hüceyrələri)

Ruje hüceyrəsi – bax: perisit

Somatik hüceyrələr (*c.somatica*) – cinsiyyət hüceyrələri istisna olmaqla, bədənin bütün hüceyrələrinin ümumi adı

Tifoz hüceyrələr (*c.typhosae*) – qarın yatalağı zamanı nazik bağırsağın limfatik follikullarında əmələ gələn hipertrofiyaya tutulmuş retikulyar hüceyrələr; qarın yatalağı hüceyrələri

Hüceyrə anticismləri – limfosit səthinin hissəsi olan anticismlər

Hüceyrə antigeni – hüceyrənin hər hansı bir struktur elementində aşkar edilən antigen

Hüceyrə areaktivliyi – immun komponent hüceyrələrinin defisiti və ya onların funksional çatışmazlığı ilə əlaqədar olaraq meydana çıxan immunoloji areaktivlik

Hüceyrə immuniteti mediatorları – antigenlə təmasda olduqda hüceyrə immunitetinin yaranmasında iştirak edən bioloji aktiv maddələrin ümumi adı

Hüceyrəarası ödem (*oedema intercellulare*) – bax: spongioz

Hüceyrənin antigen strukturu – hüceyrənin müxtəlif hissələrinə məxsus antigenlərin məcmusu

Hüdudi xətt (*linea terminalis*) – çanağın daxili səthində yerləşən, böyük çanağı kiçik çanaqdan ayıran xətt

Hüdudi lepramatoz – bax: hüdudi-lepramatoz cüzam

Hüdudi membran (*membrana limitans*) – müxtəlif toxumaları ayıran, sıx lövhəşəkilli toxuma qatlarının ümumi adı

Daxili qlial hüdudi membran (*m. l.*

Hüddüdi nöqtə

glialis interna) – gözün tor qişasını şüşəyabənzər cisimdən ayıran hüddüdi membran

Xarici qlial hüddüdi membran (*m. l. glialis externa*) – neyroqliya tərəfindən formalaşmış, gözün tor qişasının kolbacıqları və çöpcüklərini xarici dənəvər qatdan ayıran hüddüdi membran

Hüddüdi nöqtə – ayağın birinci və ya ikinci barmağında yerləşən ən ön nöqtəsi, antropometrik nöqtə

Hüddüdi örtük fenomeni – *bax*: psoriatik örtük fenomeni

Hünter xəstəliyi (G. B. Gunther, 1801-1866, alm. cərrahı) – *bax*: eritropoetik uroporfiriya

Hünter kanalı (G. B. Gunther) – yaxınlaşdırıcı kanalın yuxarı hissəsi olub, budun ön-içəri səthinin orta 1/3 hissəsində yerləşir; uzunluğu 14-17 sm, dərinliyi isə 5-6 sm-dir

Hürtle hüceyrələri (K. W. Hurthle, 1860-1945, alm. gistoloqu) – *bax*: Askanazi hüceyrələri

X

Xaxutov üsulu (M.D. Xaxutov, cərrah-ortoped) – *bax*: Olbinin sümük plastikası

Xal (*nevus*) – anadangəlmə və ya qazanılmış piqment ləkəsi

Xalazion – göz yaşı vəzisi ətrafında xronik proliferativ iltihab

Xalkoz – mis hissəciklərinin orqan və toxumalarda toplanması

Xalq təbabəti – illərin təcrübəsinə əsaslanaraq müalicə-profilaktik tədbirlərin həyata keçirilməsi (xalq təbabətinin müxtəlif vasitələri tibdə tətbiq olunur)

Xarici burun – burnun üçüzlü pira-

mid formalı sümük və qığırdaqdan ibarət olan hissəsi

Xarici burnun ageneziyası – xarici burnun tam inkişafdan qalması ilə xarakterizə olunan anomaliya

Xarici drenaj – mayenin bədən səthindən kənara axıdılması üsulu

Xarici qasıq halqası (*anulus inguinalis externus*) – *bax*: səthi qasıq halqası

Xarici qulaq (*auris externa*) – qulağın qulaq seyvanı və xarici qulaq seyvanından ibarət hissəsi

Xarici qulaq keçəcəyi (*meatus acusticus externus*) – xarici qulağı orta qulaqla əlaqələndirən hissə

Xarici ürək stimulyasiyası – elektrokardiostimulyatorun orqanizmdən kənarında yerləşdiyi ürək stimulyasiyası

Xasiyyət – insanın fərdi psixi – davranış xüsusiyyəti olub, hər kəsə xas olan tipik cəhəti

Xaşimoto uru (H. Hashimoto, 1881-1934, yapon patoloqu) – autoimmun tireoidit

Xatenever sınağı (L.M. Xatenever, sov. mikrobioloqu) – tulyaremiya xəstəliyini aşkar etmək üçün qoyulan dəri sınağı

Xatxa-yoqa – fiziki və tənəffüs məşğələləri kompleksi, yoqanın başlanğıc mərhələsi

Xayanın adenomatoz şişi – *bax*: xayanın mezotelioması

Xayanın burulması – xayanın həddən artıq hərəkətliyi nəticəsində yaranan patoloji vəziyyət

Xayanın embrional karsinoması – *bax*: disherminoma

Xayanın endirilməsi – xayanın ektopiyası (kriptorxizm) zamanı xayanın xayalığa endirilməsi cərrahi əməliyyatı

Xayanın gətirici kanalları (*ductuli efferentes testis*) – xaya torundan əmələ gəlmiş və xaya artımı axarına açılan qısa axacaqlar

Xayanın nevusabənzər məhdud angiokeratoması (*angiokeratoma scroti circumscriptum naeviforme*) – xaya nahiyəsinin dərisinin nevusabənzər zədələnməsi ilə xarakterizə olunan angiokeratoma

Xemodektoma (*chemodectoma*) – yuxu üçbucağında, çənə bucağının aşağısında yerləşən karotid sinusdan inkişaf edən şiş

Xeylit (*cheilitis*) – dodağın qırmızı haşiyəsinin, selikli qişasının və dərisinin ittihabı

Aktinik xeylit (*c. actinica*) – günəş şüalarına yüksək həssaslıq fonunda ultrabənövşəyi şüaların təsiri nəticəsində baş verir; dodaqda quruluq, yanğı və ağrı hisləri, qızartı, ağım-tıl-boz rəngli xırda hiperkeratoz və akantoz ocaqları meydana çıxır

Eksfoliativ xeylit (*c. exfoliativa*) – yalnız üst və alt dodaqların qırmızı haşiyəsinin iltihabı; ən çox qadınlarda rast gəlinir

Ekzematöz xeylit (*c. eczematosa*) – ödem, hiperemiya və pulcuqların əmələ gəlməsi ilə müşahidə olunan xeylit

Kandidoz xeylit (*c. candidosa*) – Candida göbələklərinin törətdiyi və ağızın kənarlarının uzun müddət sağalmayan çatları şəklində olan xeylit

Kataral xeylit (*c. catarrhalis*) – dodağın epitelial örtüyünün tamlığı pozulmadan bol ekssudasiya ilə xarakterizə olunan xeylit

Qlandulyar xeylit (*c. glandularis*) – ən çox alt dodaqda inkişaf edir, kiçik ağız suyu vəzilərinin anadan-

gəlmə heterotopiyası, hipertrofiyası və infeksiyalaşması ilə xarakterizə olunur; dodaqda quruluq və qabıqlama, eroziya və çatlar, ağrı, ödem, vəzli strukturların hiperplaziyası və iltihablaşması baş verir

Meteoroloji xeylit (*c. terraque*) – küləyin, soyuğun, rütubətin və s. təsirindən, xüsusilə də soyuq aylarda baş verir, dodağın qırmızı haşiyəsində quruluq, büzüşmə hissi, qızartı, xırda hiperkeratoz ocaqları və stromanın zəif limfo-leykosit infiltrasiyası inkişaf edir

Xeylofagiya – dodağı dişləmək formasında sayrışan hərəkət

Xeyloplastika – dodağın plastikasi

Xeymofobiya (*cheimophobia*; yun. *cheima* qış + *fobiya*; sin. psixrofobiya) – soyuqdan qorxma

Xeyr sindromu (E.S. Hare, 1812-1838, ing. cərrahı) – *bax*: Pankost sindromu

Xəbərdaredici sanitariya nəzarəti – ümumqoşun və xüsusi hərbi inşaat və digər obyektlərin, materialların, hərbi geyim əşyalarının hazırlanması, yenidən qurulması, inşası, emalı və layihələşdirilməsi mərhələsində aparılan sanitariya nəzarəti

Xəlbir çıxıntısı – xəlbir sümüyünün qarmağabənzər çıxıntısı ilə birləşən, aşağı burun balıqqulağının yuxarı kənarındakı arxa çıxıntı

Xəlbir hüceyrələri – yuxarı və orta burun boşluqlarına açılan xəlbir sümüyünün havalı hüceyrələri

Xəlbir qafı – xəlbir sümüyü boşluğunun ön dəliklərinə aparan, burun boşluğu aypara yarığının ön yuxarı hissəsi

Xəlbir ləkələr – ellipsəbənzər kisəcik-ampulyar və sferik kisəcik sinirlərinin şaxələrinin keçdiyi sü-

Xəlbir səfhə

mük labirintin dəhliz divarındakı dəliklər

Xəlbir səfhə (*lamina cribrosa*) – burun boşluğunun yuxarı divarının tərkibinə aid, dəliyindən qoxu sinirləri keçən xəlbir sümüyünün üfüqi səfhəsi

Xəlbir sümüyünün şaquli səfhəsi – xəlbir səhifədən aşağı ayrılan xəlbir sümüyünün bir hissəsi

Xəlbir şırımı – burun sümüyünün daxili səhifədə ön xəlbir sinirinin keçdiyi sahə

Xərçəng (*carcinoma*; sin. karsinoma) – epitel toxumasından inkişaf edən bədxassəli şiş; hüceyrələrdə DNT-nin zədələnməsi nəticəsində hüceyrələrin idarəsiz və ya anormal şəkildə böyüməsi və çoxalması

Alveolyar hüceyrəvi xərçəng (*carcinoma alveolocellulare*) – bronxiolların terminal hissəsinin epitelindən inkişaf edən xərçəng

Anilin xərçəngi (köh.) – onkogen aminlərlə (məs., anilin boyaları) sistematik təmas nəticəsində inkişaf edən sidik kisəsinin peşə xərçəngi

Bazal hüceyrəli xərçəng (*c. basocellulare*) – *bax*: bazalioma

Betel xərçəngi – sistematik olaraq betel (qara bibər) çeynəmək nəticəsində inkişaf edən ağız boşluğu selikli qişasının xərçəngi

Böyrək xərçəngi (*c.renis*) – böyrək kanalçıqları epitelindən inkişaf edən xərçəng

Böyrək-hüceyrəli xərçəng (*c. renocellulare*) – *bax*: böyrək xərçəngi

Briketçilərin xərçəngi – briketlərin (preslənmiş kömür, torf, filiz və s.) istehsalı zamanı uzun müddət onkogen karbohidrogenlərlə təmas nəticəsində inkişaf edən dərinin peşə xərçəngi

Buynuzlaşmayan yasthüceyrəli xərçəng (*c. planocellulare non cornescens*) – hüceyrələri keratin ifraz etmək qabiliyyətinə malik olmayan yasthüceyrəli xərçəng

Buynuzlaşmış yasthüceyrəli xərçəng (*carcinoma planocellulare cornescens*) – buynuz (keratin) kütlənin (“xərçəng mirvarisi”) əmələ gəlməsi ilə xarakterizə olunan yasthüceyrəli xərçəng

Diferensiasiya olunmamış xərçəng – şiş hüceyrələrinin yüksək dərəcəli atipizmi ilə xarakterizə olunan xərçəng (adi morfoloji müayinədə şişin mənbəyinin hansı toxuma olmasını müəyyən etmək olmur)

Diferensiasiya olunmuş xərçəng – morfoloji cəhətdən inkişaf etdiyi toxuma ilə uyğun gələn xərçəng növü

Ekzofit xərçəng (*carcinoma exophyticum*) – zədələnmiş orqanın mənfəzinə ekspansiv böyüyən şiş (şiş böyüyərək ətraf orqan və toxumaları itələyir, sıxır, şiş ilə sərhəddə olan toxumalar atrofiyaya uğrayır və şişin kapsulu əmələ gəlir)

Endofit xərçəng (*c. endofiticum*) – orqanın dərinliyinə doğru inkişaf edən xərçəng

Epiteldaxili xərçəng (*c. intraepitheliale*) – *bax*: carcinoma in situ

Fibroz xərçəng (*c.fibrosum*) – birləşdirici toxuma hüceyrəsinin (stromasının) şiş hüceyrələri üzərində üstünlük təşkil etməsi ilə xarakterizə olunan xərçəng

Göbəlayabənzər xərçəng (*c. fungosum*) – mədənin selikli qişə səviyəsindən hündürə qalxan və selikli qişə ilə nazik ayaqcıqla əlaqələənən xərçəngi

Xırdahüceyrəli xərçəng (*c. parvo-*

cellulare) – sürətlə residiv və metastaz verən, poliqonal- və iyhüceyrəli ağciyər xərçəngi

Xolangiosellülar xərçəng (c. cholangiocellulare) – öd axarı epitelisinin hüceyrələrindən inkişaf edən qaraciyər xərçəngi

İrihüceyrəli xərçəng (c. magnocellulare) – şişdə iri, kəskin polimorf hüceyrələrin üstünlük təşkil etməsi ilə xarakterizə olunan diferensiasiya edilməmiş xərçəng; əsasən ağciyərdə inkişaf edir

Kanqri xərçəngi (ing. *kangri burncarcinoma*) – Himalay sakinlərində təsadüf edilən xərçəng növü, isinmək məqsədilə qarına bağlanan isti kömür (kanqri) olan güvəclərdən sonrakı yanıqlarla bağlı ortaya çıxan xərçəng

Qaraciyər hüceyrəli xərçəng (c. hepatocellulare) – qaraciyər xərçəngi, hepatositlərdən inkişaf edir və metastaz verməyə az meylli olması ilə fərqlənir

Medulyar xərçəng (c. medullare) – birləşdirici toxuma stroması üzərində şiş hüceyrələrinin kəskin üstünlüyü ilə xarakterizə olunan xərçəng

Mezonefrogen xərçəng (c. mesonephrogenum) – bax: mezonefroma
Mədanin diffuz xərçəngi (c. ventriculi diffusum) – şişin diffuz yayılması, fibroz stromanın inkişafı, mədə divarının qalınlaşması ilə gedən xərçəng

Nəhənghüceyrəli xərçəng (c. gigantocellulare) – şiş toxumasında olduqca böyük və əksər hallarda çoxnüvəli hüceyrələrin olması ilə xarakterizə olunan diferensiasiya olunmamış xərçəng

Papillyar xərçəng (c. papillare) – şiş toxumasında çoxsaylı məmə-

ciyəbənzər birləşdirici toxuma artımlarının əmələ gəlməsi ilə xarakterizə olunan vəzili xərçəng

Parafin xərçəngi (*carcinoma paraffinatum*) – parafinləri çirkləndirən onkogen karbohidrogenlərlə sistematik təmas nəticəsində inkişaf edən dəri xərçəngi

Peşə xərçəngi (c. *professionale*) – insanın peşə fəaliyyəti prosesində sistematik olaraq hər hansı bir onkogen amillərlə təmasda olması nəticəsində yaranan xərçəng

Preinvaziv xərçəng (c. *praevinvasivum*) – bax: carcinoma in situ

Selik əmələ gətirən xərçəng (c. *mucoideum*) – hüceyrələri selik ifraz edən xərçəng (əsasən adenokarsinoma)

Selikli xərçəng (c. *mucoideum*) – bax: selik əmələ gətirən xərçəng

Selomik xərçəng (c. *coelomicum*) – bax: bədxassəli mezotelioma

Sirroz xərçəng (*cirrhosis cancer*) – sirroz fonunda inkişaf edən qaraciyər xərçəngi

Süd vəzi xərçəngi (c. *mammae*) – süd vəzi toxumasından inkişaf edən bəd xassəli xəstəlik

Süd vəzinin paylı xərçəngi (c. *mammae lobulare*) – süd vəzi alveolları və kiçik kanalçıqlarının xərçəngi

Tubulyar xərçəng (*carcinoma tubulare*) – borulu strukturların üstünlüyü ilə xarakterizə olunan vəzili xərçəng

Yastıhüceyrəli xərçəng (c. *plano-cellulare*) – çoxqatlı yastı epitelidən inkişaf edən xərçəng

Yüksək diferensiasiyalı xərçəng – morfoloji cəhətdən əmələ gəldiyi toxuma ilə uyğun gələn xərçəng növü

Zirehli xərçəng – süd vəzinin xər-

Xərək

çəngi, üzərindəki dərinin hiperemiya ocaqları olmaqla infiltrasiyası, qansızma müşahidə olunur

Xərək – xəstəni və yərarlı uzanmış və ya yarımoturaq vəziyyətdə təxliyyə etmək üçün vasitə

Xəstə (*aegrotus, patiens*) – hər hansı bir xəstəliyə tutulmuş insan

Xəstəxana kollektoru – xəstəxana bazasının hər hansı bir administrativ ucqar kəndində xəstələrin profilaktikası və çeşidləmə-təxliyyəsi ilə məşğul olan, əsas xəstəxananın rəhbərliyi altında işləyən hissəsi

Xəstəxana letallığı – müəyyən zaman intervalında xəstəxanada hər hansı bir xəstəlikdən ölmüş xəstələrin bu xəstəliyə görə müalicə almış xəstələrin ümumi sayına nisbətini göstərən statistik göstərici

Xəstəxana palatası – müalicə-profilaktika stasionar müəssisəsinin tərkibində xəstələrin yerləşməsi və qalması üçün xüsusi təchiz olunmuş otaq

Xəstəxana yardımı – müalicə-profilaktika stasionar müəssisəsində xəstələrə göstərilən tibbi yardım

Xəstəxanadan xaric letallıq – müəyyən ərazidə xəstəxanadan kənarada ölmüş insanların sayının həmin ərazidə qeydiyyatdan keçmiş xəstələrin ümumi sayına nisbətini göstərən statistik göstərici

Xəstəxananın baş tibb bacısı – xəstəxananın orta və kiçik tibb personalının işini təşkil və nəzarət edən tibb bacısı

Xəstəlik (*morbus*) – morfoloji, yaxud funksional dəyişiklik nəticəsində orqanizmin normal həyat fəaliyyətinin pozulması

Aclıq xəstəliyi (köh.) – *bax*: alimantar distrofiya

Adyuvant xəstəliyi – Freyd adyuvantının yeridilməsi ilə eksperimental heyvanlarda yaradılan və əsas etibarilə oynaq və oynaqtrafi toxumalarda iltihabi və proleferativ dəyişikliyin meydana gəlməsi ilə xarakterizə olunan xəstəlik

Ağ ləkələr xəstəliyi – *bax*: damcıya-bənzər sklerodermiya

Ağır zəncirlər xəstəliyi – *bax*: Franklin sindromu

Alkoqol xəstəliyi (köh.) – *bax*: xroniki alkoqolizm

Bambl xəstəliyi – *bax*: epidemik plevrodiniya

Böyrək daşı xəstəliyi (*nephrolithiasis*) – böyrəklərdə və ya sidik xaric edən digər orqanlarda daşların əmələ gəlməsi ilə gedən xəstəlik

Dağ xəstəliyi (*m. montanus*) – *bax*: yüksəklik xəstəliyi

Dəniz xəstəliyi (*m. marinus*) – təyyarədə uçan zaman və ya gəmidə üzdükdə vestibulyar aparatın uzunmüddətli qıcıqlanması nəticəsində meydana çıxan zəiflik, başgicəllənməsi, tüpürçək ifrazının artması, tərləmə, öyümə və qusmanın meydana gəlməsi

Dərman xəstəliyi – orqanizmin dərman preparatlarına qarşı yüksək həssaslığı

Dördüncü zöhrəvi xəstəlik (*m. venereus quartus*) – *bax*: qasıq limfoqranulematoz

Dövri xəstəlik – qarın boşluğunda vaxtaşırı olaraq təkrarlanan bağırsağ keçməməzliyi əlamətləri və hərərin qalxması ilə müşayiət olunan xəstəlik

Ekzogen xəstəlik – xarici amillərin təsiri nəticəsində törənən xəstəlik

Endemik xəstəlik – müəyyən yerə, əraziyə xas olan xəstəlik

Endogen xəstəlik – daxili səbəbdən törənən xəstəlik

Funksional xəstəlik – yalnız funksiyaların pozulması ilə gedən xəstəlik

Hannover xəstəliyi – *bax*: viruslu diareya

Hava xəstəliyi – *bax*: dəniz xəstəliyi

Hipertoniya xəstəliyi (*m. hypertonicus*) – başqa bir səbəb olmadan arterial təzyiqin yüksək olması

Hippokratın qara xəstəliyi (*m. niger Hippocrati*) – *bax*: melena

Xora xəstəliyi (*m. ulcerosus*) – mədə, onikibarmaq bağırsaqda xroniki residiv verən sekretor-trofik proseslərin pozulması nəticəsində əmələ gələn yara

İngilis xəstəliyi (*köh.*) – *bax*: kiçik xoreya

Kesson xəstəliyi (frans. *caisson* sualtı kamera) – atmosfer təzyiqinin dəyişməsi nəticəsində yaranan daxili qulaq xəstəliyi

«**Qıvrım**» **saçlar xəstəliyi** (sin. Menkes sindromu) – *bax*: Menkes sindromu

Qlikogen xəstəliyi – *bax*: qlikognozlar

Legioner xəstəliyi – *Legionella pneumophila* tərəfindən törədilən, nəzərəçarpan intoksikasiya, mərkəzi sinir sistemi, böyrəklərin zədələnməsi ilə gedən ağır pnevmoniya

Mərmər xəstəliyi (*m. marmoreus*) – anadangəlmə osteosklerotik sistem osteoparozu, Albers-Şönberq sindromu

Mielom xəstəliyi (*myelomatosis*) – paraproteinemik leykozlara aid olan, əsasən sümük iliyində lokalizasiya olunan leykoz

Nəbzın olmaması xəstəliyi – *bax*: Takayasu sindromu

Olimpiya xəstəliyi (*köh.*) – *bax*: Ku qızdırması

Porfirin xəstəliyi – *bax*: porfiriya

Şüa xəstəliyi – ionlaşdırıcı şüanın bioloji təsirdən yaranan xəstəlik

Tutuquşu xəstəliyi (*köh.*) – *bax*: ornitoz

Ürəyin işemik xəstəliyi (*m. cordis ischaemicus*) – miokardın oksigenə tələbatı ilə oksigen təchizatı arasında uyğunsuzluğun yaranması nəticəsində ürək funksiyasının pozulması

Yuxu xəstəliyi – *bax*: epidemik ensefalit

Yüksəklik xəstəliyi (*m. altitudinis*) – müəyyən hündürlükdə O₂ çatışmazlığı nəticəsində yüngül diskomfortdan letal sonluğa qədər dəyişiklik verə bilən xəstəlik

Xəstəlik haqqında şəhadətnamə – tibbi şəhadətləndirmənin qeydə alındığı sənəd

Xəstəliklər cədvəli – hərbi qulluğa gələn şəxslərin və hərbi qulluqçuların sağlamlığına qoyulan tələbləri, xəstəliklər və fiziki çatışmazlıqları (hərbi qulluğa mane olan hərbi qulluğu çətinləşdirən) müəyyən edən cədvəl

Xəstəlik tarixi – müalicə-profilaktika müəssisəsində stasionar müalicə alan hər bir xəstə üçün açılan, xəstəliyin gedişi, diaqnozu, nəticəsi və aldığı müalicələri əks etdirən əsas tibbi qeydiyyat sənədi

Xəstəlik vərəqəsi – *bax*: əmək qabiliyyətinin olmaması vərəqəsi

Xəstəliklərin arealı – *bax*: nozoareal

Xəstəliklərin və ölüm səbəblərinin nomenklatura və klassifikasiyası – Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı

Xəstəliyin proqnozu

tərəfindən qəbul olunmuş xəstəliklərin qruplaşdırılması və ayarı-ayrı xəstəliklərin adlandırılmasından (nozoloji vahid) ibarət sənəd

Xəstəliyin proqnozu (*prognosis*; yun. *prognosis* qabaqcadan görmə) – xəstəliyin gələcək gedişatı və nəticəsi haqqında elmi əsaslandırılmış fikir

Xılt – çöküntü, yığıntı

Xırıltı (*rhonchi*) – tənəffüs yollarının daralması və ya mənfəzində patoloji möhtəviyyətin olması nəticəsində yaranan küy

Xış sümüyü – burun arakəsməsinin tərkibinə daxil olan, başın üz hissəsinin tək hamar sümüyü

Xiazma sindromu (*syndromum chiasmatis*) – görmə çarpazının zədələnməsi zamanı görmə sahəsinin düşməsi, məsələn, hipofizin və ya beynin əsasının şişləri zamanı, optoxiazmal araxnoidit zamanı

Xilaiditi sindromu (D. Chilaiditi, 1883-1975, yun. rentgenoloqu) – yoğun bağırsağın topoqrafik anomaliyası; qaraciyər və diafraqmanın bağı aparatının uzanması səbəbindən yoğun bağırsağın boğulması nəticəsində döş qəfəsi sümüyü arxasında kəskin ağrı

Xilangioma – *bax*: limfangioma

Xilov simptomu (K.L. Xilov, 1893-1975, sov. otorinolaringoloqu) – otoskleroz zamanı xarici qulaq keçəcəyinin adi sanasiyası zamanı asan yaralanması və qanaxma

Xilov yelləncəyi (K.L. Xilov) – vestibulyar aparatın müayinə və məşqi üçün xüsusi vasitə

Xiloz sidik – tərkibində çox miqdarda limfa olan süd rəngli sidik

Xiluriya (*chyluria*) – sidikdə limfanın olması

Ximopsin (*chymopsinum*) – proteolitik təsirli preparat

Xinidin (*chinidinum*) – aritmiya əleyhinə təsir göstərən maddə

Xinin (*chininum*) – malyariya əleyhinə təsir göstərən maddə

Xinin hemoqlobinuriya (*haemoglobinuria chininica*) – *bax*: hemoqlobinuriyalı qızdırma

Xininizm – kinə ağacının qabığı və onun alkoloidləri ilə zəhərlənmə

Xinin-malyariyalı hemoqlobinuriya – *bax*: hemoqlobinuriyalı qızdırma

Xiniofon (*chiniofonum*) – oksixinolin törəməsi olan antibakterial maddə

Xinqamin (*chingaminum*) – malyariya əleyhinə təsir göstərən maddə

Xinoksidin (*chinoxydinum*) – xinoksalin törəməsi olan antibakterial maddə

Xinosid (*chinocidum*) – malyariyaəleyhinə təsir göstərən maddə

Xinozol (*chinosolum*) – oksixinolin törəməsi olan antibakterial maddə

Xioluriya – *bax*: qalaktoreya

Xıraqra – əl padaqrası

Xifinektomiya – *bax*: exinokokkektomiya

Xlamidiya konyunktiviti – konyunktivanın xlamidiyalar tərəfindən törədilən iltihabı

Xloazma (*chloasma*; yun. *chloazo* göyermək) – üz nahiyəsində sarımtıl-qəhvəyi piqment ləkələrinin olması

Hamilələrin xloazması (c. gravidarum) – hamilə qadınlarda estrogen hormonunun artması nəticəsində meydana çıxan hiperpiqmentasiya

Tunc xloazma (c. bronzinuro) – tropik zonada yaşayan avropeoid irqindən olan insanlarda inkişaf edən günəş xloazması

- Uşaqlıq xloazması** – *bax*: hamilələrin xloazması
- Ovariogen xloazma** (c. ovarioyenu) – *bax*: hamilələrin xloazması
- Günəş xloazması** (c. solare) – uzunmüddətli insolyasiya nəticəsində inkişaf edən xloazma
- Xloditan** (*chloditanum*) – şiş əleyhinə təsir göstərən hormonal preparat
- Xloramin B** (*chloraminum B*) – halloidlər qrupundan olan antiseptik vasitə
- Xlorbutin** (*chlorbutinum*) – beta xloretil tərkibli şiş əleyhinə təsir göstərən kimyəvi terapevtik dərman maddəsi
- Xloretil** (*aethylii chloridum*) – inqalyasion narkoz zamanı istifadə edilən dərman vasitəsi
- Xlorheksidin** (*chlorhexidinum*) – detergent tərkibli antiseptik maddə
- Xloridin** (*chloridinum*) – malyariya əleyhinə təsir göstərən maddə
- Xlorleykemiya** – *bax*: xlorleykoz
- Xlorleykoz** (*chlorleucosis*) – sümük iliyində, limfatik düyünlərdə və bəzi daxili orqanlarda yaşıl rəngli şişəbənzər leykoz infiltratların olması ilə xarakterizə olunan, uşaq və gənc yaşlarında rast gəlinən mieloblast leykozun növü
- Xlorofillipt** (*chlorophylliptum*) – evkaliptdən alınan antiseptik maddə
- Xloroftalm** (*chlorophthalmum*) – qlaukoma zamanı gözdaxili təzyiği aşağı salan miotik təsirli maddə
- Xloroma** – *bax*: xlorleykoz
- Xloropsiya** – yaşıl rəngin düzgün qavranılmaması
- Xlorprotiksen** (*chlorprothixenum*) – tioksanten törəməsi olan neyroleptik dərman vasitəsi
- Xlortrianizen** (*chlortrianisenum*) – şiş əleyhinə təsir göstərən hormonal preparat
- Xlozepid** (*chlozepidum*) – benzodiazepin törəməsi olan trankvilizator
- Xoanalar** – burun boşluğunu udlağın burun hissəsi ilə birləşdirən dəliklər
- Xoanaların atreziyası** – xoanaların bir- və ya ikitərəfli, tam və ya hissəvi inkişaf anomaliyası
- Xoxodka-Marion əməliyyatı** (Chochodka; G. J.-B. C. Marion, 1869-1960, frans. cərrahı) – cərrahi əməliyyat: hipospadiya zamanı süni sidik kanalın yaradılması
- Xol-** (xole-; yun. *chole* öd) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “öd aid olan” mənasını verir
- Xolaqol** (*cholagolum*) – **ödqovucu təsirlili maddə**
- Xolalemiya** (*cholalaemia*) – *bax*: xolemiya
- Xolangio-** (*xol-* + yun. *angeion* damar) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “öd axarına aid olan” mənasını verir
- Xolangiokinematografiya** – kontrastlaşma ilə öd yollarının rentgenokinematografiyası
- Xolangioqrafiya** (*xolangio-* + yun. *grapho* yazmaq, təsvir etmək) – kontrast maddə yeridilməklə öd axarlarının rentgen müayinəsi
- Dəridən xolangioqrafiya** – kontrast maddə ümumi öd axarına və ya öd kisəsinə qarın divarından punksiya etməklə yeridilir
- Dəridən və qaraciyərdən xolangioqrafiya** – kontrast maddə ümumi öd axarına və ya öd kisəsinə qarın divarı və qaraciyərdən punksiya etməklə yeridilir
- Əməliyyatdaxili** (intraoperasion) xolangioqrafiya (sin. suboperasion xolangioqrafiya) – cərrahi əməliyyatın gedişi zamanı öd axarlarının kontrast rentgen müayinəsi

Xolangiola

Qaraciyərdən xolangioqrafiya – əməliyyatdaxili xolangioqrafiya, bu zaman kontrast maddə ümumi öd axarına və ya öd kisəsinə qaraciyər toxumasından punksiya etməklə yeridilir

Suboperasion xolangioqrafiya – *bax*: əməliyyatdaxili xolangioqrafiya

Transduodenal xolangioqrafiya (lat. *trans* içindən, vasitəsilə + anat. *duodenum* onikibarmaq bağırsağ) – kontrast maddənin fater məməciyi vasitəsilə öd axarına yeridilməsi ilə aparılan xolangioqrafiya

Xolangiola (*cholangiola*) – öd kapill-yarlarına keçən hüceyrəarası ensiz yarıq

Xolangiolit (*cholangiolitis*) – xolangiolaların iltihabı

Xolangioma (*cholangioma*) – öd axarlarının xoşxassəli şişi

Xolangiosistostomia (*cholangiocystomia*) – ümumi öd axarı və mədəaltı vəz sisti arasında anastomozun qoyulması cərrahi əməliyyatı

Xolangioskopiya (*cholangioscopia*) – öd axarlarının endoskopik müayinəsi

Xolangiotif (*cholangiotyphus*) – qarın yatalığı törədici törəfindən öd yollarında törənən iltihab

Xolangit (*cholangitis*) – öd axacaqlarının iltihabı

– Absesləşən xolangit (*c. abscedens*) – absesin formalaşması ilə müşayiət olunan qaraciyərdaxili irinli xolangit

Birincili sklerozlaşan xolangit – öd axarlarının iltihabı, progressivləşən sklerozlaşması, xolestaz, qaraciyərin sirrozu və qaraciyər çatışmazlığı ilə gedən naməlum etiologiyalı xəstəlik

Enterogen xolangit (*c. enterogena*) – nazik bağırsağın xəstəlikləri (məs., duodenit, divertikulyoz, onikibarmaq bağırsaqda xoranın olması və s.) nəticəsində inkişaf edən xolangit

Hematogen xolangit (*c. haematogena*) – infeksiya törədicisinin hemotogen yolla yayılması nəticəsində inkişaf edən xolangit

Qalxan xolangit – *bax*: enterogen xolangit

Qaraciyərdaxili birincili xolangit

(*c. intrahepatica primaria*) – bu zaman qaraciyərdaxili öd yollarının zədələnməsi öd durğunluğu və ya artan infeksiya ilə bağlı deyil; virus hepatiti və bir sıra digər yoluxucu xəstəliklər zamanı müşahidə olunur

Qaraciyərdaxili irinli xolangit (*c. intrahepatica purulenta*) – qaraciyərdaxili öd axarlarının irinli iltihabı ilə xarakterizə olunan xolangit

Qastrogen xolangit (*c. gastrogena*) – mədə xəstəlikləri zamanı meydana çıxan xolangit

Qocalıq xolangiti (*c. senilis*) – yaşlı şəxslərdə zəif klinikalı, xroniki hepatit və ya qaraciyər sirrozunun tədricən inkişaf ilə xarakterizə olunan xolangit

Qranulematoz xolangit (*c. granulomatoza*) – gıqant hüceyrəli histiosit qranulemlərin formalaşması ilə xarakterizə olunan xolangit

Obliterasiyədən xolangit (*c. obliterans*) – öd yollarında iltihabi dəyişikliklərlə xarakterizə olunan xroniki xolangit

Pankreatik xolangit (*c. pancreatica*) – *bax*: pankreatogen xolangit

Pankreatogen xolangit (*c. pancreatogena*) – mədəaltı vəzin xəstəlikləri zamanı inkişaf edən xolangit

Posthepatik xolangit (*c. posthepatitica*) – hepatitin ağırlaşması kimi inkişaf edən xolangit

Septiki xolangit (*c. septica*) – sepsisin təzahürü kimi inkişaf edən irinli xolangit

Sklerozlaşan xolangit (*c. sclerosans*) – öd axarı divarlarında sklerozun inkişafı ilə xarakterizə olunan xolangit

Toksik xolangit (*c. toxica*) – bəzi zəhərlərlə (məs., arsen, qurğuşun, xloroform, həmçinin alkoqolla) intoksikasiyanın səbəb olduğu xolangit

Uremik xolangit (*c. uraemica*) – uremiya zamanı inkişaf edən və qaraciyər toxuması, öd yollarının seklili qışası tərəfindən çox miqdarda sidik cövhərinin ifraz olunması ilə xarakterizə olunan xolangit

Xolat – öd turşusu duzlarının ümumi adı

Xoldin əməliyyatı (S.A. Xoldin, 1896-1974, sov. cərrah-onkoloqu) – cərrahi əməliyyat: Xoldin sıxıcısı ilə yoğun bağırsağın şöbələri arasında anastomozun qoyulması; əməliyyat boyu bağırsaq mənfəzi bağlı qalır

Xoldin sıxıcısı (S.A. Xoldin) – mədənin elektrocərrahi rezeksiyası zamanı istifadə edilən cərrahi sıxıcı

Xoledoxo- (anat. *ductus choledochus* ümumi öd axarı, yun. *chole* öd + *doche* anbar, damar) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “ümumi öd axarına aid olan” mənasını verir

Xoledoxoqastrostomiya (*cholecho gastrostomia*) – cərrahi əməliyyat: ümumi öd axarı ilə mədə arasında anastomozun qoyulması

Xoledoxolitiaz (*cholechoolithiasis*; *xoledoxo-* + yun. *lithos* daş + *-iaz*) – ümumi öd axarında daşların olması

Xoledoxolitotomiya (*cholechoolithotomia*; *xoledoxo-* + yun. *lithos* daş + *tome* kəsik) – cərrahi əməliyyat: ümumi öd axağının açılması ilə daşın oradan xaric edilməsi

Xoledoxoplastika (*cholechooplastica*) – ümumi öd axarında aparılan bərpa əməliyyatlarının ümumi adı

Xoledoxoskop (*xoledoxo-* + yun. *skopeo* baxmaq, müşahidə etmək) – cərrahi əməliyyat zamanı ümumi öd axarını müayinə etmək və manipulyasiyaların yerinə yetirilməsi üçün endoskop

Xoledoxoskopiya (*xoledoxo-* + yun. *skopeo* baxmaq, müşahidə etmək) – ümumi öd axarının yumşaq və ya sərt endoskoplə görüntüləmə üsulu (endoskopiyası); əsasən cərrahi əməliyyat zamanı icra olunur

Xoledoxostomiya (*cholechoostomia*; *xoledoxo-* + yun. *stoma* dəlik) – cərrahi əməliyyat: ümumi öd axarına xarici fistulun qoyulması

Xoledoxoyeyunostomiya (*cholechojejunostomia*; *xoledoxo-* + anat. *jejunum* nazik bağırsağ + yun. *stoma* dəlik) – cərrahi əməliyyat: ümumi öd axarı ilə nazik bağırsağ arasında anastomozun qoyulması

Xolekinetiklər (*cholekinetica*) – qaraciyər-mədəaltı vəz ampulasına boshaldıcı təsir göstərməklə öd ifrazını yaxşılaşdıran dərman maddələri (məs., atropin, papaverin, maqnezium-sulfat)

Xolekinetik vasitələr – *bax*: xolekinetiklər

Xolekinez (*cholekinesis*) – ödənin xaric olunması və ifrazı

Xoleqrafiya (*xole-* + yun. *grapho* yazmaq) – orqanizmə yeridilmiş kontrast maddənin qandan qaraciyər vasitəsi ilə udulması və ödlə xaric

Xolelitiaz

olunmasının ardıcıl rentgenoqrafiyası

İnfuzion xoleqrafiya – kontrast maddənin damcı yolu ilə venaya yeridilməsi öd yollarının daha uzunmüddətli kontrastlaşdırılması və yan təsirlərin azalmasını təmin edir
Peroral xoleqrafiya – kontrast maddənin peroral olaraq orqanizmə daxil edilməsi ilə aparılan xoleqrafiya

Sürətlənmiş venadaxili xoleqrafiya – qaraciyərin ödəmələgətirmə funksiyalarını sürətləndirən maddələrin tətbiqi ilə aparılan venadaxili xoleqrafiya

Venadaxili xoleqrafiya – kontrast maddənin vena daxilinə yeridilməsi ilə icra olunun xoleqrafiya

Xolelitiaz (*cholelithiasis*) – öd daşı xəstəliyi; öd kisəsi və öd axarlarında konkrementlərin əmələ gəlməsi

Xolemiya (*cholaemia*) – qanda öd fraqmentlərinin (öd turşularının, bilirubinqlükuronidin) miqdarının artması; öd yollarının tıxanması və qaraciyər parenximasının zədələnməsi zamanı müşahidə olunur

Xolemiya anadangəlmə ailəvi (*cholaemia congenita familiaris*) – bax: Jilber-Meylenqraxt sindromu

Xolenzim (*tabulettae cholenzymum*) – ödqovucu təsirli maddə

Xoleodoxoduodenostomiya (*choleodochoduodenostomia*; *xoledoxo-* + anat. *duodenum* onikibarmaq bağırsağ + yun. *stoma* dəlik) – cərrahi əməliyyat: ümumi öd axarı ilə onikibarmaq bağırsağ arasında anastomozun qoyulması

Xoleraz (*cholaeresis*) – ödüň əmələ gəlmə prosesi

Xoleretiklər (*choloretica*) – ödüň

əmələ gəlməsini sürətləndirən vasitələr

Xoleroqen (*choleroqenum*) – vəba vibronları tərəfindən sintez edilən, diareyaya səbəb olan zülal təbiətli maddə

Xolesist- (*xolesisto-*; *xole-* + yun. *kystis* kisə) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “öd kisəsinə aid olan” mənasını verir

Xolesistektaziya (*cholecystectasia*; *xolesist-* + yun. *ektasis* genişlənmə) – öd kisəsinin genişlənməsi

Xolesistektomik sindrom (*syndromum cholecystectomicum*) – bax: postxolesistektomik sindrom

Xolesistit (*cholecystitis*) – öd kisəsinin iltihabı

Allergik xolesistit (*c. allergica*) – qida və bakterial mənşəli allergenlərə qarşı allergik reaksiya kimi əmələ gələn xolesistit

Daşsız xolesistit (*c. incalculosa*) – bu növ xolesistit öd konkrementlərinin əmələ gəlməsi ilə müşayiət olunmur

Difterik xolesistit (*c. diphtheritica*) – 1) difterianın ağırlaşması olan xolesistit; 2) öd kisəsi selikli qişasının nekrozu və bozumontul-ağımtıl ərplərin əmələ gəlməsi ilə gedən xolesistit

Embolik xolesistit (*c. embolica*) – iltihab törədicisinin öd kisəsinə infeksiyalaşmış embolla düşməsi nəticəsində inkişaf edən xolesistit

Emfizematoz xolesistit (*c. emphysematosa*) – bax: qazlı xolesistit

Fleqmonoz xolesistit (*c. phlegmonosa*) – öd kisəsinin bütün divarının zədələnməsi və mənfəzində irinli ekssudatın toplanması ilə xarakterizə olunan kəskin xolesistit

Xroniki xolesistit (*c. chronica*) –

sağ qabırğaaltı nahiyədə ağrıların olması, dispeptik əlamətlərlə, öd ifrazının azalması ilə uzunmüddətli gedişə malik xolesistit

İkincili xolesistit (*c. secundaria*) – mədə və onikibarmaq bağırsağın xroniki xəstəliklərini müşayiət edən və ləng gedişi malik xroniki xolesistit

İnfeksiyon xolesistit (*c. infectiosa*) – yoluxucu xəstəlik zamanı yaranan və onun törədicisinin səbəb olduğu xolesistit

İrinli xolesistit (*c. purulenta*) – irinli infeksiya törədicisinin səbəb olduğu və kisə mənfəzində irinin toplanması ilə xarakterizə olunan xolesistit

İrinli-yaralı xolesistit (*c. purulentoulcerosa*) – öd kisəsi selikli qişasında xoraların olması ilə gedən irinli xolesistit

Kalkulyoz xolesistit (*c. calculosa*) – öd kisəsində daşların olması ilə xarakterizə olunan xolesistit

Kataral xolesistit (*c. catarrhalis*) – seroz eksudatın ifraz olunması ilə öd kisəsi selikli qişasının səthi iltihabı

Kəskin xolesistit (*c. acuta*) – sağ qabırğaaltı nahiyədə kəskin ağrılarla, dispeptik təzahürlər, qızdırma, leykositoz və sürətlənmiş ƏÇS-lə təzahür edən, 3 aydan çox davam etməyən xolesistit

Qanqrenoz xolesistit (*c. gangraenosa*) – öd kisəsi divarının nekrozu və qanqrenoz iltihabı ilə xarakterizə olunan xolesistit; adətən anaerob infeksiya törədiciləri səbəb olur

Qarın yatalağı xolesistiti (*c. abdominotyphosa*) – qarın yatalağının ağırlaşması kimi inkişaf edən kataral və ya irinli xolesistit

Qazlı xolesistit (*c. gaseosa*) – öd kisəsində qazın toplanması ilə gedən xolesistit; anaerob infeksiya törədiciləri səbəb olur

Lipoid xolesistit (*c. lipoida*) – bax: öd kisəsinin xolesterozu

Reqrugitasion xolesistit (*c. regurgitativa*) – öd kisəsinə pankreatik şirənin atılması nəticəsində inkişaf edən və öd kisəsi selikli qişasının tripsinlə zədələnməsi ilə gedən xolesistit

Toksiki xolesistit (*c. toxica*) – öd kisəsinin selikli qişasına hər hansı bir toksiki təsirin nəticəsində inkişaf edən xolesistit

Xolesistoduodenostomiya (*cholecystoduodenostomia*) – cərrahi əməliyyat: öd kisəsi və onikibarmaq bağırsaq arasında anastomozun qoyulması; ümumi öd axacağıının keçilməzliyi zamanı tətbiq olunur

Xolesistohepatit (*cholecysto hepatitis*; *xolesisto-* + yun. *hepar*, *hepatos* qaraciyər) – öd kisəsi, öd yolları və qaraciyərin birgə iltihabı

Xolesistoxolangit (*cholecystocholangitis*) – öd kisəsi və öd axarlarının birgə iltihabı

Xolesistokinin (*xolesisto-* + yun. *kineo* hərəkət etdirmək) – bioloji aktiv maddə, onikibarmaq və nazik bağırsaqda sintez olunur, öd kisəsinin hərəkəti funksiyasını artırır

Xolesistokolostomiya (*cholecystocolostomia*; *xolesisto-* + yun. *kolon* yoğun bağırsaq + *stoma* dəlik) – cərrahi əməliyyat: öd kisəsi ilə yoğun bağırsaq arasında anastomozun qoyulması

Xolesistokoronar simptom (sin. Botkin simptomu) – öd kisəsi patologiyaları (xolesistit, öd daşı xəstəliyi

Xolesistoqastrostomiya

və s.) zamanı ürək nahiyəsində ağrının olması

Xolesistoqastrostomiya (*cholecystogastrostomia*) – cərrahi əməliyyat: öd kisəsi və mədə arasında anastomozun qoyulması; ümumi öd axacağına keçilməzliyi zamanı tətbiq olunur

Xolesistoqrafiya – kontrast maddənin yeridilməsi ilə öd kisəsinin rentgenoqrafiyası

Xolesistopankreatit (*cholecystopankreatitis*) – öd kisəsi və mədəaltı vəzin birgə iltihabı

Xolesistopatiya (*cholecystopathia*) – öd kisəsi xəstəliklərinin ümumi adı

Xolesistopeksiya (*cholecystopexia*) – cərrahi əməliyyat: öd kisəsinin həddən artıq hərəkətliyi zamanı qonşu orqanlara fiksə edilməsi

Xolesistorafiya (*cholecystorrhaphia*) – öd kisəsi yarasına tikişin qoyulması

Xolesistoskanografiya – öd kisəsinin radioizotop skan edilməsi

Xolesistostomiya (*cholecystostomia*) – cərrahi əməliyyat: öd kisəsinin xarici fistulunun qoyulması

Xolesistotomiya (*cholecystotomia*) – cərrahi əməliyyat: öd kisəsinin açılması

Xolesistoyeyunostomiya (*cholecystojejunostomia*) – cərrahi əməliyyat: öd kisəsi və nazik bağırsaq arasında anastomozun qoyulması

Xolestaz (*cholestasis*; *xole-* + yun. *stasis* hərəkətsizlik, durğunluq) – öd axınının pozulması, ödüň öd axarlarında durğunluğu

Xolesteatoma (*cholesteatoma*; *xole-* + yun. *stear*, *steatos* piy) – qulaq pərdəsi arxasında (orta qulaqda) normada rast gəlinməyən dəri (epidermal) törəmədir; keratinləşmə göstərən çoxqatlı yastı epitelin orta

qulaqda və ya temporal sümüyün digər pnevmatizasiya olan sahələrinə toplanmasıdır

Anadangəlmə xolesteatoma (*c. congenitum*) – *bax*: həqiqi xolesteatoma

Birincili xolesteatoma (*c. primaria*) – *bax*: həqiqi xolesteatoma

Həqiqi xolesteatoma (*c. verum*) – embriogenезin erkən mərhələlərində ektodermal embrionun düzgün formalaşmaması nəticəsində əmələ gələn xolesteatoma

İkincili xolesteatoma (*c. secundaria*) – *bax*: yalançı xolesteatoma

İmplantasion xolesteatoma (*c. postimplantationern*) – keratin ifraz edən çoxqatlı yastı epitelin, normada olmadığı yerə mexaniki köçürülməsi nəticəsində əmələ gələn yalançı xolesteatoma

Qulaq xolesteatoması (*c. auriculare*) – orta qulaqda epitimpanit zamanı əmələ gələn yalançı xolesteatoma

Yalançı xolesteatoma (*c. spurium*) – iltihab və ya travma nəticəsində inkişaf edən xolesteatoma

Xolesterin – insan və heyvan orqanizminin bütün toxumalarının tərkibində olan (əsasən sinir və piy toxumasında, qaraciyərdə) bir yağ növüdür; xolesterin mübadiləsinin pozulması onun damar divarlarında toplanmasına, konkrementlərin əmələ gəlməsinə və digər patoloji proseslərə gətirib çıxarır

Xolesterin eterifikasiya olunmuş – qanda yağ turşuları ilə birləşmələri (efirlər) şəklində olan xolesterinin miqdarı

Xolesterin sərbəst – qanda yağ turşuları ilə kimyəvi əlaqəsi olmayan xolesterinin miqdarı

Xolesterin ümumi – qanda olan sərbəst və esterifikasiya olunmuş xolesterinlərin ümumi miqdarı

Xolin xlorid (*cholini chloridum*) – B qrup vitamin komplekslərinə aid olan preparat

Xolinesteraza – 1) asil xolinlərin xolin və müvafiq turşuya hidrolitik parçalanmasını katalizasiya edən ferment; 2) asetilxolinesteraza və xolinesterazaların ümumi adı

Xolinolitik təsir – *bax*: antixolinergik təsir

Xolinomimetik – xolinergik sinir ötürücülüyünə təsir göstərən vasitələr (məs., karboxolin, pilokarpin)

Xolms əməliyyatı (T. Holmes, 1825-1907, ing. cərrahı) – cərrahi əməliyyat: kiçik baldır əzələsi vətərinin kəsilməsi ilə daban sümüyünün xaric edilməsi

Xolosas (*cholosasum*) – **ödqovucu təsirlə maddə**

Xoluriya (*choluria*) – sidikdə ödənin olması

Xondr- (yun. *dronros*) – mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “qığırdağa aid olan” mənasını verir

Xondral osteoma – *bax*: ekzostoz

Xondroblastoklastoma – *bax*: xondroblastoma

Xondroblastoma (*chondroblastoma*) – uzunborulu sümüklərin epifizlərinin xoşxassəli şişi; uşaq və gənc yaşlarında inkişaf edir

Xondrodisplaziya (*chondrodysplasia*) – qığırdaq toxumasının düzgün inkişaf etməməsi ilə xarakterizə olunan xəstəliklərin ümumi adı

Xondrodistrofiya (*chondrodystrophia*) – enxondral osteogenezin pozulması nəticəsində cırtndanboyluluq, ətrafların qısa olması, aşağı ətrafların və onurğanın deformasi-

yası ilə təzahür edən anadangəlmə xəstəlik

Xondrogenez (*chondrogenesis*) – qığırdaq toxumasının əmələ gəlmə prosesi

Xondrogenez qeyri-mükəmməl (*chondrogenesis imperfecta*) – qığırdaq toxumasının qeyri-düzgün inkişaf etməsi ilə xarakterizə olunan və skeletin formalaşmasının pozulması ilə təzahür edən anadangəlmə xəstəlik

Xondrologiya (*chondrologia*) – histologiyanın qığırdaq toxumasını öyrənən bölməsi

Xondroma (*chondroma*) – mənbəyi hialin toxuması olan, xoşxassəli qığırdaq şişi

Xondromalyasiya (*chondromalacia*) – qığırdağın yumşalması və möhkəmliyinin itməsi

Xondromiksoma – *bax*: xondromiksoid fibroma

Xondronekroz (*chondronecrosis*) – qığırdaq toxumasının nekrozu
Şüa xondronekrozu (*c. radialis*) – ionlaşdırıcı şüaların təsirindən qığırdaq toxumasında meydana çıxan nekroz

Xondroosteoplastik bronxopatiya (*bronchopathia chondroosteoplastica*; yun. *chondros* qığırdaq + *osteon* sümük + *plasis* formalaşma, əmələ gəlmə) – *bax*: xondroosteoplastik traxeobronxopatiya

Xondroosteoplastik traxeobronxopatiya – *bax*: xondroosteoplastik traxeopatiya

Xondroosteoplastik traxeopatiya (*traxeya* + yun. *pathos* xəstəlik, əzab) – traxeya və bronx qığırdaqlarının naməlum etiologiyalı proqressivləşən sümükləşməsi, artan tənəffüs çatışmazlığı

Xondroperixondrit

Xondroperixondrit (*chondroperichondritis*) – bu xondrit zamanı il-tihabi proses qığırdaqüstü sahəni və ətraf toxumaları əhatə edir

Xondropleksustomiya – Menyer xəstəliyi zamanı təbil telinin və təbil kələfinin kəsilməsi cərrahi əməliyyatı

Xopfun verrukoz akrokeratozu (G. Hopf, alm. dermatoloqu) – *bax*: ziyilli akrokeratoz

Xora (*ulcus*) – dərinin və dəridə yerləşən toxumaların, selikli qişanın yerli ölümü nəticəsində əmələ gəlmiş sağalmayan, çox zəif qranulyasiya toxuması ilə örtülü qüsür

Ağrılanmış xora (*u. complicatum*) – qanaxma, perforasiya, penetrasiya, çapıqlaşma və maliginizasiya ilə nəticələnmiş xora

Anastomozun peptik xorası – mədə rezeksiyası əməliyyatı keçirilmiş şəxslərdə anastomoz nahiyəsində əmələ gələn xora

Aterosklerotik xora (*u. atheroscleroticum*) – mədə və ya onikibarmaq bağırsağın sirkulyator xorası, yaşlı şəxslərdə mezenterial damarların ateroskerozu nəticəsində inkişaf edir, iri ölçülü və şiddətli ağrıların olmaması ilə xarakterizə olunur

Barret xorası – qida borusunun peptik yaraları zamanı yara kənarında silindrik hüceyrəli metaplazianın olması

Bədxassəli xora (*u. malignisatum*) – *bax*: maliqnezasiya olunmuş xora

Bulbar xora (*u. bulbare*) – onikibarmaq bağırsağ soğanağında yerləşən xora

Burun arakəsməsinin girdə və ya deşən xorası (*u. septi rotundum seu perforans*) – quru rinitlərin ağırlaşması olaraq burun arakəsməsində

arakəsmənin dəlinməsi ilə nəticələnən xora

Buynuz qişanın iməkləyən xorası – infeksiyon irinli keratitin bir növü olub, buynuz qişa üzərində qişanı əritmək hesabına yerdəyişən xoranın olması ilə xarakterizə olunan xəstəlik

Çıxacaqətrafi xora (*u. parapyloricum*) – mədənin pilorik hissəsində (mədə çıxacağı sahədə) yerləşən xora

Fagedenik xora (*u. phagedaenicum*) – toxumanın parçalanma tezliyinin regenerasiya tezliyindən sürətli olması nəticəsində fasiləsiz böyüyən xora

Funqoz xora (*u. fungosum*) – qranulyasion toxumanın göbələk şəklində inkişaf edərək dəri toxumasından hündürə qalxması ilə nəticələnən xora

İkili xora (*u. duplex*) – qida borusunun eyni şöbəsində eyni zamanda meydana çıxan iki xora

Kalloz xora (*u. callosum*) – mədənin, bağırsağın və ya qida borusunun, çapıq toxumasının intensiv inkişaf etməsi nəticəsində sıx kənarları və dibi olan xroniki xorası

Kəskin xora (*u. acutum*) – həzm traktının, kənarları ətraf sağlam toxumadan dəqiq seçilməyən, eksudasiya və nekroz proseslərinin üstünlüyü ilə xarakterizə olunan qeyri-düzgün formalı xorası

Kimyəvi xora (*u. chemicum*) – kimyəvi maddələrin dəri və ya selikli qişaya uzunmüddətli və ya təkrarlanan təsiri nəticəsində əmələ gələn xora

Qanqrenoz xora (*u. gangraenosum*) – dərinin qanqrenaya uğramış hissəsində meydana çıxan xora

Qarın yatalağı xorası (*u. abdominotyphosum*) – qarın yatalağı zamanı limfatik follikulların iltihabı nəticəsində qalça bağırsağa meydana çıxan, dərinliyi və perforasiyaya meylliliyi ilə fərqlənən xora

Qida borusunun dekubital xorası (*ulcus oesophagi decubitale*) – qida borusunun zondun uzunmüddətli mexaniki təsiri nəticəsində inkişaf etmiş xora

Lal xora (*u. mutum*) – simptomsuz xora

Maliqniyasiya olunmuş xora (*u. malignisatum*) – kənarlarında atipik hüceyrələr aşkar olunan xora

Neyrotrofik xora (*u. neurotrophicum*) – magistral sinirlərin, onurğa beyninin zədələnməsindən və s. xəstəliklərdən sonra əmələ gəlir

Penetrasiyaedən xora (*u. penetrans*) – həzm traktının bütün qatlarını zədələyərək qonşu orqana keçən xora

Perforativ xora (*u. perforativum*) – hər hansı bir boşluqlu orqanın divarını bütün qalınlığı boyu zədələyərək başqa bir boşluqla əlaqələndirən xora

Peptik xora (*u. pepticum*) – mədə, bağırsağ və ya qida borusunun mədə şirəsinin selikli qişaya zərərli təsiri nəticəsində inkişaf edən xorası

Postbulbar xora (*u. postbulbare*) – onikibarmaq bağırsağın soğanağından distal yerləşən xora

Putrid xora (*u. putridum*) – üfunətli, irinli möhtəviyyatı olan xora

Serpigioz xora (*u. serpiginosum*) – bax: sürünən xora

Sidik kisəsinin adi xorası – sistitəoxşar gedişli olub, periodik sidiklə qanın ifraz olunması ilə xarak-

terizə olunan, sistoskopiya zamanı sidik kisəsində tək xoranın aşkar edilməsi ilə gedən xəstəlik

Simptomatik xora – digər xəstəliklərin simptomu olaraq təzahür edən onikibarmaq bağırsağın selikli qişasının destruktiv xorası

Simptomsuz xora – mədə və ya onikibarmaq bağırsağın heç bir simptom vermədən gedən, təsadüfi müayinə zamanı aşkar olunan xorası

Sirkulyator xora (*u. circulatorium*) – yerli qan dövranının pozğunluğu nəticəsində meydana çıxan trofik xora

Sirkulyator varikoz xora (*u. circulatorium varicosum*) – bax: varikoz xora

Sirkulyator işemik xora (*ulcus circulatorium ischaemicum*) – arterial qanın axınının yetərli olmaması səbəbindən yaranan trofik xora, məs., geniş dəri çapıqının mərkəzində və ya obliterasiyaedən arteriit zamanı

Steroid xora (*u. steroideum*) – uzun müddət steroid hormonların qəbul edilməsi nəticəsində həzm traktının hər hansı bir orqanının selikli qişasında əmələ gələn xora

Stress xorası – stress nəticəsində mədədə tez inkişaf edən böyük səthi xora

Sürünən xora (*u. serpens*) – bir kənarında sağalma baş verdiyi halda, digər kənarına doğru tədricən yayılan xora

Şüa xorası (*u. radiale*) – ionlaşdırıcı şüanın təsirindən yaranan xora

Trofik xora (*u. trophicum*) – toxumaların qan təchizatının pozulması nəticəsində meydana çıxan xoraların ümumi adı

Vaksin xorası (*u. vaccinale*) – çiçəyə qarşı edilmiş peyvəndin

Xorali-ərpli angina

ağırlaşması kimi meydana çıxan dərin, ağrılı xora

Varikoz xora (*u. varicosum*) – aşağı ətraflarda vəzicəsinə qan dövrünün pozğunluğu nəticəsində meydana çıxan trofik xora

Xorali-ərpli angina (*angina ulcero-necrotica*) – bax: Simanovski-Ven-san anginası

Xoranın penetrasiyası – xoranın qonşu orqanlara sirayət etməsi

Xordektomiya – cərrahi əməliyyat: aşağı qırtlaq sinirinin travmatik iflici və qırtlağın şişləri zamanı səs telinin komissuradan çalovabənzər qığırdağın səs teli çıxıntısına qədər kəsilməsi

Xordotomiya (*chordotomia*) – cərrahi əməliyyat: onurğa beyninin gətirici yollarının kəsilməsi

Ön-yan xordotomiya – gövdə və ətrafların davamlı ağrıları zamanı ön və yan spinotalamik yolların kəsilməsi cərrahi əməliyyatı

Xoreoatetoz (*choreoathetosis*) – zolaqlı cismin zədələnmələri zamanı xoreik hiperkinezin atetozla birgə təsadüf edilməsi

Xoreofraziya (*choreophrasia*) – ruhi xəstələr tərəfindən sözlərin hissələrini mənasız yerə təkrarlama

Xoreomaniya (*choreomania*) – bax: böyük xoreya

Xoreopat (*choreopathos*) – Hentinqton xoreyası ilə xəstə olan şəxslərin qohumları arasında rast gəlinən psixopatlar (dəlilər)

Xoreya (*chorea*; yun. *choreia* xorovod, rəqs) – hiperkinez olub, ətraf, gövdə və üz əzələlərinin uyğunsuz yığılmaları ilə xarakterizə olunur; baş beynin qabıqaltı düyünlərinin zədələnməsi ilə gedən xəstəlik

Xorioidermiya – torlu qişanın irsi generalizə olunmuş degenerasiyası

Xorioid- (anat. *choriodes* damar qişası; anat. *plexus chorioideus* damar kələfi) – 1) mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “gözün damarlı qişasına aid olan” mənasını verir; 2) mürəkkəb sözlərin tərkib hissəsi olub, “baş beynin damar kələfinə aid olan” mənasını verir

Xorioid kələf (*plexus chorioideus*) – baş beynin mədəciklərinin damar kələfi

Xorioidektomiya (*chorioidectomy*) – cərrahi əməliyyat: gözün damarlı qişasının bir hissəsinin kəsilməsi

Xorioidepitelioma (*chorioidepithelioma*) – bax: xorioidpapilloma

Xorioidit (*chorioiditis*) – gözün damarlı qişasının iltihabı

Amyöb xorioidit (*c.amoebica*) – patogen amyöblər tərəfindən törədilən xorioidit

Diffuz xorioidit (*c.diffusa*) – yaygın sərhədlərə malik böyük iltihab ocağının olması ilə xarakterizə olunan xorioidit

Ocaqlı xorioidit (*c.focalis*) – ayrı-ayrı məhdud iltihab ocaqlarının olması ilə xarakterizə olunan xorioidit

Periferik xorioidit (*c. peripherica*) – göz dibinin periferiyasında lokallaşan xorioidit

Simpatik xorioidit (*c. sympathica*) – digər gözün nüfuzədən yaralanması ilə əlaqədar baş verən xorioidit

Xorioidkarsinoma (*chorioidcarcinoma*) – baş beynin mədəciklərinin damar kələfi epitelindən inkişaf edən bədxassəli şiş

Xorioidpapilloma (*chorioidpapilloma*) – baş beynin damar kələfi epitelindən inkişaf edən xoşxassəli şiş

Xoriokarsinoma (*choriocarcinoma*) – trofoblast hüceyrələrindən inkişaf edən bədxassəli şiş

Xoriomeningit (*choriomeningitis*) – baş beyin damar kələfinin cəlb olunması ilə beyin qişalarının iltihabı

Xorionepitelioma – *bax*: xoriokarsinoma

Xorioretinit (*chorioretinitis*) – torlu qişa və xüsusi damarlı qişanın birgə iltihabı

Xorioretinopatiya (*chorioretinopatia*) – gözün torlu qişası və damar kələfinin qeyri – iltihabi xəstəliklərinin ümumi adı

Xoroidea (*chorioida*) – göz almasının damarlı qişasının qan damarları və piqmentlə zəngin olan arxa hissəsi

Xoşxassəli aponevrotik sklerema (*scelerema aponeuroticum benignum*) – *bax*: yaşlıların skleredeması

Xoşxassəli çoxsaylı kistoz epitelioma (*epithelioma multiplex benignum cysticum*) – *bax*: trixoepitelioma

Xoşxassəli hiperplastik retikulohistositoz melanodermiyası – *bax*: Potriye-Vorenje sindromu

Xoşxassəli kəllədaxili hipertenziya – baş beyinin xəstəlikləri (meningit, hidrosefaliya, ensefalopatiya) olmadan kəllədaxili təzyiqin qalxması ilə xarakterizə olunan hal

Xoşxassəli kəskin perikardit – *bax*: idiopatik perikardit

Xoşxassəli qranulematoz – *bax*: sarkoidoz

Xoşxassəli limfoid hüceyrəli retikulema – *bax*: dərinin limfositoması

Xoşxassəli mezenximoma (*mesenchymoma benignum*) – piy, fibroz, damar və boş birləşdirici toxumadan ibarət olan xoşxassəli şiş

Xoşxassəli selikli fibroepitelioma – *bax*: Brenner şişi

Xoşxassəli sümük anevrizması (*aneurysma osis benignum*) – *bax*: anevrizmatik sümük sisti

Xoşxassəli Şaumann qranulematozu – *bax*: sarkoidoz

Xovlu ürək (*cor villosum*) – massiv fibrinoz perikardit zamanı təsadüf olunan, səthi sklerozlaşmış və təzə fibrin lifləri ilə örtülmüş ürək

Xrematofobiya (*chrematophobia*) – pul əskinazlarına toxunmaqdan patoloji qorxu

Xristen enerqometri (Th. Christen, 1875-1920, İsveçrəli rentgenoloq) – *bax*: ürək enerqometri

Xrizioterapiya (*chrysotherapia*) – qızıl preparatlarının müalicə məqsədilə tətbiqi

Xromaffin cisimcikləri (*corpusculum chromaffinium*) – böyrəküstü vəzidən və paraqanqlionlardan kənarında xromaffinositlərin toplanması

Xromaffin paraqanqliumu – katexolamin sintez edən xromofin hüceyrələrindən ibarət paraqanqlium

Xromaffin sistemi – *bax*: xromaffin toxuması

Xromaffinoma – *bax*: feoxromositoma

Xromaffinosit (*chromaffinocytus*) – böyrəküstü vəzilər və paraqanqlionların beyin maddəsinin katexolamin sintez edən hüceyrəsi

Xromaffinositoma – *bax*: feoxromositoma

Xromatik assimetriya – sağ və sol gözün eyni rəngi müxtəlif cür qəbul etməsi

Xromatin – hüceyrə nüvəsinin dezoksiribonuklein və ribonuklein turşularından, zülallardan təşkil olunmuş maddəsi

Xromatoblast – *bax*: xromatofor

Xromatofobiya

Xromatofobiya (*chromatophobia*; sin. xromofobiya) – hər hansı bir rəngdən və ya al-əlvan rənglənmiş əşyalardan patoloji qorxu

Xromatofor (*chromatophores*) – histologiyada: tərkibində pigment (melanin) olan, lakin onu sintez etməyən hüceyrə

Xromatoforoma (*chromatophoroma*) – *bax*: melanoma

Xromatoliz (*chromatolysis*) – neyronların sitoplazmasından bazofil maddənin azalması və itməsi ilə gedən patoloji proses

Xrometofobiya (*chrometophobia*) – puldan qorxma

Xromidroz (*chromhidrosis*) – kobalt, mis və digər maddələrlə kontaktda olan insanların tərinin boyanması

Xromoblastomikoz – *bax*: xromomikoz

Xromodiyagnostika – orqan və toxumaların təbii rənginin dəyişilməsinə əsasən diaqnostika

Xromofitoz – *bax*: xromomikoz

Xromofob – çətin rənglənən və ya ümumiyyətlə rənglənməyən

Xromofobiya (*chromophobia*) – *bax*: xromatofobiya

Xromolimfotrast (*chromolymphotras-tum*) – diaqnostika məqsədilə istifadə olunan rentgenkontrast maddə

Xromolipoid – *bax*: lipofussin

Xromolizis – xromatinin dağılması, hüceyrənin həll olması

Xromomikoz (*chromomycosis*) – tropik ölkələrdə rast gəlinən xroniki dərin mikoz

Xromopsiya – göz önündə halqavari rənglər, ləkələr, nöqtələr və s. görünməsindən ibarət ftopsiya növü

Xromosistoskopiya – böyrəklərin funksiyasının və sidik axarlarının keçiriciliyinin, indiqokarmin yeri-

dildikdən sonra sistoskopun köməyilə müayinə üsulu

Xromoskopiya – gastroenterologiyada: müayinə zamanı adi gözlə nəzərə çarpmayan selikli qişa üzərində zədələnmə sahələrinin sərhədlərinin, struktur xüsusiyyətlərinin təyini məqsədilə toxumaların boyanması

Xromosom analizi – genetik analizin xromosomun struktur yenidənqurulmasını öyrənən hissəsi

Xronik bubon – *bax*: qasıq limfoqranulematozu

Xroniki (*choronicus*) – zəif inkişaf edən, uzun sürən

Xroniki alkoqolizm (*alcoholismus choronicus*) – tərkibində etil spirti olan maddələrin qəbuluna qarşı meyilli olan və bunun nəticəsində xroniki intoksikasiya yaradan toksikomaniya növü

Xroniki angina (*angina chronica*) – *bax*: xroniki tonzillit

Xroniki dental infeksiya zamanı Simmondsabənzər sindrom – dişlərin kökətrafi qranuleması və dağılması zamanı səyirici aritmiya, meteohəssaslıq və kaxeksiyadan ibarət simptomokompleks

Xroniki eksperiment – bir obyekt üzərində onun həyat funksiyalarına nəzərəçarpacaq təsir etmədən aparılan uzunmüddətli fizioloji eksperiment (məs., müayinə olunan orqana fistulun qoyulması)

Xroniki epitel hüceyrəli retikuloendoteliöz – *bax*: sarkoidoz

Xroniki eritromielöz – həm qırmızı, həm də ağ qan hüceyrələrinin yaranması prosesinə təsir edən leykoz

Xroniki hallüsinoz – aylar və illərlə müşahidə edilən hallüsinasiyalar

nəticəsində xəstənin səslərə öyrəşməsi

Xroniki hipertrofik akroasfiksiya sindromu – *bax*: Kassier sindromu

Xroniki xəstələr – xronik, uzunsürən, çox davam edən xəstəliyi olan

Xroniki mieloid – *bax*: xroniki mieloid leykoz

Xroniki nefritik sindrom – *bax*: xroniki qlomerulonefrit

Xroniki revmatik fibroz mezaortit (*mesaortitis rheumatica fibrosa chronica*) – revmatizm zamanı aortanın elastik-kollagen təbəqəsinin diffuz və ya ocaqlı zədələnməsi

Xroniki tonzillit (*tonsillitis chronica*) – damaq badamcıqlarının dayanıqlı xroniki iltihabı; infeksiyon xəstəliklərinin (angina, skarlatina, qızılca) ağırlaşması və ya allergiyanın təzahürü kimi inkişaf edir

Xroniki anginasız tonzillit (*t. chronica sine angina*) – yerli əlamətlərin kəskinləşməsi olmadan ümumi intoksikasiya əlamətlərinin üstünlüyü ilə gedən xroniki tonzillit

Xroniki lakunar tonzillit (*t. chronica lacunaris*) – iltihab prosesi badamcıqların lakunalaları ilə məhdudlaşır

Xroniki lakunar-parenximatov tonzillit (*t. chronica lacunaris parenchymatosa*) – iltihab prosesi həm lakunalarda, həm də badamcıqların limfadenoid toxumasında lokallaşır

Xroniki parenximatov tonzillit (*t. chronica parenchymatosa*) – iltihab prosesi əsasən badamcıqların limfadenoid toxumasında lokallaşır

Xroniki sklerotik tonzillit (*t. chronica sclerotica*) – badamcıqlarda və ətraf toxumalarda birləşdirici

toxumanın geniş inkişaf etməsi ilə xarakterizə olunan xroniki tonzillit

Xroniki trombopatiya – *bax*: miqrasiyaedən tromboflebit

Xroniki yaş aftası (*aphthae chronicae recurrentes*) – naməlum mənşəli residivverən afta

Xronis əməliyyatı – göz qapağının çapıq çevrilmələri və trixaz zamanı icra olunan cərrahi əməliyyat

Xronofobiya – saatdan, vaxtdan patoloji qorxu

Xronometrofobiya – *bax*: xronofobiya

Xüsusi ağız boşluğu (*cavum oris proprium*) – yuxarı tərəfdən sərt və yumşaq damaqla, ön və yan tərəflərdən dişlər və alveol çıxıntıları ilə, aşağı tərəfdən isə ağız diafraqması ilə əhatə olunmuş nahiyə

Xüsusi cərrahi tibbi yardım – həkim-mütəxəssislər tərəfindən çoxprofilli hospitallarda həyata keçirilən

Xüsusi histologiya – histologiyanın, orqan və sistemlərin mikroskopik quruluşunu öyrənən bölməsi

Xüsusi qammaqlobulinlər – *bax*: istiqamətlənmiş təsirli immunoqlobulinlər

Xüsusi təhlükəli infeksiyon xəstələr üçün infeksiyon hospital – epidemik ocaqlarda izolyasiyon-karantin tədbirlərini həyata keçirmək və xüsusi təhlükəli yoluxucu xəstəlikləri müalicə etmək üçün ixtisaslaşmış hospital

Xüsusi təyinatlı tibbi əmlak – ən effektiv və zəruri əşya və dərmanlar, hansı ki, döyüş vaxtı çox miqdarda istifadə olunur

Xüsusiləşmiş tibbi yardım qrupu – hərbi hissənin tərkibində müəyyən sahə üzrə ixtisaslaşmış həkim və tibbi avadanlığı olan bölmə